Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Gedichten van Jacob Westerbaen

https://hdl.handle.net/1874/204037

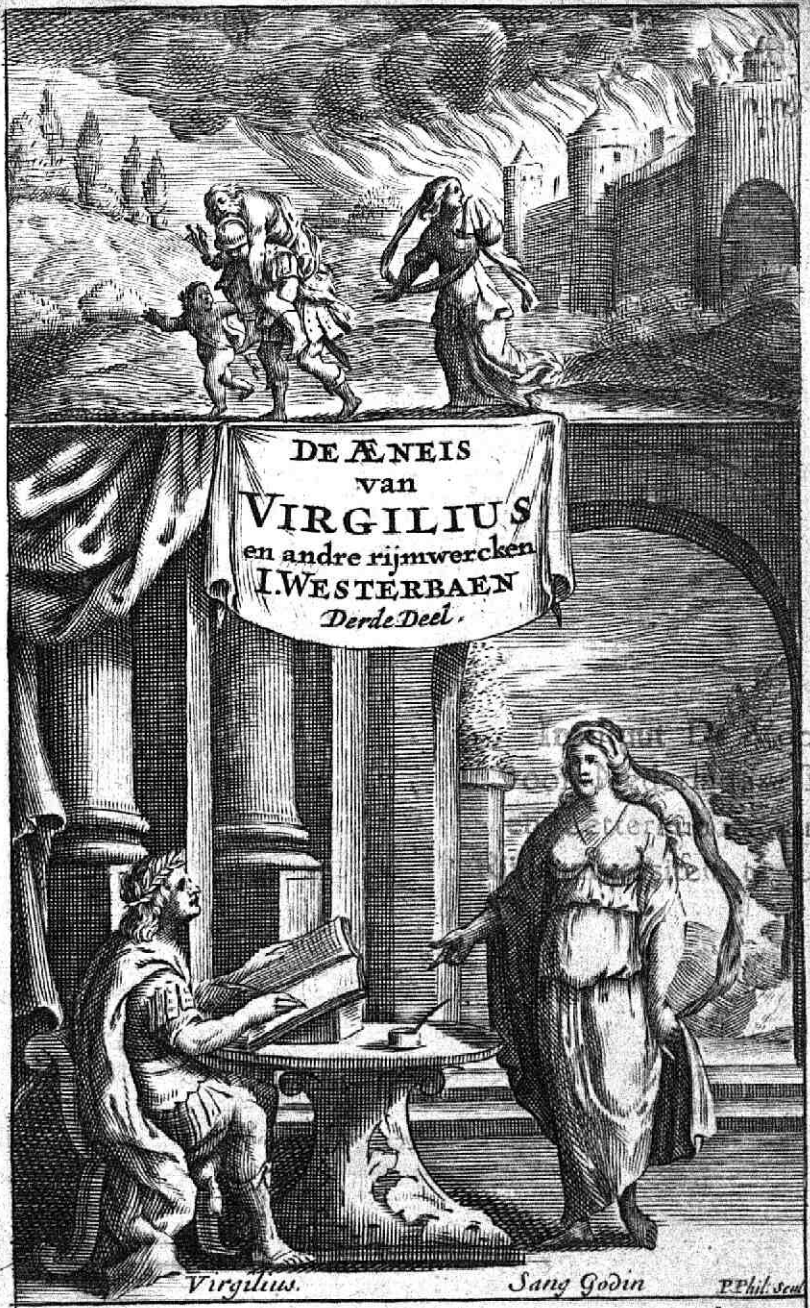

In 's GRAVEN HAGE, by Iohannes Tongerloo.

HET DERDE DEEL

der

GEDICHTEN

van

JACOB WESTERBAEN

Ridder, Heer van BRANDWYCK

en GYBLAND &c.

waer in

DE ÆNEIS van VIRGILIUS,

MENGEL-RYM, &c.

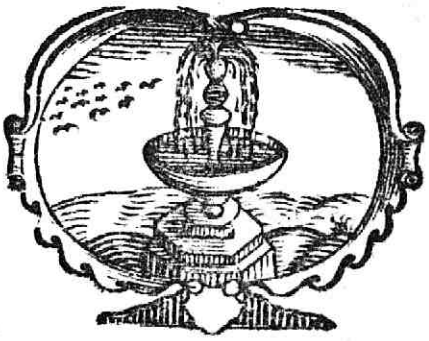

IN 'S GRAVEN-HAGE,

By JOHANNES TONGERLOO, Boeckverkooper inde Veen-ſtraet inde Thien Gebooden, 1672.

Aen den Ed. Achtbaren en wel-wijſen Heer

DE HEER

JACOB LOBS

Borgemeeſter en Secretaris der Stadt Medenblick, jegenwoordig gedeputeert in het Collegie van de Ed. Mog. Heeren de Gecommitteerde Raden van Weſt-Vrieſlandt.

MYN HEER.

HEt ſoude my aen geen ſtof ontbreecken, om veel Papiers te beſchryven, indien ick voornam, alle U Ed. Achtbaerheyds deugden, ſoo van voorſichtige ſorgh, als onvermoeyden yver tot 's Lands ſaken op te tellen.

Maer wat ſoude al mijn poogen anders zijn dan een ſwacke wedergalm van U Ed. Achtbaerheyds roem, die yder een bekent is, en op alle tongen leeft.

Neem dan niet qualijck, mijn Heer, dat ick ſoo rijcken ſtof aen beter verſneedene pennen overlatende, U Ed. Achtbaerheydt met een ſtilſwijgende needrigheydt opdrage dit laetſte deel der Wercken van wylen den Heere van Brandwijck, tot erkentenis van de eer en vriendſchap, die ſijn Ed. van U Ed. Achtbaerheyt in ſijn leven genooten heeft,

en die ick zijn Erfgenaem mede overge-erft heb, als geene de minſte van ſijne nagelaten goederen.

Ick twyffel niet of ick quyt my jegens mynen Erflaeter met ſulck een vriendt tot beſchermer van ſijne wercken te kieſen, en hoop daer nevens, dat deſe Opdracht U Ed. Achtbaerheyt ter gedachteniſſe der gemelde vriendſchap mede niet onaengenaem ſal weſen. Nademael ick doch tot voldoening der ſelve niet anders heb te geven, als de verſeeckering dat ick altydt ſal blyven,

Mijn Heer,

U E: Ed: Achtbaerheydts
ſeer ootmoedige dienaer
Du Til - de Ferrand.

Aen

Aen den

LESER.

Goedt-gunſtige Leſer,

GElijck den tijd een ſeer koſtelijck dingh is ſoo valt hy oock ſomtijds ſwaer en laſtigh voor die geene die met haer ſelven verleghen niet en weten waer mede ſy hem beſt ſullen door-brenghen. Dit voelen die luyden beſt die buyten eenigh beroep, dienſt, bewind, werck of handelingh een ledigh leven leyden, en byſonder die buyten de Steden in ledigheyt op het eenſaem land gheſeten daer benevens noch miſſen den dagelijckſen ommegangh en aenſpraeck van menſchen, in de welcke anders voor de leegh-gangers veel tijdverdryfs ſteeckt ende te vinden is, om dit pack van ledigheyd voor my, die's winters en ſomers mijn verblijf houde

op het land, wat lichter te maecken, by-ſonder by de winter tijd, als de avonden in de eenſaemheyd langh en verdrietigh vallen, ſoo beſtede ick ſomtijds een ghedeelte van mijnen ledighen tijd in yets van 't geene ons by de Latynſche Poeeten is naegelaeten in Nederduytſche rymen te brengen, om mijne lands-luyden, die de dicht-kunſt beminnen ende dier taele onkundigh ſijn, nae de macht van mijn geringe rijm-pen mede een ſmaekje en een ſtuck of brock te geven van 't geene daer andere, die haere tael verſtaen, ſo vol-op van hebben, gelijck ick uwe E. voor deſen ſomtijds door den druck deelachtigh heb gemaeckt van ſodanige myne oefeningen en tydkortingen. Tegenwoordigh geef ick uwe E. den vermaerden Latynſchen Poeet *Virgilius Maro*, naementlyck de twaelf boecken van ſijn hoogh-gepreſen werck dat by hem ÆNEIS ghenoemt werd,

daer

daer in hy eerſt verhaelt de dolingen van Eneas, 't welck hy in de eerſte ſes boecken begrypt, ende daer nae de Oorlogen die hy in Italien ghevoert heeft, dat inde laetſte ſes gedaen werd, beyde nae het voorbeeld van de Odyſea de Ilias vande Homerus, waerom hy oock gekoomen weſende in het ſevende boeck van de gemelte Æneis op een nieuw de Sangh-goddinne om haere hulpe aenroept, daer hy het tweede deel van ſyn voorghenoomen werck aenvangt met deſe woorden

Nunc age qui reges Erato &c.

Ende een weynigh verder ſeyt

major rerum mihi naſcitur ordo :
Majus opus moveo.

Dit heb ick nu ſoo geſamentlijck in een Neerlands kleet geſteecken. Indien ick mijne lands-luyden, die de Nederduytſche dicht-kunſt beminnen ende deſen

voortreffelijcken Poëet in ſijne eygen taele niet en kunnen hooren ſpreecken of verſtaen door deſe mijne vertolckinge eenigh vermaeck of genoegen geven kan, ſoo ſal ick den tyd, die ick alhier op het land ende in myn eenſaemheyd daer aen beſteedt heb, niet heel verquiſt of verlooren achten. Vaert wel. Op Ockenburgh den eerſten September des Jaers xvj^{c} twee en ſeſtigh.

Uwer E. ſeer genege

J. WESTERBAEN.

Op

Op het vertaelen

van

VIRGILIUS MARO,

gedaen door den

Heere van Brandwijck.

SOu niet Virgilius ſijn geeſt noch ergens ſweven ?
Hoe wenſcht' ick hem te ſien, hoe poogd' ick hem te geven
De kunde van de Tael, die Weſterbaen hem leert !
Koſt hy s', hy kuſte ſich voorſeker, dus gekeert
Van goet Roomſch in ſoet Haegſch; voorſeker ſouw hy trachten
Weer een Latijnſchen keer met nieuw' Romeynſche krachten
Te geven aen dit werck: en deed hy dat, goet Man,
Wat een Virgilius, denckt Leſer, had men dan !

CONSTANTER.

Aen

Den Heere van Suylichem

op de voorgaende rijmpjes.

SO noch Virgilius ſijn Geeſt mocht ergens ſweven
En wiſt ghy waer, ſoo wilt hem doch geen kennis geven,
Heer Suylichem, dat ick dien prachtigen Poëet
Heb derven ſteken in een ſlecht en Hollandſch kleed

En

En hem doen ſtameren, in plaets van wel te ſpreecken,
Voor duytſche klercken, voor kinderen en leeken:
Want ſo hy ſulcx door u mocht komen te verſtaen
So ſouw't my mogelijck niet al te wel vergaen.
Hy mocht by doncker in mijn kamer komen ſpooken
En voor mijn ledekant my in mijn ruſt beſtooken
Om't ongelijck dat hy in deſen van my lee,
Daer hy van grooten angſt my druppels ſweeten dee
Gelijck als knickers van den top af tot de teenen,
En vatte my by't hooft of trock my met de beenen
Of erger noch als dat: en deed' hy dat, goet-Man,
Hoe qualijck, denckt eens, was'er Weſterbaen dan an!

J. W.

Op de

Æ N E I S

van

P. VIRGILIUS MARO.

vertaelt door den Edelen en hoog-geleerden Heere

J. WESTERBAEN,

Ridder, Heere van Brandwijck, &c.

AEN DEN LESER.

LUſt u in helden-dicht eens helder te verſtaen
Hoe Troyen wierd vernielt, hoe Dido quam te ſneven,
En wat Anchiſes Soon door al ſijn balling-leven
Te land heeft uytgerecht, te water uytgeſtaen?
Wat hoeft ghy ſchool daerom of meeſter toe te gaen
Of aen't Latijnſch verhael oyt ſtuyver uyt te geven?
'tWord u in ſuyver Duytſch hier ſo volmaekt beſchreven,
Als waere Maroos geeſt verhuyſt in Weſterbaen.

veel

Veel hebben wel Virgyl hunn' moeder-tael doen ſpreken
En hem in Duytſch, in Frans, in Spaens gewaed geſteken,
En Maro toegeruſt elck nae ſijns lands manier:
Maer, Leſer, ſo ghy eens dees' blaêren wilt doorrennen,
Ghy ſult ('k en twijffel niet) rond uyt met my bekennen,
Dat Maro nergens bet nae Maro ſweemt als hier.

J. DE DECKER.

Op

P. VIRGILIUS MAROOS WERKKEN,

In Nederduytſch Rijm gebragt

Door

Den Edel Hoog-beroemden

Heer, mijn Heer

JAKOB WESTERBAAN,

Ridder, Heer van Brandwijk,
Gybland, &c.

Tityrus, & ſegetes, Æneiaque arma legentur,
Roma triumphati dum caput Orbis erit.

DIt is het manlijk en hoog-dravend MAROOS werk.
Een wnder kunſt-ſtuk en een kunſtig ſtuk vol wonder
Een werk, waar aan de nyd ſich mager knaagt; hoe ſterk
Haar gift, ſy brengt ſich doch door eygen Gift-braak t'onder
Wanneer dat dicht'ren Hoofd, die MANTUAANSCHE Swaan
Sijn wiekken uytſpreyt en de pennen komt te roeren.
So hitſt hy met ſijn ſang de Leegers moedig aan,
En doet d'onſtelde Grieck voor Troyen wapens voeren.

O Goon:

O Goon! iſt moogelijk, dat eene Gorgel kon
So queelen, hoog in toon, op Boeren en op Helde'?
Waar of men van Virgyl oyt rechte weerga von,
Of ymand ſlechts die Hem op duytſche voeten ſtelde?
Ick acht het vry ſo veel om Hem uyt Rooms-geſag
Te brengen op de grond van onſe Land-genooten,
En nederduytſche Taal doen ſpreekken, ſo men plag,
Dat yder hem verſtaat, als was hy daar geſprooten,
Als Hem in het Latijn alleen maar te verſtaan.
Men keur het niet gering een Taal-man te verſtrekken.
Hoe ſeer verplicht gy elk, wel eedle WESTERBAAN,
Wiens kleed niet is geçiert met die Latijnſche trekken!
Wanneer men nu de ſoom van dees uw kleeding raakt
So word ons Sieltje vlot; de geeſt word opgenomen,
Die door geheyme Brand vol dichtend' yver blaakt,
En niet te leſſchen is dan door pimpleeſche ſtroomen.
De Min van Dido en Æneas boven drijft,
Wiens lange Ballingſchap noch droevig ſchijnt voor d'Oogen,
Die Gy als MAROOS Tolk, en ſelfs als MARO, ſchrijft,
En kunt uw trant ſo net verlaagen en verhoogen.
Die MANTUAANSCHE Swaan door dit voor eeuwig leeft,
't Geen als ſijn laatſte ſtem ſo helder op moſt klinkken.
So lang ſijn eedle naam op Famaas wiekken ſweeft,
Sal d'Uwe nevens die ons ook in d'oogen blinkken.
Maar Gooden, laat dees Swaan van Nederland, die grijs
En oud is, dit geſang niet voor het leſt na queelen
Noch ſterven, eer die heeft tot ſijn'en onſe prijs
In Rijm-ſang aangefokt meer ſijns-gelijke keelen.

Meditando.

JOAN BLASIUS, Advt.

Aan het Y.
In Oegſtmaand 1662.

IN-

Het eerſte Boeck

Van

P. VIRGILIUS MAROOS

ÆNEIS.

ICk zingh den Oorlogs-held, die d' 1. eerſte quam te landen
Uyt het Trojaenſch geweſt aen de Lavijnſche ſtranden
En in Italien bracht Troyens overſchot;
Voorvluchtich daer van daen door 't ongenadigh lot.
Veel is hem door 't geweld der Goden wedervaeren
Terwijl hy ſwirf te land en door de wilde baeren
Om 't onverſoenbaer leed, dat Iuno by haer droegh.
Oock heeft hy veel geleen daer hy ſich neder ſloegh,
Door Oorlogh aengerand terwijl hy was aen 't bouwen
En ſyne Goden braght (uyt Trojens brand behouwen)
In 't land van Latium, van waer 't Latynſch geſlacht
En den Albaenſchen Raed wel eer is voortgebracht
En haren oorſprongh kreeg de hooge ſtad van Roomen.
O Helden-zangh-Godin, wilt my te hulpe komen!
Doet my de redenen en oorſaeck recht verſtaen!
Wien van de Goden was ſo ſeer te kort gedaen?
Wien ſulcken leed geſchiedt en daerom ſo verbeeten?
Hoe was de Koningin der Goden ſo verſpeeten?
Wat had haer ſo gequetſt, dat haer heeft aengeleyt
Een man ſo ſeer beroemt om zijn Godvruchtigheyd

1. Antenor is voor Eneas in Italien gekomen, mede een Trojaen, maer niet in Latium, ende dat quartier daer Eneas naderhand de Stad Lavinium gebouwt heeft, alſoo geheeten na ſyne ghemaelinne Lavinia, dochter van den Coningh Latinus.

Te ſollen door ſo veel gevaers en ſwaerigheden ?
Wat hitſt haer op, daer hy ſo veel om heeft geleden ?
Syn oock de herten in den Hemel ſo verwoedt,
En ſteeckt ſo grooten haet oock in der Goden bloed ?
Daer was een oude Stad, Carthago, verre tegen
Italjen over aen des Tybers mond gelegen,
Gebouwt van 1. Tyryers, rijck, ſtrijdbaer: deſe had
Sy liever, ſo men zeyt, als eenigh land of ſtad;
Selfs, als ſy 2. Samos dee; hier hadde ſy haer waegen,
Hier haere wapens, en (kon 't noodlot ſulcx verdragen)
Dees ſocht ſy metter tyd te maecken een Vorſtin
Van veele volckeren; dit had zy in haer zin,
Dit was haer wenſch en wit: maer nu had zy vernoomen
Hoe een geſlacht uyt het Trojaenſche bloed ſou koomen,
Dat na verloop van tyd het Tyriſche gebouw
Ter neder werpen en haer Sloten ſlechten ſouw;
Een volck dat wyd en zyd ter wereld zou regeeren
En Lybien met kracht van waepenen verheeren,
En koomen roeyen uyt haer ſoo geliefde ſtad:
Dat het de Nood-godin alſoo beſchooren had.
Hier was ſy voor beducht, indachtigh hoe te vooren
Sy voor het Grieckſe volck (dat zy had uyt verkooren)
Tot Trojens ondergangh met yver had geſtreen;
So had ſy oock noch niet vergeeten 't geen voor heen
Haer ſmert', en in haer hert de gramſchap had ontſteken;
Noch dee haer 't vonnis zeer dat Paris had geſt reken;
Noch had ſy vry wat diep in haren krop gelaen
Het ongelijck, dat ſy haer hiel te ſyn gedaen,
En dat zy door de ſmaed haers ſchoonheyds had gelede;
Oock het gehaet geſlacht, en d'eer van Ganymede,
Van haeren man geſchaeckt en tot het 3. ſchenckerampt
Ten Hemel ingebracht. Hier over ſeer vergramt

1. Die met Dido uyt Tyrus gevlucht waeren.
2. Een Eyland, daer Iuno gebooren en opgevoedt en met Iupiter getrout was.
3. In de plaetſe van Hebe, Iunoos dochter, die Iupiter van het ſchenkampt had afgeſet.

Dee

Dee ſy haer beſt om de Trojaenen af te weeren
En ver van Latium het overſchot te keeren
Dat den hardvochtigen Achilles was ontſnapt,
Noch van het vier verdelgt, noch van het ſwaerd gekapt,
So dat ſy ſlingerden en ſwerfden veele jaeren
Om alle kuſten heen, door barningen en baeren,
Van 't noodlot en beſchick des hemels aengetaſt.
So veel wercks had het in, ſo ſwaer een hooftſtuck was 't
Den grond te leggē van het machtigh Rijk van Roomē!
Sy waeren naeuwelijcx uyt het geſight gekoomen
Van het Siciliſch land, verheught en wel-gemoedt,
En op het ruym geraeckt, en ſneen de zoute vloed
Met koopre ſtevens, als Vrou Iuno, die de ſmerte
En ongeneesb're wond droegh binnen in het herte,
Dus by haer ſelven ſprack uyt een verſpeete krop:
Hoe? ſal ick dan de ſaeck verwonnen geven op
En 't geen ick heb begoſt onmachtigh laeten ſteeken?
Kan ik 't voornemen des Trojaenſchen Vorſt niet brekē
En uyt Italien, daer hy het heenen ſet,
Hem weeren met zyn vloot? 't wert my quanſuys belet
Door 't Godlijk voorbeſchik was 't dan in Pallas handen
So licht de Schepen van de Griecken te verbranden?
Kon ſy ſo menigh man verdrencken inde zee
Om 1. Ajax ſchuld alleen? een miſdaed, die hy dee
Uyt een onſinnigheyd? koſt ſy de blixem ſtraelen
Des grooten Donderaers ſelfs uyt de wolcken haelen
En werpen 't vinnigh vier van boven uyt de lucht,
En der Argiven vloot verſtroyen met een vlucht,
En keeren 't zee nat om van onder uyt zyn gronden?
Koſt zy, die uyt ſyn borſt blies vlammē door ſyn wondē,
Door kracht eens dwarrel-winds opvatten, en met een
Hem klampen aen een klip: en Ick, die daer gae treen

1. Ajax de Soon van Oileus, nae het innemen van Troje Caſſandra in den tempel van Pallas verkracht hebbende, ende de ſchipbreuck ontſwommen ſynde op de klippen, en roemende dat hy het in weer wil en tegen danck van Pallas ontkoomen was, is van Pallas door dē Blixem geſtraft ende tegen een ſteyle rotſe aengekletſt.

Hoogh in mijn Majeſteyt, der Goden Coninginne,
En Suſter van Iupijn en ſyne gemaelinne,
Moet die ſo meenigh jaer met maer een volck alleen
Geſtaegh in Oorlogh ſyn, en ſalmer noch wel een
Hier naemaels vinden die my eeren ſal of achten,
En Iuno te geval een offerhande ſlachten,
En vallen voor 't Autaer haer nederigh te voet?
Dus wrockte de Godin, en, in 't ontſteken bloed
Sulcks overleggende, liet haer ten eerſten vinden
In 't Rijck van Eölus, het Vaderland der winden;
Een plaetſe, die van ſtorm en onweer ſwanger gaet.
De Coningh, onder wiens gebiedt het Eyland ſtaet,
Heeft onder zijn gezagh de wrevelige winden
En weet de bulderaers te breydelen en binden
In een geweldigh hol, en leyt de buyen vaſt
En dwinght het raeſend goed met kercker boey en baſt;
Waer over zy gebelght vol grimmigheyd en tooren
Ontrent de poort des berghs haer morren laeten hooren.
De Coningh Eool met de Scepter inde hand
Sit boven op den Burgh en houdt haer in den band,
En weet met ſoetigheyd haer gramſchap te verſachten;
Of anders ſouden ſy met onbeſuyſde krachten
Vermengen zee en aerd en Hemel onder een
En ſleepen 't met gedruys door lucht en wolcken heen.
Maer Iupiter, beducht voor ſulck een wedervaren,
Heeft haer in duyſtere ſpeloncken doen bewaeren,
En ley der een gevaert van ſwaerte boven op,
Van bergen, breed van voet en grof van lyf en top,
En ſtelden over haer een Coningh, die ſou weeten
Haer op een vaſt verbond, wanneer hy 't hem ſou heeten,
Den toom te geven, en die weer te halen in;
Tot wien Vrouw Iuno toen (des Hemels Koninghin)
Met groote nedrigheyd aldus heeft aengeheven:
O Eool (want Iupijn heeft u de macht gegeven
De zee te ſlechten of te heffen op met wind)
Een volck, van my gehaet en dat my niet bemint,

Is

Is op 't Tyrrheenſche vlack, en ſet het met haer ſchepen
Recht nae Italien, en ſoeckt daer heen te ſleepen
Haer Huyſ-goon, die men heeft te voorens overmant,
Om weer een 1. Ilium te ſtjchten nae den brand:
Gae, Hitſt uw winden op, en doet de vloot verſtroyen,
Of in de zee vergaen met al de reſt van Trojen
'k Heb ſchoone Nimfen wel tot veerthien in 't getal,
Waer uyt ick u het puyck van alle geven ſal,
Deïope, daer ick u mee ſal laeten trouwen
Dat ghy die voor uw vrouw en eyge mooght behouwen;
Op dat s' om deſen dienſt veel jaeren met u leef
En u veel kinderen en ſchoone vruchten geef.
Het is uw werck, Me-vrouw, ſprack Eool daer en tegen,
Yets te bedencken daer uw dienſt ſy in gelegen,
En 't is mijn plicht op uw bevel gereedt te ſtaen.
Dit rijck, hoedanigh 't is, komt my van u van daen;
De Scepter, die ick voer, heb ick door u verkregen;
Ghy maeckt dat my Jupyn is gunſtigh en genegen,
En dat ick aen den diſch der Goden ſitten mach,
En over wind en weer en buyen heb geſagh.
Dus ſprack hy, en met een heeft hy ſyn ſtaf geheven
En 't punt ter zyden in den hollen bergh gedreven.
De winden overhoops, gelijck als t' ſaem geruyt,
Die dringen elck om 't ſeerſt met kracht ter poorten uyt.
En ſtormen over d'aerd' en beucken op de ſtroomen,
Sy wroeten 't waeter om, doen 't grond-zop boven komen
En jaegen baer op baer en golven naer het ſtrandt
't Geſchreeuw van 't bootſvolck en het huylen van het wandt
En touwen volght'er op; de wolcken rucken t' ſaemen,
Die den Trojaenen ſtrax den dagh en 't licht ontnaemen,
So dat men niet en ziet wat lucht of waeter is,
Een ſwarte nacht beſtolpt de Zee met duyſternis.

1. Troje.

Den Hemel dreunt en kraeckt van grove donderſlagen;
Dees geven vyer op vyer dat 's uyt de wolcken jagen;
Al watter is dat dreyght de mannen met de dood.
Eneas, die zich vond in ſo een hoogen nood,
Verſtyft van kou, en heeft ſyn handen opgeheven,
Hy ſucht' en riep: o, hoe geluckigh, die daer bleven
Voor Trojen, alſmen in 't gezicht der oudren vocht!
Hoewel was hy daer aen dien ſulcx gebeuren mocht!
O dappre Diomeed, ghy kloeckſte Grieck van allen,
Waerom en quam ick niet voor Ilium te vallen
En daer door uwe hand te ſterven in het veld,
Daer Hector viel, en daer 1. Sarpedon is gevelt?
Daer 2. Simois een hoop van ſpieſſen, hellebaerden,
Van ſchichten, wapenen, van helmen, ſchilden, ſwaerdē
Sleept met ſyn ſtroomen heen, en neemt de rompen mee
Van meenigh dapper man, en voertſe nae de zee?
Terwyl hy beſigh is op deſer wys te klaegen
Is hem een Noorder buy vlack voor int ſeyl geſlaegen
En heft tot aen 't geſternt de golven vande zee.
De riemen breecken, en de ſteve wendt zich ree
En 't ſchip raeckt over ſtaegh en geeft ſyn zy de baeren
Ten beſten, die, als of het heele bergen waeren
Van waeter, nae ſyn boord vaſt koomen rollen aen.
Daer ſynder, die het ſchynt dat ſy ten Hemel gaen
En hangen aen den top der opgejaegde baeren,
En andre ſchynen na den afgrond neer te vaeren.
Het barnt'er dat het roockt. hier komt de zuyderwind
En ruckter drie met hem na klippen bar en blind,
Die in het 3. midden van het waeter ſyn gelegen
En in Italien den naem van Are kreeghen.

1. De Soon van Iupiter die tot byſtant van Priamus voor Troje gekoomen was.
2. Een rivier van 't Trojaenſche land die ſich met de rivier Xantus vermengt ende nae zee loopt.
3. Tuſſchen Afrika en Sardinie.

Een

Een grouwelijcke rugg in 't hooghſte vande zee.
Daer komt een Ooſte wind en ſleept drie andre mee,
En jaeght haer na het droogh en doetſe 't diep verlaeten;
Sy raecken aende grond en ſtooten op de plaeten
(Dat deerlijck was om zien) en wellen in het zand,
Dat haer gelijck een dijck omringht van alle kant.
Een, daer de vroom' Oront en Lycius op waeren,
Dat wiert van achteren beloopen van de baeren
En kreegh een heele zee met waeter van om hoogh,
So dat de ſtierman van het roer voor over vloogh.
Het draeyde driemael om, en ſonck voorts voor ſyn oogen.
De draeyſtroom ſlockte 't op, en heeft het neer getoogen.
't Getal en was niet groot van die men ſwemmen ſagh,
En uyt ſo woeſten wiel quam weynigh voor den dagh;
Wat Scheeps-tuygh, riem' en ſpaen', en kloeten, luycken, plancken.
't Schip van Ilioneus, hoe ſterck, was nu aen 't wancken;
En dat van Abas en den dapperen Achaet
En van den oud' Aleeth en weet niet langer raet
Om zee te houden: 't weer heeft s' al te mael verwonnen,
En meenigh reet en leck, die ſy niet ſtoppen konnen,
Set hare Scheepen vol van een vyandlijck nat.
Het pompen helpt'er niet, en 't volck is afgemat.
Hier tuſſchen heeft Neptuyn uyt het gedruyſch vernoomen
Hoe dat'er onraed was in 't rijck van zyne ſtroomen,
En dat men 't onweer had gelaeten van den band,
En dat de zee was om-geroert tot op het zand.
Waerom hy, heel ontſtelt, ſtack boven uyt de baeren
Syn hooft van ondren op om't waeter te bedaeren
En zagh Eneas vloot verſtroyt door heel de zee,
En wat gevaer en nood het volck van Troje lee,
Dat tot het uyterſte door 't onweer was gekoomen,
En waer't haer quam van daen heeft hy wel haeſt vernoomen.

Hy roept de winden, en aldus ſprack hy haer aen:
Derft ghy ſoo ſtout te werck op uwen afkomſt gaen,
En ſonder mijn verlof u kaecken hier ontſwellen,
En in een anders rijck dus grof de pypen ſtellen,
En mengen zee en aerd' en Hemel onder een?
Die ick: maer beſt is dat ick 't water ſtel te vreen:
Weet dat u ſulcx hier nae ſo wel niet af ſal loopen,
En ghy die miſdaed al vry anders ſult bekoopen.
Packt u terſtond van hier, en ſeght uw Koningh, dat
Den fellen Drie-tand en 't gebiedt van 't woeſte nat
Aen my, en niet aen hem, is door het lot gebleven.
De rotzen, daer ghy woont, die ſyn aen hem gegeven.
Dat Eool in dat Hof ſo breed gae als hy magh,
En houw ſyn kerker toe en hebbe daer gezagh.
Dus ſprack hy, en terſtond bedaerden haer de baeren.
Hy jaeght de wolcken wegh en doet haer heenen vaeren;
De lucht ſcheurt, en de Son komt weder voor den dagh.
De Nymf 1. Cymothöe en 2. Triton, wat hy magh,
Soeckt van de ſcherpe klip de ſchepen los te maecken;
Neptuyn ſelf lichtſe met ſyn vorck, om vlot te raecken,
En maeckt een uytwegh door de woeſte wadden heen
En ſlecht de barningen, en ſachtjes aengereen
Dryft met de lichte raen lanx 't bovenſt vande ſtroomen.
Gelijck als in een Stadt een oploop is gekoomen
En 't volck in rep en roer en al het graeuw te been
En de gemeente woedt vol ongeſtuymigheen,
En ſteen en brandend hout lanx ſtraeten vliegt en ſteegē,
En al voor wapen ſtreckt wat ſy in handen kregen,
En haer de dulligheyt ſchaft allerley geweer,
So dan een deftich man van achtbaerheyd en eer
Sich daer ontrent vertoont, het volck begint te hooren
Nae 't geen hy ſeggen ſal met opgeſteken ooren,
En hy met ſachticheyd de muyters ondergaet
En de gemoedēren ſtilt met een ſoet gelaet:

1. Een Zee-Nymf, Dochter van Nereus, en Doris. 2. Een Soon van Neptuyn en Salacia, die de Poeeten verzieren te weſen de Trompetter van Neptuyn.

Soo

So hiel het onweer op, ſo ſlechten haer de baeren
Als hem de Zee-vooghd quam lanx't waeter openbaeren
Als hy door d'open lucht op zijne koetſe ree
En aen de paerden gaf den teugel over zee.
De Frygen ſetten 't na de naeſtgelegen ſtranden
En komen aen de kuſt van Lybien te landen.
Daer is een inham daer een goeden haven valt
Door dien het eyland die met vleugelen bewalt,
Waer op het waeter breeckt, en wederzyts geſnede
Een krommen boeſem maeckt en geeft een ſtille reede.
Aen d'een en d'andre hand is niet als klip en rots,
Die met een dubble ry, op haere hoogte trots,
Ten Hemel ſteygeren met grouwelijcke toppen,
So dat m'er veyligh kan voor ſtorm en onweer ſtoppen.
Daer 's altijds ſtille zee hoe dat het buyten waey';
Een boſch ten wederzijd' hanght over deſe baey
En maeckt een vreeſlijck woudt, dat met een boogh van boomen
Geeft naere ſchaduwen en deckt de ganſche ſtroomen;
Van vooren onder het gevaert der klippen is
Een hol, en binnen valt het waeter ſoet en fris,
Daer ſteene bancken ſyn, van de natuyr gehouwen.
Dit is der Nymfen huys, hier hoeftmē reep noch touwen
Noch dregh noch anker tot verſekeringh van 't ſchip
Op dat het niet en ſtoot' aen ſpaenders op een klip.
Met ſeven ſeylen is de Vorſt hier in gevaeren,
Die hy van heel de vloot had ſaemen kunnen gaeren.
Het volck ſpringht over boort en geeft ſich nae het ſtrand
En ſet de voet met vreughd op het gewenſchte Land,
En leyt ſich neder in het zand met natte leden,
Verſwackt van 't ongemack, by 't harde weer geleden.
Achaat was d'eerſte die het vier uyt keyen ſloegh
En brand in blaederen en drooghe ruyghte joegh;
De gaſten brengen hout en rys en dorre tacken,
Die, om de vlam te voen, ſy op malkander ſmacken.

Toen

Toen tegen ſy nae boord en kregen 't natte graen
En alle nodighe gereetſchap daer van daen
Om den verdroncken tarw te droogen en te maelen.
Terwijl zy beſigh zyn met alles aen te haelen
So klom Eneas op een hooghen bergh, en zagh
Van daer te zeewaert in, ſo ver hy ooghen magh,
Of hy gheen Antheûs of Cäycus kan ontdecken,
Of hy gheen maets en ziet die arm' en riemen recken,
Waer de Galeyen zyn, waer Capys weſen magh:
Maer hy verneemt haer niet en ſiet noch ſeyl noch vlagh.
Drie herten ziet hy gaen ontrent den oever weyen.
Haer volght den Heelen trop door graezige valleyen.
Hier ſtondt Eneas ſtil, en, eer hy naeder gaet,
Greep hy den hand-boogh en de pijlen die Achaet
(Den trouwen) met zich droegh, en ſonder langh te beyden
Heeft hy voor eerſt de drie, die heel de kudde leyden,
Gevelt, met hoorenen als boomen op haer kop,
Drie ſtucken, wel gekroont met meenigh tack en top.
Toen heeft hy ſich terſtond nae d'andere begeven
En alles overhoop ten boſchwaert ingedreven,
En ruſte niet voor hy d'er ſeven neder ſchoot,
Al grof wild, wel gevoedt, en maeckt' al even groot
'T getal der ſtucken en van zyn geberghde zeylen.
Doe keerd' hy weer nae-boord, daer hy die om dee deylen
En oock de wijn, die haer de goed' Aceſtes gaf
Doe s' uyt Sicilien te voorens voeren af,
En heeft haer droef gemoed vertrooſt met deſe reden:
O kammeraeds (want 't is van gifteren noch heden
Dat wy van 't ongeluck en rampen ſyn beſtreen)
Wy hebben dier-gelijck en argher wel geleen:
De Goden ſullen hier oock eens een eynd van maecken.
Ghy dorſt de dulle Scyll' en haere klippen naecken
Daer 't altijd baſt en huylt van 't grouwelijck gedrocht:
Ghy hebt de rotzen van de Reuſen oock bezocht:

Schept

Schept weder moet, en laet de vrees' en droefheyt vaerē.
Het ſal miſſchien daer nae in u noch vreughde baeren
Als ghy gedenckt wat quaedt dat ghy hebt uytgeſtaen.
Door ſo veel ongevals en ſwarigheden gaen
Wy heen nae Latium, daer ons de Goden toonen
Een plaets, daer wy in ruſt en vrede ſullen woonen.
Daer is 't, dat weer het Rijck van Trojen op zal ſtaen.
Volhardt, en ſpaert u tot het ons ſal beter gaen.
So ſprack hy met de mond, en, vol bekommeringhen,
Die hem met meenighte van alle kant beſpringhen,
Toont hy een bly gelaet, maer binnen in ſyn hert
Kropt hy de droef heyd op, en ſmoort aldaer de ſmert.
De maets zyn bezigh om de proy te gaen bereyen
En maecken alles klaer ter maeltijdt, en ontweyen
En helpen uyt den dos dit onverwachte wildt.
Sy hacken het van een en wijl 't noch leyt en lilt
So ſteken ſy 't aen 't ſpit en braeden de quartieren,
Een ander doet op 't ſtrand de ketel over 't vyer, en
Is beſigh met te zien, en neer geſtreckt in 't gras
Verſtercken zy het lijf, dat ſwack en moede was,
En ſchranſſen luſtigh van 't gezoden en gebraeden
Tot zy haer buyck met wildt en oude wijn verſaeden:
Maer alſmen nu genoegh gebraſt had en geſmult
En dat het lijf met dranck en eeten was vervult,
Begonnen zy om haer gemiſte maets te baeren,
Niet weetend' of zy dood of noch in 't leven waeren,
Of wat te hoopen ſtaet, of watmen vreeſen moet,
En waerom niemand op haer roepen antwoordt doet.
Eneas boven al zucht nu om 't geen den vroomen
Oront en Amycus hy ſelf ſagh overkoomen,
Nu om het wreede lot van Lycus, nu om 't geen
De dappre Gyas en Cloanthus had geleen.
En 't was nu uyt, wanneer Iupijn van uyt den hooghen
Sloegh over zee en land en volckeren zyn ooghen,
En ſtaende op 's Hemels kruyn ſteroogde daer van daen
Op 't Rijck van Libyen, en wijl hy daer bleef ſtaen

En by zich overley de ſaecke der Trojaenen
So ſprack hem Venus aen met oogen vol van tranen:
O! die daer eeuwichlijck hebt onder uw beſtier
Wat Goon en menſchen raeckt, die voor u Blixem-vier
Die voor u donderen doet Aerd en Hemel beven,
Wat was ſo quaet dat mijn Eneas heeft bedreven?
Wat heeft doch tegen u ſo grof en groot miſdaen
Het Volck van Troje, dat, nae ſoo veel uyt te ſtaen,
Nae ſoo veel leeds geleên, nae ſo veel doôn en lijcken,
Men om Italien alleenich en de Rijcken
Van Latium voor haer de heele Wereld ſluyt?
Ghy immers hebt wel eer voor vaſt belooft, dat uyt
Des oude 1. Teucers ſtam ſou ſpruyten 't volck van Romen
En dappere Overſtens en Vorſten ſouden koomen,
Die men nae het verloop van jaeren ſoude ſien
Te water en te land met volle macht ghebien,
En alle volckeren des Aerdrijcks overheeren.
Wat is 'er, dat u van voornemen doet verkeeren?
Dit was den trooſt die 'k had, dit ſtelde my te vreen
In den bedroefden val, die die van Troojen deen.
Ick ſette tegen 't quaed 't goed datter ſtond te hoopen.
Nu ſie 'k het ſelfde lot haer op de hielen loopen
Die ſo langh zyn geſolt door allerley ellend.
O groote Coningh, wat geeft ghy noch voor een end
Van ſo veel ſwaerigheen? 2. Antenor kon voor deſen
Ontſluypen midden uyt de Griecken ſonder vreeſen
En veyligh booren tot in het Illyriſch Land,
En der Liburnen Rijck, en buyten tegenſtand
Voor by den oorſpronck van Timavus heenen raecken,
Waer uyt een ſteyle Zee, ſo dat de Bergen kraecken,

1. Die met ſijn ſchoon Soon Dardanus in het Lant van Troje geregeert heeft.

2. Een der Trojaenſche Vorſten, die na den ondergangh van Trojen gekomen is tot in het binnenſte van de golfe van Venetien (nu ſo genaemt) Heeft Patavien gebout eerſt geheeten Antenorea, nu Padua, daer ſijn graf noch hedendaeghs getoont wert.

Door

Door negen monden ſtort, en deckt het hele veld
Met ruyſchend water. Hier heeft hy nochtans geſtelt
De Stad Patavien, en is daer neer geſeten
Met de Trojanen, die hy 1. na ſyn naem doet heeten
En heeft de waepenen van Troje daer geplant
En woonter ongemoeyt in 't midden van het land:
Maer wy, uw eygen bloed, die van u ſyn geſprooten
En ghy den Hemel gunt, nae 't miſſen onſer Vlooten
Die werden om den wrock van een alleen verraen:
Die houdmen verre van Italien van daen.
Is de Godvruchtigheyd by u aldus te loonen?
Helpt ghy ons ſo weerom aen Scepteren en Throonen?
Waer op de vaeder van de menſchen en de Goon
Met vriendelijck gelaet, waer mee hy is gewoon
De Lucht te helderen en 't onweer op te klaeren,
Syn Dochter kuſt' en ſprack: wilt uwe ſorge ſpaeren.
Wat u beſchooren is ſal vaſt en ſeecker gaen.
Ghy ſult Lavinium ſien over eynde ſtaen
En de beloofde Stadt geſlooten in haer wallen,
En den grootmoedigen Eneas hoogh doen brallen,
Tot aen de Sterren toe verheven door 't geluck.
Oock ben ick niet van zin verandert in dit ſtuck,
En wil, dewijl ick u dit zie ter herten trecken,
Wat naeder openen en breeder gaen ontdecken
Hoe het beſlooten leyt in myn geheymen Raed;
Hy ſal een ſware krygh, die hem te wachten ſtaet,
Met dappre volckren in Itaelje voeren moeten,
Die hy verwinnen ſal en onder ſyne voeten
Ootmoedich buygen doen, en ſtellen haer de wet
Nae dat hy zich drie jaer als Coningh heeft geſet
In 't Rijck van Latium, en ſtichten ſterckte Steden.
Maer 't Kind Aſcaen, datmen Iülus noemt op heden
Maer Ilus was ſo langh als Ilium noch ſtond
En in ſyn krachten was, ſal dertich jaren rond

1. Antenorides.

Daer

Daer heerſchen, en het Rijck naer Alba heenen brengen
Van de Lavijnſche Stoel, een ſtad, die hy verlengen
En ſterck bewallen zal: daer onder 1. Hectors bloed
Drie hondert jaeren langh de Scepter blijven moet,
Tot dat ſigh Rhee, een Non uyt 2. Coninckliјcké zade,
Die Mars beſwangren ſal, van tweelingen ontlaede.
Daer nae ſal Romulus, gezooght van een wolvin,
En met de roſſe huyd gedoſt van zyne minn'
Het Rijck aenvaerden en de ſtrijdbre veſten bouwen,
Alwaer het volk haer naem nae ſynen naem ſal houwen:
Romeynen ſullen 't zyn dees geef ick een gebiedt
Dat pael noch maet en heeft, daer mé gheen eynd of ziet
De harde Iuno ſelfs, die aerd' en zee en winden
En hemel moe maeckt om by haer wat hulps te vinden
Uyt vreeſe, die ſy heeft voor haer beminde ſtad,
Sal beter zyn beraen, en vallen op haer plat
En met my koeſteren en queecken 't volck van Roomen
Om ſulcken heerſchappy ter wereld te bekoomen.
'T gelieft my zoo. oock ſal 't gebeuren metter tijd
Dat het 3. Aſſariſch huys ſal ſtrecken breed en wijd
Haer 4. ſcepter over het doorluchtige Mycenen
En Phty' en Argos en 't verwonne Griecken heenen,
En brengen s' onder 't juck van haere ſlaeverny.
Een Keyſer die van der 5. Trojaenen afkomſt zy
Sal naemaels koomen, die men Iulius ſal nommen
(Een naem die van de groot' Iülus af ſal kommen)
Wiens Rijck ſo ver ſal gaen als ſelfs den Oceaen,
Syn lof en faem ſo hoogh als daer de ſterren ſtaen;

1. Van wegen Creuſa, de ſuſter van Hector, Eneas gemalinne, moeder van Askaen.
2. Dochter des Coninghs Numitor, die Ilia en oock Rhea Silvia ghenoemt word, een Prieſter in of Non van Veſta.
3. Aſſaracus is gheweeſt een Soon van Tros Coningh der Trojaenen dese heeft een Soon gehad, geheeten Capys, vaeder van Anchiſes,
4. Macidonien. door Paulus Amilius, ende Achaja door Mummius gewonnen zynde.
5. Door Venus, daer de Ceſars haere afkomſt afrekenden,

Die

Die ghy hier naemaels, met den roof van 'tOoſt behangē,
Van alle zorgh ontlaen ten hemel ſult ontfangen.
Men ſal oock deſen 1. met beloften roepen aen.
2. Dan ſal den harden tijdt van 't krijghen overgaen;
Dan ſal de grijſe Trouw en Veſta, 3. nimmer moeder,
En Remus plegen recht met Romulus ſyn Broeder;
Dan ſalmen 't oorlogs huys, des bloeds en vechtens moe,
Met yſre grendelen en krammen kremmen toe;
De dulle Raeſerny ſal knarſſen op haer tanden
Geſeten boven op de waepens, en de handen
Gevleugelt op den rugh met meenigh koopre knoop,
Dat haer het ſchuym lanx haer bebloede backhuys loop.
Dus ſprack hy, en terſtond heeft hy Mercuur geropen
En ſend hem na beneen om 't land te houden open,
En dat de nieuwe ſtad haer niet geſlooten zy,
Dat den Trojaenen blijf het gaen en keeren vry,
En dido, onbewuſt van 't geen daer is beſlooten,
Dees niet en weere van haer kuſt met haere vlooten.
Hy, met ſyn vleugelen, ſpoeyt door de ruyme lucht
Recht heen nae Lybien en was daer met een vlucht
En leyt ſyn laſt in 't werck het volck en Puniſch' Heeren
Bedaeren van gemoed op 't goddelijck begeeren.
De ſchoone Coningin, Vrouw Dido, boven al
Toont dat de vreemdelingh haer welkom wezen zal.
Maer den godvruchtigen Eneas, vol van ſorghen,
Die hem bekommeren van 's avonds tot den morghen,
Nam voor des uchtens vroegh, ſo haeſt de nieuwe Son
Syn hooft opſteken ſouw en weer den dagh begon,
Te zien wat land het is, en off'er menſchen houwen
Of wilde dieren (want hy ziet het onbebouwen)

1. Onder de Goden geſtelt.
2. Ten tyde van Auguſtus, die de wereldt bevredight hebbende den Tempel van Ianus geſlooten heeft.
3. Daer werden geſeyt twee Veſtaes geweeſt te zyn, de eene de moeder van Saturnus, de ander haer dochter, altijd maeghd. de eerſte werd genomen voor de Aerde ende de tweede voor het vyer, alſmen van de Maeghd Veſta ſpreeckt, werd deſe verſtaen.

Wat

Wat kuſten dat het zyn, die hy heeft aengedaen;
En ſeggen aen ſyn volck 't geen hy daer kan verſtaen.
Om eerſt ſyn ſchepen in verſekertheyd te ſtellen
Kieſt hy een holle rots, daer boomen over hellen
Met naere ſchaduwen van een ontſighlijck woud.
Achates neemt hy mee, op wien hy zich vertrouwt,
Twee ſpieſen inde hand met yſer voor beſlegen.
In 't midden van het boſch quam hem ſyn moeder tegen
In de gedaent' en ſchyn van een Spartaenſche Maeghd,
Met ſulcke wapenen als ſo een jonckvrouw draeght,
Of van Harpalyce, die de geſwinde ſtroomen
Van Hebrus rent voorby met loſgelaete toomen.
Want als een jaegerin ſo voerde ſy een boogh
Op haeren rugh; het hayr dat ſpeelde ſoet en vloogh
Haer om de ſchouderen met ongebonde tuyten:
De rock was opgeſchort tot boven aen de kuyten,
En eer daer yemand ſprack, riep zy, houd jonghmans houd:
Hebtghy niet by geval ſien dwaelen hier door 't woud
Een van myn Suſters, die een koocker had gelaeden
Met pylen aen haer zy, of volgen lancx de paden
In een geſpickelt vel 't ſchuymbeckend Everſwyn?
Ey, wyſt my wat voor wegh ſy heen geloopen ſyn.
Aldus ſprack Venus, en haer Soon ſprack ſo daer tegen:
Ick hebbe niemand hier gezien op deſe wegen
Van uwe ſuſteren. O maeghd, wie dat ghy bent
En weet ick niet; uw naem en is my niet bekent.
Ghy ſyt geen ſterflijck menſch aen uwe ſtem noch weſen:
Maer ick vertrouwt dat ghy moet een godinne weſen,
En houw het daer voor dat ghy Phebus Suſter zyt
Of van de Nymfen een. Geſegent zy den tyt
Dat ghy ons hier ontmoet, wilt onſen nood verlichten
Wie dat ghy weeſen moogt, en naeder onderrichten
Wat naem dit land, dees kuſt en dit geweſte draeght,
Daer wy door onweer uyt de zee zyn aengejaeght.

Wy

Wy zyn hier onbekent en doolen lanx de landen :
Uw auters ſullen wy tot danckbaerheyd doen branden
Met meenigh offer-vee. Hier op ſprack Venus weer :
Ick ken my ſelfs niet waerd uw aengeboden eer.
De Tyrſche maeghden zyn gewoon, wanneer ſy jaeghen,
Een pyle-kooker en een boogh met haer te draeghen,
En roode brooſekens ten halven van de kuyt
Te rijghen om het been; 't volck, dat hier woont, is uyt
Agenors ſtad al van Fenicien gekoomen,
Een ſlagh van luyden die niet wel en zyn te toomen
Met krijgh en waepenen, ghy ſyt hier in 't gebiedt
Der Peenen, maer de kuſt en 't land dat ghy hier ziet
Is 't eynd van Lybien. Hier is een vrouw geſeeten
Ten koninckliycken throon, die Dido werdt geheeten
En uyt Fenicien van Tyros herwaerts quam
Uyt vreeſe voor haer broer, daer ſy de vlucht om nam.
Sou ick u in het langh het ongelijck verhaelen
Dat haer is aengedaen ick ſouw'er in verdwaelen.
Maer ſal het u ſo kort vertellen als ick kan.
De rijckſte van het land, Sicheus, was haer man.
Sy had hem dapper lief. haer vaeder deedſe paeren
In 't alder eerſte groen der maeghdelijcke jaeren,
Noch reyn, noch ongeraeckt : maer 't Tyrſche Rijck bezat
Haer broer Pygmalion, die geene weer gae had
In ſchellem-ſtucken en den wreedſten overtrefte.
'T geviel dat tuſſchen haer hem een krackeel verhefte :
De goddelooſe, blind door liefde van het geld,
Heeft hem verraedlingh met een moord-priem neer gevelt
In 't heymlijck, voor 't autaer, terwijl hy 't offer dede,
Niet eens bekommert wat hier door ſyn ſuſter lede,
Die met ſoo groote minn' haer man beſeten had.
Hy hiel het langh bedeckt en wiſt haer dit en dat
Te ſteken in de hand, en heeft de drouve vrouwe
Met ydle hoop en met veel leughens onderhouwe.

Maer ſiet, de geeſt van haer noch onbegraeven man
Verſchijnt haer in den droom, ſo bleeck als hy wel kan,
En openbaert wat in den gods-dienſt was bedreven,
En bloot ſyn borſt, en toont de wond aen hem gegeven,
En brenght voorts aen den dagh al het verhoole quaed.
Het ſchelmſtuck van het huys aldus ontdeckt, ſo raedt
Hy haer ten landen uyt op 't ſpoedighſt te vertrecken
En vluchten daer van daen, en gaet haer voorts ontdecken
(Op dat het op de reys haer aen gheen geld ontbrack)
Een onbekende ſchat die onder d'aerde ſtack,
Een groot gewight van goud en ſilver, langh verborgen.
Hier door onſtelt, en vol bekommeringh' en ſorghen,
Heeft ſy haer tot de vlucht bereyd van ſtonden aen
En maeckter meenigh op om met haer deur te gaen.
Wat tegen den Tyran met haet was ingenomen,
Wat voor hem was bevreeſt, is al by een gekomen;
De ſchepen, by geval nu vaerdich, grijpen s' aen
En hebben daer het goud en ſilver in gelaen.
Dus voeren over zee de ſchatten van den vrecken
Pygmalion. een vrouw heeft het beleydt in 't trecken.
Ten leſten quamen ſy alhier behouden aen
Daer ghy alreeds ſult ſien een groote veſtingh ſtaen
En 't Slot van 't nieuwe Karthaeg hoogh nae de wolcken bouwen;
En 1. kochten (dat de naem heeft nae de daed behouwen
En Byrſa werd genoemt,) hier effen ſo veel grond
Als met een oſſenhuyd men pas omleggen kond.
Maer wat zyt ghy voor volk, en waer van daen gekoomē?
Waer leyt de reys nae toe die ghy hebt voorgenoomen?

1. Dido in Lybien aengedreven zynde, als haer het landen van Hiarbas, Coningh der Getulen, belet wierde, heeft loſſelijck verſocht ſoo veel lands te mogen koopen als men met een oſſen-huyd ſoude kunnen beleggen. Het welcke verkregen hebbende heeft ſy het leer in ſo veel kleyne ſnipperingen Veſneden waer mede ſo grooten ringh gemaeckt wierd, datter ſoo grooten ſtuck lands mede omvat wierd, dat ſy, hebbende hare ſchatten aen haer mede geſellen en volck vertoont, daer een ſtad op hebben ghebouwt, die ſy daer nae Carthago genoemt heeft. Het Kaſteel is Byrſa genoemt geworden naede oſſen-huyd, die de Griecken ſo noemen.

Hier

Hier op verſucht' hy diep, en ſey voorts, o Godin,
Souw ick 't u altemael vertellen van 't begin,
En ſo 't u beuren mocht met onbelemmerd' ooren
Van onſe ſwarigheen het heel verhael te hooren
Den dagh waer my te kort, en eer ick had gedaen
So ſagh ick langh de Son in 't weſten onder gaen.
Van Troje (ſo ghy oyt van Trojen hoorde ſpreecken)
Van 't oude Troje ſyn wy eertijds afgeſteecken
En door verſcheyde zeen geſlingert en geplaeght,
En 't onweer heeft ons nu aen deſe kuſt gejaeght.
Ick ben Eneas, de godvruchtige geheeten
(So ghy begeerigh zyt om mijnen naem te weeten)
Die onſe Huys-goon uyt den vyand ſleypte mee
En voerſe met een vloot van ſchepen over zee,
T en hemel toe bekent en van Jupijn geſprooten:
Ick ſoeck Italien en oude lands-genooten.
Op 't goed geleyde van mijn moeder (een godin)
Voer ick uyt Fryghien en ſette 't zeewaert in
Met twintigh zeylen, om het avontuyr te vinden
Dat my beſchooren was, nu ſyn der door de winden
Maer ſeven overigh, al reddeloos gemaeckt
Door ſtorm en onweer. ſelfs, daer ick ben aengeraeckt
Daer gae ick onbekent vaſt doolen lanx de landen
Van 't woeſte Libyen, en ſie gheen hulp voor handen
Gedreven uyt Euroop' en Aſien van daen:
Maer Venus lee het niet dat hy ſouw verder gaen
En ſprack hem aldus aen in 't midden ſyner klachten:
Wie dat gy zyt, ick derf het wel voor waerheydt achten
Dat ghy niet heel te mael zyt in der Goden haet
Dat ghy hier zyt geland. Hebt goeden moed, en gaet
U voorts nae 't hof en nae de Coningin begeven,
Want ick verſeecker' u dat uwe mackers leven.
Sy, en haer ſchepen zyn gekomen aen de kuſt
Behouwen en geberght (weeſt vry daer in geruſt)
Door 't keeren van de wind, ſo ick my niet bedriegh, en
So ick niet te vergeefs geleert heb, uyt het vlieghen

Der vogelen te zien wat is of weſen ſal,
En gaet mijn gis-kunſt vaſt. Let op het twaelif-tal
Van deſe ſwaenen, die den Arend van te vooren
Van boven uyt de lucht in haere vlucht quam ſtooren.
Sie, hoe ſy op een ry haer geven neder waert,
En of geſtreken ſyn of ſtrijcken op der aerd.
Gelijck als ſy, ontſnapt de klaeuw des wreeden veugels,
Haer geven in een trop en ſpeelen met haer vleugels
En maecken ſoet geluyt: ſo loopt uw vloot, en al
Het volck, ter haven in, of leyt al aen de wal.
Gaet ghy maer voort daer u de wegh ſal heenen leyden
Dus ſpracks' en keerd' haer om en is van daer geſcheyden.
Een blos gingh van haer neck in 't wenden als een roos.
Een lieffelijcke reuck van Goddelijck ambroos
Vervulde ganſch de lucht van achtren uyt de locken
Van 't opgebonden hayr, en d' opgeſchorte rocken
Geraecken nae beneen en vloeyen lanx der aerd',
En uyt haer tred bleeck klaer den goddelijcken aert:
Hy, werdende gewaer, als ſy nu was geweeken,
Dat het ſyn moeder was met wien hy quam te ſpreeken,
Riep haer dus achter nae: wat reden magh 'er zyn,
O wreede, dat ghy mee uw zoon door valſchen ſchijn
So menigmael bedrieght? wat heb ick doch bedreven
Dat wy malkanderen de hand niet moghen geven
En houden tegens een een onvermomde praet?
Dus klaeght hy over haer, en ſpoeyt ſyn wegh, en gaet
Voorts nae Carthago toe: maer Venus heeftſe beyden
Om haer bedecktelijck en ſeker te geleyden
Met duyſtre lucht omheynt, en om en om beſet
Met dicke nevelen, dat niemand haer belet
Mocht onder-wegen doen, of ſien, of haer genaecken,
Of vraeghen wat zy daer te lande quam en maecken.
Sy ſelfs vaert hoogher op nae Paphos, daer men haer
Ter eere wieroock brandt op meenigen autaer

En

En haeren Tempel ruyckt van verſche rooſen-hoeden
En blommen ſonder eynd. Sy ondertuſſchen ſpoeden
Haer wegh, die 't pad haer wijſt, en waren nu al op
Den heuvel die de Stadt ontdeckt van ſynen top
En 't koninckliycke Slot. Eneas ſtaet verſlaeghen
Dat, daer te vooren niet als laege hutten laeghen.
Hy ziet ſo een gevaert van ſwaere wercken ſtaen
En met verwonderingh ſchouwt hy de poorten aen,
En 't woelen en 't geraes en de geſteende ſtraeten;
Men iſſer druck in 't werck: een deel der onderzaeten
Dat treckt de muyren op, en brenght de ſwaere ſteen
Tot bouwen van het Slot nae boven van beneen.
Hier leytmen erven af om huyſen op te bouwen:
Daer, om het volck in toom en onder ſim te houwen,
Verkieſtmen Overheyd en ſtelt een wijzen Raedt:
Gints graeftmen havenen daer men de ſchepen laet'
Hier leyt men gronden tot de Zuylen der Tonneelen
En recht een Schouburg op om voor het volk te ſpelen,
Waer toe men in 't geberght pilaeren hackt en houwt
Op dat het prachtigh werck zy heerlijck opgebouwt.
'T is al in rep en roer en beſigh, als de Byen,
Die in het ſoetſte van de Lenten heenen tyen
Nae blom en bloeyſemen by lieve ſonne-ſchijn
Als zy haer jonghmans voen, die haeſt volwaſſen zyn,
De hoop van haer geſlaght; of haere hoonighraeten
Met voorraed ſtuwen op, en vullen al de vaeten
Van haere Keldertjes met lieflijck nectar-ſap;
Of vliegen te gemoet haer ander mackerſchap,
Om, als ſy uyt het veld gelaeden wederkeeren,
Haer van haer vracht t' ontlaen; of van de korven weerē
De leuye hommelen en all' in arbeyd zyn.
De geurige honnigh rieckt nae thijm en jaſſemijn.
O! riep Eneas, hoe geluckigh boven allen
Syn ſy, die nu haer ſtad ſien rijſen uyt haer wallen.
En ſagh 't gebouw vaſt aen dat nae de wolcken klom.
Hy geeft ſich onder 't volck, met nevelen rondom

Wel dicht beſet, en werdt, dat vreemd is te verhaelen,
Vernoomen noch geſien van geen van altemaelen.
Daer ley een boſchjen in het midden van de ſtad,
Van ſchaduw aengenaem, en dicht van loof en blad,
Daer eerſt de Puniſche, gejaeght door zee en winden,
Een teyken groeven uyt, dat Juno haer dee vinden
('T hooft van een ſtrijdbaer paerd) ter plaetſe, die ſy had
Voor beſt gekooſen tot het bouwen van een Stad:
Alſo haer dit gebeent ſou leeren en beduyden
Dat dit land geven ſou doorluchtig' oorlogs-luyden
En dat m'er overvloed van lijftocht hebben ſouw.
Hier was men beſigh met een ſwaer en groot gebouw;
Hier ſtichten ſy een kerck, de nieuwe Coninginne,
Geheylight tot den dienſt van Iuno de Godinne,
Rijck van geſchencken en geen kleynen heyligdom,
Daer men de trappen op lanx koopre dorpels klom.
De balcken waeren hier met kooper 't ſaem gebonden.
De deuren van de kerck die knerſten in haer ſponden,
De kerren kreyſſelden, van kooper altemael.
De bouten gierden in haer pannen van metael.
Hier in dit boſch is hem wat nieuws te voor gekoomen,
Het eerſt, dat hem de vrees een weynigh heeft benomē;
Hier is hem eerſt ontmoet het gheen hem hoopen dee
Een uytkomſt van het quaed (dat hem in 't herte ſnee)
En hem wat moeds weer gaf, en ſyn verdriet verſachte:
Want onderwijl dat hy de Coningin verwachte
En in dees groote kerck beſichtight alle dingh
En ſlaet op alles acht, en met verwonderingh
Op 't werck der kunſtenaers, van beytels en pinſeelen,
En wat des is te ſien, ſyn oogen leydt uyt ſpeelen,
So vindt hy hier 't gevecht voor Trojen op een ry
Heel levend afgemaelt in meen'ghe ſchildery.
Hy ziet hier, hoe 't gerucht is over al geloopen
En heel de wereld door dien oorlogh uytgeroopen.
Hy ziet hier Priamus en Agamemnon mee,
En Peleus ſoon, van wien den een en d' andre lee.

Hier

Hier bleef hy ſtille ſtaen, en in ſyn hert bewooghen
Sprack dus Achates aen met traenen in ſyn ooghen:
O, mijn getrouwe vriend, wat plaets, wat hoeck, wat end
Des werelds is'er, daer ons quaed is onbekent?
Sie Priamus: hier werdt noch loon en lof gegeven
Aen deughd' en eer van die yet loffelijcks bedreven:
Hier werdt ons jammer noch van andere beſchreyt
En 't ongeval beklaeght uyt mededoogentheyd.
Hebt goede moed, Achaet, en laet uw vreeſen vaeren:
Dus ver bekent te zyn ſal ons miſſchien bewaeren
Dus ſprack hy, en verzaed met ydele genucht
Syn hert in het paneel, en looſt vaſt zucht op zucht,
En maeckt ſyn wangen nat met meenighte van traenen:
Want hier ziet hy, hoe dat het puyckje der Trojaenen
Den Griecken gingh te keer en uyt den velde ſloegh
En haer al vechtende nae haere ſchepen joegh:
Daer, hoe Achilles weer haer met den helm vol pluymen
Te waeghen noopt' en de Trojaenen op dee ruymen
En nae de Stadt toe dreef. Oock wierdt hy hier gewaer
Aen meenigh witte tent 't quartier van Rheſus, daer
Hy overrompelt wierd langh eer 't begon te daeghen
En in zyn eerſten ſlaep van Diomed verſlaeghen,
Die zyne paerden nae het leger heeft gewendt
Eer dat haer noch het voer van Troje was bekent
En eer ſy proefden hoe het Xanthus-waeter ſmaeckte.
Hy ſagh hoe Troilus hier op de vlucht geraeckte;
Den armen jonghelingh, de kans en waepens quijt,
Die ſich begeven had in ongelijcken ſtrijd
En met Achilles het gevecht had willen waeghen
En over-rugh geraeckt hingh van zyn leege waeghen
En ſleypten achter aen (den toom noch in de hand)
En wierdt met hayr en neck getrocken door het zand.
Syn omgekeerde ſpies heeft in het ſtof geſchreven.
De vrouwen tuſſchen-bey van Trojen die begeven

Haer na den Tempel van de gramme Pallas heen,
Bedroeft, in hanghend hayr, met traenen en gebeen
En met geheylight doeck van falyen en wielen,
En gaen ootmoedich voor haer autaers neder knielen
En ſlaen ſich voor de borſt. ſy keert haer van haer af
En ſloegh haer oogen neer en hieltſe ſtrack en ſtraf.
Achillis had het lijck van Hector om de wallen
Tot driemael toegeſleept, en liet het ſich gevallen
Dat hy 't voor gout verkocht, doe ſucht' hy ſwaerelijck
Als hy de waeghen, en den buyt, en ſelfs het lijck
Van ſynen vriend hier zagh, en Priamus, den ouwen
Syn handen ſteecken uyt; ſyn handen, 't ſaem gevouwen
En weer en waepenloos. Oock heeft hy hier geſien
Met Grieckſe Vorſten en voornemen oorlogs-lien
Sich ſelfs vermengelt, en de wapenen vernomen
Des ſwarten Memnons, die uyt Ooſten was gekomen
Tot hulp van Priamus met meenigh mooreman.
Pentheſilea voert haer Amazoonen an
Met ſchilden aen den arm als halfgewaſſe maenen,
En onder duyſenden tot byſtand der Trojanen
Munt ſy in hitten uyt, en ſchort haer ſlincker borſt
Met gouden gordel op, en tegen mannen dorſt
Een jonk-vrou' aen gaen om met haer den ſtrijt te wagen.
Terwijl Eneas ſtaet verwondert en verſlagen
En ſter ooght ſonder eens 't geſicht daer af te ſlaen.
So quam Vrouw Dido nae den Tempel treden aen
(De ſchoone Koninghin) met groot gevolg van Heeren.
Gelijck wanneer Diaen gaet lanx de ſtroom ſpanceren
En aen den ouver van Erotas haer vermeyt,
Of over het geberght van Cynthus reyen leydt
Terſtond om de Godin zich duyſend Nymfen ylen:
Om hare ſchouders hanght de koker met de pylen,
En gaende door het veld ſteeckt boven allen uyt,
Latoon' is in haer ſchick al roept ſy het niet luydt:
So toonde zy; ſo quam zy vroolijck aengetreden
In 't midden van het volck die haer alom bekleden,

En

En dreef de bouluy aen tot vordringh van het werck.
Van daer begaf ſy haer int midden van de kerck
En op een hooghen throon gingh ſy haer nederſetten
Met lyfwaght dicht omheymt. hier gaf zy goede wetten
En Rechten aen het volck, en ſteld' aen yder een
Een maet en tax van werck nae billickheyd en reen,
Of nae 't haer viel te beur door kavelen en looten,
Wanneer Eneas zagh dat Antheus aen quam ſtooten
Met grooten toeloop, en Sergeſt, Cloanth, en meer
Scheeps-hoofden, die de ſtorm en 't ongenaedich weer
Van hem verſteken had en elders aengedreven.
Hy ſtond verſlagen en Achates daer beneven,
Verbijſtert en verbaeſt en weynich min als ſtom;
Sy branden om haer maets te heten wellekom
Vol vrees en blyſchap: maer niet kunnen de beſinnen
Hoe dat het met haer ſtond ſo houd zich yder binnen,
En letten naeu (wel dicht geſlooten in de wolck)
Hoe dat de ſaeck mocht ſyn gelegen met dit volck,
Waer haere ſchepen ſyn, waerom ſy derwaerts quamen
In ſo een groot getal: want die ſy daer vernamen
Was afgezonde volck van de geheele vloot
Om vry geley en heul te bidden in haer noot,
Die met een groot geroep ter tempel heenen teegen.
Wanneer zy ingetreen gehoor by Dido kregen
So hief Ilioneus met een bedaerden zin
Aldus ſyn reden aen: O brave Coningin,
Aen wien den Hemel gunt een nieu we ſtad te ſtichten
En trotſe volckeren te temmen en te richten,
Wy arm' ellendighe Trojanen, door veel zeen
Gedreven heen en weer, verſoecken met gebeen
Dat ghy 't verbranden van ons ſchepen wilt verbieden;
Verſchoon 't godvruchtigh volk, behoet de vroome lieden.
En wilt op onſe zaeck wat naeder neemen acht.
Wy ſyn hier niet gelandt om met gewelt en macht

Van ſcheeps en oorlogs volk u huyſgoon weg te voeren,
En maecken 't vee te buyt der Libyaenſche boeren,
En drijven 't nae de ſtrand en onſe ſchepen heen:
By een verwonnen volck (gelijck wy zyn) o neen
En is noch macht, noch moed, noch opzet, noch gedachten,
Noch de verwaentheyd om nae ſo een ſtuck te trachten.
Daer is een landt, van ouds geſeght Heſperien,
Nu noemtmen nae een Vorſt, en 't heet Italien,
Oudt, ſtrijdbaer, vet en goed, dat van Onotriaenen
Wel eertijds is bewoont, nu van Italiaenen;
Hier ſetten wy 't nae toe: wanneer een grouwlijck weer,
Dat ſich in zee verhief; ons ſchielijck quam te keer
En een baldaedigh volck van winden, uytgelaeten
Tot ons verderf, ons joeg door droogten, banken, plaetē,
En blinde klippen heen, tot dat wy naederhand
Van een verſtroyt hier aen uw kuſten zyn gelandt
En met een kleyn getal van ſchepen aengedreven.
Wat ſlagh van volck is dit? wat menſchen of hier leven
Wat is dit voor een land, ſo wild en onbeleeft
Dat m'er den vremdeling op 't ſand geen herberg geeft
Men maeckt de luyden op en ſoeckt ons te beletten
Dat wy voor op het ſtrand ons voeten komen ſetten.
So men hier niet ontziet het menſchelijck geſlacht,
Acht men haer waepens niet noch volck, noch oorlogsmacht,
Denckt dat 'er Goden zyn, die inden Hemel woonen,
Die 't quaede ſtraffen en het goede ſullen loonen.
Eneas was ons Vorſt, die in godvruchtigheyd
Gheen wedergae en heeft, en die in krijgs beleyd
En oorlogs-daeden voor gheen menſch en heeft te wijcken
So hy in 't leven is, en moſt hy niet beſwijcken
Voor 't noodlot, en is hy noch niet om hals geraeckt
So dient'er van uw zy geen ſwaerigheyd gemaeckt,
En 't ſal u nimmermeer berouwen noch verdrieten
So ghy hem uwe hulp en vriendſchap doet genieten

En door uw gunſt en dienſt hem alder eerſt verbindt :
Weet dat men waepenen oock in Sycylje vindt
En vaſte veſtingen en volck en goede ſteden,
Dat men Aceſtes ſiet den Throon aldaer bekleden ;
Een Coningh, die mee uyt het bloed van Troje ſproot
'T zy ons geoorloft ons ontrampeneerde vloot
Te voeren op het ſtrand, en 't ſtae ons vry te houwen
In uwe boſſchen, om ons ſchepen te verbouwen,
En ons van maſten en van riemen te voorſien,
Om onſe reys, indien 't de Goden niet verbien,
Wanneer wy onſe maets en Coningh weer bekomen :
Te mogen vorderen, ſo die was voorgenomen,
En vroolijck hier van daen vertrecken van uw ſtrand
Vlack nae Italien en het Latijnſche land.
Maer is het met ons uyt, en valt'er niet te hoopen
En zyt ghy in de zee van Libien verſoopen,
Trojaenſche Vorſt ! is 't omgekoomen met Aſcaen,
Dat wy ten minſten dan weer nae Sicylje gaen
En nae Aceſtes heen, van wien wy laeſtmael ſcheyden,
En daer ſy ons een ſtad en ruſt-plaets vaſt bereyden.
Dus dee Ilioneus het woord uyt aller naem :
Syn ſeggen wierdt op 't eynd beſtemt van al te zaem.
Doe ſloegh de Coninghin haer ooghen nae beneden
En ſprack tot hem aldus weerom met korte reden :
Trojaenen, dat ghy vry uw ſorgen vaeren laet.
De nieuwheyd van myn rijck, de ſtand van deſen Staet
Die veel benyders heeft, dwinght my wel op te letten
En wijd en zijt met wacht mijn grenſen te beſetten.
Wien is den afkomſt van Eneas, wien de Stad
Van Trojen onbekent ? wie hoorde niet hoe dat
Sich 't dapper volck aldaer thien jaeren heeft gequeeten ?
Wie ſou van ſulken krijg, van ſo een brand, niet weeten ?
Wy Puniſche, wy zyn ſo dom niet in dit land
En 't nieuwe Tyrus is ſo ver niet aen een kant
En van het Sonne-pad en menſchen afgelegen.
Syt ghy te trecken nae Italien geneghen,

Nae

Nae 't Land daer ſich Saturn voor Iupiter verſtack,
Of nae Sicilien, en wenſcht ghy uw gemack
Te nemen by de goed' Aceſtes, ick ſal maecken
Dat ghy hier vry van daen met goet geley ſult raecken
En bied mijn middelen tot uwer byſtand aen:
Of ſo ghy zijt geſint u hier ter neer te ſlaen
En in dees landen u benevens my te veſten,
De Stad, die ick hier bouw, die is tot uwen beſten.
Treckt uwe ſchepen op. de Tyrſche, de Trojaen
Die ſullen even diep in mijne gunſte ſtaen.
Och, of den Hemel het geluck had willen geven
Dat uwen Coningh ſelfs mee herwaerts was gedreven
En aen mijn land gejaegt, gelijck u is geſchiedt.
Ick ſal, om vaſt te gaen, door myn geheel gebiedt
Gaen ſenden lancx de kuſt, en kondſchap laeten haelen
Of hy niet ergens aen het uyterſt myner paelen
Magh opgeworpen zijn en met ſyn vloot geſtrandt
En doolt door boſch en bergh en 't onbekende land.
De Vorſt Eneas en Achates, door dit ſpreken
Gehart, en met een brand in haer gemoed ontſteken,
Verlanghde uyt de wolck te koomen voor den dagh,
Die het belette dat haer niemand niet en ſagh.
O! ſeyde Achates, die zich d' aldereerſt liet hooren
Eneas ghy die zyt van een Godin gebooren,
Wat dunckt u nu? ghy ziet het alles buyten nood:
Ons mackers ſyn geberght, behouden is de vloot:
Een miſtm'er maer, die wy in 't midden van de baeren
Selfs ſaegen nae den grond met ſchip en mannen vaeren.
De reſt komt met het woord dyns moeders over een,
Hy had dit naeuw geſeyt, de wolck ſcheurt zich in tween
Die haer omvingh, en is ſtrax in de lucht verdweenen.
Daer ſtond Eneas van den klaeren dagh omſcheenen
En blonck in helder licht, en leeck een van de Goon
Van leeft en aengeſight, want Venus had haer zoon (de
Vã ſchoon en weeldrig hayr, dat om ſyn ſchouders vloey-
Op 't aengenaemſt verzien eẽ veruw, die ſlaeutjes gloey-
de,

Stond

Stondt op ſyn haecken, en een ſtrael van minſaem licht
Gingh uyt zyn ooghen met een deftigh opgezicht.
So kryght het elpen-been ſyn luyſter door de handen
Eens braeven kunſtenaers: ſo ſteeckt in gulde randen
Het ſilver af: ſo toond in 't goud de marmer-ſteen.
Doe ſpaeck Æneas, die ſo onverſiens verſcheen,
Dus tot de Coningin: hier is de man te vinden.
Daer ghy nae vraeght; die het geweld van zee en winden
Aen uwe kuſten is ter naeuwer nood ontruckt.
O ghy, die over 't quaed, dat den Trojaenen druckt,
Alleen bewooghen zijt, die onſer wilt ontfermen
En over 't overſchot der Griecken u erbermen
Van allerley gevaer te zee te land beſtreen,
Die u verwaerdight ons, door langhe ſwarigheen
Van als behoeftigh in uw ſtad ter woonſt te noden
En hebt uw eygen huys ter herbergh aengeboden,
U te bedancken voor het geen ons hier geſchiet
(Nae ghy verdient) en is in ons vermoghen niet,
Noch in de macht van al die ovrigh zijn gebleven
Van Trojen, en verſtroyt door heel de werelt ſweven.
De Goden, ſo de deughd en een oprecht gewiſs'
En de gerechtigheyd by haer in achtingh is,
Die willen u, Mevrouw, beloonen nae behooren.
In wat geluckigh eeuw of ghy mooght ſyn geboren?
Wat ouders hebben ſo een dochter voort gebracht?
So langh'er ſterren ſtaen ten dienſte van de nacht,
So langh den Oceaen ontfanght de ſoete ſtroomen,
En groote ſchaduwen van hooge berghen koomen,
So ſal uw lof en naem ſtaegh leven in myn hert
Waer 't oock magh zijn daer ick nae toe geropen werd.
So ſprekend' is hy tot Ilioneus getreden
En heet hem wellekom, Sergeſtus was den tweeden,
En gaf aen die de recht', aen dees de ſlincker-hand,
En aen meer ander', en aen Gyas en Cloanth.

De

De Coninginne van het rijſende Carthage
Sat ſo door het geſight verwondert, als verſlaeghe
Door 't ongeluck dat ſo een man had uytgeſtaen,
En haer bedaerende vingh dus te ſpreken aen:
O ghy Goddinne-zoon, wat rampen, wat gevaeren
Vervolghen u ſo ver door de verbolghe baeren?
Door wat geweld ſyt ghy aen deſe kuſt gejaeght
Daer 't onbeſcheyde volck ontſag noch kennis draeght:
Syt ghy Eneas, die van Venus wierd gebooren?
Die ſy gebaert heeft aen de Simöentſche ſtroomen?
Die ſelfd' Eneas, die ſy by Anchiſes won
Niet verre van de Stad van 't Frygiſch Ilion?
My heught dat 1. Teucer uyt ſyn vaederland gedreven
Om hulp by Belus ſich nae Sidon quam begeven
En nae een ander Rijck door ſyne byſtand ſtond.
Mijn vader Belus, die ſigh doe in Cyprus vond,
Verwoeſte 't vette land dat hy had ingenoomen:
Van dien tijd af heb ick de kennis al bekoomen
Van Trojens ondergangh; ick heb van doen af aen
De naem der Vorſten en der Coninghen verſtaen
Van Grieckeland, en van Eneas hooren ſpreken.
Hy ſelfs, die vyand was, een Overſte der Greken,
Was een die loffelijck van de Trojaenen ſprack,
En ſeyde dat hy was gekomen van een tack
Die uyt den 2. ouden ſtam der Teucren was geſchootē.
Daerom, ghy mannen, weeſt ons ſtads en huyſ-genoten,

1. De ſoon van Thelamon Coning van Salamine, gewonnen by Heſione, dochter van Laomedon Coningh van Trojen Deſe Teucer wiert na den oorlogh van Trojen van ſyn vaeder in ballinghſchap gejaeght om dat hy te huys quam ſonder ſyns broeders Ajax doodt ghewroken te hebben, ende heeft door hulpe van Belus het eyland Cyprus ingenoomen ende aldaer een nieuw Salamine gebout.

2. Niet alleen uyt Heſiode, Laomedons dochter, maer oock uyt Teucer, die met ſijn ſchoon-ſoon Dardanus in 't Landt van Troas ghereghеert heeft, van wien de Trojanen oock Teucren ſyn geheeten.

Neemt

Neemt u verblijft by ons. 't heeft my oock ſo gegaen:
Een ſulcken ongeval, als ghy hebt uytgeſtaen,
Heeft my nae veel gevaers en ſwaerigheyt en ſweven
Gedwongen dat ick my heb hier ter neer gegeven.
Ick heb gheleert door 't quaed, het gheen ick heb gheproeft,
Een ander by te ſtaen die mijne hulp behoeft.
Dus ſprack de Coninghin en gingh Eneas leyden
Voorts nae haer hof, en dee met een ter kerck bereyden
Den Goden offerwerck, en heyligde den dagh,
En ſond de maets aen boord, ſo vaerdigh alſmen magh,
Een groote meenighte van offen, ſchaepen, ſwijnen,
En wijn, die 't hert verheught en droefheyd doet verdwijnen.
Maer binnen wierd het Hof met grooter heerlijckheyd
Op koninckliycke wijz' heel prachtigh toe bereydt;
In 't midden vande Sael recht men den diſch om t' eeten;
De muyren ſyn rondom behangen met tapeeten
Op 't koſtelijckſt gewrocht; de kleen en ſpreyen ſyn
Van hooghe purper-veruw en gloeyend carmoſyn
Een machtigh ſilver blinckt op tafels en bufetten,
Waer op ſy meenighte van gulde vaeten ſetten
Daer in met groote kunſt men ſiet gedreven ſtaen
Veel vroome feyten, by voor-vaederen gedaen,
Die uyt dees volckeren door langh vervolgh van jaeren
Al van 't begin af op een ry geſprooten waren.
De Vorſt Eneas (want de vaederlijcke ſucht,
Die hem voor zynen ſoon op 't hooghſten hiel beducht,
Gat hem gheen ruſt in 't hert) heeft ſonder langh te ſlepen
Den ſnell' Achaet voor-uyt geſonden nae de ſchepen
Om deſe tydinghen te draegen aen Aſcaen,
En hem voorts nae de ſtad te brenghen daer van daen,
Het hert des vaeders is heel over hem gehanghen.
Hy laſt hem wijders de geſchencken te gaen langhen

Die

Die men behouden had uyt den Trojaenſchen brand :
Een zyde ſluyer met een gulden omme-rand,
Een tabbert ſtyf van goud, waer mee de ſchoon' Helene
Haer op te ſchicken plagh, die ſy van uyt Mycene
Doe ſy nae Troje voer te ſchepe met haer nam ;
Een wonderlijck geſchenck, dat van haer moeder quam ;
En noch een Scepter, van 1. Ilione gedraeghen ;
Daer by een goude kroon, uyt eener klomp geſlaegen,
En om en om beſet met meenigh Diamant,
En oock van paerelen een koſtelijck carquant.
Achates ſpoeyde ſich om dit te gaen betrachten :
Maer Venus voedende wat nieus in haer gedachten
Ley op wat anders toe en vondldit ſtuck geraen :
Dat in de plaetſe van het ſoete kind Aſcaen
Haer Soon Cupido koom' en neem des anders weſen,
En onder ſyn gedaent met ſo veel uytgeleſen
Geſchencken 't herte vande Coninginne doe
Ontvoncken, en den brand tot in 't gebeente toe
Door bloed en adren jaegh'. ſy derft niet ſekers bouwen,
Noch op de Tyryers haer al te vaſt betrouwen,
En Iunoos ouden haet, die haer geen ruſt en laet,
Bekommert haer gemoed nu 't na de nacht toe gaet,
Wanneer de ſorghen meeſt de herſenen beſtooken ;
Daerom heeft zy aldus de Min-god aengeſproken :
Zoon, op wiens macht alleen ick my verlaten magh,
Zoon, die geen donder vreeſt noch fellen blixem ſlagh,
Tot u neem ick myn vlucht en kom u byſtand ſmeecken.
U is bekent, hoe dat door Junoos quaede ſtreecken
En onverſoenbren haet, die ſy den Frygen draeght,
Uw broer Æneas wert door alle zeen gejaeght,
En veele jaeren ſwerft lanx oeveren en kuſten :
Myn droefheyd kon u mee al meenighmael ontruſten,
En myne ſmert heeft u ſomwylen pyn gemaeckt.
Hy is by Dido nu in Libyen geraeckt

1. De oudſte dochter van Priamus.

Daer

Daer hy met ſoete praet van haer wert opgehouwen:
Ick ben beducht of ick my hebbe te betrouwen
Op 't goed onthael, dat hem in Iunoos ſtad geſchiedt,
En waer't in 't eynd op uyt mocht draeyen weet ick niet
Maer dat s' in dit geval niet dapper en ſal woelen
Daer 't heele ſpel op draeyt dat kan ick niet gevoelen.
Derhalven legh ick toe voorheen de Coningin
Te krygen in het net, en in een nieuwe min
So vaſt te wickelen, dat Goden of Godinnen
Haer niet en ſullen doen veranderen van ſinnen,
Maer dat s' Eneas op het vyerighſte beminn'.
Daerom begryp' het wel, 't geen ick heb in myn zin,
En hoe ghy beſt verricht dat ick heb voorgenoomen.
Het Koninclijcke kind ſal nae Carthage koomen:
Syn vaeder heeft om hem geſonden nae de vloot.
Hy brenght geſchencken mee van 't geen ter naeuwer nood
Den brand ontkomen is en de verwoede ſtroomen;
Ick ſal 't hans over hem een diepe ſlaep doen koomen
En nae Idalium hem brengen daer van daen,
Of in het Cythereeſch geberght verſteken gaen,
Dat niemand weete waer de jonghen is gebleven
En hy ſich niemand en koom in 't gemoet te geven.
Daer om, myn ſoon, wilt doch wat ſpoedigh heenen gaen
En maer voor eene nacht alleenlijck neemen aen
Askaentjes aengeſight en ſyn bekende weſen,
Om, (als vrou Dido ſal aen tafel vrolijck weſen
Terwijl men bancketeert en 't glaeſjen om ſal gaen
En ſy in haeren ſchoot u minnelijck ontfaen
En dicht omhelſen ſal, en, om haer luſt te bluſſen,
U op het vriendelijckſt omarmen ſal en kuſſen)
Haer buyten achterdocht ter mond en boeſem in
Te blaeſen het vergift van ongemerckte min.
Cupido toont ſich ree, en ſonder tegenſtreven
Ghehoorſaemt hy 't bevel het gheen hem wierd gegeven;

Leyt ſyne vleugels af, en neemt blymoedigh aen
Op ſyne moeders raedt het weſen van Aſcaen,
En ſchept vermaeck dat hy in ſyne plaets magh treden.
Een diepe ſlaep bevanght des anders oogh en leden
Die Venus over hem ten eerſten komen dee.
Sy neemt hem in haer ſchoot en voert hem met haer mee
Nae 't hoogh Idaliſch boſch; hier heeft zy haer ontlaeden
En onder 't lieven loof en lommeringh der blaeden
Het kind te ruſt geleydt. daer hem van elcke kant
De blommen bliefen toe haer reucken velerhand.
Cupido gingh nu heen gelijck ſyn moeder ſeyde,
En bly en vrolijck met Achates, die hem leyde,
Bracht de geſchencken voor de Koninginne met,
Die, als hy quam, haer pas aen tafel had geſet
Daer het behangen was met heerlijcke tapeeten
En zy ter gouder ſpond' in 't midden aengeſeten.
Eneas met het puyck van ſyn Trojaenen quam
Hier mee, daer elck zyn plaets op purper kuſſens nam.
De knechts in groot getal ſyn ree om te op paſſen
En geven waeter, om de handen mee te waſſen,
En uyt de korven brood van d' alderwitſte weyt;
Servet goed, ſchoon ghewrocht, werdt yder voor gheleyt;
Tien mael vyf meyſens ſyn daer binnen in de keucken
En rechten ſpys by ſpys, en vullen 't huys met reucken
Van allerley perfuym, en hondert boven dien
En ſo vel dienaers ſyn ontrent den diſch te ſien
Elck even friſch en fraey op 't jeugdigſt van haer leven,
Om alle ſchotels en gerechten op te geven,
En ſetten meenighte van bekeeren met wyn.
Men laſt den Tyriers, die ſterck ter zaele zijn
Daer 't alles is bereydt tot vreugd en vroolickheden,
Oock aen de taefelen een plaetſe te bekleden,
Die met verwonderingh ſien de geſchencken aen,
(Die 't hans gekoomen ſyn) en den gemaeckt' Aſcaen,

Syn

Syn blaeckerend gezight, ſyn nae-gebootſte woorden,
Den tabbert, en het voil omrandt met goude boorden,
Maer d'ongeluckige, waer op men 't heeft gelaen,
Eliza boven al en kan haer niet verzaen,
En werdt tot in haer hert ontſteken door haer ooghen
En te gelijck door 't kind en het geſchenck bewoogen.
De minne-God als hy Eneas had gekuſt,
Omhelſt, omarmt, en quanſuys zyns vaeders luſt
En liefde dus verzaedt, teegh nae de Coninginne
Die op hem hanghen blyft met ooghen, hert, en zinnen,
En haer niet moe kan zie, nu neemt s'hem in haer ſchoot
Nu ſet s' hem op haer knien, niet weetende hoe groot
Een God hy is, helaes! die op haer is geſeeten.
Maer hy, gedachtigh 't geen zyn moeder had geheeten,
Begint Sicheus haer te brenghen uyt het hooft
Allengſkens, en het vyer, nu al een tyd gedooft,
En de verſtorven min weer op een nieuw t' ontvoncken.
Men ſet (nae dat men wat gebraſt had en gedroncken,
Den eerſten luſt geboet, de tafelſs opgeruymt)
De groote koppen op, en ſchencktſe dat het ſchuymt
Tot boven aen den rand, en boordt met wyn de ſchalen.
Daer ryſt een groot gheluyt; 't klinckt door de ruyme zaelen
Dewyl zich yder nu wat luyder hooren laet
En dat de wedergalm van boven nederſlaet:
De fackels geven licht, de kaerſen ſyn aen 't branden
Op gulde kandelaers, en blaeckers aen de wanden,
En kroonen aen 't gewelf: 't was of het middagh waer.
Hier heeft de Coningin een kop geeyſcht, die ſwaer
Van goud was en geſteent', en heeft hem vol gheſchoncken,
Den ouden Belus had daer eertyds uytgedroncken.
En andre Koningen en erven van ſyn kroon
Die waeren ſulex nae hen te plegen oock gewoon.

Doe ſweegh 't al wat 'er was; elck ſtelde ſich tot hooren.
Och, ſey ſy, Iupiter (want menighmael te vooren
Verſtond ick u te ſyn het hooft der gaſtery)
Geeft doch dat deſen dagh een dagh van vreugde zy
Voor bey de volckeren: die of uyt Tyrus quaemen
Of die van Trojen af haer wegh nae herwaerts naemen!
Dat de na komelingh daer altyts aen geheugh,
Dat Bacchus met ſyn dranck 't gheſelſchap doch verheugh,
En Iuno will' haer hier goedgunſtigh laeten vinden!
En ghy, o Tyriers onthaelt dees nieuwe vrinden
En maeckt u vroolijck met de gaſten die hier zijn.
Dus ſpracks' en ſtorte doen een weynigh van de wyn
Ter taefel voor de goon, en haere lippen even
Nat maeckend' heeft den kop aen Bitias gegeven,
Die van haer aengeport hem ſchoontjes heeft geleegt
En ſo vol als hy was ten eerſten uytgeveecht.
De groote volgen hem die voorts aen taefel waeren.
Yópas, lanck van hayr, ſongh op ſyn cyter-ſnaeren
De leſſen die wel eer den grooten Atlas gaf;
Van 't dwaelen van de maen, haer neemen aen en af;
Van 't taenen van de Son, ſyn klauteren en daelen;
Van waer den oorſpronck is van menſch en beeſt te haelen;
Waer blixem, wind en wolck en regen komt van daen;
Van veelerley geſternt, haer op en onder gaen;
Wat dat des winters doet de Son ſo dapper ſpoeyen
Om met den Oceaen ſyn wielen te beſproeyen
En dompelen zijn glans in Tethys gulle vloet,
En hem des nachts ſo langh by haer vertoeven doet.
De blyde Tyriers verdubbelde de vreugde
Met vrolijck hand-geklap nu haer de wyn verheugde;
De Frygen volgen nae, oock braght de Coningin
De nacht met kouten deur, en dronck de min, vaſt in,

Ran

Rampſaeligh' als ſy is, en, heeft het druck met vraegen,
Hoe 't gingh met Priamus, hoe Hector wierd verſlaegen;
Met wat voor waepens dat de ſwerte Memnon quam;
Wat paerden Diomeed van Coningh Rheſus nam;
Hoe groot Achilles was, van wat voor leeſt en leden.
Iae, ſey ſy, waerde gaſt, wilt my eens gaen ontleden
Van het beginſel af hoe Troje wierd verraen
Nae dat het ſyn belegh ſo langh had uytgeſtaen,
En hoe ghy hebt gedwaelt, geſwerft, en moeten ſweeven
Nat dat ghy u van daer te waeter hebt begeven:
Want 't is nu ſeven jaer dat u het ongeval
Kaetſt over zee en land gelijck een lichten bal.

Eynde des eerſten Boeckx.

INHOUT

Des Tweeden Boeckx.

ENeas op het verſoeck van Dido verhaelt hier hoe Trojen is ingenoomen en verdelght, dat aldus is toegegaen, Als de Griecken in het thiende jaer van den Trojaenſchen Oorlogh hare macht te vergeefs beſteedt ende nu gheheel verzwackt ſagen, ende haer ſelven miſtrouden dat ſy oyt tot eenen goeden uytkomſt geraecken ſouden, namen haren toevlucht tot liſt en bedrogh, en veynſende des nachts te vooren eer de ſtadt wiert ingenomen dat ſy vertrocken waren berghden haer achter de hooghten van het Eyland Tenedos, laetende ter plaetſe, daer ſy van daen opgebroken waren, een houten paert, dat ſo groot was dat het door de poorten van Troje niet en mocht om daer door ingebracht te kunnen werden, en ſlooten in des ſelfs holte een gedeelte van haer voornaemſte Vorſten en Overſten. De Trojanen, ten deele door het bedrogh van Synon verleyd en opgemaeckt, ten deele door de ſtraffen, die Laocöon overquam, verſchrickt, breeken een ſtuck van des ſtads muyren af, ende brengen het paerd daer binnen en ſetten het op den Burgh. De Griecken, by doncker des avonts van Tenedos onder zeyl gegaen zynde, komen des nachts in de ſtad door het gat dat men in de muer gemaeckt had, en Sinon opende den buyck en de holte van het paerd, en liet de ingeſlooten Krijſchluy daer uyt, ende alles wierter met het ſwaerd en vier aengetaſt,

ghetaſt. Ondertuſſchen wiert Eneas door Hectors geeſt in den ſlaep vermaent dat hy door de vlucht ſich ſelven wilde behouden en de Goden des Vaderlandts uyt den brand mede nemen. Hy evenwel, ſtellende een eerlijcke doodt voor een ſchandelijcke vlucht, begeeft ſigh in de wapenen ende nae den vyandt toe. Den eerſten aenval geluckte hem, en ſyne by hebbende kameraets heel wel, tot dat ſy, door den raed van Chorebus Grieckſe wapenen aenghedaen hebbende. door het werpen der ſchichten van haer eygen volck wierden overvallen. Ondertuſſchen wierdt het Koninclijcke Hof bevochten, en de Koningh Priamus wierd aldaer door Phyrrhus, den Soon van Achilles, doorſteeken, ende als nu Eneas alles te vergeefs verſocht had en ſagh datter geen hoop meer overigh was, ſoo beval hy het heylighdom en de Goden aen ſynen vader Anchiſes, ende hem op ſyne ſchouderen genomen hebbende vluchte uyt Trojen met ſyn ſoontjen Julus of Aſcanius ende Crënſa ſyne gemaelinne, De Griecken volgen hem van achteren, in welcken allarm hy gemelte Crënſa verlieſt, om welcke te ſoecken hy van buyten weder na de ſtal keert ende loopt deſelve op en neer, tot dat hem hare ſchim verſcheen, die hem tydinge gaf van hare dood, en yets voorſeyde van 't geen hem te verwachten ſtondt, waer op hy ſich weder na buyten en na ſijn geſelſchap gaf, alwaer hy een groot getal van mannen en vrouwen by malkanderen verſamelt vond, die hem bereyt waren te volgen waer het oock weſen mochte daer hy haer na toe brengen wilde.

HET TWEEDE BOECK.

ELck ſweegh, en heeft ſich om te luyſteren begeven.
Toen heeft Eneas dus ſyn reden aengeheven:
Ghy wilt, o Coningin, dewijl ghy 't my gebiedt,
Dat ick mijn ſmert vernieuw en ophael een verdriet
So groot, datmen het met geen tongen uyt kan ſpreken,
Hoe ons erbermlijck Rijck vernielt is van de Greken,
Hoe Trojen uytgeroeyt: en dat ick doe verſlach
Van 't jammerlijckſte dat ick met mijn oogen ſagh
En daer ick ſelver oock mijn deel heb van geleden.
Wat Myrmidonſch ſoldaet, wat krijghsknecht van den
Ulyſſes was'er, die geen traenen laten ſouw [wreden
Wanneer men ſulx verhaelt? en oock de nagt, Mevrouw,
Sackt van den Hemel af met vocht en dauw gelaeden;
De ſterren daelen vaſt, en ſchynen ons te raeden.
Te ſcheyden hier van daen en na het bed te gaen:
Maer hebt ghy ſulcken luſt ons onheyl te verſtaen
En, 't geen ons overquam, van my in't kort te hooren,
Hoe eyntelijck de ſtad van Troje wierd verlooren
En gaf haer leſte ſnack (ſchoon dat my 't hert begeeft
Als ick gedenck aen 't quaed dat ſy geleden heeft)
So ſal ick vangen aen. De Grieckſe Vorſten waeren
Door ſulck een krijgh en een belegh van ſoo veel jaren
Verſwackt en afgement, en door de ſtaele wet
Van't harde noot-lot af-geſlagen en verſet,
Des vintmen goet een paert, gelijck een berg, te bouwen
Door aendrift van Minerf; men doet de bomen houwen,
Men hackt het dennen-hout en ſaeght'er ribben uyt
En ſluyts' in een, en deckt haer met een plancken huyd.
Sy veynſen datmen het aen Pallas ſal vereeren
Om veyligh daer van daen weerom na huys te keeren.
Dit ſtroyt men uyt, en vult ſtilſwygende den buyck
En dit geweldigh hol, na lootingh, met het puyck

Van

Van dapper oorlogs-volck, en ſtopt de binne-gaeten
Met wel-gewaepende kryſch-helden en ſoldaeten.
Daer leyt een eyland in 't geſight noch van de Stad,
Men heet het Tenedus, geheel vermaert, en dat
Van groot vermoogen was by Coningh Priaems tyden:
Nu maer een inham en daer 't ſorghlijck is te ryden
Voor ancker als men 't daer geſet heeft op de ree.
De Grieckſe vloot, die wy geloofden dat al zee
Gekooſen had en liep ruymſchoots nae huys toe heenen,
Nae Ithaka, nae Sparte en Argos en Myceenen,
Had ſich hier heymelijck verborgen onder 't land
Aen een verlaete kuſt en onbewoonde ſtrand,
En Troje ſcheen nu heel van langen rouw ontſlagen.
Men ſet de poorten op, en yeder heeft behaegen
Te gaen nae buyten toe, en haeſt ſich wat hy magh,
Om 't leger te beſien; daer korts haer vyand lagh,
En plaets en ſtrand die de belegger had verlaeten.
Hier laegen Myrmydons', hier Doloper ſoldaten.
Hier was het daer de vloot van duyſend ſchepen lagh.
Hier ſtond Achillis tent, hier leverde men ſlagh.
Veel ſtaen verbaeſt, en ſien 't geſchenck aen, dat Minerve
Ter eeren is gebouwt, maer Trojen ten bederve,
Verwondert over ſo een vreeſlijck gevaert.
Thymeet was d'eerſte die hard aendrongh dat men 't paert
Sou ſleypen binnens ſtads en op den Burgh gaen ſetten,
'T zy door bedrogh of dat des noodlots harde wetten
So laegen over ons. Maer Capys, en al wat
Van beter zinnen was, riep daer en tegen dat
Men dit bedrieglijck en verdagt geſchenck der Griecken
Sou ſtorten in de zee, of tenten 't hol met piecken,
Of dat men met een boor eer datmen 't binnen broght
Sou onderſoeckingh doen wat dat'er ſchuylen mocht.
Of ſteken 't in den brand. Het volck, onwis van zinnen
Is onder een verdeylt en weet niet wat beginnen.

Laocöon voor al komt met een grooten hoop
Vol vyer en yver vanden Burgh met vollen loop
En riep van verr', o ghy ellendige, onbezinde,
Wat dulligheyd is dit ? gelooft ghy, o verblinde,
Dat onſen vyand is vertrocken hier van daen,
En kunt ghy het geſchenck der Griecken nemen aen
Als of'er geen bedrogh of valſcheyd in ſou ſteecken ?
Hebt ghy Ulyſſis hert niet beter noch doorkeeken ?
Ick meyn de Griecken ſyn verborghen in dit hout,
Of dat men dit gevaert argliſtigh heeft gebout
Tot onſen ondergang, om over muyr en wallen
In ſtad te ſien en haer van boven overvallen,
Of datter't een bedrogh of 't ander achter zit.
Betrouwt het paert niet veel. Het zy of dat of dit
Ick vrees de Griecken, oock als zy geſchencken geven.
Dus ſprack hy, en met een heeft hy 't een ſpies gedreven
Ter zyden inden Buyck met alle macht, ſo dat
Sy ſtond en trilde toen het yſer had gevat.
'T hol bomd' en ſuchte en gaf een ſwaer geluyt van bin-
En lagh het noodlot ſo, en waeren wy van ſinnen (nen.
Niet heel berooft geweeſt, hy hadde met ſyn pieck
Het ſchennis uytgebracht, en van den looſen Grieck
'T verraed en al ontdeckt, en Troje ſou noch duyren
En Priaems hooghe Slot ſtond noch in volle muyren.
Maer ondertuſſchen, ſiet, de herders koomen aen
En hadden by de kop een jongelingh gelaen :
Syn handen waeren hem vaſt op den rugh gebonden
Sy ſleepten hem met groot geroep, ſo veel ſy konden,
Recht nae den Coningh toe, een onbekenden quant,
Die haer al willens was geloopen in de hand
Om deſen aenſlagh voor de Griecken te beſtellen
En Trojen openen. Het was een ſtout geſel, en
Een die tot alle bey was even ſeer bereyt :
'T bedrogh te voeren uyt of ſterven in het feyt.
De jeughd van Troje komt geſtort uyt alle gaeten
Nieuſgierigh om te ſien, en 't krielt'er op de ſtraeten.

Elck

Elck ſchimpt en ſpot om ſtrijd met den gevangen man.
Hoort nu de loosheyd eens en ſlimme ſtreken van
De Griecken aen, en leert haer al te ſamen kennen
Uyt dit ſtuck maer alleen wat luyden dat het bennen.
Want als hy nu verbaeſt ſich in den drangh bevond
En weer en wapeloos voor Coningh Priaem ſtond
En overſagh het heyr der Frygen met ſyn ooghen,
Riep hy, wat land, wat zee ſou my ontfangen mooghen,
Of wat 's nu overigh voor my bedruckte man?
Die niet een ſchuylplaets by de Griecken vinden kan,
En oock geen heul by die van Trojen heb te hoopen,
Van wien, op my verhit, eenpaerigh werd geroopen
Dat men my myne ſchuld doe boeten met myn bloed.
Door dit verſuchten zyn de herten wat verſoet
En het geweld geſtüyt der hevige Trojaenen.
Wy geven hem wat moeds, en porren en vermaenen
Dat hy ons ſeg van wien dat hy zyn oorſprongh nam,
Wat tydingh dat hy brenght daer hy om over quam?
Op wat verſekertheyt hy ſpeelde met zyn leven,
Of waer op dat hy ſich in handen had gegeven?
Waer op hy eyndlijck ſtelt ſyn vrees wat aen een zy
En zey: O koningh, 't gae ſo als het wil met my,
'T ſal niet als waerheyd ſyn 't geen ghy van my ſult hooren.
Ick ſal niet lochenen een Grieck te zyn gebooren
Voor 't aldereerſte, en ſchoon my 't onrechtvaerdigh lot
Ellendigh heeft gemaeckt, ſo ſal het Sinon tot
Geen leugenaer nochtans of een bedrieger maecken.
Miſſchien of oyt de naem uw ooren quam te naecken
Van Palamedes, die uyt Coningh Belus ſtam
Syn hooghen af komſt door ſijn groote-moeder nam;
Een man, heel wijd beroemt en hoogh in lof verheven.
De Griecken hebben hem geholpen om het leven,
Als of hy, om dat hy den krijgh had afgeraen,
'T oogh nae den vyand had om 't leger te verraen,

Be-

Beſchuldigt buyten ſchuld, wiens dood ſy nu beweenen.
Myn arme vaeder zond my herwaerts met hem heenen
(Gelijck ick hem heel nae in bloed beſtond) van dat
Men eerſt uyt Griecken quam bekrygen deſe ſtad.
So lang 't hem wel ging en ſyn macht en aenſien duyrde
In de regeringh, die hy door zyn raed beſtuyrde,
Had ick oock wat bewinds en was in goeden ſtaet:
Maer als hy raeckte om hals door Prins Ulyſſes haet
(Gelijck een yder weet) heb ick mijn tijd verſleeten
In rouw en eenſaemheyd, en kon het niet vergeeten
Dat ſulck een quaed myn vriend onnoſel overquam,
En kropte 't op, en in myn hert verhit en gram
Had ick de wysheyd niet van ſtil te kunnen ſwygen,
En ſwoer, indien ick maer gelegentheyd kon krygen
En ſo ick immer quam verwinner in myn land,
Dat ick het wreken ſouw, en heb uyt onverſtand
Hier door een bittren haet op mynen hals gelaeden.
Dit was voor my 't begin en oorſprongh aller quaeden:
Hier quam het my van daen dat ſtaegh Ulyſſes ſocht
Te vinden yets op my, dat my in lyden brocht,
En door een nieuwe lack my ſchrick op 't lyf te jaeghen.
Hierom ſo ſtroyd' hy uyt, nae ſyn gewoone laeghen,
Geruchten onder 't volck vol twyfelſinnigheyd,
En heeft, waer dat hy koſt, ſyn liſt te werck geleyt,
En overtuyght in 't hert van 't ſchelmſtuk, dat hy broude,
Socht al ſyn waepens op waer op hy ſich vertroude,
En heeft niet eer geruſt voor hy door Calchas: maer
Waer toe is 't goed dat ick u dingen openbaer
Die u niet aen en gaen, en moeylijck ſyn om hooren?
En werden s' al by u op eene kam geſchooren
Wie Griecken zyn, en is dat ſchulds genoegh alleen
Om my te dôon, wat wil ick dan met deſe reen
U houden op? vaert voort en helpt my om het leven.
Daer ſouw Ulyſſes en d'Atryden veel om geven.
Maer toe verlanghden wy en branden eerſt met luſt
(Van ſulcke ſchelmery in 't minſte niet bewuſt

En

En onverdacht op ſo een ſlagh van Grieckſe treken)
Om d'oorſaeck te verſtaen, en porren hem tot ſpreken.
Hy voer al bevend voort, en hiel ons deſe tael
Uyt een geveynſde borſt: De Grieck was meenichmael
Van zins te breecken op en weer nae huys te vaeren
Den langhen oorlogh moe, en och of zy doch waeren
Gegaen! maer dickmaels heeft de zee haer ſulcx belet
En weer en wint haer voor-genomen reys verſet.
Byſonder als dit paerd gereed ſtond en volbouwen
So wierden ſy door ſtorm gedurich opgehouwen,
Waerom wy, in de ſaeck beducht, een ſchicken af
Nae het Orakel, dat dit droevigh antwoord gaf:
Wanneer, ghy Griecken, eerſte nae Trojen heen ſout vaeren
Hebt ghy de wind met bloed verſoent, en doen bedaeren
Door 't ſlachten van een maeghd: uw wederkeren moet
Geſocht ſyn en gekocht door opgeoffert bloed
En 't leven van een grieck den wegh na griecken maken.
So haeſt als dit gerucht quam onder 't volck te raecken
Stond yder een verbaeſt, een kouw bevingh haer leen
En gingh door vleeſch en bloed tot binnen in het been,
Beducht wien ſulck een deel van 't Noodlot was beſchooren,
En wie dat van Apol daer toe mocht ſyn gekooren.
Toen ruckt' Ulyſſes met een grouwelijck gebaer
Heer Calchas voor den dagh, den Opper-wichelaer,
En vraegt hem af wien dat de Goden daer toe kooren.
Daer was'er veel die my al ſpelden van te vooren
Wat wreder ſchelmſtuck, wat al voor bedriegery
Den afgerechte vos in 't hert droegh tegens my.
Thien daghen ſweeg de Paep en wilde niemand noemen
Wie 't weſen mocht die men had tot de dood te doemen,
Tot dat hy eyntelijck geperſt, quanshuys, door 't groot
Geroep des Ithakois bracht uyt ter naeuwer nood
(Gelijck 't beſteken was) dat ick de man moſt weſen.
Elck ſtond het toe en heeft my tot de dood verweſen;

Bly

Bly, dat hy 't quaed dat elck te vreſen had voor heen
Mocht ſchuyven, laes! op my ellendigen alleen.
En nu was al bereets den droeven dagh voor handen,
Men ſtelde 't auter toe en meel, en offerbanden
Om my om 't hooft te doen, wanneer ick in die nood
My ſelfs, ick ſtae 't bekent, ontrock de wiſſe dood,
En brack de banden los en ſette het op een loopen
En ſchool's nachts in't moeras in ruygt en lies gekroopen
Tot dat de Grieckſe vloot mooght trecken hier van daen
Indien ſy mooghelijck quam onder zeyl te gaen.
So dat my armen man is alle hoop benoomen
Van immermeer weer in mijn vaderland te koomen.
Nu ſal ick noyt weerom mijn ſoete kinders ſien
Noch lieven vaeder, die mijn vyanden miſſchien
Noch ſullen vorderen, om dat ick 't ben ontloopen,
Tot ſtraff, en mijne ſchuld' d'onnoſle doen bekoopen
En ſuyvren met haer bloed, helaes! ick bid en ſmeeck
U by de Goden, die dat ick de waerheyd ſpreeck
Getuygen kunnen ſyn, by al wat by de grooten
En minder' op der aerd noch over is geſchooten
Van reyne trouw, erbermt, erbermt u over my
Die buyten mijne ſchuld dees ſwaerigheden ly.
Dit baerden deernenis in 't herte der Trojaenen.
Wy ſchencken hem het lijf op dees gemaeckte traenen.
De Coningh ſelver was den eerſte die gebood
Dat men de boeyen ſtrax van ſyne handen ſloot
En weer ontvleugelde ſyn armen van de koorden,
En ſprack hem aldus aen met vriendelijcke woorden:
Wie dat ghy zyt, ghy zult den onſen zyn voortaen.
Vergeet de Griecken die nae huys toe ſyn gegaen,
En ſegt de waerheyd op 't geen ick u voor ſal houwen.
Waer toe is doch van haer dit groote paerd gebouwen?
Wat wil mer mee? is 't yet dat haeren godtſdienſt raeckt,
Of is 't een werck dat tot den oorloch is gemaeckt?

Dus

Dus ſprack de Coningh: hy, ontſlaegen van de banden
Hief, vol van griecks bedrogh, ten hemel bey ſyn hande
En riep, O eeuwigh vuyr, u ſuyvre godlijckheyd
Neem ick tot mijn getuyg', en u, die 'k 't heb ontleyt,
Autaeren, heyloos mes, ſlacht-bijl, en offerbande
Die ick gedraeghen heb gelijck een offerhande:
Het ſy my vry den eed te breken die ick ſwoer
Den Griecken, als ick mee met haer ten oorlogh voer.
Het ſy my vry haer voor mijn vyanden te houwen,
Te brengen aen den dagh al wat zy doen en brouwen,
Al wat'er ſchuylen magh! oock ben ick aen geen wet
Verbonden van mijn land die 't ſeggen my belet.
Maer ghy, o Troje, maeckt dat ick u magh betrouwen:
En houdt uw woord aen my wanneer gy zyt behouwen,
So ick de waerheyd ſpreeck, en als ghy zult bevroen
Hoe ſeer ick 't goed beloon 't geen gy my komt te doen.
De Griecken hebbē ſtaegh haer hoop en al 't vertrouwen
Van d' aengevange krijgh op Pallas hulp gebouwen
Maer zedert Diomeed, die godlooſe, en ſyn maet
Ulyſſes, vinder van ſchelmſtucken en verraed,
Beſtonden 't Heyligdom, dat Troje moſt behoeden,
Te haelen uyt de kerck, en op de waeckers woeden
Haer niet ontſiende 't al den beck te veegen wat
De wacht op 't hooge ſlot ontrent den Tempel had:
Te neemen Pallas beeld en met bebloede handen
De ſuyvere Godin haer hulſel, huyf en banden
Te raecken, gingh 't den Grieck ſo wel niet als wel eer
Haer hoop en moed verviel, de voorſpoed nam een keer,
Haer macht verminderde, de kanſſen liepen tegen
En de Goddin en was haer ſo niet meer genegen
En keerden van dien tijd haer ſinnen van haer af,
Gelijck ſy ſulcx wel klaer aen haer te kennen gaf
Met vreeſlijck voorſpoock, daer s' haer gramſchap uyt vernamen:
Want alſo haeſt als ſy weer in het leger quamen

En dat men naeu'lijx daer het beeld had neer geſet
Gingh vier uyt haer geſight, driemael gaf ſy haer met
Den ſchild en ſpeer om hoogh, driemael ſagh men haer hupplen
En ziltigh ſweet liep lanx haer lijf met groote drupplen.
Terſtond riep Calchas, dat men met de ſchepen moſt
Sich geven over zee, en Troje niet en koſt
Met Grieckſe wapenen veroveren, ten waere
Men weder om beſcheyt nae Argos heenen vaere
En daer de Goden vraegh wat oorber zy gedaen;
En dat men de Godin daer weder bragt van daen
Die ſy te ſchepe deen en voerden met haer heenen.
En d'oorſaeck dat ſy nu geſeylt zyn nae Myceenen
Is om haer weer van volck en waepens te verſien
En bidden dat de Goon haer byſtand willen bîen,
En ſullen overſiens hier weſen voor uw wallen
Om u met meerder macht weer op het lijf te vallen.
Dus ſeyde Calchas dat men 't voorſproock moſt verſtaen
Nu heeft hy haer dit paerd te timmeren geraen
In plaets van Pallas beeld, om deſe ſchuld te boeten
En door ſo een geſchenck haer gramſchap te verſoeten
Maer heeft belaſt dat men 't ſo hoogh ſou bouwen, dat
Men 't niet ſou kunnen door de poorten van de Stad
Doen brengen binnens muyrs en in de veſtingh trecken,
Op dat het tot geen ſcherm den borgren mocht verſtrecken
Om d'oude godſdienſt die ſy van haer was gewent.
Want ſo door uwe hand dit offer wierd geſchent
Sou 't over Priaems Rijck (dat Goden niet gehenghen
Maer ſtorten 't op ſyn kop) en den Trojaenen brenghen
Een ſwaeren ondergangh, maer ſo het wederom
In deſe veſtingh door uw hulp en handen klom
Sou ſelver Aſien nae Griecken trecken heenen
En gaen haer leger ſlaen voor Argos en Myceenen,
Dat ſulcke ſwarigheyd ons dan te wachten ſtond
En dus ſo wierden wy door Sinons leugen-mond,

Door

Door traenen, die hy wiſt te perſſen uyt ſyn oogen,
Door liſt en kunſt van een meyneedige bedroogen,
Die Diomedes, noch Achilles, noch een vloot
Van duyſend ſchepen, noch 't belegh, ſo langh en groot,
Dat thien jaer heeft geduyrt, had kunnen overwinnen
Hier viel wat anders voor dat de bedwelmde ſinnen
In ons ellendige noch meerder heeft onſtelt
En ſwaerder indruck gaf als 't geen ick heb vertelt.
Laocöon, een die het Prieſterampt beklede
By lootingh, en Neptuyn een plechtigh offer dede,
Was beſigh met een ſtier te ſlachten aen 't autaer:
Maer ſiet, twee ſlanghen (noch verſchrick ick, en het hayr
Ryſt my van vreeſen op) met groote bochten komen
Gelijck van Tenedos, en over ſlechte ſtroomen
Begeven ſich nae 't ſtrand: haer maenen rood als bloed
En borſt en kop verheft ſich boven uyt de vloedt,
De reſt volght achter aen met kronckelen en krullen;
Die vreeſlijck ſyn om zien en ons met ſchrick vervullen.
De zee gaf groot geluyt en ſchuymde tegen 't ſtrand;
En dit gedrocht was nu gekomen op het land
Met ooghen vol van vyer en bloed en gloed, en lecken
Met grouwelijck geſis en ſchuyf'len haere becken
En drillen met de tongh, dat yſſelijck geleeck.
Wy vluchten doot van ſchrick: ſy houden haere ſtreeck
Recht nae Laocöon, daer ſy twee ſoontjes vonden.
Dees deen ſy aen voor eerſt, en krinckelden en wonden
Sich alle bey om 't lyf der arme kindren heen
En aeten hen het vleyſch tot op het bloote been.
Toe gingen s' hem te keer, die om ſe te verhindren
Quam loopen met geweer tot hulpe ſyner kindren,
En ſlingren ſich wel vaſt tweemaelen om ſyn lyf,
Tweemaelen om ſyn hals, en houden ſich daer ſtyf,
So dat ſy boven hem haer hooft en halſen ſteken.
Hy doet ſyn beſt om met ſyn handen los te breken,

Het ſlijm en etter druypt van ſyn autaer-gewaed.
Hy ſchreeut dat het geluyt tot aen de ſterren ſlaet,
Gelijck een ſtier, die voor het auter heeft gekregen
Een ongewiſſe ſlagh, en op de loop getegen
Maeckt grouwelijck gebulck. De ſlangen ſchieten voort
Nae Pallas tempel toe, die op hem was verſtoort
Om dat hy haer geſchenck te voorens had geſchonden;
Daer s' achter het rondas een ſchuylplaets voor haer vonden
En ſich verbergden by de voeten der Godin.
Toen quamper nieuwe ſchrick en nam de herten in
Van al wat datter was. Hy heeft ſyn loon gekregen
Die ſyne lans, riep elck, had in de rib geregen
Van het gewyde hout en 't paerd ſo gingh te keer,
En ſchoot het in zyn zy met een vervloeckte ſpeer:
Men brengh het nae de kerck, en ſtelle door gebeden
En offerhanden de Goddinne weer te vreden.
Dit 's den gemeynen roep. Het werck werd aengevat,
Men werpt de muyr om ver en opende de ſtad.
Elck ſlaet de handen aen; men helpt het paerd op rollen,
Werpt touwen om den hals om 't nae de ſtad te ſollen.
Het 't dodelijck gevaert, tot ons bederf bereyt,
Dat ſwanger gaet van moord en vol ſoldaeten leyt,
Klimt onſe muyren op, en maegd' en jongelingen
Syn rondom in de weer, die vreughde-lietjes ſingen.
'T is een genught de hand te hebben aen het touw.
Het ſtijght ter veſtingh in, en 't knickende gebouw,
Als of 't ons dreygde, raeckt in 't midden onſer wallen.
O vaderland, o huys der Goon, o boven allen
Vermaert door waepenen ghy veſten van Dardaen!
Vier maelen quam het in den ingang ſtil te ſtaen,
Vier maelen rammelden de wapenen daer binnen.
Wy gaender evenwel mee voort, berooft van zinnen
En blind van vyer, en 't rampſaelige gedrocht
Wert van ons op den Burgh in 't Heylige gebroght.

Oock

Oock ſey 1. Caſſandra toen wat ons ſouw overkomen,
Maer 't geen dat ſy voorſey wierd nimmer aengenomen
Door goddelijck bevel om ongehouwe trouw.
Wy, laes! dien deſen dagh de leſte weſen ſouw,
Vercierden kerck en koor met heyligh loof en meyen
Door de geheele ſtad, daer wy ons door verſpreyen.
En ondertuſſen viel de nacht ten hemel af
Die over aerd en lucht een groote ſchaduw gaf,
Die 't al met duyſternis bedeckte, en onder allen
'T bedrogh der Griecken. De Trojaenen, langs de wallen
Gelegen, waeren nu in ruſt en ſlaep geraeckt
Vermoeyt en afgeſlooft; De vloot had zeyl gemaeckt,
De Griecken quamen, eer de maen begon te klaeren,
Van Tenedos nae het bekende ſtrand gevaeren
En volgden de lantaern van haeren Ammirael.
De ſchelmſe Sinon, van de Goden altemael
Onrechtelijck beſchermt om 't geen ons op moſt koomē,
Heeft ſyn gelegentheyt en tyd mee waer genomen
En opent heymelijck den buyck van 't houte paerd
En laet de Griecken uyt, die bly en onvervaert
Sich geven in de lucht om haeren aem te haelen.
Strax quamen lanx een touw ter aerde nederdaelen
Ly ſander, Stenelus, twee Overſten, en voort
De felle Ulyſſes, en al met deſelve koord
Syn Thoas, Athamas, en Pyrrhus, en den vroomen
Machaon, en de Vorſt van Sparten neergekoomen,
En oock Epæus, die het paerd verſonnen had.
Sy overrompelen en vallen in de Stad

1. Apollo verlieft op Caſſandra, de dochter van Priamus, had haer bevoolen te eyſſchen van hem wat ſy begeerde voor haer maegdom waer op ſy eyſchte de gave van voorſegghen, het welcke van hem verkregen hebbende heeft ſy hem haer byſlapen geweygert, waer over hy vertoorent weſende ende de ghegheven gifte haer niet kunnende ontnemen heeft gemaeckt dat niemant haere voorſeggingen geloof gaf.

Daer 't al in ſlaep en wijn verſmoort lagh en verſoopen.
Sy ſlaen de wachten dood en doen de poorten open,
En laeten 't kryſch volck in dat buyten paſten op
En van den aenſlagh wiſt, en voegen trop by trop.
Ick was ontrent den tyd, dat door der Goden zegen
De ſlaep is op haer ſoetſt, in mijne ruſt gelegen,
En ſiet, het ſcheen my dat ick Hector voor my zagh
Ten uyterſten bedroeft; een hoop van tranen lagh
In ſyn bedruckt geſight en rolden uyt zyn oogen,
Hy was, gelijck als hy om Troje wierd getoogen,
Swart van het ſtof en bloed, ſyn voeten blaeu en dick
Geſwollen van het touw en 't knellen van de ſtrick.
Hoe deerelijck, helaes, was hy om aen te kijcken!
Hoe weynich had hy, dat dien Hector kon gelijcken
Die in de waepens van Achilles binnen quam,
Of die de Grieckſe vloot gebracht had in de vlam!
Van bloed en etter was hem 't hayr aen een gebacken;
Syn baert hingh neer; hy was vol wonden, ſteecken, hacken,
Die hy met menichte wel eer gekregen had
Rondom de muyren van ſyn vaderlijcke ſtad.
My dacht dat ick hem eerſt aldus met droeve tranen
Aen ſprack: o eer van 't Rijck, o hoope der Dardaenen;
Wat hiel u ſo langh op? van waer komt ghy ons by
Dus ſpae, ſo langh van ons verwacht? hoe koomen wy
O Hector, u te zien na ſo veel leets geleden,
Nae ſo veel lijcken van u volck en ſwaerigheden
Van ſtad en borgeren, al moe en afgement?
Wat heeft u 't aenſight ſo onwaerdiglijck geſchend?
Hoe ſie 'k u dus gewondt? hy ſweegh op mijne vraegen
En heeft geen acht op al dees ydelheyd geſlaegen,
Maer haelende uyt ſyn borſt een diepe ſware zucht
Riep hy, Goddinne-zoon, begeeft u op de vlucht,
Pack u uyt deſen brand: de vyand heeft de wallen,
Het hooge Pergamum en Trojen is aen 't vallen.

Ghy

Ghy hebt den Coningh en uw vaderland voldaen,
Had Ilium door kracht van handen kunnen ſtaen
Het had door deſe hand oock ſtaende zyn gehouwen,
Nu komt de Stad aen u haer heyligdom betrouwen
En huysgoon, die ſy u beveelt : neemt ghy haer mee
Tot uw geſelſchap van al wat te land, ter zee,
U 't nootlot geven ſal; ſoeckt voor haer nieuwe veſten,
Die ghy noch bouwen zult, en groot, als ghy ten leſten
De zee ſyt doorgheſwerft. Dus ſprack den Held, en bracht
Den heylgen offerband, en Veſta, groot van macht,
En 't altyds-levend vyer van binnen uyt de Kooren.
Toen liet ſich meer en meer 't gehuyl en 't kermen hooren
Door heel de ſtad, en ſchoon ons huys wat achter af
En in 't geboomte lagh, ſo rees nochtans en gaf
'T geluyt ſich hooger op; 'tgekryſch en klanck genaken
En 't ſchrickelijck gedruys, dat volck en wapens maken.
Ick vliegh nae boven toe en ſteeck myn ooren op,
En ſtond verbaeſt, gelijck een herder op den top
Der hooge bergen doet, wanneer door dulle winden
De vlam in 't kooren is aen 't wreuyen en verſlinden;
Of als een ſnelle ſtroom met een geſwinden draf
Een grouſaem waeter ſtort ter hooger bergen af,
Gaet over ackeren, verniel het ſweet der boeren,
Werpt heele boſſchen om en weet ſe mee te voeren.
Toen ſagmen het bedrog, toen bleeck der griecken trou
'T huys van Deïfobus, een ruym en groot gebouw;
Lagh al ter aerden neer door 't felle vyer verwonnen
'T huys van Ucalegon, daer naeſt, was oock ontgonnen,
Dat mee in korten tyd ſtond in een lichten brand:
De vlam ſcheen over de Sigeeſche zee en ſtrand,
'T geſchrey der vechters en het klincken der trompetten
Rijſt tot den hemel toe, om my ter weer te ſetten
Bedwelmt en ſinneloos ſchiet ick het waepen aen
En weet niet watter dient in deſen tyd gedaen.

Maer 't hert brandt my in 't lyf door yver aengedreven
Om met myn kammeraets my nae 't gevecht te geven
En nae het Konings Slot te ſpoen gelijckerhand.
De toorn en dulligheyd verhaeſten het verſtand,
En 't ſchiet my in den ſin het braefſt te zyn van allen
Datmen voor 't vaderland al vechtende mach vallen.
Maer Panthus, Othrijs ſoon, die Phebus Prijſter was
En godsdienſt pleegd' in 't Hof, de grieckſe wapens pas
Ontglipt, had ſynen neef en d'overwonne Goden
En 't heyligdom by ſich, waer mee ſy heenen vloden
Nae 't ſtrand toe, 't eynde raed. Hoe, Panthus, riep ick, hoe
Is 't met den Staet geſtelt? waer gaen wy beſt nae toe?
Wat Burgh beſetten wy daer wy ons op vertrouwen?
Ick hadde nauwelijx dees tael met hem gehouwen
Of hy antwoorde my aldus met droef geklagh:
Den tyd van Ilium en haeren jongſten dagh
Is van ons al beleeft, en 't Rijck van de Dardaenen
Is aen ſyn eynd geraeckt, en Troje en de Trojaenen
Die ſynder al geweeſt, en al de lof en eer
Van Teucers nae-geſlacht leyd nu ter aerde neer.
De gramme Iupiter droegh 't al nae Argos heenen
En gaf ons heerſchappy heel over aen Myceenen;
De Griecken ſyn hier baes in d'aengeſteke ſtad;
Het hooge paerd, dat niet als kryſchluy binnen had,
Staet midden in den burgh, looſt hopluy en ſoldaeten;
De valſche Sinon, thans verwinner en verwaeten
En ons braveerende ſtoockt over al den brand,
En andre ſynder aen de poorten by der hand,
Met ſo veel duyſenden als noyt van Argos teegen;
Hier ſyn weer andere en beſetten ſtraet' en ſteegen,
Staen ſchrap en bieden punt, den degen in de hand;
De wachters aen de poort bien naeulijx tegen ſtand
En doen niet anders als wat blindlinx ſchermutſeeren.
Door deſe tael voel ick myn hert en moed vermeeren

En

En door 't ingeven van den Goden vliegh ick voort
Recht nae den vyand toe in 't heetſt van brand en moort
Daer my de dulheyd roept en het geſchreeuw der mannen,
Dat tot den hemel gaet. met my ſyn aengeſpannen
Ripheus en Iphytus, Dymas en Hypanis,
Geſelſchap, dat my te gemoet gekoomen is
Op ſtraet by maeneſchijn; oock voegt ſich aen myn zyde
Chorebus, Mygdons ſoon, een jonghman toen ter tyde
Tot hnlp van Priamus gekoomen in de ſtad
Om dat hy dul van min 't oogh op Caſſandra had;
Rampſaligh bruydegom, die niet had willen hooren
Nae 't geen de dulle bruyd hem ſpelde van te vooren.
Toen ick haer altemael gemoedt ſagh om te ſlaen
So hief ick tegens haer aldus myn reden aen:
O dappre Mannen, ſo ghy ſamen ſyt verdraegen
Te volgen een die 't al en 't uyterſte wil waegen,
Ghy ziet hoe dat het hier met onſe dingen gaet:
De Goden, die te voor beminden deſen Staet
En die van dit gebied de rechte ſteunſels waeren,
Die hebben kerck en koor verlaeten en autaeren:
'T is te vergeefs dat ghy de ſtad wilt helpen gaen
Die ghy alomme ziet in lichte vlammen ſtaen:
Maer laet ons evenwel gaen ſterven, en begeven
Ons midden in 't gevecht, en laeten daer het leven.
Een die verwonnen is heeft geen behoudenis.
Als 't meynen datter geen voor hem te vinden is.
Dit heeft in 't jonghe hert een dulle moed gegeven.
Daer nae, als wolven die door honger he en gedreven
Haer aes al raeſende gaen ſoecken by der nacht
Terwijl haer 't graege jongh met droog e keel verwacht,
Gaen wy recht toe recht aen door 't mi dden vande Grieken
Nae de gewiſſe dood, door ſwaerden, ſchichten, piecken
En houden onſen wegh door 't hertje van de ſtad.
Wy werden van de nacht met ſchaduwen omvat.

Wie druckte nae den eyſch de nederlaegh en 't moorden
Van deſe nacht ons uyt met dies gelijcke woorden ?
Van wien wierd nae waerdy die ſwarigheyt beſchreyt ?
Die oude ſtad, die ſo langh heerſchte, valt en leyt !
Veel werdter neer gemaeckt, die ſy den beck af veegen
Meeſt ſonder tegenſtand in huyſen, ſtraeten, ſteegen,
Oock in de kercken, die ten godsdienſt zyn gewijt.
En de Trojaen is het alleen niet die dit lijt
En boet ſyn ſchuld met bloed: die overwonnen waeren
Die ſagh men ſomtyds wel weer nieuwen moed vergaeren :
De Griecken ſneuvlen mee. waer dat men heenen ziet
Daer 's niet als rouw en ſchrick en jammer en verdriet
En allerhande moord. Den eerſte die w'ontmoeten
Dat was Androgeos, gevolcht dicht op ſyn voeten
Van vry een grooten trop. Hy meynde dat wy van
De ſyne waeren, en ſprack ons eerſt vriendlijck an :
Sa, mannen, haeſt u wat. wat heeft u doen vertucken
Dat ghy ſo ſpade komt ? all' andre ſyn aen 't plucken
En maecken 't al te buyt, daer ſy vaſt deur mee gaen,
En komt ghy luy ſo laet eerſt uyt de ſchepen aen ?
Dit ſey hy, en terſtond (want daer was geen van allen
Die hem goed antwoord gaf) ſagh hy te zijn gevallen
In ſyne vyanden. Hy wierd verbaeſt en ſweegh
En trad te rugh, als een, die ſchielijck onder weegh
Een ſlangh treedt op het lijf en ſtelt het op een loopen
Eer hy zijn ongeluck mocht met de dood bekoopen
En vlucht voor 't ſnood gedrocht, dat ſich tot wreken ſtelt
En om ſyn blaeuwen hals van gift en gramſchap ſwelt.
So is Androgeos ſtrax van ons afgeſchooten,
Verſchrickt door het geſicht: wy vallen in, en ſtooten
Flux op hem aen, en ſy omringht en dicht beſet
Van onſe wapenen, verbyſtert en belet
Door de verbaeſtheyd en onkundigh van de wegen
Die hebben eer niet langh den onderlaegh gekregen.

Wy

Wy maecken haer ter neer. So heeft de Luck-godin
Ons opſet met haer gunſt beſcheenen in 't begin.
Chorebus, bly dat dit ſo wel was uytgevallen,
Sey, kammeraeden, hoort: dewijl 't blijckt aen ons allen
Wat ons behouden kan, ſo laet ons 't ſaemen gaen
Den wegh, die ons de hand en het geluck wyſt aen,
Laet ons veranderen van ſchilden en helmetten
En grieckſe vederen op onſe hoofden ſetten.
Wie onderſoeckt in 't geen uw vyand doet of laet
Of hy 't te weegh brenght voor de vuyſt of door verraed?
Sy ſelver ſullen ons geweer en wapens langen.
Dus ſprack hy, en terſtont heeft hy op ſy gehangen
'T ſwaerd van Androgeos, ſet ſynen ſtorm-hoed op,
't Schild aen de ſlincker arm, de pluymen op de kop:
Dit doet hem Rifeus nae en Dymas en meer andren
Der jonge mannen, die van wapenen verandren
En ſtercken haer vol luſt met verſch verkreege buyt.
Wy geven ons op ſtraet al mee voor Griecken uyt
En mengen ons met haer, en hebben menigh werven
Een blinde kans gegaen en doender veele ſterven
En ſonden meenigh heen nae Plutoos duyſter rijck.
Veel naemen nae de vloot en 't veyligh ſtrand de wijck:
Een deel, uyt blooheyd, heeft de vlucht nae 't paerd genoomen
En kroop weer in den buyck daer 't pas was uytghekoomen
En bergde ſich in 't hol, by haer bekent voor heen.
Maer tegen danck der Goon is 't al vergeefs geſtreen.
De Maeghd Caſſandra, van de Griecken aengegrepen,
Die ſaghen wy by 't hayr uyt Pallas tempel ſleepen:
Sy ſloegh haer ooghen nae den hemel, maer om niet.
Haer ooghen, ſegh ick: want een wreede koord verbiedt
Haere teere handen nae de Goden op te heffen.
Dees vreemden voorval quam Chorebus ſo te treffen
Dat hy als raſend wierd, en gaf ſich metter loop
(Te ſterven wel getrooſt) in 't midden van den hoop.

Wy volgen altemael wel dicht in een geſlooten.
Hier wiert voor eerſt op ons van d'onſe ſterck geſchoo-
ten
Van boven uyt de Kerck: dit helpt'er veel van kant
En maeckt een droeve moord, helaes, uyt miſverſtand
Dat s' uyt de waepenen en grieckſe pluymen kregen.
De Griecken quaemen oock met meenigte aengetegen
Op 't kermen van de maeghd ſchier berſtende van ſpijt
Om dat men die weer uyt haer handen had bevrijt.
Den dappren Ajax quam mee ſelver aengeloopen
En Atreus zoonen bey en alle de Dolopen.
Gelijck de winden, als ſy breken van den band,
Malkanderen ſomtijds beſtormen, en op 't land
En waeter bulderen en aen het vechten raecken;
De boomen huylen en haer ſtam en tacken kraecken,
Neptuyn daer onder ſtoockt met ſyn beſchuymden baert
En 't grond-zop van de zee van ondren opperwaert
Met zynen dry-tand wroet. oock quamen s'aengevlogen
Die wy te voorens door de duyſternis bedrogen,
En joegen inder nacht door de geheele ſtad.
Dees hebben eerſt ontdeckt 't geen haer bedrogen had,
Ons valſche wapens en geruylde beuckclaeren,
En aen ons ſpraeck ghemerckt dat wy gheen Griecken
waeren.
Sy overromplen ons door t' ongelijck getal.
Chorebus alder eerſt bleef in dees overval
Voor 't Auter van Minerf van Peneleus doorregen;
Oock ſneuvelt Rifeus en heeft mee de reſt gekregen,
Een, die in vromigheyd geen wedergae en had,
En de rechtvaerdigſte van 't heele land en ſtad
(De Goden vonden 't goed) en Dymas is gebleven
En oock is Hypanis geraeckt om lijf en leven,
Geſchooten van haer maets; en uw godvruchtigheyd
En Myter van Apol gaf u geen vry geleyd'
En kon, o Panthus, u voor 't vallen niet bewaeren.
O aſch van Troje en van die mijn verwanten waeren,

O

O alderlaeſte vlam van mijn geboorte-ſtad,
Ick neem u toe getuyg' en ick beſweer u, dat
Ick noyt in uwen val gemijdt heb ſwaerd noch piecken,
Noch immermeer een kans te waegen met de Griecken,
En, waer 't mijn lot geweeſt te raecken mee van kant,
Dat ick het heb verdient wel dubbelt met mijn hand.
Ick werd van daer geruckt met twee die by my waeren.
Dees waeren Iphytus, een man van hooge jaeren,
En Pelias, die van Ulyſſes was gewondt
En niet wel voort en koſt: geroepen, om terſtondt
Het Hof van Priamus en hem te hulp te koomen.
Hier heb ick het gevecht ſo hard en groot vernoomen
Als offer nergens meer gevochten wierd, en dat
Het ſcheen of niemand wierd verſlaegen in de ſtad.
So woede Mars alhier, ſo ſaghen wy met hoopen
De Griecken vallen aen en nae het dack toe loopen.
Den ingangh is beleydt, de ſtorm-leer woord gerecht.
Sy tyen nae om hoogh, en tegen het gevecht
Van boven ſoecken ſy met ſchilden ſich te decken
Aen haeren ſlincker arm, de rechter handen ſtrecken
Sy nae de hooghte toe om daer te raecken op:
Daer tegen breecken de Trojaenen tin en top
En dacken van het huys om ſich daer mee te weeren
En haer in 't uyterſte tot dit geweer te keeren.
Vergulde balcken, der vooroudren pracht en eer,
Die werpt en wentelt men al mee van boven neer;
Beneen ſyn andere die met geheele ſchaeren
En het getrocken ſtael de deuren daer bewaeren.
Wy krijgen nieuwen moed om daer nae toe te gaen
En 't koninckliijcke Hof en deſe by te ſtaen
En den verwonnen op een nieuw weer moed te maken
Daer was een blinde deur, waer door men kon geraken,
Van achtren in het Hof en wel ſomwijlen plagh
Eer 't Rijck van Priamus en Troje neder lagh
Alleen en ſonder ſleep Andromache te koomen
En had Aſtyanax aen haere hand genoomen

En

En by ſyn grootevaer den kleynen naezaet brocht.
Ick heb den ingangh van dees achterdeur gezocht
En raeck op 't hoogſt, van waer de Troyſche ſich verweerden
En ſchichten wierpen die den vyand weynigh deerden.
Hier ſtond een hooghen toorn, die verre boven 't dack
Was opgehaelt, van waer men eertyds met gemack
Heel Troyen kon bezien, en over muer en wallen
De vloot en tenten zagh: hier ſyn wy aengevallen
En maecken d' anckers los, ontſloopen balck en bint
Daer men de voeghſels van de laeſte ſoldringh vindt,
En ſtorten kap en kruyn van boven nae beneden,
Die over 't grieckſe heyr zich wijd en zijd verbreden.
Dit maeckte een dapper gat door ſo een ſwaere val
Dat andre ſtoppen, en ſy ſtaen weer ſchrap en pal,
Schoon de Trojaenen in het ſchieten niet verflouwen
En 't ſteenen hagelt, en men ſonder op te houwen
Sich dient van boven af van allerley geweer.
Voor het portael van 't hof is pyrrhus in de weer
En aen den dorpel ſelfs aen 't tarten en braveeren,
Den degen in de vuyſt, den helm verzien van veeren,
In 't blinckend harrenaſch, gelijck een booſe ſlangh
Van giften kruyd ghevoedt, die heel de winter langh
Geſwollen dick en bol terwijl de kouw hem knelde
Sich in den aerden hiel, maer nae dat hy vervelde
Sich nieuw en jeugdig toont en trekt den ruggen op
En baeckert in de ſon met opgeſteke kop
En met ſyn ſplit-tongh ſift. Oock Perifas, den grooten,
Was een der mannen, die hem ſyne zyde ſtooten,
En oock Automedon, Achilles wapen-knecht,
Die hem zyn paerden had ten oorlogh afgerecht
En voor de waghen dreef wanneer hy ree ten ſtryde;
Al wat van Scyros quam was oock aen ſyne zyde.
Dees werpen vyer om 't dack te helpen in den brand.
Hy, een van d' eerſte, grijpt een byl ſelfs in de hand

En

En geeft ſich voor de poort, haſt deur en poſt aen ſtucken
En ſoeckt s' om ver uyt de metaele pan te rucken,
En was nu met geweld door 't harde houdt geraeckt
En had al in de deur een dapper gat gemaeckt
Waer door men 't binnenſt van de zaelen kon ontdeckē
Der oude Coningen, en kaemers en vertrecken
Van Priamus, en ſagh voort aen den dorpel ſtaen
't Gewapent volck. Toen gingh het kermen binnen aen.
En 't woelen en 't misbaer en 't jammeren en ſteenen:
'T gehuyl der vrouwen klonck door de gewelſten heenē
Dat het geluyt tot aende gulde ſterren ſloegh.
De moeders, die de vrees nu gints nu herwaerts joegh,
De Iofferen vol angſt omhelſen en omermen
En kuſſen poſt en ſtyl of dat haer mocht beſchermen.
Maer Pyrrhus onderwijl vaert met ſyn ſaecken voort,
Fors, als ſyn vader was; geē ſlot noch wacht noch poort
Kan langer tegenſtaen; de deur door 't ſtadigh rammen
Raeckt op de vloer, en ſpringht uyt ſpond en pan en krammen (breeckt
Men maeckt'er ruym-baen met geweld en dringht en
Door d' eerſte tegenweer, en houwt en ſtoot en ſteeckt
Het alles neder wat den inkomſt wil beletten,
Waer op 't de Griecken voorts met kryſchluy dicht beſetten.
Een opgekropte ſtroom, daer dam en dijck af berſt
Wanneer het waeter daer te langh voor ſtaet en perſt,
Stort ſo verwoedt ſich niet op ackers en door dallen
En ſleept het alles mee, de beeſten met de ſtallen.
Ick heb toen ſelfs gezien hoe Pyrrhus heeft gemoort:
'K ſagh Atreus zoonen aen den ingangh van de poort:
'K ſagh Hecuba met al haer aengehoude ſnaeren
Die met een groot getal by haer verſamelt waeren
'K ſagh Priaem met ſyn bloed het vyer beſmetten, dat
Op Iupiters autaer hy ſelfs geheylight had.
De vijftigh kamers en die grooten hoop van neven
En nae-geſlacht, die ſo veel beddens konden geven,

Die

Die ſtijlen, ſo met roof geciert, ſo rijck van goud,
Die leggen al ter neer; daer 't vyer beſwijckt, daer houdt
De Grieck het in. Miſſchien ſoudt ghy wel willen hooren
Hoe Coningh Priamus het leven heeft verlooren.
Wanneer hy ſagh hoe 't met ſyn ſaecken was geſtelt,
De ſtad in 's vyands macht, de poort van 't Slot gevelt
En midden in ſyn Hof den vyand in gekoomen,
So heeft den ouden man de wapenen genoomen,
Die hy langh was ontwent, en hingh den degen om
Vergeefs en bevende van hoogen ouderdom,
En gingh ſo toegeruſt ſich nae den vyand geven
Om daer eer langh een eynd te krijgen van ſyn leven.
In 't midden van het hof in d' open lucht daer ſtond
En groote autaer, waer by men een laurier-boom vond,
Die ſich daer over met ſyn tacken heenen ſtreckte
En met ſyn ſchaduwen en loof den Huyſ-goon deckte.
Hier had ſich Hecuba rondom ter neer geſtelt
Met haere dochters, dicht als duyven, uyt het veld
Nae haere tillen voor het onweer heen gevloden,
En hadden te vergeefs de beelden van de goden
Met hand en arm omhelſt: maer als ſy Priaem ſagh
Self in de wapenen, die hy te draegen plagh
Toen hy wat jongher was, riep zy, waer ſyn uw zinnen
Mijn arme man, waer heen? of wat wilt ghy beginnen?
Ey lieve, ſulcke hulp komt hier nu niet te pas.
O neen, o neen, ſchoon dat mijn Hector ſelfs hier was.
Kom, geef u hier by ons: dit auter ſal ons allen
Beſchermen, of ghy zult met ons te ſaemen vallen.
So ſprekende nam ſy den ouden man tot haer
En ſett' hem neder by den heyligen autaer.
Maer ſiet, een van ſyn ſoons, Polytes, pas ontkoomen
De hand van Pyrrus, ſo hy had de vlucht genoomen
Quam loopen heel gequetſt de zaelen op en neer,
Deur in deur uyt, door ſwaerd en ſchicht en ſpies en ſpeer

Dwers

Dwerſch door den vyand heen : maer Pyrrhus heel ontſteken
En vol van vyer om hem noch voorts den hals te breken
Sat hem vaſt op de hiel, en naederde ſo dicht
Dat hy hem nu en nu bereyckte met ſyn ſchicht.
Als hy 't ten leſten tot voor ſyner oudren ooghen
Gebraght had viel hy neer, en heeft daer uyt geſpoogen
Syn leven met ſyn bloed., als dit den oude ſagh
En dat ſyn zoon nu doodt voor ſyne voeten lagh,
Schoon dat hy ſelver mee de dood ſagh voor ſyn ooghen,
Heeft hy noch woorden noch ſyn gramſchap in getogen,
Maer riep : ſo moeten u de Goden (ſo by hen
Noch yemand ovrigh is die ſich erbarmen ken)
Voor 't ſchelmſtuck, voor het feyt, dat ghy hier hebt bedreven,
Betaelen, en u loon nae uw verdienſten geven !
U, die u niet en hebt ontſien, o booze-wicht,
Den zoon te brengen om in 's vaeders aengeſicht.
Achilles, daer ghy lieght te weſen afgekomen,
Die heb ick tegens my genaediger vernoomen
Schoon ick ſyn vyand was : hy ſchaemde ſich het recht
En trouw te ſchenden aen een die vernedert leght,
En heeft het doode lijf van Hector ſtracx ontſlaegen
Als ick ootmoedigh hem daerom was koomen vraegen.
Op dat ick het begroef. hy leverde my 't lijck.
En liet my keeren ſtil en vredigh nae mijn Rijck.
So ſprack den oude man en ſchoot met kleyne krachten
Hem met een ſchicht nae 't lijf, die licht was te verwachten
En anders niet en dee als dat ſy hanghen bleef
In 't leer, dewyl hy hem door 't kooper niet en dreef.
Ghy ſult, ſeyt Pyrrus, dan de tydingh met u draeghen.
En ſelfs de bode ſyn, en aen myn vaeder klaeghen
Wat ſchelmſtuck ick begingh ; paſt dat ghy hem verklaert
Hoe Neoptolemus is van ſyn vâer veraert,
Maer ſterf nu : en met een ſelfs nae het auter heenen
Trock hy hem bevend' en met glibberende beenen

Door

Door 't bloed van ſynen ſoon, en met de ſlincker hand
Hem vattende by 't hayr, met d'andre van den band
Daer hy 't geweer in droegh uytruckende den deeghen
Heeft hem het ſtael door 't lyf tot aen 't geveſt geregen.
Dit 's 't eynd van Priamus als hy ſyn ſtad in brand
En Trojen vallen ſagh : een Heer, die ſo veel land
En volckren had beheerſcht, leyt op het ſtrand vergeten,
Een onbekende romp daer 't hooft is afgeſmeten.
Toen heeft my eerſt de ſchrick te degen aengevat.
Ick ſtond gelijck als ſtijf. my quam te vooren wat
Van vaeder weſen mocht, of hy noch was in 't leven,
Als ick de koningh ſelfs, ſyn even-oudt, ſagh geven
Sijn geeſt, ſo wreed gewond. oock quam my inden zin
Hoe 't weeſen mocht met myn verlaete gemalin.
Wat dat mijn huys, wat dat mijn zoon was wedervaeren:
Ick ſach eens om, wie van myn maets noch by my waren:
Sy hadden my al 't ſaem verlaten, en van hier
Geſprongen moe en mat nae d'aerd, of in het vyer
Haer ſelfs, door wonden ſwack, van boven neer gegeven.
En nu was ick alleen maer overigh gebleven
Als ick in Veſtaes kerck Heleene ſitten zagh
Verborgen in een hoeck. 't was klaer gelijck den dagh.
Den brand gaf alſins licht waer ick my heenen wende.
Sy, die den oorſaeck was van 't jammer en ellende
Die Trojen overquam en oock haer vaederland,
Had haer daer heymelijck geſchoolen aen een kant.
Sy vreeſde voor 't gevaer het geen ſy had te loopen
En dat ſy lichtelijck met haer leven ſou' bekoopen
By den Trojaenen het verdelgen van de ſtadt,
En dat ſy van de Grieck niet goeds te wachten had.
Noch van haer man, dien ſy haer eertyds liet ontvaeren
Myn bloed geraekt' in brand en zood myn in myn aeré
Ick wierd getergt den val te wreken van myn land
En ſtraf van 't ſchelmſe wijf te nemen met mijn hand.

Hoe,

Hoe, ſey ick by my ſelfs, ſal ſy nae Sparten heenen
Behouden gaen en zien haer Vaderland Myceenen?
Sal ſy aldaer, gelijck een groote Coningin
Op een triomf-koets op het prachtighſt ryden in,
En by haer ouderen en man en kinders koomen,
Gedient van maegd en knecht van Trojen mee genoomen?
Sal dat door 't vyer verbrandt en Priamus door 't ſtael
Gevallen ſyn, en 't ſtand ſo dick en menighmael
Hier hebben bloed geſweet? o neen, dat magh niet weſē.
Want ſchoon 't geen daed en is waerom men wert gepreſen
En naem noch eer en ſteeckt in vrouwen te verſlaen,
Noch ſal men ſeggen dat ick loflijck heb gedaen
Dat ick ſo ſnoden peſt verdelgt heb van der aerde
En 't heyloos wyf geſtraft na haer verdienſt en waerde;
En 't ſal my goed doen dat ick koel myn gramme moed,
En onſer vrienden as beſproeye met haer bloed.
Dus teegh ick nae haer toe, vervoert door dulligheden,
Wanneer myn moeder my quam in 't gemoed getreden
So kenbaer, als ſy noyt verſcheen voor myn geſight,
En ſtraelde door den nacht in klaer en ſuyver licht,
Belydende dat ſy was eene der Godinnen,
Sy was ſodanigh en ſo groot, gelijck ſy binnen
Den Hemel haer vertoont, en houdende my ſtaen
Sprack ſy my dus uyt haer rooſroode lippen aen:
Wat groote droefheyd, zoon, wat ongeſtuymigheden
Vervoeren u? wat raeſt en woedt ghy buyten reden,
Of waer is nu uw ſorgh voor ons gevaeren heen?
Wilt ghy niet liever u begeven op de been
Dat ghy gaet ſien waer dat uw vaeder is gebleven?
Of noch uw wyf en ſoon Aſcaentjen zyn in 't leven
Daer 's vyants troepen dicht om ſwermen, en, t' en waer
Dat ick het had belet, het vyer en ſwaerd had haer
Al over langh vernielt. de ſchoonſte der Spartaenen
Daer ghy 't op hebt gelaen, noch Paris, noch Trojaenen

Van vrouwen-roof beticht, ſyn oorſaeck van het quaed:
Maer 't komt u van de Goon: haer ongenae en haet
Verdelgt dit machtigh Rijck: dit ſynſe, die de wallen
Van 't prachtigh Ilium van boven neer doen vallen.
Sie (want ick ſal de wolck, die u rondom het licht
Benevelt en belet, en 't ſterfelijck gezight
Door haere vochtigheyd doet ſchemeren en miſſen,
Van u vertrecken doen met al haer duyſterniſſen:
Ghy maer alleenelijck en vreeſt noch weygert niet
Te volgen al wat dat uw moeder u gebiedt]
Hier, daer ghy dit gevaert gevelt ſiet en in ſtucken,
En ſteen van ſteen en muyr van muyr ter aerde rucken
En roock en ſtof om hoogh als waeter-wallen gaen,
Daer is Neptuyn in 't ſpel en taſt van ondren aen
Met ſyn getande vorck de muyren en geſtichten,
En weetſe met geweld uyt haeren grond te lichten
En werp de heele ſtad het bovenſte beneen.
De felle Iuno is weer ginder op de been,
Sy trock voor aen, en heeft de poort daer ingenoomen,
En met de Griecken aen die uyt de ſchepen koomen
En woedt als raeſend met den degen inde hand.
Wend nu uw ooghen, zoon, weer na een andre kant.
Hier ſiet ghy Pallas, die onſighlijck met de ſlanghen
(Die in haer beuckelaer om 'thooft van Gorgon hanghē)
En blinckend' in een wolck ſit boven op den top
Van 't Slot. ſelfs Iupiter hitſt Goon en Griecken op.
Spreeckt dei' een hert in 't lyf en ſchaeft haer moed en krachten.
Soon, geeft u op de vlucht, het is geen tyd van wachten.
Ick ſal u nergens niet begeven, waer het zy
En in uws vaders huys u levren vranck en vry.
Dus ſprack ſy, en terſtond uyt myn geſight verdwenen
Verſtack s' haer in den nacht, wanneer aen my verſchee-nen
Gedaenten, naer en wreed; oock van de groote Goon,
Die tegen ons de hand aen onſen vyand boon.

Toen

Toen ſagh ick, dacht my, eerſt in vuyr en vlam en vonc-
ken
En gloed heel Ilium aen alle kant geſoncken,
En tot de grond vernielt de veſtingh van Neptuyn.
Gelijck een ouden eyck, die boven op de kruyn
Van het gebergte van de boeren werd beſtreden
Met byl en brods om hem te vellen na beneden,
Dreyght dat hy vallen ſal en davert met ſyn top
En ſtaet en ſchudt tot hy 't in 'tlaetſt moet geven op
Verwonnen metter tyd door het geweld van hacken,
En geeft ſyn leſte ſucht en ſtort met ſtam en tacken.
Ick raeck op 't goed geley myns moeders nae beneen,
En red my ongeſchendt door vyer en vyand heen
Gelijck of 't alles had voor my de wijck genoomen.
Maer, als ick aen het huys myns vaeders was gekoomen,
Hy, die ick d' aldereerſt wouw brengen daer van daen
En bergen in 't geberght, en die ick eerſt dee aen,
Die weygerde met my ſich derwaerts te begeven;
Als Troje was verdelgt wouw hy niet langer leven
Noch lyden ballingſchap. o, ſey hy, neen, o neen:
Ghy die noch jongh en ſterck en friſch ſyt op uw leen
En die noch jeugdigh bloed voert in het hert en âeren,
Neemt ghy de vlucht van hier: indien de Goden waeren
Van zin geweeſt my noch in 't leven te behoen,
Sy hadden dat wel hier ter ſtede kunnen doen.
Ick heb meer als genoegh aen eenmaels het verderven
Van deſe ſtad geſien, en liever wil ick ſterven
Als dat ick haeren val noch eenmael overleef.
Dat men hier vry aen my den leſten aenſpraeck geef
En legghen laet' als doodt, en wilt ſo van my ſchey-
den.
Ick ſal my met de hand de wegh ter dood bereyden:
De vyand ſal zich oock erbarmen over my
En uyt meedoogentheyd my helpen aen een zy,
En om de plunderingh het lichaem wel ontwaeden.
Het graf te derven kan den dooden weynigh ſchaeden.

Ick heb in weerwil van de Goon al langh geleeft.
Onnut en in de wegh, zints Iupiter my heeft
Van uyt den hemel met syn blixem-vier verslegen.
Hier bleef hy by en liet van niemand sich beweegen.
Wy daer en tegen, ick, myn vrouw, myn zoon Ascaen,
En 't heele huygezin versochten hem en bâen
Met traenen en gekerm hy wilde doch niet maecken
Dat het om synent wil al 't saem om hals most raecken,
En 't naeckend' ongeluck wat uyt den weghe gaen.
Hy slaet het af en neemt noch bee noch smeecken aen.
Ick heb dan wederom de wapenen genoomen
En wenschte dat de dood my haest mocht overkoomen.
Want wat voor uytkomst of wat raed was hier voor my?
Hoe, vader, seyd ick, dacht ghy dat ick sonder dy
Een voet versetten souw en u hier laeten leggen?
Komt uyt eens vaders mond so grouwelijck een seggen?
Indien het by de Goon is goed gevonden, dat
Niets overigh en blyft van so een groote stad,
En hebt ghy by u selfs standvastelijck beslooten
En lust het u, u selfs, uw bloed en huysgenooten
Te brengen om den hals en t'saemen doen vergaen,
So weet dat voor de dood dees deuren open staen:
Eer langh sal Pyrrhus om het al den beck te veegen
Hier koomen loopen aen met den verwoeden deegen,
Noch warm en roockende van 't Koninclijcke bloed,
Hy, die den zoon in 't oogh des vaders vallen doet,
En die den vader slacht aen het autaer der Goden.
O moeder, hebt ghy my door levende en dooden
Door vier en vlam geredt om dat ick krygen souw
De vyand in myn huys, en vaer en soon en vrouw
D' een in des anders bloed sien vallen en versmachten?
Sa waepen, mannen, Sa: het is geen tyd van wachten?
Den laetsten dagh roept den verwonnen in 't geweer:
Brenght my weer aen de man; vergunt my dat ick weer

Den

Den ſtryd hervatte en zie hoe 't verder af wil loopen.
Wy ſullen onſe huyd den Griecken dier verkoopen,
En heden altemael niet ſterven ſonder wraeck
Te neemen van ons dood. Hier mede gord en haeck
Ick 't ſwaerd weer op mijn ſy, en heb den ſchild gekregen
En teegh ten huyſen uyt: maer ſiet eens onderwegen
In 't uytgaen viel myn wijf my om de beenen neer
En hiel my vaſt dat ick niet koſt of gints of weer,
En ſtelde my ons kind Iülus voor myn ooghen:
Indien ghy ſterven gaet, ſo bid ick dat wy moogen
Van uw geſelſchap ſyn waer dat ghy heenen gaet:
Maer ſo ghy kans of hoop of trooſt of toe verlaet
In uwe wapens hebt, waer in ghy zyt ervaeren,
So bid ick dat ghy wilt dit huys voor al bewaeren.
Voor wien laet ghy alhier uw oude vaeder, en
Uw kind, en my, die langh uw' echt-genoote ben?
Indien ghy ons verlaet wie ſal ons dan beſchermen?
So roepend' heeft ſy heel het huys vervult met kermen,
Wanneer een vreemd geſight ons voor quam metter haeſt
Want (ſiet eens) tuſſchen ons luy beyden, heel verbaeſt
En droef in deſen nood, quam ſchielijck voor ons oogen
Een vyertjen op de kruyn van 't jonxke ſigh vertoogen
En gaf een klaere glans, en ſtraelde met een vlam
Rondom zijn hayr, doch daer gheen letſel van en quam.
Wy ſidderen van ſchrick en trachten al te maelen
Den brand daer uyt te ſlaen: doen haeſtigh waeter haelen
Om 't heyligh vyer alſo te moogen bluſſen, maer
So haeſt myn vader wierd dit wonder-ſtuck ghewaer
Heeft hy met bly gelaet 't gezicht om hoogh gegeven
En bey zyn handen nae den Hemel opgeheven
En ſprack: o Iupiter, die 't al hebt in uw macht,
Indien het bidden heeft by u noch ſo veel kracht
Dat ghy door het gebed van yemand werd bewoogen,
So bid ick ziet ons aen met wel-geneegen ooghen!

Dit maer alleen : en, ſyn wy ſo veel waerd by u
Om ons godvruchtigheyd, ſo bid ick dat ghy nu
Ons oock uw hulp wilt bien, en met een kenbaer teecken
Dit voorbeeld ſtellen vaſt! en ziet, op 's vaders ſpreken
So hoordemen een ſlagh, die ſtracx den donder gaf
Ter ſlincker zyde, een ſter viel van den hemel af
En ſleept' een fackel mee met helder-lichte ſtraelen.
Wy zaghen dat, wanneer zy was aen 't nederdaelen
Recht over 't dack van 't huys, ſy ſchoot nae het gebergt
Van Ida, daer zy haer heeft in het boſch geberght,
En teykende de wegh, waer lanx ſy was geloopen,
En maeckte door de lucht een ſpoor van vlammen open,
En vulde 't land rondom met ſwavelige ſtanck.
Myn vader overtuygt ſeyt ſtracx de Goden danck
En heeft de heyl'ge ſter godvruchtigh aengebeden :
Nu riep hy ben ick ree, en laet my overreden :
Ick volge waer ghy my wilt leyden met myn zoon.
Bewaert myn huys en neef, o vaderlandſche Goon!
Dit voorſpoock komt van u; en Troje, nu aen 't branden,
En dat weer ryzen magh ſtaen bey in uwe handen.
Soon, ick gae nu met u waer dat ghy treckt van hier.
Dus ſprack hy, en men hoort door heel de ſtad het vier
Nu klaerder als voor heen. de vlammen komen naeder
En wellen nae ons toe. wel aen dan ſegh ick, Vaeder
Set u op mynen neck : 't ſal my niet laſtigh zyn,
En tuſſchen uw gevaer en welvaert en de myn
Sal geen verſchillingh zyn, wat dat ons ſtaet te vreſen
Of hoopen ſal gemeyn voor alle beyde weſen.
De kleyne Iulus zal aen myne zyde gaen,
Creüſa volge my en houw' haer achter aen.
Ghy, myne knechten, let op 't geen ick u ſal ſeggen :
Ghy kent de heuvelen van ouds, die buyten leggen,
Daer een vervalle kerck van Ceres ſtaet ontrent,
Wiens dienſt men langen tyd aldaer is afgewent,

En

En een cypreſſen boom, die al voor veele jaeren
Onſ' ouders deden heel godsdienſtelijck bewaeren :
Dat ſal de plaets ſyn daer men komen ſal by een,
Maer lancx omweegen en verſcheyde ſteegen heen.
Ghy, vaeder, ſlaet de hand aen 't heyligdom en Goden:
Want die te handelen is my als noch verboden,
Die uyt ſo heeten ſtryd en pas van doodſlaen koom,
Tot ick my ſelven heb gewaſſchen in de ſtroom.
Dus ſprekende heb ick een leeuwen-huyd gekregen
Die op myn ſchouderen en op myn hals gelegen
Den laſt ontfangen ſou, daer ick my onder zett'.
Aſcaentje volgt my nae met ongelijcke tred
En had ſyn vaeder met de rechterhand gelaeden,
Myn vrouw volght achter aen; door onbekende paeden,
Door 't duyſter ſpoen wy voort, en ick, die korts voor heen
Wasnergens voor vervaert, en ſchicht, noch ſwaerd, en geen
Der Griecken had ontſien, hoe dick ſy my ontmoeten,
Nu bloo en vreſende trad met beſchroomde voeten,
Om 't minſte windeken om 't roeren van de lucht
Voor mijn geſelſchap en myn pack te zaem beducht.
En nu ſo waeren wy dicht by de poort gekoomen
En al 't gevaer, dat ons te vooren had doen ſchroomen,
Ontkoomen ſo het ſcheen, als ick gerucht vernam
Dat ſchielijck ons op 't lyf, ſo als wy meynden quam
En liet ſich als een dicht gedruys van voeten hooren.
Mijn vaeder, dien het mee gekoomen was ter ooren
En die het door de nacht van verre dacht te zien,
Riep zoon, ey vlucht ey vlucht: 't is tyd, wilt gy 'tontvlien :
Sy naederden, ick zie 't geblick der harrenaſſen,
Ick zie het flickeren der ſwaerden en rondaſſen.
Hier weet ick niet wie van de Goden, op my gram,
My door de ſchrick bedwemld' en myne zinnen nam :

Want wijl ick loopende ſocht om en achter-wegen
Raeck ick van 't rechte pad, waer door mijn vrouw verlegen
Bleef achter, en, helaes! ick weet niet hoe 't haer gingh:
Of ſy my is ontruckt door 's vyands ſchicht of klingh
Dan of ſy is geraeckt aen 't ſuckelen en dwaelen
Of ſo een langhe wegh niet wel had kunnen haelen
En moede ſitten bleef wanneer ick was aen 't vlien,
En heb haer naederhand noyt wederom gezien
Noch acht op haer, die ick verlooren had, genoomen
Voor dat wy by de Kerck van Ceres zyn gekoomen
Die tot ons loop-placts by den heuvel was geſtelt.
Hier wierd ſy eerſt gemiſt nae dat men had getelt
En overſien wie daer by een verſamelt waeren,
En heeft haer man en zoon en de gevluchte ſchaeren
En vaeder jammerlijck alhier te leur geſtelt.
Wat Goon, wat menſch liet ick van dulheyd ongeſcheldt,
Of wat heb ick gezien in de verwonne wallen
Dat my ſo ſwaer ſo fel en bijſter is gevallen?
Mijn vader en mijn zoon en 't heyligdom beval
Ick aen mijn metgeſels en bergde s'in een dal,
Selfs heb ick wederom nae Troje my begeven
En ſchoot de wapens aen, door raſerny gedreven,
Om alles op een nieu te waeghen als voor heen
En in gevaer en dood door heel de ſtad te treen
Ick heb mijn wegh dan nae de veſten eerſt genoomen
En gaf my op het ſpoor gelijck ick was gekoomen
Recht nae de poort, ſo veel de nacht en doncker lee.
'Twas alſins yſelijck, en ſelfs de ſtilte dee
My ſchricken waer ick gingh. van daer ben ick getoogen
Nae huys toe, of zy daer miſſchien, miſſchien, ſou moghen
Te rugge ſyn geraeckt. de Griecken waeren hier
Gevallen in, en 't ſtond tot boven toe in 't vyer.

Dit

Dit had nu d'overhand in dack en kap gekregen,
En de verwoede vlam door tinn' en top geſtegen
Joegh gloed en voncken op tot in de hooghe lucht.
Van daer begaf ick my nae 't Slot toe met een vlucht
En ſagh hoe 't met het Hof van Priaem ſtondt geſchooren.
Hier ſaeten Fenix en Ulyſſes, bey gekooren
Tot hoeders van den buyt by Iunoos Vry-autaer,
Die men vaſt uyt den brand van alle kanten daer
By een vergaederde, men quam nae herwaerts ſleepen
Wat men in kerck en koor den Goden had ontgrepen
En uyt de vlam gebergt; al den Trojaenſchen ſchat,
De gulde tafelen en meenigh kop en vat
Uyt louter goud geſmeedt, en de geroofde rocken
En koſtelijck gewaed, den Goden uytgetrocken.
De bange moederen, de jeughd, de maeghde-blom
Van Troje ſtonden hier met menighte rondom.
Oock dorſt ick overluyd my ſelven hooren laeten
En vulde by der nacht met roepen ſteegh en ſtraeten,
En noemde met haer naem Crëuſa menigh mael,
Maer alles te vergeefs. Terwyl ick ſwerf en dwael
Straet op ſtraet neer, en kruys de ſtad vaſt gints en heenen
Is my de geeſt van d'ongeluckige verſcheenen,
Maer grooter als ſy was. Ick ſaghſe voor my ſtaen
En ſtond als dood en myn gevoelen was vergaen;
Myn hayren reſen op, myn ſtem was als bevrooſen,
Ick kon geluyt noch zucht uyt mynen boeſem looſen.
Toen ſprack ſy my dus aen: Wat neemt ghy, lieve man,
Doch ſo veel moeytens die u toch niet helpen kan?
Want ſonder het beleyt en wil der grooten Goden
Geſchiên dees dingen niet. Het is van haer verboden
Dat ick met u tot uw geſelſchap mee ſou gaen
De grôote Iupiter heeft het ſo niet verſtaen.

Ghy

Ghy ſult een langen tyd gelijck een ballingh ſweven
En werden door de zee dan hier dan daer gedreven
Maer in Heſperien ten laetſten zyn gelandt,
Daer Tuſcus aen den ſtroom des Tybers heeft geplant
Een volck uyt Libyen aldaer met hem gekoomen
Daer hy door 't vruchtbaer land af vloeydt met ſachte ſtroomen.
Daer ſal 't u beter gaen, daer ſult g'een koninckrijck
En koninclijcke vrouw verkrijgen te gelijck.
Staeck uwe traenen om Creüſ', uw hoogſt-beminde.
Ick ſal niet in de Steen der Myrmidons, noch in de
Myceenſe veſtingen den Griecken dienen gaen
Noch tot de ſlaverny der Coninginnen ſtaen
Die ſelver uyt den ſtam van Dardanus geſchooten
Gehuwt was aen een man, van een Godin geſprooten.
My houdt in dit geweſt de moeder van de Goon.
Vaert wel, en draeght goe ſorgh voor onſen kleynen zoon.
Als zy dit had geſeyt is zy van my verdweenen]
Die veel te ſeggen had, en liet my onder 't weenen
En ſuchten ſtaen alleen. driemaelen dacht ick haer
T' omhelſen, driemael, of 't een droom of ſchaduw waer,
Onſchoot de ſchim my weer en ſlipte door myn handen,
De nacht dus doorgebraght, en eyndlijck uyt het branden
En al 't gevaer geraeckt begaf ick my weerom
Nae myn geſelſchap toe, en, ſiet, als ick daer kom
Vond ick een groot getal dat derwaerts was geloopen
Van jonck en oud, van mans en wijfs, met groote hoopen.
Een deerlijck volck, en ree te trecken daer van daen;
By een verſamelt om in ballingſchap te gaen
En wel gemoed met my een reys ter zee te waegen.
Sy hebben goed en bloed my willigh op gedraegen.

De

De morgen-ſter was nu aen 't ryzen, en men zagh
Pas boven Idaes kruyn den leydsman van den dagh,
De poorten wierden van de Grieck beſet gehouwen,
Daer was geen hulp noch hoop waer op men mocht ver-
trouwen:
Dies weeck ick daer van daen en heb het vorders, met
Myn vaeder op den hals, nae het geberght gezet.

Eynde des Tweeden Boecks.

IN-

INHOUD

Des derden Boeckx.

NA dat Troje verdelgt was heeft Eneas het volck, dat het vyer en ſwaert noch ontkoomen was, by een verſamelt ende een vloot van twintigh ſchepen onder Antander gebout hebbende is hy eerſt in Thracien gekomen, alwaer hy een nieuwe ſtad heeft beginnen te ſtichten, maer verſchrickt zynde door yet wonderbaerlijckx dat hem daer bejegende van Polydorus, die door Polymneſtor vermoort was, voer hy nae Delos. Hier beraede hy ſich met het Orakel van Apollo, daer hy verſtond dat hy moſt gaen nae ſyn oude moeder toe, dat is, nae het land daer de Trojaenen eerſt van daen geſproten waren; waerom hy bedrogen ſynde door de quaede uytlegginge, die ſyn vader Anchiſes hier over gedaen had, het nae Crete heenen zette, maer als hy daer oock begonnen had ſyne veſtinge te maecken ende het land en volck met een ſwaere plaegh en peſt wierd aengetaſt, is hy des nachts van de huys-goden vermaent ende Creten verlaetende nae Italien ghevaeren, maer door onweer eerſt geland aen de eylanden Strofades, dat hy van de Harpyen gequelt wierd. Daer nae geraeckt ſynde in Actium dede hy al daer offerhande aen Iupiter en ſtelde eenighe ſpelen in. Hier van daen voor by Corcyra varende is hy gekomen in Epyrus, daer Helenus, Priaems zoon, doen maels regeerde, die nae de dood van Pyrrus Andro-

ma-

mache te houwelijck ghekregen had. Deſe heeft hem aldaer gheherberght ende met alderhande beleeftheyd onthaelt ende geopenbaert wat gevaer en perijckel hem te water en te land over 't hooft hingh. Eneas van Epyrus geſcheyden en Tarenten en de naeſte kuſten van Italien verby gezeylt zynde quam in dat gedeelte van Sicilien dat ontrent het gebergte van Etna leyt, alwaer hier Achemenîdes, een van Ulyſſes volck, die in het hol der Cyclopen achter gelaten was en hem alhier te voet viel, binnen ſcheepsboord neemt, en van hem onderricht zynde van de wreedheyd deſer Reuzen het ancker licht ende ſich wegh packt, ende gedenckende het geene hem van Helenus bevolen was ende mydende het gevaer dat hy van de Scylle en Charibdis te verwachten had Sicilien om gelopen ende te Drepanum gekomen is, daer Anchiſes quam te overlyden. Hier van daen zeylde hy weder nae Italien, maer wierd door een ſwaren ſtorm en onweer, dat hem Æolus over zond, in Africa aenghejaeght, het welck in het eerſte boeck verhaelt werdt.

HET

HET DERDE BOECK.

NAe dat het aen de Goon gelieft had de Trojaenen
En 't Rijck van Aſien en Priaems onderdaenen
(Hoe wel onſchuldigh) te verdelghen in de grond,
En als nu Ilium, dat eertyts moedigh ſtond,
Ter neder was geſtort en met ſyn hooge wallen
Nae thien jaer oorelogs verovert en gevallen,
En Troje lagh en ſmoockte en heel de ſtad in puyn:
Dat Troje, dat wel eer gebouwt was van Neptuyn:
So wierden wy geport door teykenen en 't ſeggen
Der wichelaers een reys te water aen te leggen,
En langhe ballingſchap en armoe uyt te ſtaen,
En vreemde landen door de zee te zoecken gaen.
Dies bouwen wy een vloot niet verre van 1. Antander
Aen het Ideeſch geberght, en trecken by malkander
Al 't volck dat willigh was om mee met ons te gaen,
Niet wetende waer wy ter neder ſouden ſlaen.
Myn vaeder heeft, ſo haeſt de Lente quam, geboden
Van daer te ſcheep, en voorts op 't goed geley der Goden
Strax onder zeyl te gaen: toe ſcheyd' ick van het ſtrand
Al ſchreyende en verliet de kuſt van 't vaderland
En 't veld daer Troje ſtond, en 't zeewaerts ingevaeren
Trock ick als ballingh heen met al die by my waeren.
Myn reys-genooten, en myn vader en myn zoon.
En Goon van huys en haerd, en met noch hooger Goon.
Daer is een land, dat groot en woeſt en ver geleegen
Van Tracers werdt gebouwt, daer ſy haer godsdienſt pleegen
Aen God 2. Gradyf: het is de plaets van zyn geboort,
En 't Rijck heeft eertydts aen Lycurgus toe behoort,

1. Een ſtad aen de voet van 't ghebergt daer Paris tuſſchen de Godinnen het vonnis had geſtreken.
2. Mars.

Een

Een ſtrengh en dapper Heer, dit land ſtond altyds open
Voor de Trojaenen, eer het met haer was verloopen,
En 't volck in ouden tyd was daer der Frygen vriend
Soo langh als ons 't geluck en voorſpoed heeft gedient.
Wy ſetten 't derwaerts heen, daer ick, ter quader uyren
Ghelandt, aen 't bouwen val, en recht myn eerſte muyren
Op d'inbocht van het ſtrand, en gaf de borgery
Een naem, en noemden haer Eneadijs nae my.
Ick doe het offer aen myn moeder, en daer neven
Aen Goden, in wiens naem ick 't werck had aenghehcven,
En ſlachte aen Jupiter een witte ſtier op 't ſtrand.
Hier was juyſt by geval een graf-ſtee by der hand:
Den heuwel was beſet met dichte rechte ſpieſſen,
Die uyt cornoelien en myrte-boomen wieſſen.
Ick trad bezyden af en trachte met myn hand
Wat groens te hebben, van het boſchje, dat ick vand,
Om my te dienen tot het cieren der autaeren;
Als my wat grouwelijx en vreems is wedervaeren,
Want als ick d'eerſte loot-trock van de wortel af
Soo ſagh ick dat hy bloed en etter van ſich gaf,
Dat op der aerden droop, die 't ſmette met ſijn droppen.
Een ſchrick gingh door myn leen, die my het hert deed kloppen,
En 't bloedt wierd in myn lyf ſoo koud, gelijck een ys.
Ick vingh noch eenmaels aen, en ruckte een tweede rys,
Om d'oorſaeck van 't geheym te deegen uyt te ſpooren.
En heb het andermaels gevonden als te vooren.
De tweede ſtruyck droop weer van etter en van bloed.
Waer over malend' en beducht in mijn gemoed
Niet kunnende den grond uytvinden in mijn zinnen
Bad ick de Nymfen aen en boſch en veld-godinnen,
En Mars, die men alhier voor 's landts beſcherm-heer eert,
Dat dit geſicht door haer ten beſten wierdt gekeert

En ons dit voorgheſpoock niet qualijck mocht ghelucken.
Maer als ick quam om voor de derde mael te rucken
Een loot met meerder kracht, en met myn knien my wil
Schrap ſetten tegen d'aerd (ſegh ick, 't of ſwygh ick ſtil?)
So liet ſich uyt het graf een droevigh ſuchten hooren,
En deſe ſtem quam my van ondren in myn ooren:
Ay my ellendige! waerom verſcheurt ghy my,
Eneas? laet de doon in haere graven vry;
Schent uwe handen niet met haere ruſt te ſtooren.
Ick ben u niet ſo vreemd: maer een Trojaen gebooren.
Dit bloed komt uyt de ſchors noch by de wortel niet
Van deſe heyſteren. Maeck u van hier en vlied
Van dit goud-gierig ſtrand; verlaet dees wreede landen.
Want ick ben Polydoor, die door vervloeckte handen
Alhier ben omgebracht, de ſtruycken, die ghy treckt,
Syn een gewas, dat door den heuvel die my deckt
Uyt yſre ſchichten groeyt waer mee ick ben door reegen.
Ick ſtond als doodt, en kon noch lidt noch tongh beweegen.
Dit was die Polydoor, die Priamus wel eer
Sond met een hoope gouds nae Thracien, wanneer
Hy ſijne ſaecken niet te degen dorſt betrouwen,
En vreeſde dat hy niet wel uyt ſou kunnen houwen
So een belegeringh als hy zagh te gemoet.
Hy wierd daer heymlijck by den 1. Coningh opgevoet.
Maer dees, wanneer hy zagh 't geluck ons tegen ſtreven,
Heeft ſich mee aen de zy, die boven dreef, begeven
En 't gaſt vry recht geſchendt, en Polydoor gevelt,
En maeckte van het goud ſich meeſter met gewelt.
Vervloeckte geld zucht tot wat goddelooſe dingen
Kunt ghy de herten van den brooſen menſch niet dwinghen!

1. Polymneſtor die Ilione de oudſte dochter van Priamus getrout had

Ick

Ick braght, als my de ſchrick was uyt de lêen gegaen,
Den Overſten van 't volck, en eerſt mijn vaeder, aen
Dit vreemde grouſaem ſtuck dat daer was voor gevallen,
En vraeghde wat haer dacht het oorberlijcxt van allen
Op deſen tyd gedaen. ſy ſtemden allegaer
Gelijckerhand dat men vertrecken moſt van daer,
Uyt ſo een ſchelmſch gheweſt, daer 't gaſt-recht was geſchonden
En geven ons in zee ſo haeſtigh als wy konden.
Waerom wy Polydoors lijck-ſtaeſy houden gaen
En brenghen meenigte van zand en aerden aen
En leggen 't op ſyn graf, en maecken rouw-altaeren
Voor d' overleede toe met doncker-groene blaeren
En kranſſen van Cypres, waerom de vrouwen ſtaen,
'T hayr was haer nae de wijs van T rojen heel ontdaen
Wy brengen lauwe melck en offer-bloed met ſchaelen
En bekers aen, en doen de ziel ten grave daelen
(Aldus te vreen geſtelt) en nemen voorts van hem
Ons leſten afſcheyt, ſo men plagh, met luyder ſtem.
Daer nae, ſo haeſt men zee en weder mocht betrouwen
En ons een zuyder kouw de zeylen raedt t' ontvouwen,
Rept ſich het volck en kruyt de ſchepen van het ſtrand
En brengtſe voorts in 't vlot. Wy vaeren heen, en 't land
En ſteden wijcken wegh, Een eyland is gelegen
In 't midden van de zee, dat eertyts allerweghen
Om kuſt en oevers dreef, en dapper was bemint
In 1. Æges van Neptuyn (daer men ſyn Tempel vindt)
En Doris, moeder van ſo veele zee-godinnen
Daer 't gladde vee de vloed doorſnijdt met rappe vinne;
Dat den godvruchtigen 2. Apollo naederhand
Aen Mycon hechte en aen het Gyareeſche land

1. Æges was een ſtad van Eubæa, alwaer een Tempel was van Neptunus Ægæus. 2. Apollo heeft het driftige eyland Delos, daer hy gebooren was, vaſt gemaeckt.

So datter vaſt verblyf en woonplaets was te vinden
En 't langher niet en had te vreſen voor de winden.
Ick ſet het derwaerts heen, daer wy ter goeder ree
Geraecken moe en mat door 't toppen van de zee.
En over welkom ſyn, en op het land getreden
Apols geboorte-ſtad in alle nedrigheden
Ons plicht en eer aen doen. Hier ſyn wy wel te pas
Van 1. Anius ontmoet die daer de Coningh was
En prijſter van Apol, dien heylige laurieren
En prijſterlijck gehul 't gewijde hooft vercieren.
Hy heeft zijn ouden vriend Anchiſes ſtrax geſien;
Quam ons ſyn rechter hand en huys en veſtingh bien.
Wy volgen hem en in Apolloos kerck getreden
(Een oud en ſwaer gebouw) heb ick aldus gebeden:
Geeft ons een eyghen haerd, verleent een vaſte ſtad
Aen de Trojaenen, moe en loof en afgemat
Door ſo veel ſuckelens: bewaert de nieuwe muyren:
Geeft ons een Ilium dat altyts mooghe duyren,
En afkomſt en geſlacht: bewaert het weynigh, dat
Gebergt en ovrigh is van ſo een groote ſtad
En ſwaerd en vyer en vlam ten naeuwer nood ontvloden.
Wien volgen wy? of waer werd ons van u geboden
Dat wy het ſetten heen om ons ter neer te ſlaen?
Geeft ons een teyken, dat ons doe uw wil verſtaen,
En komt met uwen geeſt in onſe herten daelen.
Ick had dit naeuw gezeyt of 't ſchudden al te maelen,
Het naeſt geberghte beeft, en de kappel onſluyt,
Een naer geloey gaf ſich ter heylger kooren uyt.
Wy vallen neer, en ons quam deſe ſtem ter ooren:
Rampſalige afkomſt van 2. Dardaen, daer gy te voorē
Van daen geſprooten ſyt moet ghy weer heenen gaen.
Uw 3. oude moeder zal u daer met vreugd ontfaen,
Daer 't al vol-op zal zyn: dies wilt u nu verkloecken
Om die met alle vlijt en naerſtigheyd te ſoecken.

1. Een ſoon van Apollo, die hy Coning en Prieſter over Delos had geſtelt
2. Dardanus was mede uyt Italien geſproten. 3. Haer vaderland van ouds

Hier

Hier ſal 3. Eneas huys van ſtam tot ſtam gebien
So wijd en ver; dat men geen eynd daer van ſal ſien.
Dus ſprack Apol, en op de goddelijcke woorden
Rees ſtracx een groot gejuych van alle die het hoorden.
Een yder vraegt, wat ſtad, wat land het zy, en hoe
Het heet, daer Phebus wyſt de doolende nae toe.
Toen liet Anchiſes gaen te rugge zijn gedachten
Door oude boecken en regiſters van geſlachten,
En over ley wat hy gehoort had en verſtaen
En zey: ghy Overſten, hoort mijne reden aen:
Dat ghy te hoopen hebt dat ſal ick u doen weeten.
In 't midden van de zee daer leght het Rijck van 4. Cre-
ten,
Een eyland, hoogh beromt door 't bergen van Iupyn,
Daer Ida leyt, en wy van daen geſprooten zijn:
Een vet en vruchtbaer land; daer honder ſteden leggen
Van waer (heb ick het wel 't geen ick heb hooren ſeggen)
Nae de Rheteeſche Kaep den ouden Teucrus quam
Als hy in Phrygien plaets tot zijn Rijcx-ſtoel nam,
Eer Ilium daer ſtond, eer men van muyr en wallen
En Slot en Burghen wiſt. En woonde in laege dallen.
Hy bragt den godſdienſt daer van moeder Cybele,
En voerde 5. cymbalen en Corybanten mee
En dee 't geberghte daer den naem van Ida draeghen,
Sloegh leeuwen in het touw voor der Godinne wae-
ghen.
Wel aen dan, laet ons gaen daer het ons wert geboon
En volghen wy den wil en 't ſeggen van de Goon,
En door ons offerhand de winden doen bedaeren,
En nae het groote Rijck van Creten heenen vaeren.

3. De nackomelingen van Eneas in het roomſche Rijck,
4. Crete, nu Candia genaemt, daer Iupiter van ſijne moeder verborgen werde dat hem geen quaed over quam van Saturnus ſyn Vader, wat ſoone n dat hem ſyn vrouw baeren ſoude bela ſt had om te bren- gen. 5. Die Cybele dede gebruycken om het ſchreyen van de kin- deren te beletten op dat Saturnus dat niet en quam te hooren.

Het is niet ver van hier: door byſtand van Iupijn
So kunnen wy aldaer ten derden dage zijn.
Dus ſprack hy, en beval te ſlachten aen d' autaeren
Vee nae behooren: voor Neptuyn, den God der baeren,
Een ſtier, en oock een voor Apol: een ſwarten ram
Voor 't onweer: voor den Wind ten Weſte een zuyver lam
En haghel wit van vacht. hier loopen de geruchten
Dat men Idomeneus had uyt zijn land doen vluchten,
En dat de vyand was geweecken daer van daen,
En huyſ' en wooninghen in Creten ledigh ſtaen:
Dies zijn wy wederom van Delos afgevaeren,
Verlaeten ſtrand en kuſt, en vliegen door de baeren
By Naxos en Donyſ' en Oliaros heen
En Paros, dat ſich toont ſnee-wit van marmer ſteen,
En Cycladen, en lanx een meenighte van landen,
Door 't engh der zee gezaeyt, en barningen en zanden.
Het ſcheeps-volk roept om ſtrijd en port malkander aen:
Sa, gaſten, laet ons zo nae Creten heenen gaen
Naə ons voor-ouders toe: ſo kunnen wy niet feylen.
Een voor-wind ſat ons ſtaegh van achteren in de zeylen.
Wy koomen metter tijd aen der 1. Cureeten kuſt.
Dees woonden hier wel eer ick val terſtond met luſt,
Aen'tbouwen van een ſtad, daer wy zo langh voor heené
Om wenſchten, en het volck noem ick de Pergameenen
Nae 't 2. oude Pergamum, en por de borgers aen
(Met deſe naem verblijdt) de hand aen 't werck te ſlaen,
En huyſen voor haer ſelfs en oock een Slot te bouwen.
De ſchepen waeren nu gehaevent en behouwen
En op het droogh gebraght, en ſtonden op het ſtrand,
De jeughd aen 't hijlicken en ploeghen van het land
En zaeyen, en ick was vaſt beſigh met de wetten
Te maecken voor het volck en haer die voor te zetten,

1. De eerſte bewoonders van Creten. 2. By de oude wereld beſchryvers is onder de Steden van Creta Pergamum bekent.

Gaſ

Gaf elck zyn oord en plaets, wanneer ons ſchielijck komt
Een vreemde peſt in 't land, die boomen en geblomt
En 't kooren en 't gewas doet ſticken en verdwijnen.
De menſchen ſterven wegh of gaen ellendigh quijnen.
'T verbrand al watter wies, en het verſengde land
Gaf greyn noch vruchten tot der menſchen onderſtand.
Mijn vaeder raedt ons nae 't Orakel weer te vaeren
En doen de wegh te rugh die wy gekomen waeren
En om genae en hulp Apollo bidden gaen
En wat voor uytkomſt dat hy ons wil wijzen aen
Die moe en uytgemergt gaen quynen ſonder krachten,
Van waer ons hoop en trooſt en byſtand ſtaet te wachté,
Waer 't ons te ſoecken ſtaet, aen wat voor land of kuſt.
'T was nacht, en op der aerd was al 't gediert in ruſt
Als ick de beelden van de Frygiaenſche Goden,
Die ick uyt Troje braght het vyer en vlam ontvloden,
Sagh voor myn ooghen ſtaen dat ick te ſlaepen lagh.
'T was volle maen, en 't licht ſo helder als den dagh
Scheen door de venſters heen. toen hebben s'aengeheven
Te ſpreken tegens my, en, om my trooſt te geven
In mijn bekommeringh, aldus tot my gezeyt:
Send aen Apollo niet nae Delos om beſcheyt.
Al wat ghy daer van daen ſoudt herwaerts kunnen draeghen
Doet hy u hier verſtaen eer gy 't hem daer komt vraegen;
En ſend ons ſelfs by u. Wy volgen nae den brand
U, en uw waepenen, en hebben naderhand
Ons onder uw beleydt met u op zee begeven
En alles uytgeſtaen: oock ſullen uwe neven
Door ons verheven zyn ſo hoogh de ſterren ſtaen,
En timmeren een ſtad wiens heerſchappy ſal gaen
So ver de wereld ſtreckt, die eeuwen langh ſal duyren.
Bouwt voor ſo groote luy geen kleyne of enge muyren.
Swicht oock niet voor het quaed en lange ballinghſchap.
Maer ſtelt u tegens al uw ongelucken ſchrap.

Ghy moet hier weer van daen en elders heenen vaeren.
Apollo zey u niet toen wy te Delos waeren
Noch raede dat ghy zout nae deſe kuſt toe gaen,
En uw met al uw volck in Creten neder ſlaen.
Daer is een plaets, die van de Griecken werd geheeten
Heſperien, daer zy wel eer zijn neergeſeeten
Die men Oenoters noemde, een oud en vruchtbaer land
En ſterck in waepenen; maer datmen naderhand
Italjen heeft genaemt, en 't volck Italiaenen
Nae haeren Overſte. dit 's 't erfdeel der Trojaenen:
Dit is de rechte plaets daer wy te ruſte gaen.
Hier was Iäſius en Dardanus van daen.
Dit is de ſelfde Prins daer wy ſyn afgekoomen.
Wel aen nu en ſtaet op en wilt vry ſonder ſchroomen
Met deſe tydingh nae uw vader heenen gaen.
'T is waer al 't geen ghy hoort, daer is geen twyffel aen.
Verlaet het land daer ghy hier neder ſyt geſeeten:
God Iupiter ontſeyt u 't Coninckrijck van Creten:
Gaet nae Italien. Ick ſchrickt' en wiert vol ſchroom
Van 't geen ick hoord' en zagh: want het en was gheen droom (gen:
Dat my hier over quam: geen ſchijn heeft myn bedroo-
Ick ſagh haer aengeſicht en weſen voor mijn oogen.
Toen gingh my 't koude ſweet van al mijn leden af.
Ick ſprongh ten bedden uyt, en ſtem en handen gaf
Ick nae den hemel toe en offerde op d'autaeren
Geſchencken ſonder ſmet, die reyn en zuyver waeren;
En nae het offeren verblydt en wel te moe
Gingh ick met dit bericht recht nae myn vader toe
En kondſchap doen van 't geen dat my was wedervaeren
En hem dit nacht-geſight van ſtuck tot ſtuck verklaren.
Hy merckt ſyn miſverſtand van 't 1. dubbelde geſlacht
En wat het was dat hem in doolingh had gebracht,

1. Van Dardanus, die uyt Italien, en Teucer, die uyt Creten gekomen was.

En

En dat hy door 't geſchil der plaetſen was bedroogen.
O zoon, ſey hy, ghy die geſien hebt met uw oogen
Wat Trojen overquam, ghy die ſo langen tyd
Van 't ongenaedigh lot aldaer geoeffent zyt,
Caſſandra alleen heeft my ſodaenige ongevallen
Somwylen wel geſpelt: nu ſchiet my onder allen
In myn geheugenis dat ſy my heeft voorſeyt
Dat ons geſlacht dit land van 't lot was toegeleyt.
Ick hoord' haer dickmaels van Heſperien vermaenen
En van Italien: maer dat noch de Trojaenen
Daer heenen ſouden gaen wie had dat oyt gedacht,
Of wie nam doenmaels op Caſſandraes woorden acht?
Laet ons dan wijcken voor Apol ('t is ons geraeden
Te luyſtren nae het beſt) en volgen onbelaeden
Daer hy ons heenen wijſt. Terſtond was elck bereydt
Om te gehoorſaemen het geen hy had geſeyt.
Wy hebben ons dan oock alhier van daen begeven
Te ſcheep met alle man, ſo dat'er weynigh bleven;
En raecken onder ſeyl, verlaeten kuſt en ſtrand
En ſteken zeewaert in. als wy nu lant noch zand
Maer niet als zee en lucht aen alle kanten ſaegen
Hingh my een blauwe wolck, die wind en regenvlaegen
En nacht en duyſter braght, reght boven over 't hooft.
Het ſagh'er byſter uyt en 't licht wierd ons berooft.
De winden ſteken op van ſtonden aen, en maecken
Een holle zee, ſo dat wy van malkandren raecken
Door 't ongeſtuymigh weer, de buyen liepen dicht
En namen ons den dagh en hemel uyt 't geſight;
So dat het nacht geleeck waer dat wy heenen ſaegen;
De wolcken gaven vier met dichte donderſlaegen;
Wy raecken van ons cours en dreven op genae
Der Goden, onbewuſt waer dat het heenen gae;
De ſtuyrman Palinuur kan ſelfs niet onderſcheyden
Of 't nacht of dagh is, en waer hem de winden leyden
Door deſen duyſter heen. dus doolden wy op zee
Drie daghen by de gis en ſo veel nachten mee,

Al blindlinxᵉ ſonder Son of Maen te ſien of Sterre;
Ten derden daghe ſcheen dat ſich het land van verre
Dee op, en dat men roock en hooghe bergen zagh.
De zeylen vallen en de riem komt voor den dagh
Waer mee ſich mannelijck de ſchceps-geſellen weeren
Terwijl ſy, dat het ſchuymt, de blauwe vloeren keeren.
Het eerſte ſtrand, daer wy behouden quamen aen
Is van de Strofaden (eylanden, die hier ſtaen
In het Iöniſch meyr) ſo noemen haer de Griecken.
Hier was de ſnoo Celeen gekoomen op haer wiecken
En veel 1. Harpyen meer, ſints dat het vuyl geſpuys
Uyt vrees haer eerdren diſch verliet en Fineus huys
Gheen droeviger gedrocht, geen peſt en kan'er wezen
So wreed en grouſaem: noyt is uyt de hel gereſen
Door gramſchap van de Goon ſo doodelijck een quaed.
'T zijn vogels, die een vrou gelijcken van gelaet,
Met kromme klaeuwen en met altijds bleycke wangen
Door honger: van haer gaet een ſtank van vuyle gangen,
Die niet om lijden is: den buyck loopt haer geſtaegh.
Noyt is den darm geſtopt. Des ſyn ſy altijd graegh
En even hongerigh. Alhier aen land gekoomen
So hebben wy terſtond veel runderen vernoomen
En zaghen weeldrigh vee gaen weyden in het gras
En kudden geyten daer geen herder by en was.
Wy vallen'er op aen met ons geweer, en nooden
Op een gedeelte van ons vangſt de goede Goden
En ſelfs Iupijn te gaſt: daer nae bereyden wy
Den diſch op 't bochtigh ſtrand en houden gaſtery:
Maer ſtrax met groot geſnor ſo quamen deſ' Harpyen
Uyt het geberght van daen, en de vervloeckte pryen

1. Phineus Coningh van Arcadien heeft ſyne voorkinderen door raed en aendryven van haer ſtyfmoeder de ooghen doen uytſteken, om welcke goddeloosheyd de Goden hem mede ſyn ghesight hebben benomen ende deſe monſters hem toegeſonden die ſyn taefel en ſpyſe met haere vuyligheyd begaeyen ſoude.

Aen

Aen 't grypen van de koſt: al wat ſy raecken aen.
Werd van haer ſtanck beſmet, en wat ſe lieten ſtaen.
Dat overſmolten zy van achteren tot vooren.
Daer by ſo lieten ſy haer ſelven vreeſlijck hooren.
Wy hebben op een nieuws ons maeltyd toebereyt
En 't vyer op het autaer der Goden weer geleyt
Ver in een holle rots en romdom in de boomen
En naere ſchaduwen: hier ſyn ſy oock gekoomen
Heel uyt een andren hoeck en winckelen van daen
Met grouwelijck geluyt en kromme klaeuwen aen,
En vliegen om de ſpijs, die zy weerom beſmetten.
Ick heb het volck gelaſt dit grouwel te beletten
Met wapenen, en haer den oorlogh aen te doen,
Om voor dit vuyl gedrocht haer eeten te behoen:
Sy wachten niet, en doen ſo ick haer had bevoolen,
En hebben haer geweer en ſchilden wegh geſchoolen
En in het gras geberght. wanneer men dan vernam
Dat dit geſpuys weerom nae 't ſtrand gevlogen quam
So blies Miſeen alarm uyt zijn geſwolle kaecken
Van daer hy op 't geberght geſtelt was om te waecken.
De maets gaen haer te keer en vallen op haer aen
Om door een nieuw gevecht dees vogels doodt te ſlaen
Met haere wapenen: maer 't ſtael kan haer niet deeren.
Het gaet niet door het vleyſch en 'thegt niet op de veeren
Wat datmen ſteeckt of houwt: maer met een ſnelle vlugt
Begeven s' haer om hoogh en ſtygen nae de lucht,
En laeten haere proy, begaeyt en half-gegeten.
Een der Harpyen, die Celeno was geheeten,
Een ongeluckige waerſegſter, ſet haer op
Een hooge klip en gaf dees woorden uyt haer krop:
Wilt ghy voor 't ſlachten van de beeſten ons beſtryen
En hebt ghy in uw zin d' onſchuldige Harpyen
Den oorlogh aen te doen, en uyt haer vaderland
Verjaegen om het vee, dat ghy hier hilpt van kant:
Trojaenen, hoort dan toe en laet myn woorden glyen
Tot uwen boezem in: Ick, die der Raeſernyen

Den alderoudſte ben, verklaer en maeck u kond
Het geen dat Iupiter gaf in Apolloos mond
En hy my wederom heeft willen openbaeren:
Ghy zoeckt Italien en zult het oock bevaeren
Als weer en wind u dient; den tyd ſal komen, dat
Ghy daer zult havenen: maer eer ſult ghy de ſtad,
Die u gegeven is, met muyr noch wal omringhen
Voor dat den honger u ſo nypen zal en dringhen
Om 't ongelijck, dat ghy ons hier hebt aengedaen,
Dat ghy uyt nood ſult met de 1. berden binnen gaen
Die op uw taefel zyn en eeten uw tailjooren
Dit zey zy, en is voorts ten boſchwaert in geſchooren
Eẽ ſchrik bevãgt de maets! haer moet vergaet, en 't bloed
Bevrieſt hem in het lijf. ſy vinden niet meer goed
Met wapenen, maer met beloften en gebeden
Om vree te houden aen by die ſy thans beſtreden,
Het zy 't Godinnen dan in ſo een vreemden ſchijn
Het zy het Furien of vuyle vogels zyn.
Myn vader bidt de Goon met uytgeſtreckte handen
Van 't ſtrand af, en belaſt dat men met offerhanden
Nae eyſch van ſaecken en verdienſten haer verzoen'
En roept, och, wilt ons voor dat dreygement behoen
En ſo een ongeluck en grouwel van ons weeren
En ſulcke plaegen van der vroomen halzen keeren,
Geeft laſt, dat men terſtond de ſchepen driftigh maeck
Op dat men van de wal en onder zeyl geraeck,
Wy loopen daer de wind en ſtuyrman ons doen vaeren
Door ſchuym en golven heen. In 't midden vande baeré
Doet ſich Sakynthus op met menigh woud en bos.
Wy zien Dulichium en Same en Nerytos
Dat in de klippen leyt. die maen en ſterren trotſen
En ſetten het voorby Laertes Rijck en rotſen
En myden Ithaka; vervloecken 't vaderland
Des wrede Ulyſſes, en vernemen naderhand

1. By de ouden wierden de tafel berden oock gemaeckt van korſten brood of koecken, daer men de ſpijs op ley.

De

De bergen van Leucaet, die tot de wolcken ſtrecken
En menigh ſchipper doen vertſagen, en ondecken
Apolloos kerck, daer wy nu moeloos van de zee,
Het ſetten recht nae toe, en raecken op de ree
Voor 't kleyne ſtedeken, en door de Grieckſe ſtroomen
Ten leſten aen het land heel onverwacht gekoomen
Verſoenen wy Iupyn en doen hem offerhand,
En vyeren by de Caep van Actium op 't ſtrand
Den dagh met ſpel, ſo wy wel eer in Troje deden.
De maets ontkleden ſich en ſmeeren haere leden
Met oly vet en glad, en worſtelen om ſtryd
Op de manier van haer voorouders wel verblyd
Dat zy 't door 't midden van haer vyand zyn ontgleden
En het gevaer ontſnapt lanx ſo veel Grieckſe ſteden.
Hier tuſſchen had de Son een ommereys gedaen
En ſloot den ringh van 't jaer: de winter quam nu aen,
De lucht wierd ſtrengh, de zee min handzaem als voor heenen
Door winden uyt het Noord: ik recht alhier een ſteenen
Pilaer, en hechte daer den ſchild van Abbas aen
En ſchreef'er op dit nam Eneas den Trojaen
Den Griecken af. toen heb ick onſe ſcheeps-gezellen
Belaſt te ſteken af en ſich ter neer te ſtellen
Om met de riemen te geraecken van de wal.
Sy roeyen elck om ſtryd wie dat'er voorgaen zal,
So dat in korten tyd de hooghten der Pheaken
Op onſen ruch en voort uyt het gezight geraken
Wy loopen lanx Epyr, en ſetten 't met de vloot
Recht voor Chaonien, en landen te Buthroot,
En gaen ten berghwaert op om in de ſtad te koomen.
Hier hebben wy wat on-gelofelijcks vernomen:
Hoe dat daer Helenus, des Conings Priaems zoon
Geraeckt was aen de 1. weeuw van Pyrrus en ſyn kroon

1. Andromache de weduwe van Hector was in 't deelen vanden Trojaenſche buyt Pyrrus te beurt ghevallen ende van hem ten wyve genomen, die Helenus nae de dood van Pyrrus gekregen heeft met herrijck.

En

En heerſcht' in Griecken, en Andromache getrout was
Waerom aen een Trojaen. ick ſtond als of ick koud was,
Verwondert en vol luſt om uyt hem te verſtaen
Hoe zo een ſeldſaem dingh was in zyn werck gegaen.
Ick gae de haven uyt, verlaet de vloot en ſtranden,
En vind Andromache, die daer met offerhanden
Niet verre van de ſtad ten boſchwaert bezigh was,
En hiel het jaer-gety voor haeren Hectors as,
En heeft aen 't looze graf, dat zy van groene zooden
In 't woud had toegeſtelt, des dooden geeſt ontboden,
Daer s' aen den oever van een valſchen Simois
(Alſo genaemt nae die in 't land van Troas is)
Twee auters had gewijdt, een oorſaeck tot haer traenen
So haeſt zy my vernam, en wapens van Trojaenen
Romdom my ſagh, wierd zy als buyten haer verſtand,
En ſiende ſulck een volck ſo onverwacht in 't land,
So ſtijf gelijck een deur; de warmte is wegh geweecken.
Sy zeegh ter aerde neer en koſt in langh niet ſpreeken.
Eneas, ſey s' in 't eynd: ſie ick u hier in ſchijn,
Of ſoud ghy mogelijck wel ſelfs de bode zijn?
Syt ghy in 't leven noch? of, heeft het u begeven,
Segt my waer dat myn man, mijn Hector, is gebleven.
Sy ſtorte een menichte van bittre traenen uyt
En vulde 't over al met jammerlijck geluyt.
Ick was ontſtelt en kon haer niet wel antwoord geven,
Maer haper in myn reen. ick ben, ſey ick, in 't leven:
Maer 't leven dat ick leef valt my vry zuyr en ſwaar.
Ick leef: gelooft het vry, want dat ick zegh is waer.
Maer zeght my doch wat u al over is gekoomen
Nae dat ghy u ontbloot van ſo een man, ſo vroomen
En grooten oorloghs-held? wat lijdt ghy doch voor
quaed
Of wat geluck herſtelt u weer in goeden ſtaet?
Quam Hectors weduw met Achillis zoon te trouwen?
Kan Vrouw Andromacha het bed van Pyrrus houwen?

Sy

Sy ſprack heel flauw en ſloegh haer ooghen voor haer neer:
Och, hoe geluckigh was Polyxena wel eer
Ver boven andere, die onder Trojens wallen
Geboden wierd door 't ſwaerd op 's vyand grafte vallen,
Die geene lootingh heeft behoeven uyt te ſtaen
Noch met haer heer, als zyn ſlavin, te bed te gaen!
Ick hebbe, nae dat wy ons land in koolen zaegen,
Op zee geſuckelt en den hooghmoed moeten draegen
Van een verwaeten en hoovaerdigh jongelingh,
Die in myn ſlaverny van my een zoon ontfingh,
Maer om 1. Hermione my naederhand liet vaeren
En gingh met Ledaes nicht te Lacedemon paeren,
En trock zyn ſinnen voorts van my, zyn dienſtmaegd, af,
Die hy aen Helenus, ſyn dienſtknecht, over gaf.
Dit lee 2. Oreſtes niet, die, om dit ſtuck te wreken,
Met groote min tot ſyn onſchaeckte bruyd onſteken
En van de Furien vervolgt om 3. moeders-ſlacht,
Hem onverſiens beſprongh eer dat hy daerom dacht
Aen 't auter van Apol, en braght hem om het leven.
Door zyne dood is 't Rijck aen Helenus gebleven
Voor een gedeelte, dat hy ter gedachtenis
Syns broeders heeft vernoemt, en thans geheeten is
'T land van Chaonien nae Chaon, daer hy boude
Op 't hoogh een Ilium nae 't voorbeeld van het oude.
Maer ſeght my eens, wat wind, wat vreemder avontuyr
Joegh u na herwaerts toe? wat Goon had ghy aen 't ſtuyr
Die u onwetende deen aen ons oever landen?
Wat iſſer van Askaen? is hy oock noch voor handen?

1. Dochter van Menelaus, en Helene, die een dochter was van Leda die van Iupiter in de gedaante van een Svvaen beſlaepen vviert.
2. De ſoon van Agamemnon aen vvien Hermione ten Houvvelijck belooft vvas,
3 Oreſtes had ſyn moeder Clytemneſtra omgebracht, om dat ſy om de liefde van Egiſtus haeren man Agamemnos gedood had,

Of

Of hy noch weſen van ſyn goede moeder heeft
Die hy ſoo vroegh verloor, het arme kind en geeft
Sijn Vâer Eneas en Oom Hector in zijn ſinnen
Oock luſt en prickel om haer voorbeeld te beminnen,
En weckt het hem oock op tot deugd en dapperheyd?
Dees woorden ſpracks' en heeft wel bitterlijck geſchreyt
En ſtorte te vergeefs een menighte van tranen.
Als Helenus, een ſoon des Conings der Trojaenen,
Ons uyt de ſtad met groot geſelſchap tegen quam
Sijn lanſluy kennende ſo haeſt hy die vernam.
Hy gingh met blijdſchap ons weerom nae binnen leyden
En ſnee zijn woorden met veel tranen tuſſchen beyden
Wy vorderen ons wegh en koomen in de ſtad
Alwaer hy Ilium en 't groote Trojen had
In 't kleyn wat naegebootſt met veſtingen en muyren.
'K omhels de Sçeeſe poort, wenſch dat ſy langh magh duyren,
En ſie alhier een vliet die niet veel water heeft
Maer die men evenwel den naem van Xanthus geeft.
Hier is goe herbergh voor de Teucren oock te vinden:
De Coningh ſelver heet haer welkom als zijn vrienden.
Het vloeyt in 't hof van wijn, men recht het eeten aen
In gulde ſchootelen en doet de glaeſen gaen
Rondom de taefel, en had nu met bancketteeren
Twee daghen deur gebracht als het begon te weeren
En uyt de zuyder hand de zeylen rond te ſtaen;
Toen ſprack ick Helenus met deſe woorden aen:
O tolck der Goden, die in Troje zijt geboren,
Ghy die de waerheyt weet te ſeggen van te vooren
Die met de geeſt van God Apollo ſwanger gaet,
Die op zijn 1: Drie-ſtal en laurieren u verſtaet

1. Een ſlagh van een geſtoelte in de kercke van Apollo te Delphos' daer ſich de Prieſtereſſen op neder ſetten om den geeſt van waerſeggen te ontfangen, met den welcken ſy bevangen en als droncken ſynde ende laurier-bladeren kuaeuwende antwoord gaven op 't geen daer het Orakel raed over gevraegt wierd.

En

En weet wat het geſternt en vogels willen ſeggen.
En van haer tael en vlucht de teyckens uyt te leggen:
De Goden ſpreken al uyt eene mond en raen
My nae Italien en landen heen te gaen
Die ver gelegen zyn in onbekende hoecken,
En daer met myn gevolch ons avontuyr te ſoecken:
Celeno maer alleen, die ſchandelijcke pry,
Een der harpyen kraeyt quaed weer, en ſpelde my
Een grouwlijck dingh, dat ick niet wel derf openbaren,
Een vuylen hongers-nood die ons ſou wedervaeren,
Nu bid ick u dat ghy my doch ten beſten raed
En ſeght wat voor gevaer my eerſt te myden ſtaet
En werwaerts ick moet gaen om my daer voor te wachten.
Hy doet eerſt runderen nae de gewoonten ſlachten
En heeft deGoden om haer gunſt geropen aen
En d' offerbanden van 't gewyde hooft ontdaen
En nam my by de hand, die door godvruchtigheden
My ſelven vond beſchroomt, en dee my met hem treden
Tot binnen in de kerck daer hy my had geleydt,
En met ſyn heylge mond heeft hy my dit gezeyt:
Godinne-zoon, dewijl men vaſtlijck moet geloven
Dat ſonder aenlegh van de Goden van hier boven
Ghy deſe ſwaere reys niet over zee vingt aen
(So had het Iupiter in ſynen raed verſtaen)
Sal ick aen u van veel een weynigh openbaeren
Hoe ghy de vreemde zeen op 't veylighſt ſult bevaeren
En in Italien u ſelven nederſlaen,
Want meer en deden my de Parken niet verſtaen,
En Iuno lijdt het niet dat ick u meer ſou ſeggen.
Italien, dat ghy meynt hier dicht by te leggen
En dat ghy daer eer langh ſult doen de havens aen
Onkundigh van de reys, leyt hier noch ver van daen.
Eerſt moet ghy in de zee van de Sicilianen
En van Auſonien doen buygen riem' en ſpaenen,

Eerſt

Eerſt moet ghy nae de hel en Circes eyland gaen
Eer dat ghy koomen ſult daer uwe ſtad ſal ſtaen
En op een vrye plaets uw veſtingh kunnen bouwen.
Dit ſal het teycken ſyn het geen ghy moet onthouwen:
Als ghy bezyde af ſult aen den oever gaen
Van een rivier, met veel bekommeringh belaen
En daer een witte zeugh met dertigh witte biggen
Rondom haer ſpeenen vind op d' aerde nederliggen
So teykent hier de plaets: want deſe wijſt u aen
Waer ghy te bouwen hebt en op uw ruſt te gaen.
En ſchrickt voor 't byten niet in uwe tafel-berden:
Van 't noodlot ſal de wegh en 't eynd gevonden werden,
En Phebus ſal daer ſyn om u zyn hulp te bien.
Maer paſt voor alle dingh het land en kuſt te vlien
Van dat Italien, dat naeſt by ons gelegen
Van onſe golven werd beſcholpt, wanneer zy tegen
Den oever overſlaen en breken op haer ſtrand.
'T ſyn quaede Grieckən die daer woonen in het land.
De Locren, die wel eer van Naryx overtegen,
Die bouden hier een ſtad: de Salentynſe wegen
En velden over al ſyn met het volck, dat met
Idomeneus vertrock uyt Creten, dicht bezet.
Hier leyt Petilien in muyr en wal geſlooten.
Oock als ghy over zee geraeckt zyt met uw vlooten
En voor 't autaer (om u van 't geen ghy hebt belooft
Te quyten) ſtaet op 't ſtrand, ſo moetj' uw hayr en hooft
En aenſight met een wyl van purper overtrecken,
Op dat ghy in den dienſt geen vyand komt t' ondecken
Die u verſtoort terwijl dat ghy uw offerhand
Ter eere van de Goon op 't heyligh auter brand.
Ghy en uw volck ſult dit in 't offren onderhouden,
En de naekomelingh ontfangh' het van den ouden
En houw ſich in den dienſt der Goden onbeſmet.
Maer als ghy 't nu van hier weer nae de zee toe zet
En u de wind ontrent Sicilien ſal brengen
So houd het nae de kuſt als ghy de zee ziet engen

Die

Die haer ter ſlincker zy aen u vertoonen zal.
Vaert liever vry wat om en myd de rechter wal.
Hier ſeyt men dat wel eer het land was aen malkandren
(So kan den ouderdom en tyd een dingh verandren)
En dat het naederhand geberſten is van een
Met grouwelijck gedruyſch; de zee quam tuſſchen tween
En ſcheurde met geweld een ſtuck van beyde zyden
En quam Itaeljen en Sicilien doorſnyden,
En, ſcheydende van een haer ſteden en het land
Schoot tuſſchen beyden deur en maeckte een dubbel ſtrand.
Hier heeft men Scylle nae de rechterhand te myden,
Charybdis wederom beſet de ſlincker zyden,
Die driemael in haer balgh de woeſte golven ſlorpt
En driemael weder uyt den hollen afgrond worpt
Tot aen de ſterren toe. maer Scylle wegh geſchoolen
Houdt haer in een ſpelonck, van waer ſy uyt haer hoolen
Het hooft laet zien en treckt wat ſchip dat haer genaeckt
Nae haere klippen toe, daer 't voort aen ſpaenders raeckt
Sy is een maegd gelijck van aengezicht en leden
En borſt ten navel toe, met wolven nae beneden
Is haer den buyck bezet, die ſtaegh aen 't huylen zyn,
Het onderlijf is als een ſtaert van een Dolfijn.
'T is beter verr en heel Sicyljen om te loopen
Als eens dit drocht te zien, en dat gezigt te koopen
Met ſo een groot gevaer, en hooren het gebaf
Der blauwe honden, dat ter rechter zyden af
Uyt holle klippen ſlaet; noch ſal ick daer en boven
(So ick wat kondſcap heb en maghen my gheloven,
My, die een pryſter van Apollo ben: ſo hy
Myn hert en boezem vult met waere prophecy)
Een dingh voorzeggen, en voor al en menichmaelen,
O ſoon van Venus, u doen heugen en verhaelen.
Voor aldereerſt ſo moet ghy Iuno roepen aen,
Ghy moet haer met gebeen ootmoedigh ondergaen.

Soeckt deſe groote Vrou, de meeſte der Godinnen,
Met veel geſchencken en beloften te verwinnen.
Als ghy Sicilien dan omgelopen zyt
En dat verlaeten hebt, ſo zult ghy metter tijd
De kuſt en ſtranden van Italien genaecken,
En als ghy daer in 't land behouden ſult geraecken
En Cuma naedert en dicht by de Meyren zijt,
Die God' Apollo zyn geheylight en gewijt,
En by Avernus en den traghe ſtroom ſult koomen
Daer 't gilt en davert door het ruyſſchen vande boomen,
Sult ghy de 1. raſende waerſegſter ſpreken aen.
Sy houdt haer in een rots, daer s' yder doet verſtaen
Wat lot en avontuyr dat hem ſal over komen,
En ſchrijft de lettren op blaeden van de boomen.
De vaerſen, die ſe ſchrijft, ſchickt zy op ſekre maet,
Die ſy al in haer hol geſlooten leggen laet.
De bladen blijven ſtil ſo ſy die heeft beſchreven,
Noch wijcken van de plaets die zy haer heeft gegeven:
Maer ſo de deur onſluyt en maer een kleyne lucht
Daer onder ſpeelt, en raeckt dit goedjen op de vlucht,
So laet de prieſterin van niemand haer bewegen
Dat ſy het weder ſchick gelijck het heeft gelegen,
Of neem in haer ſpelonck of voegen weer by een.
De luy gaen even wijs en ſonder kennis heen
En vloecken deſe plaets en wooningh van Sybille.
Neemt wat geduld ſo men alhier wat tijds verſpille.
Dit moet j' u niet ontſien. al port uw volck u aen,
De wind is goed, 't is tijd om onder zeyl te gaen:
So wilt al evenwel van deſe plaets niet ſcheyden
Voor ghy haer ſelver ſpreeckt. 't is waerd om wat te beyden.
Bid haer dat zy aen u 't orakel openbaer
En dat zy mondelingh goedwilligh u verklaer

1. Sybille aengeblaeſen van eene goddelijcke raeſerny.

Wat

Wat u voor avontuyr is van de Goon beſchooren.
Ghy ſult van haer den ſtaet van 't volck en landen hooren
Daer ghy te koomen hebt: wat krijgh daer op ſal ſtaen,
En wat u nodigh is gelaeten of gedaen.
Sy ſal u ſeggen wat ghy hebben ſult te lijden,
En hoe ghy veel gevaers en ſwarigheyd ſult mijden,
En, om d' eerbiedigheyd, die ghy aen haer ſult doen,
U wijſen aen hoe dat ghy beſt u reys ſult ſpoen.
Dit is 't dat my u is geoorloft te vermaenen.
Gaet ghy nu heen en heft de glory der Trojaenen
Tot aen den hemel toe door uwe dapperheyd.
Als de waerſegger my dit minlijck had gezeyt
Beval hy dat men ſou nae 't boord toe draghen heenen
Geſchencken, ſwaer van goud, en kunſt van elpen-beenen,
En machtigh ſilver-werck en ketels van 1. Dodoon,
En een panſier beſet met maelyen, heel ſchoon
En dicht met goud doorwrocht; oock dee hy my vereeré
Een koſtelijcken helm met uytgeleſen veeren
Dit waeren wapenen die Pyrrhus eertijds droegh
Toen hy voor Troje was. dit was hem niet genoegh:
Mijn vader heeft hy oock geſchencken laeten geven.
Hy voegd'er paerden by en de pykeurs daer neven,
En heeft de vloot en 't volck van alles doen verſien
Wat haer van noden was. Anchiſes onder dien
Gaf aen de gaſten laſt de zeylen klaer te houwen
Om niet verlet te zyn als het begon te kouwen
En 't weer ons dienen wouw, tot wien de Coningh met
Veel eers geſproocken heeft: Anchiſes, die het bed
Van Venus waerdigh waert, daer toe van haer verheven,
O vriend der Goden, die twee maelen by uw leven
Den val ontkoomen zyt die Troje heeft geleen,
Daer leyt Italien voor u, zeylt derwaerts heen:
Nochtans is 't nodigh dat geheel verby te loopen.
Maer dat gedeelte, daer Apol u op doet hoopen

1. Dodona een ſtad van Epirus.

Dat is een hoeck die ver van daer gelegen leyt.
Gaet heen, geluckige om uw zoons godvruchtigheyd:
Want waer toe is het goed u langer op te houwen
Met ſpreken, wyl de wind begint vaſt op te kouwen?
Andromache niet min, met grooten rouw belaen
Toen 't op een ſcheyden gingh, quam met geſchencken aen
En bracht een koſtlijck kleed, daer goud was door ghe weven,
En een Trojaenſchen rock om aen Askaen te geven:
Sy wou de minſt niet zyn in heerlijckheyd en pracht
En ſprack haer neefken aen dus rijckelijck bevracht:
Dit 's, ſey ſy, van myn werck dat ick u kom te ſchencké:
Hier by kunt ghy uw moey Andromache gedencken:
Houw dit van Hectors vrou tot een gedachtenis,
Dat, laes, de leſte gift van uwe vrienden is.
O eenige, daer ick 't af beeldſel uyt kan leſen
Van myn Aſtyanax! ſo was hy oock van weſen,
Van handen, van gelaet, van eenen ouderdom,
Die nu gelijck met u ſouw opgaen als een blom.
Ick nam mijn affcheyd en heb dus haer aengeſprooken
Met traenen op de wangh, ten oogen uytgebroken:
Vaert wel geluckige, die nu ten eynde zyt
Van alle ſwaerigheyd: ick raeck van tyd tot tyd
Van 't een in 't ander quaed: ghy hebt uw ruſt verkregen
En hoeft geen zee, als ick, te ploege aller wegen,
Noch een Italien noch land te ſoecken gaen
Dat ſtaegh te rugge loopt. Hier ſiet ghy Troje ſtaen
Van uwe hand gebouwt; hier hebt ghy Xanthus ſtroomen
En Simöis verbeeldt: noyt moet' u overkoomen
In deſe nieuwe ſtad het quaed dat d' oude kreegh!
Noyt legge zy alhier den Griecken in de weegh!
Als ick eens weſen ſal den Tyber ingevaeren
En daer het land ſie dat de Goden voor my ſpaeren

En

En myn beloofde ſtad, dan ſal men bey de ſteen
En onſe volckeren, geſproote n bey uyt een'
En ſelve ſtam, die bey een avontuyr uyt ſtonden,
Vereenigen door liefd' en maegſchap en Verbonden
En ſmelten onder een uw Trojen en het myn:
Dat wy ons kinderen bevolen laeten zyn.
Wy raecken hier van daen weer 't zeewaerts in, en vaeren
Lanx de 1. Ceraunen die nae by gelegen waeren
Van waer Italien kan werden aengedaen.
Dit is de korſte wegh om daer nae toe te gaen
Hier tuſſchen ſinckt de Son en bluſt ſyn avontſtraelen:
De bruyne nacht verſpreyt haer over bergh en daelen.
Wy roeyen nae het land, en lanx de water-kuſt
Ververſchen wy het lijf en leggen ons te ruſt
In 't drooge zand, de ſlaep bekruypt de moede leden.
De nacht was naeuwelijx ter halver wegh gereden
Als ſtierman Palinuur ſprongh uyt zyn kooy, en ſagh
Wat weer het was en ſloegh het oogh eens nae de vlagh
En peylt de ſterren die ſtil met den hemel keeren,
Den Boer, de Sevenſtar, de groote de kleyne Beer, en
Orion die ſich toont in 't gulden harrenas.
Als hy nu ſagh dat heel den hemel helder was,
De ſterren wel geſtelt, en dat de wind ſchaveelde,
So gaf hy laſt dat men van de campanje ſpeelde
Op de trompet en blies te boord-waert van het ſtrand
Al wat ſich uyt de vloot begeven had aen land.
Wy ſcheyden daer van daen om onſe reys te ſpoeyen
En raecken weer te ſcheep; het boots-volck valt aen 't roeyen
En zet de zeylen by nu liep de Morgen-ſtond
De Son en Dagh voor heen: men ſagh Auroraes mond
En wanghen van robijn en van corael en roozen
Door zaeyt met blinckend goud op 't aengenaemſt ſtaen bloozen,

1. Hoogh geberghte en Caep van Epirus tegen over Italien.

En het geſternte was nu heel aen 't onder gaen
En 't wierd ſchoon dagh, als wy noch verre daer van daen
Wat donckre heuvelen, die als benevelt laeghen,
En landen, die ſich laegh op deden, leggen zaeghen.
Itaelj', Itaelje, riep Achates alder eerſt.
De gaſten volgen hem, en yder riep om 't zeerſt
Welkom Italien! Anchiſes nam in handen
Een volle kop met wijn tot boven aen den randen
En ſtaende op 't achter-ſchip heeft dus de Goon gebeen:
O ghy, die het gebiedt hebt over land en zeen
En over weer en wind, wilt ons goe reys verleenen
Geeft dat een goede wind ons brenghe derwaerts heenen!
Het luchtje wackert ſtrax en waeyt op zyne bee
Gelijck hy had gewenſcht. de wind quam uytter zee,
Dies vondtmen goed dat men het nae de wal liet loopen.
So raſch wy naedren doet ſich daer een haven open,
Oock krijgen wy alhier een kerck in het geſight
Die op een hoogen burgh voor Pallas was geſticht.
'T volck haelt de zeylen in en laet het ancker vallen.
De haven heeft een bocht, die tuſſchen hooge wallen
Van klippen ooſtwaerts loopt, waer op het water breekt.
Hier ſchuylt ſy achter en van wederzyden ſteeckt
Een muyr van rotſen uyt die wijd haer armen ſtrecken
En van het ſtrandwaert af 't geſight des kercks beletten.
Vier witte paerden (dat het eerſte teyken was
Van voorbeduydingh) ſagh ick weyden in het gras:
Waer op Anchiſes riep, o nieuwe vreemde landen,
Ghy brenght den oorlogh mee en dreygt ons aen te randen,
Want deſe beeſten voedt men tot den oorlogh aen.
Men leerts' oock in 't gareel en in de ploegen gaen
En luyſtren nae den toom en voor de waghen loopen
In een geſpan, en zey: Daer is oock vree te hoopen.
Wy bidden aldereerſt de ſtrijdbre Pallas aen
En hadden voor 't autaer een ſluyer om gedaen

Op

Op de Troyaenſche wijz' en 't hooft daer in verſchoolen.
En hebben daer, gelijck ons ſcherplijck was bevoolen
Van Prieſter Helenus, ons offerhanden aen
De Grieckſe Juno nae behooren oock gedaen.
Soo haeſt dit was volbracht met alle plechtigheden
En nu een eynd gemaeckt van offren en gebeden
Soo wenden wy den boegh en ſtevens van het ſtrand
En ſcheyden wederom uyt dit verdachte land.
Het dacht ons alderbeſt dees kuſten te verlaeten
En de geweſten die de Griecken hier beſaeten.
Aen deſe zyde lagh den inham van Tarent
Nae Hercules genaemt, waer voor het werd gekent
Nae het gemeyn gerucht: en weer aen d'andre zyden
Toont ſich Lacinien, dat men aen Juno wyde,
En Caulons hooge Slot en Caep van Sçylaçee,
Daer menigh Schip ſich ſtoot aen ſpaenderen in zee.
Hier nae heeft ſich van ver Sicilien verheven
Wy ſagen in de lucht den bergh van Etna ſtreven
En hoorden wijd en zijd een grouwelijck geluyt
Van 't water, dat op 't ſtrand en harde rotſen ſtuyt,
En 't ſlaen der baren die daer op de klippen breken:
Toen vingh mijn Vader aen aldus tot ons te ſpreken:
Dit zijn de klippen, dit is die Charybdis, daer
Ons Helenus van zey: hier leyt dat groot gevaer
Daer hy ons raede dat wy ons voor ſouden myden.
Sa, gaſten, rept u nu en wilt met riemen ſtryden:
Elck weer' hem als een man, redt ons uyt deſen nood.
Sy doen gelijckerhand het geen hy haer gebood.
De ſtuyrman Palinuyr bewaert ſich voor 't vervallen
En wendt ſijn Schip en houdt de voorſte van hun allen
Het nae de ſlincker hand, de reſte doet als hy
En kieſt met riem en zeyl al mee deſelve zy.
Wy reyſen nae de lucht door 't wenden met de baeren
En 't ſchijnt ſtrax weder dat wy nae den afgrond vaeren.
Driemalen hoorden wy het grouwelijck geluyt
Dat het geberghte gaf ter holler klippen uyt:

Driemaelen ſaghen wy het ſchuym om hoogh gevlogen
Dat het geſternte droop dat daer mee was beſpoogen.
'T wierd avond onderwijl, de wind viel en begaf
Ons met de Son, en 't volck was al vermoeyt en af.
Wy waeren onbekent en lieten 't ſachtjes loopen
Nae 't land, en quamen aen de kuſten der 1. Cyclopen.
Hier is een ruyme baey, daer 't wel te leggen is:
De winden doen'er aen geen ſchepen hindernis:
Maer Etna dondert met afgrijſelijcke ſlaeghen
Niet ver van daer, en werpt ten hemel toe by vlaeghen
Haer ſwarte wolcken op, beſwalckt de maen met roock,
Spuwt vlam' én voncken uyt, en onder damp en ſmoock
Riſpt rotſen op, en braeckt die uyt haer ingewanden,
En is ten afgrond toe van onderen aen 't branden
En blaeſt nae boven toe met yſſelijck gezucht
Het gloeyende geſteent en ſpreyt het door de lucht.
Den 2. Reus Enceladus, gelijck de luyden ſeggen,
Sou onder 't groot gevaert van dit gebergte leggen,
En Etna boven op ſijn lichaem, half verbrand
Van 't blixem-vyer, hem zijn van Jupiter geplant.
So ſeyt men, dat hy uyt ſijn boezem door de klooven
Van den geberſten bergh blaeſt vuyr en vlam na boven,
En heel Sicilien, ſo meenighmael als hy
Sich moe van leggen keert eens op ſijn andre zy,
Doet beven, en 't gezicht des hemels aller wegen
In damp en dompen dempt. Wy, in het boſch gelegen
Die nacht, en wiſten niet wat dat ons over quam,
So groot was het geluyt, dat men aldaer vernam,
Van grouwelijck gediert daer wy niet van en zagen.
Het was een donkre nacht, daer was noch Beer, noch Wagen
Noch ſter noch licht te zien, maer alles dick en dicht,
Een ſtaghe ſwerte wolck benam de maen haer licht.

1. Reuſen met een oogh in het midden des voorhoofts.
2. Een der Reuſen die den Hemel beſtormden, ſoon van Titan en de Aerde.

De

De Zon des andren daegs was wederom aen 't ſchijnen
En had de ſchaduwen en duyſter doen verdwijnen
Wanneer men uyt het boſch een man opkomen zagh,
Een onbekende, en van een vreemd en deerlijck ſlagh,
Heel dor en uytgeteert en armlijck in de kleeren.
Hy quam ſyn handen nae de ſtrand ootmoedigh keeren.
Wy kijcken om: hy was van 't vuyl begroeyt en ſtijf
En had een langhen baerd, een deken om het lijf
Vol doornen, voor de reſt ſcheen hy een Grieck te wezen,
Een die nae Troje mee geſonden was voor deſen.
Wanneer hy nu van verr' aen de Trojaenſche vlagh
Aen onſe wapenen en draght en kledingh zagh
Wat volck wy waeren, wierd hy wat met ſchrick bevangen
En bleef een weynigh ſtaen en wat beteutert hanghen:
Maer ſtrax daer nae quam hy geloopen met een vlucht
Nae 't ſtrand, ſo veel hy mocht, met kermen en gezucht,
En riep al ſchreyende met biggelende traenen:
Ick bid u om de min der Goden o, Trojaenen,
En 't licht dat heden ſchijnt, ontfermt u over my,
Neemt my van hier te ſcheep, voert my waer dat het zy:
Dat 's my genoegh. ick wil niet lochenen te wezen
Een van de Griecken, die, als andere, voor deſen
Met de Myceenſche vloot al mee voor Troje quam,
En dat ick tegens u 't geweer in handen nam:
Waer door, indien gy meynt mijn doen ſo quaed te weſē,
Verdrenckt my in de zee. ick ſal de dood niet vreſen.
Indien ick ſterf, het ſal my zyn een blyden dagh
Dat ick door handen van de menſchen ſterven magh.
Dus ſprack de vreemdeling en heeft mijn knien om vangen
En bleef gelijck een klit my om de beenen hangen.
Wy porren hem dat hy ons ſegge waer van daen
En wie hy is en wat hy al heeft uytgeſtaen.
Anchiſes ſelver heeft hem ſtrax de hand gegeven
En door ſo goeden pand verſekert van zyn leven.

Waer op hy wat bedaert ſprack ons dus daenigh an
'K ben Achemenides, een trouw geſelſchap van
Den ongeluckigen Ulyſſes, en gebooren
In Ithaka, gelijck myn ouders van te vooren
Daer oock geſprooten zyn. myn vaeder Adamaſt
Sond my na Troje toe: hy was een arme gaſt,
En och of my 't geluck ſtandvaſtigh waer gebleven!
Myn mackers hebben my vergeeten en begeven
Hier in het land, terwyl ſy vloden daer van daen,
En lieten my in 't hol van Polyfemus ſtaen,
Een groot en doncker huys, daer bloedige bancketten
Met ſtanck en vuyligheyd het allefints belmetten;
Hy ſelfs is hoogh en langh en reyckt tot aen den maen
(O Goon, helpt ſulcken peſt van d' aerde doch van daen)
Syn aenſpraeck of gheſight heeft niemand niet te wenſchen.
Hy eet het ingewand en bloed der arme menſchen.
Selfs ſagh ick hoe hy twee van d' onſe met de hand
Greep uyt den hoop, en wirp haer ſonder wederſtand
En kletſte en kraeckte been en pan en herſſens tegen
De ſteenrots, op ſyn rugh in 't woeſte hol gelegen,
So dat het breyn en bloed vloogh van de wanden af
Dat het een heele plas lanx vloer en aerde gaf.
Selfs ſagh ick hoe dat hy haer ſpier en bouten ſpilde
Al heet al warm terwyl het vleyſch noch lagh en lilde,
En hoe hy 't ingewand en al den afval at,
Doch ongewroken niet. Ulyſſes en vergat
Sich ſelven noch zyn tyd, maer let op ſyne ſaecken
En het gevaer dat hy ſich vorders ſagh genaecken.
Want als den Reus, verzaedt van 't bloedige bancket
En vol van wijn, ſich om te ruſten had gezet
En booch het hooft en in ſyn hol aen 't leggen raeckte
Langs d' aerde neergeſtreckt, en onder 't ſlaepen braeckte
En brocken ſpoogh gemenght met etter, wijn, en bloed,
So vielen wy te ſaem de groote Goon te voet

En

En looten waer hem elck ſou hebben aen te taſten.
Toen ſloegen wy om hem een ringh met al de gaſten
En boorden met een ſtaeck ſijn oogh uyt, dat hem ſtond
Recht voor ſijn ſtuyrſe ſter, ſo groot gelijck het rond
Sich van de Maen vertoont wanneer ſy is volwaſſen:
Of als den ommerand der grootſte der rondaſſen,
En naemen ſoo de wraeck van onſer vrienden moord.
Maer, ô ellendige, packt u van hier en voort
Kapt touw en kabel af om in de Zee te loopen.
Want wel een honderd noch van andere Cyclopen
So groot en grouſaem als deſ' onbeſchofte vent
Houdt haer aen deſe kant en ſwerft hier ſtaegh ontrent
Door al dit hoogh gebergt en ſnuffelt langs de ſtranden.
De maen heeft driemael nu gevult haer lêege randen
Met het volkomen licht terwijl ick my alhier
In 't wilde boſch onthouw, daer menigh grouſaem dier
Sijn huys en hoolen heeft, en ſie de Reuſen komen
Ter rotſen af, die my doen zidderen en ſchroomen
Wanneer ick het gedruyſch der groote voeten hoor
En haere ſtem van ver my davert door het oor.
By ſteenigh boom-gewas en beyen houd ick 't leven,
By kruyd en wortelen, die mager voedſel geven,
En ſlae mijn oogen gints en herwaerts alle dagh:
Maer uwe vloot was 't eerſt dat ick hier koomen ſagh.
Ick quamper ſtrax op aen, ſy waere wie ſy waere,
'T is my genoegh ſo ick dees wilde maer ontvaere,
Of ſo ghy niet verſtaet dat ick met u mach gaen
So bid ick u dat ghy my liever dood wilt ſlaen
Het zy dan hoe het zy. Hy had noch naeu ſijn reden
Dus ver gebracht, als wy den Reus ſien komen treden
Met ſijne ſchaepjes aen van boven uyt het hoogh,
Een groot en grouſaem drocht, wanſchapen, ſonder oogh
Hy quam na ſijn gewoont aen de bekende ſtranden
En had een maſte-boom gelaeden in ſijn handen
Die 'm diende voor een ſtock om ſekerder te gaen.
'T geſelſchap van ſijn vee, met ruyge wol gelaen.

En

En 't fluytjen om ſijn hals kan hem alleen vermaecken
En trooſte in 't verdriet, waer op hy uyt ſijn kaecken
Somtyds een deuntje blaeſt. Als hy nu van het ſtrand
Een ſtuck wegs ſtond in zee, ſo wies hy met de hand
Den draght en etter af, en knerſſend' op ſijn tanden
Met yſſelijck geſucht vol ſpijt, die hem dee branden
Van boosheyd, gingh hy door het midden ſonder dat
Hy van het water wiert tot aen ſijn oxels nat.
Wy haeſten ons vol ſchrick om daer van daen te koomen
En hebben binnens boords den armen man genoomen
Gelijck hy had verdient. Men ſnijt de touwen af
Stilſwygende, ſo dat het geen geluyt en gaf.
Het banghe bootſvolck valt gelijckerhand aen 't roeyen
En ſetten 't zeewaerts in ſo veel ſy kunnen ſpoeyen.
De Reus wierd het gewaer en volgd' op het gerucht
Dat van de riemen wierd gedraegen door de lucht.
Maer als hy ons in zee bereycken noch beloopen
Noch achterhaelen kon, dee hy een backhuys open
So grouwelijck dat hy het waeter van de zee
En d'aerde daveren en Etna loeyen dee.
Op dit geluyt quam ſträcx een meenighte Cycloopen
Uyt boſch en bergen nae den oever toe geloopen.
Wy ſien het heele ſtrand vol groote Reuſen ſtaen
Die ons, doch te vergeefs, heel grimmigh ſaegen aen:
Een yſſelijcken hoop van onbeſchofte gaſten,
So langh als eycken zijn of hemel-hooghe maſten.
Of 't boſch van Jupiter of 't woud was van Diaen.
De groote vrees port ons te loopen hier van daen
Waer dat het wil, en al de zeylen by te ſetten.
Maer daer en tegen ſtaet ons op den raed te letten
Die Helenus ons gaf, en dencken op 't gevaer
Dat men te loopen heeft indien men niet en vaer
Recht tuſſchen beyden deur, en koome te vervallen
Te nae aen deeſ' of die der wederzijdſche wallen
Daerom ſo vondt men goed weerom te rugh te gaen:
En ziet een noorde wind quam van het land van daen

En uyt Peloorus engte ons in de zeylen waeyen;
Wy raecken hier voorby Pantagyen en baeyen
En bochten van Megaer en 't laege Tapſus heen;
So Achemenides, die nu een tijd geleen
Met den rampſaligen Uliſſes had gevaren.
Lanx deſe kuſten, my heeft weeten t' openbaeren.
Daer leyt een eyland recht voor de Sicaenſe bocht
Waer tegen-over ſtaegh met de Plemmyrſe vocht
Den acker werd bevloeyt: het heete in oude jaeren
Ortygien, daer ſich Alfeus met de baeren
Menghtvan Sicilien door 1. Arethuſaes mond
En onder door de zee een wegh uyt Elis vond.
Hier doen wy eer in het voorby gaen aen de Goden,
Beſchermers van de plaets, gelijck ons was geboden,
En raecken boven 't land daer Elor overvloeyt
En door ſyn ſlib en ſlijm een machtigh kooren groeyt,
Voorts loopen wy voorby de klippen van Panchyne,
En om de Caep vertoont van ver ſich 2. Camaryne
Dat men niet roeren moſt, ſo het Orakel ſey;
Oock ſagen wy waer dat de ſtad van Gela ley;
De ſteylen Agragas, de pronck van ſyn gebuyren,
Vertoont ons mee van ver de 3. heerelijcke muyren
Daer menigh edel paert wel eer is aengevoedt.
Ick loop Selyn verby met goe voor-wind en ſpoed

1. Een Fonteyn, uyt de welcke men ſeyt door onderaerdſche holten te ſpruyten de rievier Alfeus in het landſchap Elis.

2. Een ſtad gelegen aen een moeras van de ſelve naem, uyt welckers dampen als er een groote Peſtilentie ontſtaen was ende het Orakel daer over wierd raed gevraeght of men het droogh maken ſoude, ſo wierd'er geantwoort Roert Camaria niet maer de inghe etene daer niet op paſſende hebben het droogh ghemaeckt. waer door de ſterfte ophiel, maer de vyand door het droogh gekomen ſynde heeft haere ſtad ingenoomen.

3. De Stad Agrigetum, op het hoogh gheberght van Agragas van waer veel ſchoone paerden in Grieckenland ghefonden wierden.

En

En raeck geluckigh door de Lilybeeſche zanden,
Daer men het water ſagh op blinde klippen branden,
Tot dat ick eyndelijck beland in Drepanom,
(Een ongeluckigh oord) en daer ter haven kom.
Hier heb ick, die op zee door onweer van te vooren
Geſolt was en gerolt, Anchiſes (laes) verlooren.
Alhier verlaet ghy my, o vader, die mijn raed
En trooſt en hoope waert in allerhande quaed,
Die ick, maer te vergeefs, nae ſo veel nederlaegen
Op myne ſchouderen heb uyt den brand gedragen!
Dit had my Helenus, die ſo veel ſwaerigheyd
My ſpelde, noch Celeen, de boſe pry, voorſeyt.
Dit is het uyterſte van 't geen ick heb geleden,
Dit is het eynd, Me-Vrouw, van myne ſwaerigheden
Tot dat ick daer van daen ben weder 't zeyl gegaen
En my een goede God joegh aen uw ſtranden aen.
Dus heeft de Vorſt verhaelt wat Troje was beſchooren
Terwijl het altemael was beſigh om te hooren:
Dus ſprack hy van ſijn reys en meenigh koers en kuſt:
Ten laetſten ſweegh hy ſtil en gaf ſich nae de ruſt.

Eynde des derden Boeckx.

IN-

INHOUD

Des vierden Boecks.

DE Koninginne Dido met groote minne op Eneas onſteken ſynde ondeckt haere verborgen liefde aen hare Suſter Anna, die haer raet een Houwelijck met hem aen te gaen. Iuno neemt deſe gelegentheydt waer om Eneas uyt Italien te moghen houden, ende hem ende de ſyne van het beloofde Rijck te verſteken, ende komt met Venus over een om met haer goed-vinden ende toeſtemmen een Houwelijck tuſſchen Eneas en Dido te maken, ende openbaert haer middel waer door ſy het ſelve te wege brengen ſoude. Daegs daer nae in den morgenſtond rydt Dido met Eneas nae de jaght, ende nu in het veld weſende en aldaer haer vermaeck nemende met jaegen, quamper ſchielijck door Iunoos beſchik een groot ende vreeſlijck onweder van alle kanten op met donder ende ſtortvlaeghen, waer door elck een om een goed heen komen ſagh om ſich te bergen. Dido ende Eneas geraecken met malkanderen in eene ende ſelvige ſpeloncke. alwaer ſy alleen zyn de te ſaemen paeren. Jupiter, onderwylen door Hiarbas, Koning van Getulien, die Dido te voorens ten houwelijck had verſocht ende van haer was afgheſlaeghen, aengheropen ende tot wraeck verſocht ſynde ontbiedt Mercurius ende ſendt hem nae Eneas met laſt dat hy met den eerſten uyt Afrika ſal hebben te vertrecken ende zyne reyſe na Italien te vorderen

deren. Eneas dit gebod ontfangen hebbende ontbied by ſich ſyne Overſten ende Officieren van de Vloot en geeft haer ſtilſwygende laſt alles klaer te maecken om onder zeyl te mogen gaen. Dido dit voornemen wel haeſt geroocken hebbende haelt hem dapper over en doet haer beſt om met traenen en gebeden, ſo door haer ſelven als door hare ſuſter, Eneas van zyne voorgenomen reyſe af te houden: Maer hy in ſlaep wederom van Mercurius aengemaent zynde om het gebodt van Iupiter te volghen, licht zyn ancker ende geraeckt onder zeyl ende zeewaerts in, het welcke Dido des motgens vroegh met den dagh uyt den Schouw-tooren op haer Slot vernomen hebbende, vol wanhoop ende miſtroo-ſtigheyt valt in het ſwaerd ende beneemt haer ſelven het leven.

HET

HET VIERDE BOECK.

EEn yder hadde ſich nu nae het bed begeven:
Maer ach! de Koningin door minne-tocht gedreven,
En al een wijl voor heen geraeckt in 't ingewand
Had in haer hert gelaen een heymelijcken brand,
Die in haer aeders heeft een binne-koorts ontſteecken.
De deughden van den Held, die ſy had hooren ſpreecken,
De roem des dappren volcks quam haer weerom te voor:
Sijn woorden ſpeelen haer geſtadigh in het oor:
Sijn weſen ſtaet wel diep gedruckt in haer gedachten:
De vaeck, de ſoete ſlaep, die in de ſtille nachten
De moede lêen ververſcht, bekruypt haer oogen niet
Wijl de bekommeringh haer alle ruſt verbiedt.
De ſon des andren daegs was wederom aen 't ſchijnen
En Vrouw Aurora had de donckere gordijnen
Geſchoven van de lucht, wanneer de Koningin
Uyt een onſtelde geeſt door 't maelen van de min
Dus aen haer ſuſter ſprack: O Anna, mijn beminde,
Wat twijffelmoedigheydt is 't daer ick my in vinde?
Wat droomen, wat geſight belet my 's nachts mijn ruſt?
Wat voor een vreemdelingh quam hier op onſe kuſt?
Wat nieuwe gaſt is my te hoof beſoecken komen?
Wat man is 't, die alhier ſijn herbergh heeft genomen?
Hoe deftigh en hoe braef van opſicht en gelaet?
Wat is hy koen en ſtout daer 't op een ſtryden gaet?
Ick meen, en heb oock reen waerom ick ſulcx vermoede,
Dat hy geſprooten is uyt goddelijcken bloede.
Oneedel zaed werd door bloohertigheyd verraen.
Och, wat gevaerlijckheen heeft hy niet uytgeſtaen!
Wat heeft hy ongemack en ſuckelingh geleden
Wat heeft hy uytgevoert daer dapper wierd geſtreden!

Had ick in mijn gemoed voor heen niet vaſt-geſet
My noyt te geven weer tot yemands echte bed,
Nae dat mijn eerſte min, die 'k eertijds heb gedraegen,
My door de dood bedroog: En had ick geen mishagen,
Geen onluſt, geen verdriet van oyt te zijn gepaert
En in een houwelijck met yemanden vergaert;
Miſſchien dees eene reys gingh ick my noch te buyten.
Want, ſuſter, (tegen u ſal ick mijn hert ontſluyten)
Sints mijn rampſaligh man wierd van mijn broer vermoort,
De Goon met bloed beſprenght, en heel mijn huys verſtoort,
Heeft dees' alleen mijn hert en ſinnen wat gebogen
En mijn ſtantvaſtigheyd tot waggelen bewogen,
So dat ick werd gewaer dat door mijn aeders rijdt
Een brand, gelijck die was in den voorleden tijd:
Maer liever had ick dat mijn 't aerdrijck in wou ſwelgen,
Dat mijn de Donder-god met blixem kom verdelgen,
Dat hy my na de hel en bleecke zielen zend
Als ick mijn eer beſmett' en haere wetten ſchend.
Hy, die my eerſt met hem gevoeght heeft door het trouwen,
Heeft mijne liefde wegh: hy moete die behouwen:
Sy zy met hem in 't graf. Dus ſprack ſy, en met een
Berſt ſy tot traenen uyt, die langs haer wangen heen
Vaſt neder biggelen en in haer boezem daelen.
O Sufter, die 'k bemin meer als de lieve ſtraelen
Des heuchelijcken Sons, ſprack Anna wederom:
Sult ghy in deſe jeughd dijns levens beſte blom
Dan zien in eenſaemheyd en ongehuwt verſlenſſen?
Wilt gy geen kinders zien, daer anderen om wenſſen?
Geen vruchten van de Min? meynt gy dat ſtof en as
Van afgeſtorven liên op ſulcke dinghen paſs'?
Meynt gy dat ſich daer aen der dooden geeſten ſtooren?
En ſchoon ghy hebt voor dees nae niemand willen hooren,

Hiar-

Hiarbas zy verſmaedt: geen Vorſt van Libya,
Geen dapper Overſte van 't zeegbaer Africa
En hebbe dy beweegt: maer wilj' oock tegenſtreven
Nu ghy door eygen luſt wert tot de min gedreven?
Tot min die u behaegt? en ſult gy niet bevroen
Waer ghy geſeten zijt? met wien ghy hebt te doen?
Van deſe kant kan u Getulien beſpringen:
Het is een ſtrijdbaer volck, met wapens niet te dwingen;
Daer leyt Numedien, een onbetembaer land:
Hier is de Syrtis en de zee van ontrouw zand:
Daer 't onbewoonbaer Hoogh, en dorre Wilderniſſen:
Hier de Barceen, die wijd te ſtroopen niet en miſſen:
Ick ſwijgh wat oorlogh u uyt Tyrus op ſal ſtaen:
Wat dreygementen dat u broeder heeft gedaen.
Ick houw het daer voor, en het is geen ydel waenen,
Dat door 't beſtier der Goon de vlote der Trojaenen
En door Vrouw Junoos hulp het herwaerts heeft geſet
En uwe kuſt beſeylt. Let hier op, Suſter, let
Hoe uwe ſtad en ſtaet toenemen ſal en groeyen
Door ſulcken houwelijck: hoe gy noch ſult ſien bloeyen
Uw aengevangen Rijck: hoe heerlijck, en hoe veer
Sich dan verheffen ſal Karthagoos roem en eer,
Als haer de wapenen van die van Troje ſtyven.
Doet ghy alleen u beſt dat hy wat moge blyven:
Maeck u de Goon te vrind met offer en gebeen:
Onthaelt uw gaſt by u met alle minlijckheen:
Menght onder uwe reen, om hem te houden ſleepen,
De redenen, waerom hy met ſijn volck en ſcheepen
Noch te vertoeven heeft: terwijlmen calefaet,
Terwijl noch weer noch wind het reyſen toe en laet,
En dat de holle zee is onbequaem te bouwen,
Hier ſchort wat aen het wand, aen takelen en touwen,
Daer ſchort wat aen den buyck en ginder aen 't verdeck:
Den een is maſteloos en d'ander heeft een leck.
Met deſe woorden heeft ſy voorts den brand geſteken
In haer ontvonckte hert: de hoop, door Annaes ſpreken,

Verſterckt' en ſtelde vaſt haer waggelend gemoed,
En ſchopte voorts beloft' en ſchaemte met de voet.
Het eerſte, dat ſy doen: is nae de kerck toe treden
En ſoecken 's hemels gunſt door gods-dienſt en gheboden.
Men ſlacht en offerter het uytgeleſen puyck
Van ſchapen op 't autaer, na kerckelijck gebruyck,
Aen Ceres, aen Apoll', aen Bachus, en voor allen
Aen 's hemels Koningin, die het ſich laet gevallen
De ſorgh te nemen aen van 't echte bed en band.
De ſchoone Dido ſelfs houd in haer rechterhand
Den kelck met offer-wijn, en giet hem op de ſterre
Van een ſnee-witte Koe, of tredende van verre
Voor het geſicht der Goon nae 't roockend auter toe
Vernieuwt het offer-werck, en graeg te weten, hoe
't Van binnen is geſtelt, doorſnuffelt d'ingewanden,
Noch lillend' onder 't mes en offerprieſters handen.
Och arme wichelaers! uw oogen zijn hier blind:
Wat helpt beloft' of kerck voor een die raeſend mint?
Het viertjen onderwijl verteert het mergh van binnen,
En ſmeult vaſt heymelijck in haer verliefde zinnen
En een verborgen wond draegt ſy in 't ingewand:
De Koninginne blaeckt en is in minnebrand,
En het rampſaligh wijf is t'eenemael aen 't malen,
En loopt door heel de ſtadt vaſt gints en weder dwalen
Gelijck een hind, van verr' en onverhoeds in 't woud
Getroffen met een pijl, die ruſt noch plaets en houd
Maer loopt ten boſwaert in door ſtruycken en door blaeden
En heeft het doodlijck riet in haere zy gelaeden.
Nu leydſe den Trojaen door 't midden van de ſtad,
En wijſt hem hoe ſy bouwt, en toont aen hem den ſchat
Die ſy uyt Tyros bragt: nu vangt ſy aen te ſpreecken
En hapert in haer reen en blijft in 't midden ſteecken:
Nu wenſcht ſy (om met hem aen tafel weer te gaen)
Dat het al avond was, en weder te verſtaen

Hoe

Hoe Troje t'ondergingh, met even groot verlangen,
En blijft als met haer oor aen den verteller hangen.
En ſiet hem uyt de mond de woorden die hy ſeyt.
Nae 't opſtaen van den diſch en datmen weder ſcheydt
En 't Maentjen onder gaet, en dat de ſterren ſchijnen
Te ſeggen, gaet te bed, wy ſullen haeſt verdwijnen,
Treurt ſy in eenſaemheyd, en legt haer ſelven neer:
Daer ſy, ſchoon ſy hem miſt, ſich inbeeldt dat ſy weer
Haer lief Æneas ſiet en hoort van Troje ſpreecken:
Of ſy, die door 't gelaet des vaders is ontſteecken,
Heeft in haer ſchoot gelaen de kleyn' Aſcanius,
Of mogelijck de min die haer ontruſte, dus
Wat te vergeten waer, of van de hand te wijſen.
Men ſiet de toorens niet, gelijck te vooren, rijſen:
Het ſtaetter alles ſtil: geen wapen-oeffeningh
En werdter meer gedaen van man of jongelingh:
Men maeckt geen havenen, noch weeringen, noch wercken
Om tegen vyanden de nieuwe ſtad te ſtercken.
En al dat groot gevaert, dat tot de locht ſou gaen,
Van muyr' en metſel-werck blijft onder weege ſtaen.
So haeſt Jupijns Gemael de ſieckten had vernomen
Die Dido raeſen deen (om erger voor te komen,
Dewijl ſy noch op eer noch op haer naem en paſt)
Heeft ſy met deſe re'en Vrouw Venus aengetaſt:
Gy ſeker, en uw ſoon, ſult dapper' eer inleggen,
Gy maeckt een rijcken buyt, en yeder een ſal ſeggen
Wat lof gy hebt verdient, dat Goden met haer tween
Verwonnen door verraet een enckle vrouw alleen.
Gy vreeſt (ick weet het wel) ons veſtingen en wallen,
En hebt in 't rijſende Karthago geen gevallen:
Haer huyſen zijn by u in 't oogh, en al verdacht:
Maer wat ſal 't eynde zijn dat gy hier af verwacht?
Of waer toe deſen ſtrijdt ſo heftigh aengenomen?
Vree maecken was ons beſt en over een te komen:

Laet ons een huwelijck gaen ſluyten tuſſchen tween:
Al wat gy wenſchen koſt dat hebt gy nu beſtreen:
De Koninginne brand tot binnen in haer aeren:
Laet ons dees volckeren d'een met den ander paeren
En heerſchen over bey met even hooge macht:
Lydt, dat ſy dien' een man, een Phryger van geſlacht,
En haeren Tyrijer zy uwe hand bevoolen.
Maer Venus, merckende wat dingen dat hier ſchoolen,
Dat het haer was te doen om van Italien
Het Rijck te wenden af tot die van Libyen,
Antwoorde weder dus: Hy waer berooſt van oordeel
Die ſulcx niet aen en nam, of rekende tot voordeel
Met u in ſtrijd te zijn, indien het vaſt ſal gaen
En ſoo 't gelucken wil 't geen gy komt voor te ſlaen:
Maer 'k weet niet hoe het met het Noodlot is gelegen,
En of oock Jupiter te voegen is genegen
Twee volcken in een ſtad, en, dat van Troje quam,
En, dat nae herwaerts toe de vlucht uyt Tyros nam,
En of hy is geſint die alle bey te mengen
En onder een gebied en een verbond te brengen.
Gy zijt ſijn vrouw: en 't is een ſaecke die u paſt.
Dat gy uw mans gemoed met ſmeecken ondertaſt:
Gae voor, (ick volgh u nae. Laet my die ſorgh bevoolen,
Sprack Juno wederom, maer hoor om niet te doolen
In 't geen voor handen is) ick ſal u doen verſtaen
Met weynigh woorden hoe ick 't werck ſal leggen aen:
Æneas, den Trojaen, en Dido zijn verſprooken
So haeſt op morgen vroegh den dagh ſal zijn ontloken
En zich de Son vertoont nae 't ſcheiden vande nacht
Te ſamen nae het boſch te ryden op de jaght.
Terwijl men bezigh is met ſteken van de netten
En yder even noeſt om alles te beſetten
Sal ick een ſwarte buy van regen ſtorten neer.
Met hagel dicht gemengt, en een vervaerlijck weer
Met meenigh donderſchoot ſal ick haer over zenden,
Dat elck niet weeten ſal waer hy ſich heen ſal wenden,

En

En met een dichte nacht bedecken al den hoop,
Dat yder een ſijns weegs om ſich te bergen loop.
Maer den Trojaenſen Vorſt en Dido ſal ick brengen
Ter ſelviger ſpelonck: Ick ſal m'er onder mengen,
En, vind ghy 't oock ſoo goet, haer voeghen met haer tween
Door band des houwelijcx, en koppelen aen een.
Den Trouw-God ſal der zijn, en 't ſalder bruyloft weſen.
Vrouw Venus loeger om en heeft de vond gepreſen.
Hier tuſſchen rees in 't Ooſt de friſſe Dageraet.
De jeugd maeckt ſich te been die vaſt ter poort uytgaet.
Van netten wel verſien, en ſprieten ſterck beſlagen
Met yſers ſcherp en breed, en alle tuych tot jagen:
De ruyters zijn te paerd en rennen uyt de ſtad,
De bracken, goed van neus, de bloed-jaght op het pad,
De winden aen de leyts. Het puyck der Puniſch' Heeren
Paſt voor de kamer op terwijl dat in de kleeren
De Koningin geraeckt, dat op haer ſtaet en wacht
Tot dat ſy altemael in order is gebracht.
De klepper ſtaet gereet op 't cierlijckſt uytgeſtreken:
Met goude ſtengen en met purpre zael en deken:
Hy ſchrapt en trippetrapt vol dertelheyd en moed
En ſpeelt op ſijn gebit dat hy het ſchuymen doet.
Sy komt ten lange leſt ter kamer uyt-getreden.
Haer volght een dicke ſleep. een jaght-rock deckt haer leden
Op de Sidoonſe wijz': een lijſt, die met de naeld
Is op het koſtelijckſt en konſtelijckſt bemaelt,
Boordt hem aen alle kant: de koocker en de pijlen
Heeft s'op den rugh gelaen, met hoorenen en ſtijlen,
En is van enckel goud: goud iſſer in haer hayr
Daer 't mee is opgeſtrickt: goud is de geſpe, daer
Haer rock mee is geſchort. Oock komen de Trojanen
En voegen ſich te hoop; ſoo doet de bly Aſcaen, en

Eneas, boven al in braef heyd ongemeen,
Stelt ſich aen hare zy en brenght al 't volck by een.
Gelijck Apoll', wanneer hy nae de winter-weecken
Scheydt van Patara weg, daer Xanthus uyt de beecken
Sijn ſilvre ſtroomen ſtort langhs Cadmi bergen neer,
En gaet nae Delos toe, daer hy ſijn reyen weer
Brenght op een nieuw by een, en danſſen doet en ſingen
En Creet en Agathyrs, en Diroop ſamen ſpringen,
En gaet nae het gebergt van Cynthus, hoogh van top,
En bindt ſijn vloeyend hair met goud en loovren op.
De pijlen rammelen die om ſijn ſchouders hangen.
So toond' Eneas oock: ſo blonck op ſijne wangen
En 't ſijner oogen uyt een braev' ernſthaftigheyd:
Niet min ſcheen den Trojaen die haer ter jagt geleydt.
Men was nu metter tijd gekomen in de bergen
Daer 't wild te legher gaet en ſich in hoolen bergen.
Hier ſprongh de rappe rhee ter ſteyler klippen af
Die haer voorts op de loop op top en kruynen gaf:
Daer aen een ander oord doen ſy de herten loopen,
Die ſich ten boſchwaert uyt begeven na het oopen:
Sy laten het geberght, en kopplen ſich te gaer,
Het ſtof rijſt door het vlack als of 't een nevel waer.
De jong' Aſcanius weet ſijn vermaeck te halen
Op 't rapp' en moedigh ros in 't midden van de dalen,
En loopt den eenen nu, dan d'andere voor by
En wenſch dat hem Diaen ſo ver maer gunſtigh zy
Dat onder 't bloo gediert een van de wilde ſwijnen
Schuymbeckend' in 't ghemoet hem quaeme te verſchijnen,
Of dat een roſſe leeuw quam van 't geberghte neer.
Terwijl begint de locht te rommelen van veer:
De wolcken dringen t' ſaem, den hemel kraeckt van donder,
Het regent dat het giet, en hagel loopter onder.
T gevolgh der Tyriers en de Trojaenſche blom
En Venus kleyne neef die ſien vaſt om en om.

En

En loopen elck zyns weeghs om onder dack te komen.
Het waeter van 't geberght ſtort af met heele ſtroomen.
Maer den Trojaenſchen Vorſt en Dido met haer tween
Syn vluchtende geraeckt in een ſpelonck by een.
Het aerdrijck aldereerſt en Iuno gaf het teecken.
Den hemel was met vyer aen alle kant onſteecken
En droegh hier kennis van: de Nimphen in het woudt
Die huylden op den top daer men deeſ' bruylofs houdt.
Die dagh is d' eerſt geweeſt die oorſaeck heeft gegeven:
Dat ſich de Koningin gebracht heeft om het leven:
Dees heeft de grond geleyt van al het volgend quaed.
Sy ſiet niet watſe doet, noch kreunt ſich yemants praet.
Sy leyt het nu niet aen, om haere vreughd te raepen
Ter ſluyck, en heymelijck by haren gaſt te ſlaepen:
Sy noemt het houwelijck, en vindt die naem geraen
Om te bewimpelen de ſchuld, by haer begaen.
Terſtond ſo is de faem door Africa geloopen
En dee haer backhuys in de groote ſteden open:
De faem, een quaed gedrocht, dat geene weergae heeft
In ſnelheyd, nimmer ſtil, en dat in onruſt leeft,
En hoe het langer loopt hoe 't ſtercker werd van krachten.
Eerſt houd de vrees haer kleyn en is niet veel te achten,
Daer nae verheft ſy haer, en werd in kort ſo groot
Dat ſy eer lang haer hooft aen Maen en ſterren ſtoot.
Dees was het leſte kind het welck de moeder Aerde
Gebeeten op de Goon in oude tyden 1. baerde
(Gelijckmen ons vertelt) tot geen veraerde Sus
Van Cœus en zyn broer, de groov' Enceladus.
Een vuyl en grouwlijck dier, in grootheydt ongemeen, en
In 't vliegen dapper ſnel, en vaerdigh op de beenen.

1. Om van de Reuſen haere broeders, af te weere de ſchuld van dat ſy nae den hemel hadden gheſtaen, en ſich over de Goden te wreken door het melden ende uyt brengen van haere heymelijcke ſnoeperyen ende quaed bedrijf.

So veele veeren als dit dingh heeft op ſijn huyd
So menigh wacker oogh, dat noyt ſich toe en ſluyt,
Schuylt onder 't pluym-gewas ('t is wonder om verhaelen)
So menigh mond en tongh ſpreeckt allerhande taelen,
En ſo veel ooren ſteeckt ſy recht op in de lucht.
Sy vliegt by duyſtre nacht en maeckt een groot gerught,
En ſchettert waer ſe treckt en doet ſich alſints hooren.
Sy laet haer oogen noyt van ſoete ſlaep bekooren.
Daegs ſit ſy op de wacht en houdt een waeckend oogh
En loert vaſt gints en weer van boven uyt het hoogh
Op ſpitſe toorenen en op verheve daken:
Doet ſteden ſidderen en over end geraecken:
Brengt quaed en valſch ſo wel als goed en waerheyd aen,
En houdt een wijl het een ſo vaſt als 't ander ſtaen.
Dees heeft ſich over al door Libyen doen hooren
En met verſcheyden praet gevult der lieden ooren,
Van vreugd ſich kittelend', en ſonder onderſcheyt
Heeft watter was gebeurt en niet gebeurt geſeyt:
Hoe ſeeckeren Trojaen daer was in 't land gekomen,
Eneas, en te hoof van Dido ingenomen:
Hoe ſy hem waerdigh hiel 't genot van hare min,
Hoe hy gehouwt was met de ſchoone Koningin:
Hoe dat ſy onder een in welluſt en in weelden
De winter bragten deur, en ſtaeg moy weder ſpeelden
In ſchandelijcke min verzoopen dagh en nacht,
En datmer noch om 't rijck noch om regeeringh dacht.
Dees leelijcke Godin gaet dit alom verbreyden
En brengt het onder 't volck, en ſonder lang te beyden
Tijdt nae Hiarbas heen, en ſijn verſpeeten bloed
Hitſt ſy van nieuws weer op in ſijn vergramd gemoed.
Hy was uyt 1. Ammon en uyt Garamant gebooren,
En in ſijn ruyme Rijck had hy geſticht te vooren

1. Jupiter Ammon, die de dochter van Garamas Coningh van Libyen, by de revier Bragada verkrachte, waer van Hiarbas ghekoomen is.

Wel

Wel honderd tempelen en auters voor Jupijn,
En vuur hem toegewijt, dat nimmer uyt mocht zijn
Om tot der Goden dienſt te lichten in de nachten.
De vloeren vloejen hier door 't offeren en ſlachten
En d' aerd is altyds vet van het geſtorte bloed,
De deuren zijn verciert met meenig rooſen-hoed:
Men ſeyt, dat hy van ſpijt onſinnigh, en onſteken
Door een ſoo quaede maer, daer hy van hoorde ſpreecken,
Was in 't geſigt der Goon voor het autaer getreen
En met zyn handen t' ſaem zijn vaeder had gebeen:
O groote Jupiter, tot welcker eer nu heden
Het Mauritaenſche volck op haer tapijte kleden
Godſdienſtig bancketteert en offert puyck van wijn,
Siet gy dit aen, en kan 't van u geleden zyn?
Of is het malligheyd dat u de menſchen ſchroomen
Als gy uw blixem-vier doet van den hemel koomen,
En ſchrickt ons hert vergeefs door ſtraelen uyt de lucht,
En is uw donderen een machteloos gerucht?
Een vreemde vrouw, die hier op onſe grenſe dwaelde,
En op een brockje lands, dat ſy met geld betaelde,
Een ſteedjen heeft gebouwt, met welcken ick verdroeg
Hoe veel ſy van het ſtrand mogt breecken met de ploeg,
Die ſloegh mijn houlijck af: Een dwaeling is gekomen
Uyt zee aen hare kuſt: ſy heeft hem ingenoomen:
Eneas, een Trojaen, door ſchipbreuck daer geraeckt,
En hem tot man en voogd in haer gebied gemaeckt.
En deſe Paris, en dees maer een bloode ſchyter
Met zyn half- manne volck, die een Meoonſen myter
Draegt op zyn hooft, waer van den balſem nederloopt,
En onder zyne kin met zyde banden knoopt,
Heeft haer in zyn geweld en gaet met Dido ſtrijcken.
Hy heeft de proy gevat en laet'er ons op kijcken.
Wy offeren quanſuys ons gaeven in uw kerck,
En bouwen onſe hoop op maer een ydel werck.

Ju-

Jupijn heeft hem gehoort, die badt met ſulcke reden
En 't auter had gevat, en voorts op dees gebeden
Syn oogh geſlagen nae de Koninckſlijcke ſtad
Daer dit verliefde paer haer goeden naem vergat.
Hy riep Merkuur by hem, en heeft hem dus geboden:
Gae, ſey hy, ſoon, ghy die de boo ſyt van de Goden:
Ontbied de wind en maeck u tot de reys gereet:
Spreeckt den Trojaenſen Vorſt, die thans ſich ſelfs vergeet,
En leyt en pannekoeckt by Dido te Karthage
En niet en denckt om 't rijck, dat hem is opgedragen
By het beſchick der Goon: bereyd u tot de vlucht
Om 't geen ick ſeggen ſal te dragen door de lucht:
Dit was 't niet, dat van hem ſyn moeder dorſt belooven:
Syn moeder, die het al in ſchoonheyd gaet te boven:
'T is niet om dit gevry dat men hem heeft geſpaert
En dat hy tweemael voor de Griecken is bewaert:
Maer ſy verſekerde, dat hy de man ſou weſen,
Die heel Italien beheerſchen ſou nae deſen
Dat ſwanger van gebied veel Rijcken baeren moet
Door macht van waepenen: en dat hy uyt zijn bloed
Het hoogh- beroemt geſlacht van Teucer voort ſou ſetten,
En heel de wereld door doen paſſen op zijn wetten.
Ontvonckt hem luſt noch eer van ſo een groot bewind,
En ſo hy ſwaerigheyd van ſynent halve vind
Om voor ſijn eygen ſelf door veele moeylijckheden,
Die hier in mogen zyn, dien lof te zien beſtreden:
Sal hy, die vaeder is, benijden aen zyn ſoon
Dat hy door hem geraeck te Roomen op den Troon?
Wat heeft hy in den ſin? wat blyft hy leggen draelen
By die zijn vyand zijn? wat doet hy in haer paelen?
Waerom ſlaet hy zijn oogh niet nae 't Laviniſch land
En ſiet hoe zijn geſlacht daer werde voort geplant?
Nae 't land, haer toegeleyt door het beſchick der Goden,
Hy geef ſich onder zeyl dit 's 't ſlot van myn geboden.

Segt

Segt dit uyt mijnen naem. Hy ſweegh, en had geſeyt.
Merkuur heeft ſich terſtondt op deſe laſt bereydt.
Voor eerſt gaet hy wel vaſt aen ſijne voeten maecken
Sijn gulde vleugelen om op de reys te raecken,
Waer mee hy door de lucht gelijck vliegt met de wind,
'T zy hy ſich over 't land of over 't water vind.
Doe nam hy in ſijn hand ſijn roe, van groote krachten:
Hier daeght hy zielen mee die in de hel vernachten,
En brenght weer andere nae 't eeuwigh-duyſter rijck:
Geeft ſlaep en neemtſe weer: ſluyt oogen tot een lijck.
Hier op verlaet hy ſich: de wolcken maeckt hy open,
De winden jaeght hy voort en doet haer henen lopen,
En nu al vliegende ſiet hy den kruyn en top
En rugh van Atlas, die den ſwaren hemel op
Sijn ſchouders ſtaenden houdt: Sijn hooft met damp en dompen
En wolcken dicht omſet doet water neder plompen:
Sijn lichaem is begroeyt met meenigh maſten-woud:
Van wind en regen werd geſtaegh ſijn rugh getouwt:
Sijn ſchouders zijn met ſneeuw wel dicht en diep beſtoven:
De ſtroomen ſtorten af langs ſijnen kin van boven:
Aen ſijn vervrooſen neus hanght meenigh kegel aen
En ſijn gekliſten baerd is heel met ys gelaen.
Hier hangende wat ſtil heeft hy 't voor eerſt geſtreken.
En als hy hier van daen ſijn wegh had overkeken
Gaf hy ſich met het lijf voor over nae de ſtrand,
Gelijck een vogel doet, die langhs de kuſt en kant
Of om de klippen vlieght ontrent het water heenen:
Soo vloogh oock Atlas neef, gebooren op 1. Cyllene,
En hiel ſijn wegh en ſtreeck dicht by de zeekant heen
En heeft de wint en lught met wiecken door geſneen.

1. Een bergh van Arcadien, alwaer Mercurius ghebooren is van Maja, dochter van Atlas, Coningh van Mauritanien, nu Barbaryen genaemt.

So

So haeſt hy ſo veer was dat hy de ſtad genaeckte
En met ſyn vleugelen aen hut en huyſen raeckte,
Sagh hy Æneis ſtaen, die hy daer beſigh vond.
Men treckter huyſen op en ſlooten uyt de grond
En toorens nae de lucht. een koſtelijcken degen
Hing hem op zyne zy: 't geveſt was aller wegen
Met Iaſpis ingeleyt en meenich edel ſteen,
En ſterwijs altemael geſcheyden wat van een.
Een Koninckliycken rock, die heel van purper gloeyde,
Hing van ſyn ſchouders af, die tot der aerde vloeyde
En die tot een geſchenck de rijcke Koningin
Had met haer hand gewrogt met goud daer tuſſchen in.
Strax dee Mercuur hem aen: Gy zyt hier vaſt aen 't bouwen
En leght Karthagoos grond daer ghy u laet vervrouwen
En 't geen u ſtaet te doen en u wat naeder gelt,
Uw eygen rijck en ſaeck, is uyt uw ſin geſtelt.
Der Goden Koningh ſelf, voor wiens almogentheden
De aerd en hemel ſwicht, ſendt my tot u beneden,
En die heeft my belaſt u dit te ſeggen aen:
Wat hebt gy voor? wat hoop doet u dus ledigh gaen
In 't land van Libyen, en hier uw tijd verſlyten?
Beweeght het ſtuck u niet om ſelver aen te byten
Daer ſo veel eers in ſteeckt: luſt u die moeyte niet
Om eygen lof te doen: ten minſten dat gy ſiet
Om 't voordeel van uw Soon, wiens Son is aen het rijſen:
Denckt om uw erfgenaem: 't zijn Goden, die hem wijſen
Recht nae Italien: daer is hem toegeleyt
Het rijck en 't Roomſch ghebied. Meer heeft hy niet geſeyt
En is voorts in de lucht van ſtonden aen verdweenen.
Eneas ſtond verbaeſt, en ſtom gelijck de ſteenen.
Sijn hayr rees over end, dat het te bergen ſtond,
Syn ſtem bleef in zyn keel, zyn woorden in zyn mond,
Hy brant om wegh te ſyn en om van daer te vluchten,
En ſcheyden uyt dat land vol welluſt en genuchten,

Ver-

Verſlagen en verſet door 't geen hy had verſtaen
En door den laſt, by hem van hooger hand ontfaen.
Helaes wat ſal hy doen? hoe ſal hy 't nu gaen maecken?
Met wat voor woorden ſal hy Dido derven naecken?
Hoe ſal hy 't blaeckend wijf met vleyen ondergaen?
Van waer ſal hy 't begin ſijns redens vangen aen?
Hy weet niet hoe hy ſal: Nu wil hy 't dus beginnen,
Dan wil hy weder zoo. Zijn dobberende ſinnen
Die dryven nu na hier en dan nae ginder toe:
Hy overleght het al, op dat hy 't beſte doe:
Ten leſten dunckt hem dit het oorberlijckſt te weſen.
Hy roept ſijn Overſten, de hoogſt' en uytgeleſen,
Sergeſtus, Mineſtheus, en den dapperen Cloant:
Men maeck de vloot gereet ſtilſwygend aen het ſtrand,
Men brengh de maets te boord, en men verſie de ſchepen
Van koſt, van dranck, van wand en anckeren en reepen,
Van alle wapenen, van riemen en van ſpaen:
En ſwijgh de reen waerom dit alles werd gedaen.
Op dat hy onderwijl (als d'arme Koninginne
Hier alderminſt om denckt, of dat de knoop der minne
Soo vaſt in een geleyt ſou werden weer ontdaen)
Sich hebbend' op dit ſtuck wel rijpelijck beraen
Hoe dat men deſe ſaeck op 't raedſaemſt ſouw beſteken,
Verſpieden mocht den tijd, bequaemſt om haer te ſpreken,
Als 's in een goede luym en geen vermoeden was,
En ſien wat toeſpraeck beſt in ſulck een voorval paſs'.
S'ontfangen zijn bevel en gaen het ſtrax verrichten:
Maer luy die minnen zijn al qualijck op te lichten:
De Koninginne wierd dees aenſlagh eerſt gewaer,
En had de ſnuf haeſt wegh van 't geen op handen waer,
Die niet en liet oock voor het veylighſte te ſchroomen.
Al door de ſelfde faem is het beſcheyd gekomen
Aen 't hoofdelooſe wijf, hoe dat op hare kuſt
De Phrygiaenſche vloot wierd vaerdigh toegeruſt

Om

Om op het ſpoedighſte van daer in zee te raecken.
Sy woedt, als 't eynde raed, en weet niet wat gaen maeken,
En ſinneloos van ſpijt en raſende van min
Loopt malen door de ſtad : gelijck een Pryſterin
Van Bacchus, vol en dol, loopt langs de wegen tieren
Daer ſy 't drie-jarigh feeſt by naere nachten vieren.
Ten leſten ſpreeckt s'hem ſelfs met deſe woorden aen :
O trouweloose, liet ghy u te vooren ſtaen
So grooten ſchellem-ſtuck voor my te kunnen decken ?
En met een ſtillen trom hier uyt mijn land te trecken ?
En heeft, noch onſe min, noch uwe rechterhand
Die ghy my eertijds gaeft tot liefdens onderpand,
Noch Dido, die ghy dwinght een wreede dood te ſmaecken,
So veel gewelds op u, of wilt u heen gaen maecken
En geven op de zee in zoo een winter-tijd,
T erwijl het weer en wind het varen niet en lijd ?
O wreede ! ſegh my eens, ſoo gy niet moſt gaen ſoecken
Een land, u onbekent, in onbekende hoecken,
En ſtond oud Troje noch : vond ghy het wel geraen
Nae Trojen ſelver toe in ſulcken tijd te gaen ?
Vlucht ghy van my ? van my ? van die u heeft verkooren ?
Om deſe tranen, en de trouw aen my beſwooren
Met uwe rechterhand (dewijlder anders niet
Voor my ellendige van 't mijn noch overſchiet)
En om ons houwelijck, dat vaſt is aengevangen :
Dee ick u immer goed, en heb ick yets gehangen
Aen uw behoudenis, en aen u volck en vloot :
Was u yets aengenaem dat ghy van my genoot :
Bid ick, ontfermt u mijns ; hebt met my medelijden,
Met mijn huys, met mijn rijck, dat koningen benijden,
En nu vervallen ſal ; en ſoo 'k genade vin,
En, heeft noch 't bidden plaets, ſet dit uyt uwen ſin.
Het is om uwent wil dat my veel volckren haten
In 't ſtrijdbaer Africa ; om u heb ick verlaten

In

Veel houwelijcken, die my wierden aengeboon:
Om u heb ick verſmaedt Hiarbas, en ſijn Kroon:
Oock is mijn eygen volck om u op my gebeeten:
Om uwent wil heb ick mijn eerbaerheyd vergeeten:
En (daer ick om alleen tot aen de ſterren trad)
Mijn eertijds-goede naem heb ick om u bekladt.
Segh gaſt (want deſen naem, ſints ghy my hebt verſtooten,
Is 't al, wat van een man my over is geſchooten)
Aen wien is 't, dat ghy my ter veege proye laet?
Wat is 't voor ongeval dat my te wachten ſtaet?
Dat my Pygmalion hier eerſdaeghs kom beſtoocken?
Dat ick mijn werck gints heen, en muyren ſie gebrooken?
En dat hy tot de grond verdelge deſe Stad?
Of dat Hyarbas kom en my gevangen vatt'?
Had ick ten minſten doch een vrucht by u gewonnen
Eer dat ghy uyt mijn land te vluchten had begonnen!
Dat een Æneaske liep ſpeelen door mijn Hof
Dat maer aen u geleeck! ſoo had ick eenigh ſtof
Waer door ick in mijn rou wat trooſt noch mocht ontfangen:
Soo hield ick my niet heel verlaeten of gevangen.
Dus ver de Koningin. Eneas, door de mond
Van Majas ſoon vermaent, wat hem te volgen ſtond
Uyt laſt van Jupiter, hielt ſich gantſch onbewoogen,
En geen veranderingh en ſaghmen in ſijn oogen.
Hy ſmoort de ſmert in 't hert, die hem gegeven word.
En antwoordt nae een wijl en maeckt ſijn reden kort.
Hooghwaerde Koningin, ick wil het gaern belijden
En tegen 't geen ghy ſeght ſal ick als nu niet ſtrijden:
Ghy hebt my deugd gedaen, ick weet het, en beken
Dat ick op 't alderhooghſt aen u verbonden ben:
Ick moet u danckbaer zijn, en 't ſal my noyt berouwen
Dat ick aen Dido denck, ſoo langh ick ſal onthouwen

Dat ick in 't leven ben : ſoo langh ick leden roer :
Soo langh ick geeſt en bloed in hert en aeders voer.
Maer, wat de ſaeck betreft, daer ſal ick dit van ſeggen,
Dat ick (ick bid u wilt my ſulcx te laſt niet leggen)
Noyt heb gehoopt ter ſluyx van hier te kunnen gaen
Of eenigh houwelijck met u te vangen aen :
Noyt heb ick my verlooft, of ſoo aen u verbonden.
Was het der Goden wil en van haer goed gevonden
En lagh het noodlot ſoo, dat ick mijn leven kond
Aenleggen nae mijn zin, en, ſoo ick 't raedſaemſt vond,
Nae ſoo veel ſuckelens mocht op mijn ruſt geraecken :
'T vervallen Troje ſou ick eerſt weer op gaen maecken,
En al het overſchot ſou ick herſtellen gaen,
En Priaems hoogh Palleys ſou over eynde ſtaen :
Maer nu ſoo moet ick nae Italien gaen varen.
Apollo wil het, en 't Orakel van Patare
Heeft my de reys belaſt nae de Lavijnſche kuſt :
Daer henen ſtreckt mijn ſin : daer leyt ons land en luſt.
Kan u, ghy die zijt in Fenecien gebooren,
't Geſicht van deſe ſtad in Libyen bekooren :
Houdt u Karthago hier : waerom mach den Trojaen
Oock in Italien ſich niet ter neder ſlaen ?
Waerom benydt ghy ons, dat wy in vreemde hoecken
(Gelijck ghy hebt gedaen) een Koninckrijck gaen ſoecken ?
Soo dickmaels als den dagh hier van der aerde ſcheydt,
Soo dickmaels als den nacht den dauw en duyſter ſpreyt
En met een vochtigh kleed het vee en veld verdonckert,
Soo dickmaels het geſternt met gulde ſtralen flonckert :
Verſchrickt m' Anchiſis geeſt, en port my wegh te gaen
In 't midden van mijn ſlaep : Soo ook de jongh' Aſcaen,
En 't waerde hooft dat ick quam te verongelijcken
Indien hy wierd door my verſteecken van ſijn Rijcken
En landen, die hem zijn van 't noodlot toegeleyt.
T'hans quam der Goden tolck en heeft my aengeſeyt

De

De laſt die Jupiter had ſelf aen hem gegeven.
Ick ſegh 't en ſweer het u by onſer beyden leven
Ick heb dien God geſien by klaer en helder licht
Dat hy de ſtad in quam die van u werd geſticht,
En heb ſijn ſtem en laſt ontfangen in dees' ooren.
Houd op van my en u met klachten meer te ſtooren.
'T is niet uyt eygen drift dat ick hier gae van daen.
Sy ſagh hem over dwers wel ſcherp en vinnigh aen,
Terwijl hy beſigh was met tegen haer te ſpreecken.
'T geſicht vloogh gints en weer: ſy heeft hem ſterck bekeken
Van boven tot beneen en ſprack geen enckel woord;
Ten leſten berſte s' uyt en quam hem dus aen boord:
Meyneedigh', als gy zijt: Gy zijt niet voort-gekoomen
Van Venus, de Godin: oock hebt gy niet genomen
Uw oorſpronck van Dardaen en van ſoo braef geſlacht:
De barre Kaukaſus die heeft u voort-gebracht
In het onguyre Noord uyt grouwelijcke klippen:
Gy hebt den Tygren melck geſoogen met uw lippen
In 't wild' Hyrcanien: daer zijt ghy mee gevoedt.
Want, ſegh my doch, waer toe is 't langer ſwygen goed?
Waer wacht ick nae, om hem noch erger uyt te luchten?
Heeft hem wel yemand op mijn ſchreyen hooren ſuchten?
Verſett' hy ſijn gelaet? Liet hy wel eenen traen?
Is hem mijn bidden oock wel eens aen 't hert gegaen?
Of toond' hy tegen my, met ſijne minn' ontſteken,
Wel eenigh mede-leedt of 't minſte jammer-teken?
En heeft dees droeve ſtaet van ſijn verliefde vrouw
Hem wel ſoo veel vermurwt als wel een vreemde ſouw?
Wat noem ick eerſt, wat leſt, van 't geen ick heb te klagen?
Kan Jupiter dit ſien? Kan Juno ſulcx verdragen?
By niemand vindmen trouw: men is al om verraen.
De ſtorm had hem gejaeght op mijne kuſten aen

Behoeftigh en beroyt: heb ick hem ingenoomen,
En dwaes en onbedacht heb ick hem laeten koomen
Ten throon' aen mijne zy: ick berghde ſijne vloot
En heb ſijn arme volck gereddet van de dood.
'k Werd raeſende van ſpijt, en ſal mijn ſinnen miſſen.
Nu weet men 't by Apol en wichelaers te viſſen:
't Orakel heeft dit ſoo in Lycien voorſeyt:
Oock is der Goden Tolck in alle ſnelligheyd
Met een geſtrengh bevel van boven afgeſonden
Selfs van God Jupiter, en quam dat hier verkonden.
Ick denck 't den goeden Goon ſich des te moeyen luſt,
En deſe ſorgh, quanſuys, den hemel oock ontruſt.
Gaet vry: ick houw u niet: al wat ghy weet te ſeggen
Dat ſtae ick toe, en wil een woord niet wederleggen:
Gaet maer, en loopt voor wind en ty en ſtroomen heen
Recht nae Itaeljen toe: ſoeckt over golf en zeen
Het rijck daer gy van raeſt: Maer iſſer noch vermoogen
By degelijcke Goon, of eenigh mededoogen,
Soo hoop ick dat gy noch ſult uwen loon ontfaen
En in de barningen en klippen ſult vergaen,
Gelijck ghy hebt verdient, en daer uw ſchuld betaelen
En roepen Dido, och! och Dido! menighmaelen.
Vaer vry waer dat gy wilt, ick volgh u achter aen
Met naere fackelen al waer gy heen ſult gaen:
En als de koude Dood mijn oogen heeft geloocken
Sal u mijn geeſt alſins byweſen en beſpooken:
Ick ſal u boeten doen het geen ick heb geleen,
O booſwicht, en men ſal het hooren daer beneen.
De Faem ſal my de ty'ngh gaen brenghen by de ſchimmen,
Die, om my vreugd' te doen, ter hellen af ſal klimmen.
Met deſe woorden brack s'haer reen ten halven af,
En ſchuw van 't licht te ſien, en heel ontſtelt, begaf
Haer wegh uyt ſijn geſicht en ginck ſich voorts verſteken.
Hy ſtond beteutert en hy dreyghde veel te ſpreken.

Haer

Haer Joffers liepen toe en hebben haer gevat
Die flauw en machteloos nae haere kamer tradt,
En leyden haer op 't bed om haer gemoed te ſtillen.
Eneas niet te min, hoewel hy wel ſouw willen
Met troofteliycke reen de droevig' ondergaen
En dees bekommernis haer uyt den hoofde ſlaen
Self ſwaerlijck ſuchtend' en niet weynigh aenghevochten
En half beſwijckende door kracht der minne-tochten,
Volbrenght der Goden laſt en gaet weer nae de vloot.
Sijn komſt ontvonckt de maets en maeckt haer yver groot.
Men windt de ſchepen af om in het vlot te raecken:
Elck man verſtreckter twee, de ribb' en plancken kraecken.
Sy ſlepen 't groene hout met tack en blaedren aen,
En balcken, ongehackt, en rouwe riem en ſpaen:
Soo groot is haren luſt om hier van daen te loopen.
Al wat van Trojen is, is op de been met hoopen
En ſtort ter poorten uyt, ſoo dicht als mieren doen
Wanneer ſy gaen op buyt en haer te velde ſpoen
Om greyn met meenighte te rooven by de buyren
En bergen 't onder d'aerd in haere koorenſchuyren:
Men ſieter over 't veld het ſwarte leger gaen
En voeren haeren roof langhs ſmalle wegen aen
Beſorght voor hongers nood by koude winter-daegen:
Een deel van 't mieren-heyr is beſigh met het draegen,
En 't geen 't niet machtigh is dat ſchuylt en ſtuwt het voor
Met ſijne ſchouderen, en ſet ſijn voeten ſchoor:
Een deel is beſigh met de troppen aen te dryven,
Dat elck ſich repp' en roer', en leuye te bekyven:
De heele wegh die krielt en roockt van arbeyts-lien.
Hoe waert ghy doe te moe als ghy dit quaemt te zien
Bedroefde Koningin? wat looſde ghy al ſuchten
Uyt uw benaeuwde borſt, doe, om van daer te vluchten

Uyt het verheven Slot ghy ſaeght aen alle kant
Soo grooten meenighte krioelen op het ſtrand,
En al het water ſwert van de Trojaenſe maſten!
En hoorde het ſchor geroep van ſoo veel rappe gaſten,
En loeyen zee en lucht door al dat rouw geluyt!
O min, wat werckt gy niet in heete herſſens uyt!
Wat voert ghy heerſchappy in de verliefde ſinnen!
Gy dwinght haer op een nieuw met traenen te beginnen
En wederom den wegh van ſmeecken in te gaen.
Noch eens een proef te doen vind ſy voor haer gheråen
En onder liefdens juck ootmoedigh ſich te geven,
Om, eer ſy met de dood gaet wiſſelen haer leven,
Niets, wat haer helpen mocht, te laeten onverſocht.
O Anna, was haer woord, Gy ſiet tot deſen tocht
Nu alles ree te zijn, tot zeylen en tot roeyen:
Ghy hoort de zee en lucht van 't vrolick bootsvolck loeyen:
Gy ſiet hoe datmen woelt en ſpoeyt aen alle kant:
De hoofden zijn aen boord, de ſchepen zijn gemant,
De zeylen aen de reen, en die maer los te maecken,
En daer mee ſal de vloot terſtond in zee geraecken.
De ſtengen zijn verciert met menigh rooſen-hoed
En ſchipper en matroos is bly en wel gemoedt.
Had ick ſoo grooten quaed en ſulcke droeve daegen
My te gemoet geſien, ick had het oock verdraegen
En waſſer op geſpitſt. Nu, Anna, vind ick goed
Dat ghy dees dienſt alleen aen uwe ſuſter doet:
Want dees trouwlooſe plagh meer wercks van u te maecken
Als hy van andre dee, en ſijn geheymſte ſaecken
Heeft hy u toebetrouwt: ghy wiſt de ſtond en pas
Wanneer hy wel gezint en beſt te ſpreken was.
Gae, goede ſuſter, nae mijn trotſen vyand treden:
Spreeck hem ootmoedigh aen met nederige reden:

Ick

Ick ſwoer in 1. Aulis niet dat ick met Grieckeland
Sou Troje roeyen uyt en leggen in den brand,
En 't prachtigh Ilium verwoeſten en vernielen:
Ick ſond nae Aſien geen macht van oorloghs kielen:
Ick heb ſijns vaders aſch noch beenderen verſtoort:
Waerom wert dan van hem mijn ſeggen niet gehoort?
Waerom ſluyt hy ſijn oor hardneckigh voor mijn reden?
Waer jaght hy ſoo nae toe in aller haeſtigheden?
Hy doe voor 't uyterſte dit te geval aen my,
Aen my rampſaelige die om ſijn liefde ly,
Dat hy bequamer tyd tot ſijne vlucht verbeyde,
Tot dat een goede wind de wegh voor hem bereyde.
Ick ſpreeck noch ſmeeck nu niet, dat hy voorgaende trouw,
Die hy gebroocken heeft, om mynent halven houw:
Noch dat hy 't ſchoone land van Latium laet vaeren,
En 't rijck ſtel uyt ſijn ſin dat Goden voor hem ſpaeren:
Wat uytſtels is het maer, dat ick van hem begeer,
Voor mijne raſerny: tot dat den tyd my leer
Alleen maer droef te zijn, en met bedaerder ſinnen
Het harde noodlot en dees dulheyd overwinnen.
Dees weldaed bid ick noch dat ghy uw ſuſter doet,
Die niet verſterven ſal by my, als met mijn bloed.
Dus bad de Koningin, en Anna ſpoeyt zich henen
En draeght vaſt gints en weer haer woorden en haer weenen:
Maer hy blijft even ſtrack, en acht gebed noch traen,
En laet zrch al 't gekerm niet eens ter herten gaen.
Het noodlot lijdt het niet. Gelijck, wanneer de winden
Ontrent een ouden Eyck haer t'ſamen laten vinden
Om hem te roeyen uyt met alle man en macht
Van d'een op d'ander zy, daer hy haer ſtormen wacht;

1. Een Haven van Beotien, vermaert door de vloot der Griecken ende hare 't ſamen ſweeringe van Helena wederom te gaen eyſſchen.

'tGeruyſch ſich hooren laet door tacken, en door bladren
Die ſich beneen in 't louw met meenigte vergadren,
Maer hy met ſtyve ſtam houd ſtand op het geberght
En weet van vallen niet wat dat hem werd gevergt:
Dewijl, gelijck om hoogh ſijn tacken zijn verheven
En rijſen in de lucht en nae den hemel ſtreven,
Hy ſijne wortelen oock nae den afgrond ſchiet:
Soo ſtaet den Held oock ſchrap, en hy ontſet zich niet
Hoe hy van alle kant geduyrigh werdt beſtreden,
Hoe dat hy werdt beſtormt met traenen en gebeden,
En ſijn kloeckmoedigh hert bezeft veel ſwarigheyd,
Doch houd zich onbeweeght hoe datmen bid en ſchreyt.
Maer Dido, nu verſchrickt door 't gheen haer was beſchooren
Roept om de Dood, en wenſcht dat uyr te zyn gebooren
Om langer niet te zien het walghelijcke licht,
En om te ſpoediger te komen tot verricht
Van 't geen ſy was van zins, had ſy gezien in 't branden
Als ſy op 't autaer ſtoockt' haer heylig' offerhanden
Dat het gewyde nat verkeerd' in droevigh ſwert
En dat in heyloos bloed de wijn verandert werd'!
Dit grouwelijck gezight, dat zich daer openbaerde,
Hiel ſy bedeckt: ſoo dat ſy 't niemand en verklaerde,
Self aen haer ſuſter niet. Oock waſſer in haer Hof
Een marmere kappel, met hagel-witte ſtof
Behangen, en verciert met loof van meyeboomen
Ter eere van haer man: hier uyt ſcheen haer te koomen
Syn ſtem ter midder nacht wanneer ſy lagh en ſliep,
En hoorde, ſoo haer dacht, dat haer Sichæus riep.
Oock had ſy meenighmael den Nacht-uyl op de daecken
Een jammerlijck gehuyl by duyſter hooren maecken:
Soo dee oock, 't geen haer was van wichelaers voorſeyt,
En veel voorſpoockery, van haerluy uytgeleyt
Te zyn vol ongelucx, haer voor den uytkomſt ſchroomen.
De wreed' Eneas ſelfs ontruſt haer in haer droomen.

Staegh

Staegh denckt s' alleen te ſyn, en datmen haer verlaet,
En dat ſy ongevolgt op lange reyſen ſlaet,
Of dat ſy haer weerom nae Tyrus gaet begeven.
Gelijck als 1. Pentheus door kranckſinnigheyd gedreven
De Raeſernyen ſagh met Legers op de been,
Twee Zonnen in de lucht twe Theben ſtaen by een;
Of als Oreſtes, die met dulligheyd beſeten
Vlucht voor ſyn 2. moeders ſchim, die op haer zoon gebeten
Hem alleſints vervolgt met ſlangen ſwert van vel,
Met toorts en fackelen ontſteeken in de hel,
Met al de Furyen, die hem 3. ter kerckdeur wachten.
Als nu de Koningin had vaſt in haer gedachten
Te ſterven opgeſet, van droefheyd mat en moe,
Beſtemtſe by haer ſelfs den tyd wanneer, en hoe.
Sy ſpreeckt haer ſuſter aen, en blydelijck van weſen
En helder van gelaet, als die geen quaed en vreſen,
Bedeckt ſy looſelijck 't geen ſy beſlooten had.
O Anna, ſey ſy, nu heb ick het rechte pad
Gevonden ſo ick acht (wilt om uw ſuſter bly ſyn)
Hoe ick hem weder krygh, of hoe dat ick kan vry zyn
Van liefde die my quelt. Verr' uyt het moorenland,
Alwaer den Oceaen ſtuyt aen het hooge ſtrand
En Atlas heeft gelaen den hemel op ſyn ſchoeren
Met al de ſterren, die of vaſt ſtaen of zich roeren,
Quam hier een Prieſterin, van wien ick heb verſtaen
Dat ſy het heyligdom en kerck plagt gae te ſlaen
Der drie geſuſteren, van Heſper afgekoomen:
Dat ſy het gulden ooft aldaer heeft waer genomen
En op den Draeck gepaſt die 't fruyt had in behoed,
En wirp hem honingh voor en eul, die ruſten doet.
Dees Prieſteres vermeet zich de verliefde herſſen
Van alle min t' ontſlaen door haere toover-verſen,

1. Coning van Thebe. 2. Die hy had' om gebracht als hier voorens geſeyt is. 3. Van de kereke van Apollo, daer hy ſich niet uyt begeven dorſt nae den Tempel van Pallas daet hy moſt ghereynight ende van ſyne miſdaed geſuyvert werden.

En

En andre minnen doen, wie dat ſy maer en wil.
Wanneer het haer gelieft ſo ſtaen de ſtroomen ſtil.
De ſterren gaen te rugh: ſy doet den afgrond open,
De geeſten koomen op als ſy die heeft geroopen,
So dat gy onder u het aerdrijck loeyen hoort:
De boomen daelen van de bergen op haer woord.
Ick ſweer 't u by de Goon en by uw lieve leven:
'T is tegen mijnen danck dat ick my moet begeven
Tot ſwarte konſtenaers en kracht van toverſangh.
Dat ick my dus behelp geſchiedt uyt enckel dwangh.
Gaet gy al heymelijck een ſtaepel houts bereyden:
Legt ſyn geweer daer op dat hy hier liet in 't ſcheyden,
Syn kleeren en gewaet en 't bruylofs-bed daer by,
D' oorſaeck van mijn bederf. Sy vind het goed voor my.
Dat men het al verbrandt dat ovrig is gebleven
Van dien trouwlooſen ſchelm: die laſt is my gegeven
Van deſe Prieſterin: mit ſweegh ſy, en terſtond
Beſtirf ſy, als een doo, om wangen en om mond.
Haer ſuſter evenwel heeft noch geen achterdencken
Dat ſich de Koningin aen 't leven ſocht te krencken,
Of dat ſy achter 't grijn van ſulcken offerhand
Haer dood verborgen hiel. ſo grooten miſverſtand
Of ſo een dulligheyd quam noyt voor haer gedachten:
Noch dat yets argers was uyt deſe ſaeck te wachten
Als 't geen haer nae de dood van haer voorgaende man
Voor heen bejegent was: geen ſwaerigheyd en kan
Sy ſien haer te gemoet, die meer als die ſouw wegen:
Dies volght ſy het bevel het geen ſy had gekregen.
Maer Dido, alſoo haeſt de ſtaepel was gerecht
En greyn' en eycken hout was op een hoop gelegt,
Beſpande ſy de plaets en gingſe toebereyen
Met dood-kruyt en beſtack die met Cipreſſe meyen,
Sy ley het bed daer op en beeld en ſchildery,
Syn ſwaerd, dat hy daer liet, ſyn klederen daer by,
Wel wetende wat ſtuck dat ſy had voorgenomen.
D' Autaren ſyn gereedt, de Prieſterin gekomen.

Die

Die met een ſtercke ſtem, als of 't een donder waer,
Drie hondert Goden roept in ongebonden haer,
Oock wiſt zy door haer kunſt het waeter te vermengen
Oft uyt den helbron was, dat ſy al om gaet ſprengen:
Men ſoeckter jeugdig kruyd, vol gift, en met een zicht
Van koper afgemaeyt by 't helder maene-licht:
Men ſoeckt een klompje vleeſch ten voorhooft afghetoogen
Van 't verſch-geworpen vool eer dat het heeft gezoogen
En ſo de moer ontruckt, dat minnekrachten heeft:
De Koninginne ſelf, die om d' autaeren ſweeft,
Met een been barrevoets en vry van alle banden
In loſſe klederen, neemt in haer ſuyvre handen
Het heylig offer-meel: roept Goon en ſterren aen
Om ter getuygenis van hare dood te ſtaen,
En bidt, ſo onder haer noch yemand is te vinden
Die ſich bekommerde met menſchen die der minden
Maer niet van wederzijds volherden in haer trouw,
Dat hy rechtvaerdig zijn en des gedencken wou.
't Was nacht, en 't had zich al begeven om te ſlaepen
Om door de ſoete ruſt weer nieuwe kracht te raepen:
'T was ſtil in 't Boſch en beemd, de zee gaf geen gerucht,
'T geſternt was halver wegh geloopen door de lucht,
Als vee en vogel ſwygt, en die zich op de meeren
En die zich in het wout en in de lucht geneeren,
En wat in duyſternis ſit kommerloos en ruſt
En door de ſoete ſlaep vergeet zijn minne-luſt:
De Koningin alleen kan aen geen ruſt geraecken.
Sy tobt den ganſchen nacht en kan niet doen als waken,
Geen vaeck bekruypt haer leen: ſo dat noch oog noch hert
Van ſlaep of ſluymer-ſucht oyt overwonnen werd.
Haer ſorgen meerderen en 't minne-vier van binnen
Verheft ſich op een nieuw in haer onſtelde ſinnen,
En woedt met verſche kracht; haer dobberend gemoed
Werd gins en weer gevoert door ongemeene vloed

Van

Van gramſchap en van ſpyt. Sy ſteroogt met gedachten
Wat dat haer ſtaet te doen en wat ſy heb te wachten,
En leyt dit ſwaere ſtuck dus over in haer hert:
Wat maeck ick? ſal ick dan, nu ick verlaeten werd,
De vryers haelen aen die my voor deſen vreeden?
Sal ick ten houwelijck ootmoedigh met gebeden
Die van Numidien nu ſelfs verſoecken gaen
Die ick ſo menigmael voor deſen af dorſt ſlaen?
Of wil ick mee met die van Trojen heenen vaeren
En volgen haer bevel door 't midden van de baeren?
Om, denck ick, dat het my ſo wonder wel bequam
Dat ick haer in den nood by my ter herberg nam,
En ſy ſo danckbaerlijck mijn weldoen my beloonen?
Maer, ſchoon ick quam daer toe geneghentheyd te teonen,
Wie ſal 't my toeſtaen? wie van de Trojanen ſouw
Sich doch verwaerdigen een uytgelachen vrouw
Te nemen binnen boord in hare trotſe ſchepen?
Helaes, rampſalig wijf! hebt gy noch niet begrepen
Met wien gy hebt te doen, en neemt gy noch geen acht
Dat dit meyneedig volck, dit trouweloos geſlacht,
Komt van 1. Laomedon? en ſchoon het mocht geſchieden
Sal ick alleen, met het baldadig bootſvolck vlieden,
Of met mijn Tiryers, met alle man en macht
Hem volgen achter her. en, die ick pas hier bragt
En die 'k ter naeuwer nood van Sidon mee kon ſleepen,
Weer nae de zee doen gaen en jaegen nae de ſcheepen?
Sterf liever, Dido, ſterf, gelijck gy waerdigh zyt,
En maeck een eynd door 't ſtael des droefheyds die gy lyt
Ghy, Sufter, waett met my en myne min bewoogen
Door traenen, die gy my ſaegt ſtorten uyt myn oogen

1. Deſe had Neptuyn en Apollo het opbouwen der muyren van Troje beſteedt, ende als ſy haer werck volbracht hadden wilde hy haer het bedongen loon niet geven oock had hy ſyn woord niet ghehouden aen Hercules die ſijn dochter Heſione van het zee monſter verloſt had.

Van

Van liefde raeſende: gy hebt my eerſt geraen
Myn luſt te volgen in, in plaets van tegenſtaen:
Door u heb ick dit quaed op mynen hals geladen,
Gy gaeft my in de macht van die my heeft verraden.
Stond het my dan niet vry te leven ongehouwt
En buyten ſchuld en blaem, als dieren in het woudt.
En in die ſwaerigheyd my ſelven niet te ſteken?
So quam ick oock mijn woord trouwlooſelijck te breken
Dat ick den aſſe van Sichœus had belooft.
Door ſo een groot gekerm wierdt zy van ruſt berooft:
Dus maelde 't arme wijf. Æneas daer en tegen
Nu vaſt van zints te gaen was in zijn koy gelegen
En ſliep geruſtelijck, wijl alle ding was klaer.
Hier wierd hy in ſijn ſlaep weer een gezicht gewaer:
Van ſtem, van geluw hayr, van oogen en van weſen
Mercurius gelijck, ſo hy hem ſag voor deſen:
Hy was van friſſe jeugd en wacker op ſyn leen,
Die hem weer op een nieuw dus te vermaenen ſcheen:
Kunt gy, o Venus-ſoon, tot ſlaepen u verlegen
In dees gelegentheyd, nu ghy van aller wegen
Gedreyght werd van gevaer? en ſyt gy noch ſo ſlecht
Dat gy in deſen tyd dus onbekommert leght?
Hoort gy niet hoe nae wenſch de weſte winden blaeſen?
De Koningin, geheel door ongeduld aen 't raeſen
En tot de dood bereydt, is beſigh met verraedt,
En heeft wat quaeds in ſin, waer van ſy ſwanger gaet.
De gramſchap drijft haer hert tot veelerley gedachten:
Vlucht wijl ghy vluchten meught: het is geen tijd van wachten.
Ghy ſult in korten tyd veel ſchepen ſien in zee
En 't ſtrand in rep en roer en peck en kranſen ree.
Sy maeckt haer op de been, om ſich van u te wreecken,
En alles vaerdigh om u vloot in brand te ſteecken,
So ghy tot morgen toe hier op de kuſt noch ſyt.
Op, op, en maeckt u voort, het is geen toevens tyd.

Een

Een vrouw is los van hooft: van ſinnen niet geduyrigh
En ſtaegh veranderlijck en altyds wiſpeltuyrigh.
Dus ſprack hy, en terſtond eer dat hy antwoord wacht
Maeckt hy ſich daer van daen en menght zich met de nacht.
Eneas door 't geſicht, ſo ſchielijck hem verſcheenen
En ſchielijck wederom ontdonckert en verdwenen,
Springht vaerdigh uyt zijn koy en drijft het bootſvolck aen:
Sa, mannen, wacker op, wy moeten hier van daen;
De riemen over boord; elck ſette ſich te roeyen;
Laet vallen zeyl en fock, en wilt u dapper ſpoeyen;
Een God, ten Hemel afgeſonden hier beneen,
Raedt my op 't ſpoedighſte van hier te ſcheyden heen
En port ons metter haeſt de touwen los te maecken
Of die te kappen af om hier van daen te raecken.
Wy volgen, heyl'ge God, wie dat ghy ſyt of niet,
En ſullen vlytigh doen het geen dat ghy gebiedt:
Blijft ons maer gunſtigh by waer dat wy vaeren heenen,
En geeft ons weer en wind. Dus ſprack hy, en met eenen
Ruckt hy zijn blinckend ſwaerd blymoedig uyt de ſchee
En kapt de touwen af. Het bootſvolck even ree
En door de ſelve luſt met haren Vorſt gedreven
Vat booms en haecken aen om ſich van land te geven.
Elck werckt en woelt om ſtrijd: de Zee is als bedeckt
Van ſchepen, daer maetroos ſyn arm' en riemen reckt
En roeyt met alle kracht dat banck en ſpaenen kraecken
En nu begon Auroor haer weder op te maecken
En ſprong ten bedden uyt van haeren gryſen Boel
En bracht op d' aerde weer nieuw licht en nieu gewoel.
So haeſt de Koningin den daegeraet ſagh komen
En van haer tooren af de ſeylen had vernomen
En ſagh te zeewaert in de vloot geſlooten gaen,
En werf en haevens leegh, en alles daer van daen

En ſo van liever lee haer gaſten heenen vaeren :
Sloeghs' op haer ſchoone borſt en trock de blonde hayren
Miſtrooſtigh uyt haer hooft, en riep: Sal dan, o God,
O groote Jupiter, tot myner ſmaed en ſpot
Den vreemdelingh van hier ſoo ſlecht gaen heenen ſtrijcken
En ſteecken dus den draeck met my en mijne Rijcken ?
En ſietmen dit van hier met goeden oogen aen ?
En wapent niemand ſich, noch vrind noch onderdaen ?
En ſal de gantſche Stad niet op de been geraecken
Om haer te volgen nae, en al te buyt te maecken ?
Sa, mannen wacker, Sa : dat elck ſich haeſt en vly' :
Men brenge vuyrwerck ſcheep: ſet al de ſeylen by :
Men roey' haer achter her, en reppe riem en ſpaenen.
Wat ſegh ick? of waer toe magh ick het volck vermaenen ?
Waer zyn mijn ſinnen heen? waer ben ick? in wat land ?
Wat drift, wat dulligheyd beneemt my mijn verſtand ?
Hoe nu rampſalige? ſyn goddeloſe ſtucken
Beginnen die nu eerſt u aen het hert te drucken ?
Doe had het moeten zijn, doe gy hem op den throon
Liet ſitten nevens u, en deelen aen uw kroon.
Beſie die rechterhand, beſie de trouw-beloften
Van die zyn ouden vaer geſchort heeft op ſyn ſchoften
En droegh hem uyt den brand, en nam zyn land-goon mee,
En voertſe, ſo men ſeyt, van gints af over zee.
Kon ick zyn lichaem niet doen vatten en vernielen
En werpen 't in de Zee, en de Trojaenſe kielen
Met al zyn volck en maets doen ſteken in den brand ?
Kon ick Aſcaentje ſelf niet dooden met myn hand
En hem een ſtuck daer van ter taefel op doen rechten ?
Maer d' uytkomſt is onwis wanneermen is aen 't vechté,
Het waere ſo geweeſt en 't hadde my miſgaen,
Wat hoefden ick te zijn in deſe ſaeck belaen !

Die

Die 't ſterven was ghetrooſt waer voor had die te ſchroomen?
Ick had met vier en vlam zyn ſchepen by gekomen,
En als ick heel de vloot had in den brand ſien ſtaen,
En ſoon en vaer en al 't geſlacht te niet gedaen,
Had ick my ſelven oock geholpen om het leven
En midden in de vlam met luchten ſin begeven.
O Son, die alle dingh onduyſtert door uw licht
En wat hier ommegaet doorſtraelt met uw geſight,
En gy, o Iuno, die bewuſt zijt van mijn ſaecken
En die des Houwelijcks krackeelen af kunt maecken
En gy, o 1. Hecate, ter drieſprong ingehuylt
Van Ceres in de nacht als 't al in duyſter ſchuylt,
En gy, Tyſiphone, gy Wraeck, gy helſche Goden,
Die ſorg voor Dido neemt, bereyt om ſich te dooden,
Hoort myne klachten aen en wendt u al tot ſtraf
Van hem, die oorſaeck tot myn bitter ſterven gaf,
En neygt een gunſtich oor tot alle mijn gebeden.
So deſe booſwicht komt in haevens of op Reeden,
En leyt het nood-lot ſo, en kan 't niet anders zijn,
En is 't beſlooten in den voorraed van Iupijn
Dat hy met ſyne vloot behouden noch moet landen:
So moet' een dapper volck met oorlogh hem aen randen
Dat hem met waepenen ſy alſins op de hack
En uyt den lande jaegh in eeuwigh ongemack
Van droeve ballingſchap, daer hy ſich quell' en treure:
Daer hem 't omhelſen van Iulus niet gebeure:
Daer hy blijft afgeſcheurt van ſynen ſoon Ask aen.
Hy moete om byſtand by de vreemde bidden gaen,
Maer daer hy hulp verſoeckt daer ſyſe niet te vinden:
Hy ſie een deerlijck eynd en neerlaegh ſyner vrinden:

1. Proſerpina, die van Pluto geſchaeckt ſynde van haer moeder Ceres op de wegen en drieſprongen des nachts met groot gehuyl geſocht wierd.

En

En ſchoon hy vrede maeck door ſchandelijck verdragh
So moett' hy evenwel niet leven tot den dagh
Dat hy kom tot beſit van ſteden en van landen,
Maer ſneuvlen voor den tyd, en midden in de zanden
Sy niemand die voor 't leſt door een godvruchtig' hand
Syn doode lichaem deck met maer een weynigh zand.
Dit is mijn laeſte bee die 'k ſtorte met myn leven.
En voorts, ghy Tyriers, wilt ſyn geſlacht en neven
Vervolgen met een haet, die nimmer eynde ſal:
Doe deſe vrindſchap doch myn aſſche te geval.
Geen liefde, geene vree zy tuſſchen tween gevonden:
Men treede noyt met haer in eenige verbonden.
O! datter yemand uyt myn beenders op magh ſtaen,
Een, die te vyer te ſwaerd den afkomſt van Dardaen
Met macht beſoecken gae, nu, of in vordre tyden
Wanneerder macht ſal ſyn om tegen haer te ſtryden.
Staegh ſy der vyandſchap, ſtrand tegen ſtrand gekant,
Zee tegen zee, en hand geheven tegen hand,
Volck tegen volck, en noyt ſy het geſchil te ſlechten,
En de nakomelingh ſy eeuwigh aen het vechten.
Dit ſey ſy, en geſtaegh gedreven gints en weer
En nu haer leven moe, en vaſt geſint, hoe eer
Hoe liever, een beſluyt van haer verdriet te maecken
En op het alderkorſt aen haere dood te raecken,
Sprack ſy de voedſter-vrouw van haer voorleden man
(Want haere was al dood) met korte woorden an:
Gae, Barce, gae, en doe my ſuſter by my koomen:
Seg dat ſy inder haeſt met waeter uyt de ſtroomen
Haer lichaem overſprengh, en brengh' het offer vee
So ick haer heb bericht, en al het ſoen werck mee.
Sy kome ſoo: en gy laet u hier mede vinden,
En ſet een faly op van ſwert geheyligt linden.
Ick ben van meyning my ten godſdienſt weer te ſpoen
En, die ick heb begoſt, aen Pluto te voldoen,
En maecken eens een eynd der ſorgen die my breken.
Ick wil den brand terſtond in 't offer-hout gaen ſteken,

En 't beeld van den Trojaen, en al wat van hem quam
En hier noch ovrig is, verdelgen inde vlam.
Het oude wijfje gaet terſtond nae Anna heenen
En ſtapt ſo ſtijf ſy kan met ſtijve ſtramme beenen.
Maer Dido bevende, en even als verwoedt
En draeyend' heen en weer haer oogen, rood als bloed,
Door 't grouwelijcke feyt het geen ſy had begrepen,
En hier en daer gepleckt met paers' en blaeuwe ſtreepen
En bleeck, en hebbende de dood verw al geſtelt,
Die nu op handen was, liep binnen met geweld
En is al raeſende den hout-hoop opgevlogen,
En het Trojaenſe ſwaerd heeft ſy flux uytgetoogen
Dat haer Eneas noyt en ſchonck tot ſulcken end.
En als ſy nu alhier haer oogen had gewent
En ſag de kleedren aen des Princen der Trojaenen
En het bekende bed, door het gepeyns en traenen
Een weynig toevende, viel ſy op 't bedde neer
En ſprack dees laetſte reen: O klederen, wel eer
My ſoet en aengenaem ſoo lang 't de Goden leden,
Ontfanght dees droeve ziel uyt afgematte leden
En maeckt my mijn verdriet en al mijn ſorgen quijt.
Ick heb ten eynd gebragt mijn leven en den tijd
Die de Fortuyn my gaf. Myn geeſt van grooter waerde
Sal ſcheyden uyt myn lijf en vaeren onder d' aerde.
Ick heb alhier geſticht een heerelijcke ſtad,
Mijn veſtingen volbouwt, en hebbe wraeck gehad
Van mijn vermoorden man: geluckigh boven allen
Was de Trojaenſe vloot niet aen mijn kuſt vervallen
En had ſy het alhier voor ancker noyt geſet!
Dus ſprack's, en met den mond ſich druckend' in het bed
Sey ſy, hoe? ſullen wy dan ſterven ongewrooken?
Maer laet ons ſterven. So? Jae ſo, heeft ſy geſproken,
So luſt het my van hier die reys te nemen aen.
De wreed' Eneas ſie uyt zee de vlam opgaen.
Die moet' hem over al waer hy ſal heenen trecken
Tot een getuygenis van mijne dood verſtrecken.

Sy

Sy hadden naeuwelijx dees woorden uytgeſeyt
Wanneermen werdt gewaer dat ſy gevallen leyt
In het getrocke ſwaerd, dat van den bloede ſchuymde
Dat uyt de wonden gutſd' en haren boeſem ruymde.
'T geroep klinckt door het hof tot boven in den top.
De Faem loopt nae de Stad, en doet haer backhuys op
En vult het al met ſchrick. De mannen zyn verſlagen,
De huyſen daveren van 't huylen en het klagen
Van wijfs en kinderen, en 't kermen en 't gezucht
Verweckt een wederklanck van boven uyt de lucht,
Als of de vyand was te Tyrus op de wallen,
Als of Karthago was verraen en overvallen
En al het volck te been, en alles gingh te grond,
En de geheele ſtad in lichte vlammen ſtond.
Haer ſuſter, hallif dood, quam haeſtigh aengeloopen
En klopt ſich voor de borſt en krabt haer wangen oopen,
En roeptſe met haer naem die leyt en adem-toogt:
O ſuſter, was het dit waerom gy my bedroogt?
Lagh het op deſe moer en wierd my dit beſchooren
Door auters en door hout en offer-vier, te vooren
Door uwe laſt bereydt? ay my, verlaten vrouw!
Waer van ſal ick myn eerſt beklagen in mijn rouw?
Waerom en deed ghy niet uw' ſuſter by u koomen
Dat s'u geſelſchap hiel doe ghy had voorgenoomen
Dees reys te neemen aen? och! had gy my genoodt
Om mee met u te gaen! een uyr, een ſwaerd, een dood,
Een lyden had ons bey van alle quaed ontſlageu.
Heb ick dan ſelf het hout ten lijckvyer opgedragen
En met mijn eygen ſtem de land-goon daer gedaeght
Op dat ick wegh ſou zijn als gy dus deerlijck klaegt?
O ſuſter, gy hebt u en my gebracht om 't leven
En ten verderv' uw volck, uw' Raed, u ſtad gegeven.
Brengh water by: ick ſal de wonden waſſen af,
En, of ſy mogelijck noch eenig' aeſſem gaf,
Die vangen in mijn mond. Hier mede was ſy boven
Ter ladder op geraeckt, en dadelijck aen 't ſtoven,

En had al ſuchtende gelaeden in haer ſchoot
Haer ſuſter, die nu niet veel minder was als dood,
En was vaſt beſigh met het bloet wat af te droogen:
Maer Dido, poogende haer half geſlooten oogen
Nu weder op te ſlaen, beſweeck weerom terſtond.
Recht onder haere borſt piept de gegeven wond.
Driemael hief ſy ſich op en driemael ſeegſe neder,
En, op haer elleboogh gereſen viel ſy weder,
En ſoeckend' om wat lichts te vinden inde lucht
Als ſy 't gevonden had heeft ſy heel diep geſucht.
Vrouw Juno onderwijl, door al dit ziele-toogen,
Door ſo een lange pyn en harden dood bewoogen,
Sond Iris van om hoogh, die haer gebonde leen
En worſtelende ziel ontknoopen zou van een.
Want, wijl ſy niet en ſtierf door uytgeleefde jaren,
Maer ſonder hare ſchuld ter zielen quam te varen,
Onnoſel, onverdient, en buyten 't ſtervens uyr,
Ontſteken in haer hert door 't ſchielick minne-vuyr,
So was noch 't blonde hayr niet van haer kruyn geſchooren
Door 't mes van Proſerpijn, noch oock haer hooft te vooren
Aen Pluto toegeleyt. Daerom quam Iris af,
Die boven in de lucht veel ſchoone kleuren gaf
Recht over 't Sonnenrond in krom getrocke boogen,
En nae beneden toe op pennen afgevloogen
Van groen, van blaeuw, van geel en verwen van ſaffraen,
Quam ſy recht boven 't hooft der Koninginne ſtaen,
En ſey: Ick hebbe laſt dit hair u af te ſnyden,
Aen Pluto toegewijdt, ick kom uw geeſt bevryden
Van dit rampſaligh lijf: en heeft het afgeſneen.
Mit gingh de warmte wegh en 't leven dat verdween.

Eynde des vierden Boecks.

IN-

INHOUD

Van het vijfde Boeck.

ENeas van Carthaghe nae Italien zeylende is door onweder in Sicilien aengejaeght, daer hy minnelijck van Aceſtes ontfangen zijnde het jaer-ge-ty houdt van ſijns vaders dood, die 's jaers te vooren te Drepanum geſtorven was, ende ontrent het graf eenighe ſpeelen inſtelt, ende pryſen aen die geene die 't ghewonnen hebben uytdeelt. De roeyſtryd werd gewonnen by Cloanthus. Euryaldus wint het met loopen door hulp van ſijnen vriend Niſus. Den ouden Entellus overwint Dares met de oſſeleere handſchoenen. Eurytion wint het met ſchieten met den boogh, nochtans werd Aceſtes de eerſte prys toegeleyt om ſijnen ouderdom, wiens pyl in de lucht geſchooten zynde ſchielijck in brand geraeckte. Aſcanius vertoont met een deel edele jonghelinghen te paerd een ſpiegel-ghevecht ter eere van ſijnen groote vader. De Trojaenſche vrouwen ondertuſſen door het op-rockenen van Iris en 't verdriet, dat ſy in de langhe reys hadden, ſteken de ſchepen in brand, waer van vier geheel verbranden. De reſte wierd behouden door een krachtighen ſlagh-reghen die Jupiter ſchielijck nederſtorten dee. Des nachts daer aen verſcheen de gheeſt van Anchiſes aen Eneas in den droom ende vermaende hem uyt laſt van Jupiter dat hy den raed vanden ouden Nautes volghen ſoude ende de oude en ſwacke mannen en vrouwen in

Sicilien laeten ende voorts met het puyck van 't volck nae Italien zeylen, ende voor al ſich na de ſpelunke van Sibylle begheven, door wiens hulp en geleyde hy in de Eliſeeſche velden geraecken ſoude, alwaer hy hem de geheele ry ſijner nakomelinghen ende de uytkomſte der oorloghen ſoude doen verſtaen. Eneas de vermaninghe van ſijnen vader ghehoorſamende bouwt in Sicilien de Stad Aceſta, ende laet aldaer de ſwacke mannen en vrouwen ende die een teghenzin in de zee hadden, ende vaert ſelfs voort met het beſte en kloeckſte volck nae Italien. Neptunus ondertuſſchen op het bidden van Venus maeckt dat Eneas ſijne reyſe veyligh ende met mooy weer voltreckt, maer Palinurus den Opper ſtierman van de vloot in ſlaep gewieght zynde wierd van den ſlaep-god met een ſtuck van 't roer in zee geworpen. Eneas ſet ſich in ſijne plaetſe ende beklaeght de dood van ſijne vriend.

HET

HET VYFDE BOECK.

ENeas met de vloot was onderwyl aen 't varen
En hiel een vaſte koers door 't midden van de baren
Daer hy met noorder kouw de groene golven ſnee,
En ziende nae de ſtad te rugwaerts uytter zee
Vernam hy daer van daen het lyk-vuyr van Elyze,
En wiſt de reden niet wat ſulcken vlam dee ryzen.
Maer den Trojanen ſtond dit voorſpoock niet wel aen,
Wel wetende wat dat een vrouw al derft beſtaen
Die, dul van min en ſpyt, haer ſelven ſiet begeven,
En om haer trouwigheyt een ſchandvleck aen gewreven.
Wanneer hy nu ſoo ver geſteken was van land
Dat men niet ſagh als zee en lucht aen alle kant
Is hem een ſwerte wolck recht over 't hooft gekoomen
Die nacht en duyſter braght en onweer op de ſtroomen.
De zee zagh yſſelijck: de ſtuyrman Palimuur
Riep ſelver tot het volck van achtren aen het ſtuur,
Wat onweer dreyght ons hier? hoe hanght de lucht vol buyen?
Neptuyn, wat hebt ghy voor, of wat wil dit beduyen?
Dus ſprack hy, en belaſt te ſteken by de wind,
Ruckt ſchoot en gaerden aen ſoo veel hy kan, en bind
De zeylen in, en zet het bootſvolck aen het roeyen.
Eneas, ſeyt hy, dit 's geen weer om wegh te ſpoeyen:
Ick heb geen moed om nae Italien te gaen
Met ſulcken weer, al wou Jupyn daer borgh voor ſtaen.
De lucht verdickt, de wind loopt om, en uyt het weſten
Valt hy ons voor den boeg, en ſchoon het lukt ten beſten
Wy zijn niet machtigh om daer tegen op te gaen.
'T is te vergeefs gewrocht en al ons beſt gedaen.
Wyl 't weer ons meeſter werd ſouw ick geraden vinden
Te loopen daer 't ons werd geweſen van de winden.

Ick meyne, nae dat ick mijn giſſingh maecken kan
En leſt de ſterren ſagh, niet wyd te weſen van
'T land van Sicanien, en dat wy aen de ſtranden
Van Eryx, 1. uwen brôer, geluckigh ſullen landen
En koomen daer eer langh ter goeder haven aen.
Waer op Eneas ſprack, Ick vind dat oock geraen,
'K heb al gemerckt dat het de winden ſo begeeren
En dat men te vergeefs ſich tegen haer wil weeren.
Wend vry. Daer is voor my geen aengenamer land
Als daer Aceſtes woont, 2. aen Dardanus verwant.
Hoe kander voor my zyn een wenſchelijcker haven
Als daer 't gebeente van mijn vader leyt begraven?
En hier mee ſetten ſy, van 't onweer mat en moe,
Haer coers voor wind voor ſtroom recht na Sicyljen toe
En koomen eyntelijck voor de Sicaenſche ſtranden
Daer ſy met vreugd aen de bekende kuſten landen.
Aceſtes had haer nu al van 't geberght gezien
En quamſe te gemoet ſijn hand en vriendſchap bien.
Een rouwe beeren huyd had hy om 't lijf genoomen,
En ſchicht in ſijne vuyſt. De god der verſche ſtroomen
3. Criniſus teelden hem by een Trojaenſche maegd.
Hy toont haer bly gelaet terwijl hy kennis draeght
Van ſijn voorouderen; ſy zyn hem wel-gekoomen
Nu voor de tweede mael; met vruchten vande boomen
Met aerd en veld-gewas doet hy haer goed onthael,
Vertrooſtſe met ſijn hulp en minnelijcke tael
Die van de zee vermoeyt daer aen gelopen waren.
Als nu des andren daeghs de Son quam aengevaren
En het geſternte voor het groote licht verdween
Soo riep Eneas al ſijn volck op 't ſtrand by een
En liet ſich dus van een verheven heuvel hooren:
O dappere mannen, die uyt Dardanus gebooren

1. Een ſoon van Venus, en Butes, den welcken Aceſtes in 't rijck van Sicilien gevolght is.
2. Een ſoon van Egeſta dochter van Hippotes den Trojaen.
3. Een Rivier van Sicilien.

En

En van der 4. Goden bloed wel eer geſprooten zijt,
'T is nu een jaer dat wy Anchyſes raeckten quijt,
Dat wy ſijn overſchot en beendren deen vergaren
En ſlooten inder aerd' en rechten lijck-autaren.
Oock meyn ick dat, ſo ick my ſelven niet vergis,
Den dagh van 't jaer-gety althans voor handen is,
Den dagh, die my altyds ſal ſuyr en bitter vallen
En die ick houden ſal in eere boven allen
('T was ſo der Goden wil) en vieren over al
Schoon dat ick aen het bar Getulien verval.
Indien my immermeer de ſtroomen ſleepten heenen
Nae 't machtigh Argos of 't hoogmoedige Myceenen
So ſouw ick evenwel niet laten deſen dagh
Te vieren ſo ick die op andre plaetſen plagh,
En op het auter doen het plechtigh offer branden:
Maer nu wy quamen in Sicilien te landen
En dat de wind ons hier ſelfs by de vrienden braght
Niet ſonder het beſchick der Goden ſoo ick acht,
So vly ſich yder om ter eere vanden ouden
Met vreughd' en vrolijckheyd dit jaer-gety te houden.
Laet ons om goede wind de Goden roepen aen
Dar wy voorſpoedighlijck geraecken hier van daen,
En daer wy onſe ſtad eens komen op te bouwen
In ſijne kerck eens 's jaers dees feeſtdagh mogen houwen.
De goede Aceſtes, die al mee uyt Troje ſproot,
Vereert aen yder ſchip door de geheele vloot
Een koppel oſſen: wilt de Huysgoon by u nooden
En voeght haer aen den diſch, en niet alleen de Goden
Die ghy uyt Troje braght, maer die oock onſen vrlend
Aceſtes hier te land voor ſijne Huyſgoon dient.
Voorts als de Morgen-Son nae acht verloope daghen
Sal op den negenden de duyſternis verjagen
En boven s' werelds kim met verſche ſtralen ſtaen,
Sal ick eerſt voor het volck een roey-ſtryd ſtellen aen.

4. Dardanus was een ſoon van Jupiter en Electra.

Wie loopen wil om pijs,, wie ſtout is op ſyn krachten,
En derft de ſwaere want van oſſe-leer verwachten
Daer lood is ingevoert, en ſich dat ſpel vertrouwt,
Of wie meer van de ſchicht of lichte pijlen houdt,
Die koome voor den dagh ſyn kunſt en kracht bewijſen
En wachte lof en loon van opgehange prijſen.
Toont uw genegentheyd en godſdienſt met de mond
En ciert uw hayr met loof. waer op hy ſelfs terſtond
Een krans doet om ſijn hooft van Venus-myrte-boomen.
Veel andere hebben mee van 't ſelfde groen genoomen.
So dee oock Helymus, Aceſtes en Aſcaen,
Dit heeft de heele jeugd van Troje naegedaen.
Toen heeft Eneas ſich van daer nae 't graf begeven
En duyſenden met hem, door liefd' en luſt gedreven,
Die met een langhe ſleep hem volgden achter aen,
Daer men het offer nae behooren heeft gedaen.
Hy nam twee kannen wijn en twee met melck gelaeden
En twee met heyligh bloed, en liefelijcke bladen
Van velerley gebloemt, van rooſen verſch en rood,
Wirp hy op d' aerde daer hy d' offerkruycken goot,
En riep, o zijt gegroet van my, geheylgde vaeder,
Nu voor de tweedemael dat ick uw graf-ſtee naeder!
O geeſt en ſchim van die ick op mijn ſchouders nam
En bergde te vergeefs uyt Trojens leſte vlam.
Het mocht my niet geſchien (den hemel was'er tegen)
Met u Italien, waer 't oock magh zijn gelegen,
En landen aen te doen, alwaer den Tyber-God
Sich aen den oever ſchuyrt, my toegeleyt van 't lot.
Hy had dit naeuwelijx geſeyt, als uyt der aerde
Een groote gladde ſlangh haer ſchielijck openbaerde
Die menigh krol en bocht met ſtaert en rugge gaf
En ſtil en ſachtjes kroop en wond ſich om het graf,
En glee lanx 't autaer op. hy was vol blaeuwe plecken
Een goud ſcheen op ſyn rugh door de lazuure vlecken,

So

So haer den regenboogh vertoont aen ons gezight
Wanneer zy in een wolck recht over 't ſonne-licht
Met honderd kleuren praelt. Eneas wat verſlaegen,
En al die nevens hem dit ſtonden aen en ſaeghen:
Maer 't glibberigh gediert al kruypende geraeckt
Door kruyck' en ſchaelen heen: heeft pas 't gerecht geſmaeckt
En ſonder ſchae te doen van 't auter af gegleden
Begaf ſich wederom ten grave nae beneden.
Hier op heeft hy den dienſt met meerder moed hervat
Die tot zijns vaeders eer hy aengevangen had,
Niet wetend' of hy dit moſt voor de plaets-god achten
Of voor Anchiſes knecht, en doet vijf ſchaepen ſlachten
Vijf ſwerte runderen en ſo veel verkens mee.
Met ſchaelen vol van wijn begoot hy 't offer-vee
En daegt zyns vaders geeſt om daer ter ſtêe te koomen
Van onder uyt der aerd' en Acherontſe ſtroomen.
Sijn reyſ-genooten nae dat yder was van macht
Die hebben ten autaer haer giften mee gebraght
D' een ſlacht de beeſten, en een ander is aen 't ſtooken
En beſigh in het veld met braeden en met kooken
Nu quam den dagh die met verlanghen was gewacht.
De Son had negen mael den duyſter van de nacht
T en hemel afgejaegt: het griemelt op de ſtranden
Van menſchen daer van daen en uyt de naeſte landen
Door de vermaertheyd van Aceſtes opgeweckt.
'T getal van 't volck is groot dat herwaerts heenen treckt
So uyt nieuſgierigheydt als om een kans te wagen.
In 't midden van het perck doet hy de prijſen draegen
Die te verdienen ſtaen, en ſetſe daer ten toon:
Drievoetigh ketel-werck van kooper uyt Dodoon,
Goud, ſilver, waepenen, en koſtelijcke kleeren,
En palme-kranſen, om de winners te vereeren
So die voor yder nae verdienſten zyn geſet.
Men blaeſt de ſpeelen in van 't hoogh met den trompet.

Vier

Vier kloecke ſchepen uyt de gantſche vloot gekoſen
En nae den eyſch verſien van riemen en matrooſen
Die vangen tegens een den ſtryd met roeyen aen.
Mneſtheus, daer het gheſlacht van Memmus komt van daen,
Is 't die den Walviſch voert, Sergeſtus voert den grooten
Centaurus (die Sergeſt, daer ons is af geſproten
Het huys der Sergyen) en Gyas de Chymeer,
Verſien van kloecke maets en machtigh roey-geweer,
De blaeuwe Scylle voert Cloanthus, daer te Romen
'T huys van Cluentius wel eer is afgekomen.
Een groot ſtuck weeghs in zee recht over 't ſchuymend ſtrand
Daer leyt een ſteenrots, daer het water tegen brandt
Van oude tyden af by ongeſtuyme dagen
Wanneer de winden daer de baren over jagen
En by de winter-tyd het hooge water ſwelt.
Hier is by ſlechte zee een vlack en open veld
Daer duyckers bakeren en meeuwen ſich vermaecken.
Alwaer Eneas voor de ſchippers tot een baecken
Een hoogen eyken ſtam dee ſtreven nae de locht
Met top en bladeren, op dat men weten mocht
Hoe ver men weſen moſt en waer het rack ſouw enden
En waer men weder met de ſchepen had te wenden.
Toen lootenſ' om de placts. De Capiteynen ſtaen
Op 't achterſchip met goud' en purpre rocken aen
En flickren in de Son: de jonge gaſten waren
Verciert met kranſſen om het hooft van pople-blâeren
En hadden 't boven lijf tot op het vel ontbloot
Dat van den oly glomp die men daer ovet goot.
Sy grypen met een luſt de riemen in haer handen
En ſetten ſich vaſt op de bancken neer, en ſpanden
Haer ſpier' en zenuwen, en yder luyſtert toe
En wacht met ongeduld dat men het teycben doe.
'T hert klopt van hoop en angſt, en de begeert en luſten
Om eer te halen doen het heete bloed niet ruſten.

Wan-

Wanneer nu de trompet met bly en ſchel geluyt
'T gewenſchte teycken gaf, ſchoot elck ter plaetſen uyt
Daer ſy benevens een gereed en vaerdigh lagen.
'T geſchreeuw van 't volck wierd tot de ſterren toe ghedragen,
Dat door de wederſlagh de lucht en hemel loeyt.
Het water ſchuymt en bruyſt al waer men heenen roeyt.
Sy houden t'ſamen ſlagh, en maecken diepe veuren
Dwers door de zoute vloed en doen de ſtroomen ſcheuren.
Alwaer de gaſten met haer riemen rucken heen
Daer gaept de zee van een door boeg en kiel doorſneen.
Geen paerden vliegen ſo, die ſtoute voerluy mennen
Wanneer ſy tegens een met loſſe teugels rennen
En ſitten'er met ſweep en prickels achter her.
Het gantſche woud en het geberghte klinckt van ver
Door 't roepen en gejuygh van die de roeyſtryd ſagen
En zucht voor deez' en die van hare vrienden dragen.
De heuvels daveren door 't klappen in de hand:
De ſchelle wedergalm vliegt over 't ruyme ſtrand.
De kloecke Gyas is de voorſte van hun vieren
Terwijl de kijckers op het ſtrand en bergen tieren:
Hem volght Cloanthus, die wel beter is beroeyt
Maer met ſijn leuye ſchip ſo wel geen veld en ſpoeyt.
De Walviſch en Centaur zyn even ver van d'andre,
En yder doet ſijn beſt en arbeydt om malkandre
Voor by te gaen: nu is Sergeſt, nu Mneſtheus voor,
En kryght ſijn voordeel weer dat hy terſtond verloor:
Nu zyn ſy neffens een of ſy gekoppelt waren.
De lange kiel doorſnydt het veld der zilte baren.
Sy waren nu alree den ſteene rots genaeckt
En hare baen ten eynd en aen het perck geraeckt,
Als Gyas, die de voorſt' en meeſter was van allen,
Tot ſijnen ſtuyrman riep: Myneeth, wilt niet vervallen;
Houw drêgende; ghy kieſt te zeer de rechterhand;
Wend hier nae toe, en laet het loopen by de ſtrand

En

En aen de ſlincker zy dicht langs de rotſen glippen,
Een ander kiez' het diep: maer dees, die voor de klippen
Vervaert was, ſtevende nae zee toe met ſijn ſchip
Hy riep noch eens: Ick ſegh u houdt het nae de klip;
Wat loopt gy my ſo breed? mit heeft hy omgekeken,
En zie, Cloanthus quam dicht achter aen geſtreken
En nam het korter om, en tuſſchen Gyas ſchip
En tuſſchen 't klateren en 't barnen van de klip
Hiel binnen deur, en liep voor by den eerſten heenen
En raeckte ſonder ſchae in zee om rotz' en ſteenen;
En 't perck eer langh verby. Dit ſpeet den jongen held
So dapper, dat hy wierd tot in ſijn ziel onſtelt
En hem de tranen langs ſijn wangen neder vloeyden,
So dat hy, denckende noch om de luy die roeyden
Noch om ſijn eygen eer, den ſuckelaer Meneet
Van 't ſtuyr af in de zee van boven neder ſmeet.
Selfs gingh hy ſitten in ſijn plaets, nam 't roer in handen
En gaf de gaſten moed, en hiel 't wat nae de ſtranden.
Maer als den ouden hals ten langen leſten quam
Opborlen van de grond, begaf hy ſich en klam
Op 't hooghſte van een klip en raeckte daer behouden.
De Phrygen loegen, en beſpotten hem, en jouden
Terwijl hy viel, en ſwom, en met ſijn natte gat
Al druypend' op de rots om zich te droogen zat
En ſpoogh het water uyt dat hy had in genoomen.
Dit gaf Sergeſtus moed en Mneſtheus om te koomen
Voor Gyas, die hier door wat onklaer was geraeckt.
Nu ſchijnt het dat Sergeſt een weynig voordeel maeckt,
Niet dat hy 't heele ſchip al had voor uyt gekregen,
De groote walviſch quam ontrent noch halver wegen:
Als Mneſtheus, over 't ſchip vaſt gaende ginds en heen,
Dus tot ſijn bootſvolck ſprack: Za, mannen, rept uw leen
Die eertijds meenig Griek met Hector quaemt te vellen,
Die ick verkooren heb voor mijne metgeſellen

Door

Door Trojens laetſte lot: toont nu weerom uw kracht,
Toont uwe dapperheyd, ſo ghy voor deſen plaght
In het Jöniſch meyr, in wellen, wadden, zanden
Van 't bar Getulien; gebruyckt de ſelve handen
Gelijck ghy deedt ontrent de Caep van Malea:
En weet dat ick nu niet nae 't hoogſte lot en ſtae
(Hoewel, och of de Goon!) ick geef het die gewonnen
Dien God Neptuyn en het geluck de winſt wil gonnen:
Maer ſchaemt u dat men ſegh dat ghy de leſte zyt,
Behoedt u ſelfs en my voor ſulcke ſchand en ſpijt.
Sy vallen'er op aen met alle macht, en roeyen
En recken om voor by Sergeſtus heen te ſpoeyen.
'T ſchip lilde en trilde door de ſtreecken die ſy deen,
En de beſlaege kiel vloogh over 't water heen.
Toen gingt'er dapper op een ſweeten, ſwoegen, hygen,
So dat s' een drooghe keel en natte leden krijgen,
Als het geval haer gaf het geen dat Mneſtheus bad.
Want als Sergeſtus, dul van yver die hy had
Om voor te weſen en 't den andren af te winnen,
Te zeer ſyn ſteven nae de klippen zet, en binnen
Syn peyl niet wel en neemt, verviel hy met zyn ſchip
Te laegh, en raeckte vaſt op 't uytſteeck van de klip;
Men hoorde rots en kiel d' een tegen d' ander kraecken,
Het voor ſchip ſleepte by, en riem'en ſpaenen braecken.
De gaſten ſyn terſtond met kloet' en boomen ree
En viſſchen 't overſchot der riemen uyt de zee
Met grouwelijck geroep, en weeren ſich met haecken
Om haeſtigh van de grond en weerom vlot te raecken.
Maer Mneſtheus bly door dit geluck ſchiep nieuwe moed
En ſpoeyde wat hy mocht met riemen, wind en vloed,
Die hy tot zyne hulp en byſtand had geropen,
En liet het uytter zee lanx 't hellend waeter loopen.
Gelijck een duyf die in haer broeyen werdt geſtoort
Spelonck en neſt begeeft en packt ſich ſchielijck voort
En vlieght nae 't open veld uyt haer verhoole gaeten
Daer ſy haer eyeren of jonxkens moet verlaeten

In

In 't eerſte klapt en ſtaet en maeckt een groot gherucht,
Maer naederhand bedaert en ſtil drijft op de lucht
En ſonder vleugelen of pen of wieck of veeren
Te roeren, ſacht en ſnel ſyn wegh weet aen te ſcheeren:
So dede Mneſtheus, ſo de walviſch, en doorſnee
(Die d' achterſt was van al) de vlackte van de zee
En maeckte vaert, door moed en eerſucht aengeſteken,
En eerſt is hy ver by Ser geſtus heen geſtreken
Die vaſt ſyn beſt dee om te raecken vande klip
En talmde en worſtelde met zyn bekayde ſchip,
En heeft de Gooden te vergeefs om hulp geropen
En leerde vaſt met half-gebrooke riemen loopen.
Toen peurde hy Gyas nae, die binnen korten tyd
Mee achter leggen moſt .dees was ſyn ſtierman quyt.
Nu was'er niemand als Cloanth voor by te raecken
Terwijl ſy zamen het geſette perck genaecken
Hy teegh hem achter her met alle macht en man
En ſette by al wat hy immer magh of kan.
Toen dubbeld' het geroep van die het aenſtaen kijcken,
En geven Mneſtheus moed om hem voorby te ſtrijcken.
De lucht waegt van 't geſchreeu, dat tot den hemel gaet
En over zee en ſtrand en bergen wederſlaet.
Dien ſpyt het dat den prijs een ander wegh ſou draegen
En willen om den lof haer lyf en leven waegen:
En deſe wederom is moedigh op ſyn ſpoed
En voordeel, dat hy kryght, en meynt hy ſal en moet
Het winnen, om dat hy het houdt als waer 't gewonnen,
En leyt de winſt ſich toe om dat zy 't winnen konnen.
En mog'lijck waeren zy gelijck geraeckt aen 't end
So ſich Cloanthus niet tot bidden had gewent.
O Goden, riep hy, die 't geſagh hebt op de baeren,
Ghy, die de zee gebied die my althans bevaeren.
Ick zal met blydſchap u een witte ſtier op 't ſtrand
Hier ſtellen voor 't autaer, en werpen 't ingewand

En

En ſtorten 't bloed in zee, en wyn daer in doen gieten
So ick de winſt en prijs nae wenſchen mach genieten.
Dus bad en riep hy aen de Zee goon, en terſtond
Wierd ſijn gebedt gehoort tot onder in den grond,
De Tritons koomen voor den dagh, de zee-godinnen
En 1. Forcys heele rey begeven haer van binnen
De ſtroomen uyt, 2. Portuyn ſlaet ſelfs de handen aen
En doet het ſchip, gelijck een pijl, nae 't land toe gaen.
Toen dee Eneas nae 't gebruyck het volck vergaren
En heeft Cloanthus voor verwinner doen verklaren
En hem het hooft omkranſt met groene laure blaen
Drie rundren dee hy nae de ſchepen heenen gaen
En wyn, en een talent van ſilver daer beneven
En liet het, aen het volck van de verwinners geven:
Den hoofden ſelfs gaf hy de pryſen na haer ry.
Den eerſt' heeft hy een rock van goud en purpre zy,
En rijckelijck geboort tot een geſchenck gegeven
Waer in men Ganymeed heel aerdigh ſagh geweven
Verſien van boogh en pijl, en hoe hy friſch en ſtout
Het wild en herten volght in het Ideeſche wout
En nae ſijn aeſſem hijght door 't heftigh nae te iagen,
En hoe hy elders werd gevat en wegh gedragen
Met kromme klauwen van den ſchild-knecht van Jupijn.
De gryſe wachters, die ontrent den jongen zyn,
Die hebben te vergeefs haer handen opgeheven;
'T gehuyl der honden wert nae hem om niet gegeven.
Den Arent voert hem wegh en paſt op geen gebas
Dat in de lucht verſterft. Die nu de twede was
Der overwinners heeft hy een panſier geſchoncken
Vol goude malyen, drie-dick op een gekloncken,
Die hy Demoleüs ſelfs uytgetrocken had
Dicht onder het geſight en muyren van de ſtad.

1. Een ſoon van Neptunus met ſijne Zee-nymfen.
2. By de Griecken Palemon ghenaemt, hebbende het opſight op de havens.

Twee knechten hadden 't quaed ghenoegh om die te dragen
Waer mee hy eertyds plagh de vluchters nae te jagen.
De derde prijs was een paer ketels van metael
Met twee drinckſchuytjes, heel van ſilver, altemael
Met ſchoon verheve werck heel meeſterlijck gedreven.
En nu had hy al dees geſchencken wegh gegeven,
De winners gingen heen vol moeds en opgeſchickt,
Het hayr was haer om 't hooft met Purper lint geſtrickt,
Wanneer Sergeſt, die aen de barre klip verhindert
En een geheele ry van riemen was vermindert
En ſich ter naeuwer nood geredt had daer van daen,
Van yeder een bejouwt quam druypen achter aen.
Gelijck ſomtyds een ſlangh, die van een ſware wagen
Wiens wielen om en om met yſer zyn beſlagen
Is op een harde wegh dwers over 't lijf gereen
Of van een reyſend man getroffen met een ſteen,
Vergeeffe bochten maekt, half doodt, om wegh te raken,
Steeckt kop en oogen op, die als twee vyeren blaken,
En met het halve lijf haer toont afgryſſelijck
Maer met het achterſte blijft leggen op den dijck:
Met ſulcken roey tuygh quam Sergeſtus aengedroopen.
Noch maeckt hy zeyl en is ter haven in geloopen.
Eneas heeft den held oock met een prijs bedacht
Om dat hy ſchip en volck behouden binnen braght,
En geeft hem Folöê, een onder de ſlavinnen
Die mooy en aerdigh was en afgerecht op ſpinnen,
(Het handwerck van Minerf) en mee uyt Crete quam,
En een paer tweelingen had hangen aen de mam.
Als nu ge-eyndight was de roey-ſtryd van de ſchepen
Heeft het Eneas in een open veld begrepen
Dat rondom met geberght en boſch omcingelt was.
Daer lagh een dal: beſet met dicht en jeugdigh gras,
Dat als een ſchouwburgh rees: Hier heeft hy plaets genoomen
Die daer met duyſenden van menſchen was gekoomen,

En

En noodight yder een wie flux ter been en rad
Tot loopen luſt en moed om prijs te winnen had.
Het ſackt hier al nae toe, alleen niet van Trojanen
Maer oock een menichte van de Siciliaenen.
Strax treden Niſus en Euryalus voor uyt,
Daer deſe munt in jeugd en ſchoonheyd boven uyt;
En die in liefde, die hy droegh den fraeyen jongen.
Diores volgde en quam mee voor den dagh geſprongen:
Een wacker jongh-geſel van Koninckliycke ſtam,
Die uyt het edel huys des ouden Priaems quam.
Oock quamen Salios en Patron aengeſtooten,
Waer van den eenen uyt Acarnje was geſprooten,
En uyt Arcadien den andere van daen,
En van 't Tegeeſche bloed. Oock quamen hier ter baen
Panoop en Selymus, Sicaenſe jongelingen,
In boſſchen afgerecht tot loopen en tot ſpringen,
Twee metgeſellen van den ouden Heer Aceſt.
Behalven deſe quam hier noch een groote reſt
Die niet bekent en zyn en ongenoemt gebleven.
Toen heeft Eneas dus in 't midden opgeheven,
Elck hoore toe, en neem met vreught mijn ſeggen aen.
Van u ſal niemand on-beſchoncken van myn gaen
Maer yder tot een gift twee lanſſen met ſich dragen,
Crentenſe lanſſen, bey met yſer voor beſlagen,
En noch een vecht-bijl met veel ſilvers aen de ſteel.
Dees eer ſal yeder een verkrygen tot ſijn deel:
Maer d'eerſte drie, die hier de voorſte ſullen weſen,
Sal ick met pryſen noch beſchencken boven deſen,
En cieren met een krans van een olyve-boom.
Den eerſten hebb' een paerd, met zael en tuygh en toom
Op 't heerelijckſt verzien; den tweeden ſal ick loonen
Met een pijlkoker op de wijz' der Amazoonen
En met een riem daer toe en gouden haeck, die met
Een diamante knop is aen het eynd bezet;
Den derden hou zich met dees Grieckſe helm te vreden.
Als hy dit had geſeyt is elck op 't perck getreden

Daer men beginnen ſouw en heeft ſich ſchrap geſet.
Sy gingen af op het geluyt van den trompet
So ſnel gelijck de wind, en hadde 't eynd in d'oogen
Daer ſy ſich heenen ſpoen ſo veel als ſy vermoogen:
Maer Nyſus gaet voor uyt, en laet haer altemael
Ver achter hem, geſwind gelijck een blixem-ſtrael.
Hem volgde Salius de naeſte: maer het open
Dat tuſſchen beyden bleef was vry wat groot in 't lopen.
De derde voorſte was de ſchoon' Euryalus.
Hy wierd gevolgt van den Sicaenſen Helymus,
En deſe van Dioor, die, had het duyren moogen,
Hem was van achteren wel licht voor by getoogen.
So ſtroopt' hy hem de hiel, en was ſo deun genaeckt
Dat hy hem met de hand de ſchouder heeft geraeckt,
En had op langer loop dat voordeel wegh genomen.
Sy waren nu vermoeyt by nae aen 't eynd gekoomen,
Als Nyſus 't ongeluck in 't lopen is ontmoet
Dat hy te glippen quam en glibberen door 't bloed
Van beeſten, die men daer den hals had afgeſteken,
Waer mee het gladde gras was boven overſtreken.
Hier quam de jongelingh, die de verwinner ſcheen,
Te ſtruyckelen en kon 't niet houden op de been
Maer wierd voor over in het bloed en dreck geſmeeten,
Nochtans heeft hy ſijn vriend en liefde niet vergeeten,
Want ryſend uyt het ſlijm, daer hy gevallen was,
So dee hy Salius mee tuymelen in 't gras.
Dus raeckte Euryalus de voorſte van hun allen (en
Door toedoen van ſijn vriend, en vloog op 't bly geſchal,
Het vrolijck hand geklap der gunſtelingen heen,
En was den eerſt aen 't honck daer men was afgetreen.
Nae hem quam Helymus, Diores was den derde,
Die met de leſte prijs aldaer beſchoncken werde.
Toen maeckte Salius in 't midden van den ringh
Voor alle d'Overſten van de Vergaderingh
Een groot getier en riep, ſo men te recht wouw wyzen
Dat men hem geven moſt den hoogſten van de pryſen,

Waer

Waer van hy door bedrogh verſteken was: maer neen,
De gunſt en tranen en de deugd en ſchoone leen
Syn voor Euryalus, ſo is Diores mede.
Dees riep met luyder ſtem, het is dan buyten rede
Dat men de derde prijs aen my heeft toegeſtaen
Indien dat Salius met d' eerſte door ſal gaen.
Toen ſeyde Eneas, hoort ghy jonge luy: de pryſen.
By u gewonnen, ſal ick u niet tegenwyzen:
Sy ſullen d' uwe zyn gelijck zy zyn verdient:
Maer 't ſtaet my vry dat ick my over mynen vriend
Erberm', en 't ongelijck, het geen hy heeft geleden,
Verſachte en met een gift hem weder ſtel te vreden.
Toen ſchonck hy Salius een grooten leeuwen huyd
Met goude klaeuwen, die ter pooten keken uyt.
Wel, ſeyde Niſus, ſtaet'er ſulcken prijs te hoopen
Voor die verwonnen zyn, en ſyn zy, die in 't loopen,
O vorſt Eneas, ſyn gevallen tegen d' aerd
Uw medelyden en ſo een beſchenckingh waerd:
Waer ſult ghy Niſus dan nae waerde mee vereeren
My, die den eerſten prijs verdient had, en met eeren,
So my het ongeluck, dat Salius de voet
Heeft over dwers gezet, niet mee en was ontmoet?
En heeft met een getoont ſyn aengeſight en leden
Begaeyt met ſlijm en dreck en bloed en vuyligheden.
Eneas loegh'er om als hy den Jonghman ſagh,
En dee een beuckelaer ſtrax brengen voor den dagh
Van Didymaons kunſt, aen een van de pylaeren
Die in de kerck aen God Neptuyn geheylight waeren
Den Grieck te buyt geraeckt, waer mee den goeden held
Den braven Niſus oock te vreden heeft geſtelt.
Het loopen was volbracht, de pryſen omgegeven:
Wie nu, ſeyt hy, ſich voelt door dapperheyd gedreven
Om met twee wanten van het onſaght oſſe-leer
Met loode voeringen malkander gaen te keer,
Die koome ſich hier met ſyn wapenen vertoonen;
En ſtelt twee pryſen om de kampers te beloonen:

Voor die het wind een os met linten om de kop
En een vergulde kroon van hoornen daer op:
Voor die 't verlieſt een ſwaerd en een helmet met veeren
Om tot een trooſt aen den verwonnen te vereeren.
De ſtercke Dares ſprongh ten eerſten voor den dagh
Met groot geroep van 't volck, die tegen Paris plagh
Alleen te worſtelen en deſen ſtryd te waghen.
De ſoon van Amycus had hy ter neer geſlaeghen,
Den grooten Butes, die hy ſo had afgerecht
Aen 't graf van Hector in een ſonderlingh gevecht
Dat hy hem daer voor dood liet leggen tegen d' aerde.
Sulck een was Dares die ſich eerſt hier openbaerde.
Hy ſteeckt het hooft om hoogh, toont ſich gereet ten ſtryd,
En ſtercke ſchouderen en armen ſwaeyt, en ſmyt
Sijn vuyſten door de lucht. men heeft terſtont vernomen
Wie 't met hem waegen wou, maer niemand is gekomen
Uyt ſo een meenigte die 't vechten dorſt beſtaen,
En trecken tegens hem den looden handſchoen aen;
Waerom hy, ſtaende voor Eneas koen en wacker
En meynende daer was geen ander tegen-macker,
De ſtier greep by het hooft, en ſey, Goddinne-zoon,
Dewijl der niemand ſich ſteld tegens my ten toon
So ſtae de prijs my toe. waer nae hebt ghy te wachten?
Sy riepen altemael uyt eene mond, en achten
Dat hy die had verdient. toen ſprack Aceſtes aen
Sijn vriend Entellus, die niet ver van hem van daen
Op groene zoden zat: 'T is te vergeefs, Entelle,
Dat men u langer in 't getal der helden ſtelle
So men u eertijds plagh, indien ghy heden lydt
Dat men met ſulcken prijs gae ſtrijcken zonder ſtrijd.
Waer is nu Eryx, waer die groote man gebleven,
Aen wien wy te vergeefs den lof van vechten geven?
Waer is Entellus ſo vermaerd door 't heele landt,
Die ſo veel pryſen heeft gewonnen met ſyn hand,
Die ſo veel plunderingh, getuygen ſyner wercken,
Hingh aen de wanden op in huyſen en in kercken?

Waer

Waer op Entelles ſey, myn liefd' en zucht om eer
Te haelen leggen noch door blooheyd niet ter neer:
Ick laet my niet uyt vrees verbluffen of vervaeren:
Maer ick ben oud, en traegh geworden door de jaeren.
Mijn bloed is koud, de kracht des lichaems is vergaen.
Had ick de ſterckt' en jeugd ſo 'k eertijds heb gedaen,
Daer dees verwaende gaſt derf ſulcken moed op dragen,
Geen os of winſt of prijs ſou my nae hier toe jaegen;
Ick acht die dingen niet. dus ſprekende ſo ſmyt
Hy midden in't het perck twee wanten tot den ſtrijd
Van over ſwaer gewicht, die Eryx in ſyn tyden
Gewoon was aen te doen wanneer hy gingh uyt ſtryden.
Door ſulcken leeren tuygh was al het volck ontroert
Dat ſeven dick op een genaeyt was, en gevoert
Met lood en yſer. ſelfs ſtond Daros heel verſlaegen
En maeckte ſwarigheyt om ſo den ſtryd te waegen.
Eneas nam dit ſwaer gevaert ſelfs in de hand
En wendt het gints en weer en ſagh 't van elcke kant
En band' en ſwachtelen, van boven en van ondren.
Toe ſey de gryz' Entel, hoe ſouw hy ſich verwonderen
Die van Alcides ſelfs de wanten had geſien
En hier op deſe ſtrand met hem een ſlagh geſchien?
Uw broeder Eryx plagh deeſ' eertyds aen te trecken
En klonck het bloed en breyn uyt menigh herſſe-bec-
ken,
Waer van ghy ziet dat zy noch huyden zyn begruyſt:
Met deeſ' heeft hy getoont aen Hercules de vuyſt
En dorſt hem tegenſtaen: Hier mee plagt ick te ſtryden
Toen ick in volle kracht was in mijn jonge tyden
En my den ouderdom noch niet en had vertraeght.
Maer ſo het Darus dus te vechten niet behaeght,
En ſo hy in de ſaeck ſich ſelven voelt belaeden,
En vind Eneas en Aceſtes het geraeden,
So geef men ons gelijck geweer: ick ſcheld hem quyt
Met my, aldus verſien, te treden in den ſtryd,

En ſal de wapenen van Eryx nederleggen : [gen
Hy heb geen vrees daer voor, maer laet' hem oock geſeg-
En legh de zyne neer, dus ſprekende trock hy
Sijn dubblen lijfrock uyt en wirp hem aen een zy,
En toont ſijn grof geſtel van armen en gewrichten,
En ſet ſich vierkant in het perck, gereet te vichten.
De vorſt Eneas, die dees voorſlach reedlijck vond.
Dee brenghen in het perck gelijck geweer, en bond
Twee wanten even eens aen yder kampers handen.
Elck ſet ſich ſchrap om ſtrax malkanderen aen te randen,
Bey even onverſaeght: elck recht ſich op de teen
En heft zijn armen op. zy raecken hands gemeen
En het gevecht gaet aen, dat metter tijt wert grover.
Sy weten met het hooft te buygen achter over,
Voor 't treffen haer te hoen, d'een, vaerdiger te voet,
Schept op ſijn jonckheyd en geſwinde leden moed,
Den andren wederom ſteunt op ſijn ſtercke ſchoften
En ſpieren, en vertrout ſich ſelve op de grofte
Syns lichaems: maer 't gebeét, door ouderdom vertraegt,
Beſmijckt by nae, ſo dat hy nae zyn aeſſem jaeght.
Sy hebben menighmael de vuyſt vergeefs geheven,
Oock ſlaegen niet om niet malkanderen gegeven
Dan op de borſt, dan in de zy, dan op de kop,
So dat het dreund' en klonck door 't vreeſelijck geklop;
De vuyſten grazen dicht om d' ooren, op de kaecken,
So dat haer tanden en het kinnebacke kraecken,
De ſwaer' Entel ſtaet ſtijf, en weet de ſlaeghen met
Sijn ooghen af te zien en paſt op zijn verzet;
Den ander woelt, als die een hooge ſtad beſpringen
En om en om beſpien om ergens door te dringen,
En ſoecken het nu hier en dan weer daer, en woen,
Maer dickwils te vergeefs en ſonder vrucht te doen.
Entellus hadde nu zyn vuyſt om hoogh geheven
Om Dares op zyn kop een ſwaere ſlagh te geven :
Maer hy, geſwind en rap en dieſe koomen zagh,
Ontweeckſe met een ſprongh ſo vaerdigh als hy magh,

So

So dat Entel zyn kracht quam inde lucht te breken,
Waer door den oude zelfs ter neder is geſtreken
Die ſwaer en lijvig was, en ſtorte tegen 't zand
Gelijck een ouden eyck op Yde of Erymanth,
Wanneer hy van een wind ter aerde wert gedreven
En hem zijn wortelen van onderen begeven.
'T geroep van 't volck is tot den hemel toe gegaen:
Dees was voor den Trojaen, en die voor den Sicaen
Met wederzydſche gunſt en yver ingenomen.
Waer op Aceſtes ſelfs terſtond is aengekoomen
Uyt medelijden tot zijn vriend, zijn even-oudt,
En hief hem weder op den helt, al even ſtout
Noch door de val verſchrickt, heeft ſonder langh te wachten
De kamp weerom hervat de gramſchap geeft hem krachten.
De ſchaemte, die hy had, en het bewuſte bloed
Van eygen dapperheyd onſtack het groot gemoed,
En vol verbolgentheyd en ſonder ruſt te geven
Heeft hy zyn vyand door het heele perck gedreven
En hiel niet af van ſlaen, nu met de rechterhand,
Nu met de ſlincker weer, van die, van deſen kant,
En ſat hem achter her en paſte wat te raecken,
So dicht, gelijck het klapt en rammelt op de daken
Wanneer den haghel valt. Eneas vond geraên
Dat hy niet langer in zyn gramſchap voort ſou gaen
Noch tegen den Trojaen ſo hard en vinnigh woeden,
En heeft, om Dares voor meer ongelucks te hoeden,
Doen ſcheyden het gevecht, en ſo den man verloſt
Die 't moe en afgemaeckt niet langer harden koſt;
Hy ſtreelde en trooſte hem voorts met vriendelijck redē
O ongeluckige, wat voor onſinnigheden,
Wat onbedachtheyd, wat benevelt uw verſtand?
Wijckt voor de Goon: dit komt u van een hooger hand.
Dus ſprack hy, en den ſtrijd was met ſyn woord geſcheyden.
Syn cammeraden en getrouwe ſpits broers leyden

Hem nae de ſchepen toe niet al te wel te vreen,
Die 't hooft van ſchaemt' en ſpijt vaſt ſchudde gints en heen
En bloed en tanden ſpoogh, hem uyt den beck geſlagen.
Den helm en degen wierd hem achter nae gedragen,
Dat den verwonnen tot een trooſt was toegezeyt.
De ſtier, des winners prijs, werd nae Entel geleyt,
Die moedigh op ſijn winſt ſey, o Trojaenſe mannen
En ghy, Eneas, merckt wat ſpier ick plagh te ſpannen,
Wat ick voor krachten had in mijnen jongen tyd,
En met wiens ſterven dat ghy Dares hebt bevryd.
En ſtaende voor den ſtier heeft hy ſijn vuyſt geheven
En met de harde want hem voor ſijn ſter gedreven
Door been en herſſens heen, ſo dat het arme beeſt
Ter aerde ſtort' en lild' en gaf eer langh de geeſt,
Waer over hy aldus vervolgde ſijne reede:
Ontfangh, o Eryx, 't bloed dat ick u in de ſtede
Van Dares offer op, en 't ſtae u beter aen.
Nae deſe winſt treck ick de wanten noyt weer aen.
Waer zyn de ſchutten nu die pijl en boogh beminnen?
De Vorſt hangt pryſen op voor die het ſullen winnen.
Men hecht een hooge maſt van een der ſchepen op
Met alle man, en bind een duyf ontrent den top
Al levendigh, die haer ſal voor een doel verſtrecken.
De mannen koomen t'ſaem. hy doet de looten trecken
Uyt een metalen helm. 'T eerſt krijgt Hippocöon,
Het twede Mneſtheus, die voorheen den roey-ſtryd won.
Het derde lot is op Eurytion gevallen,
De broer van Pandarus, die 1. eertyds d'eerſt van allen
Door laſt van Pallas brack het onderlingh verbond
En d'eerſte ſchichten nae de Griecken heenen zond.
De leſte was Aceſt, die in ſijn oude dagen
Noch mee een ſchootje met de jonge luy wouw wagen.
Elck ſpan t ſijn boogh ſo ſtijf als zy het lyden magh
En haelt ſijn pylen uyt de kooker voor den dagh.

1. In 't gevecht van Menelaus en Paris. II. 4.

Toen

Toen heeft Hippoköon, die d' eerſte was door 't looten
Van zyn geſpanne pees een pijl om hooch geſchooten
Die met een groot geſnor quam midden op de maſt
So dat hy ſtond en trild', en bleef'er boven vaſt.
De vogel ſchrickt' en heeft haer vleugelen geſlagen
En tegen een geklapt. 't geroep van die dit zaegen,
Gingh tot den hemel toe en 't vrolijck hand-geſlagh.
Nae hem quam Mneſtheus, die ſcherp op de vogel ſagh,
Maer jammer was het dat zyn pijl die niet en raeckte:
Hy ſchoot het touw aen tween daer men haer vaſt aen maeckte,
Die vry en los door wind en wolcken heenen vlood.
De ſnelle Eurytion, die ree ſtond tot zyn ſchoot,
Riep Pandarus ſyn broer, om hem te hulp te koomen
En hebbend' op de duyf ſyn oogh-merck naeu genoomē
Die van het touw' verloſt klapwieckte door de lucht
Heeft haer dwers door het lijf geſchooten in de vlucht
So dat ſy dood voor hem quam met de pijl te vallen.
Aceſtes waser'nu maer overigh van hun allen,
Maer prijs en was'er niet te haelen met den boogh:
Nochtans ſo dee hy een verloore ſchoot om hoogh
Voor de genucht, em om ſyn kunſt te laeten blijcken,
Hoe dat hy niemand van den jongen had te wijcken,
Wanneer daer onverſiens een ſelſaem ſtuck verſcheen,
Een voorſpoock, dat wat 1. groots beteykende voor heen
So by den uytkomſt bleeck, maer daer de wichel-luyden
Wanneer het was te laet het dreygen van beduyden.
Want in de wolcken is de pijl in brand geraeckt
En daer ſy vloogh heeft ſy een ſtreep van vyer gemaeckt
En is voorts in de lucht gelijck een ſter verdweenen,
Die men by heldre nacht ſomtyds ſiet ſchieten heenen.
Al wat hier was ſtond heel verbaeſt, ſo den Trojaen
Als den Siciliaen, en riep de Goden aen,

1. Het verbranden naementlijck van de vloot, dat de wichelaers te laet verſtonden door het aenſteken deſes pijls te ſyn beduyt.

Eneas

Eneas heeft dit voor geen teyken aengenoomen
Dat eenigh quaed voorſey, en dee geſchencken koomen
Die hy Aceſtes gaf, en heeft den ouden heer
Omhelſt en ſprack: Ghy hebt dit wel verdient, en meer.
Want Jupiter wil ons door ſulcke teykens ſeggen
Dat men u oock een prijs van ſchieten toe moet leggen.
Het was alleen het lot, dat u de beurt ontnam.
Ontfanght van my dees kop die van mijn vader quam.
Sy was heel kunſtigh met verheve werck gedreven
Die 1. Cyſſeus eertijds aen Anchiſes had gegeven
Tot een gedachtenis. Hy had naeu uytgeſeyt
Of heeft den eerſten prijs Aceſtes toegeleyt
En bovend' andre voor verwinner doen verklaeren
En cierd' hem met een krans van groene laure-blâeren:
De goede Eurition nam 't oock niet qualijck dat
Men aen een ander gaf 't geen hy gewonnen had,
En om Aceſtes wil heeft het hem niet verdrooten
Schoon hy de man was die de vogel had geſchooten.
Hem volghde Mneſtheus, die de derde prijs ontfingh,
Die 't touw aen ſtucken ſchoot waer aen het duyfjen hingh.
De leſte prijs is by Hippoköon genooten
Die boven in de maſt zyn pijl had vaſt geſchooten.
Maer Vorſt Eneas eer dees ſtrijd heel was gedaen
Ontboo Epitydes, dien d' opſight van Aſcaen
Van hem bevoolen was, en ſey hem, wilt u wenden
Strax nae mijn ſoon, en ſiet of hy de jonghe benden
En paerden heeft gereedt: dat hy ſich maecke klaer
En voer ſijn ruyters op voor ſijnen groote-vaer
En deſen dagh met ſyn geſelſchap helpe vieren,
En ſich in wapens toon met ſtanders en banieren.
Selfs gaf hy laſt aen 't volck om uyt de wegh te ſtaen
En voor de ruytery te geven ruyme baen.
Sy ſijn gelijckerhand al 't ſamen aengetoogen
En ſitten braef te paerd voor hunner ouders ooghen

1. De vader van Hecuba, Koningh van Thracien.

Dat

Dat elck verwondert ſtaet. Een rond-geſchoore kroon
Druckt haer het hayr van 't hooft, gelijck men was ghe-
Twee lanſſen voeren ſy met yſer voor beſlagen. (woon.
Daer zynder onder haer die gladde kookers dragen
Met pijlen op den rugh, en hebben kettings aen
Van goud, die om den hals met volle keeren gaen,
En maken ſamen uyt drie ruyter-compagnyen.
Elck had ſijn Capiteyn die voor haer bende ryen,
En yder volghden ſes gelederen van tween.
Van drie Ritmeeſters was de jooge Priaem een,
Polites zoon, die na ſijn grootvaer was geheeten
En op een bonten hengſt van Thracien gezeeten,
Een dapper paerd, dat voor twee witte voeten had
En dien een brave kol recht boven d'oogen zat,
Wel opgezet van hals gelijck als van de ſwanen:
Een jongelingh, die noch een hoop Italianen
Sou namaels ſetten voort. De tweede van de drie
Ritmeeſters was Atys, de kleyne knaep, van wie
'T geſlacht van de Latynſe Atyſen is geſprooten.
Dit was de lieſſte van Julus ſpeel-genooten.
De leſte quam Aſcaen, die boven yder een
Uytmunte in braef gelaet en ſchoonheyd, aengereen
Op een Sidoniſch paerd, dat hem de Coninginne
Eliſa ſchonck tot pand en teycken harer minne
Op dat hy haer daer by gedencken ſou; de reſt
Was opgeſeten op de paerden van Aceſt.
De kijckers, die aldaer by een vergadert waren,
Ontfingen 't paerde-volck met vreugdige gebaren
En vrolijck hand-geklap, en ſien met luſt en vreugd
Der oudren aengeſight en weſen in de jeughd
Als ſy nu altemael by een vergadert ſtonden
Voor al de kijckers, die hier in haer vreughde vonden,
Soo was een yder op 't gegeven teycken ree
Dat met ſijn ſweep van ver Epitydes haer dee.
Sy reden twee en twee, en ſlooten hare troepen,
En openden weer haer geledren op het roepen

En

En quamen tegens een en drilden het geweer
En ſwencktten ſlinx en rechts en maecken keer op keer
Nu neemen zy de vlucht, nu wenden zy, en maecken
Een ſpiegel-ſtrijd tot dat zy weer in vrede raecken.
Gelijck den doolhof in het hooge Creten had
Veel weghen gints en her en meenigh avrechts pad
Waer door de doolende geen giſſingh wiſt te maecken
Wat wegh hy volgen moſt om daer weer uyt te raecken,
Alſo verwert de jeugd van Trojen onder een
Terwijl ſy tommelen en trecken aen en heen
En 't afgerechte paerd doen luyſtren nae de toomen,
En ſpeelen even als de Dolfijns in de ſtroomen.
Dit ſlagh van vechten, dees gewoonte braght Aſcaen,
Als hy zyn muyren trock om Alba, weer ter baen,
En dee het oude volck van Latium dit leeren
En deſen feeſtdagh met ſulck ruyter-ſpel vereeren,
En ſo hy in ſyn jeugd dit ſelver had gedaen
Met zyn Trojaenen, dee hy 't doen van den Albaen.
Oock voerde Romen in dees kinder-oefeningen
Haer ouderen ter eer daer zy die van ontfingen:
Noch noemt men 't het ghevecht van de Trojaenſche bend,
En 't is daer heden noch met deſen naem bekent.
Tot noch toe had men ter gedachtenis des ouden
Anchiſes heylgen-dagh dus onder 't volck gehouden
Wanneer als de Fortuyn haer ruggen heeft gekeert:
Want, wylmen aen het graf zyn jaergety vereert
Met velerhande ſpel, is Iris afgeſonde
Van Iuno nae de vloot. ſy droegh haer oude wonden
Noch in het hert, en had veel in het hooft gelaen
En deedſe met de wind voorſpoedigh heenen gaen
Die lanx een krommen boogh ten hemel afgeſtegen
Die duyſend kleuren had en ſwanger gingh van regen
Haer reys gevordert heeft en vaerdigh neder quam
Eer dat men 't wierd gewaer of yemand haer vernam.

Sy

Sy vind de haven leegh en heel de vloot verlaten
Van mannen, maer de wijfs van de Trojanen zaten
En treurden langs het ſtrand, van waer in eenſaemheyd
Anchiſes dood by haer beklaeght wierd en beſchreyt,
En zagen 't zeewaerts in. Och, riepen ſy, wat baren,
Wat golven moeten wy noch t'ſamen overvaren,
Wat wegh noch doen ter zee, nu ſwack en afgement,
En wie ziet noch van als den uytſlagh of het endt?
Dit was 't gemeyne woord, dus kermden al de vrouwen.
Sy bidden daer in 't land een ſtad te mogen bouwen:
De moeyte van de zee ſtaet haer niet langer aen.
Weshalven Iris, om haer tyd wel gae te ſlaen,
Verandert van gedaent', en geeft ſich in het midden
Der wyven, die om ruſt en hier te blijven bidden,
En neemt het weſen aen van d'oude Beröe,
Het wijf van Doriklus, die in voortyden mee
Van naem was en geſlacht en wel voorſien van zoonen,
En quam in 't midden van de vrouwen haer vertoonen.
O, ſeys', ellendige, die in uw vaderland
De Griecken zyt ontſnapt, en van de vyands hand
Noch voor noch in de ſtad van Troje doodt gebleven,
O ghy rampſaligh volck, waer toe of u het leven
Tot noch toe is geſpaert? tot wat voor quaed of dood
Of ghy van 't ongeluck tot heden overſchoot?
Nae Trojens ondergangh werd het nu zeven jaren
Dat wy, land af land aen, door barningen en baren,
Door 't ruym, door 't engh, door rotz' en klippen varen heen,
Geſlingert en gezolt door allerhande zeen
Om eens in het beloofd' Italien te raecken,
Dat wy der van ons vlucht hoe naeder wy 't genaecken:
Hier is het land, dat van Enéas broeder quam,
Hier heerſcht de goed' Aceſt die ons ter herbergh nam
Wie ſouw ons hier een ſtad te timmeren beletten
Daer ſich de borgeren ter neder mogen ſetten?

O va-

O vaderland, en ghy huyſ-goden, die den brand
Van de verdelgde ſtad ontvoert zyt en de hand
Der Griecken te vergeefs, ſal het dan noyt niet weſen
Dat men een Troje ſie weer uyt ſyn aſſch verreſen?
Sal ick de Xanthus ſtroom dan nergens zien vernoemt
Noch die van Simoïs, ſo ver en wijd beroemt?
Wat, ſpant dan liever aen met my, en leent uw handen
Om dees rampſael'ge vloot van ſcheepen te verbranden.
Want ick heb in myn droom Canſſandra ſelfs geſien
My een onſteeke toorts met eygen handen bien;
Hier, ſey ſy, is uw t' huys: wilt hier te bouwen trachten,
En ſoeckt uw Trojen hier. oock dient ghy niet te wachten
Op ſulcke wonderen, hier ſtaen, gelijck ghy ziet,
Vier auters voor Neptuin. hy, die de zee gebiedt,
Reyckt ſelfs de fackels toe en geeft ſ' in uwe handen
En nodicht u om al de ſchepen te verbranden.
Dus ſprekende greep ſy op 't ſtrand van ſtonden aen
Een hout al brandende van het autaer van daen
En wierp het in de vloot. als dit de vrouwen ſaghen
So wierden ſy verbaeſt en tot in 't hert verſlaegen.
Een was'er onder haer die eertyds meenigh kind
Van Coningh Priaemus gevoedt had en gemint,
'T was Pyrgo: deſe riep, o Ghy trojaenſche vrouwen
Dit is geen Beröe: wilt haer voor die niet houwen:
Siet wat een godlijckheyd zy voert in het gelaet,
Siet wat een vuyr en glans dat uyt haer oogen gaet,
Hoe levendigh is zy van geeſt, hoe braef van leden,
Hoe klonck haer ſtem, wat heeſt ſ' een deftigheydt in 't treden!
Ick ſelfs heb Beröe niet al te wel te pas
Gelaeten, en t' onvrêen dat zy alleenigh was
Verſteken van de feeſt, en uyt de vreugd moſt blyven
Die men ter eere van Anchiſes ſou bedryven.
Dit ſey de Pyrgo: maer de moeders in 't begin
Vol twyfelmoedigheyd, en ongewis van zin

Door

Door liefde van het land, daer ſy al ree nu waeren,
En van 't beloofde Rijck waer heen ſy moſten vaeren,
Aenſaghen vaſt de vloot met een bekommert oogh
Als de Godin van daer recht nae den hemel vloogh,
En ſnijdende den boogh dwers door de wolcken heenen
Is ſy voorts metter vlucht uyt haer geſight verdweenen.
Toen ſchricktens' altemael en 't ſchreeuwen dat gaet aen,
En door een dulligheyd vervoert en onberaen
Loopt elk om ſtrijd nae 't vuyr ſy plonderen d' autaeren
En werpen 't offerhout en tacken, loof, en blâeren
Al brandend in de vloot de vlam komt voort te ſlaen,
Grijpt planck en banck en riem en touw, en taeckel aen,
En woedt met vryen toom van achteren tot vooren,
De bode Eumelus brenght aen der Trojaenen ooren
Ontrent Anchiſes graf, daer men ter ſchouw-plaets ſat,
Hoe dat men heel de vloot in brand geſteken had:
Selfs hebben ſy den roock oock inde lucht vernoomen.
Aſcaen vlieght d'eerſte daer nae toe met volle toomen
So hy te paerd ſat en zyn volck aenvoerde, en ſtoot
Recht toe recht aen om ras te weſen by de vloot:
Daer 's niemand die hem in ſyn loop kan tegen houwen.
O, riep hy naeckende, wat maeckt ghy, arme vrouwen,
Wat dulligheyd is dit, helaes, waer 's uw verſtand?
Het is geen Grieckſe vloot die ghy hier ſteeckt in brand,
Maer 't is de hoop daer wy ons op verlaeten moeten.
Siet, ick ben uw Aſcaen. mit wirp hy voor haer voeten
Syn helm ter aerde neer, daer hy te vooren mee
Den ſpiegel- ſtrijd vertoond' en voor ſyn benden ree.
Hier volgd' Eneas op en de Trojaenſe troepen.
De vrouwen, vol van vrees, verſchòyen op dit roepen
En vluchten lanx het ſtrand d'een hier en d'ander daer,
En tyen nae het boſch en klippen, daer ſy haer
Verſteken in een gat waer ſy haer bergen konnen,
En hebben groot berouw van 't werck dat zy begonnen.

Het licht verdriet haer nu de zinnen ſyn bedaert
En Iuno wederom uyt haeren boeſem vaert
(Die haer bezeeten had) en ſy haer miſdaed kenden :
Maer daerom liet het vier de ſchepen niet te ſchenden
Met onbeſuyſde kracht, dat in het teer en roet
Vindt drooge en vette ſtof die brand en vlammen voed.
Het werck dat tuſſchen in de plancken was gedreven
Siet men in dampigh hout en natte naeden leven,
Met dicke ſmoock: het vuyr allenskens voort gegaen
Taſt romp en overloop en kiel en alles aen.
Het volck en helden, hoe ſy haer met gieten weeren,
En kunnen het verderf niet uyt de ſchepen keeren.
De vroome Eneas heeft klederen geſcheurt
En bey ſyn handen nae nae den hemel opgebeurt
En al de Goon tot hulp en byſtand aengeropen :
O groote Iupiter, ſo men van u magh hoopen
Dat ghy d' ellendigen Trojaenen niet en haet
Tot op den leſten man: ſo u ter herten gaet
Der menſchen welſtand : hebt ghy eenigh medelyden
Met den ellendigen als in voorleden tyden :
So bid ick, ſtaet ons by in deſen laeſten nood,
Behoud de ſcheepen en bevryd ons van de dood !
Of, heb ick het verdient, laet uwe blixem-ſtraelen
(Dit is noch overigh) op deſen boezem daelen
En ſchiet my met uw hand alhier ter aerde neer.
Hy had noch naeuwelijcx dees woorden uyt, wanneer
Een ongewoonlijck weer is ſchielijck opgekoomen
Het dondert dat het dreunt en over veld en ſtroomen
Stort van den hemel af ſo vreeſſelijcken ſlagh
Van regen, datmen noyt een diergelijck en ſagh,
So dat de boorden van het water overloopen.
Het half verbrande hout en touw en takel droopen,
En 't ſtorten hiel niet op voor dat de heele vloot
Wierd vanden brand bevrydt en raeckte buyten nood,
Behalven vier, die ganſch van 't vuyr verſlonden waeren.
Maer Vorſt Eneas, door dit droevigh weder vaeren

En

En bitter ongeval getroffen in het hert,
Vind ſich verlegen en vol twijfelingh, en werd
Doorſorge gints en weer en buyten raed gedreven,
En overley of hy ſich daer ter neer wou geven
In het Siciliſch land, en inde wind ſou ſlaen
En ſetten 't uyt ſyn zin het geen hem wiert geråen
Door 't noodlot: of ſyn reys hervatten en gaen vaeren
Voorts nae Italien: als Nautes, oud van jaeren
En boven andere door ſonderlinge gunſt
Van Pallas afgerecht en klonck in wichel-kunſt,
Hem diende van bericht in 't geen hem was van noden
Te weten wat hy van de gramſchap van de Goden
Door ſulcke teyckenen voor ſich te vreſen had,
Of hoe het alles inden raex van 't noodlot zat,
En ſprack aldus om hem wat moeds en trooſt te geven:
Men volge ſo men van het noodlot wert gedreven
En gints en weer geruckt; hoe dat het ons wil gaen
Men dient al watter valt geduldich uyt te ſtaen.
Aceſtes, uyt de ſtam van Dardanus gekoomen,
Is hier, die van u tot een raedſman dient genoomen
En die u als een vriend ſyn hulp vry willigh biedt:
Geef hem het volck dat van de ſchepen overſchiet,
Wat ſwack is en vervaert, wat onluſt heeft in 't vaeren
En u te volgen door de wilde woeſte baeren,
Al wien 't is tegen 't hert om langer mee te gaen
En 't eynd met u te zien van 't geen ghy dorſt beſtaen,
En ſchiet en monſtert uyt om hier aen land te blyven
Wat u niet dienſtigh is van oude mans en wyven,
En laet haer toe dat zy hier timmeren een veſt
Die men Aceſta noemt ter liefde van Aceſt,
Dus heeft zyn oude vriend hem wel wat moeds ghegeven
Maer de bekommeringh niet uyt het het hooft gedreven
Die hem geduyrigh hiel in allerley gepeys.
De bruyne Nacht was nu ten halve van haer reys

Wanneer ſyn vaeder ſcheen te daelen nae beneden
Ten hemel af, en hem te houden deſe reden:
Zoon, die ick liever als mijn eygen leven had
Toen ick het leven door der Goden gunſt bezat:
Zoon, die ſo veel in 't lot van Trojen hebt geleden,
Die ſo langh zyt geſolt door alle ſwarigheden:
Ick kom alhier door laſt die Iupiter my gaf,
Hy, die de vlammen joegh van uwe ſchepen af
En ſich ten laetſten noch liet over u bewegen:
Hoort nae den raed die ghy van Nautes hebt gekregen,
En ſteltſe vry in 't werck die u den oude gaf.
Voert nae Italien van deſe kuſten af
Het puyckje van uw volck en uytgeleſe gaſten;
Want daer ghy komen ſult ſyn harde en rouwe quaſten,
Een dapper volck, die ghy daer overwinnen moet.
Maer paſt dat ghy een reys nae onder d'aerde doet
En my in Plutoos Rijck voor heenen aen komt ſpreken
Want ick en ben niet, daer de droeve ſchimmen ſteken,
In 't heyloos Tartarum by goddeloos geſpuys,
Maer in 't Elyſigh veld en beemden ben ick t' huys
Daer ſich de zielen der godvruchtige vermeyen.
De ſuyvere Sibil ſal u daer heenen leyen
Nae 't offren van veel bloeds van ſchapē, ſwert van vacht,
Die men om d' onder gôon te zoenen heeft geſlacht,
Daer ſult ghy dan uyt my uw afkomſt kunnen hooren
En wat haer voor een ſtad en veſtingh is beſchooren.
Nu, zoon, vaer wel: het is al over middernacht,
Den tijd en lijdt het niet dat ick hier langer wacht:
De Son ſal met den dagh haeſt uyt het ooſten koomen;
Ick heb het ſnuyven van zyn paerden al vernoomen.
Als hy dit had geſeyt verdween hy in de lucht
Niet anders als een roock. Eneas riep, waer vlucht
Ghy doch ſo haeſtigh heen? wie is'er van de Goden
So nydigh die my u t' omhelſen heeft verboden?
Mit ſtond hy van zyn bed en haelde voor den dagh
Van ſtonden aen het vyer dat onder d' aſſen lagh,

En

En heeft ootmoedigh den Trojaenſen haert-ſtee-goden
(Met wien hy uyt den brand van Troje was gevloden)
En de Godinne Veſte een offerhand gedaen
Van heyligh meel en zout, en ſtack den wieroock aen.
Voorts ſend hy aen Aceſt, ontbied ſijn reys-genooten,
Seyt haer ſijns vaders laſt en wat hy had beſlooten.
Den Raed en ſammelt niet, vind alles goed en wel,
Aceſtes weygert niet te volgen het bevel.
Men ſchrijft de namen op van die hier willen blijven
En timmeren een ſtad; ſchiet mannen uyt en wijven,
Al volck dat door geen zucht van eer gedreven werd.
De reſt, kleyn in getal maer groot van moed en hert
Om 't uyterſt' uyt te ſtaen, vertimmert doft' en banken,
Boet ribb' en balcken en de halfverbrande plancken,
Maeckt nieuwe riemen ree, vertakelt touw en wand,
Calfaet en brenght de vloot weerom in goeden ſtand.
Eneas dee de ploegh hier ondertuſſchen dryven
En ley voor 't volck, dat in Sicilien ſou blyven,
De plaets af tot een ſtad, deylt erven uyt by 't lot,
En ſeyt waer Ilium ſal ſtaen, wat Burgh en Slot,
Wat Troje weſen ſal en daer de naem af dragen.
Aceſtes den Trojaen ſchept wonderlijck behagen
In dit ſijn nieuwe Rijck, ſtelt Raed en Rechtbanck in,
Kieſt uyt het gantſche volck Wethouders nae ſijn zin,
Maeckt keur' en wetten en belaſtſe t'onderhouwen,
En doet op Eryx bergh een kerck voor Venus bouwen,
Geeft aen Anchiſes graf een prieſter met een woud
Dat ver en wijd ſich ſtreckt met dicht en duyſter hout.
Als men met al het volck nu negen heele dagen
Wel had gebancketteert en ten autaer gedragen
Geſchencken voor de Goon en offerhand gedaen,
Riep haer een zuyder wind om weer in zee te gaen,
En 't koelde wacker op: toen ginght'er op een kermen
En huylen langs het ſtrand en kuſſen en omarmen.

Het duyrt een etmael langh eer datmen ſcheyden kan
Nu wil het alles mee, nu wenſchen vrou en man
Die in de zee ſo veel gevaers en moeyten zagen
Noch onlangs, watter is te vreeſen of te dragen
Veel liever uyt te ſtaen als ſcheyden hier van een.
De goed' Æneas heeft met minnelijcke reen
De droevige vertrooſt en hy beval met tranen
Aen ſijn verwant Aceſt de blyvende Trojanen.
Toen heeftmen door ſijn laſt drie kalveren geſlacht
Voor Eryx, en een lam voor 't Onweer, ſwert van vacht,
En heel de vloot ontmart om t'zeewaerts in te dryven.
Hy ſelver, met een krans van bladen der olyven
Om 't hooft, ſtond voor op 't ſchip, en had in ſijne hand
Een kop met wijn gelaen, en wierp het ingewand
En goot de wijn in zee, en is voorts heen gevaren.
Een goede voor-wind joegh haer door de ſoute baren.
Het ſcheepſvolck roeyt en veegt de vloeren van cryſtal,
Maer Venus, vol van ſorgh hoe 't voorts gelucken ſal,
Sprack onderwijl Neptuyn en voerd' hem deſe klachten:
O zeevoogd, Junoos toorn en wrockende gedachten
En ſtage wraeckluſt doen my ſoecken door gebeen
Wat byſtands over al. Die Juno, die door geen
Godvruchtigheyd of dienſt of offeren en ſlachten
Noch door verloop des tijds haer ſelven laet verſachten.
Ja 't onverſoenlijck wijf woed altijdts aen en paſt
Op Noodlot noch Jupijn, vraeght na beſluyt noch laſt.
Het was haer niet genoegh te grond toe te vernielen
Der Frygen ſchoone ſtad en duyſenden van zielen
Uyt gruwelijcken haet, en dat ſy joegh en dreef
Door allerhande ramp al watter overbleef:
Noch laet ſy niet 't gebeent der dooden te vervolgen.
Sy wete wat haer maeckt ſo bitter en verbolgen:
Ick kan de reden van haer gramſchap niet verſtaen.
Ghy ſelver weet wat dat ſy eertijds heeft gedaen
In 't Meyr van Libyen en ons is wedervaren,
Daer ſy den hemel dee vermengen met de baren

Toen

Toen ſy haer te vergeefs op Æolus verliet
En ſulcke dingen dorſt beſtaen in u gebiedt:
Bezie nu eens wat quaed ſy onlangs heeft gebrouwen;
Hoe ſy door byſtand van een deel Trojaenſe vrouwen,
Die ſy beſeten had, de vloot hielp in den brand
Datmen genootſaeckt was te laten aen het land
Veel reyſgenooten, die men door 't verlies van ſchepen
Niet machtigh was te lâen of verder mee te ſlepen.
Nu bid en ſmeeck ick u (waer toe ick inde nood
Mijn toevlucht nemen moet) dat, watter van de vloot
Noch overſchiet, op u ſich mooge doch vertrouwen
En aenden Tyber-ſtroom koom veyligh en behouwen,
Indien 't gheen ick verſoeck door 't noodlot mach gheſchien
En haer de Parken daer geen veſtingh en verbien.
Waer op de Zee-god haer dees reden heeft gehouwen:
O Venus, het is meer als billick uw betrouwen
Te ſtellen op mijn rijck, waer uyt ghy ſelver ſproot.
Oock heb ick het verdient in velerhande nood.
Ick heb de dulligheyd in mijn gebiedt en baren
Wel dickmaels ingetoomt, en 't ſtormen doen bedaren
En 't woeden neergeleyt van hemel en van zee.
En wat ick oock te landt voor uw Eneas dee
En wat al ſorgh ick daer oock heb voor hem gedragen
Daer ſoude Simõis en Xanthus van gewagen.
Wanneer Achilles het Trojaenſe leger joegh
Tot binnen in haer wal, en duyſenden verſloegh
Der Burgren, die ſijn ſwaerd en ſchichten niet ontvlooden,
So dat de Stroom-gôon om de meenighte der dooden
Verſuchten in haer kolck, verlegen, en verkropt,
En ſagen haren wegh, te zeewaerts toe geſtopt.
Ick heb hem, die ſich vond in ongelegentheden
Als hy met Peleus-ſoon was in 't gevecht getreden,
Hem ongelijck in gunſt der Goden en in kraght,
Gegrepen in een wolck en uyt den nood gebracht,

Schoon dat ick was geſint om het meyneedigh Trojen
(Van mijne hand gebouwt) ten grond toe om te goyen.
Noch ben ick hem, gelijck te vooren, toegedaen,
Noch is hy in mijn gunſt: dies laet uw vreſen ſtaen.
Hy ſal behouwen aen Avernus haven koomen
Gelijk gy wenſcht en bidt, een man maer uytgenoomen,
Die hy op zee alleen verlieſen ſal van al
Sijn volck. Een hooft, dat men voor veele geven zal.
Als nu Neptunus met dees vriendelijcke reden
De blyde Venus had geſtreelt op haer gebeden,
Sloegh hy van ſtonden aen ſijn paerden in, en broght
'T geſchuymde mond-ſtuck in den beck van 't wild ghedrocht,
Geeft haer den yollen toom, en vliegt met blaeuwe wielen
Licht over 't water heen. De woeſte baren vielen,
De zee werd kalm en ſtil en als een effen pad,
'T geſwolle water ſlecht ſich onder 't ſnorrend rad,
De winden loopen heen, de wolcken die verdwijnen.
Men ſiet een vreemden hoop ontrent ſijn koets verſchijnen.
De groote walviſch laet ſich boven 't water zien
En Glaucus oude rey komt hem haer dienſt aenbien;
Hier is Palemon en de Tritons, ſnel van vinnen,
En Phorkus heele heyr. De gladde Zee-goddinnen,
Vrouw Tethys, Melité, de jonckvrouw Panopé,
Thaly, Cymodocé, en Spïo met Niſé
Zyn aen ſijn ſlincker hand, die hem alom verſellen.
Eneas, wiens gemoed geſtage ſorgen knellen,
Dat noyt geruſt en was en ſteets in twijffel hingh,
Gevoeld' een vrolickheyd die hy in 't hert ontfingh,
En gaf aen 't ſcheeps-volck laſt de maſten op te ſetten,
De zeylen aen te ſlaen, en ſonder te verletten
Haer reys te vorderen. Het volck paſt vlytigh op,
Recht maſten over eynd, hijſt zeylen na den top,
Maeckt ſchoot en gaerden klaer. De wind begint te kouwen
En valt van achtren in de doecken, breed ontvouwen.

De

De kloecke Palinuer vaert als een Ammirael
Voor al de ſchepen heen, ſy volgen altemael
Gelijck haer is belaſt. De Nacht met volle toomen
Was nu ter halver wegh of daer ontrent gekoomen:
Het bootſvolck had ſich by de riemen neer geſtreckt
En hare leden langs de bancken uytgereckt
En was daer hard en wel in diepe ruſt gelegen,
Wanneer de Slaep-god uyt de ſterren neer gezegen
De nevelige lucht en duyſter heeft verdunt
Om u, o Palinuur, op wien hy 't had gemunt,
In ſlaep tot uw verderf onnoſel te doen koomen.
Hy had thans de gedaent van Forbas aengenomen,
En ſette ſich by hem ontrent de ſtier-plecht neer.
Wat is het, ſey hy, nu een mooy en lieflijck weer!
De vloot wert ſelver van de dyningh voort gedreven.
Hoe effen waeyt de wind! u werd een uyr gegeven
Om wat te ruſten; leght u hooft wat neer, en maeckt
Uw oogen verſch; ſy zyn vermoeyt en afgewaeckt,
En wilt my voor een poos uw plaets alhier betrouwen.
Hy, die beſwarelijck ſijn oogen op kon houwen,
Antwoorde, hoe? meynt ghy dat ick niet wyzer ben,
En dat ick van de zee de luymen niet en ken,
Of niet en weet wat van dit monſter zy te houwen?
Wilt ghy dat ick de Vorſt en ſchepen ſal vertrouwen
De trouwelooſe wind, en van het ſtuyr ſou gaen
Die door het moye weer ſoo dickwils ben verraen?
Dus ſprack de man, en is ſo vaſt aen 't roer gebleven
Of hy genagelt was, en wouw niet overgeven
Het geen hem was vertrouwt, en ſloegh de ſterren gâe
En hielſe ſtaegh in 't oogh. De Slaep-god achter nae
Heeft hem met eenen tack, die hy had mee genoomen
En droop van 't ſluymrigh nat van de vergetel-ſtroomen,
De ſlapen van het hooft te wederzy geraeckt
En op het leſte bey ſijn oogen toegemaeckt

Schoon hy ſijn beſt dee om de ſlaep-zucht te verdryven.
Wanneer nu Palinuyr nae worſtelen en wryven
Was onverhoeds in ruſt, viel hem de Slaep-god voort
Met alle macht op 't lijf en heeft hem over boord
Van 't ſtuur af met een ſtuck van 't roer en achterſteven
Van boven neer geruckt en in de zee gedreven,
Die te vergeefs ſijn maets om byſtand heeft gebeen.
De Slaep-god gaf ſich op ſijn wiecken, en verdween.
Noch hiel de vloot haer ſtreeck in 't midden van de ſtroomen
Op de beloften van Neptunus, en gekoomen
Ontrent de klippen van de Meereminnen, daer
De ſchipper van ſijn ſchip en leven loopt gevaer,
Noch wit van het gebeent van die daer zyn gebleven,
Hoort men een heeſch geluyt de rotſen van haer geven
Ver over zee, wanneer Eneas merckte dat
Het ſchip ſijn ſtierman miſt hy heeft het roer gevat
En ſet ſich op de plecht om ſelfs by nacht te ſtieren
Het ſchip, dat nu begon te ſlingeren en ſwieren:
En dickmaels ſuchtend' om 't verlies van ſijnen vriend
Die hem ſo langh en trou voor ſtuyrman had gedient
Sey hy, o Palinuyr, die 't weer te veel betroude
En al te ſeker op het ſlechte water boude,
Uw lijck, wanneer ghy werd geworpen aen het land,
Sal leggen ongedeckt op 't onbekende ſtrand.

Eynde des vijfden Boecks.

IN-

INHOUD

des Seſten Boecks.

ENeas te Cuma gelandt zijnde begeeft ſich nae de ſpeloncke van Sibylle ende offerhande nae den eyſch ende gewoonte ghedaen hebbende gaet te rade met het Orakel van Apollo, daer hy ſijn aenſtaende gevaer ende uytkomſte der oorlooghen uyt verſtaet. Het doode lichaem van Miſenus, op het ſtrand gevonden, doet hy verbranden ende begraeft het overſchot onder den naeſten bergh die den naem van Miſenus nae hem behouden heeft. Daer nae door de aenwyſinge der duyven komt hy by den gulden tack, die hy afpluckt, ende door 't ſlachten van offerhanden de beneden Goden geeert hebbende gaet op het goed gheley van Sibylle nae den ingangh van Avernus. Vindt Palinurus lancx de Stygiſche poel ſwerven om dat hy de eer van 't graf derfde, de welcke willende mede nae d'andere zyde overvaren van Sibylle belet werd, ende door het oprechten van een grafſtede ende hoop van begraefenis en uytvaert getrooſt. Eneas daer nae het veer van Styx overgheraeckt zynde ende den Hel-hond Cerberus door een toeghemaeckte brock in ſlaep gheholpen hebbende gaet door de plaetſe der jonghe kinderen ende der geener die op valſche beſchuldingen om 't leven gheholpen waren. Van waer hy komt by die door onverduldige liefde haer ſelven te kort gedaen hadden. hier vint hy Dido, teghen welcken hy ſich ſocht te ver-

verontſchuldigen, die ghebèlght en vol ſpijt uyt ſijn geſicht vliedt. Voorts gekomen zijnde daer ſich onthouden die door vroome oorloghs daden vermaert ende door-luchtigh zijn, vindt hy Dëifobus, door vele wonden en quetſuyren onwaerdelijck geſchent ende verſtaet van hem hoe ſchandelijck dat hy miſhandelt en om hals gebracht was. Daer nae den onſalighen Tartarus aen de ſlinckerhand ghelaten ende van Sybille verſtaen hebbende de ſtraffen die de booſ-doenders aldaer lyden gaet hy nae Plutoos hofſtad, daer hy den gulden tack in den ingangh neder ſteeckt, ende gaet voorts nae de plaetſen daer ſich de ſalige zielen houden, daer hy Muſæus vindt, van wien hy by ſijn Vader gebracht werd. Hier verhaelt Anchiſes aen ſijn zoon wat Coninghen van Alba en Roomen te verwachten ſtaen, ende overlopende de namen van een ighe doorluchtighe Romeynen komt hy tot den lof van Julius Ceſar, ende Auguſtinus, ende verheft ſonderlingh Marcellus, de ſoon van Octavia, door een ontydige dood wegh geruckt. Eneas daer nae door de Yvoire Poort uytghelaten gaet nae ſijn vloot en volck, ende Kuma verlaetende ſet het nae Cajeete toe.

HET

HET SESTE BOECK.

DUs ſprack hy van ſyn vriend alſchreyende, en met eenen
Set hy het ruymſchoots nae de kuſt van 1. Kuma heenen
Daer hy in 't laetſt belandt. men werpt het ancker uyt
En went de ſchepen nae de zee toe met de ſnuyt
En met het roer nae 't ſtrand, en boordt alſoo de kuſten,
Het bootſvolck vol van luſt en ſonder langh te ruſten
Springt op den bodem van Italien, en ſlaet
De keyen tegen een en ſoeckt aldaer het zaed
Van het verborgen vuyr: ſleept heyſteren en ſtruycken
En ruyght en ryſen by, waer in de dieren duycken
En ſich het wild verberght, en wijſt den andren aen
Wat ſtroomen datter zyn, wat boſſchen dat'er ſtaen.
Daer Vorſt Eneas door godvruchtigheyd gedreven
Heeft ſich ten eerſten nae de kercken heen begeven
Die onder het gebiedt van Godt Apollo ſtaen,
En is nae 't vreeſlijck hol van de Sibil gegaen
Om aen de wetenſchap van het geheym te raecken.
'T orakel blaeſt haer in de kennis veeler ſaecken
En geeſt van profezy, en opent door haer mond
'T geen in der Goden raed voor heen beſlooten ſtond.
Sy vorderen haer wegh, tot dat ſ' in 't leſt geraecken
Tot in Dianaes woudt en by de gulde daken
Des Tempels van Apol. men ſeyt, dat Dedalus
Toen hy de vlucht nam met den jongen Icarus
Uyt 2. Minos Coninghrijck en derfde ſich betrouwen
Op zyne vleugelen, quam over zee behouwen
In 't koude noorden door een onbekende baen,
En luchtigh op het Slot van 3. Chalcis eerſt bleef ſtaen,

1. Een ſtad in Italien in het quartier dat nu Terra di Layoro heet.
2. Creta, nu Candien, 3. Te Cuma.

Daer

Daer hy ten leſten ſtreeck. ſo raſch hy hier belande
Heeft hy Apollo tot een heylig' offerhande
Sijn wiecken toegewijdt, en ſtichte daer een kerck
Tot ſyner eer', een groot en kunſtigh wonder-werck.
Hier ſaghmen in 't portael hoe dat de Prins van Creten,
1. Androgeos, wierd van d' Atheners dood geſmeten,
En hoe dat deſe ſchuld door haeren zoonen bloed
Tot zeven in getal wierd jaerelijx geboet,
Daer ſtaet de bus, daer elck ſyn lot heeft uytgenoomen.
Hier tegen over doet ſich midden uyt de ſtroomen
Het land van Creten op: hier is de Coningin
Poſifáé te zien, die door een vreemde min
Onſteken op een ſtier en heymelijck geſlooten
In een gemaeckte koe haer luſten heeft genooten.
Hier ſietmen hen 2. gemenght gheſlacht van menſch en ſtier
Tot een gedenckenis van 't ſchandigh minne-vier.
Hier is den vreemden hof daer niet was uyt te raecken:
Maer Dedalus, die met ontfermingh over 't blaecken
Der 3. Koninckliycke maegd in 't hert bewoogen was
Heeft ſelfs ondeckt hoe dat men daer den weder- pas
Kon vinden lanx een draed en uyt den doolhof keeren
Die men in 't ingaen van de paeden had te ſcheeren.
In dit voortreflijck werck had ghy, o Icare,
Al mee uw deel gehad ſo 's vaeders herten-wee
Sulx toegelaeten had en hy 't verkroppen konnen.
Twee maelen had hy al ontworpen en begonnen
Den deerelijcken val te beelden uyt in 't goud,
En tweemael is ſyn hand beſweecken en verflout.

1. De ſoone van Minos en Paſipæ, die van die van Athenen, als hy 's alle in het worſtelperck overwonnen had, verradelijck is omgebracht, waer over Minos ſeer vergramt weſende die van Athenen door oorlogh heeft aengeraſt ende gedwongen jaerlijx ſeven jongelingen en ſo veele jonge dochteren in Creta te moeten ſenden om van het monſter Minotaurus opghegeten te werden. 2. Minotaurus, 3. Ariadne, op Theſeus verlieft.

Sy

Sy hadden naeder noch op alles, acht genoomen
Indien Achates niet te rugg' en waer gekoomen
Die van Enees was geſonden wat voor heen
En met 1. Dëifobe quam ſchielijck aengetreen,
Een Prieſtereſſe van Apol en van Diane.
'T en geef, ſey ſy, geen pas, o Vorſt van de Trojaene,
Dat men ſyn tyd alhier aen dit geſight beſtee:
'T was beter dat men thans het plechtigh offer dee
Van ſeven runderen, noyt onder 't juck gedreven,
En dat men ſlachte ſo veel ſchaepen daer beneven,
Al uytgeleſe goed. dus ſprack ſ' Eneas aen,
De mannen hebben ſtrax nae haeren laſt gedaen
En wierden inde kerck vande Pryſterſch geroopen
Die ſich ſpeloncks gewys doet inde rotſen open
Diep uytgehouwen, daer door hondert breede paen
Men heenen werd geleydt en hondert deuren ſtaen,
Waer door Sibyll' haer laet met ſo veel ſtemmen hooren
Wanneer ſy antwoordt uyt de heylige binne-kooren.
Sy quamen nu tot aen den dorpel, als de maegd
Sey, het is tyd dat ghy beſcheydt van 't noodlot vraegt;
Daer is de God, daer, daer. ſy kreegh een ander weſen
En kleur op kleur, haer hair is overend gereeſen
Terwijl ſy voor de deur dees woorden ſprack. zy ſwol
En hygde nae haer âem, den boezem wiert haer vol
Van raſerny: ſy ſcheen veel grooter als te vooren
En haere ſtem klonck meer als menſchelijck in d' ooren
Nu haer Appollo heel het lichaem had vervult
Met ſyne godlijckheydt. Eneas, riepſe, ſult
Ghy langer wachten met beloften en gebeden?
De groote deuren van den tempel ſullen heden
Sich doch niet openen voor dat ghy ſulcks en doet.
Een groote ſchrick gingh den Trojaenen door het bloed
En haeren Coningh viel met al ſyn hert aen 't bidden:
O Phebus, die u plaght t' ontfermen in het midden

1. Den eygen naem van deſe Sibylle van Cumen.

Van

Van alle ſwarigheen die Troj' heeft uyt geſtaen:
Die Paris 1. hand beſtierde en ſijnen pijl deed gaen
In 't lijf van Peleus zoon: ſo veele zeen en ſtroomen
Die 't aerdrijck om en langs beſpoelen en bezoomen
Heb ick op uw geley bevaren en doorkruyſt:
Ick heb het land beſocht, daer de 2. Maſſyler huyſt,
En vreemde volckeren en ver gelege ſtranden
En meenigh plaet en klip en ſorgelijcke zanden:
Nu hebben wy in 't laetſt na ſo veel ſwarigheen
Italien bezeylt dat ſtaegh te vluchten ſcheen.
Dus langh hebb' ons het lot, dat Troje was beſchooren,
Van achteren gevolght: nu ſou het wel behoören
Dat wat noch ovrigh is van 't volck van Pergamum
Geſpaert wiert voor de 3. Goon, die tegens Ilium
En de Dardaenſche macht wel eer gebeeten waren.
En ghy, o heylge maegd, ghy die, door 't openbaer en
Van God Apollo, weet wat weſen zal of niet:
Geef (ick verſoeck geen Rijck 't geen my mijn Lot verbiedt)
Dat de Trojanen met haer Goon en heylighdommen
Die met haer over zee tot hier toe dwalen kommen
Sich in Italien ter neder moogen ſlaen!
Dan ſal ick ſtichten voor Apol en voor Diaen
Twee marmre tempelen, en feeſt en heylge dagen
Inſtellen haer ter eer' en haren naem doen dragen.
Oock ſal ick timmeren Capellen in mijn Rijck
Voor u, o Prophetes, daer ick ſorgvuldighlijck
Den uytſpraeck en 't geheym, 't welck ghy ſult openbaren
Van 't geen my raeckt en myn geſlacht, ſal doen bewaren,

1. Om te raecken die plaetſe van Achilles lijf daer hy ghequeſt kon werden, namentlijck ſijn voet, die ſijne Moeder in haer handt had als ſy hem in de poel Styx doopte, waer door het gantſche lichaem hard en de ongequeſtbaer was. 2. Volckeren in Africa. 3. Neptunus, Vulcanus, Juno, Pallas, &c.

En

En mannen kieſen, die ick daer toe wyen ſal:
Schryft maer uw verſſen niet (dit bid ick u voor al)
Op blaeden, 1. die de wind kan lichtelijck verſtooren
En dryven door de lucht: maer 't geen ons is beſchooren
Wilt ons dat mondelingh doen hooren en verſtaen.
Dus ſprack hy, en daer mee was zijn gebed gedaen:
Maer de waerſeggerin, die haer beſeten voelde
Van Phebus en noch niet wouw laeten temmen, woelde
Als dul in de ſpelonck om zich te redden van
Den God, die haer berydt, ſo 't immers weſen kan,
Maer gy ſoeckt des te meer haer inden toom te brengen
En te doen luyſteren na ſyne hand en ſtengen:
Ment haer ten leſten af en temt het woeſte hert
En tommeltſe ſo langh tot hy haer meeſter wert.
En nu ſo dede zich de hondert deuren open
Waer uyt de Prophetes dit antwoord heeft geropen
Dat het klonck door de lucht: O! ghy, die noch op 't laetſt
'T gevaer der zee, daer ghy zijt gints en weer gekaetſt,
Ontkoomen zijt, hebt noch veel grooter ſwaerigheden
Op 't land te wachten als j' op 't waeter hebt geleden.
Die van Dardanien die ſullen komen in
'T Lavynſche Rijck (ſet vry die twyflingh uyt uw zin
En laet die ſorgen en bekommeringen vaeren)
Maer wenſchen oock dat ſy daer noyt gekoomen waren.
Krygh, grouwelijcke krygh, zie ick u te gemoet,
So dat den Tyber ſtroom ſal ſchuymen van het bloed.
Hier ſal 't u weder aen geen 2. Simöis ontbreken,
Noch aen geẽ 3. Xanthus, noch aen legers vande Greken
Hier is een anderen 4. Achilles voor u ree,
Oock een Godinne-zoon, en Iuno ſal haer mee

1. Dit ſiet op 't geene Henelus hem had geſeyt in het derde boeck.
2. 3. In plaetſe van Simois en Xanthus rivieren van Trojen, die van het bloed geverwt wierden en met de lijcken der verſlaegene Griecken en Trojaenen menighmael verſtroyt ſult ghy de rievieren vanden Tiber en Numicuis in Italien hebben.
4. Turnus de ſoon van de Nymf venilia.

Hier laeten vinden en u ſitten op de hielen
En trachten 't overſchot van Troje te vernielen.
Wat ſtêen en volckren ſult ghy daer niet ſmeecken gaen
Om u in uwen nood met kryſch-volck by te ſtaen.
Een uytheemſch houwelijck, een 1. wyf, gelijck voor deſen,
Sal d' oorſaeck wederom van deſen onheyl weſen.
Swicht niet voor 't quaed maer dringt'er ſtouter tegen aê
So ver als u uw lot toelaten ſal te gaen.
Een 2. Grieckſe ſtad, daer ghy het minſt van ſoud vertrouwen,
Sal d' aldereerſte ſyn die om u te behouwen
De wegh ſal openen. met deſe onwiſſe reen
Vol nacht en duyſternis en twyfelſinnigheen
Liet zich uyt de kappel Sibylle vreeſlijck hooren,
En loeyd' in de ſpelonck het geen hem was beſchooren
Maer brengt de waerheyd niet volmondigh in het licht,
De raeſende werd dus van Phebus afgericht.
Als nu de dulligheyd had weerom eynd genoomen
En ſy in ſtilte en tot haer ſelven was gekoomen
Heeft den Trojaenſchen Held aldus tot haer geſeyt:
O goddelijcke Maegd, geen ſlagh van ſwaerigheyd
Geen moeyte komt my vreemd of onverwacht ter ooré:
Het is my altemael al langh geſpelt te vooren
En ſelver heb ick 't in mijn hert wel overleyt.
Een dingh bid ick alleen, dat ick (dewyl men zeyt
Dat hier de deur is om in Plutoos Rijck te koomen,
En 't duyſtere moeras uyt overloop der ſtroomen
Des helſchen Acheron) myn vaeder magh gaen zien
En ſpreken: wilt daer toe my uwe byſtand bien
En wyſen my die wegh om by hem te geraecken
En de vervloeckte poort der hellen open maecken.

1. Lavina aen Turnus verlooft, de welcke hem onthouden werdende ſal hy daerom groote Oorlogh voeren, als Menelaus ghedaen hadde om Helena die hem ontnomen wierd. 2. Pallanteum de ſtad van den Arcadiſchen Evander.

Op

Op deſe ſchouderen droegh ick hem uyt den brand
Door duyſend pylen heen, en bergd' hem voor de hand
Van zijne vyanden: hy heeft my allerwegen
Verſelſchapt op myn reys waer ick ben heen getegen:
Hy heeft met my alom door allerhande zeen
Geſuckelt en geſwerft en ſtormen afgereen,
En alles uytgeſtaen wat dat'er viel te draegen,
Schoon boven ſyne macht in ſwacke en hooge daegen.
Selfs heeft hy my belaſt al biddende, dat ick
Nae uwe woonplaets gaen en dit ootmoedelick
Op u verſoecken ſou; ick bid u, heb meedoogen
Met ſoon en vaeder: want het is in uw vermoogen
En deſe dingen ſtaen al t' ſaem in uw gewelt.
Ghy zyt van Hecate niet te vergeefs geſtelt
Om in de boſſchen van Avernis te gebieden.
So Orfeus, ſteunend' op ſyn ſnaeren-ſpel en lieden,
De ſchim van ſyne vrou van onder d'aerde brocht:
So 1. Pollux met ſyn dood ſyns broeders leven kocht,
En gaet hy gints en weer dat pad ſo menighmaelen:
Wat heb ick 2. Hercules, wat 3. Theſeus te verhaelen?
De hooghſte Iupiter was oock mijn grootevaer.
Dus bad Eneas met ſyn handen aen 't autaer,
Waer op de Profetes haer dus weerom liet hooren:
Doorluchtige Trojaen, uyt godlijck zaed geboren,
Te daelen nae de hel js van een kleyne macht:
Des ſwarte Plutoos deur ſtaet open dagh en nacht:
Maer daer van daen weerom nae boven te geraecken
Daer ſteeckt wat arbeyds in, en 't ſyn geen kleyne ſaecken.
Oock ſynder weynige dien dit gebeuren mocht,
Schoon dat Iupyn bemint, van Goden voortgebrocht

1. Deſe onſterfelijck ſynde verſocht aen Iupiter dat hy met ſyn broeder Caſtor, die geſtorven was, ſyne onſterfelijckheyt mocht deelen, het welck verkregen hebbende ſeytmen dat ſy om beurten leefden.

2. Die om Cerberus te haelen nae de hel toe gingh 3. Die met Pirithous Proſerpina uyt de hel haelde

Of door haer eygen deugd ten hemel toe geſtegen.
Het midden is beſet met boſſchen allerwegen
Waer om Cocytus loopt met waeter, ſwert als int:
Doch is uw luſt ſo groot en ſyt ghy vaſt gezint
1. Tweemael de hel te ſien: en kan 't u niet beſwaeren
Tweemaelen over 't veer des helſchen Styx te vaeren,
En hebt ghy ſmaeck in ſo een roeckelooſe daed:
So luyſtert wat voor heen u te verrichten ſtaet.
Daer waſt een tack, wiens loof en hout van louter goud is,
Aen een ſeer dichten boom, die van het heele woud is
Belommert en gedeckt, gewydt aen Proſerpyn:
Dees moet tot een geſchenck aen haer gegeven zijn:
Want ſonder die is 't niet geooreloft te koomen
In 't onderaerdſch geweſt. als dees' is wegh genoomen
So groeyter wederom een ander in ſyn ſtee,
En is al mee van goud gelijck den eerſten dee.
Sie daerom wacker toe om deſen op te ſpooren,
En pluckt hem, als j' hem hebt gevonden, nae behooren:
Want hy ſal u van ſelfs en ſonder tegenſtand,
Indien u 't noodlot roept, wel koomen in de hand
Die anders niet en waer met krachten af te rucken,
Noch van uw ſtaele ſwaerd ſich houwen liet in ſtucken:
Noch leyt'er yemand van uw goede vrienden doodt,
Wiens lijck (ghy weet het niet) beſmet de ganſche vloot
Terwijl ghy vraegt om raed en in Apolloos tempel
Vol twyfelmoedigheyt blijft hangen aen mijn drempel.
Gaet en beſtelt hem eerſt ter aerde, daer 't behoort,
En bergt hem in het graf. brengt ſwerte ſchaepen voort
En ſoeckt eerſt door haer bloed u ſelven reyn te maecken,
So ſult ghy eyntelijck in 't Stygiſch woud geraecken
En 'tRijck beſichtigen der onderaerdſche Goon,
Alwaer den levenden den ingangh is verboon.

1. Eens by u leven ende eens nae uwe dood.

Dus

Dus ſpracks' en ſweegh voort ſtil. Eneas ſloegh ſijn oogen
Bedroeft ter aerde neer, en inde ſaeck bewogen
Gaf zich uyt de ſpelonck, en overley in 't hert
Den duyſtren uytkomſt die hem daer gegeven wert.
De trouwe Achates gingh met hem, niet min verlegen
In alles als de Vorſt. Sy hadden 't onderwegen
Druck met malkanderen wie dat het weſen mocht
Die ſy begeerde dat men eerſt ter aerde broght,
Mit hebben s'op het ſtrand 't lijk van Miſeen vernomen.
Die ſoon van Eölus, onnoſel omgekomen;
Een, die geen meeſter had noch weergae in ſijn tyd
Om 't volck met de trompet te hitſen tot den ſtryd
En haer met hert en moed den boeſem te doen ſwellen.
Den grooten Hector plagh hy alzins te verzellen;
En op trompet en pieck gelijcklijck afgerecht
Hiel zich ontrent ſijn lijf geſtadigh in 't gevecht;
Hy had, als Hector was gekoomen om het leven,
By den Dardaniſchen Eneas zich begeven
En volgde deſen held, die hem niet minder ſcheen:
Maer thans, als by geval den dapperen Miſeen,
Niet al te wel beraen, blies op ſijn hollen hooren
So dat het over zee klonck door der Goden ooren
Die hy te tarten ſcheen, had Triton opgepaſt
(Naeyvrigh van ſijn kunſt) en ſchielijck hem verraſt,
En van de klippen af, van daer hy was geſeeten
(So men 't geloven mach) den man in zee geſmeeten,
Die nu van al het volck, en noch inſonderheyd
Van den godvruchtigen Eneas wierd beſchreyt.
Rondom ſijn lijk wierd veel miſbaer en rouw bedreven.
Toen hebben ſy haer op het ſpoedigſte begeven,
Al weenende, om den laſt, die haer Sibylle gaf,
Te voeren uyt en hem te helpen in het graf;
En om een lijck-autaer hoogh in de lucht te bouwen
Gaen ſy nae 't oude boſch, daer zich de dieren houwen,
En vellen eyck en eſch met brods en bylen neer,
En leggen dennen om, vol greyn en hars en ſmeer,

En kappen yp en olm, en rollenſe van boven
De bergen af, die ſy met ſlegg' en wiggens kloven.
Eneas ſelver is haer hier in voorgegaen,
De vel-byl in de vuyſt, en port ſijn mackers aen
En wyl hy overley vol droevige gedachten
(Aenſiende 't woeſte boſch) waer op hy hier moſt achten;
Bad hy aldus: och, of my in dit groote woud,
In ſulcken wildernjs, verſcheen de tack van goud,
Gelijck het nergens aen de waerheyd heeft ontbroken
In 't geen de Profetes heeft van Miſeen geſproken!
Hy had naeu uyt, wanneer hy ſchielijck met een vlucht
Twee duyfjes dalen ſagh van boven uyt de lucht
En onder ſijn geſight ter aerde neder ſcheeren
En ſtrijcken in het gras. Den helt ken aende veeren
Sijn moeders vogelen, en bidt vol vrolijckheyd:
So yewers hier een wegh door het boſſchagie leyt
So wilt mijn leydſluy zyn, en mijn den boom gaen wyſen
Die hier den vetten grond beſchaduwt met ſijn ryſen
En blâen van enckel goud, en U bid ick voor al
Goddinne moeder, dat ghy my in dit geval
En twijfelmoedigheyd doch niet en wilt begeven.
Als hy dit had geſeyt is hy wat ſtaen gebleven
En lette wat ſy hem voor teyckens mochten doen,
En ſloegh vaſt gade waer ſy heenen wilden ſpoen,
Die voor hem weydende nu liepen dan wat vloogen
So dat hy haer van ver kon volgen met ſijn oogen.
Tot dat ſy eyndelijck gekoomen aen den mond
Van den Avernus, die uyt vuyle moddergrond
Geeft ſware lucht en ſtanck, zijn haeſtig heen getegen
En vliegend' om en her weer uyt de lucht gezeegen,
En ter gewenſchter plaets haer ſelven ſetten neer
Recht op den boom, alwaer de gulde tack van veer
(Die anders was van kleur als 't groen der eyke blaedren)
Hem flickerd' in 't geſight als hy die quam te naedren.
Gelijck het vogel-lijm des winters in het woud
Sich aen de boomen toont ſo geluw als een goud:

So

So ſcheen door 't duyſter loof den tack oock in zyn ooghen,
So kraeckte 't blaeder-goud door ſachte wind bewogen:
Strax greep Eneas toe en brack hem vlytigh af,
Waer mee hy ſich nae 't hol der Propheteſſe gaf
Miſeen wiert onderwijl beſchreyt met vele traenen
En voor het uyterſte berecht van de Trojaenen.
Eerſt hebben ſy voor hem een groote ſtapel hout
Van vette dennen en van eyken opgebout
Die men rondom beſtack met cypariſſe meyen
En met veel dood-kruyd tot een lijck-vyer gingh bereyen
Men vlechte bruyn-groen lof tot boven in den top
En ley'er tot cieraet ſyn blancke wapens op.
Een deel maeckt water warm en waſcht en ſalft ſijn leden,
En weent en maeckt misbaer, en leyt de overleden
Beweent op 't lijckbed neer, en brenght ſyn kleeren aen
En purpere gewaet, gelijck hy plagh te gaen,
En werpts'er boven op een deel ſchort op haer ſchoudren
De baer (een droeve dienſt) en nae 't gebruyck der oudrē
Ontſteeckt het lijck-vyer met het aenſight omgekeert,
Dat wieroock, offerſpijs, en oly heeft verteert
Die ſy vaſt in de vlam met heele bekers gooten.
Het vyer gingh uyt, en 't geen daer over was geſchooten
Dat waſcht men inde wijn en leeſt de beenders uyt.
Die Chorinëus in een vat van koper ſluyt.
Driemael heeft hy de maets die daer verſamelt waeren
Met ſuyver waeter en de weelderige blaêren
Van een olyven-boom beſprenckelt en gewijd,
En riep (gelijck men is gewend in ſulcken tyd)
De laetſte woorden uyt, en wenſcht' hem wel te vaeren
Tot inder eeuwigheyd en buyten tal van jaeren.
Maer den godvruchtigen Eneas heeft den helt
Een groot en ſwaer gevaert daer tot een graf geſtelt
En deeder oock een pael aen het geberghte ſetten,
En hingh ſyn riem daer aen en wapens en trompetten,

Dat noch op heden heet 't geberght van 1. Miſeen
En altijds heeten ſal. toen is hy voort getreen
Om 't geen Sibil hem had bevolen uyt te voeren.
Hier 's een ſpelonck, bevrijdt door modderen en moeren
En met een duyſter bos van alle kant omrinckt,
Daer 't grouwlijck uyt eē poel van 't ſwarte water ſtinckt
Daer gaet ſo ſwaeren lucht van ondren door haer kaeken
Dat geene vogelen haer veyligh kunnen naecken
Waerom de Grieck dees plaets 2. Avernus heeft geſeyt.
Eerſt heeft de Prijſterin vier runders hier geleydt,
Swert over heel haer lijf en ſteltſe voor d' autaeren,
Begiet haer ſter met wijn en pluckende wat hayren
Recht tuſſchen beyden van haer hoorenen van daen
Werpt ſy s' in 't heyligh vyer en vangt het offer aen
En daghvaert Hecate. De ſommige gaen halen
Het ſlacht-mes voor den dagh en vangen 't bloed in ſchaelen.
Eneas keelde ſelfs een ſwert lam voor de Nacht,
En heeft een queen voor Vrouw Proſerpina geſlacht.
Toen vingh hy aen voor den Groot-meeſter van der Hellen
Den Koningh Pluto nacht-autaeren toe te ſtellen
En heele ſtieren dee hy leggen in den brand
En oly gieten op het brandend ingewand.
Maer ſiet, ontrent den tijd als 't licht begint te koomen
So loeyde 't aerdrijck en 't gebergt met boſch en boomen
Begon te daveren en ſchudden ſo het ſcheen,
De honden huylden door de dichte ſchaduw heen
Op 't nadren der goddeſs'. O, riep de Priſterinne
Geen ongewijde koom alhier ten boſchwaert binne.
Volgh my en treck van leer en toon u kloeck en koen
Eneas, want alhier is dapper hert van doen.

1. *Monte Miſeno*, en *Capo Miſeno* genaemt.
2. Dit Avernus werd by den Griecken eygentlijck genoemt *Aornos* dat ſo veel te ſeggen is als *ſonder gevogelte* Heden wert het ghenoemt *Lago de Tripergola*.

Mit

Mit is ſy ter ſpelonck' als raeſend ingetreden : [den.
Hy volght ſyn leyds- vrou nae met onverſchrocke ſchre-
O Goon, die over Hel en Sielen hebt geſagh,
Ghy ſtille ſchaduwen, ghy plaetſen ſonder dagh,
Afgrond en Flegeton, het ſy my toegelaeten
Het geen my is vertelt aen andre voort te praeten.
En 't zy met uw verlof indien men van my hoort
Wat inde duyſternis en onder d' aerde ſmoort.
Sy gingen door de nacht en doncker heenen ſtrijcken
Door leege wooningen en Plutoos ydle Rijcken,
Gelijck de luyden doen die by een duyſtre maen
Door ontrouw ſchemer-licht in dichte boſſchen gaen
Wanneer als Iupiter de lucht heeft overtrocken
En dat de nacht het al bedeckt met ſwerte rocken
En alle kleur beneemt. Eer dat men binnen gingh
Stond voor aen het portael Rouw en Bekommeringh
En droeven Ouderdom, hier woonen bleecke Quaelen
En vrees en Honger, die de menſchen meenighmaelen
Tot quaede dingen raedt, en Armoe, vol van ſchand,
En Arbeyd, Dood en Slaep, haer naeſte bloed-verwandt.
Al yſlijck om te ſien hier tegen over ſtonden
Verkeerde Vreugd, de Krijgh die Lijcken maeckt en
wonden,
En d' yſre bed-koets van de Raſerny, de Twiſt,
De Tweedracht, dien het hayr met ſlangen was gekliſt.
In 't midden ſtond een Olm die wijd ſyn armen ſpreyde
En dicht van tacken was en oud, van wien men ſeyde
Dat ydle Droomen haer hier onder ſyne blaen
Onthouden, en by daegh aldaer te ruſte gaen.
Noch vondtmer in de poort gedrochten en ondieren
Van velerhande ſlagh, van Scyllen, halve ſtieren,
Den grooten Briareus, die honderd armen had,
De ſlangh van Lerna, die hier vreeſſelijcken ſat
En ſiſte en ſchuyfelde, en Chimeer, die vlammen
braeckte,
Harpyen, Gorgons, en 1. die met drie lijven maeckte

1 Geryon.

Drie

Drie ſchaduwen : wanneer Æneas wierd vervaert
En ruckende van leer boo het getrocke ſwaerd
Aen die hem naderden, en had'er in gehouwen
En te vergeefs van een de ſchaduwen doen ſpouwen
Had ſijn geſelſchap hem geen onderricht gedaen
Dat dit maer ſchimmen zyn, en hem niet doen verſtaen
Dat deſe ſonder lijf in die gedaenten ſweven.
Toen hebben s'haer van hier nae Acheron begeven,
Een ſtroom, die opwaerts welt, en braeckt ſijn ſlijck en (zand
En modder in Cocyt. Hier paſt de grijſe quant
De ſchipper 1. Charon op, en let op 't overvaren.
Een ongehavent vent; ſijn baert met rouwe hayren
Hanght ſlordigh en verwart aen ſijn bemorſte kin,
Sijn oogen ſtaen als vyer, men ſiet'er vlammen in.
Hy heeft een vuyle py geſlagen om ſijn ſchoeren,
En dient ſich van een kloet en zeyl in 't overvoeren
Der zielen met ſijn boot; van jaren is hy oudt,
Maer die ſich evenwel noch groen en jeugdigh hout;
Het krielt'er langs de kant van jonge, van bejaerde,
Van mans en vrouwen, van getroud' en ongepaerde,
Van teere maegden, en van meenigh oorlogs held
En dappere Overſtens, geſtorven in het veld.
'T loopt alles hier na toe, ſo dick, gelijck de boomen
Haer bladen ruyen als den herfſt begint te koomen :
Gelijck de vogels, die de kou vertrecken dee
En na een warmer land haer geven over zee
Met ſchoolen ſonder eynd. Hier ſtonden ſy en baden
Den nortſen veerman om haer in ſijn pont te laden.
Elck wilde d'eerſte zyn en ſtack ſijn handen uyt.
Den ſuyr-muyl neemt nu die, dan deſen, in ſijn ſchuyt,
En andre drijft hy wegh dat ſy niet over moogen.
Æneas (want hy was verwondert en bewoogen
Door 't raſen) ſey : o Maegd, ſegh my eens wat bediet
Den grooten toeloop van de ſchimmen na de vliet?

1. De Veerman der Helle, die de Poeten ſeggen met een leere ſchuytje de zielen der verſtorvene over de Stygiſche poel te ſetten.

Wat

Wat is doch haer verſoeck? wat willen deſe zielen
Die hier met meenigte dus krevelen en krielen?
Wat is de reden, dat den een mach over gaen
En dat den andere moet voor den oever ſtaen
En werden van de kant en uyt de ſchouw gedreven?
Waer op ſy hem in 't kort dit antwoord heeft gegeven:
O ghy, die waerlijck zyt van Goddelijcke ras,
Dat is Cocytus en het Stygiſche moeras
Waer by de Goden niet lichtvaerdigh ſweeren derven:
Den heelen hoop, die gy hier gints en weer ſiet ſwerven
Is onbegrave volck: wie Charon over vaert
(Die hier de veerman is) die zyn gedeckt met aerd:
En niemand mach dees traeg' en yſelijcke ſtroomen,[1]
Voor dat ſijn beenders op haer ruſt zyn; over komen.
Sy doolen hondert jaer en ſweven hier ontrent
Langs deſe water-kant: dan werd haer in het end
Den overtocht vergunt daer ſy ſo langh op wachten.
Hier bleef Æneas ſtaen, vol deernis en gedachten
Om 't ongeluckigh lot dat ſulcken over quam,
Als hy Leucaſpis en den 1. Capiteyn vernam
Van 't ſchip van Lycien, bedroeft en onbegraven,
Die haer met hem op reys van Troje in zee begaven,
Bey door de ſtorm met ſchip en volck en al vergaen.
De ſtierman Palinuur quam hier oock waeren aen
Die uyt Sicilien de laetſte mael gevaren
Van 't ſchip gevallen was in 't midden van de baren
Terwijl hy beſich met de ſterren gâe te ſlaen
Op kours en ſtreecken let, die hy had aen te gaen.
Æneas, den bedroefd' in al de duyſterheden
Noch naulijcx kennende, beſtond met deſe reden
Hem eerſt te ſpreken aen: ſegh my, ô Palinuur,
Wie van de Goden nam u achter van het ſtuur?
Wie van haer heeft u doen verdroncken in de ſtroomen?
Segh op, want ick en heb geen mangel oyt vernoomen

[1] Orontes, waer van in 't eerſte boeck geſproken werd.

Aen

Aen 't ſeggen van Apol, maer deſe reys alleen
Vind ick my ſelven vry bedrogen in het geen
Dat hy my zey: dat ghy behouden door de ſtroomen
En aen de kuſten van Italien ſoudt koomen.
Sie nu eens wat het was daer ick my op verliet:
Had hy my dit belooft? Apol bedroogh u niet
Antwoorde Palinuur: oock was'er geen van allen
Den Goden die my dee verdrencken: maer gevallen
By ongeluck van 't ſtuur, dat my bevolen was,
Terwijl ick op mijn plicht en dienſt en ſterren pas
Quam ick het roer (dat door een groot geweld in ſtucken
Geraeckte by geval) mee over boord te rucken.
Ick ſweer 't u by de zee, die wilde woeſte plas,
Dat ick ſo ſeer voor my toe niet bevreeſt en was
Als dat u, dien ſijn ſtuur en ſtuurman was ontnoomen,
Mocht eenigh ongeluck by onweer overkoomen.
Drie nachten voerden my de zuyder-winden heen
Door rouw en winterſch weer en eyndelooſe zeen:
Den vierden dagh ben ick ſo ver ter nood gekoomen
Dat ick Italien ſagh boven uyt de ſtroomen.
Ick ſwom te met aen land, en was geberght, indien
Het ongenadigh volck my niet en had geſien,
Die, meynende van my wat roofs of buyts te maecken,
My overrompelden eer dat ick wegh kon raecken,
Die langs de klippen op moſt klauteren, en met
Mijn natte klederen my ſelven vond belet.
Nu leght mijn lijck in zee of 't ſlingert lanx de ſtranden.
O onverwinbaer Held, met uytgeſtreckte handen
Bid ick u om al wat u lief of is of was,
Om 's hemels lieve licht, om uwes vaders as
En hoop van uwen zoon, hebt met my mededoogen
Helpt my uyt dees' ellend', en ('t is in u vermoogen)
Werpt my wat aerd' op 't lijf aen de Velijnſe ſtrand!
Of ſo der middel is om aen den over-kant
Te raecken, en indien een wegh, behalven deſen
U van de teel-godin, uw moeder, is geweſen

Want

(Want dat ghy oyt beſtond om over deſe vliet
Te koomen ſonder gunſt der Goon geloof ick niet)
So geef my uwe hand en neem my met u mede
Dat ick ten minſte nae myn dood geraeck in vrede.
Waer op de Profetes dus wederom vingh aen :
Van waer komt u doch die vervloeckte luſt van daen ?
Wilt ghy, o Palinuur, bẽſien de droeve ſtroomen
En ſonder oorlof aen den over-oever koomen
Noch onbegraven ? laet die hoop vry varen heen ;
Men kan het noodlot niet verſetten door gebeen :
Maer trooſt u, als ghy by u ſelfs ſult overleggen
Uw bitter ongeval, in 't geen ick u ſal ſeggen.
De naeſte volckeren en ſteden daer ontrent
Door wonder-teyckenen gedreygt en aengement
Die ſullen uw gebeent doen ſuyveren, en bouwen
Tot uwer eer een graf, en vieren daer en houwen
Een plechtigh jaer-gety, en inder eeuwigheyd
Sal 't heeten Palinuur daer uw gebeente leyt.
Dees woorden ſtelden hem een weynigh weer te vreden
En dreven van ſijn hert de grootſte ſwarigheden
En het vermaeckt hem noch dat men aldaer het land
Sal noemen na ſijn naem. Sy naedren dan de kant.
En gaende voorts haers weegs zynſ' aen de vliet gekomẽ.
De ſchipper, die haer uyt ſijn boot al had vernoomen
En door het eenſaem boſch ſagh na den oever gaen,
Sprack eerſt en heeft haer dus al grauwende aengedaen :
Wie dat ghy zyt, die hier gewapent aen komt treden
En mijne ſtroom genaeckt, ſegh op, wat is de reden
Van uwe komſt ? en paſt my verder niet te gaen.
Ick ſegh u, ſtae, en blijft van deſe kant van daen.
'T is hier de plaetſe van de ſchaduwen der dooden,
Van ſlaep en nacht, en 't is my ſcherpelijck verboden
De levende over 't veer te voeren met mijn ſchouw.
'T bequam my niet heel wel, en ick heb noch berouw
Van dat ick Hercules wel eer heb ingenoomen,
Dat ick Pirithöus en Theſeus in liet koomen,

Schoon

Schoon dat ſy waren uyt een goddelijcke ſtam.
En onverwinnelijck : waer van den eenen nam
Selfs van des Conings Troon den wachter van der hellen
En ſleept' hem bevend' heen, en d'andere geſellen
Beſtonden Plutoos bruyd te ſchaecken uyt ſijn bed.
De Prieſtereſs' heeft hem dus kortlijck neer geſet :
Ontſtelt u niet, mijn vrient; wilt niet bekommert weſen;
Voor ſulcke lagen hebt ghy van ons niet te vreſen.
'T geweer dreygt geen geweld; de groote wachter paſs'
Op ſijne wacht, en houw met grouwelijck gebas
De ſchimmen vry in vrees ; de kuyſche Proſerpyne
En lyde noyt geweld in hare bed-gordyne :
Æneas den Trojaen, door ſijn godvruchtigheyd
En wapenen vermaert, werdt hier van my geleydt
En komt ſijn vader by de ſchaduwen beſoecken
In 't diepſte van der aerd, ſo 't voorbeeld van ſo kloecken
En de ugdelijcken man op u niet en vermagh
So draegt aen deſen tack ten minſten wat ontſagh,
(Mits toond' hy hem een tack) Toen ſloncken hem ſijn aeren
Die hem van gramſchap dick en opgeſwollen waren.
Hy ſprack voorts niet een woord, maer bleef verwondert ſtaen
En ſagh 't onſachelijck geſchenck verſlagen aen,
Dat hy in langen tyd daer niet en had vernoomen,
En is ſtracx met ſijn ſchuyt dicht aen de kant gekoomen.
All' andre zielen dreef hy van de bancken heen
En maeckte ruymt' en liet Æneas binnen treen.
Het bootje kraeckt' en heeft veel waters ingenoomen.
Hy is aen d'overzy ten laetſten aen gekoomen
En heeftſe bey in 't ſlib behouden opgeſet.
Hier tegen over leyt den grooten hel-hond met
Sijn driemael dubble kop, en doet uyt ſo veel muylen
Dees Rijcken daveren met baſſen en met huylen.
Sibylle ſiende dat hem langs ſijn rugh en kop
Het vreeſſelijcke hayr en ſlangen reeſen op

Wierp

Wierp hem een ſlaep-koeck toe, met mengſel veler kruy-
En honigh toegemaeckt, om hem in ſlaep te zuyen, (en
Hy, dul van honger, greep den toegeworpen brock
En ſchockt' hem gulſigh in, en ley ſich neer in 't hock
So langh gelijck hy was, en is in ruſt gekoomen.
Æneas heeft ſijn tyd ten eerſten waer genomen
Terwijl de wachter ſlaept, en ſtapt van ſtonden aen
Ter poorten in, en ſpoeyt ſich van de vliet van daen
Daer 't niet geoorloft is weerom te rugh te varen.
Hier hoorden ſy, ſo haeſt ſy op den dorpel waren,
Het gillen en 't geſchrey van kleyne kinderen,
Verſteken van het lot des ſoete levens, en
Ontydigh door de dood noch in haer eerſte dagen
Van 's moeders borſten af geruckt en wegh gedragen.
Hier nevens houden ſich die valſchelijck beticht
Ter dood verweſen zyn, en moſten 't lieve licht
Onnoſel, buyten ſchuld, verlaeten met haer leven.
Maer ſonder rechter is dees plaets haer niet gegeven
Of ſonder lootingen of ſtemmen toegeleght:
De ſtrenge Minos ſit hier boven aen in 't Recht
En hutſt de lotbus om, hy doet de ſchimmen dagen
En roept den Raed by een, en onderſoeckt met vragen
En neemt'er kennis van wat yder heeft begaen.
Hier volgen de bedruckt' en droevige naeſt aen
Die met haer eygen hand ſich brachten om het leven,
Onſchuldigh, en alleen door wanhoop aengedreven
Haer zielen wierpen wech, moe langer 't licht te ſien.
Hoe wenſchten ſy nu wel, indien het kon geſchien,
Weer in de lucht te zyn, en armoe daer te lyden
En kruys en ongemack als in voorgaende tyden?
Maer 't noodlot lijdt het niet, en 't droeve water van
D'onwedervaerb're poel maeckt datmen niet en kan
Geraecken daer van daen, of weer te rugge koomen,
En ſtuyt de ſchimmen voor wel negen dubble ſtroomen.
Hier by leyd een geweſt dat wyd en zyd ſich ſpreyd
Nae alle kanten, en den Treur-hoeck werd geſeyt:

Al-

Alhier verſchuylen ſich die ongeluckigh minden
In 't dichte myrten-boſch en ſteegen, niet om vinden:
Dien ſelver nae de dood haer quellingh niet verlaet.
Hier ſiet hy 1. Phedra, daer is 2, Procris, ginder gaet
De droeve 3. Erifilé, en toont haer wreede wonden;
Hier wierd 4, Evadnes en Paſifäe gevonden;
Hy ſiet Laodamy mee in 't geſelſchap treen,
En 5. Ceneus, nu een vrouw, een jongelingh voor heen
En nu door 't noodlot weer tot haer geſlacht gekoomen.
Hier heeft hy Dido van Fenicien vernoomen.
Sy doolde door het boſch mee onder deſe ſchaer.
Haer dood-wond bloede noch. Als hy ſe wierd gewaer
Was ſy benevens hem, die door de duyſterniſſen
Niet wel wiſt of ſy 't was dan of hy wel mocht miſſen,
Gelijck die door een wolck in 't eerſte van de maen
In twijffel zyn of ſy die ſien of ſagen ſtaen.
Maer als hy metter tyd haer nader had bekeken
Begon hy haer aldus uyt liefde toe te ſpreken
(De tranen liepen hem van ſijne wangen af)
Ellendige, die my dan eerſt de tydingh gaf
Dat ghy u ſelven had geholpen om het leven
En met uw eygen hand het ſwaerd in 't hert gedreven
Bracht my geen leugens aen. Ick ſweer 't u by de Gôon,
By, ſo der noch geloof is ovrigh by de dôon,
By Son en ſterren: dat ick ſcheyde van uw ſtranden
Was tegen mynen danck. 'T quam my van hooger han-
den

1. De Vrouw van Theſeus, op haer Stiefſoon Hippolytus verlieft.
2. De Vrouw van Cephalus, die uyt jaloersheyd haer ſelven in het boſch achter de blaederen verborghen hebbende van nem dood ſchoten wierd.
3. Van haer ſoon omgebracht om dat ſy ſijn vader verraden had.
4. De vrou van Capaneus die haer ſelven in ſijn lijck-vier begaf.
5. Cænis van Neptuyn verkracht zynde verkreegh van hem dat ſy in een man verandert wierd, en niet gequetſt kon worden. Deſe veranderende van geſlachte veranderde mede van naem, ende wierd Cæneus geheeten.

En

En 't was der Goden laſt, die my nu hier doen treen
Door nacht en ſchaduwen en vuyle plaetſen heen.
Oock had ick noyt gelooft, en 't kon in myn niet koomē
Dat mijn vertreck by u ſo ſwaer ſou ſyn genoomen.
Vlucht niet uyt mijn gheſight, maer houd een weynigh ſtal:
'T is voor de laetſte mael dat ick u ſpreken ſal.
Dus ſprack hy s' aen en liet daer by ſyn traenen volgen
En hadde Dido, die vol gramſchap en verbolgen
Hem overdwers beſagh, wel gaeren wat bedaert:
Maer ſy afkeerigh ſloegh haer oogen tegen d' aerd'
En wierd niet meer ontſet door ſyn begonne reden
Als oyt een harde rots of Noordſe klippen deden
Ten laetſten gingh ſy deur en liep ten boſchwaert in,
Alwaer Sichæus haer met even groote min
Bejegent als voor heen. Eneas vol meedoogen
En om het ongeval des arme vrouws bewoogen
Siet haer al ſchreyende van verre nae, en werd
Om des' onſchuldige weemoedigh in ſyn hert.
Toen vorderd' hy ſyn reys en quam tot inde velden
(Gelegen aen een kant) daer het van Oorloghs helden
En dappre mannen woelt: hier quam het te gemoet
Adraſt en Tydeus, en uyt, Atalantaes bloed
De vroome Parthenoop, en hoofden der Trojaenen,
Gevallen inden ſtrijd, en die met veele tranen
Op d' aerde ſyn beſchreyt. Hier ſucht' hy diep, als hy
So veele dooden ſagh van kennis op een ry
Die deſe velden hier met menighte bewoonen:
Medon, Therſilochus en drie Antenors zoonen
En Glauk en Polybeet, aen Ceres toegewydt.
En oock 1. Idæus, die, als of hy gingh ten ſtrijd,
Noch dapper was in 't ſpel met wagenen en wielen.
Eneas wierd omringt met meenigte van zielen,

1. De koetſier van Priamus, die nae ſijn dood noch had de genegentheyd tot het gene daer hy by ſijn leven mede had omgegaen.

En 't is haer niet genoegh eenmael den man te zien,
Sy hebben luſt om hem te naedren, of miſſchien
Sy d' oorſaeck van ſyn komſt van hem te weten quamen:
Maer als hem d' overſten van 't Grieckſe heyr vernamē,
En Agamemnoos volck het blanck en blinckend ſwaerd
Sagh door den duyſter heen, was 't al voor hem vervaert
En ſteld' het op de vlucht, gelijck ſy eertyds liepen
Nae haere ſchepen toe, oock waerender die riepen
Of poogden het te doen, maer 't magere geluyt
Bleef ſteken onderweegh en wou ter keel niet uyt.
Hier heeft hy Priaems ſoon, Dëifobus, gevonden
Die wreed en lelijck was mishandelt en geſchonden.
Hy had noch hand, noch neus, noch oor, die tot een ſpot
Hem ſchandigh waeren af geſneden, en geknot,
So dat Eneas hem dus naeuwelijx en kende. [de
De ſchimme ſtond en beefd' en van beſchaemtheyd wen-
Sy 't aenſight van hem af, en deckte ſich, op dat
Men niet en ſagh wat ſtraf dat hy geleden had
En hoe ſyn vyand ſich had over hem gewrooken. [ken:
Toē heeft de Vorſt hem dus eerſt minnlijck aengeſproo-
Strydbaere man, ghy die uyt Teucers edel bloed
Geſprooten zyt, wie was ſo tegen u verwoedt,
Wien was'er over u ſo groote macht gegeven
Die u ſo wreedelijck gebracht heeft om het leven!
Men ſeyde my dat ghy in Trojens jongſte nacht
Nae dat veel Griecken van u waeren omgebracht
U ſelven boven op de dooden had begeven
Van 't ſtryden afgemat, en daer waert doodt gebleven.
Toen heb ick u terſtond op het Rheteeſche veld
Een looſe graf-ſtee met mijn handen toegeſtelt
En driemael overluyt uw geeſt aldaer doen daegen:
En heb het graf uw naem en wapens laeten draegen:
Maer, vriend Dëifobus, uw lichaem vond ick niet
Wat moeyte dat ick dee, hoe ick u ſoecken liet,
En kon uw beenderen, wanneer ick moſt vertrecken,
In 't lieve vaederland met aerde niet bedecken.

Waer

Waer op Deïfobus hem dit tot antwoord gaf,
Ghy hebt genoegh gedaen aen mijn en aen mijn graf:
Maer, laes. myn eygen lot en de vervloeckte 1. vrouwe
Van Lacedemon heeft my al dit quaed gebrouwe,
Die my dees teykens liet tot een gedachtenis.
Ick meyn dat u de nacht noch niet vergeten is
Toen 't ons ſo ſuyr vergingh, door valſche vreugd bedroogen,
Dat wy het doodlijck paerd in onſe veſtingh toogen,
Dat in ſyn hollen buyck gewapent voetvolck had
En ſteygerd' over muur en wallen in de ſtad:
Sy haer gelaetende de Bacchus-feeſt te houwen
En voerende den rey van de Trojaenſche vrouwen
Had ſelver in haer hand een groote toorts gelaen
En heeft den Griecken uyt het Slot een ſein gedaen.
Ick, afgement van ſorgh en van de vaeck gedreven,
Was al te bed en had my tot de ruſt begeven
En lagh wel vaſt en ſliep, wanneer het lieve wijf
Dee al 't geweer aen kant, en 't ſwaerd, daer ick mijn lijf
Op te vertrouwen plach, van 't bed heeft weg genoomen,
Roept Meneläus in en laet hem binnen koomen,
Op hoope dat haer lief dit ſoude nemen aen
Gelijck een groote gunſt, en, had ſy haer ontgaen
Of in voorleden tyd yets tegen hem bedreven,
Om dees goedhertigheyd haer alles ſou vergeven.
Maer wat houw ick u op? ſy vallen met gewelt
In myne kamer, met den Ithakois verzelt,
Den rockenaer van al het quaed en fielteryen.
O Goden, ſtaet het vry den geenen, die hier lyen.
U ſtraf te vorderen, ſo bid ick dat ghy dat
Den Griecken ſet betaelt. maer ghy, ſegh my eens wat
Gheval u herwaerts bragt daer ghy noch zyt in 't leven?
Waert ghy verſeylt, of heeft een ſtorm u hier gedreven?

1. Helene, die nae de dood van Paris met ſyn broeder Deiphobus getrout was.

Of hebben u de Goon tot deſe reys geraen?
Wat pord' of dwongh of dreef u hier nae toe te gaen
En deſe droevige, dees naere en duyſtre hoecken,
Daer Son noch Maen en ſchynt noch Sterren, te beſoeken?
Hier tuſſchen was de Son het Zuyen al voor by
En meer als halver wegh, en moglijck hadden zy
Met diergelijcke kout haer ſelven voorts vergeeten
En al den tyd' die haer gegeven was, verſleeten,
Maer de Prieſters ſprack hem met korte woorden aen:
Eneas, het werd laet, den dagh ſal haeſt vergaen,
De nacht komt voor de hand: wy ſpillen en verſlyten
Ons uyren te vergeefs met klaegen en met kryten.
Hier is de plaets daer ſich de wegh verdeelt in tween:
Ter rechter hand loopt ſy nae Plutoos veſtingh heen
En nae 't Elyſium, daer beemden zyn en wouden.
Dit is het rechte pad, en 't geen wy moeten houden
Om te geraecken in het ſael' ge Elyſium.
Ter ſlincker loopt ſy nae het heyloos Tartarum,
Daer men de booſe ſtraf om 't quaed, by haer bedreven.
Waer op Deïfobus aldus heeft aengeheven:
Verſtoort u niet, ick ſal vertrecken hier van daen,
O groote Prieſterin, en weer nae duyſter gaen.
Vaer wel, o eer van ons geſlacht, ick wandel heenen,
Heb beter lot als wy; en mit is hy verdweenen.
De Vorſt keeck ſchielijck om en aen de ſlincker hand
Sagh hy een groote ſtad gelegen, aen de kant
Van een verheeve rots, driemael omringht met muyren.
Den helſchen Flegeton loopt met en ſtroom vol vuyre
Rondom de veſten heen daer 's niet als vlam en gloed:
De keyen klincken die hy mee ſleept met zijn voed.
Recht tegen over ſtond een ſtercke poort, en waeren
Van loutren diamante de poſten en pylaeren.
Geen kracht van mannen had daer kans van winnen aen:
Sy kon ſelfs het geweld der Goden wederſtaen.

Een

Een yſren tooren ſtaet'er in de lucht verheven.
De wacht en opzicht is Tyſifone gegeven,
Die aenden ingangh zit met haer bebloede kleed
En op paſt nacht en dagh en van geen ſlapen weet.
Een jammerlijck geſteen, geklets van felle ſweepen,
Geluyt van ſlagen, en van 't rammelen en ſleepen
Der yſre kettingen quam uyt dien hoeck van daen.
Æneas ſchrickt' en bleef alhier verſlagen ſtaen:
Segh my ſey hy, o Maegd, wat ſlagh van ſchelmeryen
Bedreven deeſ' en wat voor ſtraffen of ſy lyen?
Waer op Sibylle ſprack: o dappere Trojäen,
In dees vervloeckte plaets den drempel te begaen
Staet niemand vry die vroom en ſuyver is van leven:
Maer wijl mijn Hecaté het opſicht heeft gegeven
Van het Avernſche woud, heeft ſy my ſelfs geſeyt
Wat ſtraffen van de Goon aen elck zyn toe geleyt,
En onderrichte my van wat hier is te kijcken.
De ſtrenge Radamanth bezit dees harde Rijcken.
Hy vraeght en onderſoeckt wat yder heeft gedaen,
En dwinghtſe tot beken, die meynende t'ontgaen
De ſtraf van 't quaed dat ſy ſtilſwygende bedreven,
De boeten ſtelden uyt ten eynde van haer leven.
De felle Tiſifoon ſit haer van ſtonden aen
Met ſweepen achter her, en dreyght haer onder 't ſlaen
Met ſlangen, die ſy in de ſlinckerhand gelaen heeft,
En roept tot ſtraffe van den booſwigt, die miſdaen heeft,
Haer wreede ſuſteren. Ten langen leſten wierd
De poort geopent, die afgryſelijcken gierd'
En gruwelijck geknars in d'yſre pannen maeckte.
Hier ſaghmen wat gedroght dat het portael bewaeckte.
Sie, ſeyſe voort, wien men den ingang heeft vertrouwt:
Een felle water-ſlangh met vyftigh hoofden houwt
Daer binnen ſijn verblijf, en ſpart ſijn ſwerte kaecken
Om 't doodelijck vergif en etter uyt te braecken.
De Tartar ſelf ontſluyt een afgrond na beneen
Noch tweemael dieper als men na den hemel heen

'T gebergte van Olymp ſiet in de hooghte ſtreven:
Hier leggen Titans ſoons (Saturnus groote neeven,
Die d'Aerd te voorſchijn bracht) gewentelt over een
In 't diepſte van de Hel, die Jupiter daer heen
Met ſijnen blixem dreef. Hier ſagh ick in voortyden
De grove lichamen van beyde d'Alöyden,
Twee, die den Hemel mee met onbeſuyſde kracht
Beſtormden, toen men bergh op bergh en Oſſa bracht
Op Pelion, om hem van ſijnen Throon te jagen.
Ick heb Salmoneus hier ſien pynigen en plagen
Om dat hy 't blixem-vier en 't grouwelijck gerucht
Des donders trachte na te bootſen in de lucht.
Dees had voor ſijne koets vier paerden ingeſlagen
Als voer hy ten triomf op de victory-wagen,
En ree door Elis met de fackel in de hand
En wilde dat hem 't volck dee dienſt en offërand
Als men de Goden doet, en had met yſre raden
En draf der paerden, dwaes, vermetel, onberaden,
Op een metale brugh het donckren nae geſpeelt:
Maer Jupiter, dien dees laetduckentheyd verveelt,
Schoot uyt een dichte wolck geen rookerige lichten
Of vyer van fackelen, maer ware blixem-ſchichten,
En wierp hem neder met een groote dwarrelwind.
Hier ſagh ick Tityus, des Aerdens voedſterkind,
Die met ſijn lijf beſlaet geheele negen bundren.
De felle en grage gier is alle daegs aen 't plunderen
Op 't vruchtbaer ingewand. En weyt ſijn lever af
Die daeglijcx weder groeyt tot eyndelooſe ſtraf.
'K wil van Ixyon noch Pirithöus vertellen
Daer ick een ſware klip geſien heb overhellen
Die ſteeds te vallen dreyght en yder oogenblick
Te ſtorten op haer kop, en houd s'in ſtage ſchrick.
De gulde tafels zyn gedeckt met heerlijck eeten:
Der Raſernyen een, benevens haer gezeeten,
Verbiedt al graeuwende de ſpijs te raecken aen
Of dreyghtſe met de toorts in 't aengezight te ſlaen.

Hier

Hier zyn ſy die, terwijl ſy waren in het leven,
Haer broeders haten, die haer ouderen verdreven,
Haer vader brachten om, die haren onderdaen
Verkorten met bedrogh in plaets van voor te ſtaen.
Hier zyn ſy, die veel goeds vergaren in haer leven
Maer aen haer vrienden niet met allen wilden geven
(En deſe maecken wel den grootſten hoop van al)
Oock die om overſpel geraeckten inden val,
En om den hals met een; Hier werden s' opgeſlooten
En tot de ſtraf bewaert die 's Heeren geld' genooten
En tegen 't vaderland en tegen eed en eer
Meyneedigh, trouweloos, misbruyckten haer geweer.
Wilt hare miſdaed niet ſorgvuldigh ondervragen,
Noch ſoeckt te weten wat voor ſtraffen dat ſy dragen:
D'een rolt een groote ſteen ter hooger bergen op
Die hem geſtaegh onſchiet eer hy komt aen den top:
Een ander, op een rad gebonden aen de ſpeken,
Draeyt altyds om, en heeft geen kans om los te breken,
En Theſeus ſit daer hy voor eeuwigh ſitten ſal:
Den arme Flegyas roept overluyt aen all',
Ick waerſchouw u, wilt de rechtvaerdigheyd betrachten
En leert van my voor al de Goden niet verachten.
Dees heeft ſijn vaderland verkocht om krachtigh geld
En in de handen van een machtigh heer geſtelt: (men:
Schreef wetten, brackſe weer, na 't voordeel af kon koo-
Dees heeft het bedde van ſijn dochter ingenoomen.
Om kort, ſy hebben all' yet grouwelijcx beſtaen
En ſtout'lijck uytgevoert het geen ſy vingen aen. (den
Al was mijn ſtem van ſtael, ſchoon dat ick hondert mon-
En honderd tongen had, noch waer het niet gevonden
En my onmogelijck, dat ick u dee verhael
Van al haer ſchelmery, en dat ick altemael
De namen noemen ſou der ſtraffen, die ſy dragen.
Als nu de Prieſterin van Phebus, oud van dagen,
Dees woorden had geſeyt, vervolgde ſy, wel aen
Æneas, wilt uw werck nu voort voltrecken gaen:

Wy moeten ons wat ſpoen: ick ſie der Reuſen muyren
Die ſy optrocken uyt haer ovenen en vuyren,
En de verwelfde poort hier tegen over ſtaen,
Alwaer ons is belaſt, eer dat wy verder gaen,
Te laeten dit geſchenck. dus gingen ſy te ſaemen
Door 't duyſter van de wegh, daer zy het midden naemē,
En naederden de poort. Eneas toefde niet,
Maer ſprengende ſyn lyf met water uyt de vliet
Is hy van ſtonden aen ter poorten ingeſtreken
En heeft den gouden tack in 't ingaen neer geſteken.
Wanneer dit was vericht en het geſchenck voldaen
Aen de Godinne, ſyn ſy weder voort gegaen
En quaemen eyntlijck daer de ſael'ge ſich onthouwen,
Daer ſchoone boſſchen ſyn en luſtige landsdouwen.
Hier is een ruymer lucht en klaerder, en bekleet
De velden met een gloor van purper, en men weet
Oock van een andre ſon en ſterren daer beneden.
Een deel doet in het gras wat oeffeningh van leden
Of worſtelt in het zand; een deel is aen den dans
En ſpringht en ſinght een liedt by d' opgehange krans,
De prieſter Orfeus laet ſyn luyt daer onder hooren.
Hier vond hy menigh held, in beter tyd gebooren,
En Teucers oud geſlacht: Hier was Aſſaracus,
Oock was'er Ilus en den ouden Dardanus,
Die Troyen heeft geſticht: haer waepens en geweeren
En leege wagenen en lancien en ſpeeren
(In d'aerde neer geplant) ſagh hy van verre ſtaen,
En door malkanderen de paerden weyen gaen.
De luſt die yder had tot wapens in zijn leven,
Tot voolen aen te vôen, heeft haer noch niet begeven:
Die volght de doode nae ſo ſy voorheenen was.
Ten wederzijde ſagh hy andere in het gras
Gezeten aen den diſch en luſtigh bancketteeren,
En aen den blyden rey een liedje quinckeleeren
In 't ruyckend laure-boſch, alwaer den Eridaen
Van boven neder valt en voert ſyn ſtroomen aen.

Hier

Hier was een meenigte van moedige oorlogs-helden
Die voot het vaderland haer lijf en leven ſtelden:
Van vroome wichelaers, die door Apolloos geeſt
Voor ſeyden dingen die hem waerdich ſijn geweeſt:
Van kuyſche prieſters, die ſo langh s' in 't leven waeren
Haer hielden onbeſmet: van kloecke konſtenaeren:
Van die haer oeffenden in nutte wetenſchap
En brachten die tot op den alderhoogſten trap,
En daerom langh, nae dat hen 't leven heeft begeven,
In de gedachten van de menſchen blyven leven.
Dees hebben altemael om 't hooft een witten band.
Hier heeft Sibil de ſchaer, die haer van alle kant
Becingelde, dus aen geſprooken, en byſonder
Muſæus (want hy ſtack met hals en ſchouders onder
Den drangh van d' andere uyt:) o deftige Poeet
En ſael'ge zielen, ſeght ons of ghy niet en weet
Waer ſich Anchiſes houdt. om ſijnent wille komen
Wy herwaerts over 't diep der ver gelege ſtroomen
Des helſchen Erebus. waer op in 't kort den held
Dit antwoord gaf: ons is geen ſeker huys beſtelt:
Wy leven onder een in deſe dichte wouden
En verſche beemden daer wy onſe wooningh houden:
Maer ghy; ſo u gelieft, begeeft u uyt dit dal
En over deſen bergh, daer ick u brengen ſal
Op een gemacklijck pad. en wat voor uyt getreden
Wees hy haer van de kruyn de velden, die beneden
Met veelerley gebloemt haer luſtigh open deen.
Toen lieten zy den top en gingen nae beneen.
Anchiſes ſagh alhier in eene der valleyen
De zielen over, die van d' andere afgeſcheyen
Nae boven ſouden gaen, en telde by geval
Wat onder deſe van ſyn afkomſt weſen zal
En ſagh wat noodlot, wat geluck, haer was beſchooren,
Wat men van haer gebiedt en wapenen ſou hooren,
En ſiende ſynen ſoon Eneas koomen aen
Door de begraeſde beemd is nae hem toe gegaen

En heeft van blyſchap bey zyn handen uytgeſteken,
De traenen liepen van ſyn wangen onder 't ſpreken:
Ghy comt dan eens, myn ſoon, en door godvruchtigheyt
Hebt ghy dees ſwaere reys ten laetſten afgeleyt:
Ick heb dan het geluck van u te ſien en hooren.
Oock had ick 't ſo gegiſt, en op uw komſt te vooren
Al rekeningh gemaeckt, en 't is my niet gemiſt,
Noch ick en heb my in myn hoop noch tyd vergiſt.
Door hoe veel landen, door hoe veel verwoede ſtroomé
So veele ſtroomen en ſo veel gevaers ontkoomen
Ontfangh ick u myn zoon! wat was ick wel belaen
Voor 't Rijck van Libyen hoe 't u daer ſou vergaen!
Wat vreeſd' ick dat u dat yet grooters ſou beletten
En doen Italien uyt uwe zinnen ſetten!
Uw geeſt, antwoorde hy, uw droeve beeltenis
Die my ſo menighmael des nachts verſcheenen is,
O vader, dreef en dwongh my herwaert, aen te koomen
Ick heb myn vloot geſet op de Tuſcaenſe ſtroomen.
Vergun my dat ick u myn rechterhand magh bien,
Geef dat ick u omhels', en wilt niet heenen vlien.
Hy weende bitterlijck en liet veel traenen daelen.
Driemaelen ſocht hy hem t' omarmen en driemaelen
Greep hy de ſchim vergeefs, die ſchielijck en geſwind
Hem als een droom onſchoot of als de lichte wind.
Eneas onderwyl heeft hier ontrent vernoomen
Ter zyden in een dal door 't ruyſſchen van de boomen
Een afgeſondert boſch, en de vergeetel-vliet,
Die door het vreedſaem oord ſyn traege ſtroomen ſchiet.
Hier was een meenigte van allerhande zielen
Van volckren ſonder eynd, waer van de kanten krielen.
Dees vliegen hier rondom, gelijck by ſoomer-weer
En heldre ſonne-ſchijn de byen vallen neer
Op thym en lelyen, en weyden op de blommen,
En doen het heele veld en berg' en daelen brommen.
Eneas ſchrickende door 't ſchielijcke geſight
Vraeght nae de reden, en te werden onderricht

Wat

Wat dit voor ſtroomen zyn, wat mannen dat het waren
Die d'oevers hier beſlaen met ſulcke groote ſcharen.
Dit zyn de zielen, die hier wederom van daen
(Antwoorde Anchiſes) in een tweede lichaem gaen:
Dees drincken uyt de vliet, die Lethe werd geheeten
En doet haer alles wat voorleden is vergeeten.
Ick heb den tyd van u te ſien al langh verwacht
Om onder dees' aen u te toonen wat geſlacht
Van ons noch komen ſal, op dat ghy u in tyden
Als ghy Itaeljen vond te meerder mocht verblyden.
Hoe vader, ſullen dan hier eenige van daen
Weerom nae boven en den open hemel gaen
En voor de tweede mael in 't trage lichaem keeren?
Wat reden iſſer dat ſy 't leven weer begeeren?
Wat port den armen hoop weer nae het licht te gaen?
Ick ſal 't u ſeggen, hief Anchiſes weder aen;
En u niet langh, mijn ſoon, in twijffel hangen houwen:
En heeft van ſtuck tot ſtuck hem alles gaen ontvouwen.
Voor eerſt is'er een geeſt die 't alles leven doet
En hemel aerd en zee en ſterren binnen voet,
Een ziel, die ſich verſpreydt door al des werelds leden
En aen dat groot gevaert geeft ſijn bewegentheden.
Hier komt het al van daen: hier uyt ſpruyt menſch en vee
En vogelen en de gedrochten van de zee:
Sy zyn van goddelijck en krachtigh zaed geſprooten
En van den hemel af den ſchepſels in gegooten,
En vol van vyer, ſo langh 't haer niet en werd belet
Door ſterffelijcke lêen en lichamen, waer met
Sy haer vereenigen en mengen en vergaren
Die met een logge ſtof de geeſt en ziel beſwaren
En dooven 't hemelſch vyer. hier komt het haer van daen
Dat vreés, begeerte, vreugd en rouw haer hangen aen,
En dat, ſo langh ſy in dien kerker zyn geſlooten.
Sy niet te ruggen ſien van daer ſy zyn geſprooten,

En

En, als ten laeſter uyr het leven hen verlaet,
Begeeft haer niet geheel de vuyligheyd noch 't quaed
En de beſmettingen die haer van 't lichaem koomen.
Het vat'er op, gelijck de griften op de boomen,
En 't kleeft en hangt haer aen en 't vuyl wil qualijck af,
Daerom ſo werden ſy gereynight door de ſtraf:
Den eenen hangtmen te verluchten aen de boomen
En andre ſpoelt men af en waſcht haer in de ſtroomen
Of brandt het quaed daer uyt. Elck is ſijn ſtraf geſtelt.
Daer na ſo werden wy geſonden in het veld
Van 't ruym Elyſium en luſtige landſdouwen
Daer ſich de zielen in de blyde beemden houwen
Tot dat, na het verloop van eeuwen, haer den tyd
Van 't aengegroeyde vuyl en ſmetten heeft bevrydt
En weder reyn gemaeckt, gelijck ſy eertyds waren.
Dees werden altemael, na dat ſy duyſend jaren
Hier hebben toegebracht, aen de Vergetel-vliet
Gedagvaert van Merkuur, op dat ſy nergens niet
Van wetende ſich weer na boven mochten geven
En krygen luſt om in de lichamen te leven.
Dus ſprack den oud' en heeft Æneas en met een
De prieſterin geleydt na de vergaringh heen
In 't midden van 't gewoel en 't raſen van de ſcharen,
Die daer met meenighte by een verſamelt waren,
En nam een heuvel in, van waer hy 't alles koſt
Sien recht in 't aengeſicht wat daer of wild' of moſt
Nae toegaen of voorby, en is dus voort gevaren:
Wel aen, ick ſal u hier in 't kort gaen openbaren
Wat eer beſchooren zy den afkomſt van Dardaen:
Wie uyt Italien ons te verwachten ſtaen,
Wat neven, wat geſlacht na het verloop van jaren,
En wat voor avontuyr u daer ſal wedervaren.
De jonghman, die ghy op ſijn lanſ ſiet leunen ſtaen,
Sal d'eerſt van d'uwe zyn die na de lucht ſal gaen:
'T is Sylvius, die u Lavinia ſal baren
Uyt Itaeljaenſen bloed' in 't afgaen uwer jaren,

Dien

Dien ſijne moeder in de 1. boſſchen op ſal voen:
Hy ſal een Koningh zyn, die Koningen ſal doen
Voortkomen uyt ſijn ſtam, en het beginſel geven
Van het Albaniſche gebiedt aen onſe neven.
De naeſte is 2. Procas, die de roem ſal zyn en eer
Van het Trojaenſe volck: dit's 3. Capys, en daer veer
Is Numitor, en dees (die men na u ſal noemen)
Æneas Sylvius, die ſich ſal doen beroemen
Door ſijn godvruchtigheyd en wapenen 4. indien
Hy immermeer het rijck van Alba ſal gebien.
Sie wat voor krachten dat dees jongelingen toonen:
Maer die ghy ziet om 't hooft met 5. burgerlijcke kroonen
Van eyken loof verciert, die ſullen ſtêen by ſtêen
En veſtingen in 't land opbouwen, daer voor heen
Noch ſtad noch ſterckte was, maer plaetſen ſonder namen.
De dappre Romulus, met 6. Numitor te ſamen
Geſpannen, ſal hem weer herſtellen op ſijn throon
En voeren voor een tyd beneffens hem de Kroon.
Hy ſal van moeders zy uyt onſen bloede weſen,
Uyt het doorluchtigh huys van Aſſarac gereſen.
Siet ghy niet op ſijn kruyn een dubble pluym-bos ſtaen,
En dat hem Jupiter een plaets van nu af aen
Ten hemel heeft bereyt op dat hy daer, beneven
De Goden, na ſijn dood in eeuwigheyd mocht leven?

1. Daer Lavinia na toe gevlucht was na de dood van Eneas uyt vreeſe van Aſcanius.
2. De derthiende Koningh van Alba, vader van Numitor en Amulius.
3. De ſevende na Aſcanius,
4. Eneas Sylvius, de derde koningh van Alba heeft laet ende al vijftigh jaren oudt zynde het rijck weder ghekreghen dat ſijn Vooght vermeeſtert had. 5. Een kroon van eyken-loof wierd ghegeven aen die een borger bewaert had, oock aen den geenen die ſteden gebouwt hadden. 6. De vader van Ilia, Romulus moeder, uyt ſijn rijck van ſijn jonger broeder Amulius geſtooten ende namaels door Romulus en Remus herſtelt.

Door

Door ſijn aenleggen ſal, ſo ver de wereld ſtreckt,
Haer ſtrydbaer Roomen haer gebiedt ſien uytgereckt
En haer grootmoedigheyd tot aen de ſterren ſtooten.
Dees ſtad alleen ſal u bemuyren ſeven Sloten
En groote meenighte van mannen brengen voort,
Gelijck als Cybelé draeght moet op de geboort
Van ſo een hoope Gôon, die uyt haer zyn geſprooten,
En hondert neven telt, al 's hemels diſch-genooten,
Wanneer ſy op haer koets komt vrolijck aengereen
Gekroont met toorens door de Frygiaenſe ſteen.
Keert herwaerts uw geſight, ſiet hier u volck van Roomen:
Dit's Ceſar, en die van Iülus ſullen koomen
En na de lucht toe gaen: en die ghy daer ſiet treen
Dat is Auguſtus, die u dickwils is voorheen
Belooft en toegeſeyt, van goddelijcken bloede:
Die weer een gouden tyd, des krijgs en oorlogs moede
Sal brengen in het land van Latium, gelijck
Als 't by Saturnus was, en het Romeynſche rijck
Tot over Libyen en d'uyterſte Africanen
En 't land van Garamas en over Indianen
En verre volckeren uytbreyden buyten 't pad
Dat jarelijcx werd doorrent van 't ſnelle Sonne-rad,
En daer den hemel werd geſtut op Atlas ſchoeren.
Het Rijck van Caſpyen is nu alree in roeren
En ſchrickt voor ſijne komſt: 't Mëotiſche geweſt,
Egypten, daer de Nijl den kooren-acker meſt
En ſijne ſtroomen looſt in zee door ſeven monden,
Ontſetten haer door 't geen 1. d'Orakelen oirkonden.

1. Schoon dat de Orakelen als Chriſtus gehooren was gheſweghen hebben, evenwel ſo hebben ſy van alle deelen des werelts voor ſijne geboorte geſeyt datter een onverwinnelijcken Koningh voor de geheele wereld ſoude gebooren werden, dat daer nae op Auguſtus geduydt wierd, ſo dattter veele volkeren in vreeſe waren.

Selfs

Selfs Hercules heeft ſo veel landen niet doorſweeft
Schoon hy de hinde van Diaen geſchooten heeft
Die koopre klauwen had: ſchoon dat hy hielp om 't leven
De ſlangh in't Lerniſch meyr, die't daer alom dee beven:
Schoon hy beveyligde 't geberght van Erymant
En 't vreeſlijck verken vingh, verwoeſter van het land:
Noch 1. hy, die in 't ghetouw twee tygers had gheſlagen
En dreeſſe zeege-rijck voor ſijn victory-wagen
Door Niſaes berghen heen, ghekranſt met wijngaerd-blaen:
En vreeſen wy ons in Itaeljen neer te ſlaen,
En twyfelen wy noch kleynmoedige Trojanen
Door dapperheyd den wegh tot ſulcken Rijck te banen?
Maer wie is deſe die men ginder ver ſiet ſtaen
Met tackjes van olyv' en offerhand gelaen?
Ik ken ſijn gryſen baert, die tot de 2. kroon van Roomen
Uyt een geringen ſtad en arm geweſt ſal komen,
En d'eerſte koningh zyn die het grootmachtigh land
Door wetten ſtyven zal: dien 3. Tullus naderhand
Sal volgen in het rijck en ſtellen het in roeren
En 't afgewende volck weer tot de wapens voeren.
Na hem komt 4. Ancus, die ſich al van nu af aen
Te zeer verheugt by de gemeynte wel te ſtaen.

1. Bacchus uyt Indyen, daer de ſtad Niſa lagh, overwinner komende quam ryden op een waghen die van een geſpan tygers getrocken wierd, die hy mende met toomen van wijngaerd-rancken.

2. Numa Pompilius, de tweede Coningh van Roomen, is uyt het ſtedeken Cures tot het Rijck gheroepen, een beſorger van Vrede, Godtſdienſt en Wetten.

3. Tullus Hoſtilius, derde Coningh, genegender tot oorlogh.

4. Martius Ancus, vierde Coningh, dien door gunſt van den Raed en het volck het Rijck opgedragen is.

Be-

Begeert ghy dat ick hier oock wyſe de 1. Tarquynen
En u de groote ziel van 2. Brutus doen verſchynen
Die van het ongelijck wraeck nemen ſal en ſtraf,
En ſetten Koningen en dwingelanden af?
Dit is den eerſte, die de Burger-voogd ſal weſen
En doen de quade voor de 3. roe en bylen vreeſen.
Sijn 4. eygen zoonen ſal hy niet ontzien ter dood
Te vorderen, indien de vryheyd komt in nood
Door nieuwen oorlogh die ſy namaels ſullen ſtooken,
Niet eens bekommert hoe daer werde van geſproken.
De lof, van 't vaderland te hebben voor geſtaen,
Sal by hem boven 't bloed van ſijne kinders gaen.
Siet daer de 5. Decien, en 6. Druſen, en den 7. ſtrengen
Torquaet, die met de bijl ſijn ſoon ſal om doen brengen
Om dat hy tegen het verbodt, dat hy hem dee,
Een veld-ſlagh had gewaeght, en met den vyand ſtree,

1. Tarquinius Priſcus en Tarquinius Superbus, de vijfde ende ſevende Coningh van Romen.

2. Junius Brutus, die wraeck ghenomen heeft over het ſchoffieren van Lucretia, ende de Coningh Tarquinius Superbus, wiens ſoon dat feyt begaen had, verdreven, ende de vryheyt herſtelt ende in plaetſe van Coningen een regeeringhe van Borgermeeſteren inghevoert die jaerlijcx verkooren wierden.

3. Voor de Magiſtraten van Roomen wierden van de gherechts-diennaers bondelen ghedraghen waer in roeyen ende daer binnen een uytkijckende bijl gebonden waren.

4. De gemelde Brutus heeft ſijn ſoonen, die met andere jonghe edelluyden aengeſpannen waren om de Tarquynen weder in te roepen, met de bijl doen ſtraffen.

5. De vader ende ſoon die ſich voor het welvaren van het vaderland opgeoffert hebben.

6. Waer van den eenen Haſdrubal een broer van Hannibal heeft overwonnen, ende den anderen de hooghduytſche getemt.

7. Titus Manlius Torquatus.

Al-

Al was 't hem wel geluckt 't geen hy had ondernoomen.
Siet daer Camillus met de 1. ſtanders weder koomen.
Maer die 2. twee zielen die ghy ginder ſiet by een,
En ſoo eendrachtig zyn terwijl haer hier beneen
De nacht bedeckt, en in gelijcke wapens blincken,
Hoe ſalmen tegens een haer klingen hooren klincken
Indien zy eens in 't licht geraecken hier van daen?
Wat ſlagen ſullen zy d' een tegen d'ander ſlaen,
Wat nederlaegen en wat borger-moord verwecken
Wanneer de 3. ſchoon vaer uyt het Weſt ſal komen trecken
Van het Alpijnſch gebergt om nae de Stad te gaen,
De ſchoon-ſoon tegens hem ſijn volck ſal voeren aen
En ſich met byſtand uyt het Ooſten toe ſal ruſten?
Och, myne kinderen, gewent u quaede luſten
Tot ſulcken oorlogh niet. verſchoont het vaderlandt,
Noch toont uw krachten op uw eygen ingewand.
En 4. ghy, den eerſte, van den 5. hemel afgeſprooten,
Myn bloed, hou op en ſpaer uw bond en land-genooten
En werpt de waepens wegh. Dat 's Mummius, de man
Die 't hooge Capitool, nae het verdelgen van
Corinthen, met de koets zeeghaftig in ſal ryden:
Dees' is Emylius, die in aenſtaende tyden
'T geſlacht van Eacus, en Argos, en Myceen
En Agamemnons Rijck, en menighte van Stêen
En veele veſtingen der Griecken uyt ſal roeyen,
En voeren in triomf met ketingen en boeyen
Ghevange Koningen, en wraeck doen over 't geen
By ſyn voorouderen in Troje was geleen,

1. Die de Galli onder den Veldheer Brennus wegh voerden, ende Camillus wederom haelde die de Stad oock weder in nam.
2. Van Ceſar en Pompejus.
3. Ceſar, wiens dochter aen Pompejus getrout was.
4. Ceſar, die Pompejus overwonnen had.
5. Om Venus. Eneas Julus, daer hy van geſprooten is.

En over 't ſchenden van Minervaes heyligdommen:
O, Cato, wie ſou u voor by gaen ſonder nommen?
Wie ſweegh van Cnoſſus ſtil, wie van de Gracchen, wie
Van bey de Scipioos, twee oorloghs-blixems, die
De macht van Libyen met voeten ſullen treden?
Wie van 1. Fabricius, die met ſijn kleyn te vreden
Een machtigh man ſal zyn? wie ſprack niet van 2. Seraen
Die men ſal haelen van den ackerbouw van daen
Om 't borgemeeſter-ampt te Roomen te bekleden?
O Fabyen, waer ruckt ghy my met moede leden?
Ghy ſyt die 3. Maximus, die eenige, die 't al
Met draelen redden en de ſaeck herſtellen ſal.
Een ander mooghe ſich verſtaen op yſer- ſmeden,
Geel-gieten, koper-ſlaen, en aerdiger de leden
En 't weſen beelden uyt in hout en marmer-ſteen,
Of kunſtiger een ſaeck met cierelijcke rêen
Bepleyten voor den Raed, of boven andre weeten
Wat van de ſterren zy, van vaſte, van planeeten,
En de geſteltenis des Hemels wyzen aen:
Maer ghy, Romeyn, neemt ghy 't gebiedt der volckren aen,
En zyt gedachtich dat ghy daer toe ſyt gebooren
Dit ſijn de kunſten, die u eygen toebehooren:
Te zetten toon en maet op oorelog en vree,
Te ſpaeren die ghy vindt ootmoedigh en gedwee,
En den hooghmoedigen met wapenen te dwinghen.
Dus ley Anchiſes uyt de toekomſt deſer dingen,
En voegd' 'er by: Sie hoe 4. Marcellus boven uyt
All' andre munt, en treedt hooghmoedigh op zyn buyt:

1. Deſe verſmaede het goud dat hem van de Ambaſſadeurs der Samnyten aengeboden wierd. 2. Cajus Attillius toegenaemt Seranus,
3. Fabius Maximus, die Hanibal door ophouden en draelen verwon ende de ſchilt der Romeynen genoemt wierd.
4. Claudius Marcellus, die getoont heeft dat Hanibal kon werden overwonnen, en der Romeynen Swaert geheeten wierd.

Die

Die den beroerden Staet en 't waggelende Roomen
Met ſijne ruytery ſal onderſtutten koomen
En 't heyr van Hannibal en Gallen houwen neer,
Een wederſpannigh volck; en Romulus ter eer'
De ſchilden, en panſiers en zadelen en ſtangen,
Die hy de derdemael zal krygen, op doen hangen.
Toen ſeyd' Æneas (want hy zagh een jongelingh
Die ſchoon was van gedaent' en met Marcellus gingh
In blinckend harrenaſch, maer droef en neer geſlagen
Van oogen en gezicht) ick moet u, vader, vragen
Wie dat die jonghman is die 'k nevens hem ſie treen:
Is het ſijn ſoon, of der nakomelingen een
Die uyt het groot geſlacht van hem is afgeſprooten?
Wat wil al dit geraes van ſijne met-genooten?
Hoe ſweemt hy na Marcel: wat over-een-komſt is
Van weezen tuſſchen haer? maer met een duyſternis
En droeve nacht is hem het hooft alom betoogen.
Waer op Anchiſes ſprack met tranen in ſijn oogen
O zoon, vraeght niet ſo naeuw wat quaed of ongeval
Den uwen nu of dan noch overkoomen zal.
Het nood-lot ſal hem maer de wereld eens vertoonen:
Meer lijdt het niet, en wil ſijn jonckheyd niet verſchoonen
De Goden zyn beducht dat haer 't Romeyns geſlacht
Te groot ſal werden in gebiedt en oorlogs-macht
Indien ſo dappre luy langh in het leven blyven.
Wat rouw ſal men om hem op 't veld van Mars bedryven!
Wat zuchten daer van daen doen hooren in de Stad!
Wat ſal den Tyber ſien een lijck-pracht uyt ſijn wadd'
Als hy voorby het graf komt neerwaerts aen gedreven!
Noyt ſal een kind van de Trojaenſche ſtamme geven
Sijn oudren ſo veel hoops: noyt yemand onder al
De jonge mannen zyn, die Roome queecken zal,
Op wien men ſulcken moed zal dragen, als op deſen.
O vroomigheyd, ô trouw, zo als die plagh te weſen

In overouden tyd, ô onverwonne hand!
Geen man ſou ongeſtraft hem hebben aengerandt
'T zy dat hy was te voet wanneer hy wierd beſtreden
Of van een moedigh paerd de lenden had beſchreden.
O jongelingh, die wel beklagens waerdigh zijt,
Ghy zult Marcellus zijn indien 't het nood-lot lijdt.
Het harde nood-lot, dat de Goden u beſcheeren,
Brengt handen vol geblomt', op dat ick mach vereeren
De ziel van mijnen neef met een geringh geſchenck
En door een ydele gift ten minſten hem bedenck'.
Dus doolden ſy vaſt door dees ruym' en oopen landen.
Als nu Anchiſes in de beemden en waranden
Sijn ſoon had omgeleydt, en hem het herte-bloed
Ontfonckt door ſulcken naem tot dapperheyd en moed,
Heeft hy hem voorts verhaelt wat hem ſou wedervaren,
Wat oorlogh, wat gevaer hem te verwachten waren,
En van 't Laurentſche volck en van Latinus ſtad:
Wat hy had uyt te ſtaen, wat hy te myden had.
Daer zyn twee poorten, die den Slaep-God toe behooren,
Waer van den eene werdt geſeyt te zyn van hooren:
Door deſe ſnappen licht de ware geeſten heen:
Den ander' is van wit en glimpend elpen-been:
Dit is de poort, waer door de valſche droomen koomen,
Den oud' Anchiſes heeft ſijn affcheyd hier genoomen
En liet haer alle bey uyt dees' yvoire poort.
Æneas ſpoeyde ſich van ſtonden aen na boord
En na ſijn mackers toe die op de ſchepen waren.
De vloot gingh onder zeyl, en is van daer gevaren
Recht na de haven van Cajette langs het ſtrand.
Hier wierp men 't ancker uyt en ſette 't onder land.

Eynde des ſeſte Boecks.

IN-

INHOUD

Des Sevenden Boecks.

ENeas begraeft ſijne Voedſter-Vrouw Cajeta en noemt de plaetſen nae haeren naem. Daer nae zeylt hy voorby den hoek daer Circe haer onthiel, ende komende met een voor-wind voor de mond des Tybers loopt de rivier in ende ſy gaen te lande op den Laurentijnſchen bodem, alwaer hy uyt de woorden van Aſcanius afnemende dat dit het land was dat haer by het nood-lot toegeleyt was, hondert afgeſanten ſtiert na den Coning Latinus, die aldaer regeerde, om uyt ſijnen naem aen hem eenige geſchencken te geven ende te verſoecken een plaets om een ſtad te bouwen. De Coningh deſe geſanten goed gehoor gegeven hebbende heeft niet alleen haer verſoeck toegeſtaen maer daer en boven uyt ſijne eyge wil aen Æneas ten houwelijk geboden ſijne dochter Lavina, die hem door 't Orakel van ſijn vader Faunus belaſt was aen een uytheemſch man ten houwelijck te geven. Juno middelerwylen wegens den voorſpoet der Trojanen niet wel te vreden zynde, roept Alecto ter hellen uyt om de vrede te verſtooren, die eerſt Amate, Latinus gemael, ende daer na Turnus ſelfs, dien deſe Lavina genoegſaem was ten houwelijcke belooft, met hare raſernyen vervult, ende daer van daen ſich begevende na de Trojaenſche jeughd, die by geval aldaer op de jacht waren, werpt haer een tam hert te vooren, dat de kinderen van Tyrrheus, die de wacht en opſicht

had op des Conings vee, ſeer lief hadden, het welck van Aſcanius met een pijl gequeſt wierd, waer over de boeren op de been raecken ende vallen met haer gheweer op de Trojanen. Alecto blaeſt allarm van om hoog. In deſen oploop blijft Almon, oudſte ſoon van Tyrrheus, ende oock Galeſus, den rijckſten huyſman van dat geheele land, de welcke doodt in de ſtad gebracht zijnde ſoo heeft de Coninginne Amate ende Turnus den Coningh Latinus opgehitſt om den oorlogh tegen den Trojanen aen te nemen ende het gedaen ongelijck met de wapenen te wreken. Maer als hy, des nood-lots ende des verbonds, dat hy met de Trojanen had aengegaen, gedachtigh, niet en konde gebracht werden om haer den oorlogh aen te ſeggen, ſo heeft Juno ſelve de oorlogs-poorten geopent. Turnus vangt daer over den oorlog aen ende hem volgen Mezentius ende Lauſus, ſijn ſoon, mitſgaders Aventinus, die Hercules by Rhea gewonnen had, en Catillus en Coras van Tibur, twee gebroeders; oock Camilla uyt het geſlagte der Volſcen, een dapper krijgſvrouw, en meer andere, waer van de lijſte tot aen het eynde deſes boecks verhaelt werdt.

HET

HET SEVENDE BOECK.

EN ghy, 1. Cajeta, hebt hier ſtervende gegeven
Een naem aen onſe kuſt die eeuwighlijck ſal leven,
En nu blijft noch uw graf door deſen naem bekent
En in Italien in eer', en ongeſchendt,
So voor de dooden hier wat eers is op te bouwen.
Maer als Æneas nu den uytvaert had gehouwen
Van ſijne Voedſter-vrouw en haer een graf gemaeckt,
En dat de holle zee in ſtilte was geraeckt,
So vordert hy ſijn reys en is van daer geſcheyden.
De wind rees met de nacht, de Maen quam hem geleyden
Die 't water flickren dee: ſy hielden 't by de ſtrand
En liepen langs het naeſt-gelegen Circes-land,
Al waer de 2. dochter van de Son de naere wouden
En 't yſſelijck gebergt doet, ſonder op te houden,
Weer-galmen van haer zangh, terwijls' op 't weef-getouw
De ſpoel door 't webbe ſchiet, en in haer trots gebouw
Welrieckend' olyen van vette cederboomen
Voor nacht-licht branden laet. Men hoort van 't ſtrand al koomen
Het brullen in der nacht van leeuwen, nôo aen band,
Men hoort het ſchreeuwen van de verkens uyt het land,
'T gehuyl der wolven en het brommen van de beeren.
Dit waren menſchen die 's in beeſten dee verkeeren.
Dees trock de wrêe Godin het eerſte weſen uyt
En ſtack s' in borſtelen en wilder-dieren huyd.

1. Een Trojaenſche vrou, die van ſommige geſeyd werd de voeſter van Eneas geweeſt te zyn, andere meynen van Creuſa, andere van Aſkaen, die Eneas keerende uyt de hel ontrent de ſtrand begraven heeft alwaer een ſtad gebouwt is die Cajeta genoemt wierd.
2. Circe, ſeer ervaren in de ſwarte konſten en toveryen, dochter van de Son ende de Nymphe Perſes.

Door kruyden, groot van kracht. De goede God der ba-
Om de godvruchtige Trojanen te bewaren (ren,
Dat sy geen hindernis van sulcke monsters le'en
En dees vervloeckte kust uyt nood niet aen en de'en
En na dees havens niet en wierden heen gedreven,
Heeft haer een goede kouw vlack in het zeyl gegeven
En joegse voor-winds door de barreningen heen
Het heyloos land voorby. En nu quam aengereen
En blonck ten hemel af verciert met goud en roosen
De schoone Dageraet, de Zee begon te blooſen
Door't nieuwe morgen-rood, de wind viel schielijk neer,
Het wierd heel stil op zee en mooy en lieflijck weer,
De riemen raecken uyt en al de maets in roeren,
Sy keeren elck om strijd de murwe marmre vloeren
Wanneer Æneas een geweldigh groot en dicht
Bosschaedjen uytter zee van ver kreegh in 't gesicht
Waer tusschen Tyberyn sich 't zeewaert in quam snellen
En met veel geluw zand en volle stroomen wellen,
Dat lustigh was om zien. Hier boven en ontrent
Vernam men veelerley gevogelte (gewent
Haer aen den oever-kant en 't water te geneeren)
Die lucht en hemel met gesangh en quinckeleeren
Vermaeckten op het soetst en vloogen door het woud.
Hy riep terstond dat men de schepen wenden zoud'
En setten het na land, en liep voorts onbekommert
En bly den Tyber in, van 't dichte bosch belommert.
Wel aen nu, Erato: ick wil ontvouwen gaen
Hoe het in Latium wel eer is toegegaen,
Wat Koningen aldaer in oude tyden waren
Als 't uytheemsch leger met een vloot is komen varen
En aen de kusten van Itaeljen eerst gelandt.
Ick sal den oorspronck des gevechts en oorlogs van 't
Begin gaen halen op: wilt my te hulpe koomen,
O Zang-godin, in 't geen dat ick heb voor genoomen,
En staet den Dichter by. Ick sal gaen doen vermaen
Van grouwelijcke krijgh, van vechten en van slaen,

Hoe

Hoe legers wederzyds malkanderen ontfingen,
Hoe Koningen verhit den een den ander gingen
Met felle moed te keer, hoe de Tyrrheenſche macht
En heel Heſperien in wapens is gebracht.
My werd een grooter reex van dinghen nu gebooren:
't Is werck van meer gewichts dat men voortaē ſal hooreē.
Latinus, hoogh bejaert, was Coningh en beſat
Sijn ryck in langhe vree: ſijn vader Faunus had
(So veel wy van de ſaeck en waerheyd weten konnen)
By een Laurentſche Nymf, Marîca, hem gewonnen.
Dees Faunus vader was de Coningh Picus, die
Uw ſoon was, ô Saturn: ghy zijt de ſtam, van wie
Den afkomſt quam waer uyt Latinus wierd gebooren,
En deſen was het door het Noodlot ſo beſchooren
Dat hy geen ſoonen had noch eenigh manlijck oir
Tot Erven van zijn kroon, die hy heel jongh verloor
En in haer eerſte jeughd hem quamen af te ſterven.
Een dochter maer alleen moſt al zijn Rijcken erven
Die rijp en houwbaer was. De braefſte vrijers van
Geheel Auſonien en meenigh edel man
Verſochten haer ten wyve; oock ſtond'er boven allen
De ſchoone 1. Turnus nae, en ſocht haer te gevallen,
Een Prins van grooten huyze en overoudt geſlacht.
De 2. Coninghinne drongh met allen ernſt en macht
Dit houlijck voort, en ſagh geē dagh noch dingh ſo gaerē
Als haere dochter met die ſchoon-zoon raſch te paeren:
Maer veel voor teyckens van de Goden gaven ſchrick
Om met dien jonghen Vorſt te treen in houwelick.
Een heylige Laurier, die meenighten van jaeren
Men uyt godvruchtigheyd en vrees had doen bewaeren,
Stond midden in het Hof: Latinus ſeyt men dat
Toen hy het Slot eerſt boude hem ſelfs gevonden had
En Phebus toegewijt, en dat hy d' ingeſeten
Nae deſen Laure-boom Laurenters had doen heeten.

1. Koningh der Rutulen.
2. Amata, Latinus Gemael.

Een ſwarm van bijen, dick en dicht, met groot gerucht
Quam ſchielick op den top gevallen uyt de lucht,
Die met de voeten in malkanderen geſlooten
Bleef hanghen in een bos aen een der groene looten
Die Wichlaer riep terſtond: Wy ſiē eē uytheemſch man
Sich ſpoeyen herwaerts aen en vreemde volkren, van
Het een' en 't ſelve land, ſich nae een land toe keeren
En ſtellen hier ter neer en op het ſlot regeeren.
Behalven dit, terwijl de maegd Lavinia
Ontrent haer vader ſtond en met den fackel na
Het auter toe getreen het offer gingh ontſteecken,
So ſcheen 't als of de vlam ('t is yſlijck om te ſpreecken)
Sloegh in hēt hanghend hayr, en dat in lichten brand
Stond hoofd en kroon, verciert met menigh diamant,
En zy voorts heel in roock en vlam begon te raecken
En 't vyer te ſpreyen door de koninckliycke daken.
Dit was een dingh dat vry vervaerlijck was om zien,
En dat men ſey wat groots en wonders te bedien:
Want hier uyt ſpelden de Waerſeggers van te vooren,
Dat eē doorluchtē naem de Jouckvrouw was beſchooré,
Maer ſwaeren oorlogh voor het volck te wachten ſtond.
De Koningh, die ſich in bekommeringen vond
Om 't vreemd geſight, dat hem ſo ſchielijck was verſcheenen,
Gingh nae 't Orakel van zijn vader Faunus heenen
(Dien 't van de Goden was vergunt te leggen uyt
't Geheym des nood-lots, dat door voor-ſpoock werd beduyt)
En ſelver onder 't hoogh Albunea bevraegen
In een geheylight boſch en 't groo ſt van die daer laegen
Het duyſter woud dat klinckt door 't ruyſſchende geluyt
Van een gewijde bron, en werpt en waeſſemt uyt
Een ſwaere ſwavel-roock, alwaer d' Italiaenen
En al het volck van 't land der oud 1. Onotriaenen

1. Italien is eerſt genoemt Heſperien, daer na Auſonien ende noch naderhand Oenotria nae Oenotrus ſoon van Lycaon uyt Arcadie.

In

In duyſtre ſaken om beſcheyd en antwoord gaen.
Als hier de Prieſter brenght ſijn offer-gaven aen
En in de ſtille nacht ſich neerleght om te ſlapen
Op vellen die m'er ſpreyt, van de geſlachte ſchapen,
So ſiet hy veel geſpoocks, dat met een vreemd geſwier
Nu gints nu herwaerts vlieght op veelerley manier,
En hoort'er meen'ge ſtem en ſpreeckt'er met de Goden
In 't diepſte van Avern en het geweſt der dooden.
Latinns ſelver heeft toen antwoord hier verſocht
Die honderd ſchapen aen 't autaer ten offer brocht,
En leggende ter aerd' op de geſpreyde vachten
Van dit geſlachte vee om antwoord te verwachten
So hoord' hy ſtrax een ſtem diep uyt het woud van daen:
O, zey zy, zoon, ô! wilt doch uwe dochter aen
Een man uyt Latium niet ſoecken uyt te geven,
Vertrouwt het houwelijck niet dat nu werd aengedreven
En al voor hande ſchijnt; daer komt een ſchoon-zoon uyt
Een vreemd geweſt, die haer moet hebben tot ſijn bruyd
En onſen naem tot aen de ſterren ſal doen ſtygen
Door afkomſt en 't geſlacht dat hy uyt haer ſal krygen,
Dat alles onder heur geſagh ſal buygen zien
En land' en volckeren beheerſchen en gebien
Van daer de Son rijſt op tot dat hy komt te dalen
En d'een' en d'andre zee beſchijnt met gulde ſtralen.
Latinus ſelver hield dit by zich niet, noch ſweegh
Het antwoord, dat hy 's nachts van vader Faunus kreegh:
En nu had het Gerucht (gevlogen door de ſteden
Van heel Auſonien) dees maar al doen verbreden
En dit beſcheyd gevoert door 't omgelege land,
Als de Trojanen aen de graſige oever-kant
Nu beſigh waren om haer ſchepen vaſt te maren.
Æneas, d'Officiers, en die de Hoofden waren
Van ſijne vloot, de ſchoone Julüs, gingen heen
En ſetten ſich in 't groen ter neder onder een
Verheven boom, die wijd ſijn tacken van hem ſtreckte,
Daer men op d'aerd in 't gras en krùyd de tafel deckte

En

En heeft (ſo had voor heen ſelfs 1. Jupiter geſeyt)
De koſt op berden van gerſt-koecken neer geleyt
En hoopte s' op met fruyt en ooft van wilde boomen.
Maer als men 't eynde ſpijs in 't eeten was gekoomen
En honger en gebreck van koſt haer porden aen
Om hun gebit in 't kleyn geback van 't brood te ſlaen
En heylge korſten dorſt ontwyen met ſijn handen
En beet'er in met ſtout' en onverſaegde tanden,
Gelijck het nood-lot lagh: ſo riep de Prins Aſcaen,
Hoe dus! wy taſten oock ons diſch-tailjooren aen.
Meer zey hy niet. Dit woord, gehoort van haer luy allen,
Was 't eerſt daer men het eynd van ſoo veel ongevallen
(Te water en te land geleden) uyt verſtond.
Æneas vatte 't eerſt en nam 't hem uyt de mond,
En door den 2. uytſlagh van 't Orakel heel verſlagen
Riep. wel-kom lieve land, na ſo veel droeve dagen
My door het voor-beſchick des hemels toegeleyt,
Wel-kom Trojaenſche Goon vol van trouhertigheyd.
Dit is ons vaderland daer wy te huys behooren.
Mijn vader (want het komt my wederom te vooren)
Heeft my uyt ſulck geheym mijn avontuyr geſpelt:
Soon, als den honger u ſo dapper nypt en quelt
Ter onbekende kuſt, na lange ſuckelingen
Te water, dat ſy u door groote nood ſal dwingen
Uw diſch-tailjooren aen te taſten, na dat al
De koſt vernielt en op gegeten weſen ſal,
Gedenckt dan (lydens moe) te hoopen dat het ende
Voor handen is van al uw jammer en ellende,
En dat het tyd is dat ghy aen het bouwen valt
Van huyſen, en aldaer een nieuwe ſtad bewalt.
Dit was dien honger, dit moſt ons noch overkoomen
Voor 't uyterſte van al wat dat op zee en ſtroomen

3. Door de harpyen, hier vooren in 't derde boeck verhaelt.
2. Volgens 't geen hem van de harpyen ende de Prieſter Helenus was voorſeyt.

Ons

Ons wedervaren is: wel aen dan, mannen, laet
Ons vrolijck zyn, en, als den nieuwen dageraet
Haer mergen weder aen den hemel ſal vertoonen,
Gaen ſien wat land dit is, wat volckren dat'er woonen
En wat voor veſtingen en ſteden dat hier zyn:
Haelt nu de ſchalen voort ter eere van Jupijn
En wilt mijn vader oock aenroepen met gebeden
En brenght de wijn ten diſch. Na 't eynde deſer reden
Heeft hy een groene krans rondom ſijn hooft gedaen
En riep de plaets-god en de boſch-godinnen aen,
En d'Aerde, 2. d'eerſte der Godheden, en Rivieren
(Hoe wel haer onbekent) en Nymfen, Nacht en Vieren
En het Geſternte dat ſich in der nacht vertoont,
De 3. Moeder van de Goon die Phrygien bewoont
En 4. bey ſijn ouderen, en Jupiter van 5. Ide,
Die ſijnen donder ſtrax liet hooren van ter zyde
Drie malen, helder op, en ſijnen blixem ſchoot
Ter wolcken uyt, van goud en vuur en ſtralen rood.
Strax liep 't gerucht door de Trojaenſche troepen heenen
Hoe dat die blyden dagh ten laetſten was verſcheenen
Dat men gaen bouwen ſouw de lang-gewenſchte ſtad.
De maeltyd wierd om ſtryd weer op een nieuw hervat:
De wijn wierd met een ſchuym tot aen den boord geſchoncken
Die ſy vol vreugde d'een den andere toe droncken
Met groote bekers op de welkomſt in het land.
Als ſich des anderen daegs de Son weer aen den rand
Des aerdrijcx toonen quam met nieuwe morgen-ſtralen
Liep yder een' ſijns weegs om kondſchap te gaen halen
Wat volck, wat veſtingen, wat ſteden dat m'er vond,
Hoe 't met de kuſt daer was, hoe 't met de grenſen ſtond,

1. Als de eerſte moeder der Goden.
2. Cybele.
3. Venus en Anchiſes.
4. Van den bergh Ida in Phrygien, of Ida in Creten daer Jupiter is opgevoedt.

Daer

Daer haer Nûmicius ſijn ſtaende water toonde;
Hier was de Tyber-ſtroom; een dapper volck bewoonde
Het land van Latium. Doen heeft Anchiſes zoon
Gezanten uyt ſijn volck gekooſen en geboon
Tot honderd in 't getal (die al te ſamen waren
Rondom het hooft gekranſt met groene 1. olyve blâren)
Terſtond te trecken na de heerelijcke Stad
Alwaer de Koningh van dat land ſijn woonplaets had
En ſijne Rijcks-ſtoel was, en dat ſy haer verſagen
Van veel geſchencken die ſy met haer ſouden dragen,
En hielen by hem aen om vry-geley en vree
Dat niemand overlaſt noch vyandſchap en dee
Aen het Trojaenſche volck. Sy, ſonder langh te wachten,
Vertrecken ſtrax om ſijn bevelen te betrachten.
Hy ſelfs laet onderwijl de ploegh gaen door het land
En wijſt de ſtad-plaets aen, doet leggen langs het ſtrand
De hutten in een wal, en voor 't geweld van buyten
(Als of 't een leger was) met paliſſaden ſluyten.
De mannen hadden nu haer reys en wegh gedaen,
Sy ſien de toorens en de hooge huyſen ſtaen
En naderen de Stadt: de blom der jongelingen
Was beſigh voor de poort en dee haer oeffeningen,
Drijft paerden in het touw en temt s' in 't ſtof en zand,
Of tommelt s' en pikeert s' en maecktſe wel ter händ,
Of ſpant den fellen boogh, of werpt met taeye ſchichten
En tart malkandren uyt op ſterckte van gewrichten,
Of loopt en rent om prys: wanneer een boo te paerd
Voor uyt gelopen aen den Coningh, hoogh bejaert,
De tydingh bracht in 't hof hoe dat in vreemde kleden
Veel groote mannen na de ſtad toe quamen treden,
Waer op hy ſtrax beval datmen haer binnen bracht,
En ſette ſich ter neer in koninclijcke pracht
Op 's groote-vaders Throon in 't midden ſijner heeren
Om aen te hooren wat het is dat ſy begeeren.

1. Tot een teycken dat ſy vrede quamen verſoecken.

Een

Een groot en heerlijck huys ſtond boven in de ſtad
Daer s' alderhoogſt was, dat wel hondert pylers had,
Des Conings Picus Hof, ontſichlyck door ſijn wouden
En goden-dienſt, van de voorouders daer gehouden.
De Coninghen van 't land die waeren hier van daen
Gewoon den Rycks ſtaf en de kroon te vaerden aen:
Hier wierd aen haer de Byl en Bondels opgedraegen.
Dees tempel was haer hof: hier wierd het vee geſlaegen:
De Vader oud en grys, den Raed was hier gewent
Te ſitten aen den diſch en tafels ſonder end
Op 't Heylige Banket: veel oude beelden ſtonden
Voor in 't portael. Alhier wierd Jtalus gevonden,
Sabijn en Bacchus, die zijn ſnoey-mes had gevat,
Saturn en Janus, die twee aengeſichten had,
Gehouwen altemael uyt oude 1. Ceder-boomen,
En andre Coningen daer 't Rijck van was gekoomen
Al van 't beginſel af, gewond voort 't vaderland
Dat ſy beſchermden met de wapens in de hand.
Veel krygs-tuygh en geweer hingh aen de heylge ſtylen,
Genome wagens en ſlaghſwaerden, ſabels, bylen,
Helmetten, pluymen, en poort-ſlooten, grof en ſwaer,
En menigh ſchicht en ſpies en ſchild en beuckelaer
En ſnuyten, afgeruckt den ſchepen in het vechten.
Self Picus, die ſo braef de paerden af kon rechten,
Sat hier gegordelt met een korte purpre rock
En in ſijn ſlinckerhand droegh hy een wichel-ſtock
Hy, die van ſijn Gemael, als ſy van liefde blaeckte
En hem het lichaem met haer gulde roede raeckte,
Door toverdrancken in een 2. vogel wierd verkeert
Met bonte vleugelen en wit en ſwart geveert.
Latinus, ſittende in den Tempel van de Goden
Op ſijner vadren Throon, heeft dadelijck geboden

1. In het cederen houdt komt de molm niet, waerom ſodanige beelden langh duyren.
2. Picus wierd van Circe verandert in een voghel van ſijnen naem, die wy een Specht noemen.

Dat

Dat men de Tröiſche Gezanten binnen braght
En ſprack haer minlijck aen met woorden zoet en zacht:
Segt my, ghy mannen, van Dardaen wel eer geſprooten
(Want uw geſlacht, uw ſtad, uw ſchepen en uw vlooten
Aen myne kuſt gelandt zijn my niet onbekent)
Wat is 't dat ghy verſoeckt? hoe zijt ghy hier belent?
Wat oorſaeck, wat gebreck, (nae dat ghy zo veel baerē
So veele barninghen zijt door en door gevaeren)
Heeft u genoodſaeckt om Itaeljen aen te doen?
't Zy dat ghy zijt verdwaelt, 't zy dat ghy door het woēn
Der winden van uw koers en uyt de zee gedreven
(Dat ſulcken veel gebeurt, die ſich daer op begeven)
Hier ingelopen zijt en in mijn havens legt:
Schuwt deſe herbergh niet, en weeſt vry onderrecht
Dat de Latyners, van 1. Saturnus afgekoomen,
Een volck zijn, dat door vrees noch door bedwangh of toomen
Der wetten, maer van ſelfs en onbedwongen doet
(Gelijck in ſijnen tyd(wat billick is en goet,
En de gewoonte volgt van zijne gulde jaeren:
En het gedenckt my dat'er oude Aruncers waeren
't Gerucht is door den tyd ten naeſte by vergaen)
Die ons verhaelden hoe 2. Dardaen hier trock van daen
(Daer hy geſproten was) en quam tot in de ſteden
En 't land van Phrygïen, en Samos, dat men heden
Nocmt Samothracien, en dat hy naederhand
Vertrocken van Coryt uyt het Tyrrheenſche land
In 't hemelſche Paleys is wellekom geheeten
Daer op den hooghen Throon de Goden zijn gezeten,

1. Saturnus van ſijn ſoon Jupiter uyt ſijn Rijck verdreven vluchte in Italien alwaer hy ſich langh verborgen hiel by koningh Ianus.
2. Dardanus een ſoon van Iupiter by Electra ghewonnen vluchte om de neerſlagh van ſijn broeder Iaſius uyt Italien naer Samothracien ende daer van daen nae Phrygien ende had het heyligdom uyt Italien met ſich derwaerts ghebracht het welck Eneas nae veele eeuwen weer in Italien heeft gebracht.

Daer

Daer gulde ſterren ſtaen en hy 't getal vermeert
Van die men op 't autaer met offerhanden eert.
Waer op Ilioneus ſich dus weerom liet hooren:
O brave Coningh, die van Faunus zijt gebooren,
Gheen onweer dwongh ons hier te koomen op de ree:
Gheen ſterren deden ons verdwaelen in de zee:
Ons vloot is niet verſeylt, geen ſtrand heeft ons bedrogē:
Wy zyn nae deſe ſtad voordachtelijck getoghen
Nae dat wy uyt ons Ryck en landen zyn verjaeght,
So groot' als eenigh, dat van daer het 's mergens daeght
De Son beſchynt tot daer hy in de zilte baeren
Des avonds onderhaelt ſijn hooft met gulde hayren.
Wy kunnen rekenen ons afkomſt van Jupyn:
De Troiſche jeugd roemt hem haer groote-vaer te zijn:
Eneas den Trojaen, ons Coningh, van de grooten
En uyt het hooghe bloed van Jupiter geſprooten,
Heeft ſelver ons belaſt nae uwe ſtad te gaen,
Nae deſe veſtingen, en zendt ons herwaerts aen.
Wat onweer, uyt het wreed Myceenen opgekoomen,
Sich over Ida ſtorte en gingh met volle ſtroomen:
Hoe dat twee werelden van Aſie en Euroop
Sich ſchockten tegen een met ongetemde loop:
Dat quam oock dien ter oor die door de zee en ſtranden
Van ons geſcheyden zijn in ver-gelege landen
Tot aen het uyterſt eynd; oock heeft men het gehoort
Aen d' andre zijde van het onbewoonbaer oord.
Wy, die nae ſulcken vloed (ons over 't hooft gekoomen)
Geſleept zyn en geſolt door ſo veel woeſte ſtroomen,
Verſoecken maer alleen datmen ons in dit land
Een kleyne plaets vergunn', een vry en veyligh ſtrand
Voor onſe Land-goon, die van ons voorouders koomen:
Dat door uw onderdaen ons niet en werd' ontnoomen
Het water en de lucht, die yder open ſtaen.
Wy ſullen in uw Ryck ons ſo niet ſtellen aen
Dat wy het tot een ſchand en oneer ſouden weſen:
In tegendeel, ghy ſult ten hooghſten zijn gepreſen,

En 't goed, dat ghy ons deed, ſal klincken verr' en wyd
En noyt en ſal den danck verſterven door den tyd;
'T en ſal oock nimmermeer berouwen d' Itaeliaenen
Dat zy in haeren ſchoot ontfingen de Trojaenen.
Ick ſweer by 't noodlot, dat Eneas over quam,
En by zyn reckterhand, 't zy yemand die vernam
Trouw in 't gegeven woord of ſterck in oorlogs daden,
Dat ons veel volkeren (wilt ons doch niet verſmaeden
Om dat wy eerſt by u met dees' olyve-blaen
Verſchynen, en om vree en vriendſchap houden aen)
Selfs hebben aengeſocht om ons met haer te mengen:
Maer 't godlyck voor-beſchick en wild' het niet gehengen
En dreef ons herwaerts. Hier is Dardanus van daen.
Apol gebiedt ons nae den Tyber toe te gaen.
Voorts heeft Eneas ons belaſt aen u te geven
Dees kleyne giften die hem ovrigh ſyn gebleven
Van ſyn voorgaende ſtaet, geberght uyt Trojens brand.
Aen 't heyligh auter dee Anchiſes offerhand
Uyt deſe goude kop; de Koningh der Trojaenen
Droegh deſen tulband als hy aen ſyn onderdaenen,
Nae het gebruyck by een geropen, wetten gaf:
Dit was ſyn kleed, en dit des grooten Priaems Staf.
Dus ſprack Ilioneus: Latinus ſloegh ſyn ooghen
Ter aerde neer en bleef eerſt ſitten onbewooghen
Syn oogen draeyende met aendacht gints en weer.
De ſtaf van Priamus en 't purper gingh ſo ſeer
Hem niet ter herten, noch 't borduyrſel der gewaeden
Als hy in 't houwlyck van ſyn dochter was belaeden
Terwijl hy in ſyn hert de woorden overley
Die hem 't Orakel van den ouden Faunus ſey,
Hoe door veel teykenen geſpelt wierd van te vooren
Dat hem een ſchoon-zoon van het Noodlot was beſchoren
Die uyt een vreemd geweſt ſou koomen derwaerts aen
En heerſchen in het Ryck gelyck hy had gedaen:

Hoe

Hoe uyt dit houwelijck een na-geſlacht ſouw koomen,
In moed en dapperheyd van daden uytgenoomen,
Dat hare vendels ſal doen voeren over al
En heel de wereld met de wapens winnen zal.
Ten leſte ſey hy met een bly en vrolijck wezen:
Ick bid de Goon dat ſy ons gunſtigh willen weſen
En zegenen het werck dat wy nu vangen aen,
En dat het haer geliev' haer voorſpoock by te ſtaen:
'T geen ghy verſoeckt ſal u gewerden: uw geſchencken
Zyn my oock aengenaem, en ghy hoeft niet te dencken
So langh Latinus voert de Rycx-ſtaf in ſijn hand
Dat het u hier aen vet en vruchtbaer ackerland
Of aen den overvloed van Troje ſal ontbreken.
Laet maer Æneas ſelfs (verlangt hy my te ſpreken,
Soeckt hy ſijn herbergh hier, en is ſijn luſt ſo groot
Mijn vriend te werden en te zyn ons bond-genoot)
Sich ſpoeyen herwaerts aen en het geſicht niet vreſen
Van ſijnen vriend; 't ſal my een deel der vrede weſen
Dat ick mijn rechterhand mach voegen met de ſijn.
Ghy ondertuſſchen draeght aen uwen Koningh mijn
Bevelen over: 'k heb een dochter uyt te houwen,
Maer met een inheemſch man mach ick haer niet doen trouwen:
Dat lyd het antwoord niet, dat my mijn vader gaf
Uyt ſijn kapel, en heel den hemel raedt het af.
Sy ſpellen hoe dat my een ſchoon-zoon is voor handen
Die herwaerts koomen zal uyt verr' en vreemde landen,
En dat ſulcx Latium noch te verwachten ſtaet:
Een, die ſo ver de Son van 't ooſt ten weſten gaet
Ons naem en roem tot aen de ſterren ſal doen ſtygen
Door af komſt, die wy uyt dit houlijck ſullen krygen.
Dit is hy, meyn ick, die het noodlot my toe leyt,
En wenſch het, ſo mijn geeſt de waerheyt my voorſeyt,
Na deſe woorden dee de Koningh van ſijn ſtallen
Veel ſchoone paerden tot drie honderd in getal, en,

Geſtopt en ſpiegel-glad, ten eerſten leyden af,
Die hy tot een geſchenck aen de Trojanen gaf,
Geſwind en rap te been, gedeckt met purpre kleden
Van goud borduyrſel ſtijf; ten hals' af na beneden
Tot aen de ſchenckels was de borſt met goud verciert,
De toomen meê van goud, waer op dit êel gediert
Staegh was aen 't knabbelen en met de tanden ſpeelde
En trippe-trappelde van dertelheyd en weelde.
Maer aen Æneas, die niet tegenwoordigh was
Sond hy een wagen met twee hengſten, hemelſch ras,
Dat Circe heymelijck 1. haer vader had ontſtoolen
Door een geſpronge meer van ſijne 2. Sonne-voolen
Vuur bliesen s' uyt haer neus. De mannen dus vereert
Zyn heerelijck te paerd na haren Vorſt gekeert,
En brachten hem de vree met 's Koninghs antwoord mede.
Maer ſiet: Vrouw Juno gantſch verbittert en t'onvrede
Voer weer van Argos en ſagh uyt de lucht van daen
(Al van Pachynus af) Æneas den Trojaen
Heel vrolijck, en ſijn vloot verſekert en behouwen.
Sy ſagh hem beſigh met een nieuwe ſtad te bouwen:
Sy ſagh ſijn ſchepen leegh en al ſijn volck aen land:
Dies berſtende van ſpyt hiel ſy een weynigh ſtand;
Toen ſchudde ſy het hooft en ſtorte deſe reden
Ter krop en boeſem uyt vol wederwaerdigheden:
O, dit gehaete volck! moet dan oock eeuwigh zyn
Der Phrygen Noodlot in-geſpannen tegen 't mijn?
Heeft men haer in het veld door 't ſwaerd wel vellen konnen
Of overwinnen toen ſy waren overwonnen?

1. De Son.
2. Een hengſt-paerd werd een vool genoemt by de Roskammers; ſoo noemen ſy een ſpringh-hengſt oock een ſpring-vool.

Heeft

Heeft Trojen haer verbrandt toen 't ſelfs te branden quam,
En hebben ſy een wegh door 't midden van de vlam
Door 't midden van 't gevecht gevonden om t'ontkoomen?
Maer mijne godheyd is ten leſt' haer macht benoomen
(Denck ick) en leyt'er toe, ick ruſt en ben verzaedt
In mijne wraeck-luſt en ten eynde van mijn haet.
Ja, ick beſtond haer te vervolgen in de baren
Vol gramſchap, toen ſy uyt haer land gedreven waren,
En heb my tegen de voorvluchtige geſtelt
Met de geheele Zee, en te vergeefs 't geweld
Van lucht en zee geſpilt. Wat hielp my zand' en platen?
Wat heeft my Scylle, wat Charybdis kunnen baten?
Sy leggen binnen den gewenſchten Tyber vry
En hebben ſorgh noch vrees voor wind, noch zee, noch my,
En ſyn ten eynde van haer ſlingeren en ſwerven.
Mars kon het vreeſlijck volck der 3. Lapithen bederven:
Der Goden vader ſelf gaf over aen 1. Diaen
Het land van Oeneus om haer wraeck-luſt te verzaen:
En waerom moſt dat volck ſo ſware ſtraffe dragen?
En waerom had dat land verdient ſo groote plagen?
Maer ick rampſalige, des hemels Coningin,
Des grooten Jupiters hooghwaerde Gemalin,
Die alle dingen my heb derven onderwinden
Om over Trojen eens mijn luſt geboet te vinden,
En nu het een en dan weer 't ander quaed bedacht,
Sie van Æneas my verwonnen en veracht.

3. Om dat hy van Pirithöus benevens andere Goden en Centauren op ſijne bruylofs-feeſt niet genodight was.

1. Diane geſtoort zynde dat men de Goden van de verſche vruchten ghet offert en haer vergeten had ſond een vreeſlijck wild verken in heland van Calydonien, dat namaels van Meleager des Koninghs Oeneus zoon wierd omgebracht.

Doch ſo 't my aen de macht mijns godheyds mocht ontbreken
Sal ick al wat'er is om hulp en byſtand ſmeeken.
Kan ick den hemel niet doen buygen met gebeen:
So ſal ick regel-recht gaen na de hel toe treen
Om die te ruyen op, en Acheron bewegen.
Maer 't is vergeefs gewoelt, het Noodlot leyt'er tegen,
Onmooglijck is 't dat men hem Latium onthouw,
Lavinia is hem beſchooren tot een vrouw.
Het zy zo: maer nochtans mach men ſo groote ſaecken
Wel werpen in het war: men mach haer voortgangh ſtaecken
En houden ſlepende: nochtans ſtaet het my vry
Dat ick de volkeren aen d'een' en d'andre zy
Van bey de Koningen malkandren doe vernielen.
So ſtae haer dit Verbond op duyſenden van zielen;
Dat vaêr en ſchoon-zoon vry vergaer' op deſe voet.
Ick ſal der Rutulen en der Trojanen bloed
Door oorlogh wederzyds noch menighte doen plengen.
Dit goed, Lavinia, ſult ghy ten houlijck brengen.
De bloedige Belloon ſal zijn uw ſpeel genoot.
2. Cyſſëis gingh alleen niet van een fackel groot
Die Trojen branden dee: maer Venus heeft ons mede
Een ſulcken zoon gebaert; daer ſal in Paris ſtede
Een andre Paris zyn, en weer een houwelijck
Ten ondergangh van Troje en 't weder-ryſend Rijck.
Sy had noch naeuwelijcx een eynd gemaeckt van ſpreken
Of teegh na d'aerde toe verbolgen en ontſteken
Met grammen moet en een afgryſelijck geſight,
En daghvaert de verdoemde 1. Alecto na het licht

2. Hecuba, dochter van Cyſſeus, droomde toen ſy van Paris groot gingh dat ſy een toortſe baren ſoude waer door Troje ſoude verbranden.

1. De Poeeten beſchryven drie helſche geſuſters by haer genoemt Furien en Euminides, Alecto, Megæra, en Tyſifone, dochter van de Nacht en Acheron.

Van

Van uyt de duyſtre hel en 't hol der Razernyen,
Die de bedroefde krygh, verraed, bedriegeryen,
Toorn, moord, en allerlerley ſchelmſtucken, alle quaed
Behertight en beſtiert van Pluto ſelfs gehaet
Oock van haer ſuſters, die 't gedrocht niet luchten mogen:
So fel en yſlijck is 't ſoo grouwelijck van oogen,
So veel gedaenten ſo veel tronjens neemt het aen,
So veel ſerpenten heeft het om ſijn hooft gelaen.
Toen liet Vrouw Juno ſich met deſe woorden hooren
Om s' op te hitſen: o ghy Jonckvrouw, die gebooren
Zyt uyt de ſwarte Nacht, neemt deſen arbeyd aen
En wilt my te geval hier in ten dienſte ſtaen
Dat myne faem en naem mach blyven onvermindert,
Maeck dat het houlijck van Æneas zy verhindert
By den Latynſchen Vorſt, en den Trojaen belet
Dat in Italien hy ſich ter neder zet.
Ghy weet eendrachtige gebroeders op te maken
En doetſe tegens een in 't yſre harnas raken:
Het is in uwe macht geſlachten uyt te roen:
Ghy keert de huyſen om, kunt daken branden doen:
Ghy weet tot alle quaed veel middlen te bedencken
En duyſend kunſten om de menſchen mee te krencken:
Schud uwen boeſem uyt die altyds ſwanger gaet,
Breeckt de gemaeckte vree, en zaeyt het oorlogs zaed,
Op dat de dappre jeugd tot wapens zy genegen,
Roep om geweer en gryp met eenen na den degen.
Na deſe woorden paſt Alecto daedlijck op,
De ſlangen ſlingeren om haer verwoede kop,
En hebbend' het venijn der addren ingezoogen
Is ſy na Latium ten eerſten heen getogen
Daer 't hooge Hof van den Laurentſche Koningh ſtaet,
En ſet ſich heymlijck op den dorpel van Amaet
Die om de komſt van de Trojaenſche vreemdelingen
En Turnus houwelijck was vol bekommeringen

En gramſchap, dat haer hiel in vrouwelijck gequel.
Dees wirp s' een ſlangh toe uyt haer vlechten, blaeu van vel,
En heeft s' haer tot aen 't hert ten boezem in doen glippe
Op dat s' al raeſende 't geheele hof in rippen
En roeren ſtellen mocht en werpen 't overhoop
De ſlangh, die tuſſchen borſt en kleeren binnen ſloop,
Heeft haer ſtilſwygende verſchalckt en ingeblaeſen
Syn adderigen âem en hilp het wyf aen 't raeſen.
Nu kromt ſich 't groot ſerpent en werpt hem ſelven als
Een goude kettingh om der Coninginnen hals,
Nu glydt het langs haer leen of windt ſich om haer tuyten
En als nu d' eerſte ſmet van 't klam vergif van buyten
In haere zinnen trock en aen 't gebeente quam
Eer heel de borſt en 'thert vervult wierd van de vlam
Sprack zy weemoedigh nae 't gebruyck der moeder-vrouwen
Veel traenen ſtortend' om haer dochter en het trouwen
Met een uytheemſchen Vorſt: O vader, ſal men dan
Aen een der ballingen van Trojen, aen een man
Die vreemd is in uw land en uyt het zijn verdreven
Lavinia beſteen en hem ten wyve geven?
Hebt ghy geen deernis met u ſelven, met uw kind,
Noch met de moeder, die hy met den eerſten wind
Trouloos verlaeten en haer dochter ſal ontſlepen
En voeren wegh als een vry-buyter met ſijn ſchepen?
Heeft niet de vreemdelingh van Troje ſo gedaen?
Is hy niet met Helene uyt Sparten t' zeyl gegaen?
Waer is uw trouw, waer is die oude zorgh gebleven
Die ghy voor d' uwe droeght? waer toe hebt ghy gegeven
So dick en menighmael uw woord en rechterhand
Aen Turnus, onſen neef en eygen bloed-verwant?
So u door 't noodlot, ſo u door de wil der Goden
Haer aen een uytheemſch man te geven werdt geboden?
Vereyſcht dat Latium en ſtaet dat by u vaſt,
Werd ghy daer toe geperſt door vader Fanus laſt:

Voor-

Voorwaer ick houw 't daer voor dat alle vrye landen,
Die buyten ons gebied en ſcepter onſer handen
Behoooren, uytheemſch zijn, en dat 's, meyn ick, de zin
Der Goden, en dat heeft uw vaders antwoord in.
Indien men nu 't geſlaght van Turnus nae wil kycken,
Hy is geſprooten uyt de Grieckſe Coninckrycken
Van Inachus en van 1. Acriſius, den een
Tot Argos Coningh en den ander te Myceen.
Als ſy nu ſagh dat hy niet luyſteren en wilde
Maer by zyn opſet bleef en zy haer woorden ſpilde
En het vergif tot in haer ingewanden glee
En nu door 't heele lyf en alle leden ree
Geraeckte 't arme wyf aen 't mymeren en maelen,
Liep door de groote ſtêen lanx ſteeg' en ſtraeten dwaelen
Als dul en zinneloos door 't grouwelijck vergift
Gedreven als een tol, die met een ſnellen drift
Vliegt door een ruyme zael, daer hem de kinders jaegen
En ſitten achter her met menighte van ſlaegen:
D' onnooſle wichters ſtaen verwondert en als ſtom
Dat ſo een ſtuckjen houts ſwiert gints en weer en om
En lanx de leege vloer: de taeye ſweepen geven
Hem vaert en moed. So werd de Coningin gedreven,
Loopt door 'tverwoede volk door 'tmidden van de ſtad,
En haer gelaetend' of God Bacchus haer bezat
Recht erger ſtucken aen, en buyten ſpoor en reden
Beſtaet zy dingen van noch grooter dulligheden;
Sy vlieght de boſſchen in, verſteeckt haer dochter daer
In blaen in wildernis in ruygh gebergt, om haer
Aen de Trojanen niet ten houwelijck te geven,
Roept, Bacchus Evohè: ghy zijt daer toe verheven

1. Danae, de dochter van Acriſius, in een kiſt geſlooten en in zee geworpen zynde door haers vaders laſt, is in Italien aen 't land gedrevē in het quartier dat men Apulia plagh te noemen (nu *La Puglia*) alwaer Pilumnus haer troude, waer van Daunus gekoomen is de vader van Turnus, wiens moeder is geweeſt de Nymphe venilia, ſuſter van de Coninginne Amata Latinus gemaele.

Alleen, en anders geen is waerdigh deſe maegd:
Want het is u ter eer dat ſy de ſpieſſe draegt
Bewonden met het loof van klim of wyngaerd-blâeren,
Dat zy de reyen voert en danſt om uw autaeren
En voedt het heyligh hayr en langhe vlechten aen.
Terſtond is het gerucht door 't heele land gegaen
En vliegt vaſt voort en helpt de vrouwen aen het raeſen,
Die van het ſelve vyer ontvonckt en aengeblaeſen
Door eenerhande drift om elders heen te gaen
Verlaeten huys en hof en tyen daer van daen
En geven hals en hayr ten beſten aen de winden.
Daer ſijn der andre die vermaeck in 't huylen vinden
En met een naer geluyt vervullen lucht en land
Met vellen om het lyf en ſpieſſen de hand.
Men ziet Amaet vol vyers in 't midden van de vrouwen
Selfs een ontſteke toorts in haere handen houwen;
Sy zingt het bruylofs-liedt van Turnus en Lavyn,
En draeyende 't geſight, ſo rood als kermozyn,
Roept met een ſtraffe ſtem heel ſchielijck: O, ghy vrouwen
Uyt Latium, waer ghy u ſelven moogt onthouwen
Hoort toe: Indien ghy noch draegt een' gezucht of min
Uyt mededoogentheyd tot uwe Coningin,
Tot my rampſaelige: kan myn verdriet u ſmerten,
Hebt ghy gevoelen in uw moederlijcke herten
Van 't ongelijck dat aen een moeder wert gedaen:
So maeckt uw hayr-ſnoer los en ſpant u met my aen
Om t' ſaemen 't hooghe feeſt van Bacchus te gaen vieren.
Dus wierd s' in 't woud en het verblyf der wilde dieren
Met Bacchus prickels van Alecto aengehitſt,
Die meynende genoegh te hebben nu geſpitſt
Dees' eerſte dulligheyd en al om ver geſtooten
Wat dat de Coningh by zich ſelven had beſlooten
En 't heele Hof geſet in roeren en verſtoort,
Teegh metter haeſt op haer muys-vaele wiecken voort,

En

En van een ſnellen wind gevat en opgenomen
En door de lucht gevoert is in de ſtad gekoomen
Des ſtouten Reutuler. Men ſeyt dat, Danäé
Daer aengedreven door de wind die bouwen dee.
De plaets wierd Ardea in ouden tyd geheeten,
En naemaels heeft de ſtad die groote naem bezeeten.
'T geviel dat Turnus hier gemackelijcken en zacht
Lagh op het hooghe Slot ontrent de middernacht
In 't beſte van zijn ruſt: Alecto ley haer leden
En 't felle weezen af met al haer dulligheden,
Neemt de gedaente van een beſte-moeder aen,
Doet frons by frons in een gerimpelt voorhooft ſtaen
En ſet een pruyckjen op van ſilver-witte hayren,
Sy vlecht een krans daerom van groene olyve-blâeren
En maeckt zich toe gelijck een oude Calybè
De dienſt en offerhand in Iunoos Tempel dee.
Dus quam zy voor zijn bed en hiel hem deſen reden:
Prins Turnus, moſt ghy ſo veel moeyte dan beſteden
Om niet met al, en ſiet ghy nu geduldigh aen
Dat vreemdelingen met uw ſcepters heenen gaen?
Dat men uw Rycken den Trojaenen op gaet draegen?
Uw houwlijck werd u van den Coningh afgeſlaegen
Die aen een ander geeft uw bruyd en hylicks-goed
Dat ghy verkreegt door uw en uwer borgren bloed.
Men ſoeckt een erfgenaem van buyten in te haelen.
Gae nu vry heen en laet met ſpotten u betaelen:
Beegeef' u in gevaer en heb noch danck noch eer:
Gryp de Toskaenen aen, maeck haer ſlagh-ordens neer
Dat de Latyners doch in vrede moghen leven.
De groote Juno ſelfs heeft my de laſt gegeven
En wil dat ick, als ghy in deſe ſtille nacht
Ter ruſt gelegen waert, u deſe boodſchap bracht.
Wel aen dan luſtigh, doet uw volck in wapens koomen,
Jaegt de Trojaenen uyt de ſchoone Tyber-ſtroomen,
Steeckt haere vloot met al haer Overſtens in brand.
De Goon gebieden 't zo, en 't komt van hooger hand.

De

De Coningh ſelfs, ſo hy zijn woord niet komt te houwen
Noch zijne dochter u laet volgen om te trouwen,
Beproef ten laetſten eens wat Turnus voor een held
In 't yſre harnaſch is en wat een man in 't veld.
Hy lacht haer uyt en laet ſich dus daer tegen hooren:
Die tyding, ſo ghy meynt, vloog niet voorby mijn ooren
O lieve beſtemoer: ick heb het al verſtaen
Dat de Trojaenſche vloot quam in den Tyber aen:
'T en is zo quaed niet als ghy 't my ſoeckt uyt te meeten,
En Juno heeft ons noch niet heel en al vergeten:
Maer ghy zijt oud en ſuft, en door een langhe ry
Van jaeren is in uw die geeſt van profecy
Al ſwack en uytgeleyt, en in ſo groote dingen
Die kroonen raecken daer ſijn uw bekommeringen
Niet als een ydle vrees: moeyt ghy u met de kerck,
Neemt daer de beelden waer, dat is uw ampt en werck:
Maer wat de ſaecken raeckt die vree en oorlogh roe-
ren
Laet daer de mannen mee begaen, dien 't oorlogh-voeré
En 't vrede-maecken paſt. De helle-veegh onſtack
Van groote gramſchap om de woorden die hy ſprack,
Waer op de Jongeling van angſt begon te beven,
Sijn leden ſchudden, ſijn geſight is ſtaen gebleven,
So vreeſlijck blieſen de ſerpenten om haer kop,
So yſlick ſaghs' en ſulcke blicken ſloegh ſy op
Haer ooghen draeyende; die in haer voorhooft branden,
En wild' hem voorts, die noch meer dinghen had voor-
handen
En haer te ſeggen ſocht, niet hooren, recht een paer
Serpenten over eynd uyt haer afgryſlick hayr
En klapte met haer ſweep, en voegde deſe woorden
Schuymbeckende by het geklaeter van de koorden:
Ick ben dan oud en ſuf, en door een langhe ry
Van jaeren is in my de geeſt van profecy
Al ſwack en uyt geleyt, en in ſo groote dingen,
Die kroonen raecken, daer: ſijn mijn bekommeringen
Niet

Niet als een ydle vrees: maer ſie eens herwaerts aen.
Ick, ick, die ghy hier ſiet, hier voor uw' oogen ſtaen,
Kom uyt de hel en 't hol der dulle Raeſernyen,
Ick voer in mijne hand krygh dood en moorderyen.
Dus ſprekende wirp ſy de fackel, die ſy had,
Met kracht nae Turnus toe: de toorts heeft hem gevat
En trof hem met de vlam recht op de borſt, en maeckte
Dat hy van groote ſchrick haeſt van ſijn ſlaep ontwaeckte
't Sweet brack hem uyt en liep langhs al zijn leden neer.
Hy raeſt als dul en roept om wapens, om geweer,
En ſoeckt s' in 't bed en door de kamer aller weghen,
Hy woedt door booſe luſt tot oorlogh en den deghen,
De gramſchap komt'er by gelijck de ſnelle vlam
Nae dat s' in 't dunne rys der tacke-boſſen quam
Maeckt groot gedruys en helpt het water aen het zieden
So dat het raeſt als of 't de ketel uyt wouw vlieden,
En ſpringht van hette, en ſchuymt, en heft ſich op, en walt
Het vat uyt, dat voortaen niet groot genoegh en valt:
De ſwarte waeſſem vlieght ter ſchou uyt door het ſtooken.
Hy vind dan goed, als of de vrede was gebrooken
De treffelijckſte van de jonge mannen heen
Te ſenden nae het hof des Conings, en met een
Beveelt hy yder ſich ten oorlogh toe te ruſten,
'T land te beſchermen en den vyand van de kuſten
Te doen vertrecken; kent ſich ſterck genoegh alleen
Om tegen alle beyd' in oorlogh te treen
En meynt met ſo veel machts in 't veld te ſullen koomen
Dat hy Trojaenen noch Latynen hoeft te ſchroomen.
Met deſe laſt liet hy haer nae den Coningh gaen
En riep de Goden om haer gunſt en zegen aen:
Waer op de Rutulers om ſtryd malkandren wecken
En ruyen op om met den Prins te veld te trecken.
Dees' is hem toegedaen om dat hy jongh en fris
Een braef en wacker heer en ſchoon van wezen is:

Dees

Dees' om ſijn afkomſt (als van ouden tijd gekoomen
Van Coninghen) en dees' is voor hem inghenoomen
Om d' eer die hy verwirft ſelfs door ſijn rechter-hand,
Terwijl nu Turnus dus door het geheele land
Den Rutuler met moed den boezem op doet ſwellen
So tyt Alecto met haer wiecken van der hellen
Nae de Trojaenen toe nae dat zy had verſpiedt
Waer dat de ſchoon Aſcaen het wild belaegt of ſchiet
Of naejaegt aen het ſtrand. Hier heeft ſy goed gevonden
T' onſteken metter haeſt het bloed van zijne honden
En brengtſe met haer neus op verſche voet en locht
Op dat het vinnigh goed te heeter drijven mocht,
Dat eerſt tot al het quaed de reden heeft gegeven
En 't rouwe land-volck tot de wapenen gedreven.
Daer was een hert ontroert, dat boven andre ſchoon
Van lichaem was en groot en cierelijcken van kroon,
Dat Tyrrheus jonghens, die het roofden van de moeder
Selfs hadden opgevoedt: haer vaeder was den hoeder
Van 's Conings vee en tot bewaerenis geſtelt
Der landen wyd en zyd en opſight van het veld.
Het was heel mack en liet ſich handelen en raecken
Haer ſuſter Sylvia plagh werck daer af te maecken,
Te vlechten bloempjes door de tacken van ſijn kroon,
Te kemmen met de kam, te havenen, en ſchoon
In ſuyver water van de klaere ſtroom te waſſen.
Die lee 't, en was gewent op 's meeſters diſch te paſſen.
Oock gingh hy nae het boſch laveyen, waer van daen
Hy wederom van ſelfs nae huys toe wiſt te gaen
Schoon 't laet was in de nacht. De heete honden dreven
't Wild op de voet dat ſich had ver van huys begeven
En voorſtrooms af gingh langh den groenen oever, daer
Het zich te koelen ſocht; hier wierden zy 't gwaer
En kreegen het te been. Julus ſelfs gedreven
Door liefd' en luſt tot lof ſocht het een ſchoot te geven
En ſette een ſcherpe pijl op ſijn geſpanne boogh.
Alecto ſelver hilp hem micken met haer oogh.

Het

Het huylend riet ging 't wild door buyk en darmen heñ
Dit gaf ſich ſtrax na huys, vervuld' het al met ſteenen
En kermde jammerlijck, bebloedt en ſwaer gewondt
Als of 't om byſtand bad. De ſuſter ſlaet terſtond
Met handen voor haer borſt en heeft om hulp geropen.
Het rouw geboert quam ſtrax ten boſſchen uytgeloopen
Dees met een brandend hout, die met een ſware knuyſt
En wat de dulligheyd haer eerſt gaf in de vuyſt.
De vâer, die by geval vaſt doende was met kloven
En breecken van een eyck, heeft grouwelijck geſnoven,
Hy greep ſijn byl en riep met vreeſſelijck geluyt
Het land-volck overhoop en ſagh'er grimmigh uyt.
De wree Godin had nu gelegentheyd gekregen
Om quaed te doen en is de daken op geſtegen
Uyt hare ſchouw-plaets, daer ſy alles had beloert,
Begaf haer op een ſtal en gaf aen het geboert
Het teyken van alarm, blies op den krommen hooren
En liet haer helſche ſtem door 't veld en boſſchen hooren
Van 't bovenſt van de nock, ſo dat het heele woud
Strax daer af dreund', als of door 't dicht' en diepe hout
De felle donder gingh. Dit heeft van ver vernoomen
'T 1. Meyr van Diaen, en 2. Nar, die langhs ſijn groene zoomen
Send ſtroomen na de zee die wit van ſwavel zyn:
Oock hebben dit gehoort de bronnen van Velyn
De moeders beefden van angſtvalligheyd en druckten
Haer kindren aen de borſt. Toen zamelden en ruckten
De land-luy ſich geſwind by een op het geluyt
Van onraed, dat ſy blies ter holler hooren uyt,
En quamen als verwoed en dul met groote hoopen
Daer haer het teycken riep van alle kanten loopen
Met ſulcke wapenen als elck kreegh in de hand.
Maer de Trojaenſche jeugd niet min aen d'ander kant

1. Aricinus lacus.
2. Een rivier die de Sabynen en Umbren ſcheyden, heden *la Solforata* genaemt.

Ont-

Ontſluyt haer leger oock en ſtort met volle ſtroomen
Uyt haer begravingh om Aſcaen te hulp te koomen.
Men ſet ſich wederzyds in order tot een ſlagh
En vecht nu niet, gelijck men by de boeren plagh,
Met harde ſtocken noch met half-gebrande ſtaken,
Maer met het ſcherpe ſtael: de bloote lemmers maken
So dicht als 't kooren ſtaet een grouwelijck gezight.
'T geweer blinckt in de zon: een ſnel en flickrigh licht
Straelt door de weer-ſchyn uyt den flickerende degen:
Gelijck de zee, als hem de winden eerſt bewegen
En 't water wit begint te werden, naderhand
Allengskens rijſt en ſwelt en ſtort zich over 't ſtrand
En werd van uyt de grond ten hemel toe geheven.
Hier is den oudſte ſoon van Tyrrheus dood gebleven,
De jonghman Almon, die ſich ſelven had geſtelt
Voor in het ſpits, daer hy wierd van een pijl gevelt.
Want gaende door ſijn ſtrot bleef s' in de wonde ſteken
En ſloot met bloed de wegh van 't leven en van ſpreken.
Ontrent hem raeckten'er noch meenigh in de pan.
Hier viel Galeſus, een bedaeght en vreedſaem man,
Terwijl hy ſocht de peys te maecken tuſſchen beyden,
Vroom boven ander', en in ackeren en weyden
De rijckſte die men in Itaeljen eertyds vand.
Met honderd ploegen brack en bouden hy ſijn land,
Vijf kudden ſchapen dee hy hoeden aen der heyden,
Vijf koppelen runders dreef men t'huys uyt ſijne weyden.
Terwijl men dus in 't veld ten wederzyde vocht,
Als nu Alecto haer beloften had volbrocht,
De wapenen met bloed geverwt, en met het leven
Der ingeſetene den oorlogh aengeheven,
Verlaet s' Italien en geeft haer daer van daen
Om hoogh toe na de lucht en ſpreeckt vrouw Juno aen
Met trotſe woorden als een die 't nu had gewonnen:
Sie daer, ick heb volwrocht het geen ick had begonnen,
'T is oorlogh: gae, en ſegh dat ſy vry onder een
Verbonden maecken en vaſt met malkandren treen

In

In vriendſchap, nu ick heb de handen der Trojanen
Bezoedelt met het bloed van veel Italiaenen.
Dit zal 'k noch voegen by al wat ick heb gedaen
So ghy my uwe wil daer over doet verſtaen,
Dat ick door het gerucht de ſteden op ſal maecken
Die naeſt gelegen zyn, dat ſy te been geraecken
En met haer buyren tot den oorlogh ſpannen aen:
Ick ſal haer herten tot de krijgh ontſteken gaen
Dat ſy van liefde tot de dulle wapens branden:
Ick ſal die ſtroyen gaen door ackeren en landen
Dat het van alle kant tot hulp en byſtand komm'.
Schricks en bedrogs genoegh, ſprack Juno wederom,
Hebt ghy te weegh gebracht: de krijgh heeft nu haer reden.
Daer werd nu van naby en hand aen hand geſtreden.
'T geweer, dat het geval haer eerſt in handen bracht,
Is met nieuw bloed beſmet. So moete 't braef geſlacht
Van Venus hylicken, ſo moet Æneas trouwen
En ſelf Latînus met ſijn dochter bruyloft houwen!
Hy ſelver, die 't bewind des hoogen hemels heeft,
Sou' niet verſtaen dat ghy hier boven langer ſweeft
En omſwerft door de lucht dus ſtout en overgeven.
Vertreck van hier: al wat noch ovrigh is gebleven
Dat ſal ick ſelver wel beſtieren na mijn zin.
Dit was het antwoord van des hemels Coningin.
Sy packt haer voort en vliegt op dat bevel van boven.
Haer vleugelen, die vol ſerpenten hingen, ſnoven
En huylden door de lucht, die ſy verlaet, en tyt
Na hare woonſtee aen den hel-ſtroom van Cocyt.
Daer is in 't midden van Italien gelegen
Een plaets heel onder het geberght, en aller wegen
Vermaert, Amſanctus dal: ten wederzyden leyt
Een boſch, dat dicht van blaen een ſwarte ſchaduw ſpreyt,
In 't midden loopt een beek, die met gedraeyde ſtroomen
Ruyſcht door de keyen heen, die uyt de rotzen koomen:

Hier is een yſlick Hol, des Hel-gods aeſſem-gat:
Een grondelooze poel vol vuyl en peſtigh nat
(Uyt Acheron gewielt als hy was door gebroken)
Sendt hier haer dampen uyt, alwaer zy neergedoken
('T gehaete monſter) aerd' en hemel heeft ontlaſt.
Maer Juno niet te min heeft dapper opgepaſt
Om het begonnen werck terwylen uyt te voeren:
Een groote menighte van herderen en boeren
Komt ſtorten in de ſtad uyt het gevecht, en brengt
Gelaes en Ammon mee, wier bloed daer was geplengt
En die in deſe ſlagh bey waeren doodt gebleven.
En hebben tot de Goon haer handen opgeheven
En bidden dat hier in de Koningh wil voorzien:
Prins Turnus is'er by om haer de hand te bien,
En midden onder het beſchuldigen en klachten
Verdubbelt hy de ſchrick van 't geen haer ſtaet te wachten
Van brand en moord: ſeyt dat men vreemde roept in 't Rijck,
De Phrygen onder haer vermenght door houwelijck
En hem ten huys' uyt jaeght. Oock koomen ſy met hoopen
Wier moeders door het boſch en wilderniſſen loopen
Van Bacchus geeſt geraekt en hupplen op en neer
En ſpringen in de bocht den Wyngert-god ter eer
Wat oock Amataes naem is hoogh in 't land verheven.
'T rot al te ſaem en door de ſelve tocht gedreven
Roept waepen, waepen: houdt om heyloos oorlogh aen
Schoon door voor-teykenen de krygh werd afgeraen,
Schoon dat het anders met het Noodlot is gelegen
En dat der Goden wil leyt regelrecht daer tegen.
Sy dringhen all' om 't hof des Konings even heet:
Maer hy ſtaet als een rots die van gheen wycken weet,
Gelijck een rots in zee, die midden in de baeren
Sich houdt in zijn gewight hoe dat de winden baeren, -

Hoe

Hoe 't water om hē baſt, hoe dat het ruyſcht en druyſcht:
Het ſchuym rondom vergeefs door ſteen en klippen bruyſcht,
De wier ſtuyt op hem af en werd te rugh gedreven.
Maer als ſy op haer blind voorneemen ſtaende bleven
En hy tot haer verſet geen middel weet noch raed
En alles na de wil des felle Juno gaet
Roept hy den hemel en de Goden tot getuygen.
Wy moeten, ſey hy, voor 't geweld van 't Noodlot buygen,
Het onweer ſleept ons mee: maer met uw godloos bloed
Sult ghy, ellendige, ſelfs boeten dat ghy doet.
En ghy, O Turnus, ſult de miſdaed mee betalen:
Ghy ſult een ſware ſtraf op uwen halſe halen
En, als 't te laet ſal zijn, de Goden roepen aen:
Want ick ben oud en van mijn ruſt niet ver van daen,
Ick zie de haven al: my werd alleen benoomen
Geruſt en vreedigh in mijn graf te moogen koomen.
Meer ſey hy niet en ſluyt ſich binnen 't hof, en laet
Hem glyden uyt de hand den teugel van den Staet.
In Latium was een gebruyck, dat by den ouden
Albanen naderhand is heyligh onderhouden,
Nu doet het Romen oock, die 't heerlijckſt is van al,
Wanneer men ſich van nieuws ten ſtryde ruſten zal,
'T zy men de Geten of Arabers of Hyrcanen
Den droeven oorlogh aen wil doen, of d'Indianen
In 't ooſt beſoecken gaen en na den dageraet
Het leger voeren daer de morge-zon op gaet,
Of, om ſijn 1. ſtanderts weer te vorderen, wil peuren
Nae den ſtrydbaren Parth. Daer zijn twee oorloghs-deuren
(So werden zy genoemt) door goden-dienſt en ſchrick
Van den verwoeden Mars geheel onſicchelick

1. De Parthen hadden de Romeynſche ſtandaerden M. Craſſus en Antonius ontnomen, die ſy aen Auguſtus wederom ſonden uyt vreeſe dat hy haer den oorlogh ſoude koomen aendoen.

Men ſluytſe toe met meer als honderd yſre boomen
En bouten, die ſich voor geen tyd noch eeuwen ſchroomen;
De wachter Janus, die ſtaegh aen den dorpel ſtaet,
Wijckt niet een voet van daer. Wanneer nu in den Raed
De krijgh is vaſt geſtelt, ſo ſiet men daer verſchynen
Met een Quirynſen rock en gordel der Sabynen
Den Burgren-meeſter, die de deuren open ſluyt
En roept in dit gewaed den oorlogh ſelver uyt.
De jonge manſchap volgt en de trompetten paren
Haer heeſche klanck met hen. De Koningh, oud van jaren,
Werd ook door dit gebruyck geboden, den Trojaen
Æneas en ſijn volck de krijgh te ſeggen aen,
En bey de droevige krijgs-poorten op te maecken:
Maer hy en wilde die met hand noch vinger raecken
Schuw van ſo vuylen werck; begaf ſich daer van daen
En is ſich heymelick in 't hof verſteken gaen.
Doe quam de Coningin der Goden nederdalen
Van boven uyt de lucht, en, ſonder langh te dralen,
Slaet ſelfs de poorten op, ruckt die ter ſponden uyt
En breeckt en bryſelt al wat dat de deuren ſluyt.
Italije, dat in ruſt en vrede ſat te vooren,
Brandt nu van oorlogs-luſt: dees laten haer bekooren
Om dienſt te voet te doen; dees geven ſich te paerd
En doen het moedigh ros hoogh draven uytter aerd,
Self hoogh en moedigh, dat het veld en wegen ſtuyven:
'T is niet als wapenen dat s' al te ſamen ſnuyven.
Daer veeght men 't ſwaerd en ſmeert het ſchild en ſpies met vet,
Hier werd de pieck geſchuyrt en daer de bijl gewet;
Het doet haer goed te ſien ſtandaerd' en vendels voeren;
Sy juychen op 't geluyt van trompen en tamboeren;
Het aenbeeld dreunt in vijf van d'aldergrootſte ſtêen,
Daer 't alles beſigh is met wapenen te ſmêen

En

En helmen hoolt, om 't hooft voor 't quetſen te bewaerē;
Sy breyen hordekens van rys tot beukelaeren
Om die met leer te klêen; dees maeckt een borſt-ſtuck toe
Van koper; deſe, dat hy voor ſijn ſcheenen doe,
Van leemigh ſilver; al de luſt tot ploegh en eggen
En al der ſeyſſens eer is nu ter neer gaen leggen:
De groote-väders klingh verſmeedt men wederom
En werd van nieuws verſtaelt, en nu ſo ſlaet de trom
En de trompetten gaen en geven 't oorlogs-teeken.
Dees grypt ſijn deghen, die hy in het dack heeft ſteken;
Dees neemt ſijn ſtorm-hoed met der haeſt; een ander ſpant
Sijn paerden in, en vat den teugel in de hand,
Dees ſchiet het panzer aen wel dick en ſtyf van goude,
Dees gord het ſwaerd op zy daer hy ſich op vertroude,
En vat den beuckelaer. O Zang-godin, onſluyt
Nu uwen Helicon, en ſingt de naemen uyt
Van al de Coningen die hier te ſaemen ſpannen
Wat volck elck braght te veld, wat blom van oorlogs-mannen
Men in Italien al in die tyden vond,
Door wat voor wapenen het land in vlammen ſtond.
Want het gedenckt u wel, en ghy kunt het verhaelen:
Een kleyn gerucht alleen is tot ons koomen daelen.
De wrêe 1. Mezentius aen de Tyrrheenſe kuſt
Was d' eerſte die ſich heeft ten kryge toegeruſt
En 't volck in wapens braght dat hy had op ontboden;
Hy was onhandſaem, een 2. verachter van de Goden.
Sijn ſoon, een jongelingh, de ſchoonſte die de Son
Beſcheen, behalven dat het Turnus van hem won

1. De Koningh der Tyrrhenen, die om ſijn tyranny verdreven, ſich met ſijn ſoon Lauſus begaf by Turnus.
2. Hy wilde dat ſijne onderdaenen de thienden die ſy den Goden ſchuldigh waeren, aen hem offeren ſouden.

(Sijn naem was Lauſus) quam met hem om mee te vechten:
Die Lauſus, die ſo braef de paerden af kon rechten
En menigh grouſaem dier gevelt heeft op de jaght,
En duyſend mannen nu uyt Agillyne braght,
Die mee (maer te veel geefs) met hem in rentoght waeren,
Wel waerdigh 3 beter by ſijns vaders rijck te vaeren
Of dat Mezentius ſijn vader niet en was.
Nae deſe volgde en quam braveeren door het gras
Den ſchoonen Aventyn op ſijn Victory-waegen.
Hy had'er een geſpan van paerden voorgeſlaegen
Waer mee hy menighmael als overwinneer plagh
Verciert met zeege-palm te komen uyt de ſlagh.
Sijn vaders wapen van wel hondert blaeuwe ſlangen
En noch een 1. Hydre die met adders was omhangen,
Voerd' hy in ſijnen ſchild: Rhea de Prieſteres
Had hem ter ſluyck gebaert, een maegd met Hercules
Vermengelt in het boſch op d' Aventynſe heuvlen,
Wanneer hy quam, als hy 2. Geryon had doen ſneuvlen,
In Latium en dreef des' Conings oſſen mee
En in den Tyber wies 't Iberiaenſche vee,
Sijn volck voert ſchichten en bedeckte ſteeck-geweeren
En vecht met punten, fel en ſcherp, en ſpitſe ſpeeren.
Hy ſelver was 3. te voet en had een leeuwen huyd
Geſlingert om ſyn lyf: zy ſagh'er grouſaem uyt
Met witte tanden en afgryſelijcke maenen,
Rouw, ongekemt (gelijck ſijn vader plagh te gaen) en
Hy had het kop-ſtuck op ſijn hooft geſet als of
Hy Hercles was, en trad aldus in 's Konings Hof.

3. Het waere beter voor hem dat ſijn vader een heerſchend Koning was als een ballingh.
1. als een waterſlangh in het meyr van Lerna met vyftigh hoofden, die in de omleggende plaetſen veel quaeds dede en van Hercules is omgebraght.
2. Coningh van Spanjen, die drie lichaemen had.
3. Nae de maniere van ſijn vader.

Na

Na deſe quamen uyt de lande der 1. Sabynen
Catill en Coras, twee gebroers, met Tiburtynen,
Een volck, dat na haer broer Tiburt ſo wierd genomt
En nu te velde met dees jongelingen komt.
Van Argos waren ſy, en Amphiarans ſoonen,
Die haer voor in het ſpits als twee 2. Centauren toonen
Uyt wolcken voortgebracht, gelijck die komen af
Van het gebergte met een onbeſuyſden draf
Wanneer ſy Omolé en Othrys hooge toppen
Verlaten eer de ſneeu' den afgangh komt te ſtoppen:
Het boſch ſich opruymt en al wat geen plaets en maeckt
Van haer met voeten werd vertreden dat het kraeckt.
Oock quam hier die de ſtad Preneſte dede bouwen,
De Koningh 3. Ceculus, die altyd is gehouwen
Te zijn Vulcanus zoon, en onder 't vee gebaert
En onbezeert in 't vyer gevonden op den haerd.
Hy had by hem een gros van land-volck uyt Preneſte,
Van dat in Gabyen bewoont het rijck geweſte
Daer Juno werd gedient, van dat de koele kant
Van Anio beſlaet en 't ſteenigh Herniſch land,
Dat wyd bevochtight werd van vlieten en rivieren,
Daer 't rijck Anagnia voor groot' en minder dieren
En vader Amazeen geeft overvloed van gras.
Dit was een volck dat niet van als gewapent was,
Niet altemael verzien van klinckende harrenaſſen,
Van oorlogs-wagenen, van ſchilden noch rondaſſen.

1. Tibertus, Catillus en Coras nae dat haer vader Ampſiaraus op eene vreemde wyze voor Thebe om hals geraeckt was, begraven haer van Argos na het land der Sabyne en hebben daer een ſtad gebouwt die na den oudſten van de drie gebroeders Tibur genoemt is.
2. Ixion verlieft zijnde op Juno ſprack haer van byſlapen aen, het welcke Jupiter van haer erſtaen hebbende heeft hem een wolck in de gedaente van Juno ondergegeven, waer uyt de Centauren gekomen zyn, half menſch half paerd.
3. Deſe verſch geboren zijnde wierd van de herders in 't vyer gevonden ſonder daer van eenigſins verzeert te zyn, en wierd daerom gehouden te weſen een ſoon van Vulcanus. Andere verhalen deſe fabel anders.

De meeſte wierpen met blaeuw' erreten van loot
Uyt felle ſlingers, en een deel van deſe ſchoot
Met ſnelle ſchichten die ſy voerden in haer handen,
Een muts van wollifs-vel met ruyge roſſe randen
Was 't deckſel van haer hooft, en hare ſlincker voet
Was bloot, en d'ander met een rauwe huyd geſchoet.
Maer Vorſt Meſſapus, den afrechter van de paerden,
Neptunus ſoon, en die van niemanden met ſwaerden
Noch vyer te vellen was, bracht metter haeſt te been
En in de wapenen ſijn volck, dat langh voor heen
Den krijgh was af gewent en traegh en laf geworden,
En doet het ſwaerd weerom op ſijne zyde gorden.
Dees hebben onder haer het Feſcenijnſche heyr,
Den billicken Faliſc, en het Cymijnſche meyr
Met het gebergte, dees Soractis bergh-kaſteelen,
En die den acker van Flavinia beteelen,
En die ſich houden in de boſſchen van Capeen.
Sy trecken even ſterck van ryen en gelêen,
En ſingen haren Vorſt en Overſte ter eeren,
Gelijck de ſwanen, als ſy t'ſamen weder keeren
Van daer ſy aeſden, een vermaeckelijck geluyt
Slaen tuſſchen 't luſtigh ſwerck ter langer halſen uyt:
De poel van Aſia, de ſtroom Cāyſter, geven
De weer-galm van haer zangh, ver door de lucht gedreven.
Men ſou niet dencken dat het was gewapent volck
Dat dus komt trecken aen, maer neemen 't voor een wolck
Van heeſche vogels, die uyt zee na 't ſtrand toe vloogen.
Siet, Clauſus komt oock met ſijn troepen aenghetoogen
Van 't oud Sabynſe bloed. Hy voert een groote macht
Selfs minder niet als die; dees is 't, van wien 't gheſlacht
En 't huys der Claudien door Latium verſpreyt is,
Na dat de Roomſe ſtad ten deele toe geleyt is

Aen

Aen het Sabynſe volck by 1. onderlingh verdragh,
By wien men oock een hoop van Amiterne ſagh
En al de benden van Mutusken en Ereten
En die van ouden tijd Quiryten zijn geheten,
Die van Nomentum, die van 't vruchtbare Velijn,
Die van Severus bergh en uyt de rotſen zijn
Die ſich afgryſelijck in Tetrica vertoonen,
Oock die Caſperien en Foruli bewoonen,
En die aen de Rivier Hymel geſeten is,
En die den Tyber drinckt en 't nat van Fabaris,
Die 't koude Nurſia te hulp ſendt, die d'Ortynen
Doen draven over 't veld, oock koomen de Latynen,
En die, daer Allia het landſchap ſcheydt van een
En namaels Fabius de neerlaegh heeft geleen,
Met ſulcken meenigte gelijck'er baren ſtorten
En 't meyr van Libyen wanneer de dagen korten
En by de winter-tyd de fell' Orion in
De zee ſich bergen gaet, of als'er in 't begin
Des zomers aeren door de heete Son verbranden
In 't veld van Hermus of de geele kooren-landen
Van Lycien. Het klinckt en knarſt van menigh ſchild
En harnaſch door de lucht, en d'aerde dreunt en drilt
En davert onder het getrappel van de voeten.
Oock komt Haleſus, die van Agamemnons bloet en
Een dapper vyand was van den Trojaenſen naem.
Hy ſpant ſijn paerden in, ruckt duyſenden te zaem
Van volckeren ten dienſt van Turnus, rouwe gaſten,
Die met de ploegh 't gebergt van Maſſicus aentaſten
Om wijngerden te voen, en die van 't hooge land
En heuvelen den Raed der oud' Auruncen zand,
En die daer woonen aen de Sidicynſe ſtranden,
Al wat de ſtad verlaet van Cale, watter van den

1. Nae het ontſchaecken van de Sabijnſe jonge dochteren is'er tuſſchen Romulus en Tytus Tatius een verbond ghemaeckt dat de Sabyners mede in de ſtad van Romen ſouden ontfangen werden ende in alle borgers van Romen weſen behalven te mogen ſtemmen tot verkieſinge van magiſtraten.

Door

Doorgaenbaren rivier Vulturnus komt van daen,
Oock ſiet m'een grooten hoop van Oskers trecken aen
En quâe Satikulers. Haer wapenen zijn ſcherpe
En dunne ſpîesjes, die s'uyt taeye ſlingers werpen,
Een kleyn ſchild aen den arm een ſabel op de zy.
Dit 's haer geweer wanneer ſy vechten van na by.
Men ſal oock uwen naem in mijn gedichten hooren,
O Ebalus, die van een Nymfe zijt gebooren,
De dochter van Sebeet, daer Telon u by wan
Nu al bedaegt, toen hy te Caprea, dat van
Telebojers wierd bewoont, den rijcks-ſtaf had in handen.
Sijn zoon, die niet te vre'en was met ſijns vaders landen
Had de Sarraſten wyd en zijd in ſijn gebiedt
En wat de Sarnus-ſtroom bewatert uyt ſijn vliet,
Wie Rufe en Batulum, en velden en geweſten
Beſitten van Celenn', en die men uyt de veſten
Van 't appel-rijck Abel van boven overſiet.
Dit is een volck dat op de duytſche wyze ſchiet
Met ſchichten, en het hooft gewoon is te bedecken
Met ſchorſſen die ſy van de kurke boomen trecken.
Haer kopre ſchilden, die als halve manen zijn,
En ſwaerden glinſteren gelijck den ſonne-ſchijn
'T berghachtige Nurſia heeft u oock heen geſonden
Ten ſtryde, ô Ufens, die in aller menſchen monden
Leeft door de groote naem die ghy met dapperheyd
Verkreegt, en door 't geluck van meenigh oorlogs-feyt
Te hebben uytgevoert. De grouſaem' Æquicolen
Zijn uw voornaemſte volck, uyt wilderniſs' en holen
Gewent het wild gediert te ſtooren, en de jaght
Geſtaegh te oefenen, en daer de kley onſacht
En hard van kluyten is te bouwen hare landen
Met het geweer op zy en wapens in de handen.
Sy ſcheppen groot vermaeck in ſtaegh te loopen uyt
Om nieuw' en verſchen roof, en leven van den buyt.
Oock is de Prieſter van Marrubien gekoomen.
Het groen en weeligh loof van vett' olyve-boomen

Ver-

Vercierde ſijn helmet; Archip, de Coningh, zond
Dien dapperen Umber uyt, den ſterckſten die men vond.
Hy braght in ſlaep door zijn begochlen en ge zangen
'T vergiftige gedrocht van adderen en ſlangen;
Hy wiſt haer boosheyd te verſaghten en genas
Door ſijne kunſt al wat daer van gebeten was:
Maer hy wiſt ghenen raed door ſinghen en belezen
Van een Trojaenſche punt de wonde te genezen;
Sy luyſtert nae gheen zangh die ſlaepen doet, en paſt
Op kunſt noch kruyd dat op de Marſer-berghen waſt.
In 't boſch Angitie beweenden hem de boomen:
Fucyn beſchreyd' hem in de klaere water-ſtroomen
Van zijn kryſtalle Mey. Oock gaf ſich na den ſtryd
De ſchoone Virbius, de ſoon van Hippolyt
Hy wierd geſonden van ſijn moeder Aricye,
Een wacker karel, in het boſch van Eugerie
Stil-ſwygend op gevoedt by d' oevers van Hymet,
Alwaer Diana met der beeſten bloed en vet
Haer licht verzoenen laet, en eyſcht geen offerhande
Van koſtelijck menſche- vleys dat op haer auter brande.
Want nae dat Hippolyt gekoomen was om hals
Door ſlimme trecken van ſijn ſtiefmoer Phedra, vals
Van haer beticht, en hy voldaen had met ſijn leven
De ſtraf en vloeck die hem ſijn vader had gegeven,
Door ſchrick der paerden op den hol geraeckt, geſleurt
En, in de leyts verwart, tot ſlenteren geſcheurt,
Werdt hy geſeyt weer van de dood te zijn verreſen
En in het leven op een nieuw gebracht te weſen
Door kracht van heel-kruyd en de liefde van Diaen
Maer Jupiter gebelgt dat yemand daer van daen,
Van uyt de duyſtre hel een ſterflijck menſch ſouw haelen
En brengen weer in 't licht, dreef met ſijn blixen-ſtraelen
Den vinder van dees kunſt en drancken 1. Phebus zoon,
Nae 't Stygiſche maras een woonplaets van de doon:

1. Æſculapius.

Maer

Maer doch Diana heeft Hippolytus verſcholen
En aen Eugeria geſonden en bevolen
Om in de boſſchen van Italien alleen
En onbekent ſijn tyd aen 't jaegen te beſteen,
En wilde dat men hem daer Virbius ſouw nommen
Hierom is 't dat 'er noyt geen paerden moghen kommen
Ontrent de kerk of 't woud, geheylight aen Diaen,
Om 't ongeluck dat van de paerden quam van daen,
Om dat ſy ſchrickten voor de groote zee-gedrochten,
De waghen wirpen om, en om het leven brochten
Den armen jonghelingh 2 toen hy was op de vlucht
De zoon nam niet te min in 't ryden zijn genucht
En dee ſijn paerden lanx de vlacke velden draeven
Die vol van vyer en moed den roock ter neus' uyt gaven,
En rende nae de krygh met volle toomen heen.
Prins Turnus ſelver, braef van lichaem en van leen,
Is een van d'eerſt'en ſteeckt ſijn hooft met hals en ſchoere
Uyt boven all', en doet ſich door de troepen voeren
Hy had ſijn ſwaerd op zy, een driemael dubble veer
Stack op zijn helm en op den top ſtond een Chimeer
Die vlam en voncken blies uyt haer begloeyde kaecken.
Hoe meer de ſtryders in den ſlaegh ter neder maecken,
Hoe meer de hirte waſt door 't ſtorten van het bloed:
Hoe meer zy grimt en giert, hoe meerder vyer en gloet
Sy uyt haer backhuys ſpoegt, maer 3. io, nu bewaſſe
Met hayr, en nu een koe, vercierde zijn rondaſſe
Met blinckend goud en ſtack haer hoornen op (een groot
Bewys en blyck van wat voor ouders dat hy ſproot)

2. Hyppolytus de vlucht voor ſijn vader Theſeus genomen hebbende geraeckte met ſijne wagen op het ſtrand aen 't hollen door dieu ſijn paerden aldaer verſchrickten van de zee-monſters, die Egeus aldaer beſtelt had op 't verſoeck van ſijn ſoon Theſeus om ſich te wreken over 't ongelijck dat hy meynde op de aenklachte van vrou Phedra hem van ſijn ſoon Hyppolytus gedaen te zijn.

3. De dochter des Konings of ſtroom-god Inachus, daer Jupiter op verlieft was, en om van Juno die op den aengangh quam niet bekent te weſen in een koe van hem verandert.

Oock

Oock ſiet m'er Argus, dien de jonck-vrou was bevoolen,
En vader Inachus, die half in 't lieſch verſchoolen
Uyt een geroefde kruyck ſijn klare ſtroomen ſchiet.
Hem volgt een wolck van volck te voet ſo ver men ſiet:
Het heele veld is dicht en dick van beuckelaren.
Hier is d'Argyſſe jeugd, 1. die van ſijn lands-luy waren,
Aruncers, Rutilers, en volckren die wel eer
Sicanen zijn genoemt: hier is 't Sacraenſche heyr
En de Labiſcen met geſchilderde rondaſſen,
En wat de boſſchen, die ontrent den Tyber waſſen
En heylgen oever van Numykus, ploeght, of bouwt
De Rutels' heuvels met de kouter: wat ſich houdt
In het Circeeſch gebergt en ſteden die daer leggen
In 't land daer Jupiter van Anxur heeft te ſeggen,
En daer 2. Feronia vermaeck neemt in haer woud
Dat ſy weer groenen dee met nieuw-gewaſſen hout:
Oock die in Satura aen 't ſwerte water palen
En daer de koele ſtroom van Ufens door de dalen
Sijn wegh ſoeckt na den zee. Hier komt Camilla by,
Een dapper oorlogs-wijf, en voert een ruytery
Wel opgezeten en die van het koper glommen.
Sy was van het geſlacht der Volſcen afgekommen
En niet gewent, gelijck 't met andere vrouwen gaet,
Het ſpinrock van Minerf te handlen, noch haer naet
Noch ſoom te naeyen, maer ſich t'oefenen in 't ſtryden,
En, noch een maegd, in 't veld te harden, en te lyden
'T gevaer en ongemack des oorloghs, en geſwind
Te loopen op een ren te voet voorby de wind.
Sy had wel over gras en kooren heen gevloogen
En onder haer en had noch top noch aer geboogen,

1. Volgens 't geene dat in dit ſevende boeck hier vooren van Amate geſeyt is van Turnus, Hy is geſprooten uyt de Grieckſche Koninckrijcken.

2. De Godinne der boſſchen, deſe had een boſch leggen onder den bergh Soractes het welcke by ongeluck verbrande, ende als de omleggende luyden haer beelt daer van daen elders wilden brengen ſchielijk wederom groen wierd

Of

Of over zee geſnapt en baren, ſonder dat
De vlugge zoolen van haer voeten wierden nat,
De jongh' en oude, wijfs en kinderen met hoopen
Ten huyzen uytgeſtort en van het land geloopen
Verwondren zich en ſien haer met verbaeſtheyd aen,
En blyven met den mond verſlagen open ſtaen
Hoe heerlijck 't purper ciert en deckt haer gladde ſchoe-
ren,
Hoe ſy haer hayr met goud weet aerdigh op te ſnoeren,
Hoe ſy een Lyciſchen pijl-koker heeft gelaen
En voërt een herders ſtaf van myrt met ſcherp voor aen.

Eynde des ſevende Boecks.

IN-

INHOUD

Des achſten Boecks.

TUrnus ſteeckt het vendel ten burghe van Laurenten uyt ende verweckt tot ſijne hulpe ganſch Latium ende de omleggende Steden. Oock werd Venulus nae Argos aen Diomedes gheſonden om hem mede tot den oorlogh op te hitſen. Dit heeft Æneas, ſich op de weynighte van ſijn volck niet wel betrouwende, bewogen, op de aenſpraeck van Tyberinus de rivier op te vaeren nae de plaetſen daer Romen naederhand gebouwt is, ende aldaer hulpe te verſoecken van de Koningh Evander, die voorvluchtigh uyt Arkadie op den bergh Palatinus een ſtad ghebouwt had ende de ſelve Pallanteum genoemt. Evander ſijne komſte verſtaen hebbende heeft hem vriendelijck ter herberge ontfangen ende mede op 't offerfeeſt van Herkules, dat hy juyſt doemaels hiel, genoodight ende de oorſaeck van dien kortelijck verhaelt hebbende de vermaerſte plaetſen van dat gheweſt aengeweſen. Æneas des anderen daegs vier hondert ruyters onder het bevel van den Prince Pallas, Evanders eenige zoon, van hem gekregen hebbende heeft een gedeelte van ſijne troepen de rivier af gheſonden ende is met de reſte getrocken nae Agylla, een van de beſte ſteden der Tyrrheenen, die met een doodelijcken haet ingenoomen was tegen Mezentius en hem om ſijne wreedheyd en tyranny uyt ſijn rijk gejaeght had. Ondertuſſchen ſmeedt Vulkanus, door

de

de vleyeryen van ſijne gemaelinne Venus bewoogen, wapenen voor Æneas die van haer aen hem wierden gebracht, die groote vreugde in de fraeyheyd der ſelve ſcheppende alles neerſtigh doorſiet ende ſich ten hooghſten daer over verwondert byzonder over den ſchild, waer op alle 't geen dat van ſijne nakomelingen ſoude uytgevoert werden, ſeer kunſtigh was uytgebeelt.

HET ACHTSTE BOECK

So haeſt als Turnus had het Vendel uyt geſteken
Van het Laurentſche Slot, ende trompet het teken
Des oorlogs blies, en hy de ſweep aen 't heet geſpan
Van ſijne paerden gaf, en het gerammel van
De wapens hooren liet, geraeckte 't land in roeren,
Heel Latium te been, en alle volkren ſwoeren
Te ſaemen, heel onſtelt, met onderlinghen eedt:
De jonghe manſchap dreygt en toont haer woeſt en heet
Meſſapus, Ufens, de verachter van de Goden
Meſentius, en noch meer Overſtens, ontboden
En ruckten 't al by een van over al van daen,
Ontblooten 't land van volck om Turnus by te ſtaen.
Nae 1. Diomedes ſtad werd Venulus geſonden
Om hulp aldaer te gaen verſoecken, en oirkonden
Hoe dat Eneas is gevallen in het land
En met ſijn volck in 't hert van Latium houd ſtand
En voert ſijn Huys-goon in, verwonnen van te vooren
En ſeyt dat hem dat Rijck van 't Nood-lot is beſchooren
Hoe voorts veel volckeren hem daer zijn toegedaen
En ſich vervoegen aen de zy van den Trojaen
Dat men van zynen naem weet over al te ſpreken:
Dat Diomedes, by Latinus vergeleken
En Turnus in dit ſtuck, ſelfs beter afzien kan
Wat dat het opzet zy van den Dardaenſen man,
Wat voor een uytſlagh van den oorlogh hy te hoopen
En te verwachten heeft indien 't wel afwil loopen
En de Fortuyn hem komt te dienen in het veld.
Dus gingh 't in Latium: maer den Trojaenſche held
Dit alles ſiende werd door veel bekommeringen
Gedreven gints en weer. die ſijn gemoed beſpringen,

1. Diomedes uyt ſijn Rijck Ætolien verdreven of gheweecken zijnde heeft in Apulien ſich begeven ende aldaer een ſtad gebout die Argos, of Argyripa ende naemaels Arpos genoemt is.

Dat hy verdeylt en ruckt geſwind nu hier en dan
Weer derwaerts heen, en al wat hem ontmoeten kan
Leyt hy vaſt over in ſijn ſinnen en gedachten,
Gelijck by ſonne-ſchijn of in de klaere nachten
By 't helder maene-licht het koopre becken geeft
Haer weerſchijn, en den glans van 't nat, dat daer in leeft,
Door alle plaetſen vlieght, en in de lucht geheven,
Werd tot de ſolders en gewelffels toe gedreven.
't Was nacht, en al het vee en al 't gevogelt moe
En vaſt en diep in ſlaep, ſloot nu zijn ooghen toe,
Wanneer Eneas, vol van zorghen en gedachten,
En in de krijgh belaen, die hy hier had te wachten,
Daer droefheyd en verdriet en ſwaerigheyd in ſtack,
Sich aen den oever-kant en onder 't kouwe dack
Des blaeuwen hemels in het gras ter neder ley, en
Geraeckte metter tyd in ſlaep, nae langh te beyen,
Gelijck 't de ſulcke gaet die ſo bekommert zijn.
Hem ſcheen de plaets god ſelf, den ouden Tiberijn,
Te borlen op uyt ſijn ghenughelijcke ſtroomen
En rijſen onder 't loof van popeliere-boomen.
Hy had' een blauwe keel van enckel linnen aen
En om zijn hayr een krans van ruygt' en riet gelaen.
Toen dacht hem dat hy hem dus aen begoſt te ſpreken
En zijne ſorghen met dees woorden af te breken:
O ghy, die van 't geſlacht der Gôon geſproten zijt,
Die de Trojaenſche Stad, haer vyanden ter ſpijt,
Ons weder toevoert en de Pergameenſe muyren
In uw bewaeringh hebt, die eeuwigh ſullen duyren:
Die, op den bodem van Laurenten langhen tijd
Verwacht, in Latium nu aengekoomen zijt:
Hier is uw huys daer ghy ſult vaſt en ſeker woonen.
Houw maer niet af, en wilt u kloeck en hertigh toonen:
Weeſt voor het dreygen van den oorlogh niet vervaert:
De moed en gramſchap van de Goden zijn bedaert.
En nu, op dat u dit niet ſchijn maer ydel droomen,
Sult ghy ontrent het ſtrand en onder eyke-boomee

Sien

Sien leggen tegen d' aerd' een wit en machtigh ſwijn
Met dertigh biggens, die rondom haer ſpeenen zijn
Aen 't zuygen, mee al wit. Dit is de rechte ſtede,
Dit is de plaets, daer ghy nae all' uw ſwaerigheden
Een ſtad ſult timmeren: hier ſultg' in veyligheyd
En ſeker ruſten gaen van all' uw arrebeyd.
Askaen ſal nae 't verloop van dertigh jaeren bouwen
De ſtad van Alba; wilt het vry voor waerheyd houwen
Dat ick u ſpel, en neemt wel acht op 't gheen ick u
In 't kort verhaelen zal hoe ghy die dingen nu
Te boven koomen zult die thans zyn voorgenomen:
D' Arkaders, een geſlacht van Pallas afgekoomen,
Die met 1. Evander aen-geſpannen de banier
Des Conings volgden tot geſelſchap, kooſen hier
(Nae dat hy uyt het Ryck ſijns vaders was verdreven
En door ſijns moeders raed ſich had te ſcheep begeven(
Een plaets in dit geweſt en timmerden aldaer
Een ſtad in het geberght, die nae haer groote-vâer
(Den ouden Pallas) Pallanteum is geheeten.
Dit volck is tegen die van Latium gebeeten
En ſtaegh in oorelogh: voegt dees' aen uwe zy,
Maeckt ſaemen een verbond en ſtaet malkandren by.
Ick ſelver ſal u, langs den oever, myne ſtroomen
Met riemen tegens-ſtrooms voorſpoedigh op doen koomen.
En u geleyden gaen. Op, op, Goddinne-zoon:
En, al ſo haeſt den dagh het ſterre-licht komt dôon,
Draeght uw gebeden op aen Juno nae behooren:
Soeckt met ootmoedige beloften haeren tooren
En dreygementen te verwinnen, en als ghy
Uw ſaeck te boven ſijt doet dan wat eer aen my.

1. Evander, achter-neef an Pallas, nae het ombrengen ſijns vadert uyt Arcadien voorvluchtigh is in dit quartier van Italien met de zijne die hem vergeſelſchappen ghekomen daer hy de Aborigenes verdreven heeft ende een ſtad gebouwt die hy nae ſijn over groote vader Pallanteum genoemt heeft, alwaer namaels de ſtad Rome geſticht is.

Ick ben den Tyber, die ghy ziet met volle ſtroomen
De kanten ſchuyren die my wederzijds bezoome,
Die met mijn blauwe vloed het vette land beſny.
De Goden hebben gheen rivier ſo lief als my.
Hier is mijn groote huys, dat boven hooge ſteden
Sijn hooft verheft. Dit was het eynd van zijne reden.
Hy had geſeyt, en gingh ſich wederom terſtond
Verbergen in ſijn kolck en gaf hem nae de grond,
Waer mee de nacht en ſlaep Eneas ſtrax begaven.
Hy ryſt, en ſiende dat de Son begon te draeven
Ter Ooſt-poort uyt ſo heeft hy met een holle hand
Godſdienſtelick 2. geſchept wat waters aen de kant
En ſijne ſtem aldus ten hemel op geheven:
O Nymfen, Nymfen van Laurenten, daer het leven
En afkomſt en geſlacht der Stroomen komt van daen,
En ghy, O Tyberijn, neemt doch Eneas aen:
Ghy, met uw' heylge vliet, will' eenmael hem bevryden
Van al 't gevaer, en maeck een eynde van zijn lyden.
Wat water dat het zy, wat bron, wat ſprongh, wat vliet,
Daer ghy u in onthoudt, die over ons verdriet
Toont uw meedoogentheyd: waer ghy van daen moogt koomen,
Wat land ghy overvloeyt, O ſchoonſte van de ſtroomen,
Waer ghy uw hooft verheft: ick ſal u nimmermeer
Vergeten dienſt te doen met danck en offer-eer.
Gehoornde heerſcher der Heſperiſche Rivieren
Stae ons ten laetſten by, en maeck dóch goedertieren
Uw godlijckheyd by ons een weynigh naeder vaſt.
Dus ſpreeckt de Vorſt en geeft daer op ten eerſten laſt
Uyt ſijn geheele vloot twee jaghten toe te ſtellen,
En die van wapenen, van kloecke boots-geſellen
En riemen te verzien. Maer ſiet eens wat men daer
Een vreemd en wonder ſtuck heel ſchielijck wierd gewaer:

2. Om ſich met het levend water te zuyveren, drie maelen daer van proevende

Men

Men ſiet in 't boſch aen den begraeſden oever liggen
Een hagel-witte zeugh met hagel-witte biggen,
Die den godvruchtigen Eneas ſlachten dee
En brengen voor 't autaer van Juno, om daer mee
Haer offerhand te doen en wat te vreen te ſtellen.
De Tyber had dès nachts ſijn ſtroomen doen ontſwellen
En heel dien tyd de vloed te ruggewaert doen gaen
Waer door het water was geſackt en blyven ſtaen
So ſtil en effen als het doet in ſtaende poelen
Of in de meyren die geen vloed noch ebbe voelen,
Op dat men met gemack de ſtroom op roeyen koſt:
Waerom het bootſvolck met een groote luſt begoſt
De reys te vorderen die men had voorgenomen.
De ſchepen, wel gereet, gaen ſtuyven door de ſtroomen.
De boſſchen, 't water bey verwondren haer alhier
(Sulcx ongewoon) te ſien van verr' op de rivier
'T gelicker van geweer, helmetten, beuckelaren,
En ſchepen dryven die heel moy beſchildert waren.
De maets en ruſten niet, haer ſnelle riemen gaen
Geduyrigh dagh en nacht: ſy roeyen wacker aen
En raecken meenigh rack en bocht door d'effe ſtroomen
Te boven tuſſchen 't groen van velerhande boomen
Dat haer weerzijds bedeckt. De Son-koets was geraeckt
Tot aen het zuyder-ſtyl, daer hy de middagh maeckt
Als men van verr' het Slot en muyren heeft vernoomen
En enckle daken, die de mogentheyd van Romen
Nu tot den hemel toe heeft uyt de lucht gebraght.
Evander toen ter tijd was noch van kleyne macht.
De gaſten ſetten het ſtracx derwaert heen, en ſtuyren
De ſchepen na de ſtad en naderen de muyren.
'T gebeurde by geval dat op dien ſelven dagh
De Koningh in een woud, dat voor de veſtingh lagh,
Den grooten Hercules en andere Goden mede
Ter eere, na gewoont' een plechtigh offer dede.
Sijn zoon, die Pallas was geheeten, en de blom
Des jonge manſchaps en het puyck der edeldom

En 's Koninghs armen Raed braght reuck-werck by, en roockte
Met wieroock op 't autaer, daer 't lauwe bloed op ſmookte.
Maer alſo haeſt als ſy de ſchepen, hoogh-geboeyt,
Vernamen daer van daen: dat men het boſch in roeyt
En tuſſchen 't dichte hout quam ſoetjes aengevaren:
Verſchrickten s' altemael die aen de tafels waren
En ſtonden op, verſet door 't onverwacht geſight.
De ſtoute Pallas grijpt ten eerſten na een ſchicht,
Gebiedt dat ſy hierom de feeſt niet af en braken
En vliegtſe te gemoet die deſe ſtooringh maecken.
Hou, mannen, riep hy van een heuvel af, en ſegt
Wat oorſaeck dat u port een onbekende weght
Te ſoecken herwaerts aen: waer is de reys gelegen?
Wat volck? waer hoort ghy t'huys? hoe zijt ghy ons genegen?
Brenght ghy ons peys en vree of krijgh en oorlogh mee?
Waer op Eneas hem terſtond dit antwoord dee
Van de campanjen af, en heeft hem toe geſteken
En vree-tack van olyv', en vingh dus aen te ſpreken:
Ghy ſiet hier mannen die van Troje zijn van daen,
Die tegen den Latijn het harnas trecken aen
Van wien wy vyand zijn, die uyt het land verdreven
Door trotze krijgh ons na Evander toe begeven:
Hem ſoecken wy; ey, brengt hem deſe boodſchap aen
En wilt uyt onſen naem den Koningh doen verſtaen
Dat uyt Dardanien veel braev' en uytgenoomen
Krijgs-vorſten hier om hem te bidden zijn gekoomen
Dat hy met ſijne macht haer wapens by wil ſtaen
En onder een verbond den vyand tegen gaen.
Op deſe groote naem ſtond Pallas als verſlagen:
O, zeyt hy, wie ghy zijt, die hier om hulp komt vragen,
Treedt uyt uw ſchip en ſpreeckt mijn vader ſelver aen,
Neemt herbergh in ons huys: 't ſal voor u open ſtaen.

Hy

Hy greep hem by de hand en bleef'er vaſt aen hangen,
Omhelſd' hem dicht en heeft hem vriendelijck ontfangen.
Sy gingen nae het boſch en ſcheyden hier van daen
Toen ſprack Eneas der Arkaden Koningh aen
Met minnelijcke tael: O beſte der Archyven,
't Heeft de Fortuin gelieft met tacken van olyven
In mijne hand my hier by u te ſenden om
Een bee te doen, by wien ick onbekommert kom:
Want ick en heb my niet geſchroomt u aen te ſpreeken
Schoon dat ghy waert een Vorſt een Overſte der Grecken
En uyt Arcadien; ſchoon ghy waert bloed-verwant
Der 1. beyde Atryden van uw over-groot-moers kant:
Maer mijne vroomheyd en d' Orakels van de Goden
Van wien ick herwaerts aen te koomen ben geboden,
En ons voor-ouders aen malkanderen vermaegt,
Daer by uw groote naem, daer 't over al van waegt,
Die hebben my by u doen ſonder vrees begeven
En door het noodlot vry en willigh hier gedreven.
Dardaen, gelijck als van de Griecken werd geſeyt,
Die d' eerſte gronden heeft van Ilium geleyt,
Trock heen en gaf ſich nae der oude Teucren landen.
Hy was 2. Electraes ſoon, en zy een dochter van den
Beroemden Atlas, die den hemel onderſchraeght
En op ſijn ſchouderen met al de ſterren draeght.
Uw vader was Merkuur, dien (ſo men moet geloven
Het gheen ons is geſeyt) de blancke 3. Maja boven

1. Van Storope, de dochter van Atlas, is Oenomaus gekoomen ende van hem Hippodamia, waer by Pelops gewonnen heeft Atreus, de vader van Agamemnon en Menelaus, die hier Atryden werden genaemt, dat is Atreus ſoonen.

2. Een dochter van Atlas by welcke Jupiter Dardanus wan.
3. Een dochter van Atlas daer Jupiter Mercurius by wan, van wien Evander gekoomen is.

Op 't koud geberght ontſingh en baerd': een dochter van:
Den eygen Atlas, ſo dat men wel hooren kan
Dat onſer bey geſlacht is uyt een bloed geſprooten
En van ter ſyden uyt de ſelve ſtam geſchooten.
Waer op ick ſteunende voor my niet nodigh vond
Dat ick voor uyt aen u geſanten herwaerts zond
Of eerſt behendiglijck door andere dee vraegen
Om u te ſpreken, ick, ick ſelfs heb 't willen waegen,
Ick heb mijn eygen hooft noch leven niet ontſien
Om u te bidden of ghy my de hand wilt bien.
De ſelfde 3. volckeren van 4. Daunus, die u quellen
Met wreden oorlogh, ſijn 't, die tegen my haer ſtellen
In wapenen en hard vervolgen, vol van waen
Dat heel Heſperien, ſo zy ons hier van daen
Verdryven, onder 't juck van haer ſal moeten bucken,
En, ſo haer tegen ons den oorlogh wil gelucken,
Sy moeſter ſullen zijn eer langh van bey de zeen,
So van, die boven 't land beſpoelt, als die beneen.
Laet ons malkanderen beloven trouw te weſen:
Ick hebbe mannen, die den oorlogh niet en vreſen:
Een dapper volck, dat langh de proef heeft uytgeſtaen.
Terwijl Eneas ſprack ſagh hem Evander aen
En luyſterde met ernſt en aendaght nae zijn reden,
En liet ſijn oogh geſtaegh van boven tot beneden
En over heel zijn lyf met groot verwondren gaen.
Toen ſprack hy dus in 't kort: Manhaftighe Trojaen,
Hoe welkon zijt ghy my! met wat genegentheden
Ontfangh ick u! hoe komt in uw geſight en leden
En ſtem den dapperen Anchiſes my te voor!
My dunckt dat ick hem zie en ſelver ſpreken hoor.
Want het gedenckt my noch, al is 't vry langh geleden,
Dat Priaem treckende nae ſijne ſuſters Steden,

3. De Rutilers.
4. De vader van Turnus.

Nae

Nae Salamyne, 't koud Arcadie onderweegh
Eens quam beſichtigen: ick had toen noch te deegh
Geen baerd, en d'eerſte wol begon eerſt uyt te koomen.
Ick ſagh de Vorſten der Trojanen, mans als boomen,
En Priaem ſelver ſagh ick met verwondringh aen:
Maer boven alle ſtack Anchiſes uyt in 't gaen.
'T bloed wierd my in het hert met groote luſt ontſteecken,
Ick was begeerigh om die man eens aen te ſpreecken
En wenſchten hem de hand te geven: daerom trad
Ick tot hem toe en braght hem binnen mijne ſtad
Van Pheneus, daer hy my in 't ſcheyden heeft gegeven
Tot een ſchenckage een rock, daer goud was door geweven,
Een koker was'er by, met pylen geſtoffeert
Uyt Lucien, heel ſchoon; noch heeft hy my vereert
Twee goude toomen, die 'k aen Pallas heb gegeven,
Aen mijnen ſoon, by wien s' in eere zijn gebleven
En tegenwoordigh noch te vinden ſouden zijn.
Daerom, 't geen ghy verſoeckt, uw rechterhand en mijn
Zijn al voor heen gevoeght, 't verbond is al geſlooten,
En mergen uchtend, als de Son weer aen komt ſtooten
En 't dagh geworden is, ſal ick u hier van daen
Verblijdt en wel te vreen met byſtand laten gaen
Van volck en geld. Maer nu verſoeck ick u, mijn vrinden,
Wijl ghy gekomen zijt, dat ghy u oock laet vinden
Met ons op 't jaerlijcx feeſt, dat noodigh voort moet gaen
En zit goed-gunſtigh met uw bond-genooten aen.
Viert deſen blyden dagh met uwe kammeraden
En leert van nu af aen haer tafel niet verſmaden.
Dus ſprack hy en beval dat men de ſpijs weer op
De tafels brengen ſou', en bekers tas en kop

Weer

Weer halen voor den dagh, en ſette de genoden
Selfs neer op bancken van een deel begraeſde zooden
Æneas, muntende ver boven andren uyt,
Boo hy een zitten van een ruyge leeuwen huyd
Op ſijn ahornen throon. Het puyck der jongelingen,
De Prieſters van 't autaer, elck even vlytigh, bringen
Gebraden ingewand van offer-ſtieren aen
En heele korven broods tot boven toe gelaen,
En krygen wijn om daer de bekers mee te vullen.
Æneas, en met hem de jeugd van Troje ſmullen
Van rugh en ribben en 't geheylight ingewand.
Als nu den honger was geboet en hand en tand
Begon te leggen heeft de Koningh aengeheven
Trojanen, die u hier ter herbergh hebt begeven,
Geen ydel by-geloof noch geen onwetenheyd
Der oude Goden heeft ons hier toe aengeleydt.
Dat wy dit jaer-feeſt, dees gewoone maeltijd houwen,
Dat wy dit auter voor ſoo grooten godheyd bouwen,
Dat doen wy en dees' eer vernieuwen w' alle jaer,
Om dat wy eertyds van een gruwelijck gevaer
Behouden zijn geweeſt. Wend eerſt uw' oogen heenen
Na deſe klip die daer hangt met gebrooke ſteenen,
Hoe dit gevaerte wijd geworpen leyt van een,
Hoe woeſt dit bergh-huys ſtaet, hoe deſe rots van ſteen
Een groote val heeft mee geſleept. Hier plagh voor deſen
Des rovers Cacus hol, half menſch half beeſt, te weſen
Ver achter in 't geberght, dat niemand kennen kon,
So wild was het begroeyt: de ſtralen van de Son
Beſchéenen 't nimmermeer en konden 't niet genaken;
Staegh was'er d'aerde laeuw van verſche moord; op ſtaken
Stond meenigh menſchen hooft of hingh 'er voor de poort
Van etter vuyl en bleyck van die hy had vermoordt.
Het was Vulcaen die dit wanſchapen monſter maeckte,
Dat met een grooten romp daer heenen trad, en braeckte

En

En ſpoogh ſijns vaders ſmoock en vyer ter kaecken uyt.
De tijd heeft eenmael oock ons ongeluck geſtuyt
En braght ons byſtand, daer w' om wenſchten, by door 't koomen
Van deſen God. Want als den dapperen en vroomen
Verloſſer Hercules wel eer uyt Spanje quam,
Daer hy Geryon met drie lyven doode, nam
Hy hier ſijn deurtocht, bly en moedigh op de zeege
En op ſijn goeden buyt, by hem aldaer gekreege,
En dreef ſijn ſtieren en geweldigh vee alhier
Ter weyde, daer hy 't dal beſloegh aen de rivier
Maer Cacus heet op roof en dievery te plegen
En als verwoedt, om niet te laten achterwegen
Van ſchalckheyd en bedrogh en alle ſchelmery,
Kreegh heymlijck uyt de ſtal vier ſtieren aen een zy
Van d'alderſchoonſte die in heel de koppel waren,
En ſo veel koeyen mee, heel fraey en jongh van jaren,
En heeftſe na ſijn hol getrocken met de ſtaert
Op dat geen voorwaerts ſpoor van die hy achterwaert
Getrocken had de plaets ſouw melden of beklappen,
En, hebbende de wegh met ruggelinge ſtappen
Verbyſtert, had hy s' in ſijn duyſtre rots gebroght.
Alcides vond ſe niet hoe naerſtigh dat hy ſocht,
Om dat de voeten hem van de ſpelonck af leyden.
Als hy nu was gereedt om daer van daen te ſcheyden
En dreef het zatte vee ter ſtallen uyt, begon
Het goed te bulcken ſo vervaerlijck als het kon
En vulde 't heele boſch en heuvelen met loeyen
Als het de wey verliet: wanneer een van ſijn koeyen
Uyt het geweldigh hol daer loeyde tegen aen
En heeft de koe-dief in ſijn ydle hoop verraen.
So haeſt als Hercules dit bulcken quam ter ooren
Ontſtack hem 't bloed, de gal door dulligheydt en tooren
Geraeckt in brand; hy vat de wapens in de vuyſt
En krijght een ſware knods met menigh quaſt en knuyſt,

En

En loopt de bergen op die na de wolcken ſtreven.
Toe ſaghmen d'eerſte mael den rover Cacus beven
En van geſight verbaeſt. Hy ſtelt het op de vlucht
En ſnelder, dan de wind vlieght door de dunne lucht,
Set hy 't recht uyt, ſoo veel als hy kon recken, heenen
Na ſijn ſpelonck: de vrees geeft vleugels aen de beenen.
't Was noch niet langh geleen dat hy ſich hier verſtack
Daer hy de keetens met der haeſt in ſtucken brack
En wierp den ſwaren ſteen van boven na beneden
Die aen het yſer hingh door 's vaders kunſtigh ſmeden,
En naeulijcx was den boom noch voor de deur gedaen,
Of ſiet Alcides komt als dul geſtooten aen
En ſagh rondom of hy geen toegangh kon verſpieden.
Hy knarſt op ſijn gebit, de gal was aen het zieden
Van gramſchap; driemael is hy om 't geberght gegaen
Van Aventijn, driemael ſloegh hy ſijn handen aen
De ſteene poort, maer te vergeefs om die te wricken,
Driemael vermoeyt ging hy in 't dal ſich neder ſchicken.
Recht boven op den rugh van 't hol van deſen dief.
Daer ſtond een ſpitſe klip, al waer ſy haer verhief
Tot in de lucht toe met veel afgekante rotzen:
Sy was heel hoogh om ſien en ſcheen de maen te trotſen,
Een rechte plaets voor 't quaed gevogelt, om daer op
Te neſtelen; ſy hingh en helde met haer top
Wat na het water, aen de ſlincker zy gelegen;
Hy zet ſijn voeten ſchrap en duwt en ſchuyftſe tegen
De rechter over, wrickt en ſchudtſe gints en weer
En maeckt haer wortel los te grond toe, ſtortſe neer
Met alle macht: de lucht gaf door het nederkoomen
Een gruwelijck geluyt, den oever van de ſtroomen
Sprongh van malkandren, de rivier liep ruggewaert
Van groote ſchrick: maer 't hol en yſſelijck gevaert
Van Cacus roof-neſt is heel aen den dagh gekoomen
En 't duyſtere Paleys heeft ſtracx het licht vernoomen.
Gelijck of d'aerde, door een groot geweld van een
Geborſten, opende de plaetſen van beneen,

En

En 't bleyke Rijck dat ſo gehaet is van de Goden,
Ontſloot, ſo dat men in den afgrond van de dooden
Dat grouwelijcke hol van boven neerwaerts zagh,
En ſchimmen ſiddren door den inkomſt van den dagh.
Weshalven Hercules hem, die door 't ſchielijck lichten
Was tegen hoop betrapt, beſchoot met felle ſchichten
En ſat hem achter her met allerley geweer
Hy diende ſich van als, en gingh hem dicht te keer
Met tacken van 't geboomt, met groote moleſteeenen,
Die vreeſlijck baerd' en bruld' en niet en wiſt waer heenen,
Dewijl de holle klip hem om en om beſloot.
Maer Cacus ſiende zich in groot gevaer en nood
En dat hy 't met de vlucht hem niet en kon ontleggen
Blies uyt ſijn keel-gat ('t is een wonder om te ſeggen)
Een gruwelijcken roock, die de ſpeloncke met
Een dicke duyſternis rondom heeft vol gezet,
Gemengt met vyer en vlam, die ſchielijck opgekoomen
Het hol verdonckert heeft en het geſight benoomen.
Dat lee Alcides niet, die vol van moed begaf
Sich haeſtigh met een ſprongh door 't vyer van boven af
Daer d'alderdickſte ſmoock van ondren op quam wallen,
En is den rover voorts in 't duyſter aengevallen
En vatt' en klemd' hem dicht die vier en vlammen ſpoogh,
Maer te vergeefs, ſoo dat hem 't een en 't ander oogh
Vloogh uyt de kop, en hingh wel haeſt op ſijne wangen,
En liet niet af van hem te perſſen en te prangen
Voor dat hy hem de keel toe worgde, droogh van bloed
Hy ruckt de deur ſtrax op, geeft aen 't geſtoole goed
Den open hemel, ſleept hem buyten met de beenen
En werpt het lichaem van't wanſchapen drogh gints heenen.
De luyden konden haer met kijcken niet verzaen
Aen 't felle wezen, aen ſijn grouſaem' oogen, aen

De

De borſtelige borſt van die half menſch half dier was,
Noch aen ſijn keel, daer 't nu al doof en ſonder vier was.
Sints vierde men het jaer-gety van deſen dagh
En de nakomelingh doet ſo ſijn voorzaet plagh.
Het heeft ſijn aenvangh van 1. Potitius genoomen:
Pinarius en die van hem zijn afgekoomen
Die dienen den autaer als men den godſdienſt houdt
Van Hercles. Deſen heeft hy opgerecht in 't woudt
Wy ſullen die altijdts den alderhoogſte noemen
Hy ſal 't oock altijds zijn daer wy op ſullen roemen,
Daerom, ô jonge luy, tot een erkentenis
Van deſe weldaed, die ons hier beweſen is,
Bekranſt uw hair met loof, reyckt wijn toe met uw handen,
Roept den gemeynen God dien wy dit offer branden,
Weeſt ruſtigh ſchenckt en plengt den wijn in overvloed
Ter eere van den held door wien wy zijn behoedt.
Dus ſprack Evander, als een krans van 2. pople-blaëren,
Van verwe tweederley, beſchaduwde de hairen,
En 't loof van Hercules om 't hooft gevlochten hingh
En yder in ſijn hand den heylgen 3. kop ontfingh.

1. Hercules had aen Pontius en Pinarius, twee oude Arkaders, ghe-weſen hoe hy ghedient wilde zyn, maer Pinarius 's avondts niet wel op-ghepaſt hebbende quam als het inghewand van de offerhande was op-ghegeten, waerom Hercules verſtoort weſende ordineerde dat het gheſin van Pinarius alleen, als men hem offerde, dienen ſoude terwylen Potitius ende de ſijne het offerwerck deden en banketteerden.
2. Als Hercules een reys ter helle doen ſoude, koos hy voor ſijn krans de witte popelier, welckers blad aen de eene zyde, die ſijn hooft raeckte, witgeble. en is, zijnde de andere bruyn geworden van de verwe der helle.
3. In oude boecken leeſt men dat Hercules gaende nae Italien een grooten houten beecker mede nam, die ſy in haren godtſdienſt ghebruyckten, ende om dat hy niet vermolſemen ſoude met hars of peck geſtreken bewaerden:

Stracx

Strax plengden s' altemael de wijn met vrolickheden
Op tafel voor de Goon en hebben s' aen gebeden.
En nu begon het nae den avond toe te gaen
Wanneer de prieſters en Potitius voor aen
Heen gingen om van nieus' de tafel toe te ſtellen.
Sy droegen offer-vyer: met ruyge bonte vellen
Was haer het lyf omgordt, gelijck aldaer de wijz'
En haer gewoonte was: zy brachten leckre ſpijs
Voor 't andere gerecht en laen de heylg' autaeren
Met groote ſchootelen die niet bekrompen waeren
Hier op ſo quamen de dans pryſters by de hand
En ſprongen op den zangh, terwijl het offer brandt,
Om 't aengeſteken vyer, Sy hadden 't hooft gelaeden
Met kranſe 't ſaem- gevlecht van Popeliere-bladen.
Twee reyen waeren hier te ſamen aen den dans,
Dees' is van jonghe luy, en die van oude mans,
Die bey op maet-gedicht de dappre daden zongen
En 't Lof van Hercules: hoe hy, een kleyne jonghen,
Noch in de wiegh, voor 't eerſt het vreeſelijck gedroght
Van ſijne ſtief-moer met ſijn hand had omgebroght,
Twee ſlangen ſticken dee, die s' hem had toegeſonden
En hy ſo prangde dat ſy 't niet ontwringen konden:
Hoe hy Oechaliën en Troje tot de grond
Door oorlogh heeft verdelgt: hoe hem 1. Euriſtheus zond
In allerley gevaer en duyſend ſwaerigheden
Door Junoos bittren haet, daer hy nae toe gingh treden
Op 't koninckljck bevel. O! onverwonnen held,
Ghy hebt 2. Hylæus, ghy hebt 2. Pholus neergevelt,
Uyt wolcken voortgebracht met twederhande leden,
Half menſch half paerd: ghy hebt den fellen ſtier beſtreden,

1. Coningh van Myceenen, die ten dienſte van Juno Hercules overal in groot gevaer en perykelen dede gaen, hopende dat hy daer door ſoude overwonnen werden.

2, 2, Deſe waren Centauren, half menſch en half paerd, gebooren uyt de wolck die Jupiter in plaetſe van Juno en in hare Gedaente Ixion onderworpen had uyt welck beſlaepen de Centauren gekoomen zijn.

Ghy

Ghy ſlacht' in Creten dien vernielder van het land:
In het Nemeeſche boſch verſloeght ghy met uw hand
Dien grouwelijcken leeuw: ghy hebt de ſchrick gegeven
Aen d' Icker-poelen, en de hel en hond doen beven
Die die bewaeckt, en op geklove bouten lagh
In ſijn bekrengde hol. Gheen ondier, van wat ſlagh
Of maeckſel dat het was, heeft immer u doen vrezen,
Jae ſelfs 3. Typhæus niet, hoe hoogh dat hy mocht weſen,
Schoon hy ſijn wapenen had in de hand gelaen;
Als ghy de water-draeck rondom uw lyf ſaegt ſtaen
Met ſo veel hoofden, bleef ghy echter ſonder ſchroomen
En onverbaeſt. O! ghy die waerlijck zyt gekoomen
Van Jupiter: ghy, die daer ſyt ſijn rechte zoon
En nu een plaets bekleedt daer boven by de Goon,
Wy groeten u: ey wilt doch by zijn met uw ſegen
Ons en den gods-dienſt die wy t' uwer eere plegen.
Dees ſijne feyten en noch meer verheffen zy
Met zangen: boven al ſo voegen ſy daer by
Van Cacus hol en hoe hy vier blies uyt ſijn kaecken
't Woud weergalmt van 't geluyt, dat deſe reyen maecken,
De heuvels davren. Als men nu den godſdienſt had
Voltrocken, gingen ſy alt' ſaemen nae de ſtad:
De Coningh, hoogh bejaert, heeft ſich op gangh begeven,
Eneas en ſijn zoon Prins Pallas gingh'er neven
Daer hy op leunde en had haer met de hand gelaen
De wegh verlichtende met kouten onder 't gaen.
De Vorſt Eneas is gelijck als opgetoogen
En vol, verwonderingh, wendt gins en weer ſijn oogen
En ſiet de plaetſen met vermaeck en blijdſchap aen.
Hy ondervraegt wat daer in 't land plagh om te gaen,
Wat heughenis daer was, wat teykenen van oude.
Toen ſprack Evander, die den 2. burgh van Rome boude

1. Een van de Reuſen die den hemel beſtormden.
2. Pallanteum, naemaels het Palatium van Rome.

Woud

Woud-gôon en Nymfen en een volck, dat uyt de ſtamm'
En ſtroncken van de hard' en quaſtig' eyken quam,
Bewoonde dit boſſchag'; een rouwen, onbedreven
En ongeſchaefden hoop, maniere-loos van leven,
Die van geen bouwen wiſt, noch ſtier noch os en ſloegh
In het getouw, om 't land te breken met de ploegh,
Noch kennis had van goed of rijckdom te vergaren
Noch die te krygen of 't gekrege te bewaren,
Maer leefde van 't geboomt en 't geen de jaght haer gaf.
Saturnus eerſt quam van den hoog' Olympus af
Voorvluchtigh voor Jupijn en uyt ſijn Rijck gedreven:
Dees heeft ſe tam gemaeckt en wetten haer gegeven,
En het onleerſaem volck, dat door 't gebergte wyd
En zyd verſtroyt was, doen bedaren metter tijd.
Het land heeft hy de naem van Latium gegeven
Of Schuyl-plaets, om dat hy, na dat hy was verdreven,
Sich daer verſchuylen quam en vond ſijn veyligheyd.
Ten tyde van ſijn Rijck, gelijcker werd geſeyt,
Was het een gulden eeuw, om dat hy 't volck regeerde
In vrede tot dat metter tijd den tijd verkeerde
En in de plaets van die een ander quam, die aen
De gulde niet geleeck maer anders was gedaen,
En dullen oorloghs-luſt om andre te verheeren
En gierigheyd en zucht van hebben en begeeren.
Toen quam d'Auſonyer met groote hoopen aen
En veele volckren uyt Sicilien van daen:
En het Saturnſche rijck heeft ſomtijds aengenomen
Een andre naem; toen zijn daer Koningen gekomen
En Tybris rouw en grof van lichaem quam in 't land
Na wien men de rivier genoemt heeft naderhand,
So heeft d'ouw' Albula ſijn rechten naem verlooren.
D'almachtige Fortuin en 't geen my was beſchooren
Door 't Noodlot, dat men niet ontworſtelen en kan,
Heeft m'hier ter neer geſet, een wegh-gedreven man
En die ſijn vaderland geperſt was te verlaten,
Waer uyt ick my op zee gaf met veel onderzaten.

Mijn moeder, Nymf Carment, door yſſelijck vermaen
Dreef my, en God Apol heeft het my oock geraen.
Hy had dit naeu geſeyt of wees in 't verder koomen
Het auter en de poort die na haer naem te Romen
De Carmentaelſe heet, en, ſo ons werd bericht,
Ter eere van de Nymf Carmente wierd geſticht,
De Propheterſche. die te ſpellen wiſt te vooren
Wat dat de menſchen by het noodlot was beſchooren,
En d'eerſte ſongh dat men 't Eneadijns geſlacht
Souw in toekomende ſien groot en hoogh van macht
En Pallanteum tot een edle ſtad gereſen.
Daer na heeft hy hem het geweldigh woud geweſen
(Hier maeckte Romulus een plaets van vry geley)
Lupercal oock, dat aen de koude rotſe ley,
Alſo geheeten op de wijze van Arcaedje
Nae den Lyceeſchen Pan, daer hy hem oock 't boſ-
ſchaedje
Van Argiletus toont, roept tot getuygen aen
De plaets en ſeyt hoe het met 1. Argus was gegaen,
Vertelt ſijn dood en hoe dat hy was om gekoomen
Die hy geherberght had en in ſijn huys genoomen.
Van daer heeft hy hem na Tarpejus-bergh gebracht
En 't Capitool, dat, nu verguldt, te vooren plaght
Een wildernis van haeg' en heyſteren te weſen.
'T ontſagh der plaetſe dee al doemaels 't land-volck vre-
ſen,
Toen waren ſy voor boſch en rotſen al beſchroomt.
Dit woud ſey hy, dees bergh, die ghy met veel geboomt
En bladen ſiet bedeckt, bewoont een God van boven,
Doch wie en weet men niet: d'Arkadyers geloven,
Dat het Jupijn is, na hier werdt geſeyt van wien
Hy met ſijn bruyne ſchild ſouw ſelver zijn gezien

1. Een man, die van Evander ter herbergen genomen hem meynde van kant te helpen, het welcke de vrienden van Evander gewaer werdende hebben Argus omgebracht

Wan-

Wanneer hy met ſijn hand die ſchudde menigh maelen
En regen-buyen uyt den lucht dee neder daelen
Daerboven ziet ghy dees twee muyrelooze ſtêen
Die omgeworpen zijn en leggen nu gints heen.
Dit's een gedachtenis en 't overſchot der oude,
Waer van Saturnus d' een' en Janus d' andre boude,
Dees was Janiculum, en die Saturnia:
Dus koutende onder een ſo gingen ſy vaſt na
Des armen Conings hof, en zaghen veele koeyen
Alſins en hoorden 'sop het Roomſche merckt-veld loeyé
En daer nu prachtige en verheven huyſen ſtaen
Die nae den hemel toe met dack en gevel gaen.
Hier, ſey hy, als hy aen ſijn woonplaets was gekoomen,
Heeft ſelver Hercules zijn herbergh in genoomen:
Dit is 't palleys, dat hem ontfangen heeft nae dat
Den zeghe-rijcken held de winſt bevochten had.
Derf, waerde gaſt; de pracht verachten van de rijcken,
Maeck u mee waerdigh om by Goon te vergelijcken,
En ſtoot of ſtoort u niet aen mijn gelegentheyd,
Die nedrigh is en arm. Evander had geſeyt
En leyden onder 't dack van ſijn bekrompe wooningh
En 't enghe hof de groote Eneas, daer de Coningh
Hem op een zitten van wat bladen zette neer
Waer op een huyd lagh van een Libyaenſchen beer.
De nacht valt, en omhelſt het aerdrijck met haer ſwerte
Geſloote vleugelen: maer Venus, in haer herte
Niet te vergeefs onſtelt door dreygementen van
De Laurentynen en 's lands oproer, heeft haer man
Vulcanus op het bed beginnen aen te ſpreken
Met zoete woorden en in zijne borſt onſteken
Een goddelijcke min in 't goude Ledekant.
Terwijl de Coningen, zey zy, van Grieckeland
Verwoeſten door de krijgh de Pergameenſche wallen
En Burgh van Ilium, verweſen om te vallen
Door 't vyer der vyanden, heb ick gheen onderſtand
Voor den ellendigen verſocht en van uw hand

En kunſt gheen wapenen geeyſcht, noch u gebeden
Dat ghy om niemendal uw arbeyd ſoud beſteden,
Mijn liefſte bed-genoot, ſchoon dat ick op dat pas
Aen Priaems kinderen op 't hoogſt verbonden was,
Schoon dat ick menigh mael moſt aen mijn ooghen klaegen
De ſwaerigheyd die mijn' Eneas had te draegen.
Nu ſloegh hy ſigh ter neer door laſt van Jupiter
Op den Latynſchen bôom ontrent den Rutuler:
Daerom is 't dat ick my ootmoedelijck verneere
Voor uwe godheyd, die by my altijd in eere
En heyligh is geweeſt, en bid u om geweer,
Een moeder voor haer zoon. Heeft 1. Tethys u wel eer,
Heeft 2. Tithons bed-genoot met traenen u bewoogen,
Sie wat al volckeren t' hans koomen aengetoogen,
Sie wat een menighte van vaſt bemuyrde ſtêen
Te been en bezigh is met waepenen te ſmêen,
En tegens my en om de mijne te bederven
Maeckt ſwaerd en degen ſcherp tot ſteken en tot kerven
Dus ſprack s' en wijl hy wat vertoefde omhelſde zy
Hem ſacht en zoet en viel van d' een en d' ander zy
Hem vriendlijck om den hals en ſtoofd' hem in haer armen,
(Haer armen, wit als ſneeuw) ofzy hem kon verwarmen.
Terſtond onfingh hy de gewoonelijcke vlam,
Sijn hert ontvonckte en een bekende hitte quam
Hem door het merg en ſijn' ontroerde beenders loopen,
Gelijck, wanneer een wolck berſt door den donder open,
Een vyer-ſtrael gaet ſo ver ſy van malkander ſplyt
Dit merckte ſijn gemael, in dit bedrogh verblyt
En die bewuſt was van haer eyge ſchoonigheden.
Toen heeft de Vader haer gehouden deſe reden

1. Om wapenen te ſmeden voor haeren ſoon Achills.
2. Voor haeren ſoon Memnon, die Priamus voor Troje te hulp quam.

Door

Door eyndelooze minn' aen haer wel vaſt verknocht:
Waerom dit, O Godin, ſo verr' en diep geſocht?
Wat reen of oorſaeck hebt ghy van u mis-vertrouwen?
Had gh' in voorgaende tijds my ſulcke tael gehouwen
Als ghy nu doet, ick had oock doemaels den Trojaen
Van wapenen voorſien, en 't had my vry geſtaen.
Dat Troje ſtond dat had de Vader van de goden,
D'almachtige Jupijn, noch 't Noodlot niet verboden,
Noch oock dat Priamus noch andere thien jaer
Bleef leven, en indien nu uwe ſinnen daer
Toe ſtrecken dat ghy 't op een oorlogh aen wilt leggen:
Wat ſorgen dat ick in mijn kunſt u toe kan ſeggen,
Al wat men maecken kan van yzer, wat men van
Metael of ſmeedt of giet, al wat de blaes-balck kan,
Al wat het vyer vermach, wilt my daerom niet ſmeken
Als of'er yet aen uw vermogen mocht' ontbreken.
Dus ſprekend' heeft hy haer omhelſt na ſijne luſt
En ſich in haren ſchoot begeven tot de ruſt.
Daer na, wanneer de nacht ten halven was verlopen
En d'eerſte vaeck, die al de leden had bekropen,
Door 't ſlapen was verjaeght, heeft hy gheen tijdt verſuymt
En 't ſachte bed, om te gaen ſmêen terſtond geruymt,
Gelijck een zuynigh wijf, dat met een draed te ſpinnen
Tot voorſtand van haer huys een ſtuyver ſoeckt te winnen,
Den haert ontrekent en de koolen voncken doet
En met een ſtuck des nachts de korte dagen boet,
En met een lange taeck haer meyſſens en ſlavinnen
Houdt beſigh by de lamp en doetſe naerſtigh ſpinnen
Om 't bedde van haer man voor ſchande te behoen
En hare kindertjes met eeren op te voen.
Dicht by Sicyljen en 't Æoliſche Lipare
Daer legt een eyland, dat ſich midden uyt de baren
Met hooge klippen heft, waer uyt een ſtage roock
Gaet na de wolcken toe en vult de lucht met ſmoock.

Hier 's de ſpelonck van de Cyclopen, daer van ondren
Men hoort der Reuſen uyt-gebarnde ſchouwen dondren
En 't hol verſuchten en weer-galmen van 't geklop
En hamer-ſlagen, die de ſtercke guylen op
D'aenbeelden geven, dat de ſtale voncken ſtuyven
En ſnorren door het ruym, het vyer doet niet als ſnuyven
In ſmiſſen en fornuys en hyght vaſt na ſijn âem.
Dit is Vulcanus huys en 't heet na ſijnen naem.
Hier quam de Vyer-god uyt den hemel nederdalen:
De Reuſen waren nu met harden en verſtalen
Van 't yſer beſigh en in 't groulijck hol aen 't ſmêen,
Pyragmon, Steropes en Brontes, naeckt van lêen.
Daer had men voor Jupijn den blixem onder handen,
Die hy met meenighte tot ſchrick van luy en landen
Werpt van den hemel af; een deel was opgewrocht
En gepolijſt, een deel was noch niet heel volbroght.
Aen deſen hadden ſy drie ſtralen vaſt gekloncken
Van hagel-buyen, drie van regen, drie van voncken,
Drie van geſwinde wînd, en oock ſo deden ſy
't Vervaerlijck flickren van 't weerlichten daer noch by,
En mengden ſchrick en ſchroom en toorn en gramſchap onder
Haer werck en 't weecke ſtael, en 't dreunen van den donder:
Gints maeckten zy voor Mars een wagen, met een loop
Van ſnelle wielen, om de menſchen over hoop
Te helpen en de krijgh t'ontſteken in de ſteden.
Daer had men 't druck met een afgrijſlijck ſchild te ſmeden,
Het wapen van Minerf daer ſy haer op vertrouwt,
Verciert met ſchobben van ſerpenten, daer het goud
Schijnt door het groen en blaeuw en adderen en ſlangen
Voor der goddinne borſt door een gekronckelt hangen
Om 't hooft des Gorgons, dat ten halſen afgeſneen
Sijn oogen noch verdraeyt. Gaet, ſeyt hy, hier mee heen,

Wilt

Wilt uw begonnen werk wat aen een zyde leggen,
Ghy Reuzen, en neemt acht op 't geen ick u ſal ſeggen.
Men moet nu wapens voor een dapper man gaen ſmeen.
Nu is'er kracht van doen: paſt dat ghy nu die le'en
En rappe handen rept: hier toe ſouw wel behoeven
Al wat ghy weet, en 't is geen tijd om langh te toeven
Meer ſey hy niet: maer ſy zijn al gelijck gereedt
En vallen aen het werck, een yder van hun weet
Het ſijn by lotingh, 't goud met koper vloeyt met beken,
Het ſtael, dat wonden maeckt, werd in het vyer geſteken
En ſmelt in 't ruym forneys; hier van ſo maken ſy
Een grooten beuckelaer, voor ſteeck en ſchooten vry,
Die machtigh zy alleen om alles af te keeren
Dat hem geen ſchichten der Latynen ſullen deeren,
Die ſeven dick op een geen doortocht en verdraeght.
Daer treckt men lucht en wind ter blaesbalgh in, en jaeght
S'er weder uyt; hier doet men 't gloeyend yſer kiſſen
In 't koel-vat; ginder ſprenght men water door de ſmiſſen.
'T hol huylt en zucht van al d'aenbeelden die der gaen.
Sy heffen onder een haer armen op, en ſlaen
Om beurt met groote kracht, en houden ſlagh, en keeren
Het yſer met de tangh, gelijck als ſy begeeren,
Dan om, dan wederom. Terwijl dat dus Vulcaen
Dit ſtuck behertight dat het ſpoedigh voort mocht gaen,
So komt Evander door het voedſaem licht t'ontwaken,
Dat in het lage hof ſcheen 's morgens door de daken,
En wierd door 't vroegh geſang der voglen opgeweckt
Van uyt den nock, die haer en oock den Koning deckt
Den ouden Heer ſtaet op en geeft ſich in de kleden,
Schiet ſijnen lijfrock aen, gordt die om ſijne leden
En bindt ſijn ſchoenen vaſt op ſijn Toſcaens, toen hingh
Hy ſijn geweer op zy met een Tegeeſche klingh,
En heeft een panthers vel om ſijnen rugh geſlagen.
Twee honden, die des nagts voor 's Konings dorpel lagē.

En hielen daer de wacht, treen mee de trappen neer
En houden nu in 't gaen geſelſchap haren Heer.
Den held, noch hebbende 't geſpreck in ſijn gedachten
En 't geen hy had beloofd, is, om dat te betrachten,
Recht na de kamer van Æneas heen gegaen,
Die mee, niet min als hy, heel vroegh was opgeſtaen.
Dees had Achaet by hem, Evander had genomen
'T geſelſchap van ſijn ſoon, en nu by een gekomen
So gaven ſy terſtond malkanderen de hand
En ſetten ſich ter neer in 't ruym en 't midden van 't
Vertreck, daer eyndelijck haer vryheyd wierd gegeven
Van ſpreken, en dus heeft de Koning aengeheven:
O alderbraefſte Vorſt der Teucren, die my doet
Onkennen dat, ſo lang den hemel u behoedt,
De Staet van Trojen en haer Rijcken zijn verlooren,
Wy hebben kleyne macht om, ſo 't wel ſouw behooren
Na dat ghy zijt beroemt, u in de krijgh de hand
Te bîen: De Tyber-ſtroom ſluyt ons aen deſe kant,
Aen d'andre zyde zijn de Rutulers ons buyren,
Die ons benaeuwen en dicht onder onſe muyren
Haer wapens hooren doen: maer ick ben uyt om een
Geweldigh leger uyt veel volckeren en ſte'en,
Die rijck en machtig zijn, voor u te doen vergaren,
Een onverwacht geval ſchijnt dit geluck te baren:
Ghy komt van paſſen daer u 't noodlot hebben wil.
Niet ver van hier bewoont men d'oude ſtad Agil,
Alwaer een ſtrydbaer volck uyt Lydien gekoomen
Wel eer op het geberght ſijn woon-plaets heeft genoomen
En ſich ter neer geſet in het Etruriſch land.
Veel jaren bloede ſy. De Koning naderhand
(Mezentius) heeft haer door wapenen gedwongen
En met het volck, gelijck een dwingh-land, omgeſprongen,
Wreed en hovaerdigh. Wat wil ick verhalen van
Het groulijck moorden en het wôen van de Tyran?

De

De Goden moeten hem ſijn ſchelmery betalen
En op ſijn kinderen en ſijn geſlacht verhalen!
Hy had een ſlagh van pijn, dat hy de dooden bond
Vaſt aen de levende, de hand aen hand, en mond
Op mond te ſaem, ſo dat ſy eyndelijck het leven
In ſo een jammerlijck omhelſen moſten geven,
Van etter vloeyende, verſmacht van ſlijm en ſtanck.
De borgers eyndelijck dus tegen wil en danck
Mishandelt en nu moe dees grouwelen te lyen
Geraecken t'ſamen in de wapenen, en tyen
Na hem toe; men beſet het hof gemeender hand,
Slaet daer ſijn mackers doodt en ſteeckt het voorts in brand.
Hy onder 't moorden glipt, en het gevaer ontkoomen
Heeft ſijne toevlucht na de Rutulen genoomen
En Turnus wapenen tot hulp verſoecken gaen.
Geheel Hetrurien is hierom opgeſtaen
En tegen hem te been, met recht op hem ontſteken.
Sy vordren hem tot ſtraf om ſich van hem te wreken,
En met de wapenen in handen eyſchen ſy
Dat men den Koning aen haer overgeef. O ghy
Eneas, ick wil u gaen tot een Veldheer geven
Aen ſo veel duyſenden; de kuſt en havens leven
Van volck en ſchepen en men geeft vaſt laſt om heen
Te trecken met de vloot; 1. een Wichelaer alleen,
Een man van ouderdom en aenſien houdt het tegen
En ſingt haer dus hoe 't met het Noodlot is gelegen:
O, uyt Mëonien ghy uytgeleze jeugd,
O blom des manſchaps, daer de dapperheyd en deughd
Der ouden noch in ſteeckt van wien ghy zijt geſproo-ten:
Ghy, dien den overlaſt rechtvaerdig heeft verdrooten
En dien de ſpijt en ſmert drijft na uw vyand heen
Met recht op hem verhit om 't geen ghy hebt gelêen,

1. Tarchon, een overſte der Tuskanen terwijl de rijx ſtoel ledig was.

Dus leyt het Noodlot : dat de Goden niet gehengen
Dat een Italiaen oyt onder ſich ſal brengen
So dappre volckeren : ſiet na een ander om,
En neemt een Veldheer aen die hier van buyten komm'.
Het heyr dus afgeſchrickt heeft zich hier neer geſlaegen.
Self Tarchon heeft aen my den Scepter opgedragen
Die hy my toezond door Geſanten met de Kroon ;
De mercken van het Rijck heeft hy my aengeboon,
En wilde dat ick my begaf nae 't leger heenen
En het gebied en Rijck aenvaerde der Tyrrheenen:
Maer mijnen ouderdom en jaren râen 't my af.
Ick ben verſwackt en gae met eene voet in 't graf,
En kom te laet om my yets dappers t'onderwinden.
En voor mijn zoon kan ick 't oock niet geraden vinden,
Wijl hy van 's moeders kant is een Italiaen
Alſo ſy was uyt der Samnyten land van daen.
Ghy dappre Vorſt, dien 't door geen jaren werd verboden
Noch door geſlacht, ja die verſocht werd van de Goden,
Gae neem' het hoogh bewind van bey de volckren aen,
Van de Trojanen en van den Italiaen.
'k Zal deſen Pallas, die mijn trooſt is en vernoegen,
Daer ick mijn hoop op ſtel, noch daer beneven voegen,
Op dat hy onder 't oogh van u, en uw beleyd,
Den oorlog leer' en ſich gewen de ſwarigheyd
Van dien te dragen, en uw daden in 't byzonder
Aenmerck', en van jongs af ſich over u verwonder.
Twee honderd ruyters uyt Arcadien van daen
(Al uytgelezen volck) ick ſal met hem doen gaen
En op ſijn eygen naem ſal hy dien hoop vermeeren
Met even ſulck getal als ick u ſal vereeren.
Hy had noch naeuwelijcks geëyndigt, of de Vorſt
En de getrouw, Achaet die ſloegen langs hun borſt
Haer oogen nederwaert en ſaten heel verſlagen
Dewijl ſy in de zaeck veel ſwarigheden ſagen,

En

En vonden zich in 't hert ten uyterſten belaen
So Venus uyt de lucht geen teyken had gedaen.
Een weerlicht, onverſiens ten hemel afgedreven,
Quam met een donder-ſlagh, die dreunen dee en beven
Al wat'er was, ſo dat heel ſchielijck alles ſcheen
Te ſtorten overhoop en tuymelen daer heen,
En een geluyt van de Tryrheenſche veld-trompetten
Te loeyen door de lucht. Zy ſien om hoogh, en letten
Wat dat hjer gaende zy: het dondert wederom
En weder, ſlagh op ſlagh, den hemel kraeckt alom.
Sy ſien hoe tuſſchen in de wolcken wapens blincken
Daer 't klaer en helder is, en donderen en klincken
En klaetren tegen een: 't Geſelſchap heel onſtelt
Verſchrickt en wierd verbaeſt: maer den Trojaenſchen held
Ken het geluyt en dacht aen 't geen hem van te voren
Sijn moeder had belooft, en ſey: het geen wy hooren
Onſtelt u daer niet in, en onderſoeckt oock niet
Wat dat dit voorſpoock zy het geen ghy hoort en ziet,
Of wat geval dat door dees wondren zijn beſchooren:
Den Hemel vordert my. Van wien ick ben gebooren,
Mijn moeder de Godin, heeft my voor heen geſeyt
Dat ſy my ſenden ſouw dit teyken tot beſcheydt
So 't oorlogh werden ſouw, en ſtuuren nae beneden
De waepens uyt de lucht, die ſy ſou' laeten ſmeden
Van Mulciber voor my en tot mijn onderſtand.
Helaes! wat nederlaegh zie ick nu voor de hand!
Wat ſal d' ellendige Laurenters overkoomen!
Wat ſtraffen, Turnus, hebt ghy noch van my te ſchroomen!
O vader Tyberijn, hoe menigh ſchild en ſwaed
En helm en dapper lijck ſal met u nederwaert
Gaen wentlen nae de zee door uw bebloede ſtroomen!
Dat ſy vry ſoecken om met ons aen 't ſlaen te koomen,
Men roep' om oorlogh, men verbreeke zijn verbond
En houde woord noch eed. Dus ſprack de Vorſt en ſtond

Van

Van 't hooge zitten op; hy doet het vyer weer leven
Op Hercules autaer, dat ovrigh was gebleven,
En geeft zich nae de haert en huys-goon heel verheught.
Evander, en ſo doet oock de Trojaenſche jeugd,
Slacht puyck van ſchaepen met gewoone plechtigheden.
Daer nae ſo gingh de Vorſt nae ſijne vloot toe treden,
Beſoeckt de maets en kieſt de vroomſt' uyt haer getal
En wat hem alderbeſt ten oorlogh dienen zal
En volgen in de krygh. Al die der overblyven
Send hy weer heen en laet haer ſacht beneden dryven
Voor ſtrooms den Tyber af, op dat zijn ſoon Aſcaen
Uyt haeren mond de ſtand der ſaecken mocht verſtaen.
Men geeft ſtrax paerden aen dit puyckje der Trojaenen
Dat nu gaen trecken ſouw nae 't land van de Tuskaenen:
Een uytgenoome Ros wierd voor den Vorſt geleydt,
Waer op een leeuwen huyd met gulde klauwen leyt,
Die 't heele beeſt bedeckt, van achteren en vooren.
Terſtond liep het gerucht en liet ſich ſchielijck hooren
In 't kleyne ſtedeken, en heeft aldaer verbreydt
Hoe dat 'er Ruytery in aller haeſtigheyd
Quam nae Hetrurien en de Tyrrheenſche ſteden.
De vrouwen dubblen haer beloften en gebeden
Uyt vrees, die haer 't gevaer en oorlogh in den ſchijn
Vervaerelijcker toont en grooter als zy zijn.
Evander had zijn zoon vaſt met de hand gelaeden
Die t' hans vertrecken ſouw, en kon zich niet verzaeden
Met weenen. Och, ſey hy, of my de God Jupijn
Mijn jaeren weder gaf die nu verlopen zijn!
Gelijck ick eertyds was doe 'k onder 't hoogh Preneſte
Des vyands ſpits aengreep en velde 't voor de veſte,
Daer ick een heelen bergh van ſchilden heb verbrandt
En Coningh Herilus met deſe rechter hand
Ter neer geleydt en hem geſonden nae der hellen.
Sijn môer Feronia ('t is groulijck om vertellen)
Braght hem ter wereld met drie zielen, ſo dat hy
Drie mael moſt ſijn beſtreen, en die ick noch daer by

Drie

Drie mael verwinnen moſt en drie mael moſt doen vallen;
Die ick toen evenwel met deſe hand van alle
Die zielen heb berooft, en drie mael 't harrenas
Heb uyt geſchudt. O zoon, ſo ick die man noch was
'k Verliet u nergens niet waer dat ſy heenen teegen
Oock had Mezentius, ſo na by my gelegen,
Tot myner ſpijt of ſpot ſo veele menſchen niet
Moordadig omgebragt, gelijck nu is geſchiedt,
Noch ſo veel borgers in de ſtad door 't ſwaerd d oen vallen.
Maer gy, O Goden, en gy opperſte van allen
O groote Jupiter, hebt medelyden met
Den Koníng van Arcaedj' en luyſtert na 't gebed
Dat van een vader komt: Soo ghy mijn ſoon wilt ſpaeren,
So hem het noodlot in geſontheyd wil bewaren,
Leef ick ſo lángh dat ick hem ſien ſal wederom,
Sal het gebeuren dat ick weder by hem komm'
En hy by my, ſo bid ick lang te mogen leven
Getrooſt om uyt te ſtaen wat quaed den tijd mach geven:
Maer ſo my de Fortuyn dreygt met een ſwaren ſlag
So bid ick, och, dat ick het wrede leven mag
Nu breken af, terwijl dat mijn bekommeringen
Noch twijfelachtig zijn, terwijl men van de dingen
Die noch voor handen zijn geen vaſte hoop en heeft,
Terwijl ick u, mijn zoon, die my alleenigh geeft
Noch wat vermaeck en vreugd in deſe hooge jaren,
Noch in mijn armen heb, op dat geen quade maren
Geen droeve tydingen mijn ooren ſeer en doen.
Dees woorden ſtorte de bedruckte vader, toen
Hy aen ſijn ſoon voor 't leſt ſijn afſcheyd heeft gegeven.
De knechten hebben hem neer zygend' opgeheven
En binnens huys gebraght. Nu was de ruytery
De poort al uytgereen: Eneas, en daer by

Achates,

Anchates, onder d'eerſt'; hem volgden wat beneden
Veel dapper Officiers; Prins Pallas quam gereden
In 't midden van den troep; hy had een ry-rock aen
En ſchoone wapenen, met verw heel fraey gedaen,
En munte dapper uyt, gelijck als in het dagen
De Morgen-ſter (waer in Vrouw Venus meer behagen
Schept als in andere die aen den hemel ſtaen)
Sijn heyligh hooft vertoont nat van den Oceaen
En drijft den duyſter wegh. De moeders, heel bewogen
En bangh, ſtaen op de wal en volgen met haer oogen
Den nevel van het ſtof en het gefliсker van
De blancke wapenen ſo ver men oogen kan.
De ruyters ſtooten voort en ſoecken door de hagen
Den alderkortſten wegh daer ſy een doortocht zagen.
'T geroep gaet op, en ſy op 't ruym wat meer in een
Geſlooten ſetten 't op een vollen vier-voet heen
Dat veld en acker dreunt. Ontrent den koelen Ceris
Leyt een geweldigh woud, een plaetſe die wel eer is
Geacht voor heyligh, en daer voor gehouden wyd
En zyd, om gods-dienſt, die aldaer voor langen tyd
Van d'oude wierd gepleegt, omringt van denne boomen
En holle heuvelen, die 't dicht rondom bezoomen.
'T gerucht îs dat dit woud Sylvaen is toegewyd
(Den Vee en Acker-god in der Pelaſgen tyd,
Die d'aldereerſt' aldaer de landen der Laurenten
Bezeten hebben: hier had Tarchon ſijne tenten
Geſpannen, en het heyr van de Tyrrhenen lag
Hier vaſt en veylig, ſo dat men 't van verre zag
En 't heele leger van een heuvel kon ontdecken
Eneas en ſijn uyt-geleſe benden trecken
Hier te gelijck op aen, en koomen in 't quartier,
Daer ſy, moe van den tocht, ontfingen goede cier
En voor haer paerden vôer, en ſich van als ververſten.
Maer Venus de Godin quam uyt de wolcken berſten

En

En braght haer giften mee, en ſiend' in een valley
(Die vanden koelen ſtroom wat afgeſondert ley)
Eneas haeren zoon, is nae hem toe getreden,
Sprack hem eerſt ſelver aen en hiel hem deſe reden:
Sie hier de wapens, my belooft en toegezeyt
Van mijn gemael, en nu voltrocken en bereydt:
Dees heb ick mee gebraght om die aen u te ſchencken.
Soon, wilt u nu niet langh beraeden of bedencken
Om de vermeetele Laurenters, of den koen'
En barſſen Turnus ſelfs den oorlogh aen te doen,
Of uyt te daegen en te vordren voor den degen.
Nae deſe woorden heeft s' haer zoon omhelſt, en tegen
Hem over by een eyck geleyt op d' aerde neer
De blancke wapenen en 't blinckende geweer.
Eneas heel verblydt om 't geen hem wierd gegeven
Van de Godin, en door ſo grooten eer verheven,
Die hy van haer onfingh, laet vaſt ſijn ooghen gaen
Van ſtuck tot ſtuck en kon met ſien zich niet verzâen;
Verwondert ſich, en nu neemt hy den helm in handen
Die heel vervaerlijck was met kam en top en randen,
En vlammen braeckte; nu beziet hy 't doodlijck ſwaerd:
Nu wickt hy het panzier dat borſt en buyck bewaert
En ſtyf van koper ſtond; 't was groot en bloedigh, even
Als 't ſchynzel dat van ver de blauwe wolck en geven
Wanneer de Son haer heeft een vermiljoene rand;
En nu ſo neemt hy de ſcheen-ſtucken in de hand,
Glad, van electer en fyn goud te ſaem gedreven,
Beſichtight lans en ſchild, die konſtigh was doorweven
En ſo doorwrocht dat men het niet vertellen kan.
De Vyer-god Mulciber, die niet onkundigh van
Waer-ſeggen was en wiſt wat dat den tyd ſouw geven
In het toekomende, had aerdigh nae het leven
Op deſen ſchild, verbeeldt wat datter naederhand
Geſchieden ſouw in het Italiaenſche land,
En de triomfen van het zeege-rijcke Romen.
Hier was 't geſlacht te zien, dat van Askaen ſou' komen,

En

En d' oorelogheu, al vervolgens, op een ry.
Oock ſagh m'er een wolvin gelegen half op zy
Met tweelingen in 't hol van Mars, die onbewogen
En ſonder ſchroom de mam van deſe moeder zoghen
Die zy bey ſpeelende had hangen aen de ſpeen,
En buygende den hals nae haer luy toe nu d' een
Nu d' ander ſtreeld' en leckt' en met haer tongh de leden
Der kindren fatſoeneerd'. Oock had hy hier doen ſmeden
Hoe men te Romen de Sabynſche maegden nam
En ſchaeckt 't jofferſchap, dat om te kyken quam,
En voerde wegh van uyt de bancken der tonneelen
De jonghe dochters der gebuyren onder 't ſpeelen:
Hoe ſchielijck tuſſchen 't volck van Romulus en dees,
So onfatſoenelijck bejegent, oorlogh rees,
En hoe dat naderhand de vreede wierd gevonden.
De 1. Koningen van d' een' en d' andere zyde ſtonden
Gewaepent aen 't autaer, met ſchaelen in de hand,
En ſlachten voor Jupyn een zeugh tot offerand
En ſterken het verbond gelijck'er was verdraegen.
Vier paerden ſagh m'er oock aen Metius geſlaegen
En jaegen elck zijns weegs en ſcheuren den Albaen
In vieren, om dat hy ſijn woord niet had geſtaen.
Hier ſleepte Tullus het gedarmte en ingewanden
Van deſen leugenaer door boſſchen en waranden
So dat men doorn en haegh ſagh druypen van zijn bloed.
Niet ver van daer gebiedt 2. Porſenna, hoogh van moed,
Dat men Tarqinius ſijn rijck weerom zal geven
En Romen ruymen in, daer hy was uyt gedreven,
En heeft ſich dapper vaſt gelegert om de ſtad,
Maer daer 's gheen ſchrick die op Eneas afkomſt vat,
Sy gaender tegen aen wat dat'er valt te draegen
Getrooſt om alles voor de vryigheyd te waegen.

1. Romulus en Tacitus, door het tuſſchen koomen der geroofde Sabynſche vrouwen verſoent terwijl zy wederzijds in ſlagh ordre ſtonden om te ſlaen.

2. De Coningh der Hetruſcen, de Tarquinius wederom te Romen focht te herſtellen nae dat hy verdreven was.

Spijt

Spijt en verſtoortheyd ziet men hem ten ooghen uyt
Om dat hy voor de brugh door 3. Cocles wierd geſtuyt
En 4. Clelia haer ſelfs bevryde van de banden
En door den Tyber ſwom uyt haer bewaerders handen,
Op 't bovenſt van den ſchild ſtond 5. Manlius, die het
Tarpeiſche Slot bewaerd', en daer den Tempel met
Het Capitool hiel in, wanneer de ſtad van Romen
Verlooren was en van den vyand ingenomen.
Het Hof van Romulus dat was met ſtroo gedeckt.
De ſilvre gans vlieght door de gulde zael en weckt
De wacht, en maeckt alarm met roepen dat de Gallen
De ſtad beklommen, en nu waeren s' op de wallen
Door doorn en haegen met een ſtillen trom geraeckt
Terwijl den duyſter en de nacht haer veyligh maeckt.
Haer baerd en hayr was geel als goud met langhe locken;
Sy hadden purpere geſtreepte korte rocken
En waeren om den hals, die wit was als een melck,
Verciert met kettingen van rooder goud, en elck
Had een paer ſchichten die ſy met haer handen drilden.
Het heele lichaem was gedeckt van langhe ſchilden.
Hier had hy Saliers, Mars prieſteren, gemaeckt
Al huppelende: daer 1. Luperken, moeder-naeckt,
En prieſter-mutſen die met wol verheven waeren,
Oock van den hemel neer-gevallen beuckelaeren.
Het kuyſche Jofferſchap, dat in rosbaeren zat,
Geleydt den ommegangh door 't midden van de Stad.
Noch ſagh m'er in 't verſchiet de woningen der zielen
En plutoos hooge hof, en hoe men daer de fielen

3. Horatius Cocles, die de vyand ſo langh op hiel tot dat de Romeynen de brugh achter hem afwirpen.
4. Een nonne van Veſta, die aen Porſenna in oſtage gegeven hare wachters bedroogh ende over den Tyber by de haere binnen geraeckte.
5. Door de ganſen wacker gemaeckt als het Capitolium ſtilſwygens beklommen wierd.
1. Prieſters van Pan, die op haer feeſt dagen naeckt over ſtraten en weghen liepen.

En ſchelmeryen ſtraft met veelerhande pijn.
Gints aen een klip daer hingh de ſnoode 2. Catilijn,
Een klip, die over ſtack en dreygde neer te koomen,
Mẽ ſagh hem voor 't geſight der Raezernyen ſchroomen.
De zael'ge zielen had hy ver van d' andren af
Gezondert op haer ſelfs, die Cato wetten gaf.
Hier tuſſchen liep de zee die wijd haer ſtroomen ſtreckte:
Hy had s' in goud verbeeldt; het gryſe ſchuym bedeckte
De blauwe baeren, daer ſich menigen dolfyn
Van ſilver in vertoont, die 't vloeyend criſtalyn
Met ſtaert en vinnen veegt en ſnydt het van malkander.
Men ſagh voor Actium twee vlooten d' een den ander
Slagh leveren en heel Leucaet als in den brand;
De golven glinſteren van goud; aen deſe kant
Sagh men Auguſtus op de ſcheeps-campanje ſtaen, en
Sich geven in 't gevecht met ſijn Italiaenen:
Hier waeren huys-gôon en de groote goden by
En vaders van den Raed en Roomſche borgery.
Men ſagh van ſijn helmet ten wederzyden op gaen
Vier-vlammen, en de Ster zijns 1. vaders op den top ſtaen.
Gints ſtaet de braev' 2. Agripp' en voerr zijn vleugel aen,
Hem ſchynen weer en wind en Goden by te ſtaen.
Hy heeft een heerlijck merck van eer, ter zee bevochten,
(Een ſcheeps-Kroon) op ſijn hooft met galioens doorvlochten.
Daer komt Antonius met hulp van vreemden aen
Seeghaftigh uyt 3. het Ooſt en 't roode meyr van daen,

2. Een bekent Romeyn ende hooft van een t' ſamen ſweeringe tegen het vaderland, die door Cicero ondeckt wierd als hy borgemeſter van Romen was.

1. Julius Ceſar, wiens uytvaert geduyrende heeft men ſeven dagen langh een ſter geſien die als met hayr was, die gelooft wierd te zijn de geeſt van den ſelver Ceſar, ende wierd oock geſtelt op ſijn beelden een ſtatuen, en van Auguſtus op den top ſijns helms gedraegen.

2. De ſchoon zoon van Auguſtus

3. Daer hy de Parthers met achtien veldſlaegen had overwonnen.

En

En ſleept veel volckeren, van daer de Sonne-wagen
Haer 's morgens vroeg vertoont als het begint te dagen,
En heel Egypten en de verre Bactren mee,
En het Egyptiſch wijf, O ſchande! volgt ter zee.
Sy komen over 't vlack gelijckerhand aen ſtreven.
't Schuym rijſt door 't roeyen dat het bruyſt voor boegh en ſteven.
Sy ſetten 't na het diep; 't gelaet niet anders dan
Of men eylanden door de zee ſagh dryven, van
Het vaſte land geſpoelt, of groote bergen tegen
Malkandren komen aen. So taſten aller wegen
De mannen 't groot gevaert der zee-kaſteelen aen
Die op het achter-ſchip tot in de lucht toe ſtaen.
Sy werpen met de hand vyer-werck, gepeeckte reepen
Al brandend, 't hagelt pyl' en ſchichten op de ſchepen,
De bouten vliegen langs den overloop en 't boord,
Den acker van Neptuyn werd rood van nieuwe moord
De Koninginne ſelfs in 't midden roept de ſcharen
Met klinckend 3. ratel-tuyg van haer Egyptenaren
En hiſtſe tot den ſtryd, die het vergiftig 4. paer
Serpenten achter haer noch niet en wierd gewaer.
Hier is den baffenden. 1. Anuub, en allerhande
Slag en gedrochten van de Goden harer lande,
Die tegen Venus en Neptunus en Minerf
Staen in de wapenen. Mars midden in 't geſwerf
En 't vechten, uytgeſneen in 't yſer, heet van bloede,
Is met de Vloeck en Wraeck-godinnen aen het woeden,
De Tweedraght treedt met een geſcheurt kleed wel gemoedt,
Bellone volgt haer met een geeſſel, rood van bloed.

3. Een Egyptiſch inſtrument dat ſy mede in den oorlogh gebruyckten gelijck de Romeynen de trompet.
4. De Koninginne Cleopatre werd geſeyt ſich ſelven door twee ſlangen om gebracht te hebben.
1. Een afgod der Egyptenaren, die ſy in de gedaente van een hond dienden.

Apollo Actius ſag dit vaſt aen van boven
En ſpande ſijnen boog: d'Egyptenaers verſtoven,
D'Araber, d'Indiaen hier door verſchrickt gaet heen
En keert den rugge; ſelfs de Koninginne ſcheen
(Of ſy de winden tot haer byſtand had geropen)
De ſchoot te vieren en voor wind voor ſtroom te loopen
Te zeewaert uyt. Vulkaen af beelde s' onder het
Gevecht en dôon of ſy de dood-verw had geſet
Van de toekomende. Recht-over dee ſich open
De groote Nyl, bedroeft, en quam haer tegen loopen,
Ontſloot ſijn boeſemen, riep de verwonne vloot
Dat ſy haer bergen quam en kruypen in ſijn ſchoot.
Maer Ceſar driemael aen malkandren binnen Romen
Op de Victory-koets zeeghaftig ingekomen
Dee ſijn beloften aen de Goden van het land
En dienſt door heel de ſtad met meenig offerand
In driemael honderd der aenſienelijckſte kercken.
't Was al verheught op ſtraet met woorden en met wercken,
Met ſpeelen, met gelag, met vrolijck hand-geklap,
In alle kerken was het vrouw en jofferſchap
Aen reyen, over al autaren, voor d'autaren
Veel rundren, die geſlaght ten offerhande waren.
Auguſtus ſelfs, die aen den witten dorpel zat
Van Febus marmre-kerk, nam kennis van al wat
Aldaer geſchoncken wierd van die verovert waren.
Haer giften hing hy aen de prachtige pylaren.
Men ſag de volckeren gaen op een lange ry
So onderſcheyden in de ſpraeck als in kleedy
En wapenen. Hier ſag men den Numidiaen: en
Een hoop van loſs' en on-gegordeld' Africanen.
Hier hadde Mulciber de Lelegers vertoont:
Daer had hy 't volck gebootſt dat Carien vertoont:
Hier had men het gefigt van de Geloonſe ſchutten:
Daer ſag men den Eufraet: hy ſcheen ſijn loop te ſtutten

En

En ging nu trager als hy eertijds was gewent:
Hier zijn de Moriners van 's werelds uyterſt end:
Daer den tweehoorndenRhyn, die door geſpliſte kolcken
Sijn water looſt, en woeſt' en ongetemde volcken
Van Dacien: hier is 1. Araxes, die de 2. brug
Wel eer niet lyden wouw maer nu draegt op ſijn rug.
Eneas, onbewuſt van dees' aenſtaende ſaken
Die hier zijn uytgebeeldt, neemt in 't geſigt vermaeck, en
Schort op ſijn ſchouderen vol van verwondering
De naem en faem en 't lot van ſijn nakomeling.

1. Een rivier van Armenien.
2. Dit ſiet op de brugge die Alexander daer over had doen maken ende wegh geſpoelt wierd.

Eynde des achtſten Boecks.

INHOUD

Des negenden Boecks.

IN 't afweſen van Eneas ende terwijl hy in Tuskanen beſigh was om volck tot ſijne hulpe te bekoomen, wierd Turnus van Juno door Iris aengeport dat hy ſo ſchoone gelegentheyd om yets te kunnen uytrichten niet en ſoude verzuymen, waerom hy met ſijne troepen de vyanden naedert. Deſe hielden zich binnen hare veſtingen en wallen ende gaven hem geen gelegentheyd om met haer in 't vlacke veld te mogen ſlaen, waerom hy pooghde hare ſchepen te verbranden om haer alle hoope van te ontvluchten te beneemen. Het hout daer deſe van gebouwt waren was gewaſſen en gehouwen op het geberghte van Ida in 't woud van moeder Cybele, waerom Jupiter door ſijns moeders bidden bewogen alle deſe ſchepen voor den brand bewaerde ende in ſo veel zee-nymfen veranderde. Daer na als den nacht aen quam heeft Turnus ontrent de poort eenige van ſijne troepen op de wacht geſtelt om den vyand binnen de ſtad te houden ende hare uytvallen te beletten, ende heeft aen Meſſapus het bevel over de ſelve gegeven. Ondertuſſen als de Overſten der Trojanen krijgs-raed hielen ende vaſt overleyden wien ſy beſt na Eneas ſenden ſouden om hem haren nood ende gevaer bekent te maecken, ſoo namen Niſus en Euryalus dien laſt gewilligh aen, zijnde twee groote kameraden. Deſe 's nachts ter ſtad uyt gegaen zijnde ende de wachten

des

des vyands in wijn en ſlaep als verſmoort vindende hebben Rhamnes ende veele Rutulers den beck geveeght ende haer ſelven met hunne plunderaedje verciert: maer tegen den dagh haer deur packende ende door de ruytery van Volſcens ontdeckt zijnde vluchten ſy ten boſchwaert in. Hier wierd Euryalus, door het gewicht ſijner wapenen ende onkunde van de wegh belemmert, van den vyand gekregen ende van Volſcens doorſteken, dat Niſus te vergeefs met bidden ſocht te beletten, die den gemelten Volſcens mede ter neder ley ende na dat hy de dood van Euryalus gewroocken ende ſelfs veele wonden gekregen had zich ſelven geworpen heeft op het lichaem van ſijn kameraed ende aldaer de geeſt gegeven. De hoofden op ſpieſſen geſteken zijnde wierden in het leger gebragt, daer ſy bekent werdende van de Trojanen, die op de veſten waren, een groote rouw en droefheyd onder hun gaven. Ondertuſſchen beſtormt Turnus de ſtad met alle macht ende daer bleef'er aen beyde zyde veel doodt. Aſcanius door ſchiet Numanus met een pijl, die ſeer ongebonden uyt voer. Pandarus en Bitias, openen de poort dryvende den vyand, die tegen haer indrongh, met groot verlies te rugge. Turnus dit verſtaen hebbende dringht door de geopende poort in en drijft de Trojanen op de vlucht, maer ten leſten door de meenighte van alle kanten overvallen wijckt hy na de zyde van de ſtad daer de rivier voor by loopt ende ſwom de ſelve over ſoo gewapent als hy was en is behouwen by de ſijne gekoomen.

HET NEGENDE BOECK.

EN wylmen hier ter ſtee ſo ver en wyd verſcheyden
Dus beſigh is om ſich ten oorlogh te bereyden
Send Juno Iris of na Turnus, die in 't dal
Van het geheyligt woud ſijns vaders by geval
Alſdoen gezeten was, tot wien ſy deſe woorden
Sprak met een mond, die twee roos-rode lippen boorden:
Sie Turnus, ſey s', u werd van ſelfs aengeboon
Door 't dienen van den tyd dat niemand van de Goon
Souw hebben derven u verſekren noch beloven
Schoon gy 't gewenſcht had en gebeden van daer boven:
Eneas, hebbende verlaten ſtad en land
En kammeraets en volck en vloot, is ver van kant
En na Evander toe, en 't is daer niet gebleven:
Hy heeft ſich wyders na Hetrurien begeven
Tot in het uyterſte van Corytus, daer hy
Treckt de Tyrrheenſche macht en Lyden op ſijn zy,
Brengt boeren in 't geweer en wapent acker-lieden:
Nu is het tyd om roſs' en wagens op t'ontbieden.
Wat mart of twyfelt gy? breeckt alle hindernis
En taſt het leger aen terwijl 't in roeren is.
Dus ſprack ſy en is na den hemel toe gevlogen
En heeft in hare vlucht een grooten boogh getogen
Dwers door de wolcken heen. Hy kende s', en terſtond
Hief hy ſijn handen nae de ſterren op, en zond
Haer deſe woorden nae: O, Iris, eer en luyſter
Des hemels, wie joegh u na my toe door het duyſter
Der wolcken neer? waer komt dit helder weer van daen
So ſchielijcken? ick ſie den hemel open gaen,
De lucht ſcheurt ſich van een, ick ſie de ſterren ſweven.
Wie dat gy zijt die wilt dat ick my ſal begeven
In wapenen. ick volg ſo grooten voorſpoock na.
Dit ſeggende begaf hy ſich te been, en dra

Na de rivier toe uyt Pilumnus woud getreden
Schept water met de hand en roept met veel gebeden
De Goden meenigwerf om haren zegen aen
En heeft den hemel met beloften overlaen.
En nu ſo was geheel het leger aen 't marcheeren
Op 't open-veld, van goud van paerden en van kleeren
Op 't rijckelijcxt verſien en uyt-geſtreken, daer
Meſſaep de voor-tocht had; den achter-tocht een paer
Van 1. Tyrrhus zoonen; voor het gros quam aengereden
De Veld-heer Turnus, die van 't hooft af tot beneden
Gewapent was en ſtack ver boven andre uyt,
Gelijck de Ganges waſt, die, ſonder veel geluyt
Te maken, ſwygende laedt ſeven ſtille ſtroomen
Die in ſijn diepe kil al ſachtjes vloeyen koomen,
Of als de vette Nijl wanneer hy 't veld verlaet
En wederom ſich in ſijn kolck verbergen gaet.
Het lee geen langen tyd of de Trojanen zagen
Een ſwarte wolck van ſtof, die na haer toe quam jagen,
En doncker over 't vel door ſijne dichte gaf.
Cäykus aldereerſt riep van een hoogten af,
Wat voor een duyſternis komt dryven langs der aerden?
Raſch, mannen, na de wal, grijpt ſchichten, gord uw ſwaerden,
Daer is de vyand: ſa! De Teucren loopen met
Een groot gekryſch ſtrax na de poorten, men bezet
En mant de veſten: want Eneas, wel-bedreven
In 't ſtuck van oorlog, had haer deſe laſt gegeven
Eer hy van daer vertrock, indien haer midlertyd
Yets voorquam, dat ſy met de vyand geenen ſtryd
En ſouden wagen noch haer in het veld vertrouwen
En ſoecken maer alleen haer veſtingh te behouwen
En die verdedigen; waerom ſy, ſchoon de ſpyt
En ſchaemt' en gramſchap haer aenmaende tot den ſtryd,

De poorten ſluyten en des Veldheers laſt betrachten
En haren vyand in de holle toorens wachten.
De dappre Turnus, die voor-uyt gevlogen was
Terwijl het leger quam aen, trecken op ſijn pas
Vertoont ſich onvoorſiens en komt de ſtad berennen
Met twintigh ruyters eer dat ſy gewaerſchouwt bennen.
't Was uytgeleeſe volck dat by hem was; hy ſat
Op een kloeck Traciſch paerd, dat witte plecken had.
Sijn hooft bedeckt' een helm van goud met roode veeren.
Wie is'er onder u, ſey hy, gy jonge heeren,
Die d'eerſte met my na den vyand toe derft gaen?
Siet, dat 's u voor: en heeft een ſchicht van ſtonden aen
Tot een begin van het gevecht om hoogh geſchooten,
En geeft ſich in het veld, vol moeds: ſijn met-genooten
Ontfangen met gejuych de woorden, die hy zey,
En volgen op de ſchoot met vreeſlijck veld-geſchrey.
Sy zijn verwondert van de laſheyd der Trojanen
Dat ſy geen kamp met hun in 't vlacke veld beſtaen, en
Uyt haer beſchanſingh niet een uytval komen doen
En trecken haer te moet, maer 't neſt daer blyven broen.
Hy rijdt nu hier nu daer, beſichtigt muyr en wallen
Of 'er geen kans en is om aen te mogen vallen,
En ſoeckt een toegang door onwegen, heel ontroert.
Gelijck een wolf, die op een volle ſchaeps-kooy loert,
Des nachts huylt om de ſtal en winden lydt en regen
Terwijl de lammen by haer moeders zyn gelegen
En veylig blaten daer hy buyten blyven moet
En te vergeefs op haer met alle boosheyd woedt:
En dul en raſende van al te lang te vaſten
Soeckt met ſijn drooge muyl in 't bloed en vleeſch te taſten:
Alſo ontſteeckt het bloed van Turnus in ſijn hert
Die 't al rondom beſpiedt, en brandt van toorn en ſmert
Wat toegang dat hy heb te vinden of te maken
Daer hy een proef op doe om in de ſtad te raken,

Of

Of door wat middel hy s' uyt haer beſchanſingh jaegh'
En kryg s' op 't vlack, daer hy een veld-ſlagh met haer waegh.
Dicht aen de wal was de Trojaenſche vloot gelegen
Met dyck en ſtroom bewaert: hier is hy heen getegen
En port ſijn volck om die te ſteken in den brand,
Vat ſelfs verhit een hout al barnend in de hand.
Toen zijn s'er al gelijck met kracht op aengevallen
(Sijn tegenwoordigheyd geeft moed aen elck en allen)
En grypen uyt het vyer wat haer in handen quam.
Peck-toortſen, fackels, met een dicken roock en vlam
Gemengelt, ſenden vaſt haer voncken na de ſtarren.
O Zang-goddinnen, wilt my deſe ſaeck ontwarren!
Segt my wie van de Goon dat in dien hoogen nood
So grouwelijcken brand afweerde van de vloot.
Men ſeyt van ouds en 't is altyds voor waer gehouwen
Dat, als Eneas eerſt een vloot begon te bouwen
Aen het Ideeſch gebergt en ſijne ſchepen dee
Toeruſten om daer mee te varen over zee,
De moeder van de gôon Jupyn met deſe reden
Heeft aengeſproocken: Zoon, gun my op mijn gebeden
Gy die den hemel door mijn hulp in vree bezit,
't Geen tegenwoordig u dijn lieve moeder bidt:
Ick heb een maſte boſch, dat ick van lange jaren
Bemin: hier is een woud dat duyſter is van blâeren
En loof van hars-boom en ahornen, daer men my
Van ouds geoffert heeft: dees boomen heb ick bly
En uyt mijn goede wil Eneas aengeboden
En ſchonck s' hem toen hy die had tot ſijn vloot van noden:
Nu vind ick my in angſt en vol bekommeringh:
Soon, help my uyt de vrees, gun my 't geen ick bedingh
En laet uw moeder dit op haer gebod verwerven:
Geef dat ſy nimmermeer op 't water en bederven,

Noch

Noch ſlyten op de vaert, noch door de wind vergaen,
Om dat s' uyt mijn gebergt en boſſchen zijn van daen:
Laet het haer voordeel zijn aldaer te zijn gewaſſen!
Hier tegen ſprack de ſoon, die om dees hemels aſſen
Den loop der ſterren ſtiert: O moeder! wat roept gy
Het Noodlot heen, of wat eyſcht ghy voor haer van my?
Dat ſchepen ſouden, die gebouwt zijn van de menſchen,
't Recht van onſterflijckheyd ghenieten nae uw wenſchen?
En dat Eneas geen gevaer op zee en ly
Daer 't ſtaegh gevaerlijck is, en ſonder vreſe zy
Daermen voor alles heeft te vreſen en te beven?
Wien van de Goden is ſo grooten macht gegeven?
Maer als'er van haer reys een eynd eens is gemaeckt
En ſy ter haven in Itaeljen zijn geraeckt,
Al wat dan weſen ſal ontkomen zee en zanden,
Wie den Dardaenſchen Vorſt in de Laurentſche landen
Behouden overbrengt, ſal ick 't verganckelijck
Afnemen, en gebien te zijn in Nereus Rijck
(Gelijck als Galatee en Doto) zee-goddinnen
Sodanig zy de vloed en ſchuym met borſt en vinnen
Doorſnyden in het diep. Dus ſprack Jupijn en ſwoer
Het by de ſtroomen van ſijn onderaerdſchen brôer,
By pick en ſwavel-poel. op dat s'er op mocht ſteunen,
En dee met eenen knick den heelen hemel dreunen.
En nu ſo was den dag gekomen en den tijd
Vervult, als 't ongelijck, dat ſy van Turnus lijdt,
Vrouw Cybele vermaent de fackelen te weeren
En van 't geheyligt hout de vlammen af te keeren.
Hier heeft ſich eerſt vertoont een nieuw en helder licht,
Een groote vyer'ge wolck verſcheen voor haer geſight,
Die van het Ooſten door den hemel aen quam dringen;
Men hoorden aen den rey Ideeſche vrouwen zingen,
Een grouwelijcke ſtem quam uyt de lucht van daen,
En vulde 't leger van den Rut'ler en Trojaen.

Weeſt

Weeſt niet bekommert, riep s', ô Teucren, om te ſtryden
Voor deſe vloot en die voor 't branden te bevryden,
Spaert hier uw wapenen, daer hoeft geen tegenweer:
Want Turnus ſal geheel de zee uytbranden, eer
Dat hy met al ſijn vuyr het hout van deſe kielen
En de geheyligde pijn-boomen ſal vernielen.
Gaet los en vry, en zijt goddinnen van de zee,
De moeder Cybelé gebiedt het zoo: hier mee
Ruckt elck de reep in tween waer aen ſy was gebonde.
Sy duycken als Dolfijns, haer ſnuyten gaen te gronde
So datm'er op een ſtond ſo veele maegden ſag
Als het getal was van de ſchepen dat daer lag.
Een ſeldſaem wonder-ſtuck dat men daer ſag gebeuren,
Waer op ſy dadelijck voort na de zee toe peuren.
Men ſiet de Rutulers, die 't monſter ſagen aen,
In haer gemoet verbaeſt en heel verbyſtert ſtaen.
Meſſapus ſelver ſchrickt en ſijne paerden ſteken
Haer ooren op van angſt; den Tyber is geweken,
De ſchorre Stroom-god loopt te rugg' in ſijne vliet.
Maer daerom ſackt de moed des ſtouten Turnus niet:
Hy ſpreeckt s' een hert in 't lijf die heel verſlagen waren
En heeft ſe dus beſtraft: wat laet gy u vervaren?
Dees monſters dreygen die van Troje: ſelfs Jupijn
Berooft haer van het geen haer toevlucht plagh te zijn.
Sien wy niet dat ſy voor ons vuur en ſchichten ſchroomen?
S'en wachten 's niet. So is de zee haer dan benoomen;
Daer 's nu geen hoop van ons t'ontkomen: t'eene deel
Der dingen zijn ſy quijt, aen 't ander ſchort niet veel,
't Land is in ons geweld; veel duyſenden van mannen
Die in Italien met my te ſamen ſpannen
Zijn in de wapenen, en 't noodlot vrees ick niet
Schoon de Trojanen van hun geven dat'er yet
Tot haren voordeel leyt in 't antwoord dat ſy kregen.
Dat lot en Venus, die haer altyds was genegen,

Sijn

Sijn ruym genoegh voldaen dat sy luy zijn gelandt
In 't vett' Italien, Ick heb van myne kant
Mijn noodlot oock, dat ick haer alle sal verdelgen,
Dat ick uytroeyen zal de stammen en de telgen
Van den godloſen hoop die met mijn bruyd gaet heen,
En deſe spijt en raeckt d'Atryden niet alleen,
En oock is het niet toe-gelaten aen Mycene
Alleen de wapenen t'aenvaerden om Helene.
Maer is het niet genoegh eenmael te zyn vergaen?
't Waer oock genoeg geweeſt te hebben eens misdaen
En 't vrouwelijck geslacht geheel en al te haten.
Die sich nu op een wal en gracht alhier verlaten
En moedig zijn op 't geen niet anders geven kan
Als ons wat hindernis en haer wat uytstels van
Te sterven, hebben die te vooren niet de veſten,
Selfs van Neptunus hand gebouwt, ten langen leſten
Sien winnen? en de stad die sulck een sterckte was
Ter aerde storten en sich wentlen in haer as?
Maer gy mijn kameraets en uytgeleſe gaſten
Wie is bereydt met my haer veſtingh aen te taſten
Te stormen op haer wal, en maken met geweld
Een bres in hare muyr, terwijl sy zijn ontstelt?
Ick heb geen wapenen van Mulciber van noden,
Oock heb ick tegen haer geen schepen op ontboden
Tot duysend in getal, gelijck de Griecken deen.
Dat heel Hutrurien sich voege vry by een:
Wy sullen haer by nacht niet komen overvallen,
Noch het 1. Palladium by duyster uyt haer wallen
Gaen halen door maer laff' en bloode dievery
En helpen swygende de wachters aen een zy,
Noch in een paerde-buyck ons heymlijck gaen verbergen
Maer hare muyren by den lichten dagh op mergen

1. Het beeldt van Pallas, dat Diomedes en Ulysſes by nacht uyt Trojen haelden waer van hier voor in het tweede boeck geſproken werd, als mede van het houte paerd.

T'om-

T'omcingelen met vyer is by my vaſt geſet.
Ick ſal haer doen verſtaen en voelen dat ſy met
Geen Meneläus, noch met jonge Grieckſche laffen
Te doen en hebben noch met ſulcke luy te ſchaffen
Die Hector thien jaer lang voor Ilium hiel ſtaen.
Maer nademael den dag ten deelen is vergaen
So wilt het overſchot, nu 't wel is afgeloopen,
Beſteden om het lijf wat deegs te doen, en hoopen
Dat mergen wederom het vechten aen ſal gaen,
Elck zy verheugt en ree om my weer by te ſtaen.
Men geeft Meſſapus laſt de wachten uyt te ſetten
Ontrent de poorten om 't uytvallen te beletten,
En vyer te ſtooken om de veſtingh in de nacht.
Men kieſt'er veerthien, uyt de Rutlers, om de wacht
Met hondert knechten elck rondom de ſtad te houwen,
Al jonge karels, daer men ſich magh op betrouwen,
Die blinckende van goud, met pluymen op haer kop
Van purper ronde doen en gaen nu af nu op
Haer beurte ſchild-wacht ſtaen, of in het gras gelegen
Malkandren met de kroes toelichten, dieſe vegen
Schoon uyt en keeren s' om; de vyeren maken 't licht;
De vreugd en 't ſpelen houdt de vaeck uyt haer geſight;
Sy brengen 't nachtjen deur met waecken. De Trojanen
Sien 't van de wal af daer ſy op haer' hoede ſtaen, en
Haer toorens houden dicht met wapenen beſet;
Sien na de poorten of haer niemendal en let
Vol vreſe van des nachts te worden overvallen.
Sy maken alles klaer en vaerdig op de wallen,
Men voegt de bruggens aen de torens, brengt geweer
En alle krijgs-tuyg aen; hier 's Mneſtheus in de weer
Met den kloeckmoedigen Sergeſtus; deſe dryven
De mannen aen; dees' had Eneas daer doen blyven
Als hy vertrock, en haer tot Overſtens geſtelt,
En gaf haer 't hoogh bewind van als in haer geweld.
So daer yet wichtigs in ſijn af zijn voor mocht vallen.
De krijgs-luy looten om te waken op de wallen,

Den

Den een treckt na de wacht, den ander komt'er af,
En elck bewaert ſijn poſt die hem de loting gaf.
De dappre Niſus, zoon van Hyrtakus gebooren
Om Ida (die hem aen Eneas lang te vooren
Sond tot geſelſchap mee) had aen de poort de wacht
Op ſchieten afgerecht en vaerdig tot de jaght
Met boog en licht geſchut van pijlen, en beneven
Hem was Euryalus daer oock de wacht gegeven,
De ſchoonſte van al wat in Troiſche wapens ſtack,
Een jongeling, dien pas het eerſte vlos uytbrack
En dien den baerd noch noyt was van de kin geſchooren.
Hy was van Niſus tot ſijn ſpits-broer uyt gekooren.
D'een had den anderen al even lief, en waer
Te ſtryden viel wierp elck ſich in gelijck gevaer.
't Gebeurde dat ſy toen oock by malkandren waren
En ſchildwacht hielen daer de poort was te bewaren
Als Niſus tot hem ſey, mijn groote kammeraet
Euryalus, ick weet niet hoe 't ter wereld gaet,
Zijn het de Goden, die my deſen yver geven,
Of zijn de luſten, daer een menſch door werd gedreven,
Een yders god? mijn geeſt port my geſtadig aen
Tot vechten of om yet hoogwichtigs te beſtaen
En maeckt dat ick my niet geruſt en ſtil kan houwen
Gy ſiet hoe ſorgeloos en in hoe goên vertrouwen
De vyand is, hoe dun dat hare lichten zijn,
Sy hebben haer ter neer geleyt vol vaeck en wijn,
't Is al in ruſt en ſtil ſoo ver als men kan hooren:
Verſtaet nu voorts van my wat dat my quam te vooren
En ick geraden vind: Dat men Eneas hael
Begeert den Raed en 't volck; ſy roepen altemael
Van mannen derwaerts heen te ſenden, die hem ſeggen
En vaſte kondſchap doen hoe hier de ſaken leggen.
So s' u beloven 't geen ick eyſch (want ick begeer
Daer voor geen ander loon te hebben als de eer)
So dunckt my dat ick wel een weg ſou kunnen vinnen
By geenen heuvel heen, die my ſouw brengen binnen

De

De Palatijnſche ſtad. Waer op Euryalus,
Verſlagen door ſo groot een luſt tot lof, aldus
Sprack tot ſijn vriend, die met die liefde was ontſteken:
O Niſus, vreeſt gy dan dat my yets mocht ontbreken
Dat gy ſo grooten ſtuck wilt ſonder my beſtaen?
Sal ick in ſulck gevaer alleen u laten gaen?
Mijn vâer Ofeltes; die al van ſijn jonge jaren
Een groot ſoldaet en in den oorlog was ervaren,
Heeft my ſulcx niet geleert: my, die ben opgevoedt
Terwijl het Grieckſe heyr voor Trojen heeft gewoedt.
Oock heb ick my by u ſodanig niet gedragen
So lang ick onſen Vorſt (die 't al heeft willen wagen)
Eneas heb gevolgt. Hier, hier in deſe man
Daer ſteeckt een hert in dat het licht verachten kan
En dat den lof, daer gy van ſin zijt na te ſtreven,
Wel waerdig acht om die te koopen met ſijn leven.
Waer op hem Niſus weer tot antwoord gaf: ick ſweer
U dat ick noyt en heb getwyfelt aen uw eer,
Noch ſulx op u vermoedt: het waer' ook buyten reden.
So werde nimmermeer van Jupiter geleden
Of yemand die dit ſiet met gunſtige oogen aen
Dat ick met goed geluck daer weder kom van daen.
Maer of de Goden my geen goeden uytſlag gaven
En eenig ongeval my tegen quam te draven
Gelijck het menigmael in groote dingen gaet,
Die ſo gevaerlijck zijn, daer ſulcx te wachten ſtaet,
So ſoud ick garen u in deſen aenſlag ſparen
Dat gy mocht ovrig zijn (want uwe jeugd en jaren
Zijn 't leven waerdiger) op dat'er yemand zy
Van kennis, die my uyt de dooden hael', of my
Voor geld ga loſſen en mijn lijck ter aerde brenge
Na de gewoont', of, ſo 't Geluck dat niet gehenge,
Van ver mijn uytvaert houw' en in mijn afzijn my
Vereere met een graf; oock dat ick niet en zy
De man, die oorſaeck ſou uw' arme moeder geven
Van een ſo grooten rouw, die niet en is gebleven

Als andre moeders in des groote Aceſtes ſtad
En 't hert, van veelen een, om u te volgen had.
Waer op hy weder zey : uw moeyten is verlooren,
Door ydle redenen laet ick my niet bekooren,
Ick en verander niet : kom laet ons henen gaen
In aller haeſt ; met een ſpreeckt hy de gaſten aen
En maeckt ſe wacker om in hare plaets te treden.
Stracx zijn ſy ree en gaen haer beurt en poſt bekleden.
Hy geeft zich van de wacht en ſpant met Niſus aen
Om na den Koning voor geſelſchap mee te gaen.
Al 't andere gediert was op het veld gelegen
In ruſt en ſorgeloos, het vee en vogels ſwegen
En daer is niemand die ſijn ſwarigheden heugt :
De Vorſten en het puyck van de Trojaenſche jeugd
Die hielen t'ſamen raed van 't hoog bewind der ſaken
En overleyden vaſt hoe dat men 't beſt ſou maken,
Wie aen Eneas ſouw de tyding brengen gaen
En kundſchap geven hoe dat hier de dingen ſtaen.
Haer ſchilden hadden s' aen den arm gelaen en leunden
Op lange ſpieſſen, daer s' al ſtaende wat op ſteunden
In 't midden binnen de beſchanſing van de ſtad,
Als Niſus en ſijn vriend terſtond aendienden dat
Sy van yet groots en daer geen uytſtel in kon vallen
Te ſpreken hadden ; Prins Iülus eerſt van allen
Ontfing de haeſtige en beval aen Niſus dat
Hy ſeggen ſouw wat dat hy voor te ſtellen had,
Waer op hy dus begon te ſpreken : O Trojanen,
Aenhoort met lydſaemheyd het geen wy brengen aen, en
Schat deſe dingen niet nae dat ons jaren zijn
Maer na de billickheyd. De Rutelen, van wijn
En vaeck verwonnen, zijn heel vaſt in ſlaep gelegen,
't Is ſtil in het Quartier, men hoort'er geen bewegen ;
Wy hebben ſelfs geſien een plaets, van waer men haer
Belagen kan, ontrent de water-poort, alwaer
De weg ſich ſnydt in tween : men ſiet ſe niet meer ſtoken
Haer vyeren gaen vaſt uyt die hier en daer maer ſmoken.

Indien

Indien ghy toeſtaet dat wy de gelegentheyd
Ge bruycken, die ſo ſchoon voor ons nu openleyt,
Sult ghy Eneas ſien van Pallanteum koomen
Eer langh met buyt gelaen, den vyand afgenoomen
Nae groote nederlaegh: wy weeten wegh en pad
En hebben menichmael geweeſt ontrent de ſtad
Die wy van verr' uyt de valleyen ryſen ſaghen
En kennen heel den ſtroom door ons geduyrigh jaegen.
Toen ſprack Alethes, die een man van rijp verſtand
En oud van jaeren was: O Goden van ons land,
Die Trojen altijds in beſchermingh hebt genoomen,
't Is noch niet ganſch met de Trojaenen omgekoomen
En ghy en ſyt noch niet geſint geheel en al
Haer te verdelgen nae ſo jammerlijcken val,
Dewijl 't u heeft gelieft ſo dappre jongelingen
So trouwe harten en kryſch-lieden voort te bringen.
Dus ſprekend' heeft hy haer bey by de hand gevat
En maeckte zijn geſight met veele traenen nat
Die in 't omhelſen langs ſijn wangen heenen dreven.
Wat, ſey hy, ſalmen u tot een vergeldingh geven,
Wat loon voor ſulcken lof als ghy alhier behaelt
Het ſchoonſte ſal u van de Goden ſijn betaelt
En uwe vroomheyd ſal haer ſelven beſt beſolden
Oock ſal Eneas ſulx niet laten onvergolden
Maer ſtrax erkennen wat voor dienſt hem is gedaen.
Oock ſal het immermeer uyt de gedachten gaen
Der jongh' Askaen, die dat ſal in zijn hert bewaeren
En loonen als hy is gekoomen tot zijn jaeren.
Jae (volgde die daer op) ick, wiens behoudenis
Alleen de wederkomſt van mijnen vader is,
Sweer 't u by al de Goon van onſen haerd en landen;
Mijn welvaert, Niſus, ſtel ick heel in uwen handen,
'k Vertrouw 't u al; gaet haelt mijn vader wederom,
Op dat ick hem magh zien maeckt dat hy weder kom,
Ick heb geen ſwaerigheyd als hy magh wederkeeren
Twee bekers ſal ick u tot een geſchenck vereeren,

Van ſilver, en met hoogh gedreven werck doorwroght
Die ſelfs mijn vader uyt Arisba met hem broght
Als het verovert wierd; noch ſal ick u bedencken
Met twee talenten gouds, en daerenboven ſchencken
Een paer dry-voeten en een oude kop, die my
Van Dido is vereert Maer ſo 't geluckt dat wy
Italien nemen in, en aen den Scepter raecken
En looten om den buyt die wy daer mochten maecken:
Ghy hebt geſien op wat een paerd dat Turnus zat,
Wat koſtelijck geweer en wapens dat hy had,
Hoe dat hy blonk van goud: die ſchild, die roo pluymage
Geef ick u, Niſus, van nu af tot een ſchenkage,
(Ick ſal die buyten 't lot doen houden) boven dien
Sal u mijn vader met een heel dozijn verſien
Van ſchoone vrouwen, en uyt de gevangens geven
Een goed getal met al haer wapenen daer neven,
En boven dat noch al Latinus landery.
Maer gy, Euryalus, die met uw jaeren my
Niet ver ontloopt die by de mijne nader koomen,
Eerwaerde jongelingh, werd van my aengenoomen
Met al mijn hert, en ick omhels u van nu aen
Voor mijnen met-geſel waer dat ick heen ſal gaen.
Ick ſal my ſonder u ter plaetſe niet begeven
Daer eer te haelen is, en 't ſy w' in vrede leven
Of oorlogh, ghy ſult zijn het hooft van mijnen Raed
En d' eerſte dienaer van mijn Koninckrijck en Staet.
Waer op Euryalus tot antwoord heeft gegeven:
In wat gevaer het zy, men ſal dien dagh niet leven
Dat yemand ſeggen ſal dat ick mijn vriend verlaet
Het zy dan dat het ons of mee of tegen gaet
Maer een dingh heb ick noch van u te bidden, boven
Al 't geen dat u belieft aen my hier te beloven:
Ick heb een moeder van het over-oud geſlacht
Des Conings Priaemus die my ter wereld bragt:
Om my te volgen heeft zy, arme vrouw, verlaeten
Het land van Ilium, en liet haer niet bepraeten

Om

Om in Aceſtes ſtad, ſo andre vrouwen deen,
Te nemen haer gemack; nu ga ick ſwygend heen
En heb mijn affcheyd van mijn moeder niet genoomen;
Sy weet niet wat gevaer dat my mocht over koomen,
Hoe groot het zy of niet dat ick aldaer verwacht.
Uw rechterhand zy mijn getuyg' en deſe nacht
Dat my niet mooglijck waer haer ſchreyen te verdragen:
Maer ick bid u dat gy my daer in wilt behagen
Dat de rampſalige wat trooſt en hulpe vind
By u, als ſy haer ſiet verlaten van haer kind.
Geef dat ick deſe hoop van u mag mede dragen,
Ick ſal my over al te ſtouter derven wagen.
Den Raed en Overſtens en boven al Aſcaen
(Die om ſijn vader zich dit liet ter herten gaen)
Bewogen konden haer van tranen niet onthouwen.
Toen ſeyde Iülus; wilt u vry daer op betrouwen,
Ick ſeg u toe al wat dees dingen waerdig zijn
Die gy begint; en houw uw moeder voor de mijn,
Crëuſaes naem alleen ſal aen de ſaeck ontbreken.
Van eer en danck ſo ſal een vrouw noyt ſijn verſteken
Om ſulck een waerde vrucht als ſy gedragen heeft,
Wat uytſlag het geval in deſen aenſlag geeft.
Ik ſweer u by dit hooft, waer by ook plag te ſweeren
Mijn vader, wat ik u, ſo gy moogt wederkeeren
Behouwen van uw reys, belooft heb, dat dat al
Uw moeder en geſlacht voorſeker volgen ſal
So ſprak hy weenend' en gaf hem van ſijne zyde
Een ſchoon verguld geweer, dat in voorgaenden tyde
Lykaon wonderlijck en konſtig had geſneen,
Daer was een ſchede toe van ſuyver elpen-been.
Een vreeſlijck leeuws-vel ſchonck hem Mneſteus, den getrouwen
Aleeth een helm en heeft de ſijn' in plaets gehouwen.
Aldus gewapent treen ſy dadelijcken voort,
De hoofden leyden haer gelijcklijck na de poort,

Daer volgde jonck en oud met wenſchen en gebeden.
De ſchoone Aſcanius, die in noch teere leden
En voor ſijn jaren had een hert gelijck een man
En mannelijcke ſorg, gaf haer veel dingen van
Belang in 't ſcheyden aen ſijn vader mee te dragen,
Maer alles te vergeefs en in de wind geſlagen.
Ter poorten uytgegaen paſſeerden ſy de gracht
Na 's vyands leger toe door 't duyſter van de nacht,
Maer daer ſy meenig man den beck af ſullen veegen
Eer dat ſy verder gaen. Hier ſien ſy 't volck gelegen
Ter aerde vaſt in ſlaep en droncken van de wijn,
De wagens ſtaen op ſtrand die uytgeſlagen zijn,
En tuſſchen wapenen, getrouwen, wielen, vaten,
Drinck-bekers, neer geſtreckt hopmannen en ſoldaten,
En niemand op de wacht. De ſoon van Hyrtakus
Dit dus bevindende ſey tot Euryalus:
Nu luſtig kammeraed, hier is een kans te wagen.
Hier dient door onſe hand een hoop te zijn verſlagen:
De ſaeck port ons nu ſelfs yet dappers te beſtaen:
Hier leyt de wegh daer wy door heenen moeten gaen.
Ghy, op dat niemand ons van achtren kom verraſſen,
Dient hier wel toe te ſien en wacker op te paſſen.
Ick ſal dit ruymen op en maecken hier een baen
En leyden u daer gy gemacklijck door kunt gaen.
Dit ſeyde Niſus en heeft kort daer op geſwegen
En taſte te gelijck met ſijn getrocken degen
Den trotſen Ramnes aen, gelegen toen ter tijt
Hoogh in ſijn leger-bed op koſtelijck tapijt
Daer hy geheel de ſlaep uytronckte door ſijn longen.
Hy was een Koning, die van Niſus wierd beſprongen,
En oock een wichelaer, van Koning Turnus op
Het alderhoogſt bemint, maer van ſijn eygen kop
Had hy de kennis niet het ongeluck te keeren
En kon door ſijne konſt de dood niet van hem weeren.
Noch ley hy nevens hem drie van ſijn knechts ter neer,
Gelegen te vergeefs in 't midden van 't geweer,

En

En priemde Rhemus knaep, den drager van ſijn wae-
pen;
En ſijn koetzier, die by de paerden lagh te ſlaepen,
Sloegh hy de kop af die wat op ſijn ſchouders hingh.
Toen nam hy ſelfs den heer het hooft af met ſijn klingh
En liet den romp aldaer op d'aerde leggen hicken
En reutlen na ſijn aêm met doodelijcke ſnicken.
Het ſwarte bloed heeft aerd en bedde nat gemaeckt.
Daer na is Tamyrus oock in de pan geraeckt
En Lamus en Serraen, die goelijck was van weſen,
Noch jongh van jaren en in ſchoonheyd uytgeleſen,
Die veel van deſe nacht geſpeelt gedobbelt had
En nu verwonnen van de wijn, en vol, en zat
Ter aerde neder lagh. Geluckigh ſouw hy wezen
Had hy getuyſcht tot dat de Son was opgereſen
En ſpeelende den dagh en nacht aen een geknoopt,
Gelijck een graege leeuw, die in den avond loopt
En hoopt dat hier of daer wat avontuyr ſal vallen,
Geraeckt hy ergens in de volle ſchape-ſtallen,
(Daer hem den honger jaeght uyt louter ongeduld)
Het ſtom en weerloos vee verſlîndt en ſleept, en brult
Met een bebloede muyl: Niet minder is den jongen
Euryalus in 't ſpel, die dieper ingedrongen
Verhit en raſende valt kleynen aen en woedt
In 't midden onder een deel ſlecht en naemloos goed:
Oock braght hy Hebeſus en Fadus om het leven,
Heeft Abaris de reſt en Rhetus oock gegeven
Eer 't yemand wierd gewaer: maer Rhetus waeckt' en
had
Het alles aengeſien van daer hy achter zat
(Het was een groote kop) en derfde ſich niet melden
Uyt vreſe dat hy 't mee mocht met den hals ontgelden,
Die hy in 't opſtaen ſtack het heele lemmer recht
Van vooren in de borſt tot boven aen het hecht
Dat hy hem met de dood ten wond' heeft uyt getogen.
Dees heeft ſijn roode ziel met eenen uytgeſpogen

En wierp de wijn weer uyt, gemengelt met ſijn bloed.
Den ander gaet al voort met moorden, heet van moed,
En nu ſo wild' hy na Meſſapus ruyters heenen
Daer hy de vyeren ſagh of haeſt of al verdweenen
En hare paerden, vaſt gemaeckt ſo als 't behoort,
Gaen weyden in het gras: als Niſus met een woord
(Want hy gevoelde dat de luſt van dus te moorden
En bloed-dorſt van het ſwaerd gingh verder als 't behoorden)
Hem ſeyde 't is genoegh: wy moeten hier van daen,
Laet ons ophouden eer den dagh ons komt verraen,
Die al op handen is; wy zijn genoegh gewroken
En door het midden van den vyand heen gebroken;
Wy hebben 't pad gemaeckt. Sy zijn dan voort gegaen,
En laten veel geweer en wapenen daer ſtaen
Van louter ſilver, en tappyten, ſchaelen, koppen.
Euryalus nam het getuygh met goude doppen
Van Rhamnes paerden, dat de rijcke Cedikus
Tot een ſchenckage ſond wel eer aen Remulus,
Als hy afweſend' hem ſijn huys heeft aengeboden
En om ſijn herbergh daer te nemen dede noden;
Wanneer hy ſtierf had hy het aen ſijn neef gemaeckt
Maer na ſijn dood was 't aen de Rutulers geraeckt.
Hy ſchickte deſen buyt op ſijne ſtercke ſchoeren,
Maer te vergeefs, en, die Meſſapus quam te voeren,
Een handigen helmet, heel heerelijck van top
En pluymen, greep hy oock en ſette s' op ſijn kop.
Sy gaen het leger uyt langs daer ſy 't veyligſt vonden:
Een troep van ruyters, uyt Latinus ſtad geſonden
Op dat ſy kondſchap aen den Koningh Turnus deen,
Quam onder Volcens in der haeſt voor uyt gereen
Terwijl het voetvolck op het veld vertoeft, en waren
Drie honderd paerden ſterck, voorzien van beuckelaren.
Sy naecken 't leger vaſt en waren nu alree
Gekomen voor 't quartier, als ſy van ver dees twee

On-

Ontdecken, die haer wegh ter ſlincker zyde namen,
Waer na ſy daedlijck door de ſcheemring ryden quamen
Dewijl Euryalus was door ſijn helm verraen
Die daer niet op en dacht. Sy hieuwen der op aen
Van waer de flickeringh haer oogen quam beſtralen.
't Is niet voor niet geſien of ons geſight moſt dwalen
Riep Volcens uyt den hoop, ſtaet mannen, ſegh ick, ſtaet,
Segt wat voor volck, van waer, en waer gy henen gaet?
Sy ſwegen hier op ſtil en ſetten 't op een loopen
So veel ſy kunnen na de boſſchen toe, en hoopen
Dat haer den duyſter van de nacht bewaren ſal.
De ruyters ſpreyen ſich, beſetten 't over al.
De toepaen, ſtellen wacht op de bekende ſtegen.
Het boſch was wild en ruygh van doornen aller wegen,
Van haeg' en eyken dicht bewaſſen, hier en daer
Liep een verborge pad, dat ſwaer te vinden waer
Den duyſter van 't geboomt van tacken en van bladen
Den roof en ſwaren buyt, waer mee hy was geladen,
Belet Euryael, en de vrees bedwelmt hem, dat
Hy miſt en maelt en dwaelt in 't vinden van het pad,
Maer Niſus gaet voor uyt, was nu 't gevaer ontkoomen
En 's vyands hand ontſnapt, eer hy 't noch had, vernomen,
En al voor by het meyr, na Alba nu genoemt
En door de ſtallen van Latinus toen beroemt.
Als hy nu ſtil bleef ſtaen en te vergeefs ſijn oogen
Te rugge wende na ſijn macker, heel bewogen,
Riep hy, Euryale, rampſalige als ghy zijt,
Op wat plaets liet ick u, en waer ben ick u quijt
Geworden, of waer langs loop ick u weder tegen?
Hy tijt terſtond te rugh door de verwarde wegen
Van het bedrieglijck boſch, begeeft ſich op het pad,
Neemt ſijn voetſtappen op die hy geloopen had
En dwaelt door heg en haeg, door doorenen en bramen,
Hoort paerden, hoort gerucht van die haer volgen quamen,

En 't lee niet langh of het geroep quam hem ter oor
En ſiet Euryalus, die nu verbyſtert door
't Geſchreeuw, dat ſchielijck in de nacht was opgekoomen,
En valsheyd van de plaets gevangen wierd genoomen,
En 't was al te vergeefs wat weerſtand dat hy dee.
Wat ſal nu Niſus doen in dit geval? waer mee,
Met wat geweld, met wat geweer ſal hy hem derven
Gaen rucken uyt haer hand? ſal hy om mee te ſterven
Gaen loopen wel getrooſt den vyand in de mond
En een lof-waerde dood verhaeſten door een wond?
Hy grijpt terſtond een ſchicht, heft nae de Maen ſijn oogen
Om hoogh, en bidt: O gy Godin van groot vermogen,
Die d'eer van al 't geſternt en boſch-beſchutſter zijt
Staet my genadigh by in deſen ſuyren tijd,
Indien mijn vader oyt geſchencken heeft gedragen
Voor my op uw autaer: heb ick die met mijn jagen
En eygen wild vermeert: ſo ick van 't geen ick vingh
Yet onder het gewelf van uwen tempel hingh
So laet my toe dat ick magh deſen troep verſtroyen
En helpt my door de lucht mijn ſchoot te degen royen
Hy had geſeyt en wierp de ſpies met al ſijn macht.
Sy vliegt en ſcheydt van een de ſchaduw van de nacht,
Die Sulmo in ſijn ſchild van vooren heeft gekregen
Daer ſy in ſtucken brack na dat s' hem had doorregen.
Hy viel ter aerde neer en wentelde door 't zand
En ſpoogh een warme ſtroom koud uyt ſijn ingewand,
Sijn darmen ſchudden hem door een gevolg van hicken.
So dat hy eyndelijck quam in ſijn bloed te ſticken.
Sy ſien rondom: maer ſtrax was Niſus weder ree
En ſchoot noch vinniger als hy te voorens dee
Een tweede ſchicht, die hy van 't oor af onderhaelde.
Dees, wijl ſy zijn verbaeſt, onkundigh waer 't hun faelde,
Quam ſnorren op het hooft van Tagus, die hem vingh
Door bey de ſlaepen heen, daer hy het yſer vingh

Dwers

Dwers door ſijn herſſenen ſo dat het daer bleef ſteken.
De dulle Volcens woedt en brandt om dit te wreken,
Maer ſiet de man niet die de ſchootẽ heeft gedaen,
Dies weet hy niet wien dat hy weer te keer ſal gaen
Met grammen moed', op wien hy 't weder mocht verhalen.
Ghy ondertuſſen, ſey hy, ſult voor twee betalen
En met uw warme bloed ontgelden deſe ſchuld.
Hy ruckt ſijn degen uyt en gingh met ongeduld
Recht op Euryalus, als Niſus, buyten ſinnen
Verſchrickt en 't eynde raed wat dat hy ſouw beginnen,
Riep wat hy mocht (want hy en kon ſich langer niet
Verborgen houden, noch ſulck jammer en verdriet
Verdragen) my, och my: het gelde my het leven,
Het gelde my; ick ben de man die 't heeft bedreven:
O Rutulers, keer uw geweer na deſe borſt:
Die jongeling heeft niet miſdaen, noch kon noch dorſt.
By deſen hemel, by de ſterren, die het ſagen,
Sweer ick en bid haer dat ſy hier van kennis dragen,
Dat hy niet quaeds en dee als dat hy ſijnen vrind
Die ongeluckigh is te dapper heeft bemint.
Dus ſprack hy: maer 't rapier met alle macht gedreven
Gingh ſijnen gangh en nam Euryalus het leven
Dwers door ſijn ribbens en den blanckèn boeſem heen.
Hy ſtorte dood ter aerd' en langs ſijn ſchoone le'en
Liep hem het bloed, en 't hooft zeegh ſlap op ſijne ſchoeren,
Gelijck een blom, die met de ploeg-ſchaer van de boeren
Werd afgeſneden, valt en ſterft, of even als
De ſware mankop op een overladen hals
Als 't hard geregent heeft het hooft op zy laet vallen.
Maer Niſus werpt zich in het midden van hun allen
En onder alle ſoeckt hy Volcens maer alleen
Op Volcens heeft hy 't maer gemunt, op anders geen:
Maer ſijne ruyters, die dicht om ſijn lichaem ſwermen,
En alle ſoecken haer Ritmeeſter te beſchermen,

Die

Die keeren Niſus af, van die, van deſe kant:
Hy dringht'er evenwel, ſpijt al haer tegenſtand,
Met meerder moed op in, tot dat hy ſijnen degen
Ten leſten in den mond des Rutulers, die tegen
Hem over ſtond en riep, van vooren ſtack, en hem
Al ſtervende benam het leven met de ſtem.
Toen wierp hy ſich doorwondt en eyndlijck omgekoomen
Op ſijnen dooden vriend en heeft aldaer genoomen
Sijn ruſt-plaets met de dood. O ghy geluckigh paer!
So mijn gedichten yet vermogen, ſal geen jaer,
Geen tijd, geen eeuwen u uyt de geheugheniſſen
Der menſchen noch uw naem uyt haer gedachten wiſſen
So langh Eneas huys en d'afkomſt van Aſcaen
In weſen is, ſo langh het Capitool zal ſtaen
Op d'onbewooge rots, en Romen over lieden
En landen wijd en zijd ſal heerſchen en gebieden.
De Rutulers aldus zeeghaftigh en gelaen
Met buyt en plundje reen voorts op het leger aen
Daer ſy al weenende den dooden Volcens brachten.
Hier was geen minder rouw maer alles vol van klachten
En kermen als men daer vond Rhamnes neer gevelt
En Numa en Serraen en meenigh oorlogs-held
En veel voorneemenſte gelijcklick doodt geſlagen.
Het quam hier al na toe van alle kanten jagen
Met grooten toeloop, na ſo veele lijcken van
Voorreffelijcke luy en meenigh dapper man,
Daer 't lauw was van die verſch daer waren dood geſteken
En 't bloed noch ſchuymd' en liep langs 't veld met volle beeken.
Sy kennen ſtrax den buyt, den glimmenden helmet
En pluymen van Meſſaep, en 't paerde-tuygh dat met
So veel gevaer en ſweet en moeyte was verkregen.
En nu was Vrouw Auroor (te bedde moe gelegen)
In til, en, flux uyt het ſaffrane ledekant
Geſprongen van haer bloed, beſpreyde 't heele land

Met

Met nieuw herboore licht: de nacht was aen 't verdwynen,
En nu begoſt de Son de wereld te beſchynen
En joegh de duyſternis van alle dingen af,
Wanneer zich Turnus ſelfs in het geweer begaf,
Hingh 't ſwaerd op ſijne zijd' en heeft den ſchild genoomen,
En d'yſre benden in de wapenen doen koomen,
Daer elck de ſijne tot den ſtrijd aenport en met
Verſcheyde tydingen haer moed en gramſchap wet
Daer boven hadden ſy de hoofden afgehouwen
En ſtaken die (dat droef en deerlijck was t'aenſchouwen)
Op lange ſpieſſen met een groot geſchreeuw om hoogh.
D'Eneadynen, dien de moed niet licht ontvloogh,
Gehardt in tegenſpoed door meenighte van jaren,
Die ſtelden om de ſtad en veſtingh te bewaren
Sich aen de ſlincker zy der muyren tot den ſtryd
(Want aen de rechter werd ſy van de ſtroom bevrydt)
Daer ſy haer binnens-wals en breede grachten houwen
En in haer weeringen en toorens zich betrouwen.
Sy ſtaen bedroeft als ſy die hoofden op het end
Der piecken ſagen, haer mael al te wel bekent,
Die nu van bloed en ſlijm en ſwarten etter droopen.
Strax is de faem door de verbaeſde ſtad geloopen,
Gelijck ſy vaerdigh is en vlieght ten eerſten voort:
Dit heeft de moeder van Euryalus gehoort,
Waer op ſy ſtijf beſterft, werpt ſpil en ſpint daer heenen,
Vlieght voort ten huyſen uyt met huylen en met ſteenen
En ruckt en pluckt het hayr miſtrooſtigh uyt haer hooft,
En ſinneloos en als van haer verſtand berooft
Begeeft zich na de wal en die ſe naeſt beſetten;
Geen vrees van vyand geen gevaer kan haer beletten,
Daer ſy den hemel met haer klagen heeft vervult:
Euryale mijn ſoon, zie ick u dus, en ſult
Ghy zijn mijn hoop en trooſt in mijne hoge jaren?
O wreede, kond ghy ſo uw moeder laten varen

En,

En, ſonder haer eens aen te ſpreken, heenen gaen
Om ſoo gevarelijck een aenſlagh te beſtaen?
Mocht ick u niet een kus voor 't laeſt in 't ſcheyden geven?
In 't onbekende land leght ghy berooft van 't leven
Daer ghy ſult weſen der Latijnſche honden aes
En ſpyſen met u vleys de vogelen! helaes
Mijn zoon! en wilde dan den hemel niet gehengen
Dat ick uw koude lijck ter aerde dede brengen?
Mocht niet de moeder als haer kind den aeſſem gaf
Sijn oogen luycken, ſijn quetſuren waſſen af,
En met een kleed, wanneer de doodt hem van haer ſcheyde,
Hem decken, dat ſy dagh en nacht daer toe bereyde,
Daer ſy haer ouderdom en ſorgen mee verdreef?
Waer wend ick my om u te vinden, of waer geef
Ick my na toe, na wat geweſten, in wat hoecken,
Daer ick uw lijck en af-geknopte romp gae ſoecken?
Is dit het dat ghy my van u brenght wederom?
Is 't dit, waerom ick u ſoo verre volgen kom
Te water en te land? Hebt g'eenigh mededoogen
O Rutulers, ſo ſchiet my neer met uwe boogen,
Werpt al uw ſchichten al u ſpieſſen na dit lijf,
Helpt my doch eerſt van kant, een arm ellendigh wijf!
Of ghy, ô vader van d'onſterfelijcke Goden,
Hebt deerenis met my, laet my den donder dooden,
Schiet uwen blixem-ſtrael op dit gehate hooft
Nu mijn Euryalus van 't leven is berooft,
Wilt my met uwe hand na 't helſche rijck toe ſenden
Wijl ick niet anders kan mijn zuyre dagen enden!
Door dit gekerm, door dees bedroefde tranen werdt
Al 't volck ontroert tot in het binnenſt van haer hert,
Het ſteent al wat'er is, de moed is aen het ſacken,
De krachten tot den ſtrijd beginnen te ſlabacken;
Waerom Ilioneus en de bedroefde Aſcaen,
Die dapper weend' en ſich dit liet ter herte gaen,

Be-

Bevel aen Actor en Idæus heeft gegeven
De vrouw van daer te doen, die door haer ſmert gedreven
Veel van de mannen ſelfs bracht tot weemoedigheyd:
Waer op ſy dadelijck wierd aen een kant geleydt
En binnens huys gebracht daer ſy haer op deen ſluyten.
Maer de Trompet van ver gaf vreeſelijck geluyt, en
Daer op volght een geſchrey, dat na den hemel gaet
En met een groot geloey weer na beneden ſlaet.
De Volſcers onder het verdeck der ſchilden, ſtellen
't Recht na de gracht, om die te vollen, en te vellen
De Paliſſaden; een gedeelte doet haer beſt
Om metter haeſt een wegh te maken door de veſt
En over muyr en wal met ladders te geraken
Daer 't dunſt van mannen is, die de beſettingh maken.
Hier tegen deden de Trojanen (langen tijd
Gewent haer muyren te beſchermen) alle vlijt
Om de beſtormers van de wallen af te keeren
Met harde kloeten en met allerley geweeren,
En wentlen ſteenen na beneen van boven af
Of 't ergens openingh in 't dack der ſchilden gaf
Om 't overdeckte volck te blooten en verjagen
Die alles onder dat getrooſt zijn te verdragen,
En nu niet machtigh om dat langer uyt te ſtaen:
Want daer ſy dick en dichſt met drommen dringen aen
Zijn d'ander' in de weer met wentelen en ſollen
Van groote ſteenen, die ſy ſtorten doen en rollen
Van boven na beneen, dat meenigh man verplet
En breeckt het ſchilden-dack, waer door de vyand met
Een nieuwe moed, nu hy doch niet gedeckt kan blijven,
Valt op de Teukren om haer van de wal te drijven
Met ſchieten; elck om ſtrijd. Gints aen een andre kant
Daer ſwaeyt Mezentius een fackel met de hand
Die grouſaem van geſight de ſtad ſoeckt aen te ſteken:
Meſſaep, een dapper man te paerd, was hier aen 't breken,

Ruckt

Rukt van de wal een ſtuck en roept, breng ladders aen.
Komt, Zang-goddinnen, om den Dichter by te ſtaen!
Seght my, ick bid het u; wat hier al nederlagen
Van Turnus zijn gedaen, wie van hem zijn verſlagen,
Wie yder na de hel met eygen handen zend,
En helpt my deſe krijgh ontrollen tot het end,
Want ghy, Godinnen, hebt het altemael onthouwen
En kunt het, ſo ghy wilt, vertellen en ontvouwen.
Daer ſtond een tooren, die ſteyl op te kijcken was,
Met hooge ſoldringh en gelegen wel te pas,
Die al de Rutulers beſtormden en bevochten,
Met alle macht of ſy die nedervellen mochten,
Waer tegen die van Troje aenwenden haer gewelt
Om te beletten dat ſy niet en wierd gevelt
Sy wierpen grouwelijck met ſteenen na beneden
En ſchooten ſchichten met geſwinde en ſwacke leden
Uyt holle venſteren ſo dicht of 't hagel was.
Prins Turnus wierp een toorts al brandende; die ras
Quam vliegen en ter zy bleef aen den tooren kleven
Het vyer vat in 't beſchot, dat door de wind gedreven
Gingh graſen en eer langh de poſten bracht in vlam,
Waer door een groote ſchrick in die van binnen quam,
Die te vergeefs het quaed arbeyden te vermijden.
Terwijl ſy haer te rugh begeven en ter zijden
Daer 't vry was van den brand, ſo ſtort den tooren, eer
Sy dat bevroeden, door 't gewicht voor over neer.
Men hoort van het gedruys den heelen hemel kraken
Als of het donderde. Door deſen val geraken
Sy doodt met al dat groot gevaert van boven neer
Veel al doorſteken van haer eygen ſelfs geweer
Of van het harde hout verplettert en doorreegen.
Helenor maer alleen en Lycus daerentegen
Zijn voor die mael de dood ter naeuwer nood ontgleen,
Waer van Helenor was den oudſte van haer tween,
Die voor den Koningh van Mëoonje buyten oogen
Ter ſluyck van de ſlavin Lycymnie opgetoogen

En

En tegen het gebod van haer geſonden was
Na Trojen in de krijgh: Hy voerd' een 1. wit rondas,
Een licht gewapent gaſt, en had een blooten degen
En geen blazoen noch in den oorelogh verkregen.
Als hy ſich nu rondom in ſijnen vyand vond
Die met veel duyſenden aen alle zyden ſtond,
Is hy (de dood getrooſt) in 't midden van hun allen,
Daer hy haer alderdichſt by een zagh, ingevallen,
Gelijck een ſwijn, dat van de jagers is omringt
En ſiet de ſprieten en de dood voor oogen, dringht
Daer echter tegen aen en los daer in ſal ſchieten
En ſomtyds met een ſprongh gaet over ſpies en ſprieten.
Maer Lycus, beter als den andere te been,
Vlucht door de vyand en door al de wapens heen.
Hy krijght de muyr en pooght daer boven op te koomen
Of van ſijn kammeraeds te werden opgenoomen,
Dien Turnus te gelijck volght met de loop en ſchicht
Hem dus beriſpende: Wat meynt ghy, arme wicht,
Dat ghy ons handen ſoud ontkoomen met uw loopen?
Waer zijn uw zinnen dat ghy dat hebt derven hoopen?
Met eenen grijpt hy hem, die halver wegen hingh,
En ruckt hem met een groot ſtuck muyrs te ruggelingh,
Gelijck een arent na den hemel toe gaet ſcheeren
Met een geprenten haes of ſwaen met witte veeren,
Of als een felle wolf die met een lam deur gaet
En niet eens om en ſiet hoe dat de moeder blaet.
Daer rijſt een groot geſchreeuw: ſy koomen aengevallen
Van allerweeg' en om te raken aen de wallen
Vult men de gracht met aerd; oock brenght men brand-
tuygh aen
En doet de toortſen na de hooge daecken gaen.

1. Die in den oorlogh noch niet groots begaen of gedaen hadden voerden een wit of onbeſchilderd ſchild, waer in ſy namaels als yet loffelijcks hadden verricht ſoodanigen blaſoen voerden als haer goed dacht daer in te ſtellen.

Lucetius, die 't vyer quam nae de poort toe draegen,
Wierd van Ilioneus daer onder doodt geſlaegen
Met een ſtuck van een rots, en heeft het niet vertelt.
De dappre Liger heeft Eumathion gevelt,
Aſylas Chorineus, twee afgerechte mannen,
Dees op de ſchicht, en die op ſynen boogh te ſpannen
En pylen, die van ver bedrieghlijck koomen an.
Gints raeckt Ortygius van Ceneus in de pan,
Die weer op ſtaende voet van Turnus wierd verſlaegen
Dat hy geen tijd en had zijn roem daer van te draegen.
Hy maeckt' oock Itys neer en matſte Clonius
En Sagaris en Diocip, en Promulus,
En Idas, die ſich voor de toorens dapper weerde:
Hier viel Privernus mee door Capys hand ter eerde.
Hy had een ſchamp-ſchoot met de lancy van Themil
Voor heen gekregen, en terwijl hy voelen wil
Waer dat hy was gequetſt en nae de wonde taſte
En dwaeſſelijck ſijn ſchild daer heenen wirp, verraſte
Hem een geſwinde pijl; ſy hechte ſijne hand
Vaſt aen ſijn ſlincker zy, vloogh hem nae 't ingewand
Daer s' hem een dood-wond in de longhen heeft gegeven
En metter haeſt benam ſijn aeſſem met het leven.
De ſoon van Arcens ſtond heel braef in 't harrenas
En had een rock aen die vol fraey borduyrſel was
En nae den roſſen trock, een karel ſchoon van ooghen
En aengeſight, en van ſijn vader opgetoogen
In 't boſch van Mars ontrent de ſtroomen van Symeth
Daer ſich het vet autaer van de Paliſcen met
Geringer offerhand laet paeyen als te vooren.
Driemaelen ſlingerde Meſents ſelfs om ſijn ooren
Den ſlinger, leggende ſijn andre wapens af,
Waer mee hy ſulcken ſlagh hem voor ſijn voorhooft gaf
Dat hem het heete lood gingh door ſijn herſſe-becken
So dat hy viel en in het zand zich uyt moſt ſtrecken
So langh gelijck hy was. Hier ſeyt men dat Askaen,
Die van te vooren plagh op 't ſchuwe wild te gaen

En

En 't vluchtige gediert een ſchrick op 't lijf te jagen,
Sijn aldereerſte pyl ten oorlogh wilde wagen
En met ſijn eygen hand Numanus ley ter neer,
Gebynaemt Remulus, een ſterck en dapper heer,
Met jonger ſuſter van Prins Turnus korts getreden
In houwelijck, en die met veele ſchamperheden
En ſpot braveerde die van binnen, ſo hy ſtond
Voor aen in 't ſpits en al wat hem quam in de mond
(Of 't ſloot of niet) vol moeds en dapper opgeblaeſen
Door 't nieuwe 1. Koninckrijck, met bulderen en raeſen
Riep, O ghy Frygen, die twee maels verwonnen zyt,
Die twee maels uwe ſtad en veſtingh raeckten quyt,
Hebt ghy geen ſchaemt u weer van nieus te zien belegen
En voor de derde mael u te beſchermen (tegen
Het ſterven) binnens wals, en achter gracht en muyr
Te weeren van uw hals het leſte levens uyr?
Siet wie ten houwelijck ons dochters eyſſchen koomen
Met wapenen! wat god, wat ſotheyd dee u droomen
Van nae Italien, nae ſulck een land, te gaen?
Siet deſe volckren voor geen Atreus ſoonen aen,
Voor geen Ulyſſen, voor bedriegers noch laf-backen.
Wy zijn een hard geſlacht, van jongs tot ongemacken
En arbeyd opgevoedt; de ſoonen brenght men hier
Als ſy gebooren zijn ſtrax heen nae de rivier
En leertſe nat en vuyl en kouw en ys verdragen.
De jongheyd is terſtond aen 't ketſen en aen 't jagen
Loopt boſſchen plat; den boogh te handelen alſo wel
Als paerd-beryden is by ons maer kinderſpel
De jonge mannen, die tot arbeyd zijn bedreven
Van kinds been af en met een kleyn gewent te leven,
Betemmen 't ackerland met ſpae en ploegh en egh
Of dwingen veſtingen en ſteden met belegh.

1. Als hebbende getrout des Konings dochter, want de ſoonen en ſwaegeren en broeders der Koningen wierden eertyds mede Koningen genaemt.

Met ſtael en yſer ſlyt men al den tijd van 't leven
En daer den os of 't paerd werd voor de ploegh gedreven
Daer heeft den ackerman terwijl hy eght en eert
Een pieck in handen, met het yſer omgekeert,
Daer hy het juck mee drijft en ſit haer op de ribben,
En deſe moed doen ons de jaeren niet ontſlibben,
Dien yver, deſe luſt, dit vyer werdt niet verdooft
Door traegen ouderdom: wy drucken 't gryſe hooft
En grauwe hayren met den ſtorm-hoed, en vermaecken
Ons ſelven dat wy ſtaegh aen verſchen buyt geraecken
En leven van den roof: ghy komt in 't purper aen,
Uw kleeren zijn gedoopt in verwen van ſaffraen,
Ghy hebt in leuyheyd luſt en neemt vermaeck in danſen,
Draeght langhe mouwen aen uw rocken, en met kranſen
En huyven deckt ghy 't hooft. O ghy, die in der daed
Trojaenſche wyven zijt maer geen Trojanen, gaet
Nae 't hooge Dindymus 't gewoone pijpjen hooren
Dat dubble toonen geeft, vermaeckt aldaer uw ooren
Met bom en trom en met de Berecyntſche fluyt,
Die roept en nodight u met lief en laf geluyt,
En laet de mannen het geweer en wapens handlen,
Den degen paſt u niet, gaet weer nae Ida wandlen.
Dit ſwetſen wierd Aſcaen ten langen leſten moe
En, keerende ſich na den qualijck-ſpreker toe,
Set uyt ſijn kooker op de pees van paerde-darmen
Een pijl, en reckende met alle macht ſijn armen
Van een, bad hy en dee beloften aen Jupijn
Met deſe woorden: Och! wilt my behulpſaem zijn
In dit mijn ſtout beſtaen dat ick heb voorgenoomen!
Ick ſal in uwe kerck met plechtigh offer koomen
En voor uw auter, O ghy groote Jupiter,
Een jongh en ſpier-wit rund met een vergulde ſter

Doen

Doen ſlachten, dat alree ſo hoogh is opgeſchooten
Als ſijne moeder doet, en al geſint te ſtooten,
't Zand met ſijn klauwen ſcharpt en werpt het in de lucht
Hy hoorde 't, en terſtond heeft men een kleyn gerucht
Van donder, daer het klaer en helder was, vernoomen,
En aen den ſlincker zy ten hemel afgekoomen.
Met eenen rammelde den boogh, de pijl gingh af
Die een afgryſelijck gehuyl in 't vliegen gaf,
En heeft Numaen recht in de ſlaep van 't hooft getroffen
Tot in ſijn herſenen. Gae heen nu met uw ſtoffen,
Houw met de vroomheyd en de Frygen vry de ſpot
Die tweemael zijn vermant: dit ſenden deſe tot
Een antwoord, ſey Askaen, aen uw' Italiaenen.
Dit wierd gevolght met groot geroep van de Trojaenen:
Haer moedigheyd rijſt nae de lucht met bly geſchal.
Hier overſagh Apol van boven, by geval
Geſeten op een wolck met ſijn vergulde hayren,
Het leger en die in de ſtad belegert waeren,
En ſprack van daer aldus den overwinner aen:
O jongelingh, ghy die dees' eer hier hebt begaen,
Dit is de middel om ten hemel in te dringhen.
O godlijck zaed en die in uw naekomelingen
Noch 1. Goden krygen ſult, met recht ſal door 't geſlacht
En 't huys van Aſſarak ten eynde zijn gebracht
Wat 2. krygen door 't beſchick der Goden ſijn gereſen,
En Troje ſal voor u te kleynen erfdeel weſen.
Dus ſprekende quam hy van boven nae beneen
En ſpouwende de lucht en windekens van een
Begaf ſich nae Aſcaen, nam de gedaente van den
Bejaerden Butes aen, van ooghen en van handen
Den ouden man gelijck, die eertijds den Trojaen
Anchiſes in ſijn huys veel dienſten had gedaen

1. Julius Ceſar en Auguſtus.
2. Dit ſiet op Auguſtus, die het Roomſche Rijck in vrede gebracht heeft ende den Tempel van Janus doen ſluyten.

En ſijne wapens droegh wanneer als hy te veld was
En van Eneas tot geſelſchap nu geſtelt was
By ſijnen ſoon. Dus is Apollo aen getreen
En quam in alles met den andren over een
In ſtem, in wapenen, in kleur, en gryſe hayren.
Hy ſprack Iulus die verhit was en ſijn aêren
Vol vyers en yvers had, met deſe woorden aen:
Eneas zoon, wilt u vernoegen dat Numaen
Door uwe pylen ſo geluckigh is gebleven:
Dees eerſte lof wil u de groot' Apollo geven,
En hy benydt u niet dat ghy met het geweer
Dat nae het ſijn gelijckt behaelde prijs en eer:
Maer wilt niet verder in 't gevecht met yemand treden.
Dus hief hy aen: maer in het midden van ſijn reden
Ley hy de ſterfflijcke gedaente van hem af,
Waer mee hy zich om hoogh en nae den hemel gaf
En is voorts in de lucht verdweenen uyt haer oogen.
De hoofden kenden hem: ſijn goddelijcken boogh, en
Pijlkooker wierden ſy aen 't rammelen gewaer,
Dies hebben ſy Aſcaen geboden in 't gevaer
Op 't goddelijck vermaen ſich verder niet te geven,
Die nu door hitte tot den ſtrijd wierd aengedreven:
Selfs zijn ſy wederom in het gevecht gegaen
Om alles met gevaer haers levens uyt te ſtaen.
Een groot geroep is langs de gantſche wal gereſen.
Men ſpant den fellen boogh met doodelijcke peeſen,
Schiet ſpieſſen uyt den riem, werpt ſchichten met de hand
So dat de menighte bedeckt het gantſche land;
De ſchilden kloncken van de ſlagen, die s' ontfingen,
En holle helmen door de ſchichten, ſteenen, klingen.
Daer rijſt een hard gevecht: niet anders dan wanneer
Een ſomer-regen-vlaegh ſlaet tegen d'aerde neer,
Of als by winter-tijd de ſware hagel-buyen
Sich ſtorten in de zee als Jupiter van 't Zuyen
Het onweer jaeght en 't hol der wolcken open doet.
Twee broeders, Pandarus en Bitias, gevoedt

In

In 't woud van Jupiter by Idaes hooge kruynen;
Alcanors ſoonen bey, en karels, hoogh als duynen
Of dennen als'er op 't Ideeſch geberghte ſtaen,
Die hebben toen de poort van binnen op gedaen
Die haer de Vorſt beval, en noodigen van buyten
Den vyand in de ſtad die ſy voor hem ontſluyten
Haer ſelfs verlaetend' op haer wapenen, en ſtaen
Ter recht' en ſlincker hand en hebben 't harnas aen,
Den helm-kam flickert op haer hoogh-verheve koppen.
So ſtaen twee Eyken, die met ongeſchoore toppen
Langs de Liquentſe ſtroom, of aen de groene ſtrand
Des luſtig' Ameſis, of aen den oeverkant
Van Padus in de lucht en nae de ſterren ſtreven
En knicken met den top van haere kruynen geven.
Waer op de Rutulers aenvallen, alſo ras
Sy ſagen dat de poort voor haer ontſlooten was.
Hier gaven Tmarus, die oplopende van bloed was,
De brave Equicolus en Hemon, die vol moed was,
En Quercens zich te rugh met al haer volck, en voort,
Of lieten 't leven voor den dorpel van de poort.
Toen heeft van wederzijds de gramſchap toegenoomen.
De Frigen rucken zich te hoop by een, en koomen
Sterck nae de poort, daer ſy nu derven vechten hand
Aen hand, en vallen uyt. Gints aen een ander kant
Is Veltheer Turnus aen het ſtormen en aen 't ſtooren
Van de verweerders, als 't gerucht hem komt ter ooren
Hoe dat de vyand is verhit op nieuwe moord
En ſet de poorten op: en tijt ten eerſten voort
En ſtaeckt aldaer het werck, het geen hy had begonnen,
En is, door grooten toorn gedreven, heen geronnen
Nae de Dardaenſe poort, daer het hooghmoedigh paer
Gebrôers aen 't woeden was. Den eerſte, die hem daer
Ontmoet, was Antifaet, een baſtert van den grooten
Sarpedon en uyt een Thebaenſche vrouw geſprooten:
Hy ſchiet en velt hem met een ſchicht ter aerde neer.
't Italiaenſche hout van de cornoelje-ſpeer

Vlieght door de dunne lucht, en, door de maegh gedrongen,
Gingh hem voorts na ſijn borſt en binnen in ſijn longen,
So dat het ſchuymend bloed ter holler wond' uyt ſprong
En 't yſer laeuw wierd in ſijn doorgetroffe longh.
Toen heeft hy Merops en Afidnus doodt geſchooten,
Toen veld' hy Erymanth, toen Britias, den grooten,
(Die oogen had als vyer en knarſt' op ſijn gebit
Van gramſchap) maer met geen gemeene ſchicht, want dit
Was geen geweer daer hy het leven aen ſouw geven,
Maer die 't hem dee dat was een vyer-ſchicht, die gedreven
Quam als een blixem en gingh ſnorren door de locht
Met yſſelijck gehuyl: geen ſchild noch borſt-ſtuk mocht
Hem tegenſtaen, ſchoon die met dubble ſtiere-vellen
Omtoogen was, en dit met dicke dubble ſchellen
Van goud op trouw gemaeckt: dat groove lichaem magh
't Niet houden ſtaen en ſtort ter aerde, met een ſlagh
Of 't donderd', op ſijn ſchild: ſo aen de Bajer-ſtranden
In het Euboojer meyr een ſteene Kaep, met handen
En kracht van mannen op getrocken in de zee,
Voor over valt en ſleept het gantſch gevaerte mee
En zyght, nu heel ondaen, in barningen en baeren.
De watren mengen haer die onderſcheyden waren:
So dat ſich 't ſwärte zand van ondren boven geeft.
Het hoogh Prochyte dreunt van het gedruys en beeft,
En oock Inarimé, daer Jupiter den 1. trotſen
Typhöeus ley te bed en deckt' hem met de rotſen.
Hier heeft de krygs-god de Latynen moed en kracht
Gegeven, en de ſchrick in d'andere gebracht
So dat'er waeren die zich op de vlucht begaven.
Sy koomen herwaerts aen van alle kanten draven

1. Een van de Reuſen die den hemel beſtormden ende van Jupiter met den blixem geſlagen wierd, die hem het eyland Inarime op 't lichaem ſette.

Dewijl

Dewijl'er kans tot een gevecht gegeven werd
En haer den oorlogs-god quam vallen in het hert:
Wanneer nu Pandarus ſijn broeder ſagh verſlagen,
Hoe 't daer gebakent was en hare ſaken lagen,
Kroo hy de poort met ſijn brêe ſchoeren weder aen
En liet'er menigh van de ſijne buyten ſtaen
En in een hard gevecht veel van ſijn mêt genooten,
Oock heeft hy andre met ſich in de ſtad geſlooten
Daer hy ontſingh al wat daer ingeloopen quam,
Wel ſlecht en ſinloos dat hy Turnus niet vernam
Noch midden onder 't gros den Koning in ſagh dringen
En ſelf hem binnen ſloot, als onder hockelingen
Of ander weerloos vee een groulijck tyger-dier.
Sijn oogen gloeyden hem in 't voorhooft als een vyer,
Sijn harnars knarſte dat men yſde, en ſijne pluymen
Die trillen op den helm die van den bloede ſchuymen,
Een flickrend weerlicht ſchiet hy uyt ſijn beuckelaer.
D'onſteld' Eneadyns die werden haeſt gewaer
't Vyandlijck aenſight en d'onmenſchelijcke leden.
De groote Pandarus quam daedlijck aengetreden,
Die om ſijns broeders dood vol gramſchap was en haet:
Ghy ziet hier niet, ſey hy, het hof dat u Amaet
Ten houwlijk heeft belooft, en Turnus moet niet droomen
Dat hy hier in de ſtad ſijns vaders is gekoomen:
't Zijn uwe vyanden die ghy voor u ſiet ſtaen,
Daer is geen middel om te raecken hier van daen
Prins Turnus lacht' hem toe en ſprack met koele zinnen,
Hebt ghy wat herts in 't lijf ghy hoeft maer te beginnen:
Komt, luſt u wat, en rept uw handen tegen my:
Ghy mooght aen Priamus vertellen gaen dat ghy
Oock hier te land weer een Achilles hebt gevonden.
Maer Pendarus heeft hem een ſpies nae 't lijf geſonden
Van rouw en quaſtigh hout met al ſijn krachten, maer
De lucht ontſingh de wond (Vrouw Juno paſte daer

Te weſen byder hand) de ſpies is afgeweken
So dat s'hem niet en trof en in de poort bleef ſteken.
Maer, ſeyde Turnus, 't geen met kracht mijn rechter-
hand
Sal ſchieten dat en ſult ghy niet ontvluchten (want
Hy had hem niet geraeckt noch geen quetſuyr gegeven)
Waer mee hy dadelijck ſijn ſwaerd heeft opgeheven
En trof hem tuſſchen bey de ſlapen van het hooft
Soo dat hy hem de kop heeft midden deur geklooft
En met een groote wond ſijn ongebaerde kaecken
Van een gedeylt. De pan en kinnebacken kraecken
En 't aerdrijck dreunt, ſoo ſwaer quam 't grove lichaem
neer,
En ſtervende beſtort hy 't harnaſch en geweer
Met bloed en breyn; het hooft hing met gelijcke ſticken
Op d'een en d'ander ſchoer. Dit doet de Teukren ſchric-
ken:
Sy keeren hem den rugh en vluchten, en indien
Den overwinner ſtrax te recht had toe geſien,
Het ſlot van binnen op gebroken, ſijn ſoldaten
En wat'er buyten ſtond ter poorten ingelaten,
't Had van de krijgh en 't volck den leſten dagh geweeſt.
Maer neen: de dulligheyd en moord-luſt, in ſijn geeſt
Ontſteken, hebben hem daer tegen in gedreven.
Eerſt moſt het Phalaris bekoopen met ſijn leven
En 't gelde Gyges, dien hy met een goê barlaf
Ontfingh, die hy hem in ſijn knie en haeſſens gaf.
Toen greep hy ſpieſſen, die de vluchters van haer ſmee-
ten,
Van d'aerden op, en heeft haer achter her geſeeten.
Danck hebbe Juno, die hem moed en krachten gat.
Oock ſond hy Halys voor geſelſchap nae het graf,
En Fegeus, dien hy ſchild en lijf aen een dee kleven.
Daer nae heeft hy zich nae de muyren toe begeven,
Alwaer hy onvoorſiens Alcander, Pritanis,
Nöemon, Halius op 't lijf gekoomen is

Die

Die 't volck aenvoerden om den vyand af te weeren.
Toen heeft hy Lynceus, die om hem van daer te keeren
Sijn kameraden riep en ſtelden ſich te weer,
In eene ſlag(de kop met helm en al ter neer
Van ſijne ſchouderen geklocken met den ſwaerde
Dat ſy daer heenen vloogh een ſtuck weeghs langhs der aerde.
Toen Amykus, een groot vernielder in het woud
En boſſchen van het wild dat ſich aldaer onthoudt,
Een, die geen weergae had om punten van de pijcken
En pylen met vergif en ſalven te beſtrijcken,
Oock Clytius, die uyt Eoolje was van daen,
En Creteus, die den Zang-goddinnen toegedaen,
Haer vriend en metgeſel, in dichten en in ſnaeren
Staegh ſijn behagen had en zangh met ſpel te paeren,
Staegh zongh hy op ſijn Lier het een of 't ander lied
Van paerden, van een ſlagh, van ouds of nieuws geſchiedt.
Als nu de Hoofden der Trojanen dit vernaemen
Ten leſten, quam Sergeſt en Mneſtheus hier te ſaemen
En ſiende dat haer volck de wijck genomen had,
Dat men den vyand had gelaten in de ſtad,
Riep Mneſtheus, houw en ſtae, waer heen jaeght u de vreeſe?
Wat muyren of wat ſtad hebt ghy, behalven deeſe,
Daer ghy u bergen kunt en kruypen in een gat?
O Borgers, is het wel van u te lijden, dat
Een enkel man alleen, en binnen uwe wallen
Rondom becingelt, nae ſijn luſt en wel-gevallen
En veyligh, onder u ſoo grooten neerlaegh doe
En 't puyck van onſe jeugd ſendt nae der hellen toe?
Hebt ghy geen deerenis, noch eenigh mededoogen
Met oude Goden, die met u zijn heen getoogen,
Noch met uw vaderland, dat ongeluckigh land?
Zijt ghy ſo laf, dat ghy het rekent voor geen ſchand

Eneas,

Eneas, uwen Vorſt, ſo lelijck te begeven?
Met deſe woorden zijn ſy weer wat aengedreven
En bleven met een troep in een geſlooten ſtaen.
Nu meynde Turnus was het tyd om deur te gaen
En zich uyt het gevecht allengskens heen te packen,
Dies liet hy 't ſachtjes nae de water-kant toe ſacken
En deyſde nae de zy die op den Tiber ley.
De Frygen, nu gemoedt, verheffen haer geſchrey
En koomen dick en dicht met hoopen aengedrongen.
Gelijck een felle leeuw, wanneer hy werd beſprongen
Aen alle kanten van de jaegers, kryght een ſchrick
En ſiet haer lelijck aen, en brult afgryſelick,
En noo te rugge wijckt, en vind ſich ſelfs verlegen,
Sijn moed en gramſchap lydt het vluchten niet, en tegen
De mannen en 't geweer en ſpietſen in te gaen
Is niet van ſijne macht: ſo was'er Turnus aen,
So trad hy achterwaerts met onverhaeſte ſchreden:
Het bloedt ziedt hem in 't hert van ſpijt en grimmigheden.
Jae tweemael ſett' hy noch in 't midden van den hoop.
En dreefſe tweemaels lanx de muyren op de loop:
Maer heel de macht van de Trojaenen quam te ſaemen
So haeſt ſy den allarm in het Quartier vernaemen,
Waer tegen Juno hem niet langer by dorſt ſtaen,
Want Jupiter ſond van den hemel Iris aen
Sijn Gemaelin met laſt die haer niet wel en ſmaeckte
So Turnus zich terſtond niet uyt de ſtad en maeckte.
Waerom de Jonghman met ſijn ſchild en rechter hand
Niet langer kon beſtaen, die nu van elcken kant
Wierd aengetaſt en met een menighte van ſchichten
Dicht overvallen en beſchoten ſonder ſwichten.
Den hollen helm ringkinckt geduyrigh om ſijn kop
En berſt van een en geeft het aen de ſteenen op
De pluymen werden hem van 't hooft daer heen geſlaegen,
Sijn ſchilt beſwijckt en kan het langer niet verdraegen

De

De Frygen vallen der met piecken dick op aen,
Selfs Mneſtheus is hem als een blixem toe gegaen.
Toen liep hem (want hy kon ſijn âem niet langer krygen)
't Sweet lanx ſijn lichaem af, en onder 't ſlaen en hygen
Van moeheyd gaf hy met een ſprongh zich daer van daen
Steyl neer in de rivier met al ſijn wapens aen
Die hem in ſijne diept' ontfingh in 't nederkomen,
Droegh hem gemaklijck door de ſachte ſtille ſtroomen,
Wies heel ſijn lichaem af van ſweet en ſtof en bloed
En zond hem aen ſijn volck vol blijdſchaps uyt ſijn vloed.

Eynde des negenſten Boecks.

INHOUD

Des thienden Boecks.

JUpiter de Goden ter vergaderinge geroepen hebbende vermaent haer tot eendracht, alwaer Venus over het gevaer der Trojanen ende Junoos onverzadelijken haet hare klachten doet ende eenige ruſte en ſtilſtand van ſoo veel ellenden ende ſwarigheden verſoekt. Juno daerentegen leyt al de ſchuld van dien op de Trojanen, als eerſte oorſaecke des oorloghs, ende oock op Venus ſelver. Derhalven Jupiter, hebbende te vergeefs geſogt haer te vereenigen, verklaert dat hy geen party kieſen ſal ende zich onzydigh houden, noch om ſijn wijf noch ſijn dochter te verſtooren, maer dat hy nae ſijne billickheyd alles nae het noodlot zal laeten afloopen. Ondertuſſchen vangen de Rutulers den ſtorm wederom met alle macht aen, ende de belegerde bereyden ſich met geen minder moed om haer af te ſlaen. Terwijl deſe dingen in Latium omgaen keert Eneas wederom nae de ſijne met een vloot van dertigh ſchepen hebbende in Hetrurien alles verricht nae ſijn begeeren. Onderwegen ontmoeten hem eenige zee-nymfen, die van te vooren ſijne ſchepen waeren ende nu die gedaente gekregen hadden. Uyt deſe verſtond hy het verlies van ſijn vloot ende in hoe grooten nood en gevaer de ſijne waeren, ende gekomen zijnde onder het geſight van den vyand ſet ſijn volck aen land. De Rutulers verlaeten de beſtorminge, begeven ſich nae 't ſtrand toe

ende

ende ſoecken het landen te beletten, alwaer met groot verlies ten wederzyde gevochten ende Pallas, na dat hy veele ſijner vyanden had neder geleyt van Turnus ten leſten verſlaegen wierd, waer over Eneas ſeer bedroeft ende ontſtelt zijnde veel Rutulers tot een lijkoffer voor den doden Pallas heenen zendt: Askaen ter ſtad uytvallende voeght ſijn volck met ſijn vaders heyrkracht te ſamen. Juno in deſe ſaecken bewogen ende voor Turnus dapper bekommert ende van Jupiter oorlof verkregen hebbende verloſt hem uyt het aenſtaende gevaer hem voor worpende een valſchen ſchijn van Eneas, die Turnus tot in het ſchip toe vervolgt daer deſe ſchim nae toe vluchte, wanneer Juno het ſchip los maeckte ende hy na ſijns vaders ſtad Ardea door de zee en wind gevoert wierd. Ondertuſſchen quam Mezentius in ſijne plaets ten ſtryde door het aenmaenen van Jupiter ende verſlaet een meenighte van Trojanen en Hetrusken, tot dat hy met een ſchicht van Eneas gequetſt onder de beſcherminge van Lauſus ter naeuwer nood uyt het gevecht geraeckte om ſijne wonden te verbinden. Lauſus willende ſich over ſijnen vader wreecken wierd van Eneas omgebracht, het welck Mezentius vernomen hebbende klimt weder te paerd ende begeeft ſich nae den ſtrijd, daer hy van de ſelfde hand wierd verſlaegen.

HET

HET THIENDE BOECK.

Hier tuſſchen doet men het Paleys des hemels open:
Den Raed der Goden werd van Jupiter geropen
Om te vergaêren in de Sterre-zael by een,
Alwaer hy van om hoogh ſijn oogen na beneen
Slaet over d'aerde en ziet het Leger der Trojaenen
En al het krijgs-volck der Latynſche Italiaenen.
Sy ſetten haer ter neer daer zich het hooge dack
Ter wederzyde ontſloot en hy dus tot haer ſprack:
O groot' inwoonders van den hemel, wat voor reden
Of oorſaeck hebt ghy van uw ongeſtadigheden?
Wat is'er dat u weer van zinnen wiſſen doet?
Wat twiſt ghy onder u met ſulcken wrevel-moed?
Ick had verboden dat Italie de Frygen
Den oorlogh aen ſouw doen en haer van nieus bekrygen:
Wat tweedracht doet u gaen recht tegen mijn gebod?
Wat vrees heeft dees' of die in 't hert gevat en tot
De wapenen geraen? den tijd is al beſchooren,
(Ghy en behoeft hem niet te haelen van te vooren)
Oock ſal hy koomen, dat men moeten vechten zal,
Wanneer Carthago door den fellen Hannibal
Het Alpiſche geberght ſal [1].openen en koomen
Aentrecken tot verderf van 't hooge Slot van Romen.
Dan ſal 't geoorloft zijn te ſtryden onder een
Met haet en nyd, en met ſijn roof te trecken heen:
Houdt u nu ſtil en wilt all' uwe tweedracht ſtaken
En onderlingh een goed verbond en vrede maken.
Dus ſprack Jupijn in 't kort: hier op vingh Venus aen
Maer ſy en heeft ſo kort haer reden niet gedaen.
Ja vader, ſey ſy, O! die eeuwigh over menſchen
En Goden heerſchet, want wat kan men beters wenſchen,
Wat anders ſouw men van u ſmeecken met gebeen?
Ghy ziet de Rutulers hoe moedigh dat ſy treen,

1. Hannibal braght ſijn leger in Italien over de Alpes maeckende aldaer een paſſage door azijn en vyer.

Hoe

Hoe ſy d'Eneadyns beſpotten en braveeren,
Hoe Turnus rydt en draeft in 't midden ſijner heeren
En opgeblaeſe door de zeege, die hy heeft
Bevochten, over veld met roſs' en wagen ſtreeft.
In een beſloote ſtad magh de Trojaen niet duyren;
Jae in de poorten ſelfs en binnen wal en muyren
Werd hy van hem beſtreen, de grachten zijn vol bloed,
Eneas is van kant en weet niet wat m'er doet.
Sal het belegh van de Trojaenen altyd duyren?
De vyand leyt weerom voor haer herboore muyren,
Een nieuwe heyrkracht dreygt haer met een tweede val.
Een tweede Diomeed ſtaet weder op, en zal
Geloof ick vaſtelijck (dit ſchijnt'er aen te ſchorten)
My weder op een nieuw mijn godlijck 1. bloed doen ſtorten,
En ick, uw dochter, heb een ſterfelijcke hand
Te vreſen. Hebben de Trojaenen nae dit land
Sich tegen uwen danck en weder-wil begeven:
Dat ſy dan boeten 't geen van haer luy is miſdreven,
Doet haer oock geene hulp; maer trocken ſy daer heen
Op menigh antwoord, haer van boven en beneen
Gegeven, waerom kan dan yemand van de Goden
U doen veranderen, en tegen uw geboden
Een ander nood-lot ſmeen? ick ſwijgh hoe aen het ſtrand
Men in Sicilien haer ſchepen heeft verbrandt,
Hoe men den Koningh van de winden op gingh ruyen
En ſond haer op het lijf een ſtorm met dulle buyen
Van uyt Eölien, en hoe men Iris joegh
Door lucht en wolcken heen. Dat was noch niet genoegh,
Nu heeft men noch de hel daer by te hulp genoomen.
Die was noch ongemoeyt: men doet Alecto koomen
En ſtiertſe ſchielijck uyt den afgrond van beneen
Nae boven toe, die door d'Italiaenſche ſtêen

1. Venus ſiet op de quetſuyr die ſy voor Trojen van Diomedes kreegh: Homer. 5. van Ilias.

Liep of ſy raeſend was. Ick laet het Rijck nu loopen
Daer ick wel eer op zagh; wy plegen dat te hoopen
Doe'r kans toe ſcheen te zijn; ick magh wel lydend dat
Sy 't winnen dien ghy 't gunt, en, is'er land noch ſtad
Daer met believen van uw harde wijf de Frygen,
Soo langh van haer vervolght, een woonplaets mogen krygen:
Soo bid ick u, om den beklagelijcken dagh
Dat Troje wierd verdelgt en in ſijn aſſchen lagh,
Dat my geoorloft zy voor deſe krijgs gevaeren
Mijn neef Aſcanius, ô vader, te bewaeren,
Dat ick hem 't leven bergh: Eneas werde vry
Door onbekende zeen geſolt, en waer het zy
Hy volge daer 't geluck of ongeluck hem dryve:
Stae my alleen maer toe dat dees behouden blyve,
Wilt my vergunnen dat ick hem beſchermen magh
En voeren yeuwers heen uyt deſen wreden ſlagh.
'k Heb Amatus, ick heb 't hoogh Paſos en Cythere,
Ick heb Idalium. Hy blyve ſonder eere,
Hy leve als onbekent en leg de wapens neer;
Belaſt vry dat het trots Carthago gae te keer
Die van Auſonien, doet Tyros over lieden
En landen door geheel Italien gebieden,
So hebben ſy geen quaed te wachten van die kant.
Wat heeft het hun gebaet door 't midden van den brand
Den vyand en de peſt des krygs te zijn ontloopen,
Te water en te land ſo veel gevaers met hoopen
Te hebben uytgeſtaen terwijl men Latium
Gaet ſoecken en een nieuw opgaende Pergamum?
Was het niet beter dat men door de wilde baeren
Nae 't land, daer Troje ſtond, te rugh weer had gaen vaeren
En zich geſet in d'as des vaderlands ter neer?
Geeft den ellendigen Trojaenen Xanthus weer
En Simöis, en laet my dit van u verwerven
Dat ſy de wegh weerom nae Troje mogen ſwerven.

Toen

Toen hefte Juno dus met groote gramſchap op :
Wat dwinght ghy my mijn ruſt te breken op mijn krop
En mijn verhoolen leed met woorden t'openbaren ?
Wat krabt ghy wonden op die al aen 't heelen waren ?
Wat menſch, wie van de Goon heeft uwen zoon geraen,
Wie perſte Eneas om den krijgh te vangen aen,
En tegen Turnus ſich als vyand te verklaren ?
Het Noodlot keeft hem nae Italien doen vaeren,
Dat wees hem derwaerts heen : genoomen ja, en 't zy
So als ghy voorgeeft, door Caſſandres raſerny
Gedreven : heb ick hem ſijn leger doen begeven
En aen de lichte wind betrouwen lijf en leven ?
Wie heeft hem aengeport het opperſte bewind
Des oorloghs in de ſtad te laten aen een kind,
Geruſte volckeren t'ontruſten en ontroeren
En de Tuskanen op te ruyen om te voeren
De wapens tegens die met wien ſy zijn verknocht ?
Wie van de Goon heeft hem in ſwarigheyd gebroght ?
Door wat geweld is hy daer toe van ons gedreven ?
Waer of hier Juno is die men de ſchuld magh geven ?
Waer Iris, die men uyt de wolcken ſond van daen ?
Het is onredelijck dat den Italiaen
Het ryſend Ilium met vyer en wapens naeder'
En 't voeght Prins Turnus niet, die tot een groote vader
Pilumnus had en tot een moeder de Godin
Venilia, met ruſt en vree te zitten in
Sijn eygen vaderland : maer voeght het of is 't reden
Dat Latium van de Trojanen werd beſtreden,
Dat hier een vreemdelingh den landzaet onderdruck
En d'ingeſetene doe bucken onder 't juck,
Gae ſtrijcken met den buyt, ſchoonvaders ſoeckt te maken
En maegden uyt den ſchoot haers bruydegoms ontſchaken,
Dat men met tacken van olyven in de hand
Quanſuys om vrede bidt en goed quartier in 't land

En onderwijl ſich toont in wapen op ſijn ſchepen?
Ghy koſt Eneas, als hy dapper was benepen,
Der 1. Griecken handen doen bedecktelijck ontgaen
En hilpt hem door een miſt uyt het gevaer van daen:
Ghy kunt ſijn ſchepen in ſo veele zee-godinnen
Veranderen, en zo ick mee yets wil beginnen.
Tot hulp der Rutulers en haer ſoeck by te ſtaen
Dat maeckt ghy uyt of het heel qualijck was gedaen.
Eneas is van kant: hy zy van kant en keere
Niet wederom. Ghy hebt hoogh Pafos en Cythere,
Ghy hebt Idalium: wat reden is het dat
Ghy wrevelmoedigh volck komt tergen, en een ſtad
Die ſwaer van oorlogh gaet? ſoeck ick de loſſe ſaecken
Van Frygïen te doen heel in de grond geraecken?
Ick? of die d'eerſte den ellendigen Trojaen
Den Griecken wierp te voor? waer quam het ons van daen,
Wat oorſaeck dee Euroop' en Aſien geraecken
In oorlogh tegens een, en door het vrouwe-ſchaecken
Verbreecken haer verbond? is onder mijn beleyd
Eens anders bed-genoot uyt Sparten wegh geleyt
Van een Trojaenſche pol? heb ick geweer gegeven
Of door de min de krygh gevoedt en aengedreven?
Toen had ghy moeten voor uw vrienden zijn beducht:
Nu komt ghy al te laet, en klaeght, en kijft en zucht
Om 't geen waer toe dat ghy en hebt noch recht noch reden.
Dus voer Vrouw Juno uyt vol toorn en hevigheden.
De Goden mompelden (nae yder was gezint
Tweedrachtigh onder een, gelijck van ver de wind
Wanneer het waeyen zal zich even maer laet hooren
En zacht komt ruyſſchen aen, dat in de ſchippers ooren
Brenght tydingh dat'er ſtorm en onweer is in til.
Toen ſprack Jupyn en met ſweegh heel den hemel ſtil,

1. Diomedes ende Achilles.

Het

Het aerdrijck beefd' en al de winden gingen leggen,
De zee wierd als een vloer. Hoort, ſey hy, nae mijn ſeg-
gen
En laet mijn woorden vry in uwe herten gaen:
Dewijl 't niet weſen kan dat tuſſchen den Trojaen
En den Auſonyer de vrede werd gevonden
En men haer wederzijds vereenigh door Verbonden
En ghy geen eynd en maeckt van onderlingen twiſt,
Sal ick, hoe 't heden gaet, hoe 't elck geluckt of miſt,
Wat kans dat yder heb te hoopen of te vreſen
Het zy 't een Rutuler of een Trojaen magh weſen,
Gantſch onpartydigh zijn en trecken 't my niet aen
't Zy dan 't belegh geſchied van den Italiaen
Door ſijn beſchoore lot, 't zy het een mis-verſtand is
Dat de Trojaenſche vloot in Latium gelandt is,
En dat de Frygen niet ten beſten zijn geraen
Of de voorſeggingen niet wel van haer verſtaen
De Rutuler en werd van my oock niet ontſlagen:
Wat yder heeft begoſt daer ſal hy 't zijn of dragen
Het zy dan goed of quaed. D'almogende Jupijn
Sal voor den een niet meer als voor den ander zijn.
Het Nood-lot gaet ſijn gangh en zal voor niemand wijc-
ken.
Hy ſwoer het by den poel der onderaerdſche Rijcken,
By Styx, by Flegethon en oevers ſwart van pick
Dat altijd ziedt en barnt, en ſtaefde 't met een knick
Dat heel den hemel daer van ſtond en beefd' en kraeckte,
Waer mee Jupijn een eynd van ſijne reden maeckte.
Toen rees hy overend uyt ſijnen gouden throon
Van waer hy wierd geleydt in 't midden van de Goon
Tot aen den dorpel toe. En ondertuſſchen waren
De Rutulers in 't ſpel en voerden hare ſcharen
Dicht op de poorten aen en wierpen met de hand
Veel vuur-werck om de ſtad te hélpen in den brand
En deden menigh man ter aerde nedervallen:
Maer het Trojaenſche heyr werdt binnen hare wallen

Gehouden allezins belegert en bezet
En ſy en zien voor haer geen hoop of kans om het
T'ontvluchten, laes! en ſtaen vergeefs om ſich te weeren
Op hooge toorens, en om 't ſtormen af te keeren
Beringen vaſt de muyr met maer een dunne kroon.
Hier waren Jaſius en, Hycetäons zoon,
Thymetus van de voorſt' en beyde d'Aſſaraken,
Daer Thybris, de bedaegd', en Caſtor by geraken,
Dien bey de broeders van Sarpedon, Clarus en
Sijn broeder Hemon, uyt het edle Lycïen
Geſelſchap houden; oock quam Acmon aengetreden,
Een karel die in hoogte en ſterckte ſijner leden
Sijn vader Clytius noch Mneſtheus niet en weeck.
Hy droegh een ſteen, die haeſt een halven bergh geleeck
En hy met al ſijn macht getorſt had op ſijn ſchoeren.
Den eene ſoeckt den ſtorm met ſchichten aen te voeren,
Den ander ſoecktſe weer met ſteenen af te ſlaen.
Hier brenght men brand-tuygh om de ſtad te ſteken aen,
Daer ſet men pylen op de peezen ſijner boogen.
Askaen, daer Venus is ten hoogſte mee bewoogen
En teere ſorgh voor draeght, ſtaet midden onder haer
Met ongedeckten hoofde, als een geſteente, daer
Men hayr of hals mee ciert, ſteeckt af in gulde randen,
Of als het elpenbeen dat, door des meeſters handen
In terpentynen hout of boſch-boom ingeleyt,
Een glinſterenden glans en luyſter van hem ſpreyt.
Sijn vloeyend hayr wat op geſtrickt met goude ſnoeren
Speelt los en weeldrigh om ſijn blancken hals en ſchoeren.
Ghy oock, O Iſmarus, hebt u in het geſicht
Der dappre volckeren gequeeten met een ſchicht
En een vergiftigh riet van uwen pees geſchooten,
Uyt edlen huyſe van Mæonien geſprooten,
Alwaer de vette grond van mannen werd gebouwt
En de Pactool bevloeyt den acker met ſijn goud.

Oock

Oock was'er Mneſtheus by, 't hans moedigh en verheven
Om dat hy Turnus uyt de veſtingh had gedreven,
Oock Capys, daer de ſtad van Capua nae heet.
Terwijl men wederzijds dus heftigh vocht en ſmeet
En dees' aen ſtormen en die aen 't verweeren waeren
Doorſnee Eneas in der nacht de wilde baeren:
Want al ſo haeſt hy van Evander was gegaen
Nae het Thyrrheenſche heyr ſprack hy den Koning aen,
Sey hem wie dat hy was, ſijn afkomſt, ſijn begeeren
En wat hy ſelver bracht, wat volckren in 't geweer en
In wapens tegens hem Mezents te velde bracht,
Hoe fel dat Turnus was, hoe vinnigh en onzacht,
Vertoond' hoe luttel men op menſchelijcke zaken
Sich te verlaten had en rekeningh te maken,
En hiel met bidden om ſijn hulp en byſtand aen.
Terſtond was Tarchon ree en ſonder ſtil te ſtaen
Voeght ſijne middelen en macht by de Trojanen
En ſluyt een vaſt verbond. Toen gingen de Toskanen
Te ſcheep, van 't noodlot vry, dien het door laſt der Goon
Sich by een inlandſch Vorſt te voegen was verboon.
Maer onder het beleyd eens vreemden haer te geven
't Schip van Eneas vaert voor uyt, dat op ſijn ſteven
Twee frygſe Tygers voert daer Ida over hingh
Heel aengenaem voor den Trojaenſchen vluchtelingh.
Hy ſelfs was boven op het achter ſchip geſeten
Vaſt overweegende de vreemde en ongeweete
Uytkomſten van den krygh; Prins Pallas ſat'er by
En hiel ſich ſelven dicht aen ſijne ſlincker zy.
Nu vraeght hy hem op wat geſternt hy heeft te letten
Om by de nacht ſijn kourſ' en ſtreken wel te zetten:
Nu wat hy al gevaers en ongemacken lee,
Wat hy had uytgeſtaen te land en op de zee.
Godinnen, wilt my nu den Helicon ontſluyten
En helpt my aen de zangh, op dat ick recht magh uyten

Wie met Eneas trock uyt het Tuskaenſche land,
Met wat voor volckren hy ſijn ſchepen heeft gemant,
Wie hem geſelſchap hiel en over zee quam vaeren.
Het ſchip de Tyger was het eerſte, dat de baeren
Met een beſlage kiel doorſnee, en had gelaen
Prins Maſſikus: hy quam met duyſend mannen aen
Die all' uyt Cluſium en Coſen met hem voeren.
Dees hadden licht geweer, een koker om haer ſchoeren
Met pylen en daer by een dodelijcken boogh.
Den barſſen Abas volght, en al wat met hem toogh
Was braef in wapens tot de minſte die der waren;
Op 't achter-ſchip blonck een Apol met gulde hayren
Van Populonia had hy ſes honderd man,
Ervare krijgsluy, en noch driemael honderd van
Het eyland Ilve, dat van yſer overvloedigh
Niet uyt te putten is en daer op trots en moedigh.
Aſylas was de derd', Hy was der Goden tolck
Door wien ſy haer geheym ontdeckten aen het volck,
Die 't ingewand van 't vee en ſterren uyt kon leggen,
Die het voorſpoockſel van den blixem wiſt te ſeggen
En wat de vlucht en zangh der vogelen beduydt.
Dees maeckte raſch een gros van duyſend knechten uyt
Dicht met haer ſpieſſen in malkanderen geſlooten,
Die die van Piſe (by d'Alpheeſche ſtroom geſprooten)
Uyt hare ſtad, op den Tyrrheenſchen bôom gebouwt,
Hem hadden toegevoeght en ſijn gebiedt vertrouwt.
Den ſchoonen Aſtur volght, die braef en welgeſchapen
Sich op ſijn paerd verlaet en op ſijn weer-ſchijn wapen.
Drie honderd karels had hy by zich, die hem al
Bereydt te volgen zijn waer hy haer brengen zal,
Die de Cereters, die de Minionſche velden,
Die 't oude Pyrgum en Gravisken hem beſtelden.
O Cygnus, 'k ſal u oock niet laten ongenoemt,
Der Lygren Overſt' en door oorlogh hoogh beroemt,
Noch u, Cupavo, met uw kleyn gevolgh verſwygen,
Op wiens helm nae om hoogh de ſwaene-veeren ſtygen,

Een

Een teycken van de minn' uws vaders, van ſijn ſchuld
En voorigh weezen. Want als hy met ongeduld
Betreurde Phäethon en onder 't loof en blåeren
Der populieren, die voor heen 1. ſijn ſuſters waeren,
Verſoete met geſangh ſijn minn' en droefenis,
So ſeyt men dat hy in een ſwaen verandert is,
En, in den ſachten dons aflevende zijn jaren,
Al ſingende van d'aerd nae het geſternt gevaren.
Sijn zoon verſellende ſijn mackers in de vloot
Dee den geweldigen Centaurus met een groot
Getal van riemen door het water heen gaen ſtreven.
Hy bruyſt'er deur en hoogh tot in de lucht verheven
Gelijckt een groote klip en dreyght de diepe zee
Die met een lange kiel hy van malkandren ſnee.
Oock voerden Öknus uyt ſijn vaderlijcke landen
Sijn troepen: 2. Mantus zoon, des Profeteſs' en van den
Stroom Tyberis. Hy had de ſtad van Mantua
Getimmert en bemuyrt, en haer geheeten na
Sijn moeder. Mantua ſo rijck van groote-vaders:
Maer niet uyt eene ſtam of uyt de ſelve aders
Geſprooten altemael. 't Geſlacht is driederhand
En elck heeft onder zich vier volckeren in 't land;
Sy ſelfs is 't hooft van all' een dees' haer onderdanen:
't Geweld en macht is by het bloed van de Tuskanen.
Oock wapent'er Mezents vijf honderd hier van daen
Die alle tegens hem het harnas trecken aen,
Daer Mincius (uyt het Benaker meyr geſprooten)
Het hooft met water-lieſch bedeckt mee aen quam ſtooten
In een vyandlijck ſchip. Oock komt Aulethes aen
En doet ſijn volck de zee met honderd boomen ſlaen
De wadden ſchuymen door het veegen van de vloeren.
Hy voert den Triton, die de ſtroomen ſtelt in roeren

1. Phäethons ſuſters in de popelier boomen verandert. De Fabel van Cygnus is te ſien in het tweede boeck der Transform. van Ovidius.
2. Dochter van den waerſegger Tireſias.

Met ſijnen hoorn; ſijn borſt en boven lijf, tot aen
Sijn middel toe, is voor gelijck een menſch gedaen
Met rouw en borſtigh hayr; ſijn buyck gelijckt een walvis
En eyndight in een ſtaert die 't eynde langh en ſmal is.
't Schuym bruyſcht den wildeman van vooren tegen 't lijf.
De ſchepen maken uyt een vloot van ſes mael vijf
Daer ſo veel Overſten en uytgeleſe hoofden
Mee quamen aen tot hulp van die van Troje, en kloofden
Met kopre galioens het bracke vlack van een.
En nu ſo was den dagh heel van den hemel heen,
De Maen ten halven met haer nacht-karos gekoomen,
Eneas ſelfs had aen het roer ſijn plaets genoomen
En ſloegh de zeylen gae (want ſijn bekommeringh
En ſorgen leden niet dat hy te ruſte gingh)
Wanneer hem quam op zee ontrent ter halverwegen
Een Rey van Nymfen, van ſijn reys-genooten, tegen,
Die uyt meedoogentheyd de moeder Cybelé
Van ſchepen had gemaeckt 1. Godinnen van de Zee,
En nu gelijckerhand aen ſwommen en de baren
Doorſneen ſo ſterck als ſy voor heen van ſchepen waren.
Sy kenden haren Vorſt van verr' en gaven haer
Als danſſend' om ſijn ſchip. Cymodocé, die daer
De welbeſpraeckſte was, ſlaet aen den achter-ſteven
Haer rechterhand, en met den rugge wat verheven
Roeyt met de ſlincker vaſt ſtil onder 't water voort.
Toen ſprack s' hem aen die hier niet van en had gehoort
En niet en wiſt wat dat haer over was gekoomen.
Eneas, zey ſy, die u oorſprongh hebt genoomen
Uyt Goden, waekt ghy niet? waek vry en vier de ſchoot.
Wy waren onlangs noch uw ſchepen, uwe vloot,
En eertijds boomen, eer dat ghy ons hebt doen bouwen,
Op het Ideeſch geberght gegroeyt en omgehouwen i

1. Hoe dat in ſijn werck gingh is hier in het negende Boeck verhaelt.

Nu

Nu zijn wy Nymfen, die, wanneer met vyer en vlam
De felle Rutuler ons overvallen quam,
Uw touwen tegen wil en danck in ſtucken braken,
En ſoecken u in zee om u bekent te maken
Wat dat ons overquam. 't Was moeder Cybelé
Die uyt meelyden ons dit weezen krygen dee
En de gedaente van Godinnen heeft gegeven
Om onder 't water voorts in deſen ſchijn te leven:
Maer 't kind Askanius werd binnen muyr en gracht
Omcingelt en beſet van 's vyands gantſche macht
En hard bevochten van de woedende Latynen.
Nu is het paerde-volck der wackre Arcadynen
Dat zich gemenght heeft met den dapperen Tuskaen
Al op de plaets daer hun belaſt is heen te gaen.
Prins Turnus heeft in zin en vaſtlijck voorgenoomen
Strax tuſſchen beyden met ſijn ruytery te koomen
Om te beletten het vervoegen met de ſtad.
Op op dan, en beveelt uw kameraden dat
Sy haer ten eerſten in de wapenen begeven
So haeſt de Dageraet den duyſter heeft verdreven,
En neemt u ſchoot-vry ſchild, dat u de Vuyr-god ſchonk
En rondom met een rand van louter goud beklonck.
Op morgen, ſo ghy acht wilt neemen op mijn ſeggen,
Sult ghy de Rutulers met menighte zien leggen
Verſlagen in het veld. Hier mee had ſy gedaen
En met haer rechterhand in 't ſcheyden heeft ſy aen
Het ſchip van achteren een ſulcken duw gegeven
(Gelijck als ſy van ouds op 't vaeren was bedreven)
Dat het door 't water vloogh ſo ſpoedigh en geſwind
Gelijck een ſchicht of pijl die voet houdt met de wind.
De vordre Nymfen deen oock d'andre ſchepen ſpoeden.
Eneas ſelfs wiſt niet wat dat hy ſouw vermoeden
Onkundigh in de ſaeck, en ſat als ſtom en ſtijf.
Dit voorſpoock evenwel geeft hem een hert in 't lijf.
Toen heeft hy ſijn geſight geſlagen van beneden
Nae 't hemelſche gewelf en dus in 't kort gebeden:

O goe-

O goede Cybelé, O moeder van de Goon,
Ghy die daer ſteden voert met toorens om uw kroon,
Die Dyndyma bemint, ghy die voor uwe wagen
Twee roſſe leeuwen hebt in een geſpan geſlagen,
Nu ſal 'k my onder u begeven in den ſtrijd:
Ick bid u dat ghy den Trojanen gunſtigh zijt
En dat dit voorſpoock ons ten beſten magh gedyen.
Dus ſprack hy, en de Son quam ondertuſſchen ryen
En weerom rollen aen en dee de nacht vergaen.
Voor eerſt belaſt hy elck te volgen ſijne vaen,
Spreeckt hun een hert in 't lijf, vermaent ſijn metgeſellen
Haer te bereyden en zich tot den ſtrijd te ſtellen,
En nu kreegh hy de ſijn' en 't leger in het oogh
Van de campanjen af, en heeft terſtond om hoogh
Met ſijnen ſlincker-arm ſijn vlammend ſchild geheven,
Waer op ſy dadelijck van uyt de muyren geven
Een yſſelijck geſchrey, dat tot de ſterren gingh
De hoop van 't eynd te ſien van haer belegeringh
Ontvonckt de gramſchap in den boeſem der Trojanen.
Sy werpen ſchichten, dick en dicht, gelijck de kranen
De lucht doorſnyden, die met groot en bly geluyt
Beneen de wolcken haer begeven voorwinds uyt
Het zuyden van de Nijl na de Strymonſche ſtroomen.
Dit 's Koningh Turnus als wat wonders voor gekoomen
En 't ſcheen ſijn' Overſtens een vreemd en ſeldſaem dingh
Die niet en wiſten waer dat die veranderingh
Van daen quam tot dat ſy omzagen en in 't ende
De Vloot vernamen, die het na den oever wende,
En zagen heel de zee met ſchepen dryven aen.
Een vuyr ſcheen van den top des helms om hoogh te gaen,
Eneas gulde ſchild dee niet als vlammen braecken,
So de Cometen by een heldre nacht ſtaen blaecken,
Vervaerlijck, rood als bloed: of ſo de fellen hond
Des ſomers ſtaet en gloeyt, en heet en ongeſond

Den

Den menſchen hitt' en dorſt en ſieckten brenght en koortſen
En ſteekt het bloed in brand met doodelijcke toortſen
En maeckt den hemel droef. Maer Turnus even koen
Laet daerom niet terſtond zich derwaerts heen te ſpoen
En het aenkomend heyr het landen te beletten
En te verhinderen de voet op 't ſtrand te ſetten,
Spreeckt ſelfs ſijn krijghs-volck aen en port en moedight haer:
Sa, mannen, ſey hy, nu hebt ghy verkregen daer
Ghy menighmalen om gewenſcht hebt van te vooren:
't Komt u nu ſelver t'huys; nu is den tijd gebooren
Dat ghy uw vyand voor de vuyſt kunt taſten aen;
Het is in uwe macht en handen hem te ſlaen;
Elck wille nu ſijn wijf en huys gedachtigh weſen
En doen gelijck als ſijn voorouders deen voor deſen;
Elck houw zich vroom en ſoeck met ſijne rechterhand
Eer in te leggen; laet ons ſelfs gaen na het ſtrand
En lopen haer te moet terwijl ſy zijn in 't vreſen
En haer de voeten noch niet vaſt en ſullen weſen
En glippen als ſy eerſt getreen zijn op het land.
Men ſiet dat het Geluck den ſtouten biedt de hand:
Dus ſprack hy, en heeft by ſich ſelven overwogen
Wie dat hy het belegh ſouw toe vertrouwen mogen
En met wat troepen haer beſt trecken te gemoet.
Eneas middlerwijl ontſcheept ſijn volck en doet
Haer met touw-bruggens uyt de hooge ſchepen landen.
Veel namen 't water waer wanneer het van de ſtranden
Weerom te rugge liep en na de zee toe drongh,
Die haer begeven op de bancken met een ſprongh,
Oock waren'er die langs de riemen neder ſtreeken:
Maer Tarchon, die van verr' een plaets had afgekeeken
Daer diepte ſcheen te zijn en tegen 't ryzend ſtrand
Het water niet en brack, maer waſſende na 't land
Gingh ſonder barningen en ſtil en effe vloeyde,
Belaſte 't bootſvolck dat men derwaerts heenen roeyde.

Sa

Sa, zey hy, brave maets, ruckt uwe riemen aen,
Rept u en ſpoeyt en doet de ſchepen derwaerts gaen,
Snydt met uw ſtevens dit vyandlijck land in ſtucken
Dat ſelfs de kielen daer een veur in d'aerde drucken:
Ick maeck gheen ſwaerigheyd mijn ſchip op fulck een ſtrand
Te breken ſoo 'k maer eens geraecken magh te land.
Toen vielen s' altemael op Tarchons laſt aen 't roeyen
En deen de ſchepen met geweld van riemen ſpoeyen
Na den Latynſchen bôom en ſetten 't tegen 't land
Tot dat ſy quamen met den boegh op 't drooge zand,
Daer s' al te ſamen on-beſchadight zitten bleven
Behalven Tarchons ſchip, dat zo het wierd gedreven
Met alle kracht op 't hoogh van een oneffen banck,
Bleef hangen waggelen en ſlingerde ſo lanck
Op d'een en d'ander zy, hoe 't oock wierd opgehouden,
Tot dat de barningen het van malkander ſpouden
En ſetten al het volck in 't midden van de zee
Dat het afloopen van het water ſleepte mee,
En door de ſtucken van de riemen, doften, bancken
(Die 'r dreven in de weegh) en maſten, ſprieten, plancken
Belemmert niet en wiſt te raecken aen het land.
De dappre Turnus paſt te weſen by der hand
Ruckt al ſijn macht by een, treckt ſijnen vyand tegen,
Set ſich op 't ſtrand om hem te ſtuyten onderwegen.
En nu blies men alarm: Eneas d'eerſt van all'
Op hoope dat de ſlagh hem wel gelucken zal
Is op de benden van het landvolck aengevallen,
Velt de Latynen neer, oock Theron, onder allen
D'uytſtekenſte, die ſelfs quam op Eneas aen.
Dees heeft hy 't punt dwers door ſijn kopren ſchild doen gaen,
Door kolder, ſtijf van goud, tot binnen in ſijn zyde.
Toen trof hy Lykas, die nae 's moeders overlyde
Was uyt haer lijf geſneen en Phebus toegewijdt,
En die, 't gevaer des mes ontkomen doe ter tijd,

Nu

Nu ſterven moſt. Niet ver van daer ley hy ter aerde
Den ſellen Gyas en Ciſſeus den onvervaerde,
Die heele troepen met de knodſe maeckten neer.
Maer nu en konden haer noch Herkules geweer
Noch eygen vuyſten noch haer ſtercke ſpieren ſparen,
En 't baet' haer niet dat ſy Melampus zoonen waren,
Alcides kammeraed die hem geſelſchap hiel
So langh voor hem op d'aerd yet uyt te richten viel.
Oock heeft hy Faro, die aen 't ſnurcken was en poffen
Vol ydelheyd en wind, vlack in ſijn keel getroffen
En hem voor eeuwigh met een ſchicht de mond geſtopt
Dat hy ſijn woorden voorts heeft in ſijn hals gekropt.
En ghy, O Cydon, had al mee de reſt gekregen
Van de Dardaenſche hand en doodt in 't zand gelegen
Niet eens meer wetende van al de liefde, daer
Ghy ongeluckige mee ſwanger gingt, ten waer
De bende van uw broers u byſtand had gegeven
En uwe zy geſtut met een getal van ſeven,
Dat telkens een gelijck getal van ſchichten ſchoot
Uyt ſeven handen, die ten deele ſonder nood
Of hinder hem te doen van ſchild en helm af ſpringen,
En die ten deele mis en hem bezyden gingen
Door gunſt van Venus, die ſe van hem weerden af
Of maeckte dat het maer een lichte ſchamp-ſchoot gaf.
Toen ſprak hy tot Achaet: Lang ſchichten aen en piecken
Van die daer ſtonden in het lichaem van de Griecken
In 't veld voor Troje: nu en ſal der geen van al
De Rutlers zijn daer ick om niet na ſchieten ſal
Of die my te vergeefs een ſchicht ſal doen verſpillen.
Toen heeft hy met de hand een groote pieck doen drillen
En wirpſe; deſe vloogh door 't ſchild van Meon heen
En gingh hem door 't panſier en door ſijn borſt met een
Sijn broer Alkanor is terſtond te hulp gekoomen
En heeft hem in den val in ſijnen arm genoomen
Hem onderſteunende: de pieck hiel haren pas
En trof hem in den arm, ſo bloedigh als ſy was,

Die

Die aen ſijn ſchôer, gelijck als doodt, is hangen blyven
Dat hem ſijn rechter hand en ſenuwen verſtyven.
Toen vatte Numitor ten eerſten na de ſpeer
En ruckte s' uyt het lijf ſijns broeders, die hy weer
Wierp na Eneas toe, maer ſy kon hem niet treffen
En heeft geen ander quaed gedaen, als dat ſy effen
Den dapperen Achaet een ſchrap gaf in ſijn dy.
Oock quam'er Clauſus jongh en friſch van lichaem by,
Die op ſijn Curen en Sabynen ſich verhefte.
Hy wierp een ſchicht van ver nae Dryopes en trefte
Hem onder ſijne kin heel ſwaerlijck in de ſtroot
Dat hem het leven en de ſpraeck gelijck ontſchoot.
Hy ſtorte tegen d'aerd en heeft veel bloeds geſpoogen.
Drie Thracers, herwaerts uyt het noorden aengetoogen,
En noch drie andre, die haer vader Idas zand
Van Iſmarus van daen, hielp hy al mee van kant
En ley s' al t'ſamen neer door veelerley gevallen.
Oock quam Habeſus en d'Arunkers met haer allen
Aen loopen en Meſſaep, Neptunus zoon, daer by,
Die heerlijck toonde met ſijn braye ruytery.
Nu trachten die, nu dees', elkandren wegh te jagen.
Selfs op den dorpel van Auſoonje werd geſlagen.
Gelijck de winden, als ſy in het ruyme vack
Des hemels raecken aen 't krackeelen, even ſtrack
En met gelijcke moed en macht te ſamen kampen,
Sy onder haer, noch zee, noch wolcken willen ſchampen,
't Gevecht hanght langen tijd in twyfel (wijl het al
Staet tegen een gekant) wie dat het winnen ſal:
Niet anders ſiet men d'een den anderen ontmoeten.
Men vecht'er hand aen hand, ſet voeten tegens voeten.
Maer aen een ander oord (daer door een harden ſtroom
Den oever was beſleept met menigh key en boom)
Prins Pallas ziende dat ſijn paerd-volck, onbedreven
Tot een gevecht te voet, hun paerden moſt begeven
Dewijl d'oneffe plaets haer ried te ſitten af:
En zich voorts op de vlucht voor de Latyners gaf,

Heeft

Heeft (dat hem maer alleen was overigh gebleven
In deſen hoogen nood) d'Arkaders moed gegeven,
En nu met bidden, nu met woorden, ſcherp en ſtraf,
Haer 't hert weerom ontvonckt dat ſcheen dat hun begaf.
Waer, riep hy, vlucht ghy heen mijn beſte kameraden?
Ick bid u, om u ſelfs, om uwe dappre daden,
Om Vorſt Evanders naem, om meen'gen ſlagh en tocht
Die ghy met hem begoſt en t'ſamen hebt volbrocht,
En om mijn lof, die ſijns nae-yvrigh ben en garen
Souw volgen 't ſpoor van eer, dat hy is ingevaeren,
Betrouwt uw voeten niet: wy moeten derwaerts gaen
Van waer de vyand dichtſt op ons komt dringen aen
En maecken met de hand en wapenen een open;
Daer werden ghy en ick weerom nae toe geropen,
En ghy, en Pallas, van ons vaderland gedaeght.
't Is geen geweld noch macht van goden dat ons plaeght:
't Zijn menſchen, ſo als wy, waer mee wy vechten moeté.
Sy hebben niet meer als twee handen en twee voeten:
Die hebben w' oock, en zijn niet minder in getal.
Aen d'eene kant ſchut ons de zee als met een wal
Te land en is voor ons geen kans om wegh te raken:
Of willen w' over zee na Troje zeyl gaen maken?
Dus ſprack de Vorſt en gingh recht op den vyand aen
En brack'er midden in daer hy ſe dichtſt ſag ſtaen.
Hier heeft ſich Lagus hem eerſt in de weegh gegeven
Door 't ongeluck van ſijn rampſalig lot gedreven,
Dien Pallas, wijl hy tracht een groote ſware ſteen
Van d'aerd te tillen, trof recht in het rugge-been
Daer het de ribbens ſcheydt: maer Hisbon in het bucken
Dacht hem, terwijl hy ſocht de ſchicht daer uyt te rucken,
Van boven onvoorſiens te raken, maer het ging
Hem tegens ſijne hoop: want Pallas ſelfs ontfing
Hem eerſt en duwde hem (terwijl hy was onſteken
En raeſend' om de dood ſijns kameraeds te wreken)
De kling in ſijne long. Toen is hy Stenelus
Te keer gegaen; na hem gold het Anchemolus

Die uyt het oude huys van Rhetus was geſprooten
En ſijne welluſt by ſijn ſtief-moer had genooten
En in ſijns vaders bed een bloedſchand dorſt beſtaen.
Oock ſag men hem aldaer twee Rutulen verſlaen,
Gebroers en tweelingen, die Daucus zoonen waren,
Laryd en Tymber: ſo gelijck van leeſt en hayren
Van aengeſigt en als, dat ſelfs haer ouders daer
In dwaelden, dat voor hun een ſoete doolingh waer:
Maer nu heeft Pallas haer een hard verſchil gegeven.
Want Tymber heeft hy 't hooft ter ſchoudren af gedreven
En van Larides arm hieuw hy de rechterhand,
Die na hem ſoeckt en leyt en lilt en rept in 't zand
Met vingren, hallif-doodt, en taſt vaſt na den degen.
D'Arkaders, door de ſpijt en ſchaemte, die ſy kregen,
En door dit ſcherp vermaen ontſteken in haer bloed
En ſiende wat haer Prins al vroome daden doet,
Ontfingen nieuwe kracht en moed om weer te wennen.
Toen heeft hy Rhetus, die hem dacht voorby te rennen
En op ſijn wagen met twee paerden henen vlood,
Doortroffen met een ſpiets die hy na Ilus ſchoot,
Die deſen tyd noch kreeg tot recking van ſijn leven
Want Pallas had'er een met kracht na hem gedreven
Die Rhetus, tuſſchen bey gekomen, onderſchiep
Als hy voor Tenthras en ſijn broeder Tyres liep,
So dat hy buytelde half dood van ſijne wagen
En 't veld der Rutulers met hielen heeft geſlagen.
En even als, wanneer de wind den herder dient
Des zomers na ſijn wenſch, hy boſſchen ruygt en grient
Steeck hier en daer in brand, die weeligh haeſt gaet weyen
Na 't midden toe en zich voorts wijd en zijd verſpreyen:
Hy zit en ziet het aen met vreugd en wel te vreen:
Niet anders ruckt zich al de macht weer om by een
(Om Pallas by te ſtaen) van die aen 't vluchten waren.
Maer ſiet, Haleſus een groot krijgsman en ervaren

In 't

In 't ſtuck van wapenen treckt onder het behoed
Van ſijn helmet en ſchild den vyand te gemoet,
Neemt Ladon, Pheres en Demodokus het leven,
Hackt Strymons rechter hand, die hy had opgeheven
Om hem te keelen, met het blinckend lemmer af,
Werpt Thöas met een ſteen recht voor ſijn ſtar en gaf
Hem ſulcken lick dat hem het bloed en breyn en oogen
Gemengelt onder een ter kop en pan uytvloogen.
Sijn vader, willende voor 't noodlot hem behôen,
Had hem bedecktlijck in de boſſchen op doen vôen:
Maer als den ouden man in 't eynd ſijn gryſe braeuwen
Geloocken had ſo heeft de Schick-godin haer klaeuwen
Op hem geſlagen en 't Evandriſche geweer
Haleſus toegewydt, dien Pallas ging te keer
Dus biddende voor heen: Wilt, vader Tyber, geven
't Geluck aen deſe ſchicht, die heb ick opgeheven,
Dat door Haleſus borſt dit yſer moge gaen:
Ick ſal ſijn wapenen en deſe plundjen aen
Uw eyken hangen op. Hy heeft gehoor gekregen:
Want den rampſaligen Halees, terwijl hy tegen
Den vyand ſijnen vriend Imâon deckt, ontbloot
Hy ſijne borſt en krijgt een onverhoede ſchoot.
Maer Lauſus niet te min is by den troep gebleven,
En, om gôe moed aen het verbaeſde volck te geven
Dat in die nederlaegh niet weynigh was ontſtelt,
Drong weder in, en heeft eerſt Abas neer gevelt
Die voor in 't ſpits ſtond en alleen den vyand ſtaen hiel,
Daer menigen Arkaed en Tusker en Trojaen viel
Die eertijds 't vinnig ſwaerd der Griecken was ontgaen.
De troepen quamen op malkander ſtooten aen
Gelijck in Overſten in krachten en in knechten;
Van achtren dringen s'aen om voor te zijn aen 't vechten
En dubblen de geleen ſo dicht en dick, dat zy
Noch wapens door den drang noch hand en hebben vry.
Aen d'eene kant werdt haer van Pallas moed gegeven,
Aen d'andre werden ſy van Lauſus aengedreven,

En haren ouderdom verſchilt niet veel van een:
Twee jongelingen, ſchoon van aengeſight en leen,
Maer die de Luck-godin geweygert had te keeren
Weer in haer vaderland, en 't was Jupijns begeeren
Dat ſy bey tegen een niet quamen aen de hand:
Een grooter vyand zal haer helpen haeſt van kant,
En ondertuſſchen quam Prins Turnus met ſijn wagen
Dwers door de troepen heen in aller haeſt aen jagen
Om Lauſus op 't vermaen 1. ſijns ſuſters by te ſtaen
En ſprack ſijn kameraeds met deſe woorden aen
So haeſt als hy haer ſag: 't Is tijd den ſtrijd te ſtaken,
Ick maer alleen wil my na Pallas her gaen maken,
Hy is voor my alleen: ick wenſchte dat ſijn vâer
Om deſe kamp te zien hier tegenwoordig waer.
Op dit bevel zijn ſy ter zyden af geweken.
Dit ſiende Pallas en verwondert over 't ſpreken
Van Turnus ſtond als ſtom en zag hem doncker aen
En liet ſijn oog van ver rondom den Koning gaen,
Beſiet het groote lijf van boven tot beneden
En gaf hem wederom dit antwoord op ſijn reden:
Of om den vette buyt die 'k hier ſal halen, of
Om een doorluchte dood ſal men mijn naem met lof
Verhalen, en wat lot dat ick van tween ſal krygen
Daer is mijn vader mee te vreen; wilt van hem ſwygen
En laet uw dreygen ſtaen. Hier mede trad hy ſtout
In 't midden van het veld. D'Arkaders werden koud
En 't bloed beſtierf haer om het hert als ſy dit ſagen.
De forſſe Turnus flux geſprongen van ſijn wagen
Heeft zich om hem te voet te nadren toegeſtelt
Gelijck een leeuw, die van een hoogte verr' in 't veld
Een ſtier ſiet ſtaen, die 't zand om hoogh werpt met ſijn pooten
En 't vechten heeft in zin en garen was aen 't ſtooten,
Vliegt haeſtig na hem toe: ſo quam oock Turnus aen,
En als hy nu ſo wijd van Pallas was van daen

1. Juturna, de ſuſter van Turnus.

Dat

Dat dees' hem meynde nu te hebben binnen micken,
Trad Pallas d'eerſte toe of 't zich had willen ſchicken
En 't luck hem dienſtig zijn, die een gevecht beſtond
Waer in hy zich niet wel gelijck van krachten vond,
En heeft dees woorden na den hemel toe geſonden:
Om 't huys mijns vaders, daer ghy herbergh hebt gevonden,
Om ſijne tafel, daer ghy waert een vreemdeling
En ghy gingt ſitten aen en hy u aen ontfing,
Bid ick u, Hercules: wilt my te hulpe koomen
In het grootmoedig ſtuck dat ick heb voorgenoomen!
Hy zie half-doodt dat ick 't bebloede harrenas
Hem van ſijn lichaem ruck daer hy ſo trots op was,
En Turnus ly en zie het aen met ſtervende oogen
Dat hy verwonnen is en van my uytgetoogen.
Alcides hoorde 't aen en ſmoord' een ſware zucht
In 't binnenſt van ſijn hert en ſtorte ſonder vrucht
Vergeeffe tranen uyt. Toen ſprack met ſoete reden
Jupijn ſijn 1. zoon dus aen: Stell' u hier in te vreden:
Elck is ſijn dag geſet. Den tijd des levens van
Den menſch is kort, die hy oock niet herhalen kan:
Maer ſijnen lof en faem door daden te doen duyren
Dat is een werck des deugds. Rondom de hooge muyren
Van Troje vielen ſo veel ſoonen van de Goon,
Sarpedon bleef'er oock al was 't mijn eygen zoon.
Eer lang werd Turnus van ſijn noodlot oock geropen.
Hy is al mee ſijn perck by nae ten eynd gelopen
Dat hem te leven van de Goon was toegeſtaen.
Dus ſprack Jupijn en ſloeg ſijn oogen daer van daen
En wende ſijn geſigt weg van der Rutlen landen.
Maer Pallas ſchoot een ſpies na Turnus uyt ſijn handen
Met alle kracht en ruckt het blinckend ſwaerd van leer.
De ſchicht vlieght voort en komt ontrent ſijn ſchouder neer

1. Hercules, van Jupiter gewonnen by Alcumens.

Alwaer ſy in den rand des ſchilds een open maeckte
En even met een ſchrap den grooten Turnus raeckte,
Die toen een eyke ſchicht, met een verſtaelde punt
Voor aen, nae Pallas wirp op wien hy 't had gemunt
En al een wijl gemickt eer dat hy heeft geſchooten.
Sie, ſey hy, of de mijn niet beter deur ſal ſtootên,
Die midden door ſijn ſchild, door meenig kopre plaet
En overtreckſels van veel oſſen-huyden gaet
En door 't panſier tot in ſijn borſt is voortgevlogen,
Daer hy de ſchicht, maer te vergeefs, heeft uytgetoogen.
Door eene ſelve weg loopt bloed en leven uyt.
Hy ſtort op ſijne wond' en geeft een groot geluyt
Met ſijne wapenen met hem ter neer geſmeeten
En heeft in 's vyands aerd' al ſtervende gebeeten.
Maer Turnus ſtaende met ſijn voet op Pallas borſt
Sey, ghy Arkaders, brenght dees boodſchap aen uw Vorſt,
Ick ſend ſijn zoon hem t'huys gelijck als ſy verdienden.
't Graf ſchenck ick hem en al wat daer aen voor de vrienden
Of eer of trooſt is vaſt. Het ſtaet hem koſtelijck
Dat hy Eneas heeft geherbergt in ſijn Rijck.
Dus ſprekend' is hy aen het plunderen getegen
En ruckt hem van het lijf den draegband van ſijn degen,
Waer op men 't ſchelmſtuck en de bruygoms had verbeelt
Die men 1. op eene nacht den beck af had geſpeelt
En ſchandelijck vermoort in hare bruylofs-kamer.
Dit had Eurytion heel konſtig met den hamer
Op 't koſtelijck beſlag gedreven in het goud,
Die Turnus maeckt te buyt en voor de ſijn nu houd
En daer hy bly mee is dat hy die heeft gekregen.
De menſchen weeten niet hoe 't noodlot is gelegen

1. De dochters van Danaus tot vijftigh in getal hebben de ſoonen van Egyptus hare man op eene nacht omgebracht behalven eene Hypermeſtra, die haren man Lynceus het leven behouden heeft

En

En wat voor deel of lot haer te verwachten ſtaet,
Noch maet te houden als 't haer wel en weeldrig gaet.
De tijd ſal koomen dat zich Turnus ſal beklagen
Dat hy ſijn handen oyt aen Pallas heeft geſlägen,
En wenſchen dat hy dat af koopen kon, hoe duyr
Het hem oock quam te ſtaen, en deſen buyt en uyr
En dag vervloecken. Maer de metgeſellen leyen
Den dooden op een ſchild met veel gekerm en ſchreyen
En droegen 't lichaem wegh. O Pallas, die tot eer
En grooten lof en rouw dijn ouden vader weer
Te huys komt, deſe dag was d'eerſte van uw leven
Die u ten oorlogh zond en u de geeſt dee geven,
Doch niet voor dat ghy had door uwe rechterhand
Een hoop van Rutulers geſtapelt in het zand.
En 't waren nu alleen geen lopende geruchten
Die tyding bragten van dees nederlaegh en 't vluchten
Der Teukren, maer een boo komt haeſtig vliegen aen
En doet Eneas de gelegentheyd verſtaen
Hoe 't meer als tijd was om ſijn volck te hulp te koomen
Dat nu al deynſd' en had miſſchien de vlucht genoomen.
Al wat ontrent hem was maeyt hy ter aerde neer
En maeckt zich midden door den drang met ſijn geweer
Een ruyme baen, vol hitt' en toorn, om u te vinden
O Turnus, die noch laeu van 't doodſlaen ſijner vrinden
Hoogmoedig treedt in 't veld. 't Is al Evander, 't is
Al Pallas wat hy ziet; de taſelen, den dis
Daer hy, een vreemdeling, had onlangs aen geſeten,
De handen, wederzijds gegeven onder 't eeten,
Zijn hem alſins in 't oog. Hier grijpt hy met ſijn hand
Vier jongmans, levendig, en aen een andre kant
Noch ſo veel, om die voor de ſchimmen van de dooden
Te doen op offeren aen d'onderaerdſche Goden,
En haer lijck-vyeren te begieten met het bloed
Van de gevangens en 't te plengen in den gloed.
Toen meynd' hy Magus met een felle ſpies te raken,
Maer dees' ondook 't en wiſt door liſt zig vry te maken:

Sy vloog hem over 't hooft, en hy vol nedrigheyd
Omhelſd' Eneas knie en heeft tot hem geſeyt:
Ick bid u om de geeſt dyns vaders, om 't vertrouwen
Dat ghy hebt op Askaen, wilt deſe ziel behouwen
Voor vader en voor zoon! Ick heb een groot kaſteel
Daer ick veel ſchatten heb begraven leggen, veel
En machtig ſilver-werck, gehouwen en gedreven.
Tot veel talenten toe (noch heb ick daer beneven
Een groot gewicht van goud, gewrocht en ongewrocht)
Der Teukren zeege bleef daerom niet onvolbrocht
Daer draeyt haer winſt niet op. Een ziel, eens menſchen leven
Kan niet veel onderſcheyds in hare ſaken geven.
Hy had geſeyt, waer op Eneas hem dit weer
Voor antwoord gaf: Uw goud en ſilver en wat meer
Van uwe ſchatten is, daer ghy af weet te praten,
Soeck dat uw kinderen en erven na te laten:
Dit krijgs-quartier dat nam eerſt Turnus weg, wanneer
Hy Pallas ombracht: dit doet mijnen vader zeer,
Dit voelt ſijn geeſt, dit voelt Askaen. Na deſe reden
Grijpt hy hem by den helm ('t was te vergeefs gebeden)
Met ſijne ſlincker hand, ruckt hem den hals op zy
En duwt'er 't lemmer in tot aen 't geveſt. Dicht by
Stond Emons zoon: hy was een prieſter der Godinne
Diaen en van Apol, en onder ſijne kinne
Bond hy ſijn hulſel met gewyde banden vaſt.
Hy was in 't wit gekleedt en blanck geharrenaſt
En ſtack geweldigh af van boven tot beneden.
Dees dreef hy langs het veld met hem in ſtryd getreden,
En ſtaend' op ſijne borſt ſo hy gevallen lagh
Heeft hem geoffert en voor eeuwig van den dagh
En licht berooft. Sereſt, om tot een zeege-teyken
Sijn wapens Mars ter eer te hangen aen een Eyken,
Droegh s' op ſijn ſchouders wegh. Vulcanus zoon quam aen
('t Was Koning Ceculus) en hiel de troepen ſtaen

Met

Met Umbro, Colonel de Marſen: die te ſaemen
Haer volck herſtellen dat ſy weer in order quaemen.
Eneas dringht al voort: had nu de ſlincker hand
Van Anxur met zijn ſwaerd en den geheelen rand
Van ſijnen ſchild gehackt. Dees had van groote ſaecken
Geſproken en hem dacht daer toe te ſullen raecken
En dat'er macht ſouw zijn by 't geen hy had geſeyt,
En hief miſſchien ſijn moed vol van vermetelheyd
Tot aen den hemel toe en had zich gryſe hayren
Belooft en toegeſeyt met ouderdom van jaeren.
Tarquyt braeverend' in een blinckend harrenas
(Die van een boſch-god by een Nymf gewonnen was)
Gingh op Eneas aen, die dapper was onſteken
En heet op moorden, maer een tree te rugh geweken
En onderhaelende ſijn ſpies braght hem ſo ſwaer
Een ſchoot, dat ſy gingh dwers door ſijn beuckelaer
En panzer heen en hem het naderen belette.
Doe hieuw hy hem, die ſich om veel te ſeggen zette
En ſmeeckte te vergeefs, 't hooft van zijn ſchouders, dat
Het tegen d'aerde ploft', en 't laeuwe lichaem wat
Voortſchoppende ſprack dus op 's vyands boeſem ſtaēde:
Legh daer nu neer, ghy, die u ſo onſighlijck waende:
Uw lieffſte moeder ſal u niet ter aerde doen
In 't graf dyns vaders, maer ghy ſult de vogels voen
Op 't wilde veld, of komt de ſtroom u mee te trecken
So ſal de graege viſch uw bloed en wonden lecken.
Toen ſat hy Lykas en Anthæus achter her
Die bey den voortocht van den ſtouten Rutuler
(Van Turnus) leyden, en twee dapre Hoofden waeren,
Vervolgde Numas en Kamertes, geel van hayren
En ſoon van Volſcens die t' Amyklen heerſchte, rijck
Van vaſte gronden en die niemand zijns gelijck
Had in Auſonien van eygen erv' en landen.
Gelijck Egēon, die men ſeyt dat honderd handen
En honderd armen had en vuur en vlammen ſpoogh
Uyt vijftigh monden, als hy ſo veel ſwaerden toogh

En tegen Jupiter en ſijne blixem-ſchoooten
Met vijftigh ſchilden ſtond: Niet anders gaet den grooten
Eneas aen in 't veld en ſchiet en houwt en woedt
Nae dat zijn ſwaerd eens laeu geworden is in 't bloed.
Nu komt Nifæus met vyer paerden in ſijn waghen:
Hy gaet'er tegens aen. De beeſten, als s' hem ſaghen
Van ver met yſſelijck gekryſch aen komen treen,
Begeven haer van ſchrick te rugg' en tyen heen
Nae 't ſtrand toe op de loop, en werpen man en waghen
Hol overbol. Terwijl komt Lycagus aen jaegen
Met een geſpan van twee ſpier-witten in den trop
Recht midden deur, en had ſijn broeder Liger op.
Dees mend'en d'ander had ſijn blancke ſwaerd getoogen
Dit kon Eneas niet verdraegen in ſijn oogen
En lee niet dat ſy dus onſinnigh voeren voort,
Dies viel hy daer op in en quam hem ſelfs aen boord
En is haer met een ſpies in ſijne vuyſt verſcheenen,
'Tot welcken Liger ſprack: Ghy moet by loo niet meené
Dat dit de paerden ſijn van Diomeed, O neen:
Op deſe wagen heeft Achilles niet gereen:
Dit's 't veld van Troje niet: maer hier ſal men u geven
Eer langh het eynde van den krygh en van uw leven.
Dees woorden wirp den op-geblaeſe Liger uyt,
Maer den Trojaenſchen held ſloegh daer op geen geluyt
En heeft met woorden hem geen antwoord willen geven
Maer nae ſijn vyand een gewiſſe ſchicht gedreven,
En ſo als Lucagus voor over hingh en joegh
De paerden deunder aen en voor haer billen ſloegh
En ſijne ſlincker voet voor uyt ſett' en bereyde
Zich om te vechten, vloog de ſchicht (die niet en beyde)
Beneden door den rand ſijns blinckenden rondas
Recht in ſijn ſlincker lies, dat over wiel en as
Hy van ſijn wagen rold' en quam voor doodt beneden,
Tot wien Eneas ſprack met ſerp' en ſcherpe reden:
Het was, O Lucagus, der paerden traegheyt niet
Die uwe wagen in het vluchten hier verried,

En

En d'ydle ſchimmen of de naare geeſten holpen
Haer niet aen 't hollen dat ghy over quamt te ſtolpen:
Ghy ſpringt'er ſelver af. Dus ſprekende greep hy
De paerden met den toom en ruckte s' aen een zy.
Sijn broeder Liger, mee ter wagen af gedreven,
Stack bey ſijn handen uyt en bad hem om ſijn leven
Rampſalig, wapenloos: Grootmoedige Trojaen,
Om u, om d'ouders daer ons ſulck een quam van daen,
Och! laet my leven en erbermt u over eenen
Die hier ootmoedig legt en bidt aen uwe beenen.
Ghy, ſey Eneas, ſingt nu heel een ander lied
Als ſluskens: ſterf nu en verlaet uw broeder niet,
En heeft voorts in de borſt, den ſchuyl-hoeck van het leven,
Hem met de punt van 't ſwaerd een opening gegeven.
Dus ſloeg de Veldheer der Trojanen 't al ter neer
Gelijck een ſtort-vlaeg of by ongeſtuymig weer
De winden vellen wat ſy vinden onderwegen,
Ten leſten berſt Askäen met de vergeefs-belegen
Trojanen uyt de poort en geeft ſich daer van daen.
Jupijn ſpreeckt onderwijl dus eerſt vrouw Juno aen:
U ſuſter en met een mijn lieve gemaelinne,
Ick merck dat Venus de Trojanen heel met minne
Bezit en onderſteunt, gelijck ghy hebt gegiſt,
En uwe meyning heeft in deſen niet gemiſt.
Het zijn geen mannen die haer handen ſtaen tot ſtryden,
En daer een hert in ſteeckt dat ongemack kan lyden
En geen gevaer ontſiet: waer op met nedrigheyd
Dit Juno wederom tot antwoord heeft gezeyt:
Wat reden hebt ghy, mijn Gemael, mijn uytverkooren
En ſchoonſte bed-genoot, om mijne ruſt te ſtooren,
Die vol van hertzeer voor uw ſtrenge woorden vrees?
Was uwe min tot my ſo krachtig als voor dees
En als ſy weſen moſt, ſo ſouw ick wel vertrouwen
Dat ghy u tegens my niet weygerig ſoud houwen

Dat

Dat ick uyt deſen ſlagh mocht Turnus voeren af
En hem behouden aen zijn vader Daunus gaf.
Hy raecke nu om hals en laete vry ſijn leven
Den Frygen te geval die niet en heeft miſdreven.
Dat hy nochtans uyt ons geſpooten is, is waer,
Oock was Pilumnus zijn oud-over-groote vaer.
Hy heeft oock menigmael met onbekrompe handen
In u we tempelen gebragt ſijn offeranden.
Waer op de Coning van den hemel ſprack in 't kort:
So ick daerom alleen van u gebeden word
Dat ick den veegen maer wat uytſtels wille geven
Van ſijn aenſtaende dood en noch wat tijds van leven
Sijt gy van mening oock dat ick 't hem toe kan ſtaen
So neemt hem met de vlucht ten eerſten hier van daen
Om hem voort 't ſterven, dat hem nadert, te bewaeren.
Tot daer toe ſtae ick toe voor dees tijd hem te ſpaeren.
Maer ſchuylt'er yets in uw verſoeck, dat verder ziet,
En meynt ghy dat men den geheelen krygh te niet
Doen of verandren ſal, ſo zijt ghy ver bedroogne.
Toen ſeyde Juno met de traenen in haer oogen:
Och, of ghy my alleen ſtilſwygend toe woud ſtaen
En metter herten gaeft 't geen ghy vind ongeraen
My toe te ſeggen en uw woord daer van te geven,
Dat Turnus weſen mocht verſekert van dit leven!
Nu ſtaet hem buyten ſchuld een ſwaer en droevig end
Te wachten, of my is de waerheyd onbekent.
En och of 't waer was dat ick hier in wierd bedroogen,
En dat het werck (gelijck dat is in uw vermoogen)
Dat ghy begonnen hebt een beter uytkomſt kreegh!
Nae deſe woorden ging zy haeſtigh deur en teeg
Ten hoogen hemel af, en met een wolck omvangen
Joeg door de lucht een buy, die om haer lijf bleef hangen
En ſette 't metter haeſt nae bey de legers heen
Daer de Trojaenen met de Laurentynen ſtreen.
Toen heeft zy uyt de lucht een dunne ſchim geſchapen
In de gedaente van Eneas, met een waepen,

En

En beuckelaer en helm en pluymen als de ſijn
(Een wonderlijck gedrocht in menſchelijcken ſchijn)
En haer ſijn tred, en ſtem, doch ſonder zin, gegeven,
Gelijck men ſeyt dat na de dood de geeſten ſweven
Of als een droom die 's nachts den ſlaper doolen doet.
De ſchim vertoont zich voor het ſpits, en wel-gemoedt
En bly braveert en tart vaſt Turnus met den degen
En terght hem met haer ſtem: Hy ſtelt zich ſtrax daer tegen
En gaet haer flux te keer; werpt met een ſnelle vlucht
Een ſchicht van verre dat het huylde door de lucht.
De ſchim biedt hem den rugg' en ſtelt het op een loopen.
Hy volgt vol ydle hoop en heeft haer na geroopen
Dewijl hy meynde dat Eneas voor hem vliedt:
Waer vlucht ghy heen? verlaet uw ondertroude niet;
Verloopt geen houwelijck dat met u is geſlooten.
Het land, dat ghy ſo lang geſocht hebt met uw vlooten
Ter zee, ſal deſe hand u geven hier ter ſtee.
Dus roept en volgt hy met den degen uyt de ſchee
En ſiet niet dat ſijn vreughd is wind en ydelheden.
't Gebeurde by geval dat hier een ſchip beneden
Lagh aen een klip gemaert met brugg' en ladders ree,
Waer mee 1. Oſinius gebracht was over zee:
Hier is Eneas ſchim van bangheyd in gekroopen,
Dien Turnus even rad in 't achter aen te loopen
Deun op de hielen zit, daer 's niet dat hem belet,
En heeft het over brugh' en vlonders heen geſet.
Hy was naeuw binnens boords of Juno ruckt de reepen
En touwen los, en doet de ſtroom en winden ſlepen
Het ſchip weer t'zeewaert in. Eneas middlertijd
Soeckt den afweſenden tot een by zondren ſtrijd
En bracht'er veel, die hem ontmoeten, om het leven.
Toen heeft de lichte ſchim haer voor den dagh gegeven

1. Oſinius Maſſikus hier vooren verhaelt, die van Cluſen quam met het Schip den Tyger.

En ſocht gheen ſchuyl-plaets meer daer ſy haer bergen mocht,
Maer vloogh om hoogh, daer ſy haer in de bruyne locht
Vermengde met een wolck, nu Turnus was aen 't varen
En hem een dwarrel wind joegh midden door de baren.
Hy, onbewuſt wat dat hem wedervaren is
En zich wandanckende van ſijn behoudenis,
Siet om, en heffende ten hemel bey ſijn handen
Riep, O Almachtige, hebt ghy my deſe ſchanden
En ſo een ſware ſtraf te lyden waerd geacht?
Van waer kom ick, of waer werd ick na toe gebracht?
Hoe en hoedaenigh ſal ick ginder weer verſchynen?
Sal ick de muyren en het leger der Latynen
Wel immer weder zien? hoe ſal 't met hun luy gaen
Die mijne wapenen gevolght zijn herwaerts aen,
Die 'k in den nood, O foey! laet zitten al te maelen
En ſie nu d'eene gints en d'ander herwaerts dwaelen
En onder 't vallen hoor verſuchten? wat ſal ick
Gaen doen? wat aerde gaept ſo wijd en yſſelick
Die my in ſwelgen kan? ghy liever, wilde winden,
Ontfermt u myner dat ick trooſt by u magh vinden.
Voert my, dit bid ick u van hertcn na een klip
Na droogt' en zanden toe en plaeten, daer dit ſchip
Zich tegen ſtoot' en heel in ſpaenderen geraecke,
Die nimmer eenigh menſch noch kat, noch hond genaecke,
So dat geen Rutuler oyt het gerucht en hoor
Waer ick gebleven ben, noch waer men my verloor.
Dus ſprekende werd hy vaſt gints en weer gedreven
Van veel gedachten, die hem doot ſijn herſſens ſweven:
Of hy, onſinnigh om ſo ſchandelijck een ſtuck,
Het punt van ſijn geweer zich in den boeſem druck'
En 't koude lemmer door ſijn ribbens heen wil jagen,
Of liever in de zee een ſtoute ſprongh wil wagen
En ſoecken na het ſtrand te ſwemmen, om zich weer
Na de Trojanen toe te geven in 't geweer.

Drie

Drie maelen heeft hy het beſocht door bey de wegen:
Driemaelen hiel hem weer de groote Juno tegen
En ſett' uyt deerenis den Jongelingh ter neer.
Het ſchip voor wind voor ty doorſnydt het diepe Meyr
En is aen d' oude ſtad zijns vaders aengedreven.
Maer middlertijd heeft zich Mezentius begeven
Op Jupiters vermaen vol hitte nae den ſlagh
In Turnus plaets, daer hy 't de nood vereyſſchen ſagh,
En gingh aldaer te keer de juychende Trojaenen,
Op wien van ſtonden aen de troepen der 1. Tuskaenen
Afkoomen, met haer all' op eenen man alleen
En werpen menichte van ſchichten nae hem heen.
Hy ſtaet gelijck een rots, die niet en weet van kreucken
Hoe hem de wind beſtormt, hoe hem de baeren beucken
Maer onbewoogen blijft en drijft de ſpot daer mee
En lacht het dreygen uyt van hemel en van zee.
Nae dat hy Hebrus, ſoon van Dolikâon, velde
So gold het Latagus en Palmus, die het ſtelde
Op 't lopen. Latagus ſloegh hy ter aerde met
Een groot ſtuck van een rots, dat hy hem had geſet
Recht voor in ſijn geſight: maer Palmus, traegh van leden
Had hy van achteren de haeſſens door geſneden
En liet hem wentelen en rollen tegen d' aerd,
Schonck Lauſus 't wapen en de pluymen met het ſwaerd.
Oock ſloegh hy Evas doodt en Mimas, die voor deſen
Plagh Paris even-oud en met geſel te weſen.
Hy was ter wereld van Theano voortgebracht,
En Amykus (zijn vâer) gelevert op de nacht
Als Hecuba haer zoon, de toorts van Troje, baerde,
Die in ſijns vaders ſtad geraeckt is onder d' aerde
Daer Mimas onbekent leyt in 't Laurentſche land.
Gelijck het everſwijn, dat door den bitſen tand
Der honden van 't geberght nae 't boſch toe is gedreven
En het maſt-rijcke woud van Veſulus het leven

1. Als dapper op hem gebeeten om de tyranny die hy over haer geſleeght had als hier voor in 't achtſte Boeck verhaelt werd.

Veel

Veel jaren heeft bewaert en 't Laurentynſch moeras
Daer het is opgevoedt met riet en lieſig gras:
Als 't aen de gaerens komt, die alle pas beſetten,
Stil ſtaen blijft, gnort en ſchreeuwt afgryſlijck voor de netten
En ſteeckt ſijn borſtels op, ſo dat'er geen ſo koen
Van al de jagers is die 't verken aen dertt doen
Noch met den daggen of harts-vanger deun genaken,
Maer ſoecken het van ver met ſchieten af te maken
En roepen 't toe van daer ſy veylig zijn en vry:
So is'er niemand oock van allen, hoe dat hy
Met recht verhit is op Mezentius, die tegen
Hem aengaen derve met den uytgetrocken degen.
Sy tergen hem van ver alleen met het geſchiet
Van ſchichten en geroep, maer hy eu acht het niet
En even onverſaegt wacht haer van alle wegen,
Knarſt op ſijn tanden en ſet ſijnen ſchild daer tegen
En kaetſt de ſchichten op de ſtiere-vellen af.
Den Grieckſen Akron (die zich herwaerts aen begaf
Van 't oude Corytus, daer hy de vaſte knoopen
Sijns houwlijcks, eer het wierd voltrocken, had ontlopen)
Was midden onder 't heyr vermengelt in den ſlagh
Wanneer Mezentius van ver den jongman zagh
Met pluymen op ſijn helm van karmozyne veeren
En met een purpre charp van ſijne bruyd brageeren.
Gelijck een graege leeuw, die door den honger werd
Gedreven, ſo hy by geval een vluchtigh hert
Of geyt verneemt, daer hy de vangſt af heeft te hoopen,
Van verr' al gaept en doet een groulijck backhuys open,
Het hayr zet overeynd en ſijne klauwen ſlaet
Tot in het ingewand en daer op leggen gaet
En waſcht in 't vuyle bloed ſijn wreede muyl en tanden:
So valt Mezents met het geweer in ſijne handen
En met een wackre moed recht op ſijn vyand aen
Daer hy de drommen dichtſt en over hoop ſiet ſtaen.

Den

Den armen Akron valt, van hen ter neer geſchooten,
So dat hy d' aerde met zijn hielen komt te ſtooten
In 't geven van zijn geeſt, en verwt de ſtucken rood
Van de gebroocke ſchicht met bloed dat hem onſchoot
't Was hem de pijn niet waerd dat hy Orodes velde
Van achteren, ſo als hy 't op een lopen ſtelde,
Noch dat hy hem een ſpies door ſijne rugge reegh,
Maer maeckt dat hy hem in 't gemoet van vooren kreegh
Om voor de vuyſt met hem man tegen man te vechten,
Niet dat hy looſer was, maer beterafgerecht, en
Een dapper man ter hand en fix op ſijn geweer.
Toen riep hy ſtaend' op hem en ſteunend' op ſijn ſpeer
So hy ter aerde lagh: Siet hier, mijn kammeraden,
Orodes leyt'er toe, een man van groote daden
En in des vyands heyr de minſte niet van al.
Sy volgen ſijn geroep met luyd en bly geſchal
Waer op Orodes zey die nu de geeſt moſt geven:
Wie dat ghy zijt, die my verwonnen hebt en 't leven
Benoomen, ghy en hebt dit niet voor niet gedaen:
De vreugd, die ghy daerom bedrijft, ſal haeſt vergaen
En wat my overkomt dat ſtaet u mee te vreſen.
Dit ſelfde veld ſal mee eer langh uw kerckhof weſen.
Waer op Mezentius niet ſonder gramſchap tot
Hem zey half lacchende: Sterf nu, en al wat God
Jupijn heeft met my voor dat ſtaet my te gedoogen.
Hier mee heeft hy de ſchicht hem uyt het lijf getogen
Waer op een harde ruſt en ſlaep van yſer ſloot
Orodes ooghen met een eyndelooſe dood.
Hier wierd Alkathöns van Cedikus verſlaghen,
Sakrator ſnee Hydaſp den draed af zyner daghen,
Den ſtercken Orſes wierd en oock Parthenius
Van Rapon neergeleyt; Meſſaep matſt Clonius
En Erykates uyt Arcadien: den eenen
So hy viel met ſijn paerd, dat los was op zijn beenen
En ongetoomt: te voet quam hem den ander aen,
Waerom Meſſapus van zijn paerd is afgeſtaen

En heeft met hem gelijck en oock te voet geſtreden.
De Lyciſche Agis was een ſtuck voor uyt getreden,
Maer quam van Valerus, die niet en was veraert
Van ſijner vadren deugd, te ſtorten tegen d'aerd,
Atroon van Salius, en die weer van den wiſſen
Nealkes, die ſijn doel niet licht en plag te miſſen
Met ſchicht of pylen, die van verre koomen aen
En lichtelijck den menſch bedriegen en verraen.
En nu ſo was den rouw en het getal der zielen
Die in dit hard gevecht ten wederzyde vielen
Gelijck en even groot: ſy weeten van geen vlucht
Noch dees noch die: de Goon ſien boven in de lucht
Uyt Jupiters Paleys vaſt aen met medelyden
Hoe dat de legers te vergeefs aen bey de zyden
Met ydle gramſchap wöen, en wat al ſwarigheyd
Het ſterfelijck geſlacht malkanderen bereydt.
Aen d'eene zyde zit vrouw Venus om te kijcken
En op een ander oord vrouw Juno van gelijcken:
De bleycke Tyſifoon, gelaten uyt de hel,
Is midden onder zo veel duyſenden in 't ſpel
En woedt als raſend. Maer Meſentius komt treden
En drilt een grove ſpies, en vol onſtuymigheden
Stapt over 't veld ſo groot of 't een Orion was,
Die door het midden van Neptunus diepe plas
Te voet de wegh doorſnydt en boven uyt de baren
Sijn ſchouders ſteeckt, of met een eſch-boom, oud van jaren,
Geladen uyt het hoog gebergt komt ſtappen aen,
En heft ſijn hooft bynae tot boven aen de Maen:
So trad Mezentius gewapent lanx den velde.
Eneas had hem al van verr' in 't oog, en ſtelde
Zich ſelven toe om hem in het gemoet te gaen,
Die in het minſte niet verzet blijft vierkant ſtaen
In ſijn gewicht, en wacht vol moeds en onbewoogen
Sijn dappren vyand in. Als hy nu met ſijn oogen

Had

Had afgemeeten wat ſijn arm bewerpen kan
Sey hy : mijn rechter hand verſtrecke my een van
De Goden, en zo wil my deſe ſchoot gelucken ?
Ick ſal de wapenen met deſe handen rucken
Den roover van het lijf, en die u trecken aen,
Soon Lauſus, daer ghy mee ſult als een zeegh-boom ſtaen.
Toen heeft hy hem van verr' een ſchicht nae 't lijf gedreven,
Die wel een ſnel geſnor heeft door de lucht gegeven
Maer ſtuyte van ſijn ſchild en vloog ter zyden af
Daer ſy een ſware wond den braven Anthor gaf,
Recht tuſſchen ſijne zyd' en darmen ingevlogen.
Dien Anthor, die, wel eer van Argos wegh getogen
Met Herkules, hem by Evander hiel, en had
Zich neergeſet in een Italiaenſche ſtad.
Den arme karel valt, by ongeluck getroffen
Hy ziet den hemel aen, en in het nederploffen
Denckt hy aen Argos noch, wel eer van hem bemint.
Toen wierp Eneas mee een ſchicht uyt, die geſwind
Vloog na Mezentius en ging hem door rondas en
Drie kopre platen, door drie dobble kanefaſſen
En oſſen-huyden heen tot in ſijn eechenis,
Daer ſy hem zitten blijft en 't eynde krachten is.
Eneas, ziende 't bloed van den Tyrrheen, verblyde
Zich dapper, ruckt terſtond het ſwaerd van ſijne zyde
En gaet hem fel te keer, dien hy beteutert vond.
Als Lauſus ſag hoe dat het met ſijn vader ſtond
Verſucht' hy ſwarelijck en wiſt niet wat gaen maken.
De tranen rolden hem van liefde langs ſijn kaken.
Lofwaerde jongeling, ick ſal het hard geval
Van uwe dood, noch u (indien dat immer zal
So grooten werck geloof in volgende eeuwen krygen)
Noch uwe deugd noch uw godvruchtigheyd verſwygen.
Hy dus belemmert en onnut ten ſtryde trad
Te rugg' en weeck' en ſleept de ſpies nae, die hem zat

Vaſt in ſijn ſchild. De ſoon geſprongen tuſſchen beyden
Mengt ſich in het gevecht om haer van een te ſcheyden:
Hy was Eneas nu gekomen onder 't ſwaerd
En heeft ſijn vader voor een ſware ſlag bewaert,
Die hy verſette dat s'hem niet en quam te raken,
Waer op ſijn mackers groot geroep en blydſchap maken
En houden met geſchiet van verr' Eneas ſtaen
Tot dat de vader quam behouden daer van daen
Door 't ſchild van ſijnen zoon. Eneas raeſt terwylen
En houd zich ſelfs bedekt voor ſulck een hoop van pylen
En ſchichten, en gelijck, wanneer een regen-buy
Met hagel nederſtort, de beſige ackerluy
Gaen loopen uyt het veld, de reyſer tijt aen 't vluchten
Na een vervalle Slot, na hutten en gehuchten,
Na holle bergen, na den oever van een vliet
Die dicht bewaſſen is, terwijl 't vaſt water giet,
Om daer te ſchuylen tot dat het begint te droogen,
En die haer werk, en dees' haer reys, vervordren mogen:
So ſtond Eneas (die dus overvallen was
Van ſchieten) onder het behoed van ſijn rondas
De ſtorm des oorlogs en ſo dichten buy van ſchichten
Kloeckmoedig uyt, tot dat s' in 't eynd begon te lichten:
Beſtraft' oock Lauſus en gaf hem een dreygement:
Wat onderwint gy u 't geen gy niet machtig bent?
Wat loopt gy in uw dood en haeſt u om te ſterven?
Ghy ſult u onverhoeds bedriegen en bederven
Door uw godvruchtigheyd. Maer Lauſus onberaen
Laet daerom niet met ſijn braveeren voort te gaen.
En nu begon het bloed des Veldheer van de Frygen
Wat hooger op te zien en nae het hooft te ſtygen,
En oock de Schick-godin ſpon nu den leſten draed
Van Lauſus leven: want Eneas lemmer gaet
Den jongman in het lijf door ſchild en rock, doorweven
Met ſmydig goud, die hem ſijn moeder had gegeven.
't Bloed vloog hem over 't lijf, het leven dat verdween
En ſijn bedroefde geeſt ging na de ſchimmen heen.

Maer

Maer als Eneas ſagh ſijn weſen en ſijn wangen,
Sijn doodſche wangen aen, met deerenis bevangen
Verzucht' hy ſwarelijck: en hem quam in den zin
De beelteniſſe van de vaderlijcke min.
O, ſey hy, Jongeling, wel medelydens waerdig,
Die u getoont hebt dus godvruchtig en goed-aerdig,
Waer mee doch ſal men u beloonen na waerdy?
Wat ſal Eneas doen om u den lof, die ghy
Verdient hebt door uw deugd, nae uwe dood te geven?
Houd uwe wapenen, waer mee ghy in uw leven
Vermaeckt wiert, en ick ſend (hebt ghy daer weſen af)
U by 't gebeent van uw voorouders na het graf.
Hier in moet ghy nochtans u trooſten boven allen
Dat ghy door 't ſwaerd des groote Eneas zijt gevallen.
Hy port de trage met-geſellen ſelver aen
En heft hem op, dat ſy hem brengen daer van daen
Die met ſijn bloed bemorſt ſijn fraey-getoyde locken.
De vader middlerwijl uyt het gevecht vertrocken
Wieſch ſijne wond af aen den oever van den ſtroom
Des Tybers, daer hy zich geſet had aen een boom.
Sijn ſchild lagh in het gras, ſijn helm en pluymen hingen
Daer aen een tack, een hoop van brave jongelingen
Stond om ſijn lijf terwijl hy ruſte ſwack en moe
En hygende. ſijn baerd hing tot ſijn middel toe.
Staegh vraeght hy nae ſijn zoon, doet boden derwaerts loopen
Dien hy beveelt dat hy te rugge werd geropen
En dat ſy hem den laſt ſijns vaders doen verſtaen.
Maer ondertuſſen quam den dooden Lauſus aen
Die van ſijn kameraeds wierd op ſijn ſchild gedragen,
Een dapper jongman van een dappre hand verſlagen.
Sy ſchreyden jammerlijck en maeckten groot misbaer.
De vader werd van verr' aen ſijn gemoed gewaer
Wat dit bediedd' en wat ſijn ſoon was wedervaren,
Beſtroyt met aerd en ſtof ſijn hooft en gryſe hayren,

Heft bey ſijn handen nae den hemel toe en blijft
Op 't lichaem hangen, daer hy grooten rouw bedrijft.
Dad ick dan, ſey hy, zoon ſo grooten luſt te leven
Hat ick het toe kon ſtaen dat ghy u gingt begeven
Voor my in het gevecht, en wäs ick ſo verblind
Dat ick in mijne plaets liet treen mijn eygen kind?
Is mijn behoudenis door deſe wond gegeven?
Behoud de vader door de dood ſijns ſoons het leven?
Ay my ellendige: nu voel ick eerſt de ſmert
Van mijne ballingſchap: nu treft die wond mijn hert.
Ick heb door mijne ſchuld u oock een vleck gegeven
Door nijd van mijnen throon en uyt mijn rijk gedreven.
So ick mijn vaderland en bittren onderdaen
Een ſtraffe ſchuldig was, ſo had ick beſt gedaen
Dat ick, die ſchuldig was, mijn leven had gegeven
En alle dôon geleen: nu ben ick in het leven
En noch verlaet ick niet de menſchen en het licht,
Maer ſal het doen. Hier mee heeft hy zich opgericht
Op ſijn gequetſte been, en ſchoon hy zich verhindert
Vond door de diepe wond en ſijne kracht vermindert,
So hiel hy evenwel zich vroom en wel gemoedt
En eyſcht ſijn paerd, dat hy ſtrax voor hem brengen doet.
Dit was ſijn eer, ſijn trooſt, in tochten en in ſlagen,
Dit had hem uyt den ſtrijd altijds met winſt gedragen.
Hy ſprack het treurig beeſt met deſe woorden aen:
Wy hebben t'ſamen veel, O Rhebus, uytgeſtaen
En lang geleeft, indien yet lang is by de menſchen:
Van deſen dag ſult gy (indien 't my gaet nae wenſchen)
Eneas hooft en die bebloede plundery
Verwinner dragen weg en neemen wraeck met my
Van Lauſus dood, of, ſo daer niet is door te breken,
Niet vreſen om met my gelijck de moord te ſteken.
Want ick geloof niet dat ſo edlen dier als ghy
Souw lyden dat ſijn rugg' een ander heer beſchry,
Noch zich verwaerdigen een vreemdeling te dragen
Of na de hand en toom van een Trojaen te vragen.

Hier

Hier mee nam 't paerd hem op : hy ſette zich ter neer
Gelijck hy was gewent, verſagh ſich van geweer
En ſcherpe ſchichten, die hy laed' in bey ſijn handen.
Den helm blonk op ſijn hooft met kopre kruyn en randen
En ſijn pluymage was een ruyge paerde-ſtaert.
Dus ſett' hy 't midden in den vyand met een vaert.
Hy was in ſijn gemoed van raſerny ontſteken (ken ;
Gemengt met rouw en ſchaemt' en hitt' om zich te wre-
De liefde tot ſijn ſoon gaf hem een ſpoor in 't hert
Dat van bewuſte deugd voort aengedreven werd.
Toen heeft hy ſijne ſtem drie malen opgeheven
En riep Eneas, die ſtrax antwoord heeft gegeven
(Alſo hy dadelijck ſijn vyand had in 't oogh)
En dus met blijdſchap bad : So doe hy, die om hoogh
Sit in den hemel en de vader is der Goden !
Dat werde van de groote Apollo niet verboden !
Begin maer werck. Meer ſprack Eneas niet en trad
Hem tegen met een ſpies die hy geladen had.
Maer hy : wat ſoeckt ghy my voor 't ſterven te doen ſchroomen
O alderwreedſte, nu mijn zoon my is ontnoomen ?
Daer was geen andre wegh tot mijn verderf als dees.
Wy hebben voor de dood noch voor de Goden vrees,
Daer 's niemand van haer al die wy ontſien of ſparen :
Houw daerom op, en laet uw dreygementen varen :
Ick kom hier ſelfs nu om te ſterven aengereen,
Maer neem eerſt dit geſchenck dat ick u ſend voor heen.
Doe wierp hy ſchicht op ſchicht en vloogh met groote keeren
Rondom ſijns vyands lijf, die om zich te verweeren
Op ſijnen gulden ſchild al deſe ſchooten vingh.
Drie malen ree hy om Eneas in een ringh
Al werpende, drie mael droegh onder dit pyckeeren
Den held van Trojen om een grouſaem boſch van ſpee-
Maer als hem metter tijd dit ſammelen verdroot (ren.
En ſo veel ſchichten uyt te trecken, als hy ſchoot,

En in een ongelijck gevecht met hem getreden
Hy zich benepen vond en veele ſwarigheden
Bezefte, berſt hy uyt in 't eynd en werpt een ſchicht
In 't hooft van 't ſtrydbaer paerd recht boven ſijn geſight:
Het ſteygert in de lucht en weer voor neer gekoomen
Slaet grouwlijck achter uyt en vraeght nae hand noch toomen.
De ruyter raeckt de zael en beugels quyt, en ſtort
Ter aerde, daer hy van ſijn paerd gevolligt word
Dat hem viel op het lijf en met ſijn ſchofte druckte.
Hier rees een groot geſchreeuw: Eneas haeſte en ruckte
(Hem ſtrax toevliegende) ſijn felle ſwaerd van leer.
Waer is nu, ſey hy, die Mezents, ſo fier wel eer?
Waer is die moed en dat verwoede hert gebleven?
Waer op hem de Tyrrheen dit antwoord heeft gegeven
Nae dat hy tot ſich ſelfs gekomen was, en had
De lucht weerom geſchept: O bittre vyand, wat
Spreeckt ghy my qualijck toe en dreygt my met het ſterven?
Met mijne dood-ſlag is geen ſchande te verwerven:
Daer ſteeckt geen miſdaed in: hier op quam ick ock niet
Ten ſtrijd' en Lauſus is, als hy ſijn leven liet,
Met u voor my op die voorwaerde niet verdragen.
Een eenig ding alleen heb ick van u te vragen:
Dit bid ick maer (indien men uyt meedogentheyd
Sijn vyand yet vergunt als hy verſlagen leyt)
Dat ghy my toeſtaet dat mijn lichaem 't graf mag krygen.
Hier ſtaen der veel die na mijn bloed en leven hygen
En my vervolgen met een doodelijcken haet:
Dees dulheyd, bid ick, dat ghy haer niet toe en ſtaet,
Noch dat ſy aen mijn lyck haer hitte mogen kouwen,
Maer laet my in het graf mijn ſoon geſelſchap houwen.
Hier mee geeft hy ſijn ſtrot voordachtig aen 't geweer
En ſtort ſijn bloed en geeſt langs ſijne wapens neer.

Eynde des thiende Boecks.

INHOUD

Des elfden Boecks.

ALS Meſentius verſlaegen was rechte Eneas een zeege-boom op ter eere van den krijgsgod Mars, ende zendt het doode lichaem van den Prince Pallas met een groote toeſtellinge en ſtaecy na Evanders ſtad, daer hy met ſeer groote droefheyd van ſijn vader ende alle de ſijne wierd ontfangen. Middlerwylen verkrygen de afgeſanten van Latinus voor twaelf dagen ſtilſtand van wapenen, binnen welcken tijd die van wederzyden hare dooden doorſoecken ende de laetſte eere der begraffeniſſe aen doen. Venulus in den aenvangh des oorloghs van de Latynen voor Ambaſſadeur na Diomedes geſonden quam ten ſelven tyde wederom ende braght de tydinge dat hem de verſochte byſtand was afgeſlagen. Latinus van die hoope verſteken zijnde roept den Ryx-raed by een om van gewichtige ſaecken ende het welvaert van den ſtaet te handelen ende vind goed Geſanten nae Eneas te ſenden om de artykelen van vrede te beraemen, alwaer Drances en Turnus uyt een ouden wrock en haet tegen malkanderen heftigh met ſchelden uytvaren. Eneas ondertuſſchen ſijne krijgs-macht in tween verdeelt hebbende ſend de lichte paerden over het vlack ende gebaende wegen voor uyt nae de ſtad; hy ſelfs treckt met de reſt van ſijn heyr-leger derwaerts aen door berghachtige ende boſchachtige wegen. Als men te Laurenten ſulx vernam ſcheyde de vergaderingh

ende

ende men maeckt die dingen vaerdigh die tot de beſcherminge van de ſtad van nooden waren. Turnus door de gidſen en ſpions het voorneemen van Eneas verſtaen hebbende verdeylt oock ſijne troepen in tween: geeft het bevel over de ruytery aen Meſſapus en Camilla ende ſtelt die tegen de ruyteren des vyands; ſelfs ſijne wegh wat korter nemende begeeft hy zich in de enghte daer Eneas noodſakelijck paſſeeren moſt om nae de ſtad te komen ende gaet daer leggen in embuſcade ofte hinder-lage. Ondertuſſchen raecken de ruyters ten wederzydenaen malkanderen ende men vecht langh ſonder voordeel van d'een of d'ander te kunnen zien. Hier wierd Camilla, nae dat ſy langh vroomelijk gevochten ende veele vyanden had verſlagen, terwijl ſy Chloreus een prieſter van Cybele, vlammende op ſijne ſchoone wapenen, te hittigh vervolght, van Aruns uyt ſijne laghe met een ſpieſſe doorſchooten, welcke nederlaegh des gewyde Jonckvrouw niet langh ongewroken bleef, alſoo hy korts daer na van Opis, een ſtaet-dochter van Diane, met een pyle doorſchooten wierd. De Rutulers dapper in de dood van Camille verſlaegen nemen de vlucht. De Trojanen maecken ſich gereed om de ſtad te beſtormen. Turnus de tydinge van deſe ſchade ende verlies verſtaen hebbende uyt Acca, eene van Camillaes met geſellinnen breeckt op uyt de enghte die hy beſet hiel ende quam in aller haeſt den ſijnen te hulp. Eneas volght mede derwaerts aen ende dewijl door het naderen van de nacht men tot geen veldſlag komen kon ſoo ſetten ſich de legers ten wederzyden voor de ſtad neer.

HET

HET ELFDE BOECK.

DE Son rees middler tijd en quam ter zee uyt draven.
Eneas (ſchoon hy om ſijn dooden te begraven
Ten hoogſten is beſorgt en binnen in ſijn hert
Ontroert om Pallas dood, die hem te dapper ſmert)
Begeeft zich, alſo haeſt het licht begon te ſtralen,
Om ſijn beloften aen de Goden te betalen,
Stelt op den heuvel een geknotten eyke-ſtam
Dien hy van alle kant ſijn tacken eerſt benam:
Treckt hem de wapenen en 't blinckend harnas van den
Tyrrheenſchen Koning aen (die hy met eygen handen
Had uyt geſchudt) en tot een zeege-teycken zet
Den oorlogs-God ter eer. hy ſchickte den helmet
En pluymen, nat van bloed, de ſchichten halverwegen
Gebroocken, den panſier getroffen en doorreegen
Op twaelif plaetſen, bind den ſchild van koper aen
Sijn ſlincker arm en heeft ſijn ſwaerd hem aengedaen
En hingh het om ſijn hals in een yvore ſchede.
Toen heeft hy tot ſijn maets gehouden deſe rede:
(Want al de Vorſten en ſijn officieren ſtaen
Rondom ſijn lijf) nu is het ſwaerſte werck gedaen,
Vreeſt niet, O mannen, ſtaeckt vry uw bekommeringen
Voor 't geen noch is te doen: dit zijn ons' eerſtelingen,
Dit zijn de wapens die de trotſe Koning droeg,
Dit is Mezents, die 'k met mijn rechter hand verſloeg.
Nu moeten wy voorts na den Koning en de wallen
Van de Latyniſche ſtad, en die gaen overvallen:
Houdt u gereedt ten ſtryd' en twyfelt'er niet aen,
Maer hoopt dat het weerom ſal op een vechten gaen,
Op dat (wanneer de 1. Goon ons toeſtaen de ſtandaerden
En onſe vaendelen te trecken uytter aerde

1. De vendelen en de ſtandaerden wierden uyt der aerde niet getrocken voor dat men daer over het goed-vinden der Goden verſtaen had.

En

En 't tijd is met het volck uyt het quartier te gaen)
Wy op ons hoede zijn en onbeteutert ſtaen
En door de vrees van ons voornemen niet en wycken.
Laet ons terwijl ons maets en onbegrave lycken
Ter aerde doen, dat in den Acheron beneen
De grootſte ſtacy is als men is overleen.
Gaet, ſey hy, en beſchenckt voor 't leſt die braeve zielen
Die om dit vaderland te krygen voor ons vielen
En kregen 't door haer bloed, verſorght ten eerſten dat
Men Pallas ſende nae Evanders droeve ſtad,
Die van de wrede dood geruckt is uyt het leven
Niet ſonder proeven van zijn dapperheyd te geven
Dus ſprack hy weenend' en begaf ſich daer van daen
Nae binnen toe, daer 't lijck van Pallas ſtond, en aen
Den oude Acetes was gegeven te bewaeren.
Hy was een man, die in zijn tijd en jongher jaeren
Evanders ſchild-knaep was, en met ſijn voeſterlingh
Nu tot geſelſchap, maer met erger uytkomſt, gingh
Rondom hem waeren ſijn hof-jonckeren en knechten,
Trojaenen, vrouwen, die met los-gedaene vlechten
Nae haer manier veel rouw en droefheyd rechten aen.
Maer als Eneas quam ter poorten ingegaen
So gingh het op een nieuw aen 't huylen en aen 't klaegen
Met vuyſten hebben zy haer op de borſt geſlaegen
So dat de weergalm ſloegh tot boven in de lucht
En vulde 't ganſche hof met jammer en gezucht.
Als hy nu Pallas, wit als ſneeuw, op 't ſtroo gelegen
En gaepende quetſuyr zagh, die hy had gekregen
In ſijn, noch gladde, borſt van een Auſoonſche ſchicht
Sprack by aldus en had de traenen in 't geſight:
Erbermlijck jonghelingh, heeft dan 't geluck uw leven
My niet gegunt nu zy een blick begon te geven
Van beter uytkomſt, die zy my ſcheen aen te bien,
Dat ghy mijn Rijcken in Italien mocht zien
En zeege-rijck nae 't hof van uwen vader vaeren,
Dien ick van u dit niet als wy in 't ſcheyden waeren

Belooft

Belooft heb als hy my had om den hals gelaen
En porde na dit groot en machtig Rijck te gaen (ten
En my waerſchouwde wat voor landſerts wat voor kneg-
En dapper volck het was waer mee wy moſten vechten?
En mooglijck of hy nu vol ydle hoop en moed
Niet veel beloften in de tempelen en doet,
En offerhanden en geſchencken aen de Goden
Op haer autaren brengt terwijl dat wy den dooden
(Die nu aen niemanden van haer yet ſchuldig is)
Wat ydel' eer aen doen en vol van droeffenis
En rouw geleyden en het lijck geſelſchap houwen:
Ramp-ſael'ge vader, ſult gy dus uw zoon aenſchouwen?
Is dit ons wederkomſt en het gelauwert hooft
Dat ghy verwachte? is dat ick u heb belooft?
Is dit mijn trouw en 't woord 't geen ick u heb gegeven?
Men ſal nochtans niet zien dat hy is dood gebleven
Oneerlijck, in de vlucht, en ghy, Evander, zult
Niet wenſchen om uw dood of hy met ſchand en ſchuld
Sijn leven had geberght en liever was gaen loopen
Als dat hy met ſijn dood ſijn eer had willen koopen.
Ay my, Auſonien, en ghy mijn ſoon Askaen
Wat hulp en byſtand hebt ghy wel verlooren aen
So braven jongeling! Toen heeft hy laſt gegeven
Als hy hem had beweent dat hy wierd opgeheven,
Kieſt duyſend mannen uyt ſijn heyr om mee te gaen
Op dat hem d'uyterſt' eer door haer wierd aengedaen
En ſy hem gingen nae ſijns vaders huys geleyen
Om daer mee by te zijn als hy hem ſouw beſchreyen:
Een kleyne trooſt in ſo een groote droefenis,
Maer die men evenwel den vader ſchuldig is.
Daer zijn noch andre die een ſachte dood-baer breyen
Van rijs en horde-werck, die ſy met groene meyen
En loof beſteken en belommeren met blaen.
Hier hebben ſy toen voort den dooden op gelaen,
Gelijck een blom, die van een maegden hand te vooren
Geplukt: ſijn glans en kleur noch niet en heeft verlooren.

Maer

Maer tuſſchen fris en flaeuw half ſwymt en neder zygt
Om dat hy van ſijn 1. moer geen kracht noch voedſel krygt.
Toen heeft Eneas hem twee purpre kleen doen geven
Van louter goud-draed ſtijf, dat daer was doorgeweven
Van Didoos eygen hand, en 't een dee dooden aen
Getrocken, en voor 't laeſt dees' eer hem aengedaen,
En heeft hem 't hayr, dat men verbranden ſouw, bewonden,
En daerenboven noch veel pryſen mee geſonden
Uyt den Laurentſchen ſlag; belaſte vorder dat
Men op een lange ry den buyt, die hy daer had
Bekoomen, leyden zouw; voeght paerden, zaelen, toomen,
En wapenen daer by, den vyand afgenoomen.
Oock waren der, die hy de handen binden dee
Op haren rugg' en ſond s'om daer de ſchimmen mee
Te paeyen, met haer bloed voor het autaer te plengen
En Pallas lijck-vyer en de vlammen te beſprengen;
Belaſt ſelfs d'Overſtens van 't leger hem ter eer
De zeege-ſtammen, met der vyanden geweer
En plunderingh bekleedt, voor uyt ten toon te dragen,
En ſtelt op elck de naem van die hy had verſlagen.
Men leydt den ouden en rampſaligen Aceet,
Die nu van droefheyd op ſijn borſt met vuyſten ſmeet,
Nu op ſijn aengeſigt ſijn nagels niet en ſpaerde,
Krabt ſijne wangen op en ſtorte neer ter aerde.
Men leyt oock wagens, daer het Rutelſch bloed aen hingh;
Sijn lijf-paerd Ethon volght, die ſonder cierſel ging
Al ſchreyende, dat hem de tranen uyt ſijn oogen
Met groote droppels langhs ſijn muyl en ſchaeren vloogen.
Een ander had ſijn ſpies en ſijn helmet gelaen,
Want met de reſt daer mee is Turnus deurgegaen.

1. D'aerde.

Hier

Hier op ſo volgden de rouw-benden en Trojaenen
Oock volgden d' Overſtens en Vorſten der Thuskaenen,
So doen d' Arkaders oock met omgekeert geweer..
Nae dat ſy al te mael, die deſen dooden heer
Geleyden, nu een ſtuck voor uyt getreden waeren
So bleef Eneas ſtaen, en zey voorts met een ſwaeren
En diepe zucht: Ick werd geropen hier van daen
Nae andre, die wy oock beweenen moeten gaen,
Die mee door 't harde lot des oorlogs zijn gebleven
En in den ſelven ſlagh geraeckt om lijf en leven:
Ghy, brave Pallas, blijf gegroet in eeuwigheydt,
Vaer wel, vaer eeuwigh wel. Meer heeft hy niet geſeyt
Maer nae ſijn leger en de ſtad zijn wegh genoomen.
En nu ſo waeren de geſanten aengekoomen
Met tacken van olyv' uyt het Latynſche Hof
Om hem nae vry geley te vraegen en verlof
Dat zy haer dooden, die op 't veld verſlaegen laghen,
Afhaelen en van daer ter aerde mochten draegen,
Dat met de doode luy niet meer te vechten viel,
En baden hem dat hy doch in gedachten hiel
Hoewel dat hy aldaer onthaelt was van te vooren
En ſpaeren wilde die hem tot een ſchoon-zoon kooren
De goede Eneas heeft ten eerſten toegeſtaen
Haer redelijck verſoeck, en dat daer by gedaen:
Wat hebt ghy tegens ons het harnas aengetoogen,
Latijnſche mannen, en wat heeft u doch bewoogen,
Wat heyloos ongeluck, dat ghy u in ſo groot
Een oorlogh hebt verwart? dat ghy de luy verſtoot
Die uwe vrinden zijn, komt ghy om vreede vraegen
Voor doode, en die door 't lot des oorloghs ſijn verſlaegē?
Ick had den levenden die gaeren toegeſtaen,
En ick en waer' oock niet gekoomen herwaerts aen
Indien het Noodlot my dees plaets niet langh te vooren
Om hier de ſtoel mijns Rijcks te planten had beſchooren
En 't oorlogh, dat ick voer, is tegen 't land-volck niet,
Ick heb geen twiſt met haer: de Koningh ſelfs verliet

Ons

Ons vriendſchap, en hy heeft het liever willen houwen
Met Turnus wapenen en zich op hem vertrouwen,
Die beter had gedaen dat hy ſelfs tegen my
Sijn leven had gewaeght: en, ſo 't zijn meyningh zy
Een eynd aen deſe krygh met zijne hand te geven:
So hy niet ruſten wil voor hy ons heeft verdreven
En den Trojaen gejaght uyt Latium van daen:
So had hy tegens my behooren aen te gaen
Met deſe wapenen: hy mocht dan blijven leven
Dien 't ſijne rechterhand of God had willen geven.
Gaet ghy nu heen en haelt uw doon hier vry van daen
En ſteeckt het lyck vier van uw' arme burghers aen.
Eneas had geſeyt: maer de Geſanten ſaghen
Den een den andren aen; ſy ſtonden heel verſlaghen
En ſwegen ſtil tot dat den ouden Drances, op
Den Prince Turnus langh verſpeeten in ſijn krop
En hem gewent altijds te haeten en te ſchelden
Dit antwoord gaf: O ghy Trojaenſchen Held der helden,
Ver maert en groot van naem, maer die noch metter daed
In 't ſtuck van wapenen de Faem te boven gaet,
Wa er mee werd ghy van my ten hemel toe verheven
Om u den lof die ghy verdient, te mogen geven?
Wat ſal ick eerſt in u verwonderen van tween,
Of uw rechtvaerdigheyd of ſal de ſwaerigheen
En arbeyd die ghy in den oorlogh hebt geléden?
Wy ſullen in ons ſtad met alle danckbaerheden
Verhael doen hoe dat wy van u hier zijn ontmoet,
En, ſo 't gelu ck de wegh ons daer toe open doet,
Met onſen Coningh u gaen voegen en verbinden.
Dat Turnus elders gae en ſoecke nieuwe vrinden
Daer hy zich mee verdraegt: jae't waer' een vroolickheyd
Voor ons, de muyren, die u werden toegeleyt
Door het beſchick der Goon, te moogen helpen bouwen
En ſteenen voeren aen. Dit ſeggen van den ouwen
Wierd van haer allen toe geſtemt uyt eene mond,
Waer op ſy traden met malkandren in verbond

En maeckten een beſtand den tijd van twaelif dagen.
Trojaen en Rutuler, dus wederzyds verdragen
En onder een vermengt geduyrende de vree,
Liep veylig, ſonder dat d'een d'ander hinder dee,
Door boſſchen en gebergt; ſy leggen eſch en eyken
En maſte-boomen neer die aen de ſterren reycken;
De ſtaele vel-byl klinckt; men laet niet af in 't woud
Te klooven eſch en eyck en 't rieckend cedren-hout
Met wigg' en flegg', en voorts met wagens wegh te voeren.

Het vliegende gerucht was al voorheen in roeren,
De voor-bodinne van ſo grooten rouw, en had
Evander en ſijn Hof en de geheele ſtad
Hier mee vervult, die flus een beter maer dee loopen
En had Prins Pallas voor verwinner uytgeroopen.
D'Arkaders vliegen nae de poorten van de ſtad
En hadden nae gewoont' en 't oud gebruyck gevat
Lijck-toortſen in de hand: het veld en alle wegen
Zijn licht van 't fackel-vyer. De lijck-ſleep komt haer tegen;
De droeve benden der Trojanen voegen haer
By dees', en maecken veel gekerm en rouw-gebaer:
De gantſche ſtad ontſteeckt door't huylen van de vrouwē
Maer daer is niemand die Evander weet te houwen.
Hy geeft zich midden in den drang, daer men de baer
Had neer geſet, en werpt zich op ſijn zoon, alwaer
Hy hangen bleef en heeft veel tranen uytgegoten
Al zuchtende: den rouw hiel hem de keel geſlooten
Tot dat hy eyndelijck dus uyt te berſten quam:
O Pallas, als ick laetſt van u mijn affcheyd nam,
Hebt ghy dit niet belooft, maer dat ghy u ſoud dragen
Omſichtiger, en niet al te lichtvaerdig wagen
In deſe felle krijg. Ick was niet onbewuſt
Wat eer-zucht in het ſtuck van oorlog en de luſt
Om eer te halen in den eerſten tocht vermochten:
Maer, arme jongeling, wat is'er nu bevochten?

Ellendig proef-ſtuck en beginſel, al te herd,
Van onſer buyren kryg, die zo ontgolden werd!
O mijn beloften en gebeen, die geen van allen
De Goden heeft verhoort en dus zijn uytgevallen!
O trouwe bed-genoot! die wel geluckigh zijt
Dat u de dood niet heeft geſpaert tot deſen tijd,
Daer ick in tegendeel mijn ſterfdag overleve
En vader nae de zoon ben overig gebleve.
't Had billicker geweeſt dat ick, die de party
Van de Trojanen koos en tot den oorlog my
Met haer verbonden had, in 't vechten was gebleven:
Dat my de Rutuler berooft had van het leven
En overvallen met ſijn wapenen: ſo ſouw
Men Pallas niet, maer my, met deſen ſleep van rouw
T'huys brengen: niet dat ick de ſchuld legh op de Frygen,
Noch oock 't verbond noch oock de handen wil betygen
Waer mee men dat alhier ten wederzyde ſloot
Toen ick haer in mijn hof ter herbergh' had genoot,
Dit lot en deel dat was mijn ouderdom beſchooren,
En ſo ick mynen ſoon ontydig heb verlooren,
So een onrype dood hy te verwachten had:
So ſal ick my hier mee noch kunnen trooſten, dat
Hy is geſneuvelt als hy voerde de Trojaenen
In Latium, na dat'er veel Italiaenen
Met duyſenden voor heen gevallen zijn door 't ſwaerd.
Oock houd ick u, ô zoon, geen andre lijck-eer waerd
Als den godvruchtigen Eneas, de Trojanen,
En d'Overſtens en al het leger der Thuskanen
U hebben toegevoegt; ſy brengen herwaerts aen
Een heerelijck bewijs van 't geen ghy hebt gedaen,
Veel zeege-boomen van die ghy hebt overwonnen
En met uw hand gedoodt. Ghy Turne had ook wel konnen
Een groote ſtam by de es' in 't harnas ſtaen ten toon
En ſtond'er oock gewis en pronckte, was mijn zoon

So

So oud als ghy geweeſt en mee in volle krachten.
Maer ick rampſalige wat doe ick deſe wachten
En houw de Teucren van haer wapenen van daen?
Gaet heen vry, en vergeet niet uwen Koning aen
Te dienen mijn bevel het geen ick u ſal geven:
Segt dat ick langer in dit haetelijcke leven
Blijf tegen wil en danck nu Pallas is van kant,
Dat doet de hoop die 'k heb op ſijne rechterhand
Die Turnus aen den zoon en vader heeft te geven:
Dit 's 't eenige dat voor hem ovrig is gebleven,
Dit wacht ick noch van ſijn verdienſten en geluck:
Niet dat ick langer ſoeck te leven ('t waer' een ſtuck
Dat my niet en betaemt in mijn bedroefde dagen)
Maer om dat ick mijn zoon de tydingh mocht gaen dragen
Alwaer de ſchimmen zijn. Hier tuſſchen was de nacht
Verloopen en Auroor' weerom in til, en bracht
Den menſchen 't voedſaem licht en haren arbeyd mede
Eneas was nu al, gelijck oock Tarchon dede,
Aen 't ſtellen op het ſtrand van groote ſtaeplen houts,
Daer elck nae zijn ghewoont' en na 't gebruyck van ouds
Sijn dooden brenght nae toe; 't vyer dat s' er onderſtoocken
Gaet op met ſwarten roock, ſo dat men door het ſmoocken
Den hemel niet en ziet; drie malen liepen zy
Rondom 't ontſteken hout met het geweer op zy'
En 't blinckend harnas aen: drie mael rêen ſy te paerde
Om 't droevig lyck-vyer met een groot gehuyl, en d'aerde
En wapens wierden met veel tranen nat gemaeckt:
't Geſchrey van 't volck, de klanck van de trompetten raeckt
Tot aen den hemel toe. Veel werpen helmen, toomen,
Haer roof en plundering den dooden afgenoomen,

Haer wagenen en râen en meenig ſchoon rapier
En ſchild en ſchicht van de Latyners in het vyer.
Men ſlacht'er meenigte van oſſen by de lycken
En meenig ſwyn en ſchaep en vee uyt alle wycken
En ackeren gehaelt. Doe ſagen ſy den brand
Van hare mackers aen langs het geheele ſtrand
En houden wacht ontrent de half verbrande lycken
Daer ſy by blyven en niet af en willen wycken
Noch van te ſcheuren zijn tot dat de koele nacht
Den hemel omkeert en 'tgeſternt te voorſchijn braght.
Niet min zijn elders de Latyners aen het ſtellen
Van lyck-houts ſtapelen die niet en zijn om tellen.
Ten deelen ſtoppen zy haer dooden onder 't zand,
Ten deelen voeren ſy s' op het nabuyrig land,
Of ſenden s' in de ſtad om d' uytvaert daer te houwen:
De reſte, die daer lag ter aerde neergehouwen
En onder een gemengt, werd ſonder tal, of eer
Haer aen te doen, verbrandt, de vyeren wijd en veer
Verlichten 't woeſte land dat ſy alſins beſchynen.
De Son had driemael nu de duyſtere gordynen
Geſchoven van de lucht, en de verkleumde nacht
Was driemael door het licht en warmte. die hy braght,
Ten hemel afgejaegt en wederom verdweenen,
Wanneer ſy heel bedroeft het overſchot en beenen
Van hare kammeraets gemengelt onder een
Oproeyden uyt het vyer en voorts in kuylen deen,
Die ſy bedeckte met wat laeuwe zôon en aerden.
Maer nu ſo was'er in het hof van den bejaerden
En den grootmachtigen Latinus en ſijn Stad
Meer roepens en gehuyl als ergens, en men had
Daer doch den meeſten rouw: daer moeders, dochters, ſnaaren,
Daer lieve ſuſters, dien haer broers gebleven waren,
Daer arme weeſen van haer vaders nu ontbloot,
Den grouwelijcken kryg vervloecken totter dood,

En

En Turnus houwelijck en hem vermaledyen,
Begeeren dat hy ſelfs met lijf om lijf te ſtryen
De ſaeck vereffene, die 't al by hem verſmaedt
En d'eerſte weſen wil en na de Ryx-kroon ſtaet.
Den ouden Drances, die op Turnus was gebeeten,
Verſwaert dit ſeggen noch, en tuygde, wel te weten
Dat dit het ſelfde was het geen Eneas ſocht
Dat hy ſijn ſaeck alleen met Turnus rechten mocht.
Daer zijn veel andere die zich hier tegens ſtellen
En na de zyde van den Prince Turnus hellen:
Hy werd beſchaduwt van de gunſt en groote naem
Der Koninginne, en van ſijn eygen lof en faem
(Die hy door wapenen verdient had en gekregen)
Geſtyft en onderſtut. Terwijl 't hier dus gelegen
En alles is in roer, gevielt dat in de ſtad
De mannen, die men daer van daen geſonden had
Nae Diomedes toe, van haer beſending quamen
Die in haer wedervaert niet veel vernoegens namen
En tyding braghten dat'er niet was uytgerecht
Met al de koſten, die men daer aen had geleght,
En dat men hem met goud noch giften noch gebeden
(Hoe ernſtig' en hoe groot') had kunnen overreden,
Dat die van Latium wel elders mochten gaen
En andre ſoecken om haer by te willen ſtaen,
Of den Trojaenſchen Vorſt om vrede moſten ſpreken.
Van groote droefheyd is Latynus ſelfs beſweken.
Der Goden gramſchap en de graven, die hy ziet
Verſch voor ſijn oogen, doen hem dencken dat dit niet
By los geval gebeurt, en uyt ſo harde ſlagen
Blijckt dat Eneas van den hemel werd gedragen.
Derhalven geeft hy laſt dat men den grooten Raed
En de voortreflijckſte van ſijnen Kroon en Staet
Te hoof vergadren doe. Sy hadden 't naeuw vernoomen
Of zijn van ſtonden aen nae het Paleys gekoomen
Met groote meenigte. Latinus van haer all'
Den oudſt' en d'eerſte zit in 't midden van 't getal

Van ſijne Raden, ſwaer van geeſt en droef van wezen.
Toen gaf hy laſt aen ſijn Ambaſſadeurs, voor deſen
Van hem geſonden na Etool' en daer van daen
Nu weder t'huys gekeert, dat ſy van vooren aen
Verhaelden hoe dat ſy aldaer bejegent waren
Van Diomedes, en geheel haer wedervaren,
En wat voor antwoord dat hy haer gegeven had.
Toen ſweeg het alles ſtil wat in de kamer zat,
En Venulus heeft dus ſijn reden aengevangen
Op 't koninckljck bevel, het geen hy had ontfangen:
Wy hebben Diomeed, ô borgeren, gezien
En 't leger der Argyv' en Grieckſe oorlogs-lîen:
Wy raeckten (onſe reys en wegh ten eynd gekoomen)
De hand, daer Ilium de kracht van heeft vernoomen
En die de hooge ſtad van Troje vallen dee:
Hy ſtichten op de bôom van Yapigïé
De ſtad 1. Argyripa, die hy ſo dee vernaemen
Nae 't volck ſijns vaderlandts. Nae dat wy binnen quamen
En als men ons nu had vergunt en toegeſtaen
Te ſpreken, boden wy eerſt ons geſchencken aen
En ſeyden onſen naem, ons vaderland en ſteden,
Wie ons den oorlogh de'en, en openden de reden
Die ons nae Arpos trock. Als hy dit had verſtaen
Sprack hy ons minnelijck met deſe woorden aen:
Heyl-rijcke volckeren, die eertijds onderdanen
Geweeſt zijt van Saturn, aeloude Auſonianen,
Wat miſverſtand ontruſt u, die in vrede zaet,
Dat u tot oorlog met dees vreemde volkren raedt?
Wie 't land van Ilium met wapens heeft geſchonden
(Ick ſwygh van die het ſwaerd en oorlogh heeft verſlonden

1. Van Diomedes genoemt Argos Hippion, anders oock Arpos geheeten, ende hedensdaegs Monte S. Angelo, in het quartier van Italien dat men La Puglia noemt, eertijds geheeten Japigia nae Japyx, ſoon van Dedalus.

In

In de belegeringh door daegelijckſe moord,
En al wie Simöis in zijnen boezem ſmoort)
Die hebben veel al door de werêld ſwerven moeten
En met een ſwaere ſtraf haer ſchelmeryen boeten,
So dat zich Priaem ſelfs had over ons erbermt.
Minervaes droeve 1. toorts weet hoelder wierd gekermt
Wanneer de ſchepen op d' Eubojer klippen ſtieten
En veele Griecken aen Cafareus 't leven lieten
By ſtorm en onweer door een valſche baeck verleydt
Meeſt zijn wy nae de krygh gedreven en verſpreydt
D' een hier en d' ander daer nae velerhande ſtranden.
De 2. jonger Atreus zoon loopt ballingh langs de landen
So ver als Proteus ſijn pylaeren heeft geſet:
Ulyſſes raeckte by d' Etneeſche Reuſen met
Sijn ſcheeps-volck: wat ſal ick van 3. Pyrrhus Rijck gewaegen,
Of hoe 4. Idomeneus zich uyt ſijn land ſagh jaegen,
Of hoe de 5. Lokren zijn in Lybien geraeckt
En hebben daer aen 't ſtrand haer wooningen gemaeckt?
Quam Agamemnon ſelf de Velt-heer der Argyven,
Niet door de handen van ſijn eerlos wijf te blyven

1. Nauplius vol wraeck-luſt over de dood van ſijn ſoon Palamedes heeft door Minervaes raed inder nacht een vier-baecken onſteken als eenige Grieckſe ſchepen door tempeeſt op de zee in nood waeren, als of daer een plaetſe was om te kunnen havenen ende ſich bergen, waer door ſy ſchipbreuck tegen de klippen geleden hebben ende vergaen zijn
2. Menelaus, doot de wind gedreven aen de uyterſte palen van Egypte daer Proteus regeerde.
3. Deſen is van Oreſtes omgebraght.
4. Deſe nae het verdelgen van Trojen weder keerende had een belofte gedaen, ſijnde in perykel van te vergaen, dat hy den eerſten die hem te gemoet quam ſoude opofferen ende alſo deſen eerſten ſijn ſoon was ende hy hem offerde of offeren wilde is van ſijn onderdaenen uyt ſijn rijck van Crete gejaeght.
5. De kammeraeds van Ajax aen de kuſt van Africa door tempeeſt gedreven.

Eer dat hy noch zijn voet had binnens huys geſet?
Nu ſiet in ſijn bezit de 1. ſchender van zijn bed,
Van hem, die Aſien met wapens had verwonnen.
Of ſegh ick dat de Goon my niet en wilden gonnen
Dat ick mijn vaderland en echt-genoot weer ſagh
En ſchoone 2. Calydon beſat gelijck ick plagh.
Nu werd ick noch gevolght van achtren op mijn hielen
Van grouwlijck voorſpoock, en mijn maets (die my ontvielen
En wierden 3. vogelen en raeckten op de vlught)
Begaven zich van d' aerd met vleugels naede lucht
En ſwerven gints en weer langs oeveren en ſtroomen
(O al te harden ſtraf den mijnen overkoomen!)
En vullen rots en klip met jammerlijck geluyt
Ick had ſulcks albehoort te vreeſen ſints den tyd
Dat ick niet wel bedacht heb 4. goden derven wonden
En Venus rechter hand met een quetſuyr geſchonden.
Ey lieve, port my niet tot ſulck een vechten aen:
Ick heb gheen oorlogh meer met eenigen Trojaen
Sint Trojen is verdelght, en wil het quaed niet heugen
Dat van haer is geleen, noch my daer in verheugen,
De giften, die ghy uyt uw vaderland van daen
Voor my hebt mee gebraght, biedt die Eneas aen.
Ick weet wie dat hy is: wy hebben met malkandre
Gevochten hand aen hand en d' eene tegen d' andre
In 't harrenas geſtaen: gelooft het ſeggen van
Een die het heeft beſocht wat hy een dapper man
Is met het ſwaerd en ſchild, hoe ſterck hy van gewrichten
En armen zy, met wat een ſnellicheyd de ſchichten

1. Egyſthus
2. Een ſtad in Etolien. daer Diomedes Koningh was, ende hy van daen bleef om dat de ſoon van Sthenelus, den overſpeelder van Egiala Diomedes wijf, ſich daer meeſter had gemaeckt.
3. van Diomedes kammeraets in vogelen verandert ſchrijft Ovidius in 't veerthiende Boeck der Transformatie.
4. Mars en Venus Homer 5. Iliad.

Van

Van ſijne handen gaen, met wat een drift en kracht.
Had Ilium noch ſo twee mannen voortgebracht
So had het lot wel licht een andren keer genoomen
En Troje ſelver ons den oorlogh aen doen koomen
En Griecken ſat en treurd' om ſijnen ondergangh.
De hand van 1. Hector en 2. Eneas hiel ſo langh
De winſt van Trojen op en heeft voor haere muyren
Thien heele jaere de belegeringh doen duyren.
Bey muntens' uyt in moed en meenigh dapper feyt
Van oorlogh. deſe won het in godvruchtigheyd.
Wilt liever tſaemen vree en bond-genoodſchap maecken
So 't beſt geſchieden kan, maer wacht u van te raecken
In oorlogh tegens een. Dit is, Heer Coningh, dat
Dien andre Coningh ons tot antwoord gaf, en wat
Dat hy gevoelde van den oorlogh met de Frygen
En dat hy niet en was gezint met haer te krygen
Sy hadden naeuwelijx geeyndight haer verhael
Of de Vergaderingh begoſt zich (altemael
Hier in ontroert) die dus, die ſo, te laeten hooren
Nae dat dees tydingh klonck in yder een ſijn ooren,
En maeckten een geruyſch gelijck het water doet
Als 't in de beecken, daer het zich door loozen moet,
Vindt ſteenē onderweegh die 't in ſijn loop verhinderen.
Als deſe onſteltheyd nu begon wat te vermindren
En yder ſtil ſweegh, heeft de Coningh van ſijn throon
Dus aengevangen na aenroepingh van de Goon:
Ick hadde wel gewilt, O ghy Latynſche Heeren,
't Waer beter oock geweeſt. dat het nae mijn begeeren
Had moghen gaen, en dat men van te vooren had
De ſaecken overleyt en raed gehouden, wat
Ten dienſte van den Staet wy hadden te betrachten:
En niet op ſulcken tijd, als zich voor onſe grachten
En muyren van de ſtad de vyand heeft geſet.
Wy voeren, burghers, een ontydigh oorlogh met

1. 2. De dapperſte der Trojaenen volgens Homer. Il 17.
Ἐκτωρ Αἰνείας θ' οἱ Τρώων ἰσαν ἄριστοι.

Onwinbre

Onwinbre mannen en uyt godlijck zaed gekoomen,
Die gheen geweer ontſien noch voor gheen vechten ſchroomen:
Met ſo een volck, dat door gheen krygh werd afgemat,
En ſchoon, verwonnen, 't ſwaerd weer in ſijn handen vat,
Hebt ghy noch hoop gehad en was'er hulp te wachten
Van Diomedes, ſtelt dat nu uyt uw gedachten,
Elck ſeyzyn eygen hoop: maer hoe geringh en ſlecht
Die zy, dat weet ghy wel, en hoe hier alles leght
In 't wild en overhoop dat ſiet ghy voor uw ooghen.
Van my werd niemand niet beſchuldight noch betoogen:
Al wat in ſulcken tijd de dapperheyd vermagh
Is hier in 't werck geſtelt: men heeft in deſen ſlagh
Met al de macht des Rijcks ten uytterſte geſtreden:
Nu ſal ick u in 't kort (let doch op mijne reden)
Gaen ſeggen hoe ick van gevoelen ben, en wat
My orbaer dunckt gedaen. Ick heb een landſchap, dat
Oud en niet verre van den Tyber is gelegen:
't En is niet breed, maer 't ſtreckt zich in de lenghte tegen
Het weſten, tot voorby de grenſen van het 1. land
Daer het Sicaenſche volck zich eertijds had geplant:
't Werd van Aruncers en van Rutulers gebouwen
Die 't hard geheuvelte tot zaey en teel-land houwen
En breecken 't met de ploegh en 't rouwſte weyen af:
Dat men dit heele land aen de Trojaenen gaf
En 't maſt-boſch en 't geberght om zich daer neer te zetten,
En maeckt' een vaſt verbond op redelijcke wetten
En riep haer in het Rijck als vrienden van den Staet:
Dat men haer hier, ſoo ſy begeeren, woonen laet
En hun vergunn' aldaer een ſtad te moogen bouwen:
Doch ſo haer meynigh is by ons haer niet te houwen

1. Het quartier van Latium daer Rome nu is ende de Sicaenſche volckeren ſich eertijds hebben ter neer geſet, *Gentés venere Sicana. Lib.* 8

Maer

Maer na een ander land en volckeren te gaen
En, is 't haer mogelijck, te ſcheyden hier van daen:
So laet ons timmeren een vloot van twintig ſchepen
Van inlandſch eycken hout met taeckel, touw en reepen
Of meer, indien der meer van noden zijn om al
Haer volck te lâen. Het hout leyt vaerdig aen de wal,
Dat ſy maer ſeggen hoe veel ſchepen ſy begeeren:
Laet haer de groot' en de fatſoenen ordineeren
En ons de koſten doen, van yſer haer verzien
Van timmer-werven en van göe ſcheeps-timmerlien.
Oock waer' het dienſtig dat wy een beſending deden
Uyt de Latynen, van de beſt' en eerſte leden,
Tot honderd toe, die haer dit gingen doen verſtaen,
't Verbond beveſtigden, ons vriendſchap boden aen
Met vreede-tacken in haer handen, en vereerden
Haer met yvoir en goud en giften hoog van weerden,
En bragten hen de ſtoel en Konings-rock, die van
Ons Rijck de mercke zijn; elck toone zich een man
Van goeden raed te zijn, en wilt doch al te ſamen
Het beſt' in deſen nood tot mijne hulp beramen.
Hier op rees Drances, die een haet op Turnus had,
Vol ſpijt en nijd in 't hert om d'eer, die dees bezat,
Maer rijck en wel ter tael, in oorlog onbedreven
En van geen handen, maer heel kloeck in raed te geven
En by een ygelijck voor ſulcken man geacht,
Een groot meuyter en van ſonderlinge kracht
Om 't volck te ruyen op, trots op ſijns moeders adel
Maer voorts onſeker van de zyde van de zadel:
Hy rees en heeft den haet met woorden dus verſwaert:
O Koningh, ghy die zijt van goedertieren aert,
Vraeght ons om raed in 't geen geen duyſterheden ſteecken
En daer 't onnodig is dat wy een woord in ſpreecken
Als in een ſaeck, die klaer in yders oogen is.
Eick weet het wel waer in dat de behoudenis

En welvaert van uw Staet en onderdanen leggen:
Maer daer is niemand niet die het recht uyt derft ſeggen.
Hy late een yder toe te ſeggen wat hy meent
En leg ſijn hoogmoed neer waer mee hy 't al verbeent,
Hy, door wiens quaed beleyd en averechte wegen
(Ick ſal het ſeggen, ſchoon dat hy my met den degen
En met dood verdreygt) wy voor ons oogen zien
Dat ſo veel Overſtens en 't puyck van oorlogs-lîen
Geſneuvelt zijn, en dat de gantſche ſtad en tranen
In droef heyd zit terwijl hy 't leger der Trojanen
(Sich ſelfs verlatend' op ſijn vluchten) tergt, en met
Sijn wapenen de Goon in angſt en vreeſe zet.
O goede Koning, voeg noch een geſchenck beneven
Al d'andre, die ghy wilt aen de Dardaners geven
Met meenigte, noch laet door geenderley geweld
U ſchricken af aen ſo een braef en waerdig held
De dochter, die ghy hebt, ten houwlijck te beſteden,
En door een vaſt verbont te ſtercken deſe vrede.
Doch heeft men ſulcke vrees voor Turnus, dat men dan
Ootmoedig by hem gae en met gebeden van
Hem ſmeke dat hy wil ten dienſt der onderſaten
't Recht, dat hem toebehoort, den Koning volgen laten
En ſchelden deſe ſchuld den vaderlande quyt.
O ghy, die d'oorſaeck van dit quaed en onheyl zyt
Dat Latium nu druckt, O Turnus, om wat reden
Werpt ghy d'ellendige gemeynte in ſwarigheden
So meenigmael, en jaegt s' in openbaer gevaer?
Daer 's by de krygh geen heyl: wy roepen allegaer
Om vrede, en eyſſchen die van u, en daer beneven
Het pand dat ons alleen de vaſte vree kan geven.
Sie: ick, die by u ſchyn te weſen in den haet
En die 't my niet en ſchroom te zijn oock inder daed,
Ben d'eerſte die by u ootmoedig koome kermen
En bidden dat ghy u wilt over my erbermen;
Leg uwe trotsheyd neer en wilt vry heenen gaen,
Ty weder op de vlucht gelijck ghy hebt gedaen:

Wy

Wy hebben nederlaegs genoeg alree geleden,
Al dôon genoeg gezien, van burgeren de ſteden
Van ackerluy het land al bloot genoeg gemaeckt.
Of werd ghy zo geport door eerzucht, ſo ghy haeckt
Nae glory en een naem daer yder een van ſpreecke,
Indien ſo grooten moed in uwen boeſem ſteecke,
En ſo u 't houlyx-goed ſo ſeer ter herten gaet
Dat te verwachten met des Konings dochter ſtaet:
So waeg de kans met hem, tree uwen vyand tegen
Met onbeſchroomde borſt en zie hem voor den degen.
Dat Turnus doch gebeur' een koninclijcke vrouw
En dat men ons in 't veld ſlae doodt en nederhouw
En leggen late niet beweent noch met wat aerde
Gedeckt, gelijck een volck van geen' of kleyne waerde,
Als een geringen hoop die niet geacht en werdt.
Gae ghy oock heen, en hebt ghy eenig bloed of hert
Of 's vaders deugd in 't lijf, die u heeft opgetoogen:
Sie hem, die u beroept, eens ſelver onder d'oogen.
Hier door geraeckte 't bloed van Turnus in de vlam
Hy liet een zucht, die diep uyt ſijnen boeſem quam,
En heeft met grammen moed' aldus weerom geſproken:
Aen woorden heeft het u, ô Drances, noyt ontbroken,
Ghy hebt altijd vry veel te ſeggen, als den tijd
Geen woorden lyden kan, maer handen eyſcht, en zijt
De eerſt' in 't Raedhuys als de vaders zijn ontboden
Om te vergaderen: maer 't is nu niet van noden
Dat ghy het hof hier vult met woorden, die vry groot
En hoog u vliegen af van daer ghy buyten nood
En vry en veyligh zit' terwijl de boeſem-weeren
En muyren van de ſtad den vyand buyten keeren
En dat de gracht noch niet loopt over van het bloed.
Derhalven dondert vry, ſo ghy gemeenlijck doet,
Met uw welſpreeckentheyd en wilt my vry betygen
Van bloodheyd als ghy ſo een meenigte der Frygen
Gevelt en ſtapelen van lijcken hebt geſtelt,
En ſo veel teykenen van zeege lanx het veld

Doen

Doen proncken hebt, als ick. Men kan hier licht beproeven
Wat dat de dapperheyd vermagh, en wy behoeven
De vyanden niet ver van hier te ſoecken gaen:
Wie zien haer overal rondom de muyren ſtaen.
Gaen wy der tegen aen en willen wy 't eens waegen?
Wat ſammelt ghy? of is 't u in de mond geſlaegen,
En zult ghy eewigh met de tongh, vol ydle wind,
En vluchtig' hielen, daer ghy u verzet in vind,
Ten ſtryde gaen? ben ick oyt op de vlucht getegen,
Of is'er yemand, die met recht van vluchtens wegen
My kan beſchuldigen, ghy vuylick, die de vloed
Des Tybers noch ſal zien geſwollen van het bloed
Der Frygen, en geheel Evanders huys gevalle
Met ſtam en al ter aerd' en d'Arkadyns van alle
Haer wapenen onbloot? de dappre Bitias
De groote Pandarus beproefde wat ick was,
En ſouden anders van mijn wapenen gewaegen
En duyſend meer, die ick op eenen dagh verſlaegen
En nae der helle toe geſonden heb, wanneer
Ick binnen 's vyands wal beſlooten was, en weer
My ſelven heb geredt uyt ſchichten en uyt klingen.
Is in de krijgh geen heyl? wilt ſulck een liedtje zinghen,
Uytſinnige, voor u, en 't hooft van den Trojaen.
Derhalven laet niet met ontruſten voort te gaen,
Vult al het land met ſchrick gelijck ghy hebt begonnen,
Verheft de macht van volck dat tweemael is verwonnen,
Verkleynt in tegendeel de wapenen van ons.
Nu ſijn oock d' Overſtens der dappre Myrmidons
En 1. Tideus zoon in vrees, Achilles is aen 't ſchroomen
Voor die van Trojen, en met aerſelende ſtroomen
Loopt 2. Aufidus te rugg'. Of als hy zich gelaet
En veynſt vervaert te zijn, quanſuys, voor mijnen haet

1, Diomedes,
2, Een rivier van Apulien, nu Lofanto, zich loozende in de Golfe van Venetie.

En

En met in krackeel of in gekijf te treden
Soeckt hy ſijn ſchelmery met vreeſe te bekleden
En ſo een yder te verbittre tegens my,
De ſlimme lincker! maer, ghy Drances, ſtelt u vry
Geruſt en vreeſt niet dat ick oyt mijn wraeck ſal toonen
Aen ſo een ſnode ziel: zy moete by u woonen
En blyven in die borſt, ghy hebt van my geen nood:
Ick ſal mijn hand aen u niet ſchende door uw dood.
Nu wil ick my tot u, groot machtigh Coningh, keeren
En 't geen waer in ghy ſoeckt den raed van deſe heeren.
So ghy geen vordre hoop in onſe wapens zet,
Sijn wy geheel en in de grond bedorven met
Den eerſten nederlaegh, en kan de kans niet keeren:
So laet ons heenen gaen en ons voor hem verneeren
En bidden dat hy ons wil geven peys en vree:
Hoe wel ick (och, of 't gingh gelijck het eertijds dee
En was 'er noch yet van de vroomigheyd der oude)
Die boven andre braef en voor geluckigh houde
Die ;om ſulx niet te zien, gevallen is in 't veld
En eens in d' aerde beet. Maer hebben wy noch geld
En macht en weeten wy noch raed om verſche knechten
Behalven al wat niet gebleven is in 't vechten,
Sijn in Itaelien veel volkeren en ſtêen
Noch overigh voor ons. is oock 't verlies niet kleen
Van de Trojaenen: ſtaet de winſt, daer zy op ſtoffen,
Haer mee op machtigh bloed: ſijn w'altemael getroffen
Van 't ſelvig' onweer, en is oock aen haere zy
Een meenighte van dôon: hoe komt het dan dat wy
De moed ſo ſchandigh in den eerſten intree geven,
En, eermen den trompet hoort blaeſen, ſtaen en beven?
Veel ſaecken loopen door den tijd ten beſten af,
Het wanckelbaer geluck bedroogh 'er veel, en gaf
Weer ſtand aen ſommige die al in 't voetſand laeghen.
Heeft Diomedes ons ſijn byſtand afgeſlaghen
En weygert Argyripp' aen ons de hand te bien;
't Sal van Meſſapus en Tolumnius geſchien

Oock

Oock ſullen d' Overſten, tot onſe hulp geſonden
Van ſo veel volckeren die met ons ſijn verbonden,
Ons byſtand doen, en 't puyck van Latium en al
Het uytgeleeſe volck der Laurentynen ſal
Haeſt prijs en eer begaen- Camel' is oock gekoomen
Om ons te helpen, die haer oorſpronck heeft genoomen
Uyt het vermaerde volck der Volſcen, en met haer
Een gros van ruyters voert en meenigh bend' en ſchaer
Van wacker paerde volck die koopre wapens draegen.
Maer ſo de Teucren my alleen ten ſtryd' uytdaegen
En ſo het u behaeght dat ickſe waeg, en word
Het algemeyne beſt ſo ſeer door my verkort:
Dees rechterhand is niet ſo ongewoon te winnen
Dat ick yets weygren ſouw of laeten te beginnen
Daer ſulcks te hoopen ſtaet: ick gae der tegen aen
Schoon dat hy was de groot Achilles, en Vulkaen
Sijn wapens had geſmeedt: ick wil mijn lijf en leven
Ten beſten voor het land en voor den Coningh geven,
Ick Turnus ſegh ick, die in vroomheyd niemand wijck
Van mijn voorouderen, maer ſtae met haer gelijck.
Beroept Eneas my om teghens hem te vechten
In een beſondre kamp en ons gheſchil te ſlechten?
Het zy ſo, bid ick, en dat Drances 't liever niet
Ontgelde met de dood en hier den beck in ſchiet'
Indien 't door gramſchap van de Goon ſo af mocht loopen:
Of is het werck daer eer en roem is uyt te hoopen
Hy my die niet beneem' en deurgae met met den lof.
Terwijl zy onderlingh dus ſtreden in het hof
En met malkanderen raed hielden over ſaecken
Die vol onſekerheyd en twijfelingen ſtaecken
So quam Eneas met ſijn leger trecken aen
't Gerucht is ſtrax door 't hof en heel de ſtad gegaen
En vult het al met ſchrick, hoe de Trojaenen quamen
Heel in ſlagh-ordre en de Thyrrheenſche macht te ſaemen

Mar-

Marcheeren daer nae toe, en van den Tyber-kant
Affacken langhs het veld, en deckten 'theele landt.
Dit heeft terſtont een groot ontſteltenis gegeven
En het gemeyne volck een ſpoor in't hert gedreven
Tot moed en gramſchap, dat om wapens roept verbaeſt,
'tIs wapen, wapen, daer het altemael van raeſt
De Vaders ſtaen bedroeft: ſy klagen aen haer oogen
En momplen binnens monds 'tgeen zy niet uytten mogen.
Daer gaet een groot geluyt met veelderley geſchil
Van alle kanten op nae yder is van wil,
Gelijck de vogels in de hooge boomen maecken
Wanneer ſy by geval in't woud by een geraecken
Met groote meenicht', of de heeſche ſwaenen aen
Den oever van Paduys in't ſnaet'righ water ſlaen.
Jae, ſeyde Turnus, die ſijn tijdt heeft waergenomen,
O borgers, doet den Raed vry by malkander komen
En prijſt, al ſittende, de vreed' en hebt gelijck:
Sy vallen middlerwijl met wapenen in't Rijck.
En ſonder woorden meer of dat hy langer beyde
Ruckt hy van daer en ſpoeyt ſich uyt het Hof Ghy, ſeyde
Hy, Voluſus gebied de Volſcen in't geweer
Te komen, ſtracx, en voert de Rutulers: ghy, heer
Meſſapus, ghy Catil en Coras, wilt niet beyden
Maer ſitten op en met de ruyters u verſpreyden
En ſtorten over 't veldt: een deel verſorge dat
Men wel beſett' en ſluyt den toegangh nae de ſtad:
Een deel begeeft ſich op de toorens langhs de wallen:
De reſte treck met my, waer dat het moge vallen
En doe den Vyandt aen daer ick 't gebieden ſal.
De ſtad raeckt op de been, 'tloopt alles nae de wal.
Den ouden Coningh ſelfs laet de vergaeringh vaeren
En ſtelt de ſaecken uyt, die daer begonnen waeren,
Door den bedroefden tijdt geheel onſtelt, en geeft
Sich ſelven groote ſchult om dat hy niet en heeft

Eneas den Trojaen in ſijne ſtad doen komen
En hem goedwilligh voor ſijn ſchoon-zoon aenghenomen.
Men delft de poorten af, voert ſteen' en paelen aen
Tot de beſchanſſingh, de Trompet en trommels gaen
En geven door de Stadt het bloedigh Oorloghs-teecken,
Waer door de vrouwen en de kinderen onſteecken
Sich ſpoeyen nae de Wal en boorden die in't rond.
De laetſte nood, waer in ſich yder een bevond,
Roept alles daer na toe. Oock ree de Coninginne
Nae Pallas hooge Slot en Tempel der Goddinne;
Sy had een groote ſleep van vrouwen achter haer
En bracht een meenichte van giften nae't Autaer:
De maeghd Lavinia was nevens haer geſeten
Dien al de ſwaricheyt en 't jammer wierd geweten
Als of ſy d'oorſaeck was van ſulcken grooten quaet
Die zeedigh voor haer neer haer eerb're oogen ſlaet.
De moeders volgen en bewieroocken den Tempel
En ſtorten droevige gebeen ter hooger drempel:
O dapp're maegd, verbreeckt en morſelt met uw hand
De wapenen van den vry-buyter, die ons Land
(Uyt Frigien van daen) is komen overvallen
En velt hem, dat hy ſtort' hier onder onſe wallen
En voor de poorten neer. Selfs Turnus als verwoed
En raeſend ruſt ſich toe tot ſtryden, heet van bloed
Hy had ſijn kopere panſier nu aengeſchooten,
Syn beenen waeren in geſlaege goud beſlooten,
Sijn hooft noch ongedeckt en ſonder helm, ſijn ſwaerd
Had hy op zy gegort. Dus quam hy met eenvaert
Van 't hooge Coninghs ſlot geloopen nae beneden,
Hy glinſterde van gout vol moet en liſtigheden
En taſte nu, ſoo 't ſcheen door hoop zyn vyand aen;
Gelijck een paerd dat van de krebbe komt van daen
Na dat het eyntelijck ſijn halſter trock in ſticken
En los en vry geraeckt en in de wilde wicken

Of

Of nae de wey en nae de merryen toe rent
Of loopt nae de rivier, daer het zich is gewent
Te baden in het wedd', en ſteeckt zijn kop en ooren
Al rinnickend' in de lucht en laet zich luſtigh hooren,
De maenen ſpeelen om zijn hals en ſchoften heen.
Camill' ontmoet' hem, ſo als hy quam aengereen
Ontrent de poort en ſprong ten eerſten van haer paerd af,
Waer op haer ruytery zich mede met een vaert gaf
Ter zael en beugel uyt en volght haer Coningin,
Die dus tot Turnus ſprack: O vorſt, indien het in
De dappre luy voor geen verwaentheyd is te houwen
Dat zy haer ſelven op haer vroomigheyd vertrouwen
En moogen s' eenighſins met reden daer op ſtaen:
So zegh ick dat ick heb het hert, gelijck ick aen
U oock beloven derf; de benden der Trojaenen
Het hooft te bîen, en al de ruyters der Tuskaenen
Alleenigh in 't gemoet te trecken: ſtae my toe
Dat ick op deſe met mijn hand een proefſtuck doe
En 't eerſte krijgs-gevaer verſoeck' op haere ſchaeren,
Houw ghy u hier te voet en wilt de ſtad bewaeren
Hy ſloegh zijn oogen op d' onſichelijcke maegd
En ſey, o Jonckvrouw, daer Itaelje roem op draeght,
Wat danckbaerheyd ſal ick met woorden u betoonen
Of waer mee ſal ick u nae uw verdienſten loonen?
Maer laet ons (naedemael uw groot gemoed voor geen
Gevaer en vreeſt) dit werck nu deelen met ons tween.
De loos' Eneas, nae 't gerucht ons doet geloven
En nae de kondſchap die wy hebben daerenboven
Van onſe ſpieden, heeft de lichte ruytery
Voor uyt geſonden lanx de velden, ſelver hy
Haeſt zich om nae de ſtad in aller yl te koomen
Door 't hoogh en woeſt geberght: nu heb ick voorgenoomen
Te leggen in het boſch een hinderlaegh, en met
Mijn krygs-volck onderweegh den twee-ſprongh dicht beſet

Te houden in het eng: paſt ghy met uw ſtandaerden
Op zijne ruytery en de Tyrrheenſche paerden
Om haer te ſlaen: den held Meſſapus ſal zich by
U voegen en al de Latynſche ruytery
En troepen van Tiburt: wilt ghy de laſt aenvaerden
Van 't opperſte beleydt en over al de paerden
En ruyters te gebien. Dus ſprack hy en met een
Port hy Meſſapus aen met even ſulcke rêen,
Oock d' andere Overſtens; ten ſtryde, en is getegen
Recht nae den vyand toe. Daer is een dal, gelegen
Ontrent een krommen bocht en omtreck, daer het vry
En veyligh is om zich te houden aen een zy
En met een hinderlaegh een ander te belaegen,
Ten weder zyde dicht bezet met boſch en haegen;
Daer loopt een ſmalle wegh, een enghte, derwaerts aen
En 't pad en deugt niet veel om daer nae toe te gaen;
Een vlackte leyt'er op de kruyn der hooge bergen!
Die niet bekent en is, daer men zich kan verbergen
En veyl'ge plaetſen zijn en zijnen vyand van
De rechte en ſlincker hand met voordeel aendoen kan
En hem beſchieten van het hoog' of groote ſteenen
Afwentlen nae beneen. Hier ruckt de Jonghman heenen
Langs een bekende wegh, neemt deſe plaetſe met
Sijn troepen in, en heeft zich neer in 't boſch gezet.
Hier tuſſchen laet Diaen haer in den hemel hooren
Aen een der maegden die tot haeren ſtaet behooren
('t Was Opis, rad te voet) en ſpreeckt de jonckvrou' aen
Met droeve woorden die uyt haere lippen gaen:
O maegd, Camille die ick lief heb boven allen
Rydt nae de wrede krygh, die bloedigh uy t ſal vallen,
En heeft, maer te vergeefs, ons wapens omgedaen:
't Is niet van heden noch van giſtren dat Diaen
Haer deſe liefde draeght, en s' is niet ingenoomen
Door ſoetigheyd die haer is ſchielijck voorgekoomen.
Als Metabus door nijd van ſijnen onderdaen,
Die tegens hem met moed en macht was opgeſtaen,

Wierd

Wierd uyt ſijn koninckrijck verjaeght en weghgedreven
En hy ſijn oude ſtad Priverne moſt begeven
Nam hy het kind uyt het gevecht in 't vluchten mee
Tot ſijn geſelſchap in ſijn ballingſchap, en dee
Het nae de moeder, die Caſmille wierd geheeten,
Camille noemen met een letter te vergeeten.
Hy had haer in ſijn ſlip geladen en begaf
Sich nae het eenſaem boſch, en hooghten, en ver af-
Geleege berghen heen. De felle Volſcen zaeten
Hem alſins achter her en vloogen met ſoldaeten
Rondom hem allerwege, en zie, terwijl hy was
In 't midden van ſijn vlucht gebeurde 't dat de plas
Der Amaſeener Stroom ſo hoogh was door de regen
Die uyt de wolcken was geberſten, dat hy tegen
Sijn oevers ſtond en ſchuymd'. Hier vond hy zich be-
laen,
Want willende van daer met ſwemmen overgaen
Wierd hy door liefde van het kleyntje opgehouwen.
En vreeſde 't lieve pack het water te vertrouwen.
Maer als hy metter haeſt had alles overleyt
Wat het geraedſte was in dees gelegentheyd,
Is hem ter naeuwer nood dit in de zin gekoomen:
De kryſchman droegh een ſpies, die hy had mee genoo-
men
En groot en wichtigh was, in ſijne hand, van oud
En door den tijd verhardt en quaſtigh eyken-hout:
Het kind, dat hy met kurck en baſten had omwonden,
Heeft hy in 't midden van de lancy vaſt gebonden
En ſijne ſtercke hand opheffende ſprack hy
Dus nae den hemel toe: Diaene, ſtae my by,
Die een beminſter zijt van boſſchen en waeranden,
Ick, die de vader ben, geef dees' in uwe handen
Dat zy uw dienſtmaegd zy: ick eygen' u dit kind
Dat in uw wapenen zijn eerſten toevlucht vind
En nedrigh ſchreyt tot u, om door de lucht te kunnen
Des vyands hand ontvlien: godinne, wilt my gunnen

't Geen daer ick u om bid: ontfangh van my dit kind
Gelijck als 't uw, dat nu de lichte lucht en wind
Van my bevolen werd. Dus ſprack hy, en met eenen
Sendt hy met al ſijn macht de ſpieſs' en 't kind daer heenen.
Het water gaf geluyt en 't ongeluckigh wicht
Vliegt over de rivier al ſnorrend' aen een ſchicht.
Maer Metabus, vermits een grooten hoop ſoldaeten
Hem naederden en dicht op ſijne hacken ſaeten,
Gaf zich te water en, geraeckt aen d'overkant,
Treckt uyt de groene zoo de ſpieſſe met zijn hand
En het geſchenck dat hy Diana had gegeven.
Van dien tijd af is hy in d'open lucht gebleven,
Noyt quam hy onder 't dack van huyzen, noyt betrad
Hy zedert ſtraet noch ſteegh van een bemuyrde ſtad
En was te wild dat hem ſouw yemand hebben weeten
Te temmen? op 't geberght heeft hy ſijn tijd verſleeten
In eenſaemheyd gelijk en herder, en gevoedt
Sijn kind in ſtruyck en hegg'en onder het verwoed
Gedierte tuſſchen haer afgryſſelijcke kuylen
En holen, daer s'haer in gaen bergen en verſchuylen,
Met wilde merry-melck, en heeft haer elders uyt
Gemolcken in de mond van ſo een teere ſpruyt.
Als nu dit dochterje ſo verre was gekoomen
Dathet kon gaen, heeft hy een ſcherpe ſchicht genoomen,
Gaf haer die in de hand, hingh haer een kooker met
Een booghjen op den rugg' en heeft s'op 't hooft geſet
Een tygers huyd in plaets van 't hayr met goud te ſnoeren,
Die, in de ſtede van een tabbert, lanx haer ſchoeren
En rugge nae beneen tot op der aerden hongh.
Sy ſchoot al doe ter tijd, van jaeren nöch ſo jongh,
Een kinderlijcke ſchicht, en wiſt met teere vingren
Den ſlinger om haer hooft geſwind en ſwack te ſlingren
En een Strymonſe kraen te treffen in de vlucht
Of witte ſwaenen te doen vallen uyt de lucht.

Veel

Veel moeders wenſchten haer in de Tyrrheenſche ſteden
Te hebben tot een Snaer, maer 't was om niet gebeden.
Sy, met Diaen alleen te vrêen, blyft altyd maeghd
En onbevleckt, en in de liefde, die ſy draeght
Tot myne wapenen, houdt zy haer onbewoogen.
Ick wenſchte wel dat zy niet op en was getoogen
Nae ſulcken oorlogh toe, noch immer had beſtaen
Te tergen tot de krygh den afkomſt van Dardaen.
Het waer my lief geweeſt had s'haer daer uyt gehouwen
En ſy waer' eene nu van myne ſtaet-joffrouwen.
Maer Nymfe, naedemael zy werd geperſt van 't ſtraff'
En harde Noodlot, dael ghy van den hemel af
En ſpoeyt u metter haeſt nae de Latynſche landen,
Alwaer ter quaeder uyr een veldſlagh is voor handen
Die droevigh weſen ſal. Neem deſe wapens mee
En houd een felle pyl ſtaegh op uw kooker ree
Om wraeck te nemen van (wie dat het mooge weſen,
Frygh of Italiaen) die 't lichaem, dat voor deſen
My toegeheylight is, mocht ſchenden met een wond;
Straf alſo wel den een als d'andere terſtond
En doetſe met haer bloed aen my haer ſchuld betaelen:
Daer nae ſo ſal ick in een holle wolck gaen haelen
Het doode lichaem van d'erbermelycke maegd,
Onuytgeſchudt, met al de wapens die zy draegt,
En brengen 't in haer land om daer in 't graf te ſetten.
Dus ſprack zy: maer de Nymf is, ſonder te verletten,
Met een gedruys gedaelt van boven nae beneen:
Een doncker-bruyne wolck omvingh haer ganſche leen.
Maer ondertuſſchen quam het Regiment Trojaenen
En Ruyter-overſtens en troepen der Tuskaenen
En al het paerde-volck met benden trecken aen
En naederen de ſtad. De klepper kan niet gaen
Van dertelheyd en pruyſt en rinnickt langs de wegen
En over 't vlacke veld, hy woedt en worſtelt tegen
De ſtengen aen en keert zich nu ter ſlincker zijd'
En nu ter rechter weer. Den acker ver en wijd

Staet ſcherp en overeynd van ſo veel yſre ſpeeren,
't Veld gloeyt van wapenen en blinckende geweeren.
Hier tegens toonen haer Meſſapus en Catil
Met zijnen broeder; oock de vleugel van Camill'
En al de troepen van de ſnelle Laurentynen,
Die t'ſamen in het veld tot tegenſtand verſchynen
En drillen al van verr'haer ſpieſſen met de hand.
De moed der mannen, die van d'een en d'ander kant
Malkandren naeder en met bloedige ſtandaerden,
Werd heeter als voor heen, en't brieſſchen van de paerde
Onſteeckt zich meer en meer: en nu hiel yder ſtand
En waeren binnens ſchoots, als zy gelyckerhand
Uytberſten met een groot geſchrey ten wederzyde
En beyde moedigen het hitſigh paerd ten ſtryde.
De ſchichten vliegen door de lucht ſo dick en dicht
Van alle kanten of het ſneeude, dat het licht
Des hemels wierd als met een ſchaduw overtrocken.
Strax quam Tyrrhenus en de felle Aconteus ſchocken
Malkandren op het lijf met de gevelde ſpeer
En ſtorten d'eerſte met een groot gedreun ter neer
En kraeckten tegens een de borſten hunner paerden
Met vollen ren: ſo dat Aconteus langs der aerden
Ter zael uyt ſtoof gelijck een blixem, en verſpreyt
Sijn aeſſem in de lucht daer hy gevallen leyt,
Waer door van ſtonden aen de Laurentynſche benden
Verſlaegen werpen hun rondaſſen op haer lenden
En wenden 't nae de ſtad en haere veſten heen,
Die de Trojaenen flux zijn achter her gereen.
Aſylas ſat haer dicht in d'yſers met ſijn ſchaeren.
Maer de Latyners, als z'ontrent de poorten waeren,
Verheffen een geſchrey en wenden weer en doen
De volgers vluchten, die ſich ſtrax te rugge ſpoen
En laeten 't voortgaen, wat het magh, met volle toomen,
Soo 't met de zee gaet, die by beurten ſijne ſtroomen
Nu nae het land toe ſtolpt en met een volle vloed
Sijn ſchuym tot over rots'en klippen ſtuyven doet

En

En uyt ſijn ſchoot beſtort het uyterſt zyner zanden :
Nu haeſtigh wederom te rugge loopt, en ſtranden
En oevers ruymt, en met den ebbe weder ſlorpt
De ſteenen, die de vloed op ſtrand en oevers worpt
Tweemael heeft de Tuskaen den Rutuler gedreven
Nae ſtad toe, tweemael hem weerom den rugh gegeven
En zich van achteren gedeckt met zijn rondas :
Maer als men wederom ten derden maele was
Aen een geraeckt, als nu van alle bey de zyden
Het ganſche heyr zich had gewickelt in het ſtryden
En yder koos ſijn man: toen gingh het kermen aen
Van die daer ſneuvelden en ſtirven onder't ſlaen.
Toen ſagh men mannen met haer ſchilden, ſchichten, ſwaerden
Sich wentelen door 't bloed en haer half-doode paerden
Daer ryſt een hard gevecht. Dewijl Orſilochus
Het herte niet en had om tegen Remulus
Van nae by aen te gaen heeft hy zijn paerd van verre
Geſchooten dat de ſpies bleef ſteeken in ſijn ſterre,
Dat onverduldigh door de wonde, die het kreegh,
En ſo een ſwaere ſlagh, met borſt en beenen ſteegh
En ſteygerd' in de lucht: hy tuymelde ter aerde
Voor doodt. Catillus werpt Iolas van den paerde
En oock Hermijn, van hert, van lijf, van daeden groot ;
Sijn hayr was geel als goud, ſijn hooft en ſchouders bloot
Geen vrees van wonden dee hem omme zien of ſwichten
So ver gaf hy zich bloot en openen voor de ſchichten
De lancy gingh hem door zijn breede ſchouder-blaen
So dat zy trild' en heeft hem dubble pijn gedaen.
Aen alle kanten werd het ſwarte bloed vergooten
En meenigh man gevelt en van de meer geſchooten,
Het ſwaerd, de lans, de ſchicht maeckt veele vechters neer
Te ſterven door een wond dat achten zy voor eer.
Maer d'Amazoon Camil juycht midden onder 't mooſden
En in 't gekerm van die hier in hun bloed verſmoorden

Met

Met d' eene borſt ontbloot: nu ſchiet zy pyl op pyl
En ſchicht op ſchicht, nu hackt s'er onder met de byl,
De gulde koker hanght en rammelt op haer lenden.
Oock weet zy, als zy werd genoodſaeckt om te wenden,
Met pylen overrugs te ſchieten even rad.
De jonge jofferen, die ſy gekooſen had
Tot haeren ſtaet om haer getrouwelijck te dienen
In krygh en vrede, ſijn rondom haer lijf, Larien en
Tarpey' en Tulle, die in haere vuyſt beſluyt
En voert een ſtaele byl. Dees maegden waeren uyt
Italien van daen. Gelijck als d' Amazoonen
Wanneer s' haer op den ſtroom van Thermodon vertoonen
En met geverwt geweer en wapens gaen ten ſtryd',
Of vechten dicht rondom het lijf van Hippolyt':
Of als Penthaſilè keert weder met haer waegen,
En 't heyr der vrouwen die half-ronde ſchilden draegen
Juycht met een groot gehuyl. O dappre maegd, wie ſchiet
Ghy eerſt wie leſt van 't paerd? wat mannen maeckt ghy niet
Met uwe hand ter neer? Eumeen was onder allen
Den eerſte, die ſy van de meer heeft af doen vallen
(De ſoon van Clytius) dien zy van vooren ſchoot
Een langhe ſpies dwers door ſijn borſt, daer hy ſich bloot
Gegeven had, ſo dat hy tuymeld' en geraeckte
Ter aerd' en wenteld' in den bloede dat hy braeckte
Met een geheele ſtroom al ſtervende uyt ſijn krop.
Doe ley s'er Pagaſus en Lyris boven op.
Sy ſtorten bey gelijck van boven neer: den eenen
In 't vatten nae den toom, als tuſſchen zijne beenen
Sijn paerd doorreegen was en wirp zijn meeſter af:
Den anderen, terwijl hy zich nae hem toe gaf
Om op te houwen en in 't vallen te verſchoonen
Amaſter leyt s'er by, een van Hippotas zoonen.
Oock volght zy Tereus met een felle ſpies van ver:
Sy zit Harpalikus en Chromis achter her,

Oock

Oock moſt Demofoon door haere handen vallen.
Daer ſy 't op heeft gemunt ontkomt het geen van allen.
Sy treckt niet eene pyl en werpt noch ſpies noch ſchicht
Of een der Frygen werd daer mee van 't paerd gelicht.
Van ver quam Orfitus, de jaeger, aengereden
Op een Apuliſch paerd met vreemde nieuwigheden
Van wapenen, die om ſijn breede ſchoeren droegh
Een jonghe ſtieren huyd, die hy wel eer verſloegh.
Hy had een wolfs muyl op zijn hooft met witte tanden
En yſlijck opgeſpart, en voerd' in ſijne handen
Een kromme knodſe; ſelfs rijdt hy in 't midden van
Sijn troepen gints en her, en ſteeckt met kruyn en pan
En met zijn ganſche hooft uyt al die by hem waeren.
Dees neemt zy waer (want door het wendē van de ſchaerē
Was ſulx niet ſwaer om doen) ſchiet hem door't lichaem heen
En ſnaeuwt hem vinnigh toe: O ydele Tyrrheen,
Dacht ghy het ſchuwe wild in 't boſch door ruygt en heggen
Te jaegen? neen: den dagh, die ſulcx ſal wederleggen
Met vrouwe-wapenen, is voor de hand, en al
Gekomen: denckt nochtans dat het u weſen zal
Gheen kleyne lof, die ghy ſult by de ſchimmen draegen,
Dat ghy door handen van Camille zijt verſlaegen.
Toen gold het Butes en Orſilochus, een paer
Trojaenen grof en groot: maer Butes wierd van haer
Van vooren aengetaſt en met een pyl geſchooten
Daer ſijn panſier en helm, niet altewel geſlooten,
En zy zijn hals ſagh bloot ſo hy te paerde zat
En hy zijn arm en ſchild wat laeten zacken had:
Den andren, of zy haer had op de vlucht begeven
En in een grooten ringh van hem romdom gedreven
Verſchalckte zy, en maeckt' een korter binne-keer
En volgt den volger ſelfs; toen dreef z'hem eens en weer
(Hoe dat hy ſmeeckt en bid) door wapenen door beenen
Haer hooger heffende den fellen heyr-byl heenen,

Waer

Waer mee z'hem op ſijn kop zo ſwaere wonden gaf
Dat hem het warme breyn droop van ſijn aenſight af.
De ſoon van Aunis, aen den Apemyn gebooren,
Valt ſchielijck, ſonder dat hy 't merckte van te vooren,
In haere handen: een van d'alderminſte niet
Der Liguren ſo langh als 't noodlot hem toeliet
Met valsheyd om te gaen. Hy vond zich heel verleegen
En heeft van haer te zien, zo onverwacht, gekregen
Een ſchrick op 't lijf ſo dat hy bleef beteutert ſtaen,
En merckende dat hy de ſtrijd niet kon ontgaen
Met wegh te loopen noch de Coninginne weeren
Die op hem aendrongh, vind hy raedzaem zich te keeren
Tot loosheyd en bedrogh, daer hy zich op verſtaet:
Wel, zey hy, is dit ſo een loffelijcke daed
Is dat ſo braeven ſtuck daer veel valt af te praeten
Dat haer een vrouw derft op een wacker paerd verlaten
Daer ſy mee vluchten kan? vertrouw u van naeby
Hier op een effen grond te kampen tegens my
En maeckt u ree om een gevecht te voet te waegen
Ghy ſult haeſt ſien wie dat de prijs ſal wegh gaen draegen.
Hier over wierd s'als dul van ſpijt, en met een vaert
Springht ſy ter zadel uyt en geeft zich van het paerd
Dats' overlanght aen een van haere kammeraeden,
Staet met gelijck geweer in 't minſte niet belaeden
Te voet, met maer een bloot rapier en haer rondas,
Dat 1. wit en ſuyver en noch 2. onbeſchildert was.
De jonghman, meynende dat hy 't nu had gewonnen.
Door ſijn bedriegery, is haeſtigh deurgeronnen
En vlucht wat dat hy magh, en ſit het ſnelle paerd
Met ſpooren in ſijn lijf. O Ligur, licht van aert,
Uw opgeblaeſentheyd zal u niet kunnen baeten;
Ghy hebt u te vergeefs op uw bedrogh verlaeten;

1. 2. Dewijl Camille doenmael eerſt in den oorlogh haer begeven ende te voorens noch niet eenigh vroom feyt van wapenen gedaen had, dat ſy op haer ſchild mocht voeren. Siet hier op 't gene wy in 't negende boeck hier over hebben aengeteyckent.

Het

Het is voor niemendal dat ghy nu glippen gaet;
De treken van uw vaer beproeft ghy al te laet;
Den valſchen Aunus zult ghy dit niet gaen vertellen
En uwe loosheyd ſal u in geen vrydom ſtellen.
Dus ſprack de jonckvrouw en met vlugge voeten loopt
Sy 't paerd voorby, vol vyer, hoe hy met ſpooren noopt,
Grijpt het van vooren met een ſnelheyd by den toom, en
Toetredend' heeft s'haer wraeck van 's vyands bloed genoomen,
So licht, gelijck een valck, die met een ſnelle vlucht
Komt van de rotſen af, een duyf grijpt in de lucht
En voert haer in zijn voet en met ſijn beck en klaeuwen
Valt aen het aeſen en aen 't plucken en aen 't knaeuwen
Dat bloed en veeren uyt den hemel vallen neer.
Maer Jupiter, der Goon en menſchen opper-heer,
Die 't ſpel vaſt aenſagh hoe zy vechten hoeſe ſmeeten
Daer hy op den Olymp ter neder was geſeten,
Hitſt Tarchon, de Tyrrheen, ten ſtrijde en drijft hem aen
Met ſcherpe prickels, om, daer 't heetſt is, heen te gaen,
Dies rijdt hy midden in het doodſlaen en de ſchaeren
Die nu aen 't deynſen en al half aen 't vluchten waeren.
Hy ſpreeckt de vleugels met verſcheyde woorden aen,
Noemt yder by zijn naem, houdt de verbaeſde ſtaen,
En ſpreeckts' een hert in 't lijf die ſchandlijck wilden heenen:
O altijds laffe en on-gevoelige Tyrrheenen
Waer komt u deſe vrees en ſlappigheyd van daen?
Derft ſulck een gros (foey!) voor een vrouw niet blijven ſtaen?
Loopt ghy langhs 't veld gelijck een deel verſtroyde ſchaepen,
En doet een wijf u dat? waer toe draeght ghy het waepen?
Waer toe voert ghy 't geweer in uwe rechterhand:
't Is immers niet om niet dat ghy de boogen ſpant,
En ghy en valt niet leuy daer met, of om de hoeren
In 't duyſter van de nacht een oorlogh is te voeren

Of

Of (als u 't pijpje noodt aen Bacchus rey te gaen)
Te paſſen op den diſch daer volle bekers ſtaen.
Hier nae verlanght ghy, hier toe ſtrecken al uw zinnen
Tot dat de Wichelaer ſijn offerhand van binnen
Vol goede teyckens vindt en u het vette beeſt
Roept om in 't hooge woud te koomen op de feeſt.
Nae deſe redenen geeft hy zijn paerd de ſpooren
En ſet het midden in des vyands ſpits van vooren,
Het ſterven ſelfs getrooſt, en in ſijn hert onſtelt
Rijt recht op Venulus, die hy met groot geweld
Van 't paerd af ruckt ſo hy hem in ſijn middel vatte,
Werpt hem voorts in ſijn ſchoot voor op de zael en ſpatte
Flux met de karel heen ſo veel het recken mocht.
Een groot geroep rijſt van beneden nae de locht:
Al de Latyners ſlaen nae derwaerts heen haer oogen.
De ſnelle Tarchon is langs 't vlacke veld gevloogen
Met man en wapenen, en boven van zijn ſchicht.
Het yſer breeckende ſocht hy met zijn geſight
Een open, daer hy hem een dood-ſteeck geven konde.
Den ander worſtelde daer tegen, om de wonde
Te keeren van zijn keel, en dee ſo langh ſijn beſt
Tot dat hem kracht door kracht ontgaen is op het leſt.
Gelijck een arend, die een ſlangh heeft opgegrepen
En met zijn klaeuwen die hy vaſt heeft toegeneepen
Sijn proy voert nae de lucht, maer het gewondt Serpent
Maeckt meenigh bocht en krul en 't hooft ſteeckt over-
end
En ſiſt en blaeſt en doet ſijn ſchobben yſlijck glimmen,
De vogel evenwel niet laet om hoogh te klimmen
En met zijn vleugels ſlaet de lucht van een, en dwinght
Hem met den krommen beck hoe hy zich wendt en
wringht:
So voerde Tarchon uyt het ſpits der Tyburtijnen
Sijn proy met vrëugde wegh in 't aenſien der Latynen,
Daer de Tyrrheeners, om te volgen 't goed begin
En 't voorbeeld van haer Vorſt, terſtond op vallen in.

De

De veegen Aruns, dien 't van't noodlot was beſchoorē
Dat hy haeſt ſterven moſt, gingh al een wijl te vooren
De maegd Camil beſpien van d'een' en d'andre kant
En met een ſchicht, die hy gereedt hiel in ſijn hand.
Beloeren waer van daen 't hem beſt ſouw willen lucken.
Waer hy de dulle maegd haer ſelven heen ſiet rucken
In 't midden van het heyr, waer dat zy rijdt en rendt
Daer volght hy haer op 't ſpoor en houdt zich daer on-
trent:
Waer hy haer uyt den ſlagh met winſt ziet wederkoomen
Daer ſet hy 't heymelijck nae toe met ſnelle toomen
En ſoeckt dan hier dan daer een toegangh en zijn kans
Rondom haer, alleſins, met een gewiſſe lans
'tGebeurde by geval dat Chloreus (in voortijden
Een heyligh Prieſter, die ſy Cyblè toewijden)
Van verre ſat en blonck in Frygiaenſch geweer.
Hy ree een ros, dien 't ſchuym liep by de ſtengen neer:
Een vel met ſchubben, die van goud en koper waeren
En pluyms gewijſe van de hand der konſtenaeren
Gewrocht, bedeckte' paerd gelijck een harrenas:
Hy ſelver, die heel braf gekleedt in 't purper was
En 't uytheemſch yſer-roeſt, ſchoot met 1. Cortijnſe rie-
ten
En hooren en daer die van Lycien mee ſchieten.
Den gouden boogh hingh hem en rammeld op zijn lijf:
Sijn helm was mee van goud: de ſlippen, ruym en ſtijf
En kraeckende van goud, der vloeyende gewaeden
Die waeren met een ſnoer, beſtrickt van goude draeden,
Sijn rock en brooſen met de naelde dicht beſtickt.
De Jaegerin, dien dit van verr' in d' ooghen blickt,
't Zy dat ſy vlamd' om in de kercken op te hanghen
De Troiſche wapenen, of dat zy van verlangen,
Onſteken was om haer te cieren en te kleen
Met ſulcken rijcken roof, kipt deſen man alleen

1. Cortyna, een ſtad in Creta was vermaert door kunſt van wel te ſchieten.

Uyt

Uyt al de vechters uyt, en dapper ingenoomen
Van liefd' om deeſen buyt en plundringh te bekoomen
Volght hem te roeckeloos en ſonder achterdocht:
Als Aruns, die ſijn uyr een wijl tijds had geſocht.
Wirp eyntelijck ſijn ſchicht van daer hy haer belaegde
En ſtorte dit gebed eer hy de ſchoot noch waegde:
O groote God Apol, in wiens bewaerenis
Het heylige geberght van den Soracte is,
Dien wy in ſonderheyd en boven andere eeren:
Voor wien wy door de vlam een ſtapel doen verteeren
Van maſte-boomen-hout, en, als s'in koolen leyt,
Vaſt ſteunend' op de kracht van ons godvruchtigheyd
Ons niet ontſien bloots-voets door 't gloeyend' vyer te treden:
O ghy, die 't al vermooght, gun my op mijn gebeden
Dat ick dees ſchand-vleck magh verdelgen van der aerd.
Ick ſoeck geen plunderingh van kleeren, ſchild of ſwaerd
Van de verſlaege maegd of roof of buyt te haelen
Om aen een zeege-boom met yet van haer te praelen:
Het geen ick elders dee gedye my tot eer.
Indien ick maer alleen dees ſnode peſt ter neer
Magh vellen met mijn hand ſal ick nae huys toe keeren
En ſmooren 't in mijn hert, noch lof daer van begeeren.
Apollo ſtond hem toe een deel van ſijn gebed,
Een deel ontſey hy hem: Dat hy Camille met
Sijn hand neer vellen ſouw heeft hy niet afgeſlaegen,
Maer dat ſijn voeten hem nae huys toe ſouden draegen
Dat ſloegh hy in de wind. So drae dan als de ſchicht
Gingh ſnorren, wenden al de Volſcen hun gezight
Nae haere Coningin, die ſelver niet en lettte
Op het geſnor noch ſchicht, die 't recht nae haer toe zette,
Tot dat hy ſteecken bleef diep in haer ſlincker mam
En dronck het maegdlijck bloed en 't leven haer benam
De Joffers ſchieten toe om haere Vrouw in't vallen
Te ſtutten: Aruns ſet het op de vlucht voor allen

Ver-

Verbaeſt en vol van vrees en blijdſchap onder een
Gemenght, en derft zich nu niet meer, gelijck voorheen,
Vertrouwen op ſijn ſpies, noch wederom verwachten
De ſchichten van de maegd en proeven haere krachten.
Gelijck een wolf, als hy den herder heeft gevelt
Of een aenkomend rund, 't ſtrax op een loopen ſtelt
Bewuſt van't ſtoute ſtuck het geen hy heeft bedreven,
En, eer de boeren haer flux op de been begeven,
Wijckt van de weghen af en met de ſtaert in 't gat
Gaet ſchuyven nae 't geberght en houd noch ſtreeck noch pad
Om zich in 't wilde boſch en ruyghte te verſteecken:
Alſo is Aruns vol verbaeſtheyd heen geſtreecken
Uyt het geſight eer dat hem yemand wierd gewaer,
En heeft, heel wel te vreen met vluchten het gevaer
Heels huyds onſnapt te zijn, zich onder 't heyr begeven.
De jonckvrouw ſtervend' en ten eynde van haer leven
Soeckt met haer hand de ſchicht te trecken uyt de wond
Waer van het yſer diep in haere ribbens ſtond.
Sy zyght ter aerde neer en het geſight der oogen
Breeckt door de koude dood, de blos is deur gevloogen
Die van te vooren op haer kaecken ſtond en gloor.
Doen ſprack ſy als zy nu haer kracht en âem verloor
Tot Acka, een van haer getrouwſte kammeraeden,
Met wien s' haer ſelven plagh in alles te beraeden:
O Acka, mijn vriendin, tot noch toe had ick macht
Maer deſe ſwaere wond beneemt my nu mijn kracht
En al wat dat hier is werd ſwart rondom mijn oogen:
Rijdt haeſtigh heen en doet uw uyterſte vermoogen
Om Turnus mijn bevel voor 't laetſt te doen verſtaen:
Hy tree in myne plaets en trecke daer van daen
En wille metter haeſt ſich nae de ſtad toe keeren
Om de Trojaenen van de veſten af te weeren,
En vaer nu wel. Hier mee liet ſy den teugel gaen
En zeegh ter aerde dat z' ongaeren heeft gedaen.

Toen wierd s' allengskens koud en ſcheydend' uyt het leven
Heeft zy den oorlogh en haer wapenen begeven
En ley haer hooft ter neer; de geeſt, niet wel te vreen,
Vloogh met verſuchten by de ſchimmen nae beneen.
Een groot geſchrey is tot de ſterren toe gereſen
En 't vechten gingh weer aen veel heeter als voor deſen
De Teucer, de Tyrrheen, Evanders paerde-volck,
Die ſetten 't al gelijck ſo dicht gelijck een wolck
Op de Latyners aen nu ſy is doodt geſchooten.
Maer Opis, eene van Dianaes met-genooten,
Sat al een wijl voor heen op het geberght en zagh
Van 't hoogh af onvervaert den vreeſſelijcken ſlagh:
En als zy nu van verr' in het geſchreuw en klaegen
Der mannen merckte dat Camille was verſlaegen
En met een droeve dood geſtraft, verzuchte zy
En ſprack uyt 't binnenſt van haer hert aldus: O ghy
Rampſal'ge maeghd, die de Trojaenen gingt beſtryden
Ghy hebt daer voor een' al te harde ſtraf te lyden
En 't heeft u niet gebaet dat ghy in eenſaemheyd
In boſch en wildernis uw leven hebt geleyt
Ten dienſte van Diaen, noch dat ghy om uw ſchoeren
Geſtaedigh onſen boogh en koker pleeght te voeren
Uw Coningin nochtans ſal in den laetſten nood
U niet vergeeten, en men ſal van uwe dood
By alle volckeren met grooter eere ſpreecken:
Men ſal niet ſeggen dat ghy ſonder die te wreecken
Geſtorven zijt: want wie uw lichaem met een ſchoot
Of wonde ſchendt die ſal 't betaelen met de dood.
Daer was een grooten bergh gelegen hier ontrent, en
Een graf daer onder van den Coningh der Laurenten
Dercemus, dat heel groot en hoogh van aerde was,
Bedeckt met ſchaduwen van doncker hout-gewas,
Alwaer de ſchoone Nymf zich eerſt ter neder zette
En van den heuvel op het doen van Aruns lette.

So

So drae als ſy hem zagh in 't blinckende geweer
En opgeblaeſen met een wind van ydele eer,
Riep zy, kom doode man, waerom wijckt ghy ter zyden?
Kom herwaerts, ſegh ick u, kom hier nae my toe ryden
Om uw verdiende loon t' ontfangen van uw hand
Dat ghy Camilla hebt geholpen aen een kant.
Sult ghy oock door Diaens geweer om 't leven koomen?
Dus ſprack de Nymf en heeft een ſnelle pijl genoomen
Ter gulde kooker uyt: ſy ſpant en treckt haer boogh
Dat zy de hoorenen tot aen malkandren toogh
Tot dat het ſcherpe punt haer ſlincker hand genaeckte
En dat de rechter met de pees haer tepel raeckte.
So haeſt had Aruns niet vernoomen het gerucht
En ſnuyven van de pijl van boven uyt de lucht
Of zy was daer en gingh hem door ſijn ribbens heenen
Hy gaf de geeſt, en op ſijn alderlaetſte ſteenen
En was'er niemand van ſijn mackers daer ontrent
Die nae hem zagh: hy bleef daer leggen onbekent
En Opis heeft zich nae den hemel toe begeven.
De vleugel van Camill', zo haeſt zy was gebleven,
Was d' aldereerſte die zich op de vlucht begaf.
De Rutulers hier in verſlaegen wycken af:
De barſs' Arinas vlucht en ſijne troepen wenden:
Ritmeeſters, Overſtens en de verlaete benden
Die ſetten 't om haer lijf te bergen nae de ſtad
En daer was niemand niet die 't hert of krachten had
Om de Trojaenen, die haer nae van achtren joegen
En dapper in de ſtaert der vluchtelingen ſloegen,
Te houden op, of ſelfs in 't veld te blyven ſtaen,
Maer 't komt al ſtooten op een volle vier-voet aen
Met ſlappe lendenen en ongeſpanne boogen
Het opgeworpe ſtof quam ſchielijck aengevlogen
Dat zich om hoogh gelijck een dicke nevel gaf.
De bange moeders ſien het van de wallen af,
Die op haer borſten ſlaen en groot misbaer bedryven.
Tot aen den hemel toe gaet het geſchreeuw der wyven.

Die d' eerſte raeckten in de poorten van de ſtad
Daer was de vyand mee vermengelt, die haer zat
Dicht op de hielen dat z' (och armen!) niet en koſten
De dood ontvluchten, maer haer leven laeten moſten
Voor in den ingangh, in haer vaderlycke ſtad,
Selfs in haere huyſen, daer men 't anders veyligh had.
Een deel was beſigh om de poorten toe te ſluyten
Die niet en dorſten ſelfs haer mackers die daer buyten
Geſlooten baden dat men die weerom onſloot,
Ontfangen om haer te bevryden van de dood.
Hier gingh het deerlijck op een moorden en vernielen
Van die met wapenen de poort geſloten hielen
En van die met geweld daer tegen dringen aen.
Een deel in het geſight der oudren, die vaſt ſtaen
En ſchreyen, werden in de ſteyle gracht gedwongen
Te ſtorten over hol en bol van die haer drongen
Van achtren aen: een deel loopt blindlingh met de kop
Der paerden met een ren en volle toomen op
De poorten dat het klapt, en boſt, gelijck de rammen,
Op poſten, hard van hout, op grendelen en krammen.
De moeders werpen ſelfs op 't voorbeeld van Camil
(De min van 't vaderland geeft haer de macht en wil)
Met ſchichten elck om ſtrijd, en paſſen wat te raecken
In plaets van wapenen met ſtocken en met ſtaecken,
Met houten, half verbrandt en uyt het vyer gevat,
En zijn van d' eerſte die haer leven voor de ſtad
Opſetten derven om den vyand af te weeren.
De faem quam middlerwijl op haer geſwinde veeren
By Turnus in het boſch daer hy lagh op de wacht
Die aen den jongelingh een harde tydingh bracht,
En Acka quam hem oock een quaede boodſchap draegen,
Hoe dat de ruytery der Volſcen was geſlaegen
Camille doodt, en de verwoede vyand aen
Quam dringen met geweld, die niets liet blyven ſtaen
Maer alles voor-voets had vernielt en wegh genoomen,
Dat nu de ſchrick tot in de ſtad toe was gekoomen:

Waerom

Waerom hy raeſende zijn volck opbreecken dee
(Het wreede noodlot van de Goden brenght het mee)
En voorts de heuvelen en de beſette wegen
Verlaetend' is hy flux 't boſſchaedjen uyt geteegen.
Hy was noch nauwelijx getrocken uyt het oogh
En op het ruym geraeckt wanneer Eneas toogh
Den heuvel over (die den ander met ſoldaeten
Te vooren had beſet en even nu verlaeten)
Tot dat hy eyntelijck quam op de vlacke hey
Uyt het bedomde boſch. Dus ſpoeyen z'alle bey
Sich nae de ſtad met heel het gros van hunne ſchaeren
So dicht, dat zy van een maer weynigh ſchreden waeren.
So haeſt Eneas ver voor uyt het ſtof vernam,
Dat over 't veld gelijck een roock gedreven quam,
En ſagh de Rutulers en Laurentynſche benden:
En Turnus wederom van zijne zijde kenden
Eneas wapenen en hem ter ooren quam
't Getrap der paerden en het, pruyſſen hy vernam:
So waeren zy terſtond geraeckt aen 't ſchermutſeeren
En hadden ſtrax den ſtrijd begonnen, en haer ſpeeren
En ſchicht' en ſwaerden op malkanderen beproeft
Ten waere dat de Son niet langer had vertoeft,
Die zich in 't weſten gingh verbergen onder d'aerden
Daer hy te water ree zijn afgemende paerden.
Dies ſlaen zy wederzijds haer leger voor de ſtad,
En elck beſchanſt zich wat daer hy 't begrepen had.

Eynde des elfde Boecks.

INHOUD.

Des twaelfden Boecks.

ALs nu den Latynen de kans twee maels had tegen geloopen ende door ongeluckigh vechten haer moed wat beſweken en haer krachte vry vermindert waeren, ende Turnus ſagh dat al haer hoop op hem ſtondt, heeft hy voorgenomen in een byſonder gevecht met Eneas te treden, ſonder dat Latinus hem dat ontraeden ende de Coningin met veele traenen ſulx beletten kon, ende heeft het ſelve door yemand van de zijne, Idmon genaemt, Eneas doen aenſeggen. Eneas neemt het aen ende daer werd een verbond ten weder ſyde plechtigh beſwooren, het welck door Junoos ingeven van de Nymf Juturne, Turnus ſuſter in de gedaente van Camertes verandert zijnde, werd omgeſtooten, ende heeft de wichelaer Tolumnius door miſduydinge der voorteyckenen, die hy ſagh. den ſynen de victorie voor vaſt toeleggende, de eerſte ſchicht geſchooten ende een van Gylippus ſoonen ter neergeleyt. Eneas mede niet weetende de oorſaeck van deſen ſchielijcken oploop ende met een pyl, ſonder dat men wiſte wie ſulx dede, geſchooten, wierd genoodſaeckt uyt den ſtrijdt te vertrecken, het welck Turnus vernoomen hebbende ende meynende dat hem de beſte gelegentheyd om yets uyt te rechten daer door gegeven wierd maeckt hy een groote nederlaegh onder de Trojaenen, Venus hebbende van uyt het geberght het kruyd *dyptam* gekregen geneeſt onder,

ondertuſſen haren zoon, die, nu weder verſterckt ende tot zijn krachten gekoomen, ſijn ſoon Askaen door ſijn exempel tot de deugd en dapperheyd vermaent, ende voorts den ſijnen te hulp gaet ende roept Turnus by ſijnen naem om met hem lijf om lijf te koomen vechten; maer als hy daer toe niet geraecken koſt (alſo ſijn ſuſter haer in de plaets van ſijn koetſier Metiskus had geſtelt ende de paerden geſtaedigh aen de verkeerde zyde omhaelde) heeft hy beſlooten de ſtadt te gaen beſtormen, voert ſijn macht daer toe, en werpt het vyer nae de naeſte huyſen en vecht-toorens. Amata de Coninginne meynende dat Turnus verſlaegen was heeft door onverduldigheyd haer ſelven verhangen. Als Turnus deſe tydingen van Sages verſtond ende de ſaecken ſo geſtelt ſagh dat hy genoodſaeckt was om tegen Eneas die kamp aen te gaen, ten waere dat hy de ſtad inder Trojaenen handen wilde ſien koomen; ſo heeft hy ſelver Eneas volgens het verdragh tot een byſonder gevecht geroepen, in het welcke Eneas de overhand gekregen hebbende ende door het bidden van ſijnen overwonnen vyand by nae tot bermhertigheyd bewogen zijnde, quam hy ſchielijck te ſien den draegband, die Turnus van den verſlaegen Pallas genomen had, waer door hy met gramſchap onſteken het ſwaerd hem in ſijn borſt druckte ende 't leven benam.

HET TWAELFDE BOECK.

PRins Turnus ſiende de Latyners verſlabacken
En dat haer door 't verlies de moed begon te ſacken,
Dat yder ſagh op hem en eyſchte nu dat hy
Te vooren had belooft, ontſtack van raezerny
En ſijn gemoet vloogh op van onverſoenb'ren tooren.
Gelijck een Leeuw, die van de jaegers korts te vooren
Wierd inde borſt geraeckt en kreegh een ſwaere wond,
Eerſt ſijne wapens rept nae dat hy zich bevond
Getroffen, en van luſt ſijn maenen om ſijn ooren
Om neck en ſchoften ſchudt en laet ſijn brullen hooren
Uyt een bebloede muyl terwijl hy onverſaeght
De ſchicht in ſtucken breeckt die hy in 't lichaem draeght:
So wies en wackerde den grammen Turnus tooren.
Doe liet hy heel onſtelt zich aen den Coningh hooren
Met deſe woorden: 't Schort aen Turnus niet de man
Is ree, en daer is niet dat ick bedencken kan
Waerom d'Eneadyns haer ſouden 't ſoecken maecken
Of 't geen ſy ſelfs met ons verdroegen willen wraecken.
Ick trede nae den ſtrijd: ghy Vader, maeck terſtond
Het offer vaerdigh en ontwerpt ons het verbond.
Ick ſal den Dardanier (uyt Aſien verloopen)
Met deſe rechter hand ſijn moedwil doen bekoopen
En ſtuyren nae de hel (laet de Latynen gaen
Stil neder ſitten en den kamp maer ſchouwen aen)
En d'algemeene ſchuld weerleggen met den ſwaerde,
Of dat hy over haer het hoogh gebiedt aenvaerde
Als een verwonne volck, en heb Lavinia
Tot ſijne bruyd en met de jonckvrouw ſtrijcken gae.
Waer op Latinus weer ſprack met bedaerde zinnen:
Grootmoedigh jongelinck, eer ghy dit ſult beginnen
Is 't billick dat ick my ſo veel te meer berae
En met bekommeringh te naeuwer overſlae
Wat ongevallen dat hier uyt al ſtaen te wachten,
Als ghy meer uytmunt in kloeckmoedigheyd en krachte.

Ghy

Ghy hebt het Coninckrijck uws vaders en noch veel
Meer overwonne Stêen te krygen tot uw deel,
Latinus heeft oock moed en middelen daer tegen.
Oock ſijn in Latium de ſaecken ſo gelegen
Dat onder het gebied van de Laurentſche kroon
Veel andre dochters zijn, noch ongehouwt en ſchoon
Van treffelijcke huyz' en wel en hooghgebooren.
Stae my doch toe, ſchoon dat het u wat ſwaer om hooren
Mocht vallen, dat ick u de waerheyd openbaer,
En laet al 't geen ick u oprechtelijck verklaer
U wel ter herten gaen. Mijn dochter uyt te houwen
Aen yemand die voorheen haer vryden om te trouwen
Dat en vermocht ick niet, en 't wierd my van de Goon
En van de menſchen af-geraeden en verboon:
Nochtans door liefde die 'k u altijds heb gedraegen,
Door bloed-verwantſchap, door het kermen en het klaegen
Van mijn bedroefde vrouw en meen'gen ſucht en traen
Verwonnen heb ick al de banden los gedaen,
Ick heb mijn ſchoon-zoon zijn beloofde bruyd ontnoomen
En ben met hem in een godlooſe krijgh gekoomen.
O Turnus, ghy ziet ſelfs wat ongevallen my
Sints oyerkoomen zijn, wat ſwaerigheyd ick ly
En wat ghy ſelver meeſt in deſen hebt te draegen.
Wy ſijn tot tweemael toe met groot verlies geſlaegen:
Nu komt all'onſe hoop op deſe veſtingh aen
En weeten niet of die 't ſal kunnen tegenſtaen.
De Tyber is noch laeu van 't bloed der oorlogs-knechten
En onſer mannen, die geſneuvelt zijn in 't vechten,
Het ganſche veld leyt wit van het gebeent: waer heen
Laet ick ſo dickmaels my vervoeren, en wat reen
Of zinneloosheyd doen my van mijn opſet wijcken?
So ick van zin ben de Trojaenen in mijn Rijcken
Te neemen als ghy zijt verſlaegen: waerom legh
Ick liever het geſchil niet neer, en neem het wegh

Ter-

Terwijl g'in 't leven zijt; wat ſullen mijn verwanten,
De Rutulers, en heel het land aen alle kanten
Gaen ſeggen, ſo ick u, die nae mijn dochter ſtaet
En haer ten houwelijck verſoeckt, door mijn verraed
Help (dat den hemel wil verhoeden) om het leven?
Let op de dingen, die den oorlogh plagh te geven,
Hoe wanckelbaer zy zijn, hoe los, hoe ongewis:
Heb met uw vaeder, den ſtock-ouden, deerenis,
Die nu in Ardea vaſt treurt verr' uyt uw' oogen.
De ſtracke Turnus werd hier door niet eens geboogen:
Maer ſijne heftigheyd gaet hooger noch, en 't quaed
In plaets van beteren verergert door den raed.
So haeſt hem tijd van weer te ſpreecken wierd gegeven,
Heeft hy ſijn reden met dees woorden aengeheven:
O goede Koningh, de bekommeringh die ghy
Voor my betoont, bid ick, dat ghy zet aen een zy,
En laet my toe dat ick om eer mijn leven waege.
Den degen, die ick voer, de wapens, die ick draege,
Sijn oock niet onberoemt: de ſchichten, die ick ſchiet
Met mijne hand, zijn oock ſo kleyn van krachten niet
Of koomen me hard aen ter plaetſe daer ſy raecken:
't Roo ſweet volght oock wel uyt de wonden die wy maecken.
Sijn moeder, de Godin, ſal ver zijn van de hand
Om hem wanneer hy vlucht en ruymt het veld met ſchand
Te decken met een wolck en te verbergen binne
Lyflooze ſchimmen. Maer Amaet, de Coningînne,
Die om dit vreemd gevecht de dood had op het lijf,
Dee niet als ſchreyen, en 't erbarmelijcke wijf
Hiel haeren ſchoonſoon vaſt (die dapper was ontſteecken)
En dee haer beſt om hem met woorden te verſpreecken
Om deſe traenen, om de eere van Amaet
Indien die eenighſins u noch ter herten gaet
(Ghy zijt doch al mijn hoop in deſe hooge jaeren,
Mijn trooſt alleen in al wat my magh wedervaeren,

In

In u beſtaet den roem van het Latynſch gebied,
Op u ſteunt al ons huys) ſo bid ick anders niet
O Turnus, als dat ghy u niet en wilt begeven
Met den Trojaenſchen Vorſt te kampen om het leven.
Al wat in dat gevecht u te verwachten ſtaet
Hanght my oock over 't hooft: indien ghy 't leven laet
Sal ick met een uyt dit verdrietigh licht gaen ſcheyden.
Ick ſal Eneas tot een ſwager niet verbeyden
Noch ſijn gevangen zijn. Lavinia ontſingh
Dit ſeggen met een vloed van traenen, die haer gingh
Van haere wangen, die ſo rood als een ſcharlaecken
Van maegdelijcke ſchaemt' en eerbaerheyd onſtaecken,
Gelijck of yemand had het Indiſch elpen-been
Met vermiljoen beſmet, of ſo men onder een
De witte lelyen gemengelt ziet met rooſen:
Niet anders ſagh men haer ontvonckte kaecken bloozen
Hy, door de min onſtelt, ſiet haer geweldigh aen
En nu te hitſiger om nae de ſtrijd te gaen
Spreeckt tot de Coningin aldus met korte reden:
Ey Moeder, wilt my met uw traenen noch gebeden
Noch ongeluckige voorſpoockſels volgen nae
Die nae een hard gevecht my thans begeven gae:
Want dit is Turnus nu niet mogelijck te ſtaecken
Schoon dat hy ſelver wiſt dat hy om hals ſouw raecken.
Gae heen, ghy Idmon, en breng deſe boodſchap aen
Den Vorſt der Frygen, die hem niet wel aen ſal ſtaen,
Dat, als het morgen vroegh beginnen ſal te daegen,
Hy niet en wille de Trojaenſche troepen jaegen
Op de Latynſche: maer dat daer een ſtil-ſtand zy
Van wapens tuſſchen tween van d'een en d'andre zy,
En dat wy met ons bloed den oorlogh ſullen ſlechten.
Hy heb Lavinia die 't veld behoudt met vechten.
Dus ſpreeckend' is hy ſtrax nae binnen toe gegaen
Daer hy ſijn paerden eyſcht: ſy koomen pruyſſen aen
Dat het voor hem een luſt was om te ſien en hooren,
Die Orithya ſelfs uyt veelen had gekooren

En

En aen Pilumnus ſchonck: in witheyd ſouden zy
De ſneeuw te boven gaen, de ſnelle wind voorby
Als 't op een loopen quam. De ſtal-knechts en koetſieren
Elck even gaeuw, die haer beſtellen en beſtieren,
Staen op en paſſen: d'een kemt haer de maenen uyt,
Een ander geeft ſe moed en klopt haer op de huyd
Zacht met een holle hand en doet ſe ſo bedaeren.
Daer nae trock hy 't panſier, daer maelyen in waeren
Van goud en orichalck in een geklöncken, aen,
En heeft met een ſijn ſchild aen ſijnen arm gedaen,
Paſt voort den helm op 'thooft, verſien met roo plumage,
En 't ſwaerd op zy, dat ſelfs Vulkaen tot een ſchenkage
Voor Daunus had gemaeckt, en wijl 't noch gloeyend was
Gekoelt in 't water van den helſchen jammer-plas.
Toen heeft hy in ſijn hand een ſtercke ſpies genomen
Die noch van Actor den Arunker was gekoomen.
Sy leunde tegen een geweldige pylaer
In 't midden van de Zael: hy gryptſe flux van daer
En roept al drillende ſo hy de ſpieſſe velde:
O mijn getrouwe, die my noyt te leur en ſtelde
Als ick uw hulp verſocht: Nu is 't, nu is het tijd:
Den grooten Actor droegh u eertijds nae den ſtrijd,
Nu doet het Turnus: geef, dat ick magh nedervellen
En ſenden den Trojaen, dien halven man, ter hellen:
Dat ick hem ſijn panſier magh rucken van het lijf
En ſcheuren 't dat 'er niet een ſtuck van heel en blijf:
Dat ick ſijn hayr, dat ſy met heete priemen krollen
En dat van myrrhe druypt, begruyſen magh en rollen
En ſollen door het ſtof! Dus raeſt de Jongelingh,
't Was niet als vuyr en vonck dat uyt ſijn oogen gingh,
Gelijck een booſe ſtier die gaeren was aen 't vechten
En niet en weet wat hy van boosheyd aen ſal rechten
Maer bulckt afgryſſelijck en met ſijn harde kop
Stoot op een ſtomp en hitſt zich met zijn hoorens op,
De winden terght en 't zand doet door de lucht verſpreyë
Om door ſulck voor-ſpel zich ten ſtryde te bereyen.

Eneas

Eneas heel verblydt dat men den oorlogh neer
Souw leggen by verdragh en moedigh op 't geweer
En wapenen, die hem ſijn moeder had geſchoncken
Scherpt zich niet min en doet ſijn dapperheyd ontvoncken
Door nieuwe gramſchap: ſpreeckt ſijn cameraeden aen,
Vertrooſt hun in haer vrees, en oock de droev' Askaen,
Doet haer bericht hoe't met het noodlot is gelegen,
En geeft de mannen laſt die hy van zijnentwegen
Sendt nae de Coningh toe met vaſt beſcheyd, om aen
Te dienen op wat voet zy tot de vreede ſtaen.
De Son was 's andren daegs noch naeulijx in den mergen
Gereſen en beſcheen de toppen van de bergen
Wanneer ſijn paerden eerſt opkoomen uyt de vloed
En blaeſen 't vroege licht nu verſch en vol van moed
Ter neuſen uyt: of de Trojaenen en te ſaemen
De Rutulers ſijn met malkandren aen 't beraemen
Van een bequaeme plaets en maecken 't vecht-perck ree
Dicht by de veſten van de koninckliycke Stee.
In 't midden ſtellen ſy autaeren voor de Goden
Hun alle bey gemeyn van aerd' en groene zooden,
En andre brengen vuur en levend water aen:
Dees hadden kranſſen van autaer-kruyd omgedaen
En overtreckſelen van wit en ſuyver linnen.
't Auſoniſch Regiment en al de macht van binnen
Komt trecken aen en ſtort ter poorten uyt, verzien
Van ſchicht' en ſpieſſen: de Trojaenſche oorlogs-lien
Aen d' andre kant en de Tyrrheenen rucken tſaemen
In aller haeſt, die met haer ganſchen leger quamen
En allerhande ſlagh van wapenen zetten aen
Niet anders dan of 't weer ſouw op een treffen gaen.
De vorſten vliegen, die braef uytgeſtreeken waeren
Met goud en purper, door het midden van de ſchaeren:
Hier ſagh men Mneſtheus, uyt Aſſarakus geſlacht
Geſprooten, ginder was Aſylas, groot van kracht

En

En daer Meſſapus, van Neptunus afgekoomen,
Die alle paerden wiſt te temmen en te toomen
En alſo haeſt als de trompet het teyken gaf
Stack men de ſpies in d' aerd en ley de ſchilden af.
Toen raeckte 't al te been wat binnen was; de vrouwen
De mannen, oud en ſwack, ſijn niet in huys te houwen
Noch 't ongewapent graeuw. Elck even yverigh
En door nieuſgierigheyd gedreven zette zich
Op toorens, boven op haer huyſen, op de daecken,
En andren weeten op de poorten te geraecken.
Maer op een bergh, die nu d' Albaènſche werd genoemt
(Doe had hy noch geen naem en was noch onberoemt)
Sat Juno neer en ſagh hoe men van wederſyden
Het veld bereyd' en ſtack een perck af om te ſtryden,
En ſlaend' haer ooghen op de koninckſlijcke Stad
En bey de legers, die den een en d' ander had,
De Fryg en Laurentijn, ſprack 's hemels Koninginne
Strax Turnus ſuſter, die een Nymf was en Godinne
Van ſtaende wateren en van rievieren, aen.
De Coningh Jupiter had haer die eer gedaen
Voor haere maegde-blom die hy haer had benoomen.
O Nymfe, ſey ſy, die de roem zijt van de ſtroomen
En die 'k van herte min: 't is nu niet onbekent
Hoe ghy tot aller tijd van my begunſtight bent:
Ghy weet dat ick van u alleen meer heb gehouwen
Als van all' andere Latynſche jonghe-vrouwen
Die het ondanckbaer bed beklommen van mijn man
Den Grooten Jupiter: gelijck ick ſeggen kan
Dat ick u williegh in den hemel heb genoomen:
Let op de ſwaerigheyd die u ſal overkoomen,
Juturn', en geef aen my de ſchuld niet: 'k heb voorheen
So langh als 't de Fortuyn en Schick-godinnen leen,
Den Staet van Latium en Turnus en uw veſten
Beſchermt en voorgeſtaen: nu ſie 'k ten langen leſten
Den Jonghman treen in een gevaerelijck gevecht,
Waer in hem het beſluyt der Goden tegen leght;

En

En het rampſaeligh uyr, 't uyr, dat hem is beſchooren
Van 't Noodlot, naeckt, en is te naeſte by gebooren,
Sijn vyand by de hand. Dit vechten, dit verdragh
Verklaer ick u dat ick niet zien noch lyden magh:
Maer ghy, ſo ghy yet voor uw broeder kunt verſinnen,
Derft ghy yet ſtouts beſtaen, ſo wilt het ſtrax beginnen:
Vaert'er mee voort: 't paſt u: miſſchien of by geval
Voor den ellendigen yet beters volgen zal.
Sy had naeuw uyt, wanneer Juturne viel aen 't ſchreyen
Met bittre traenen, die ſich langs haer wangen ſpreyen
Tot op haer borſt, waer op ſy drie vier maelen ſlaet.
't Is, ſeyde Juno, nu geen ſchreyens tijd, maer gaet
So ſpoedigh als ghy moocht, en kunt ghy yet bevroeden
Om uwen broeder in het leven te behoeden,
So loopt en ruckt hem uyt de klaeuwen van de dood.
Of ruyt het krijghſvolck op, ſmackt het in 't war, of ſtoot
't Ontwerp om van 't verbond en ſtelt het weer in roeren:
Ick ſal u ſchaffen hert en moet om uyt te voeren.
Dus ſtoockt 's haer op, en packt ſich vorders daer van daen
En laet Juturn alleen en twijfelmoedigh ſtaen,
Onſeker, onberaen wat dat zy zal beginnen
En door de droeffenis onſtelt in haere zinnen.
Latinus middlerwijl komt rijden aen, en had
Een groot gevolgh ontrent de koets daer hy op ſat,
En wierd getrocken van een ſchoon geſpan van vieren,
Dien 1. ſes paer ſtraelen van fijn goud het hooft vercieren
Tot een verbeeldingh van de Son, zijn grootevaer.
Hem volgde Turnus met twee paerden, wit van hayr,
Twee ſchichten drillende met breed' en yſre bladen
Beſlaegen, die hy in ſijn handen had gelaeden.
Van d'andre zijde komt Eneas, die de ſtam
En oorſprongh was daer het Romeynſche volck af quam.

1. Een kroon, hebbende 12. ſtraelen, uytbeeldende de twaelf teyke-nen van den Zodiacus, dienende om ſijn afkomſt aen te wijſen als ſijnde een ſoon van Circe, dochter van de zon.

Sijn

Sijn ſchild en wapenen ten hemel afgekoomen
Die flickeren als vyer, en (van het groote Roomen
De twede hoop) zijn zoon Askaen was aen zijn zy.
De Wichelaer in witt' en ſuyvere kleedy
Die braght een bigge met een lam tot offerhanden,
En bragt ſe by 't, autaer dat nu was aen het branden.
Sy ſtroyen zout en meel en wenden 't aengefight
Nae 't ooſten toe en het herbooren Sonne-licht
En mercken met een mes de ſter der offer-dieren
En gieten ſchaelen wijns in d'aengeſteecke vyeren.
Doe ſey Eneas met den degen in de hand
Die hy ter ſchee uyt trock: O Zon, en ghy ô land
Van Latium, waerom ick ſo wel ſwaerigheden
Te water en te land veel jaeren heb geleden,
Weeſt mijn getuygen in het geen ick bid, en ghy
Almachtige Jupijn, en Juno, tegens my
Nu beter als voorheen, en ghy, die d'ooreloogen
En alle krygh beſtiert en hebt in uw vermoogen,
O dappre vader Mars, en ghy Fonteynen en
Rivieren, en wat in de hooge hemelen
Of in de blauwe zee of Goden of Godinnen
Van menſchen wierd gedient: Soo 't Turnus komt te
winnen
Sal 't overwonne volck gaen nae Evanders land,
Askaen vertrecken hier van daen, en naderhand
Sal niemand van de mijn' hem tegen 't Rijck weer ſtellen
Noch deſe landen mee de wapens koomen quellen.
Maer ſo ick Turnus door mijn handen vallen doe
(Dat ick veel liever had en my den hemel toe
Wil ſtaen) ſo en ſal ick noch den Italiaenen
Doen bucken onder de regeeringh der Trojaenen,
Noch eyſch het Rijck voor my: maer ick verſtae dat bey
D'onwinbre volckeren zich onder eenderley
Gebied en wetten vry en willigh ſullen geven,
En door een vaſt verbond in vree en vriendſchap leven.

Wa

Wat Goon en Godſdienſt raeckt ſal ick my trecken aen,
Latinus laeten met de wapenen begaen,
En, zo hy is gewoon, zijn land'en luyden richten
Een ſtad voor my ſal ick de mijne laeten ſtichten,
Die ick ſal noemen nae de maegd Lavinia.
Dus gaet Eneas voor, waer op Latinus, nae
Den hemel heffende zijn rechterhand en oogen,
Met deſe woorden volgt: Om dit verbond te moogen
Volbrengen ben ick ree, en ſweer het ſelfde mee
Dat ghy geſworen hebt, by hemel, aerd' en zee,
By Janus, by de Son en Maen, by helſche machten
En Plutoos heylighdom, die niet is om verſachten.
Dat vader Jupiter, die de verbonden door
Sijn blixem-ſtraelen ſterckt, vry deſe woorden hoor'.
Ick raeck 't autaer en roep het vuur en godlijckheden
Tot mijn getuygen, dat de vrede, die op heden
By ons gerroffen werd, in geenderley geval
Van mijne völckeren gebroocken werden zal,
En geen geweld ſal my van het verbond doen wijcken:
Schoon dat de zee gejaeght wierd over duyn en dijcken
En dat de hooge vloed gingh over 't aerdrijck heen:
Schoon dat Neptuyn het al vermengelde onder een,
En toorens nederwirp en overliep de ſteden:
Schoon dat den hemel quam van boven nae beneden
En in den afgrond viel: gelijck als deſe ſtaf
Die ick heb in mijn hand, noyt lof noch lommer gaf
Noch geven ſal nae dat hy eenmaels door het hacken
Sijn moer verlaeten moſt en bladeren en tacken
Liet vallen door de bijl, wel eer een groeyend houd
En nu geſlooten van de meeſters hand in 't goud,
En aen de Koningen gegeven om te voeren
In 't land van Latium. Dus maeckten s'en beſwoeren
Te ſaemen het Verbond in tegenwoordigheyd
Van alle d'Overſtens. Toen heeft men 't vee ontweydt
En ruckte 't ingewand der beeſten onder 't ſlachten
Al levend uyt het lijf, dat ſy ten offer brachten

Met volle ſchootelen. Maer al een wijl voorheen
Geviel den Rutulers dit vechten niet, en 't ſcheen
Haer niet gelijck te zijn: elck had het zijn daer tegen
En meynde 't was een ſaeck voor Turnus ongelegen,
En noch veel meer als zy noch naeder naemen acht
Op het verſchil der beyder campioenen kracht,
En Turnus nedrigh en ſtilſwijgend treden ſaegen
Nae het autaer toe met ſijn oogen neergeſlagen,
Met bleyke kaecken en geen blos, gelijck het plagh,
In 't jeugdigh aengeſight. Als nu zijn ſuſter zagh
Hoe onder het gemeen dit mompelen vermeerde
En haer flaeuw-hertigheyd in moedigheyd verkeerde
Gaf zy van ſtonden aen ſigh onder 't volck, en nam
Camertus weſen aen, die uyt een edle ſtam
Van heel doorluchtige voorouders was geſprooten,
En om de vroomheyd van ſijn vader voerd' een grooten
En loffelijcken naem, en ſelfs door dapperheyd
Van eygen wapenen veel eers had ingeleyd.
Sy ſiende werwaerts dat het krijghſvolck wierd gedreven
Heeft haer in 't midden van de Rutulers gegeven,
Stroyt veel geruchten uyt en houd hun deſe tael.
Is 't niet een groote ſchand voor ons luy altemael
Dat een man maer alleen ſijn leven ſal gaen ſtellen
Voor ſo een menighte van kloecke krijghs-geſellen?
Sijn wy niet alſo ſterck van krachten en getal?
Die ghy hier ziet dat zijn al de Trojaenen, al
d'Arkaders, al de macht van de Tyrrheenſche mannen
Die tegen Turnus ſijn verhit en ingeſpannen:
Wy ſijn twee tegen een indien wy met haer ſlaen.
En hy hier door vermaert ſal nae de Goden gaen
Aen wien hy voor 't autaer ſigh over heeft gegeven,
En langh noch nae zijn dood in aller monden leven:
En wy luy ſullen nae 't verlies van 't vaderland
Daer wy gemackelijck nu ſitten, naderhand
Ons moeten onder vreemd' en opgeblaeſe heeren
Begeven en al doen wat zy van ons begeeren.

Door

Door ſulcke woorden wies dit mompelen meer aen
En is van troep tot troep door 't leger voortgegaen.
De Laurentyne ſelfs, ſelfs de Latynſche ſchaeren
Verandren van zin, en die te voorens waeren
Verblijdt en hoopten dat door ſulck een lijf-gevecht
Den Staet in ruſt ſouw zijn en alle krygh geſlecht,
Die zijn nu voor de krygh met yver ingenoomen.
Sy wenſchen weder aen de man te moghen koomen,
't Verbond noch ongedaen, en hebben deerenis
Met Turnus om de kans die niet gelijck en is.
Juturne voeght hier by yet grooters noch, en deede
Hun boven in de lucht een teyken ſien, waer mede
Sy 't kryſchvolck, dat nu was in twyfelmoedigheyd
En aen het wagglen, voorts onſtelt heeft en verleydt.
Want ziet de vogel van Jupijn met roſſe veeren
Quam onder een getal van water-vogels ſcheeren
En maeckte jaght daer op, wanneer de ſlimme gaſt
Valt ſchielijck uyt de lucht nae 't water, en verraſt
Een uytgenoome ſwaen en heeft hem opgegrepen
Met kromme klaeuwen om hem nae om hoogh te ſleepen,
Waer door de Rutulers haer hoofden ſtaken op.
Het heele water-heyr volght hem dicht in een trop
Met groot geſchal, dat vreemd om zien was, en de veuglen
Verdonckeren de lucht met vederen en vleugelen
En dringen dicht by een op haeren vyand aen,
Tot dat hy door 't gewicht van 't geen hy had gelaen
En door 't geweld van die hem alleſins benaeuwen
Verwonnen en te ſwack zijn proy wirp uytzijn klaeuwen
In de rivier, en gaf zich nae om hoogh, daer hy
Geraeckt' uyt haer gezight en in de wolcken vry.
Dit voorſpoock wierd terſtond van de Latynſche troepen
Met vreugd ontfangen en verwellekomt met roepen
En vrolijck veld-geſchrey: elck maeckt zich fix en klaer
En vaerdigh tot den ſtrijd, wanneer de Wichelaer

Tolumuus d'aldereerſt'aldus heeft aengevangen
Dit is het, dat: daer ick meermaelen met verlangen
Heb om gewenſcht: ick neem 't tot onſen voordeel aen
En weet wel dat het van de Goden komt van daen:
Grijpt op mijn ſeggen, grijpt de wapenen in handen
Ghy Rutulers, die voor een man, uyt vreemde landen
Gekoomen, als het ſwack gevogelt, ſchrickt en loopt
Terwijl hy met geweld op uwe kuſten ſtroopt.
Ghy zult hem ſelver haeſt zien op de vlucht gedreven
En zich met al zijn volck weer nae het diep begeven.
Sluyt u gelijckerhand en vanght den ſtrijd weer aen,
Beſchermt uw Coningh die ghy anders quyt ſult gaen.
Dus ſprack de Wichelaer, en wat voor uyt geloopen
Dreef een kornoelje ſchicht met kracht in 's vyands hoopen
Recht tegen over hem. De ſpeer gingh ſnuyven heen
En ſnee de lucht met een gewiſſe ſtreeck van een,
Waer op een groot geroep zich door het veldliet hooren,
Dat al de drommen en ſlaghordeningh quam ſtooren
En de gemoederen onſtack te wederzy.
't Gebeurde by geval dat negen broeders by
Malkandren ſtonden, ſchoon van leeſt, en allegader
In echt gewonnen van Gilippus den Arkader
By een Tyrrheenſche vrouw, ſijn trouwe gemaelin:
Een deſer negen kreegh het vinnigh yſer in
En door ſijn ribbens, daer de geſp van 't geborduyrde
Draegh-hengſel hem den buyck en zijne zijde ſchuyrde.
Hy valt en ſtreckt zich uyt in 't zand ſo langh hy was,
Een goelijck jongelingh in blinckend harrenas.
Maer de gebroeders, die een heele bende maeckten
En vol van moed en rouw in hitt' en gramſchap raeckten,
Die rukten ſommige de ſwaerden uyt, en weer
Een deel vat nae een ſchicht en valt met het geweer
Als blinde luyden toe, waer tegen de Latynen
Haer troepen voeren aen. Trojaenen, Agyllynen

Van

Van d' andre zijd' en 't volck dat uyt Arkaadje was
En komt te velde met geſchildert harrenas,
Die quamen ſtorten aen en ſtelden ſich daer tegen
Met groote meenighte. Dus waeren zy genegen
Ten wederzyden om te ſlaen, en altemael
Van eene zin, 't verſchil te rechten met het ſtael.
D'autaeren plundert men: een ſwaere buy van ſchichten
Verduyſtert heel de lucht, die niet en weet van lichten,
En 't regent yſer dat het giet: ſy loopen met
De kelck en koppen deur; Latinus ſelver ſet
Het op de vlucht en berght de Goden, t' hans geſchonden
Door 't niet voltrecken der beſwoore vree-verbonden.
D'een ſpant de wagens in, den ander ſpringht te paerd
En maeckt ſigh by de werck met het getrocke ſwaerd.
Meſſapus, graegh om dit verbond te helpen ſtooren,
Rijdt op Auleſtes aen, en, ſoo als hy van vooren
Ontmoete de Tyrrheen (hy was een Koningh met
Een tulband om zijn hooft) kreegh dees' een ſchrick en zet
Sijn paerd te rugge, dat van achteren in d'autaeren
Geraeckende daer zy hem in de weege waeren,
Wirp ſijnen meeſter af die over hals en kop
Daer heenen tuymelde: Meſſapus volght' er op
En met een grove ſpies ten eerſten toegevloogen
Gaf hem een ſwaere wond' (al ſijn gebeden moogen
Niet helpen) van om hoogh ſo hy te paerde ſat,
En ſey, dat heeft het wegh, dit is een offer dat
Veel beter is om aen de Goden te vereeren.
D' Auſoners ſchieten toe en rucken hem de kleeren
En wapenen van 't lijf eer dat hy noch verkouwt.
Chorijn vat van 't autaer een brandend offer-hout
En heeft het Ebuſus in ſijn geſight gedreven
Die hem ontmoet' en ſelfs ſijn ſwaerd had opgeheven
De groote baerd geraeckt' in brand en gaf een ſtanck.
Hy volgt' er op en grijpt zijn vyand by het lanck

En vloeyend hayr eer hy ſich van de ſlagh bedaerde,
Set hem ſijn knie op 't lijf en druckt hem tegen d'aerde
Daer hy de ſtyve klingh in ſijne zyde joegh.
Den herder Alſus viel voor in het ſpits en ſloegh
Dwers door de ſchichten heen en brack al wat hem tegen
En in de wege ſtond: maer met den blooten deegen
Vervolght hem Podalier en was hem op de hiel:
Hy keert ſigh om en was eer het ſijn beurt daer viel
Selfs in de voorbaet, heeft zijn heyrbyl opgeheven
En hem van vooren een ſoo ſwaeren ſlagh gegeven
Dat hy hem 't hooft tot aen de kin toe hieuw van een
En hem het bloed en breyn vloogh over 't harnas heen.
Een harde luſt, een ſlaep van yſer ſloot zijn oogen,
Die wierden van de nacht voor eeuwigh overtoogen.
Maer den Godvruchtigen Eneas die hier ſtond
Met blooten hoofde, ſo hy ſigh by 't auter vond,
Stack bey zijn handen uyt, die ongewapent waeren,
En riep dus tot ſijn volck om haer te doen bedaeren:
Wat is'er gaende? waer vlieght ghy ſoo ſchielijck heen?
Wat twiſt, wat tweedraght helpt u altemael te been:
Ick bid u mannen, wilt u gramſchap doch betoomen.
Wy ſijn de ſaecken eens en over een gekoomen:
't Verbond is al gemaeckt: ick heb alleen het recht
En 't komt my toe alleen te treden in 't gevecht.
Laet my der mee begaen, wilt alle vrees vry ſtaecken:
Ick ſal met deſe hand't verbond haeſt vaſt gaen maecken,
Waer door wy t' ſaemen, ick en Turnus, ſijn verplicht
Dat tuſſchen onſer tween de ſaecke zy gericht.
Terwijl hy dus ſijn volck met woorden ſoeckt te keeren
Treft hem een ſnelle pijl, die met geſwinde veeren
Op hem quam ſnorren aen; 't is een onfeecker dingh
Wat hand haer ſchoot, of van wat booge dat zy gingh,
Wat dwarrelwind het was daer zy van wierd gedreven,
Wie dat de Rutulers had ſo veel eers gegeven,
Wat God of wat geval: men heeft het noyt gehoort,
De roem van ſulcken feyt is in de nacht verſmoort,

En

En niemand heeft zijn roem van deſe wond gedraegen.
So haeſt als Turnus de Trojaenen ſagh verſlaegen,
Haer Overſtens verbaeſt, Eneas uyt den ſtrijd
Vertrecken, wierd hy ſtrax onſteecken en verblijdt
Door 't onvoorſien geval dat hem wat goeds dee hoopen,
Eyſcht ſijne paerden, heeft om wapenen geroopen,
Springt op ſijn wagen, daer hy zich ter neder zet
Vol opgeblaeſentheyd en op den teugel let.
Hy vlieght nu gints nu her, en heeft om hals geholpen
Veel dappre mannen, of doen tuymelen en ſtolpen
Half-doodt ter aerde, of met ſijn waghen overreen,
Ondoet de troepen, ſcheurt gelederen van een,
Of volgt en jaeght ſe nae die hem den rugh toe keeren
En ſit haer achter her met afgenoomen ſpeeren.
So de bebloede Mars aen Hebrus koele vloed
Door 't klincken op zijn ſchild geeft ſijne paerden moed
En dryft ſe voort als hy de volkren op gaet ruyen
Ten oorlogh, dat zy zelfs de winden van het zuyen
En 't weſten gaen voorby, daer zy geen hindernis
En vinden, maer het veld gebaent en open is:
Het uyterſte geweſt van Thracien door 't klappen
Van haere hoeven loeyt: Vrees, Gramſchap, Vyandſchap, en
Bedrogh hem volgen waer hy met ſijn waegen rijdt:
So dryft oock Turnus door het midden van den ſtrijd
Sijn paerden wacker aen, en jaeghtſe dat ſy ſweeten
En roocken, houdt met die hy neder heeft geſchooten
De ſpot ('t is deerelijck) en waer de ſnelle voet
Sich neer ſet, daer beſprenght en kneedt zy 't zand met bloed.
Nu had hy Sthenelus en Thamyris om 't leven
Geholpen van naeby, en oock de reſt gegeven
Aen Folus' maer van ver: van ver aen Glaukus, en
Sijn broeder Lades, die in 't land van Lycien

Van Iſmarus geteelt en opgetrocken waeren;
Bey afgerecht en in de wapenen ervaeren
En van haer vader met gelijck geweer verſien,
Of om te vechten, daer een veldſlagh mocht geſchien
Of om te rennen met een paerd voorby de winden.
Gins aen een ander oord laet zich Eumedes vinden,
Des ouden Dolons zoon, en komt in 't midden van
De vechters ſetten aen: een dapper oorloghs-man;
Hy was zijn grootevaer gelijck van naem, zijn vader
Van hert en handen, die om 't Grieckſche leger naeder
Te gaen beſpieden dorſt van Hector tot zijn loon
De waghen eyſſchen en 't geſpan van Peleus ſoon,
Maer Diomedes op een andre wijs betaelde
Dat hy noyt weder nae Achillis paerden taelde.
Als Turnus deſen ſagh in 't vlacke veld, ſchoot hy
Van verre nae hem toe een lichte ſchicht, en by
Hem naeder koomende houdt ſyne paerden tegen,
Springht van de waegen af, en, ſo hy was gelegen
Half doodt ter aerde, treedt hem in den hals, en wringht
Uyt ſyne rechter hand den blooten deghen, dringht
Hem die ten gorgel in en verwtz' in zijnen bloede,
Dees woorden voegende daer by met bittren moede:
Sie hier het land daer ghy door krijgh nae hebt geſtaen:
Meet nu Italien al leggende, Trojaen,
Hoe groot uw deel is dat ghy daer in hebt gekreegen.
Al wie zich tegen my derft ſtellen met den deegen
En my den oorlogh doen, die geef ick ſulcken loon,
Dus bouwen ſy haer ſtad, dus komen s'hier ter woon:
Hy heeft hem Butes tot geſelſchap mee gegeven
Nae dat hy hem een ſchicht had in het lijf gedreven:
Oock Chloreus, Sybaris, Therſilochus, Thymeet,
Die van zijn paerd viel dat hem uyt de zadel ſmeet,
En voegt'er Dares by. Gelijck als uyt te berghen
D'Edoonſche noorde-wind 't Egeeſche diep komt tergen

En

En buldert op de zee, de golven volgen, daer
Hy haer nae 't ſtrand toe jaeght, de lucht werd licht en klaer
En al de wolcken van den hemel heen gaen ſtrijcken:
So ruymt het Turnus op, doet alle troepen wijcken
En ſchueren waer hy komt, breeckt haer ſlagh-ordre, dat
Sy raecken in de vlucht en overhoop, en ſpat
Al voort met grooter vaert, dat hem de pluymen vloogen
Nae achtren toe, ſo hem de paerden voorwaerts toogen.
Maer Flegeus lee dit niet dat Turnus dus verwoedt
Daer onder hackt en ſo veel karels vallen doet,
En hebbende zich dwers geworpen voor de waegen
Ruckt flux de paerden om, ſoo hy die aen quam jaegen.
Terwijl ſy voortgaen en hy nae ſleept en vaſt aen
De tuyghen hangen blijft en die niet los laet gaen,
Volght hem een ſpieſſe die hem achterhaelt en raeckte
(So hy ſich bloot gaf) door ſijn dick panſier, maer maeckte
Gheen groote wond' en gingh maer even door de huyd:
Hy keert zich evenwel en met de ſchild voor uyt
Gaet op ſyn vyand aen, en hebbende gekregen
Syn ſwaerd ter ſcheeden uyt ſocht byſtand aen den deegen:
Maer 't ſnelle wiel en ſterck-gedreve waegen-as
Liep hem op 't lyf en ſtort' hem vierkant in het gras.
Hier op ſchiet Turnus toe en houwt hem tuſſchen 't waepen
En den helmet, daer hy ſe wat van een ſagh gaepen,
't Hooft van zijn ſchoeren af en laet den romp in 't zand.
Terwijl dat Turnus dus zeeghaftigh met de hand
Te werck gaet en van hem veel volcks wierd neergehouwen,
So hebben Mneſtheus met Askaen en den getrouwen
Achaet Eneas nae het leger toe gebroght
Die dapper bloed' en op een ſpies wat ſteunſel ſoght
Om het gequetſte been om d'andre tree te ſtijven.
Vol ſpijt en gramſchap dat hy uyt den ſtrijd moet blijven.

Tracht

Tracht hy het riet geheel te trecken uyt de wond
En wenſcht wel dat men doch het naeſte middel vond,
Begeert dat men het gat van de quetſuyr verwijde
En t'eenemael de pijl uyt haeren ſchuyl-hoeck ſnijde
En hy weer nae de ſtryd hoe eer hoe liever gingh.
Nu was Jäpis hier, een dapper gunſtelingh
Van Phebus die wel eer met zyne min bezeeten
Hem de genees-kunſt en de kruyden had doen weeten
En de geheymenis van 't wichelen geleert
En ſnelle pylen en ſijn cyter had vereert.
Hy had veel liever om 't verlengen van het leven
Sijns ſwacke vaders, die by nae was opgegeven,
Sich op 't geneſen en de krachten te verſtaen
Die in de kruyden zijn, en daer mee om te gaen
Al zouw hy onvermaert en als vergeeten blijven.
Eneas, leunend' op ſijn ſpies om ſich te ſtijven,
Knarſt op ſijn tanden en blijft overeynde ſtaen,
Niet eens ontſet noch in de traenen van Askaen
Noch door den toeloop van ſoo veel die hem beklaegen.
Den oude Jäpis met den rock voor opgeſlaëgen
En wat geſchort nae het Peoniſche gebruyck
Stelt te vergeefs te werck zijn wetenſchap en 't puyck
Der kruyden van Apol, en vat, om 't uyt te rucken,
Het yſer met de tangh, maer 't wil hem niet gelucken:
Apollo helpt hem niet, en hoe het langer lijdt
Hoe dat de ſchrick in 't veld werd grooter metter tijd
En 't quaed meer naedert. Nu ſiet men de lucht betrocken
Van 't ſtof, en ruyters op een draf aen koomen ſchocken:
De ſchichten vliegen dick en dicht: Het ſchreeuwen van
De ſtrijders, het gekerm van meenigh dapper man,
Die in dit hard gevecht geraecken om het leven,
Werd van der aerde tot den hemel toe geheven.
Sijn moeder Venus om dees onverdiende ſmert
Van haeren zoon geraeckt tot binnen in haer hert

Spoeyt

Spoeyt zich nae Creten toe en gaet uyt Idaes daelen
Het wolligh Dyptam met ſijn purpre blompjes haelen.
Den wilden geyten is 't niet onbekent, die dit
Gaen ſoecken als de pijl haer in de zijde zit.
Sy weet het aenſight met een duyſtre wolck te decken,
Brenght heymelick dit kruyd, dat ſy in 't blinckend becken
Menght onder 't waeter, en doet daer van Ambrozy
Het heelſaem ſap en geur van Panacëe by.
Den oude Jäpis ſtooft de wonde met dit water
Hier van niet wetende: van ſtonden aen ſo gaet 'er
De pijn geheel door wegh, en 't bloeden van de wond
Houd ſchielijck op en ſtelpt: het yſer, dat terſtond
Niet volgen wouw en ſcheen noch hand noch tangh te achten,
Valt nu van ſelfs daer uyt: hy kryght ſyn oude krachten.
Strax riep Jäpis, ſa ſa, mannen, mannen ſa,
Brenght hem ſyn wapenen dat hy ten ſtryde gae,
Wat ſtaet g'en ſammelt? en was d'eerſte die haer tegen
Den vyand hitſten op. Ick vind 't hier ſo gelegen
O Vorſt Eneas, ſey hy vorders, dat dit niet
Door menſchelijcke macht of door de kunſt geſchiedt:
Mijn hand geneeſt u niet: 't zijn Goden die dit klaeren,
En om yet grooters u in 't leven noch bewaeren.
Eneas, heel verhit om weer nae 't veld te gaen,
Had nu alrede ſijn ſcheen-ſtucken aen gedaen
En bey ſijn beenen in het goud rondom geſlooten,
Dien dit vertoeven al een wijltijds had verdrooten.
Hy drilt ſijn ſpies, die hy gevat had in de vuyſt,
En hebbende den ſchild aen ſijnen arm gejuyſt,
Het harnas op den rugh, het ſwaerd om ſijne lenden
Op zy gegort, gingh hy zich nae Askaen toe wenden
Die hy omhelſde ſo als hy gewaepent ſtond;
En kuſte door 't helmet den jonghen voor ſijn mond
Met deſe woorden: Soon, wilt van uw vader leeren
De deugd en dapperheyd: maer hoe 't geluck kan keeren

En

En wenden leert dat van een ander. Deſe hand
Gaet u verdedigen en ſetten hier in 't land,
En ſal de wegh van eer voor u nu op gaen klaeren.
Pas maer alleen dat ghy by 't rijpen uwer jaeren
Dit in gedachten houdt, en in het overſlaen
Der dingen, die by uw voorouders ſijn gedaen,
So moet' uw vader en oom Hector u verſtrecken
En ſijn een voorbeeld om tot deugd u op te wecken.
Dus ſprekende teegh hy ter poorten uyt en had
Een vreeſſelijcke ſpies in ſyne hand gevat.
Met een quam Mneſtheus en Antæus en met hoope
Al wat in 't leger was nae buyten toe geloopen.
Toen ſtoof het dat men uyt ſijn oogen niet kon zien
En d'aerde dreunde van 't getrap der oorloghs-lien.
Prins Turnus ſagh haer ſtrax van tegen-over koomen,
Oock hebben haer die van Auſonien vernoomen:
Een ſchrick, ſo koud als ys, gingh over al haer leen
Tot in het binnenſte van haer gebeenten heen.
Van de Latynſche was 't Juturne, die 't geruchte
Eerſt hoord' en kennend wierd en van vervaertheyd vluchte.
Eneas vlieght en ruckt zijn volck by een nae 't vlack
Dat in een wolck van ſtof tot over d'ooren ſtack.
Gelijck als 't uytter zee een ſtorm op 't land ſal waeyen
De boeren ſchricken en voorheen van onweer kraeyen,
Den armen landman ſiet zijn ſchade voor de hand
Of in ſijn boom-gewas, of op 't bezaeyde land
Sijn kooren over 't veld ter neer en uyt geſlaegen,
De winden koomen het gedruyſch nae 't ſtrand toe jaegen:
Soo komt de Veldheer der Trojaenen ſtooten aen
En doet ſijn troupen dicht in een geſlooten gaen
Die met een drie-kant ſpits haer vyand trecken tegen.
Thymbræus matſt de groov' Oſiris met den degen:
De dappre Mneſtheus leyt Archeſius op ſtroo,
En Gyas Ufens, en Achates Epulo:

Selfs

Selfs is Tulumnius de Wichelaer gevallen
Die op den vyand deed den eerſten ſchoot van allen.
Daer rijſt een veld-geſchrey tot boven in de lucht.
Het heyr der Rutulers raeckt nu weer op de vlucht
En laet den rugge ſien door 't ſtof langs d'open velden.
Eneas achtſe die het op een loopen ſtelden
Niet waerdigh doodt te ſlaen, en magh de moeyte niet
(Wie hem te voet ontmoet of wie dat nae hem ſchiet)
Van ſtand te houden of haer 't hooft of punt te bieden.
Soeckt niet als Turnus door de nevel te verſpieden:
Hem ſpoort hy na door 't ſtof, hem eyſcht hy maer alleen
Om met hem in een kamp van lijf om lijf te treen.
De veegh Juturna hier niet weynigh in verſlaegen
Werpt de koetſier Metisk van Turnus oorlogs-waegen
Los uyt het krat, dat hy den diſſelboom verloor
En ſtuyr en teugel quyt bleef leggen in het ſpoor.
Sy ſet haer in ſijn plaets en neemt den toom in handen,
Bootſt voorts de wapenen en ſpraeck en 't weſen van den
Koetſier Metiskus nae, en even eens gelijck
De ſwerte ſwaluw door de huyſingh van een rijck
En machtigh huyſman vlieght daer 't ruym is allerwegen
En, om het koſtje voor ſijn jongetjes verleegen,
Doorſnuffelt boes en ſchuyr en gints en weder ſwiert
En onder 't hooge dack ſoeckt aes voor 't kleyn gediert
(Dat noch het neſt bewaert) en altijds is aen 't woelen
En ſnatert door het huys en langs de ſtaende poelen:
So rijdt Juturne met de paerden midden door
Den vyand heen: nu is ſy achter, nu weer voor,
En vlieght vaſt gints en weer op de geſwinde wielen,
Vertoont nu hier, dan daer, haer broeder (op 't vernielen
Van ſo veel karels trots) en lijdt niet dat hy kom (om.
Aen 't vechten hand aen hand, maer voert hem buyten
Eneas dee niet min zijn beſt om hem te koomen
In het gemoet en heeft een korter wegh genoomen,
En ſoeckt en roept de man ſo luyd als hy wel magh
Door het verſtroyde heyr. So dick als hy hem ſagh

En

En haeſte ſich en liep of hy hem kon bejaegen,
So meenighmaelen wendt Juturna met de waegen
En ruckt de paerden om. Helaes! wat gaet hem aen?
Hoe dat hy 't overleyt 't wil nae zijn wil niet gaen
En 't is al te vergeefs wat hy ſoeckt te beginnen
Nu wil hy dus nu ſo, en ſijn onſekre zinnen
Verrucken hem dat hy niet weete wat hy zal.
Meſſapus, wel bereen en rap, had by geval
In ſijne ſlincker hand twee ſchichten, ſcherp beſlaegen,
En meynd' Eneas een van die in 't lijf te jaegen
En nam ſijn ſchoot gewis eer ſy gingh uyt ſijn hand.
Eneas deckt ſich met ſijn ſchild, en hiel hier ſtand
Die op ſijn knie, om die t' onduycken, nederhuckte.
De ſchicht gingh niet te min haer gangh recht uyt, en ruckte
Den top af van ſijn helm en wirp de pluym in 't gras.
Als hy nu ſagh hoe dat hy uytgeſtreecken was,
Hoe dat hem Turnus ſtaegh ontvoert wierd met de waegen
En hem onmooglijck was zijn vyand te bejaegen,
Onſtack zijn bloed: hy roept meermaelen aen Jupijn
En bid hem ſijn getuyg' hier in te willen zijn
Dat hy geen oorſaeck was van het verbond te ſtooren,
Dat men ten wederzijd' aen't autaer had beſwooren.
Doe viel hy midden op des vyands troepen aen
Daer hy zich vreeſlijck toond' in 't moorden en verſlaen,
En, gevende den toom aen ſijne gramſchap maeckte
Hy ſonder onderſcheyd al neer wat hy genaeckte:
Wat God, wat Rijm-godin ſal my ontvouwen al
De nederlaegen, al het bitter en den val
Van ſo veel Overſtens, die langs de vlacke velden
Nu den Trojaenſchen held, nu Turnus nedervelden.
O Jupiter! braght dan uw wel-behaeghen mee
Dat deſe volckeren, die naederhand in vree
En liefd' en eenigheyd te ſaemen ſouden leven,
Nu moſten onder haer ſo grooten neerlaegh geven?

Eneas,

Eneas, ſonder zich langh te bedencken, braght
Den Rutler Sucro (die eerſt ſtand hiel, en de macht
Der Frygen ſtuyt') een ſteeck in een van zijne zyden
En dee hem 't bloedigh ſwaerd door borſt en ribbens glyden
Daer d' aldernaeſte wegh ter dood gelegen was.
Gints tuymelt Amykus van 't paerd af in het gras,
Die Turnus en ſijn broer Diores heeft doorreegen
Te voet, d' een met een ſchicht en d' ander met den deegen,
Houwt bey haer hoofden af, die druypende van bloed
Hy aen ſijn waegen hanght. De Vorſt Eneas doet
Cethegus, Tanais en Talos, drie te ſaemen
Neervallen ſo zy op hem aengedrongen quaemen,
En voegt Onytes den ſwaermoedigen daer by,
Van afkomſt een Thebaen en ſoon van Peridy.
Gints matſte Turnus de gebroeders, uyt de landen
Van Lycien (alwaer Apolloos auters branden)
Geſonden herwaerts aen, en oock den jongelingh
Menetes, een Arkaed, die noo ten oorlogh gingh,
Maer te vergeefs. Hy plagh voorheen ontrent de meeren
Van 't viſchrijck Lerna zich met viſſchen te geneeren
Daer hy een arme hut tot ſijne woonſtee had,
Een knecht, die noyt het hof der machtigen betrad:
Sijn vader boude maer gehuyrde landeryen.
Gelijck een vyer, dat men onſteeckt aen alle zyen
In boſch en heyſteren, een groot geklaeter maeckt
Wanneer het drooge lof en lauwer ſtaet en blaeckt
En kraeckt: of even als, wanneer de ſnelle ſtroomen
Van 't hoogh geberghte nae het vlack afftorten koomen
Het ſchuymend waeter bruyſt en ruyſcht en met een veegh
Al mee ſleept en vernielt wat het vind onderweegh:
So vliegen Turnus en de Veldheer van de Frygen
Door 't midden van de ſlagh. Nu, nu is 't bloed aen 't ſtygen.

Geen

Geen ſo onwinbaer hert dat niet gebroken word,
En 't bloed wierd wederzijds met alle macht geſtort.
Eneas ſmeet Murraen; die op zijn afkomſt ſtofte
En 't koninclijcke bloed, dat hy ter aerde plofte
Door het gewicht van een vervaerelijcke ſteen.
De paerden gingen met haer man en meeſter heen
Niet eens gedachtigh dat hy haer had onderhouwen;
En trapten hem, ſo hy verwart was in de touwen,
Te berſte. Turnus loopt nae Ilus met een ſchicht
Die op hem aenquam met een yſſelijck geſight
En vreeſlijck bruld' als of hy hem de gal ſouw breecken
De ſchicht gingh deur en bleef hem in zijn herſſens ſteecken,
En uwe rechterhand ghy alderkloeckſte Grieck
O Cretens, kon u niet bewaeren voor ſijn pieck
Oock wierd Cupentus van ſijn Goden niet genoomen
In haer beſchermingh als Eneas is gekoomen:
Hy gingh hem tegen, maer helaes! ſijn bruyn rondas
Quam den rampſaligen niet al te wel te pas.
En kon hem voor het punt van 't yſer weynich baeten.
O Æolus, ghy moſt hier oock het leven laeten
En 't laurentijnſche veld met uwen rugh beſlaen,
Ghy, die de wapenen der Griecken waert ontgaen
En door Achilles ſelfs, die de Trojaenſche wallen
En 't Ryck van Priamus verdelght heeft, niet koſt vallen
Valt hier ter aerde. Dit was 't uyr van uwe dood:
Hier was uw perck geſtelt: ghy hadt een hoogh en groot.
Huys te Lyrneſſus, en een aen 't geberght van Iden,
En nu moet ghy u met een kleyne grafſtee lijden
Op den Latynſchen bôom. Dus waeren onder een
Al de Latyners al de Frygen hands gemeen,
De dappere Sereſt en Mneſtheus en den vroomen
Aſylas en Meſſaep, die paerden wiſt te toomen
En temmen: al die men mee uyt Tuskaenen nam
En al het paerde-volck dat van Evander quam.

Elck

Elck toont zich hooft voor hooft een man in 't veld te weſen
En daer is wederzyds een fel gevecht gereſen.
De ſchoone moeder van Eneas braght hem toen
In ſijn gedachten van zich nae de ſtad te ſpoen
En met ſijn gantſche macht te trecken voor de wallen
Om die van binnen on-voorſiens op 't lijf te vallen
En door die ſchielijckheyd te ſtellen hof en Stad
In roeren eer men 't weet. Eneas, die op 't pad
Van Turnus volght en ſoeckt hem onder alle benden,
So hy ſijn oogen gints en herwaerts komt te wenden
Siet middlertyd hoe in ſo vreeſſelijcken ſlagh
De ſtad geruſt en als in vrede ledig lagh
En ſonder ſtraf of ſmert te lyden over 't breecken
Van het verbond: dies wierd hy in ſijn hert ontſteecken
Tot noch yet grooters, roept ſijn Overſtens, Sergeſt
En Mneſtheus by hem en den dapperen Sereſt
En neemt een heuvel in, alwaer met groote hoopen
De reſt der Frygen elck om 't zeerſt nae toe quam loopen
En daer was niemand niet die ſchild of ſchicht begaf.
Hy ſtaend' in 't midden ſprack dus van de hoogten af:
Men doe van ſtonden aen 't geen ick heb voor genoomen;
Jupijn is met ons en ſal ons te hulpe koomen,
En niemand voer mijn laſt te traeger uyt om dat
Dit ſchielijck opkomt. Ick ſal heden deſe ſtad
(Des oorloghs oorſaeck) en Latinus erv' en landen
En rycken roeyen uyt, vernielen en verbranden
De hooge daken en doen ſlechten tot de grond,
Indien ſy mijn gebit niet neemen in de mond
En onder mijn gebiedt haer weygeren te geven
Als een verwonne volck, en nae mijn wet te leven
En die gehoorſaem zijn. Ick ſal, quanſuys, den tijd
Verbeyden moeten tot dat Turnus will' en lijd'
En 't hem juyſt wel geval dat ick hem kom beſtryden
Ick ſal van hem, die 'k heb verwonnen, moeten lyden

Dat hy my weerom kom bevechten als 't hem luſt.
Dit is 't, ô burgers, dit, daer 't heele ſpel op ruſt:
Hier komt deeſ krijgh op uyt, dit doet het onheyl duyren.
Sa, toortſen by de werck, en ſpoeyt u nae de muyren,
Hereyſcht te vyer te ſwaerd 't voldoen van het verbond
Dat van haer is vertreen. Dus ſprack hy, en terſtond
So gingen ſy in goe ſtagh-ordre, dicht geſlooten
En even hitſigh, nae Latinus ſtad toe ſtooten,
Daer men de ladders en het vyer wel haeſt vernam
Waer mee men onvoorſiens voor hare muyren quam.
Een deel loopt nae de poort, daer ſy de ſentinellen
En eerſte ſchildwacht met een vaert ter neder vellen:
Een deel ſchiet ſpieſs' en ſpeer' en pylen, dat de locht
Daer door verduyſtert werd. Eneas, in den tocht
Een van de voorſte, ſtreckt ſijn hand uyt nae de veſten,
Beſchuldight overluyd Latinus, roept ten leſten
Den hemel tot getuyg' hoe tegen wil en hert
Hy tot den oorlogh en hier toe gedwongen werd:
Hoe hy tot tweemaels toe aen haer luy heeft bevonden
Dat ſy hem vyand zijn en breekers van Verbonden.
Hier door rijſt onder de verbaeſde burgery
Een groot' oneenigheyd: een deel verſtaen, en zy
Gebien 't, dat men de ſtad en poorten ſal ontſluyten
Voor de Trojaenen en ten eerſten die van buyten
In laten: trecken ſelfs den Koningh nae de wal:
Een deel verſtaen dat men de ſtad' beſchermen ſal,
Die met haer wapenen voorts nae de veſt toe tyen
Om tegen-weer te doen. Gelijck benaeuwde byen
Die van een herder zijn gevonden in een holl'
En uytgebrande rots, wanneer hy 't binnen vol
Van bittren roock jaeght, gints en weder loopen ſwerven
Door haer gebouw van waſch in nood van daer te ſterven,
Haer gramſchap ſcherpen met een groot gheſnor, de ſmoock
En vuyle ſtanck vlieght door haer huyſingen, de roock

Treckt

Treckt op nae d'ydle lucht, de holle rotſen brommen.
By al dit quaed is noch een ongeluck gekommen
Voor de Latiners, door veel rampen afgemat:
Een droevigh ongeluck, dat de geheele ſtad
Van rouw dee daveren. Als uyt de hooge daken
De Koningin Amaet den vyand ſagh genaken,
Dat men de ſtad beklom 't vyer nae de huyſen vloogh,
Daer tegens nergens 't heyr der Rutulers in 't oogh:
Geloofde d'arme vrouw dat Turnus was verſlagen
In het gevecht dat hy alleen had willen wagen,
En, in haer herſſenen ontſtelt door ongeduld
En ſulcken overval, riep dat men haer de ſchuld
Van al het quaed van al den onheyl had te geven,
En nae dat ſy door rouw en raeſerny gedreven
Veel dingen (niet wel by haer zinnen) had geſeyt,
Scheurt ſy met haere hand, tot ſterven nu bereydt,
Haer purpre klederen, en heeft een ſtrick genoomen,
Maeckt s' aen de balcken vaſt en is ſo omgekoomen.
Als dit den vrouwen in de ſtad ter ooren quam
En Vrouw Lavinia, haer dochter, ſulx vernam
So was ſy d'eerſte die haer geluw hayr met handen
Trock uyt haer hooft: ſy maeckt haer aengeſigt te ſchanden
En krabt met nagels haer roos-roode wangen op:
All' andere volgen haer: 't gekerm ryſt tot den top
Van 't Koninckliycke Hof, ſo dat de hooge daken
Weergalmen van 't misbaer en droef heyt dieſe maken.
't Rampſalige gerucht loopt daedlijck voorwaerts aen
Door heel de ſtad, en doet der burgren moed vergaen.
Latinus, grouwelijck in deſe dood bewoogen
En ſiende nu den val van ſijne ſtad voor oogen,
Scheurt ſijne klederen, beſtroyt van ongeduld
Sijn gryſe hooft met ſtof, en geeft zich ſelfs de ſchuld
Dat gy Eneas niet had inde ſtad doen koomen
En hem goedwilligh voor ſijn ſchoonzoon aengenoomen.

Prins Turnus middlerwijl, nu traeger als voorheen
En door 't omvoeren van ſijn paerden min te vreen,
Vervolgt noch weynige die ſtrooms gewyſe dwalen
En ſwerven over 't veld, en ſoecktſe t'achterhalen,
Als hem ter ooren quam van uyt de ſtad van daen
Een naer en droef geroep, dat daer was opgeſtaen
En door de lucht voor winds wierd nae hem toe gedraegen.
Ay my, wat is'er gaens, riep hy hier in verſlaegen:
Wat grooter droef heyt of de ſtad in roeren ſtelt?
Wat of 't geroep beduydt dat ick hier hoor in 't veld
En van de muyren af komt herwaerts aengevlogen?
Hy vat de leyts' en heeft de paerden om getoogen
En houdt de wagen ſtaen. Sijn ſuſter, die voor heen
Was inde plaetſe van ſijn wagenaer getreen
En die gedaente van Metisk had aengenoomen,
De waegen mend' en 't ſtuyr in hand had van de toomen,
Bejegent hem hier op met deſe woorden: O
Prins Turnus, laet ons de Trojaenen volgen, zo
Wy doen, langs deſe wegh, en nergens elders loopen
Als daer ons d'eerſte winſt ſo ruymen baen doet open:
Daer is wel ander volck en meenigh dapper man
Die ginder met de hand de ſtad beſchermen kan.
Sit de Trojaenſche Vorſt vaſt achter d'Itaeljanen.
Bevecht hy haer: laet ons maer wacker den Trojaenen
De broeck opneſtelen, en vellen met geweld.
Ghy ſult met minder eer niet keeren uyt het veld:
De meenigte van dôon en het getal der lijcken
Van die ghy neder maeckt ſal mee voor 't haer niet wijcken.
Waer op haer Turnus dit weerom tot antwoord gaf:
O Suſter, 'k heb 't al langh gemerckt: van die tijd af
Dat ghy eerſt het verbond door averrechtſe ſtreecken
Verſtooren quaemt en u in deſen oorlogh ſteecken.

Oock

Oock is het te vergeefs, Godinne, dat ghy nu
My weer bedriegen wilt. Maer ſegh eens wie dat u
Heeft nae beneden van den hemel afgeſonden,
Of waerom hebt g' u ſo veel moeytens onderwonden?
Was 't u te doen om hier dijns arme broeders val
En wreede dood te zien? want ſeg my wat ick zal
Beginnen, of wat trooſt of uytkomſt ghy kunt geven
Om my rampſalige te houden in het leven?
Wat luck weet ghy dat ons de ſtad verſekren ſal?
Ick heb Murraen, dien ick beminde boven al
En die my riep om hulp, zien vallen voor mijn oogen,
Een dapper man en door een dappre hand verſlogen.
Den armen Ufens is geſneuvelt om dat hy
Mijn oneer niet ſouw zien. Sijn lijf, ſijn plundery,
Sijn wapens, ſijn geweer zijn in der Frygen handen:
En ſal ick boven dien noch lyden het verbranden
(Dit ſchort'er maer alleen) der huyſen, en de Stad
Sien roeyen uyt? ſal ick, die leelijck ben bekladt
Van Drances, met mijn hand ſijn onbeſchofte kaken
Niet gaen beſnoeren en hem leugenachtigh maken!
Sal ick dan vluchten en mijn rug den vyand bien?
Sal immermeer dit land Prins Turnus loopen zien?
Is 't ſterven dan een ſaeck ſo deerlijck en te vreeſen?
O onder-aerdſche Goon, wilt my goedtgunſtigh weſen
Dewijl ſy tegens my daer boven zijn gekant!
Ick ſal een zuyvre ziel en vry van ſulcke ſchand
Tot u neer daelen, noyt onwaerdigh van de vroomen
En ſulcke grootevaers te weſen afgekoomen.
Hy had dit naeuw geſeyt of Sages, met een pijl
In 't aengeſight gewondt, ſpoeyt zich in aller yl
Nae Turnus toe en vlieght dwers door des vyands troepen
Met ſijn beſchuymde paerd] en valt van verr' aen 't roepen:
O Turne, op u alleen werd alle hoop geſet:
Hebt deernis met uw volck. Eneas blixemt met

Sijn wapenen, en dreygt en heeft het vaſt beſlooten
De Stad te roeyen uyt en al haer hooge Slooten
T'e werpen tegen d'aerd : de fackels vliegen nu
Al nae de daken toe, elck heeft het oogh op u :
De Koningh ſelver mort en is niet wel te vreden,
Weet niet aen wien hy beſt ſijn dochter ſal beſteden,
Met wien van beyden hy tal treden in verdragh.
Oock heeft de Koningin, die u te draegen plagh,
Zich met haer eygen hand geholpen om het leven
En het gehaete licht door groote ſchrick begeven.
Alleen Meſſapus en Atynas houden voor
De poort den vyand op, dat hy niet in en boor',
En de Trojanen, die haer wederzyds omringen
Met ſpieſſen, ſchichten en getrocken ſtaele klingen,
Staen rondom haer, ſo dicht gelijck de halmen ſtaen
Als ſy ontrent den oegſt met kooren zijn gelaen :
En ghy wendt gins en weer hier in het gras uw wagen
Ver van den vyand af. Prins Turnus ſtond verſlagen
Door al dees tydingh, en bedwelmt in ſijn gemoed
Sprack niet een enckel woord; het binnenſt van ſijn bloed
Geraeckt van groote ſchaemt' aen 't borrelen en kooken,
Daer liefde, raſerny en droef heyd onderſtooken
En kennis die hy van ſijn eyge vroomheyd had.
Als nu die nevel wat verdweenen was, en dat
De Son van het verſtand weerom begon te ſchijnen,
Draeyt hy ſijn oogen nae de muyren der Latijnen
Geheel ontſtelt, en ſlaet ſijn brandende geſight
Van verre nae de Stad, dat groot en ſwaer geſticht,
Van daer hy zat om hoogh op ſijnen oorlogs-wagen.
Maer zie, de vlam in 't hout en ſolderingh geſlagen
Gingh wellen nae de lucht en had een toorn gevat
Die Turnus ſelver op de wal doen bouwen had
Met dicke balcken dicht gebonden aen malkandren,
En, om van d'eene plaets te voeren nae den andren,
Op rollen had geſet, en boven-op beleyt,
Met hooge bruggens. Nu, nu heeft het ſijn beſcheydt

O Su-

O Suſter, dat ghy ſtaeckt het geen ghy hebt begonnen:
Nu zien wy dat wy van het nood-lot zijn verwonnen:
Laet ons dan volgen daer ons God en 't hard geval
Nae toe roept. 't Staet by my nu vaſt: ick wil en zal
My nae Eneas toe begeven om te ſtrijden:
Ick ben getrooſt de dood, de bittre dood, te lijden.
Ghy zult my langer niet in deſe ſchande zien.
Ick bid u laet my toe hem 't hooft te mogen bien.
Dus ſprack hy, en met een ter wagen afgeſprongen
Is nae de vyand door de ſchichten ingedrongen,
En laetende vol drucks ſijn ſuſter ſtaen alleen
Breeckt door het midden der Trojaenſche troepen heen;
En even als een ſteen, die door 't geweld der winden
Werd van een rots geruckt, al wat hy komt te vinden
In 't nederſtorten velt, 't zy dat hy door de vloed
Eens ſtercken regens werd geſleept en vallen moet,
Of los geworden is door meenighte van jaren,
En ſonder menſch of vee of boom of bos te ſparen
Komt nederrollen met een onbeſuyſde vaert
Dat hy weer opſtuyt en verheft zich van der aerd':
Alſoo quam Turnus nae de muyren toe geloopen
Door 's vyands ſpitſen heen, die hy had doen ontſlooper
En opgeruymt. Hy nam ſijn wegh, daer hy het gras
Sagh aldermatſt van 't bloed dat daer vergooten was
En daer de ſchichten hem dichtſt ſnorden om ſijn ooren.
Hy wenckte met ſijn hand en heeft zich dus doen hooren:
Houdt op, ô Rutulers, en ghy Latynen laet
Uw ſchieten ſtaen; al wat alhier te wachten ſtaet
Is voor mijn reeckeningh: 't is meer als recht en reden
Dat ick alleen voor u de ſchuld om t' overtreden
Van het verbond betael en met den ſwaerde ſtry.
Hier op zijn s'altemael geweeken aen een zy
En hebben plaets gemaeckt in 't midden voor de helden.
Eneas hoorde naeuw de naem van Turnus melden

Of hy verlaet de ſtad en laet van ſtonden aen
Het ſtormen op de muyr en hooge toorens ſtaen
En ſoeckt al wat hem mocht verhindren af te breken,
Stelt alles aen een zy, laet alle wercken ſteken,
Springht op van blijdſchap, en geeft met ſijn harrenas
Een grouwelijck gedruys, ſo groot of 't Athos was
Of Eryx, of ſo groot ſelfs Apennyn kan geven
Wanneer de winden doen ſijn eycke kroonen beven
Die vrolijck nae de lucht heft ſijn beſneeude top.
Nu ſteeckt de Rutuler en Fryg de hoofden op,
En al wie boven van de wal de ſtad verweeren
En wie ſe met den Ram beneen beſtormen, keeren
Haer oogen derwaerts aen en werpen metter haeſt
De wapens neder; ſelfs Latinus ſtaet verbaeſt
En weet niet hoe hy 't heeft: het komt hem vreemd te vooren
Twee dappre mannen, ver en wijd van een gebooren
Elck in een ander deel des werelds hier te zien
Malkanderen de punt van ſwaerd en ſpieſſen bîen
En vechten lijf om lijf. 't Veld was ſo ras niet open
En 't vecht-perck opgeruymt, of bey de helden loopen
D'een tegen d'ander aen, beginnen eerſt van veer
Met ſchicht en ſpeer en gaen malkanderen te keer
Wat naeder komende met haer metaele ſchilden
Dat lucht en aerde van het klinckend harnas gilden.
Toen ruckten ſy terſtond de ſwaerden uyt de ſcheen
En brengen houw op houw. Hier menght zich onder een
't Gheluck en dapperheyd. Ghelijck twee booſe varren
Op Sila of Taburn met omgekeerde ſtarren
Malkandren taſten aen en loopen tegens een
Met kopp' en hoorenen, de herders wijcken heen,
Al 't vee ſtaet ſtom van angſt en weet niet wie van beyden
Sal heerſchen over haer en al de kudde leyden:

Sy

Sy middler wijl gaen voort en ſtooten reys op reys
Elck even helligh d'een den anderen nae 't vleys,
En dringen tegens een en ſtaen gelijck als muyren
En krygen wederzyds veel wonden en quetſuyren,
Langs hals en ſchoften loopt een meenighte van bloed;
Het gantſche woud loeyt van 't gebulck: met ſulcken moed
Komt Turnus en de Vorſt van de Trojanen tegen
Malkandren ſchocken aen met beuckelaer en degen
Dat heel den hemel kraeckt van 't yſſelijck gebaer.
Jupijn houdt ſelver in ſijn hand een evenaer
En leyt het noodlot van hun beyden in twee ſchaelen
Op dat hy ſien mocht wie dat ryſen ſouw of daelen.
Hier meynde Turnus dat het luck hem dienen ſouw:
Hy heft ſijn ſwaerd, en brenght den anderen een houw
Met alle macht: daer werdt een groote ſchreeuw gegheven,
De Laurentyners en Trojaensen ſtaen en beven
En wenden even ſcherp haer oogen derwaerts aen
Om toe te zien hoe dat dit houwen ſouw vergaen.
Maer het ontrouwe ſwaerd hoogh in de lucht geheven
Heeft in het midden van den ſlagh den held begeven
En brack in ſtucken dat het vloogh van het geveſt.
't Was hier geen blyvens tyd, maer 't vluchten was hem beſt
En dat hy van hem ſagh waer dat hy beſt belende,
Wanneer hy 't vreemd geveſt het geen hy niet en kende
Sagh in ſijn hand, en die van haer geweer ontbloot
Men ſeyt dat Turnus als hy ſchielijck heenen ſchoot
En eerſt ter wagen ſprongh, wijl hy zich haeſt, den degen
Van ſijn koetſier Metisk in handen had gekregen
En 't ſwaerd liet leggen dat hy van ſijn vader had.
Aen dit geweer, dat hy dus haeſtigh had gevat,
Had hy geweers genoegh ſo langh de Frygen vloden
En ſwierven langs het veld en hem den rugge boden:

Maer als hy namaels aen de wapens was vergaert
Die God Vulkanus had gemaeckt, ſprongh 't ſterflijck ſwaerd
Als glas in ſtucken dat s' op d'aerde leggen bleven.
Dies heeft hy buyten raed, zich op de vlucht begeven
Langs 't vlacke veld, nu gints nu weder, ongewis
Waer hy 't beſt heenen zet tot ſijn behoudenis.
Want hy werd over al geſtuyt van de Trojanen
Die met een dichte krijgh in een geſtooten ſtaen, en
Aen d'een zy leyt een groot moeras, de hooge ſtad
Aen d'andere. De Vorſt Eneas, hoewel dat
Sijn knien hem door de wond' in 't loopen wat beletten
Laet daerom echter niet ſijn vyand nae te ſetten,
Maer zit hem op de hiel, die thans verbyſtert is:
Gelijck een jaght-hond door het vlack en wildernis
Een vluchtigh hert vervolght (dat binnen groote ſtroomen
Bezet is, en de ſchrick heeft voor de lijn genoomen
Die op den uyt-wegh ſtaet met veelerhande kleur
Van veeren toegemaeckt) en drijft het op ſijn ſpeur
En 't jolckt en deurſlaet; maer uyt vreeſe voor de laegen
En ſteylen oever 't wild zich gints en weer laet jaegen
En loopt wel duyſend mael nu 't een nu 't ander pad:
De wackren Umber hanght hem dicht op 't lijf, en vat
Al hygende nae 't wild en meynt nu in het happen
Dat hy 't gevangen heeft, men hoort ſijn tanden klappen
Als of hy 't had gevat, ſchoon hy bedrogen is.
Doe rees'er een geſchrey dat meyr en wildernis
En oevers daer ontrent hier op weer antwoord geven
En lucht en hemel van 't geraes en roepen beven.
Terwijl dat Turnus vlucht en dus wierd naegejaeght
Beſnaeuwt hy onderweegh de Rutulers en vraeght
Haer om 't bekende ſwaerd en eyſcht ſijn eygen degen,
Noemt yder by ſijn naem. Eneas daerentegen

Die

Die dreyghtſe met de dood en dat hy haer gewis
Den beck ſal breecken ſo daer yemand van haer is
Die hem genaecken derft, en maeckt ſe die vaſt beven
Noch bangher, ſweerende ſo s'hem ſijn degen geven
Dat hy de veſtingh ſal verdelgen tot de grond,
En ſit hem achter her ſo als hy was gewondt.
Vyf keeren deden zy door 'tvecht-perck om, en deden
Vijf keeren wederom: want hier wierd niet geſtreden
Om 't jock en dingen van geringe prys en ſlecht:
Maer 't is om Turnus bloed en leven dat m'er veecht.
Hier had een boom geſtaen, die onder wrange blaeden
En Faunus toegewijdt olyven plagh te laeden,
Wel eer godſdienſtelijck van 't vaerend volck ge-eert,
Waer aen zy, uytter zee behouden t'huys gekeert,
Haer giften voor de Goon der Laurentynen hechten
En de beloofde kleen aen op te hangen plechten:
Maer dees gewijde ſtam was ſonder onderſcheyd
Van de Trojaenen met de vel-bijl omgeleyt
Om aen de kampioens geen hindernis te geven.
Hier ſtack Eneas ſpies,, dus ver was zy gedreven
Door het geweld, en ſtond daer in de wortel vaſt:
Hy heeft ſe dadelijck met yver aengetaſt
En ſocht'er met de hand het yſer uyt te trecken,
Om, dien hy niet vermocht met loopen in te recken,
Te volgen met een ſchicht: als Turnus, nu op 't end
Van raed en zinnen, zich tot bidden heeft gewent.
O Funus, ſey hy, wilt u over my erbermen,
En ghy, gôe aerde, houw (om Turnus te beſchermen)
De ſpieſſe vaſt, indien iek in voorleden tyd
U altijds heb gedient, die nu ontheylight ſijt
En door den oorlogh van de Dardaniers geſchonden.
Dus ſprack en bad den held: hy heeft gehoor gevonden
En om der Goden hulp niet te vergeefs gebeen.
Want als Eneas langh gewreeckt had om beneen
Uyt deſen taeyen ſtronck de ſpieſſe los te maecken
Kon hy door geen geweld tot ſyne meyningh raecken

Noch

Noch openen de klem van deſen harden ſtam,
En wijl hy beſigh was met uyt te trecken quam
Juturne loopen aen en had weerom het weeſen
Van den koetſier Metisk genoomen als voor deeſen
En braght haer broer ſijn ſwaerd: maer Venus, om het geen
De ſtoute Nymf beſtond niet al te wel te vreen,
Trad toe en heeft de ſpies ter wortel uyt getoogen.
Sy gaen malkandren weer te keer ſo veel zy moogen,
Nu op een nieuw voorſien van wapenen en moed.
Den een betrouwt zijn ſwaerd, den ander treedt een voet
Te hooger op ſijn ſpies. Jupyn ſprack middler tyden
Aen Juno, die haer in een roſſe wolck ter zyden
Geſet had om te ſien, en hiel haer deſe tael:
Wat end ſal hier van zijn? wat ſchort'er noch gemael?
Ghy weet het ſelfs wel en j' onkent het niet te weeten
Hoe dat Eneas doch ten laetſt een ingezeeten
Des hemels werden moet, en dat 'er is verſtaen
By 't noodlot dat hy nae de ſterren toe ſal gaen:
Wat hebt ghy nu weer voor; of wat is uw verlangen?
Wat hoop doet u hier in de koude wolcken hangen?
Is 't wel behoorlijck dat een ſterfelijcke hand
Een van de Goden quets', en ghy aen Turnus (want
Wat ſou doch ſonder u Juturn' uyt kunnen rechten!)
Een ander ſwaerd beſtelt, en moedight weer tot vechten
Die al verwonnen zijn? houw eenmael op, en laet
Door mijn gebeden u bewegen, en den haet,
Die ghy verhoolen draeght, uw hert niet langer knaegen
Segt het aen my wanneer ghy reden hebt te klaegen,
En doet uw ongenught my al te met eens door
Uw ſoete mond verſtaen. Men is nu recht te voor
Gekoomen op het hooghſt' en heeft in u verdraegen
De Frygen op het land en in de zee te plaegen,
Een grouſaem oorlogs-vyer t'onſteken, en het hof
En koninckliyckē huys te ſtooren, daer ghy ſtof

Van

Van droefheyd gaeft in plaets van 't houwlijck te bin
den:
Maer nu verbie ick u yet verder t' onderwinden.
Aldus begon Jupijn, waer op ſy weer met neer-
Geſlaegen ooghen ſprack: O mijn Gemael en Heer,
Om dat ick wiſt hoe dat dees dingen by u lagen
En dat my was bekent uw wil en wel-behaegen
Verliet ick Turnus en het aerdrijck tegens wil
En danck; oock ſoud ghy my alhier nu niet ſo ſtil
Zien zitten in een wolck, alleenigh en verſlaegen,
En al wat waerdigh en onwaerdigh is verdraegen:
Maer ick ſouw voor in 't ſpits van de ſlaghorden ſtaen
Met vyer gewaepent, en den afkomſt van Dardaen
Selfs tot een wreed gevecht beroepen en beſtryden
Juturn' heb ick geraen (dit wil ick wel belyden)
Haer armen broeder in ſijn nood te helpen gaen,
En voor zijn leven noch yets grooters te beſtaen
Heb ick oock toegeſtemt: maer dat ſy dat ſouw recken
Tot ſchichten of geweer of boogh of pyl te trecken
Was myne meeningh niet, gelijck als ick u ſweer
By d' onverſoenbre Styx, aen wien alleen die eer
De Goden doen dat zy den eed, by die geſwooren,
Te breecken zich ontſien: nu geef ick het verlooren,
Ick ſchey der uyt en haet en laet het vechten ſtaen
Een dingh alleen moet ick u bidden (dat doch aen
Gheen noodlot vaſt en is) voor de Latynſche landen,
Voor d' eer der Coningen, dat, alſmen nu door ban-
den
(Ick ſie het aen) van een geluckigh houwelijck
Sal treden in verbond en maecken vree in 't Rijck
En wetten geven en den volckeren voor ſal ſchryven
Den ingebooren by zijn oude naem magh blyven:
Dat ghy hem niet belaſt' een Frygh te moeten zijn
En heeten een Trojaen in plaets van een Latyn,
En dat hy noch van ſpraeck noch kleedingh en verandre
't Zy Latium, laet het veel eeuwen nae den andre

Al-

Albaenſche Coningen, laet het Romeynen zijn:
Gedoogh maer dat de naem van Troje ganſch verdwijn
Gelijck het ſelver leyt in as en puyn begraeven,
En dat men die niet meer hoor door de wereld draeven
Waer op Jupyn haer half toe-lachende begint
Weer dus: O zuſter en Saturnus twede kind,
Sijt ghy met ſulcken haet en gramſchap ingenoomen?
Maer nu wel aen, en wilt uw driften wat betoomen:
Staeckt deſe dulligheyd en laet dit woelen nae
Dat ghy vergeefs begoſt: uyt goeder herten ſtae
Ick uw begeeren toe en wil daer om niet kijven.
D' Auſoners ſullen by haer ſpraecken zeden blijven:
Men ſal haer noemen ſo men tegenwoodigh doet:
Alleen zal de Trojaen gemenght met heur luy bloed
Zich houden onder haer; den godſ-dienſt ſal mer plegen
Nae het Trojaenſch gebruyck. Ick ben daer toe genegen
En ſal z'er voeren in, en maecken 't al te mael
Tot een en 't ſelve volck van eenerhande taël.
Men ſal een naegeſlacht uyt dees vermengingh krygen
Dat boven alles in godvruchtigheyd ſal ſtygen,
En daer en ſal geen volck ter wereld onder al.
De volckren zijn dat u meer eers betoonen ſal.
Dit bolde Juno wel, die 't met geneygde hoofde
Heeft toegeſtaen en zich hier over wel beloofde,
Dies zy veranderde van zinnen, wel te vreen
En vrolijck en verlaet de wolcken en gaet heen.
Als dit verricht was ley Jupyn in ſijn gedachten
Wat anders over dat hem voorts ſtond te betrachten
Hoe hy Juturne beſt mocht ſenden daer van daen
En uyt het leger van haer broeder wegh doen gaen.
Daer ſijn twee peſten, die zy noêmen Vloeck goddinnen,
En met Megera, een der booſe duyvelinnen
Die in der helle zijn, gebooren t' eender draght.
Haer aller moeder was de naare Middernacht

Die

Die deſe dochters met ſerpenten op dee hullen
Op eene wyze met veel kronckelen en krullen,
En holle vlercken gaf. Dees paſſen op, ontrent
Den Throon van Jupiter, die haer nae d'aerde ſendt
Als hy den armen menſch een ſchrick op 't lijf wil jaegen
En in ſijn toorn met ſterft' en ſwaere ſieckten plaegen,
Of land' en ſteden dreygt met wel-verdiende ſtraf
Van oorlogh. Deſer een ſendt hy van boven af
En geeft haer laſt zich aen Juturne te vertoogen
En als een voorſpoock te verſchijnen in haer oogen.
Op dit bevel vliegt ſy nae d'aerde van om hoog
Niet anders als een pijl, die van een Parthers boog
Beſtreecken met vergift gaet ſonder mercken ſnuyven
Door lucht en wolcken en voor by ſijn ſchaduw ſtuyven.
Als ſy de legers zag ten weder zyde ſtaen
Nam ſy ſtrax 't weſen van een kleyne vogel aen
Die 's nachts by onty zit en roept op ouwe ſchuyren,
Op graven van de dôon of op vervalle muyren.
In dees gedaente vliegt z'om Turnus, of en aen:
Nu komt ſy nae hem toe, nu wijckt z'er weer van daen,
En ſlaet ſomwijlen met haer wiecken in het nadren
Op ſijn rondas: een ſchrick gaet door ſijn hert en adren,
Die hem de moed beneemt; ſijn hayr ryſt overend,
Sijn ſtem en gaet niet meer ſo als ſy was gewent,
Maer blijft nu in de keel en onderwegen ſmooren.
So haeſt Juturn van ver dit ſnuyven quam te hooren
En van de vloeck-godin de wiecken wierd gewaer,
Treckt ſy 't hayr uyt haer hooft en maeckt een groot misbaer
Met vuyſten op haer borſt met naegels op haer kaecken.
O Turnus, ſey ſe, wat kan nu dijn ſuſter maecken?
Wat is hier overig waer mee z'u dienſt kan doen?
Wat middel vind ick om u 't leven te behoen?

Kan

Kan ick my tegen ſo een groulijck monſter ſtellen?
Ick pack my flux van hier, wilt my niet langer quellen
Heylooze vogelen, jaeght my geen ſchrick meer aen:
Ick heb dat klappen van die vleuglen al verſtaen,
En ken dat veegh geluyt. Oock is my niet verhoolen
Wat de grootmoedige Jupijn u heeft bevoolen:
Wat trots bevel hy gaf. Is dit het loon dat hy
My voor mijn maeghdom geeft? en waer toe dient het my
't Geen hy my ſchonck, dat ick in eeuwigheyd ſouw leven?
Was 't my niet beter dat ick ſterflijck waer gebleven?
Waerom heeft hy my doch onſlaegen van de dood?
Ick had ten minſten nu in deſen grooten nood
Aen alle droefenis een eynde kunnen geven
En met my broeder by de bleecke ſchimmen ſweven
En den rampſaeligen geſelſchap houden gaen.
Ick ben onſterffelijck: maer my ſal nu voortaen,
O broeder, ſonder u geen dingh vermaecken kunnen.
Och, wat voor aerde ſal my deſe bêe vergunnen
Dat ſy voor my ſoo diep haer ſelven open doe
Dat een godinne dael tot in den afgrond toe.
Nae deſe woorden doet ſy om haer hooft en ermen
Een blaeuwe ſluyer en met veel geſuchts en kermen
Begeeft haer in de ſtroom en duyckelt nae het diep.
Maer Vorſt Eneas drilt ſijn groote ſpies en riep
Met een verſtoort gemoed: wat valt'er nu te draelen?
Wat deynſt ghy, Turnus? hier en is geen prijs te haelen
Met loopen: neen. Men moet'er vechten van naeby
Met felle wapenen. Verandert u nu vry
In allerley gedaent': Ick magh het wel gedoogen
Dat ghy in 't werck ſtelt nae uw uyterſte vermoogen
Wat moed en gaeuwigheyd u t'ſaemen kunnen raen.
Wenſcht vry met vleugelen te vliegen hier van daen
Tot aen de ſterren toe, of in de diepe kuylen
Der aerd' u ſelven op te ſluyten en verſchuylen.

Hy

Hy ſchudde 't hooft: O ghy hoogmoedige, 't en zijn
Uw bitſe woorden niet die 'k vreeſe, maer Jupijn
(Mijn vyand) en de Goon die zijn 't die my doen ſchroomen.
Meer zey hy niet, en heeft een groote ſteen genoomen,
Een oude ſwaere ſteen, die eertyds daer in 't veld
Tot een affcheydingh van de landen was geſtelt.
Twee mael ſes mannen, ſo als nu de menſchen vallen,
En ſchorten hem niet op haer ſchoudren met hun allen.
Hy vat s' en heft ſijn arm om hoogh en metter haeſt
Toe loopende werpt hy verbyſtert en verbaeſt
Haer nae Eneas toe, maer ſonder te bezeffen
Waer dat hy loopt of gaet of wat hy op kan heffen,
Of hoe ver dat hy ſo een vreeſelijck gewicht
Doen vliegen kan: ſijn knien beſwijcken in 't gewricht,
Het bloed ſtremt in ſijn lijf, als of het was bevrooren,
En onderweegen had de ſteen haer kracht verlooren
So dat ſy niet ſo ver kon koomen, als ſy moſt,
Noch eyndigen haer vlucht gelijck zy die begoſt.
Soo men ſomwylen in een diepen droom gelegen
Des nachts tracht te vergeefs ſijn beenen te bewegen
En die te recken om te loopen met geweld,
Maer in het midden van den drift beſwijckt in 't veld
Vermoeyt en ademloos, de ſtem blyft onderweegen
De krachten van het lijf zijn niet gelijck ſe plegen:
So is 't met Turnus oock. Waerd hy door dapperheyd
Sich ſelven wendt of keert de Vloeck-godinne leyt
Hem alſins over dwers, en 'twil hem niet gelucken
Wat uytkomſt dat hy ſoeckt, en boven dien verrucken
Hem veel gedachten hoe het hem hier ſal vergaen.
Hy ſiet de Rutulers, hy ziet de ſtad vaſt aen
En weet niet wat hy zal: verbaeſtheyd doet hem draelen.
Nu vreeſt hy dat de ſchicht hem haeſt ſal achterhaelen
En ziet geen kans hoe dat hy deſen dans onſpring'
Of hoe hy met geweld op ſijnen vyand dring'.

Hy ſiet ſijn waegen niet noch ſuſter die ſe mende.
T erwijl hy ſammelt en zich gints en herwaerts wende
So drilt Eneas de vervaerelijcke ſpeer
Doe 't noodlot tot zijn dood geſchickt had, en van veer
Afziende met het oogh waer kans was om te raecken
Werpt haer met alle macht. Geen ſteene kogels maecken
So een gehuyl wanneer ſy vliegen over 't veld
Daer men een ſtad beſtormt en muyren nedervelt:
Geen blixem maeckt ſo een geklaeter door de daken.
Gelijck een ſwaere buy, die ſtruyck en ſtam doet kraeken,
So ſnort de ſpies, die met de dood gelaeden was
En door den rand van ſijn wel ſeven-dick rondas
En 't uyterſt van 't panſier ſijn dye door midden ſpoude
De groote Turnus valt gequetſt ter aerd' en voude
Sijn eene knie: een luy gekerm ryſt in de lucht
Van ſijne Rutulers, dat van het naar gezucht
De bergen loeyen en de boſſchen antwoord geven,
Als hy ootmoedigh en nu in gevaer van't leven
Sijn hand uyt ſtack en zey al biddend', ick beken
Dat ick het heb verdient en u dit ſchuldigh ben:
Ick bid de dood niet af: de kans, op my gekregen,
Gebruyckt die vryelijck, ick heb'er niet veel tegen:
Maer ſo de liefde van mijn vader Daunus wat
Op u vermagh (ghy hebt oock ſulcken een gehad)
So bid ick u dat ghy hebt deernis met den armen
Stock-ouden man en wilt u over hem ontfarmen
En geeft my levendigh den mynen weer, of doodt
So ghy my liever eerſt van 't leven ſiet onbloot.
Ick ben verwonnen en d'Italiaenen zaghen
My om genae met uyt-geſtreckte handen vraegen,
De Bruyd is u: laet doch den haet niet verder gaen.
Eneas ſiende zijn verwonnen vyand aen
Stond moedigh in 't geweer, als die het had gewonnen,
En hiel zijn rechterhand noch op. En nu begonnen

Hem

Hem deſe woorden te vermurwen meer en meer
En ſetten hem, terwijl hy toefde, wat ter neer,
Als Pallas draegh-band in ſijn oogen is gekomen
En hy 't bekent beſlagh en doppen heeft vernoomen,
Die Turnus van hem nam wanneer hy hem verſloegh,
En zedert als een buyt van ſijnen vyand droegh.
Dit bracht hem in de zin de ſmert, die hy te vooren
Daerom geleden had, en raeſende van tooren
Meynt ghy my, ſey hy, met een praetje ſo t'ontgaen
Die met de plunderingh der myne zijt gelaen?
't Is Pallas, Pallas is 't, die u met deſe wonde
Opoffert; Pallas, dien ghy 't leven niet en gonde.
En die door deſe hand in uw miſdaedigh bloed
Nu wraeck komt neemen en u 't zijn betaelen doet.
Zo ſprack hy, en met een heeft hy hem onder 't ſpreken
Het lemmer in de borſt van gramſchap ingeſteken.
Het lijf wert koudt, de geeſt niet al te wel te vreen
En diep verſuchtende vlucht nae de ſchimmen heen.

Eynde van
P. VIRGILIUS MAROOS
ÆNEIS.

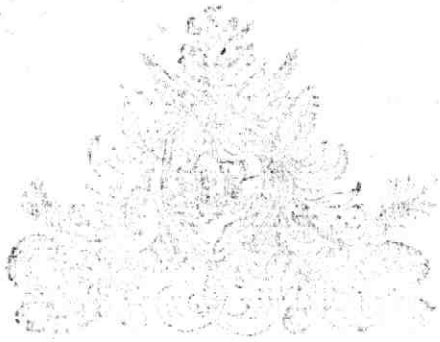

MENGEL-RYM.

LAURIER-KRANS,

Voor den Hoogh-edelen Wel-geboorenen Manhaften Heer

HEER JACOB van WASSENAER,

Baron van Waſſenaer, Heer van Opdam, &c. Admirael van Holland en Weſt-Vrieſland &c.

DE Sweedſche Beer had nu ſijn klaeuwen al geſlaegen
In 't hert van DENEMARK: greep FREDRIK nae ſijn KROON
En had haer * BURGH al in, en 't gold nu Koppenhaegen:
Dat dreygd' hem met den val van ſijn geheelen Throon;

De ſtoute KAREL zagh ſijn Monarchy gebooren
Te naeſte by, de Belt en Ooſt-zee in ſijn hand,
Van waer hy 't alles nae ſijn pypen zouw doen hooren
Als een geweldigh Heer te water en te land:

Wanneer de Leeuw ontwaeckt, die in de Nederlanden
Het Swaerd en Pylen voert, en roept, Hollanders, op,
Te ſcheep, te ſcheep, en leght den Sweedſchen Beer aen banden
Eer hy daer meeſter werd' en u die ſtroomen ſtopp':

Wilt ghy uw handelingh, wilt ghy uw geld bewaeren
Dat ghy tot onderſtand des Deenſchen Konings zond
So moet ghy hier van daen na Deenemarcken vaeren
En voeren met u mee de Sleutel van de Sond:

* Kroonenburgh, een Kaſteel op 't Eyland Zeeland in Denemercken, leggende aen de Zee dat de Koning van Sweden ingenoomen had.

De Sweedſche Koning heeft haer Burghen en Kaſteelen
En laet ſijn tanden zien van d'een' en d'andre kant,
Van waer hy ſijn kanon kan over 't vlack doen ſpeelen:
Daer by heeft hy een Vloot die dapper is gemant.

Dees houdt haer tuſſchen tween, daer niet is deur te raecken
Als met geweld en meer als Koninckliſche macht:
Die binnen weſen wil moet zelfs een gat gaen maecken
Om FREDRICK by te ſtaen, die uwe hulp verwacht.

Men mant op dit geroep een Vloot van Oorloghs-ſchepen
Ruſt haer van alles toe, maeckt groote Fluyten ree
Om 't voet-volck hier van daen nae Denemarck te ſlepen
Dat men den Koningh zond tot byſtand over zee,

Die onder het beleyd van WASSENAER geraecken
Al t'ſamen door de Sond, daer WRANGEL met ſijn Vloot
Zich zelven had geſet om op ons komſt te waecken
En met ſijn gantſche macht de pas en engte ſloot.

De Vlooten, bey getrooſt voor Heer en eer te ſtryden
Geraecken aen den dans en 't gaet'er op een ſlaen;
Een bloedigh Zee-gevecht ontſtaet ten weder zijden,
Dat met de nederlaegh der Sweden is vergaen,

Daer Hollands Admirael een proef-ſtuck heeft gegeven
Van order, van beleyd, van eygen dapperheyd,
Die, als een moedig Held, ontſagh gevaer noch leven
En toonde dat het al niet in een pick-broeck leyt,

Als hy twee uyren langh met d'alderkloeckſte ſchepen
Der Sweden ſloegh alleen, en gaf zo dapper vonck
En uyt ſijn vinnigh Schut ſo grouwelijcke nepen
Dat een en een van haer niet verre van hem zonck

Tot

Tot dat hy eyndelijck uyt die hem dus benarden
Zich redde, ſchoon dat hy ſijn boegh zagh in de vlam
En zes voet waters had en wandt en zeyl in ſtarden
En dat'er niemand was die hem te hulpe quam.

Hoe heeft de Nyd gezocht dien Heer verdacht te maecken !
Hoe heeft ſy buyten re'en ſijn naem en eer bevuylt
Die in haer ſchulp nu kruypt en met beſchaemde kaeken
Om niet gezien te zijn) in 't duyſter zit en ſchuylt !

Liefhebbers van den Staet, rechtſchaepe Batavieren,
Indien de deugd met recht in yemand werd gekroont
So vlecht voor WASSENAER een Eer-krans van Laurieren.
Sijn wel-doen werde noyt met achterklap geloont !

So moete ſteeds ſijn naem door goede dienſten waſſen!
So groey en bloey ſijn lof ! ſo hebbe 't vaderland
Veel zegens onder hem in Nereus zoute plaſſen !
So legg' hy voorts den Beer van Sweden aen den band !

OP HET STORMEN
van
KAREL GUSTAEF
KONINGH van SWEEDEN
Op
KOPPENHAGEN.

DE Vloot der vrye Nederlanden
Brack onder Hollands Admirael
Ter Zond in tuſſchen bey haer ſtranden.
Van waer het vaſt geplant metael

Het Vlack beſchoot met felle trompen
En daer de Koninckſlijcke Vloot
Met meer als veertigh Oorlogs-rompen
Voor WASSENAER den ingangh floot.
Hy ſloeg'er evenwel door heenen,
En 't ſtond den Sweden vry wat dier
En koſte koppen, armen, beenen,
Vernielt door ſijn Canon en vier.
GUSTAEF op Kroonenburgh gelegen
Sagh vaſt van ver dit ſchouwſpel aen,
Sijn ſchepen branden, of gekregen,
En nae de lucht of grond toe gaen.
Dus raeckte binnen Koppenhaegen
Het krijgs-volck, dat men hier van daen
Om FREDRIX Rijcks-throon t'onderſchraegen
Had onder onſe Vlagh doen gaen.
Dus wierd GUSTAEF de kaert verſteecken:
Waerom hy de belegeringh
Vond raedſaem haeſtigh op te breecken
En uyt ſijn wercken heenen gingh.
Noch hiel hy 't oogh op Coppenhaegen
En ſterckte zich met volck en macht
Om nu of dan een ſtorm te waegen
En haer by 't voordeel van de nacht
En over ys eens te verraſſen:
En ondertuſſchen was de Maen
Tot driemael toe geheel volwaſſen
En driemael was haer glans vergaen
Als hy den val van Deenemerken
En over 't Ooſt' op eene nacht
Sijn Monarchy zocht uyt te werken
Dies treckt hy t'ſaemen al ſijn macht
En tyt by doncker aen 't marcheeren
Met alderhande ſtorm-geweer,
Petarts, granaeten, bruggen, leeren,
En gaet de Ryx-ſtoel dus te keer.

Men

Men ſtormt'er op verſcheyden oorden
Maer vindt 'er mannen op de wal
Die alleſins de veſtingh boorden
En toezien waer 't hem gelden zal.
Men vindt'er FREDRICK ſelfs in 't waepen:
Hy waeght hier mee ſijn lijf en bloed,
(Oock was 't voor hem geen tijd van ſlaepen:
Het koſt ſijn koninckklijcken hoed)
Spreeckt burgers aen, vermaent ſoldaeten,
Sijn voorbeeld geeft een yder moed.
Een edel hert en kan niet laeten
Te vechten daer 't de Koningh doet.
De Sweden wôen op poort' en wallen
En voeren ſtorm op ſtormen aen:
Maer ſchut en ſchroot en yſre ballen
Doen haer vergeeten voor te gaen,
Of van de ladders nederdaelen,
En wat'er op de wal geraeckt
Door paeliſſade en ſtorrem-paelen
Werd altemael ter neer gemaeckt.
'T is te vergeefs de Stad beſtreeden
De dulle CAREL plenght maer bloed
Van Duytſen, Lappen, Finnen, Sweden,
'T is al om niet wat dat hy woedt,
En ſpilt ſijn volck en Officieren.
Hoe deerlijck koomen ſy te gaſt
Daer Pichler met ſijn Batavieren
Op ſijne poſt en plichten paſt!
Nu quam de Daegraet aengereden
En ſchoof de ſwarte nacht-gordijn
Ten hemel af: waer of de Sweden
Met haeren Koningh heenen zijn?
Al voort, eer het begon te daegen,
Verzaedt van ſulcken bloed-banket
Als men haer gaf voor Koppenhaegen,
Behalven die aldaer te bed

Ge-

Geraeckten en voor eeuwigh ſlaepen.
Den dagh ontdeckte lijck by lijck
Van honderde verwoede knaepen,
Die 's avonds dreygden FREDERYCK
De Deenſche Kroon van 't hooft te ſmyten
Eer dat het 's mergens dagen ſouw,
En by de ſchimmen nu onbyten,
Of ſwerven vaſt om Charons ſchouw.
De Veerman van de helſche ſtroomen
Maeckt ſwarigheyd om haer te lâen:
Den oude derft niet over koomen
En laet haer aen den oever ſtaen,
Beducht of ſulck een ſlagh van ſchimmen
Indien hy haer luy over voer
Niet mochten Plutoos Slot beklimmen
En ſtellen heel de Hel in roer.
O CAREL, die een tyd te vooren
Met FREDERIK had vrêe gemaeckt
En het Verdragh, by u beſwooren,
Of niet gehouden hebt of braeckt:
Die Kroonenburgh hem hebt ontnoomen
En ſloot met een geduchte Vloot
Sijn Zond en erffelijcke ſtroomen
Tot dat ſe WASSENAER onſloot
Dwers door uw Schepen heen gebroocken,
Daer des manhafte Wittens bloed
Met uwe neerlaegh wierd gewroocken:
Die als een Tyger hebt gewoedt
Om FREDRIX Rijck-ſtoel uyt te roeyen
En Zond en Ooſt-zee in uw hand
Te krygen en de Belt te boeyen,
En nu met uwe ſchae en ſchand
Uw dullen yver moet bekoopen,
Beſchimt, belachen, en gehoont,
En 't hooft in ſtucken hebt geloopen
Daer ghy het dacht te zien gekroont:

Die

Die om uw heerſch-luſt te bevechten
Ontſiet noch ſlecht noch edel bloed
En dappre Overſtens en Knechten
Als arme ſchapen ſlachten doet:
Leert uyt den uytſlagh ſulcker ſaecken
Dat Godt oock wel de Princen ſtraft
Die al te veel de Meeſter maecken,
En wraeck in plaets van winſt verſchaft:
Dat hy de Scepteren en Kroonen
En Throonen in ſijn handen heeft,
En die hy giſtren wou verſchöonen
Van daegh wel loon nae wercken geeft.
Hy noemt de Koningen ſijn Soonen:
Maer weet vry, dat'er geen van al
So groot ſal zijn, of zich vertoonen,
Die ſijne Rôe ontwaſſen zal.

ZEGE-ZANGH

Op

DE VEROVERING

van

TEYLAND FUYNEN.

HOE of GUSTAVUS was te moede
Toen Fuynen roockte van den bloede
Van ſijne Sweden, Fin en Lap?
De hooghmoed is een gladde trap
Daer Princen wel den hals op breecken
Die nae eens anders Kroone ſteecken,
En met de haere niet te vreen
Haer woord en eed met voeten treen.

De Lelyen, de Roos der Britten,
De Staeten, die ter Stier-plecht zitten
Van het Vereenight Nederland,
Arbeyden hem gemeener hand
Weerom met FREDRIK te verzoenen
(Die hy zocht uyt ſijn Rijck te boenen)
En hem te brengen tot verdragh
Den Vlooten onder Hollands Vlagh
Wierd onderwijl de hand geſlooten
Door tuſſchen-ſpraeck der Bondgenooten,
En hier en tuſſchen won Hy tyd.
Dus raecken wy de ſoomer quyt
Die men behoorde te beſteden
Om hem te brengen tot de reden.
Maer waer op draeyt dit marren uyt
Hy lacht met al haer Vree-beſluyt
En is geen Coningh, die hem wetten
Van andere wil laeten zetten.
Hy zit in 't hertje van het land
En heeft al langh in 't ingewand
Van FREDRIK de klaeuw geſlaegen,
Het ſchort hem maer aen Koppenhaegen:
Dat hoop hy dat hem nu of dan
Noch in de handen koomen kan.
Dies wil hy nae geen voorſlagh hooren
Al gingh heel * Pomeren verlooren.
Waer zyn zy nu, die met geweld
Hem dwingen zouden dat hy 't veld
En ſtêen en ſterckten moſt verlaeten?
Waer is de Vloot der heeren Staeten?
Waer of de tuſſchen-ſprekers zyn?
Waer is LOUYS? waer Mazarijn?
Waer Montaigu? wie ſal hem dryven
Haer Vree-tractaeten t' onderſchryven?

*, In Pomeren werd Statyn belegert daer de Koningh van sweden veel kryſchvolck nae toe moſt zenden om die ſtad te behouden.

De

De Franſman treckt het zich niet aen,
Den Engelſman is deurgegaen
En met zyn ſchepen weer nae Londen,
Hy weet van woorden noch Verbonden
Nu CAREL nergens op en paſt
Dus laet men Holland in de laſt.
Noch hoopt zich FREDERYK te wreecken
(Al is 't ſaiſoen en tyd verſtrecken)
Eer dat de winter komt in 't land.
Hy grypt een aenſlagh byderhand
En dient zich van der Staeten Vlooten
En krijgs-luy ſijner Bond-genooten.
Men laedt het volck te paerd te voet
In ſchip en fluyt, in ſchuyt en ſchoet,
In 't ruym in 't naeuw, in hutt' en koojen.
Elck ſchip verſtreckt een paerd van Trojen.
Sy koomen aen den overkant,
Het heete krijgs-volck raeckt op 't ſtrand
Door 't water heen (daer 't puyck der Sweden
Was meeſter van het land en ſteden)
En wint, in ſpyt van haer de voet
Op 't Eyland Fuynen, wel gemoedt
Om winſt en eer, om buyt of ſlaegen
Haer lijf voor FREDERIK te waegen,
En deſen tack, ſo êel en ſchoon,
Weerom te brengen aen ſijn Kroon.
De Sweden rucken zich te ſaemen
Om die haer daer beſoecken quaemen
T'ontfangen op goed kruyd en loot,
Op yſre kogels, ſchut en ſchroot
En doodelijcke moord-gerechten
Om voor haer lijf en roof te vechten
En zich te houden in dat neſt
(Daer ſy haer hadden vet gemeſt
Op 't ſweet van borgeren en boeren)
Dat niemand quam haer buyt ontvoeren.

De

De Deenſche koomen ſtooten aen
Wanneer den tyd quam om te ſlaen
Daer ſy in 't veld de Sweedſche vonden,
Die vierkant in haer voordeel ſtonden
En haeren vyand wachten in:
Het vechten neemt vaſt ſijn begin
En 't gaet 'er dicht op een chargeeren
(Men weet' er van geen rugh te keeren)
Met haer musketten en Canon
Tot nae het ſcheyden van de Zon,
Wanneer de Sweden overdrongen
Van die haer alleſins beſprongen
Geraeckten op de vlucht, en voort:
De Raeſerny, de Wraeck, de Moord
Zit haer van achtren op de hielen,
Die 't niet ontloopen konden vielen
En ſtorten met de neus in 't zand.
Het bloed dat gudſde langs het land.
Die der Verwinners hand ontquaemen
En tot de Stad haer toevlucht naemen
Om niet te ſneuvlen door het ſwaerd
Die waeren daer oock niet bewaerdt.
De Nacht was op haer bruyne waegen
Nu ruym ter halver wegh gedraegen
Als de manhafte Ruyter met
Sijn houte paerd quam aengeſet
En uyt de woeſte Belter-baeren
Met Hollands ſchepen aengevaeren
Ter Baey van Nieuborgh in, alwaer
Hy ſtrax twee Schanſſen maeckte klaer
En 't volck aen kant met yſre ballen.
Der Staeten Vlagh waeyt van de wallen;
De Stucken brengt men aen ſijn boord.
En ondertuſſchen zeylt hy voort
Op Nieuborgh aen, en doet haer ſpeelen
Uyt yſere en metaele keelen

Den

Een groulijck liedtjen voor de Stad;
De hooge huyſen maeckt hy plat
En jaeght den donder door de daecken,
Spooght vuyr en vlam uyt felle Draecken,
Doet met kortouwen ſchoot op ſchoot;
Wie helpt de Sweden uyt de nood?
Men kan op ſtraetnoch binnen duyren
Door 't nederſtoren van de muyren.
Wat raed om deſen dans t'ontgaen?
GUSTAVUS is'er ver van daen,
En wie zal hem nu overvoeren?
Wie zal voor hem de Zee weer vloeren
Die onlangs ſtreckte voor een brugh
En ſchort' hem op haer marmren rugh
Doe hy 't met Vaendels en Cornetten
Quam over ys nae Fuynen ſetten
En zijne Standaerts heeft geplant
Tot in het hertje van het land
Tot voor de koninckklijcke wallen,
En met ſijn oorlogs-volck quam vallen
Tot voor de poorten van de ſtad
Daer FREDRIK op zijn Rijx-ſtoel ſat:
Hier is geen hulp voor haer te wachten:
Het winnend Heyr ſtaet voor de grachten,
Ter zee is oock geen achter-uyt,
Die haer de dappre Ruyter ſluyt
En dreygt, indien zy langer tucken,
De Stad te vellen met zijn Stucken:
Dies hebben zy, eer 't wierd te ſpae
Haer op genae en ongenae
In des Verwinners hand gegeven.
Wat in de ſlagh niet was gebleven
Wierd al gevangen, al haer buyt
(Twee jaeren langh gerooft, geruyt)
Wierd uytgeplondert van Soldaeten,
Die veelen maer het hemd en laeten.

GUSTAEF, hoe zijt ghy nu te môe,
Dit komt u van des Hemels Rôe,
Die koningen niet zijn ontwaffen
Schoon zy daer op niet veel en paffen.
Hoe weynigh hebt ghy wel gedacht
Doen ghy u Standaerts overbracht
Dat men uw Sweeden, Finnen Lappen
Op defe vleyfch-banck noch zouw kappen
En om genaede fchreeuwen doen
Al wat zyn leven wouw behoen?
Dat men uw Vaendels en Cornetten,
Uw banderollen en trompetten
(Waer van 't niet een ontkoomen is)
Souw hangen op ter heughenis
Van uwen ondergangh in Fuynen?
Den blixem fcheert de hooge kruynen
En werpt de bergen in een dal:
Den overmoed gaet voor den val.
Laet u door defe Roede tuchten
(Men kan 't oock zomtyds niet ontvluchten)
En komt tot reden en verdragh
Indien 't u noch gebeuren magh.
Gedenckt hoe Xerxes is gevaeren
Die zich toerufte lange jaeren
En braght veel duyfenden te been
Waer mee hy trock nae Griecken heen:
Die felfs Neptuyn dreef in de boeyen
En geeffelde de Zee met roeyen,
Die hy met fchepen had bedeckt
So wijd als 't diep van Helles ftreckt.
Gedenckt hoe dat in weynigh daegen
Sijn macht vernielt wierd en geflaegen
So dat hy zelfs ter naeuwer nood
Sijn lijf kon bergen met een boot.

Op

Op
DE HERSTELLINGE
Van
KAREL de TWEEDE
Koningh van Groot-Brittannien.

ALs 't Hooft van Engeland van CAREL'S ſchouders viel
Vond zich het hoofdloos Rijck in korten tyd verlegen,
So dat het dreef, gelijck een roerelooze kiel,
Tot dat het Cromwel in ſijn handen heeft gekregen.

Dees bootſte een ander hoofd, maer dee 't een maſker aen
(Want nae een Konings hoofd en mocht het niet gelijcken)
En maeckte dat het op ſijn ſchôeren quam te ſtaen
En ſpeelden onder dat de meeſter van drie Rijcken.

Maer als hem nu de dood van de ſtellaege nam
Greep Richard 't maſker op om zich daer mee te decken
Gelijck 't beſprooken was: maer d'een en d'ander quam
Hem tegens eed en woord dat van ſijn aenſigt trecken.

Elck paſte 't aen ſijn hooft, die ſelver hoofdeloos
Malkandren in de weegh als domme krachten liepen
Tot dat de beſten hoop den tweeden CAREL koos,
Die 't recht en wettig Hoofd weer in ſijn Rijcken riepen:

Op het

VERHAEL

Van de Reyſe en 't Vertoeven van ſijn hoogſt-gemelte Majeſteyt in Holland, in 't Franſch beſchreven door Monſr. Vioſort, ende in Duytſch overgeſet en uytgegeven door A. V.

ALs CAREL, van die naem de tweede, der Britannen
Erf-koningh, van ſijn Croon en Scepter was berooft
En uyt ſijn wettigh Rijck gedreven en gebannen,
Had Cromwel zich daer op-geworpen tot een Hooft:
Daer hy ſoo meeſterlijck de Koningh wiſt te ſpeelen,
Doch onder 't maſker van Beſchermer van het Land,
Dat hy zich zelfs eer langh van Koningen ſagh ſtreelen,
Die hy dee ommezien en kuſſen hem de hand,
Hy ley ſijn banden vaſt, bemande ſtercke Vlooten
En maeckte ſchrick al om door heel den Aerde-kloot,
Tot dat het op het laetſt den Hemel heeft verdrooten
Die hem van het Tonneel dee grypen door de Dood.
Maer och! wat kans of hoop was voor des Konings erven
Daer Richard in de plaets van ſijnen vader quam?
Den rechten Erfgenaem moſt buyten blyven ſwerven,
En miſt' ook door de zoon 't geen hem de vader nam.
Hoe wonderlijck zijt ghy, o God, in uw beſtieren!
Hoe diep is het geheym van uw verborgen raed!
Tyrannen zijn by u niet meer als arme mieren,
Die de Geweldenaers van boven nederſlaet.
Men ſchopt'er Richard uyt, aen wien men had geſworen
Gehouw en trouw te zijn (gelijck aen Olivier)

In

In het Beſchermer-ampt, waer toe hy was verkooren:
Dus raekt het groote Schip door tweedracht overſtier.
De Staet-zucht ſpeelt haer Rol: de Leger-officieren
Verſtaen malkandren niet, naeyvrigh onder een:
Elck ſterckt zich met de macht van ſijne ſoldenieren
En maeckt ſijn aenhangh groot om d'andre te vertreen.
Men velt'er tegen een ſijn piecken en musketten,
Tromp tegen tromp: het Volck roept om een Parlement
Dat vry vergaedere nae 's Lands gebruyck en wetten:
Maer 't Schip wierd ſwygend op een andren boegh gewendt.
MONK raeckt uyt Schotland met ſijn krijgsvolck binnen Londen
En 't andere daer uyt daer hy voorzichtelijck
De ſaecken ſo beleydt dat men heeft goet gevonden
Den Koningh wederom te roepen in ſijn Rijck.
Terwijl dit groote werck voor CAREL was op handen
Had zich zijn Maejeſteyt begeven in 't gebied
Der Heeren Staeten van de Vrye Nederlanden
En wachte te Bredae nae 't eynd van zijn verdriet
Als haer Hoog- Moogentheen en die van Holland mede
Den Koningh bidden dêen, dat, als die tydingh quam
Hy deſe waerdigheyd den Bond-genooten dede
Dat hy in 's Graeven-Haegh by haer zijn herbergh nam
Om daer op zijn gemack de daghen af te wachten
Dat hem het Parlement op Hollands kuſten zond
Een tal van ſcheepen die hem veyligh overbraghten
Op dat hy onderweegh geen hindernis en vond.
Waer op ſijn Majeſteyt nu ſeker van zijn zaecken,
Met die van zijn gevolgh zich in een vloot begaf
Van kloecke Jachten die men vaerdigh had doen maecken,
En quam de ſtroomen nae beneden zacken af.

Hoe dat hy onderweegh met meenighte van Stucken,
Met vreugde met gejuych van alle Borgery
Om haer genegentheyd tot hemwaerts uyt te drucken
Gegroet is van de Stêen waer dat hy voer voorby
Hoe dat hy in den Haegh met koetſen en karoſſen
Is heerlijck ingehaelt, met kryſchvolck in 't geweer
Met borger-vaendelen, met het Canon te loſſen,
Met allerley gebaer van vriendſchap en van eer:
Met wat een oopen hert, met wat eerbiedigheden
Hy daer onfangen is: met wat getuyghenis
Van liefde, van vermaeck, omhelſt van al de Leden:
Hoe koninckliick hy daer getoeft is aen den dis:
Wat weerzyds tuſſchen hem en den Gemeyne Staeten
En de Byzondre gedaen is en gezeyt
Tot dat hy haer gebiedt en bodem heeft verlaeten,
En wierd te Schevelingh tot in de Pinck geleydt:
Hoe 't ſtrand daer was te naeuw: hoe daer de hooge duynen
Krioelden langs de kuſt van menſchen ſonder end,
Bezeeten van beneen tot boven op de kruynen
Daer elck zijn wenſch met hem tot over zee toe zend:
Hoe tuſſchen zijne vloot en tuſſchen onſe ſtranden
Hy van ſijn Engelſchen ontmoet wierd op de zee,
Dien hy gelevert wierd, maer in vry beter handen
Als 't leger van de Schot wel eer zijn vader dee:
Wat vreugde, wat gelaet van 't ſcheeps-volck wierd bedreven
Wanneer de Coningh was gekoomen in haer boot
En voorts aen boord gebracht: wat vuyr daer wierd gegeven
En hoe men van het ſtrand en uyt de ſchepen ſchoot:
Hoe korts, nae 't ſcheyden van de koninckliicke Vrouwen
En den Oranje-ſpruyt, de vloot haer anckers licht
En haelt de zeylen by, en doecken doet ontvouwen,
En, eer den avond komt, noch raeckt uyt het gezight

Dat

Dat werd ons in dit Boeck getrouwelijck beſchreven
En door een milde pen goedhertigh mee gedeelt
Ghy, die dit leeſt wilt hem zijn dank en eere geven
Die ons dit altemael ſo wel heeft uytgebeelt.

En ghy, doorluchtige Monarch der Britte-landen,
Die niet door woedend ſwaerd der bloedige Belloon,
Noch hulp der Koningen, maer door Gods eygen handen
So wonderbaerelijck geſtelt zijt op den Throon,
Leeft langh in vrêe, en wilt de liefde noyt vergeeten
(Noch uw Naekoomelingh) die u hier is betoont
Van d' Opper-overhêen en van haer ingezeeten?
Noyt werde 't goed met quaed ondanckbaerlijck geloont.
Beſcherm uw onderdaen, weeſt vriend van uwe vrienden
Schuwt oorlogh als de peſt, die 't al vernielt en moordt:
Stoort niemands neeringen van die uw gunſt verdienden:
Noyt werde tegens U der weezen ſtem gehoort:
Noyt werde tegens u der weeuwen hand geheven:
Iaeght ſtaegh de Vrede nae gelijck een dierbaer pand
Noyt werde door uw ſwaerd d' onſchuldige verdreven
Die ſelfs weet wat het is te doolen achterland:
Gheen Staet noch Eer-zucht, die veel Koningen doet hygen
Nae meer als haer Bezit, vervoer' u immermeer:
Men ſtort veel menſchen-bloed door goddeloose krygen,
Maer meenighmael om niet of weynigh winſt of eer:
Vernoegt u met het uw' en doet uw Ryck herbloejen
Door goede neeringen, door koopmanſchap ter zee:
So ſal uw Land weerom van alles overvloeyen
Gelijck het by den tyd van uw Voorouders dee:
Ondoet de banden niet van uwe Bondgenooten,
Byzonder die men langh gekent heeft en beproeft:
Al leyt uw Rijck in zee, al hebt ghy volck en vlooten,
Gheen Coningh is ſo groot die niet een vriend behoeft

(De Leeuw wierd van een muys gereddert uyt het garen'
Maeckt van uw buyren ſtaet die u noyt quaed en deen
Die niet en ſoecken als haer kleyntje te bewaeren
En tegen Spanjen oock voor uwe welvaert ſtreen.
So moete Ghy uw Ryck beſitten lange jaeren:
So moete noyt uw land van buyten zijn beloert:
So wil den Hemel u voor burger twiſt bewaeren:
So werde noyt uw Staet van binnen weer beroert!
So zie men u eer langh met eer en liefde kroonen:
So ſtae uw Ryx-ſtoel, vaſt gelijck een rots in zee:
So ondermijn men noyt den grond van uwe Throonen:
So hebbe God u lief die u herſtellen dee!

Op de PLAET of PRINT

Waer door in't Voorſz. VERHAEL afgebeelt werdt

DES KONINGS KOMSTE binnen DELFT.

De Koningh, nae dat hy trock van Breda van daen,
Gingh aen de Moerdyck ſcheep, alwaer een Vloot van Jachten
Met noch een meenighte van ſchepen (om te laen
Bagage, volck en treyn ſijn Majeſteyt verwachten.

De Stroom-goon quamen hem geleyden af, tot dat
Men eyndtelijck het zeyl liet loopen voor Delfs-haeven,
Daer hy paſſeerde en quam des morgens voor de Stad
Die Govert heeft geſticht, een van ons oude Graeven:

Tot voor de Stad van Delft: die, van de minſte niet
In Holland, langh en ver bekent is door haer bieren,
Daer ſy haer zelven en haer buyren mee verziet,
En die ſy buytens lands plagh wijd en zijd te ſtieren;

Die

Die eens haer huyſen heeft zien wentlen in haer as,
Waer uyt ſy naderhand veel hooger is verreſen,
En dubbeld waerdigh wierd 't geen ſy te vooren was,
En noch eens dubbeld waer was z'aen de Maes gelegen;

Die ter Vergaderingh bekleedt de derde ſtee
En niemand daer, als Dort en Haerlem heeft te wijcken;
Die Wilhem heeft gehuyſt ſo langh 't de moorder lee,
En nu de Herbergh is der Princelijcke lijcken;

Die moed op de geboort van Fredrik Hendrik draegt,
Den jongſten ſoon van hem, die hier heeft helpen veſten
De gulde Vryheyd, doe men alles heeft gewaeght
Om 't vreemd en Spaenſch gebroedt te jaegen uyt haer neſten.

Hier was 't nu al te been: de noeſte Borgery
Vroegh in 't geweer: de Wet en al de Stads-Regenten
Begaven zich nae 't Jacht des Konings toe, daer zy
Hem heeten wellekom en deen de Complimenten.

Verſochten voorts dat hy die eer haer wilde doen
Van zich in haere ſtad wat te ververſchen koomen:
Maer hy, die niet en ſocht als maer ſijn reys te ſpoen,
Heeft hier ſijn onſchuld op ſijn haeſtigheyd genoomen.

Hier-tuſſchen was den treyn der koetſen aen het gaen
En ree vaſt uyt den Haeg nae Delft met groot verlangen,
Daer de Gemachtigde van Holland quaemen aen
Om ſijne Majeſteyt uyt haeren naem t'ontfangen.

Sy treen dan binnens-boords, daer ſy hem dienden aen
Wat dat haer was belaſt van haer Groot-mogentheden:
Waer op hy daedelijck is in de Koets gegaen
En voorts met al den treyn recht door de Stad gereden,

Daer hem de Schuttery heeft uytgeley gedaen
Tot buyten uyt de poort: men loſt de grove ſtucken:

Het dondert van de wal, de groote Klocken gaen
En ſoecken mee haer vreugd ter bom-gat uyt te drucken.

Op de PRINT van 's Konings Komſte in den Haegh.

HOLLANDS GROET aen den KONINGH.

ZYT welkom, CAREL, in mijn Graefelijcken Haegh
By d'oude Bond-genooten
Van 't Groote-Britten-land, en neemt een proef van daegh
Hoe dat ick ben verheugt in u te zien vergrooten:

In u te zien op wegh om op uws Vaeders Throon
Sijn plaets te gaen bekleden,
Daer ghy, eerlang herſtelt ſult voeren ſtaf en kroon
En heerſchen wettelijck ſo uw Voor-ouders deden.

Schouw de genegentheyd van mijne Staeten aen,
Van Borgers, van Soldaeten:
Siet hoe dat groot en kleyn uw hier is toegedaen
En elck om uw geluck gelijck als uytgelaeten.

Sie hoe mijn Onderdaen zich vrolijck toont en juyght
Op 't ſpeelen mijner ſtucken,
Die eertyds zijn verdriet en deernis heeft getuyght
Toen tegens Engelſch bloed men die te boord moſt rucken,

Als de misbruyckte macht van uwe Rijcken quam
Mijn koopmanſchappen vatten
En tegens alle recht op Zee mijn waeren nam
Om haere Gierigheyd te ſtoppen met mijn ſchatten,

Die

Die aen des Konings Erf haer dorſtigh ingewand
Niet vol had kunnen zuypen,
Noch aen den rijckdom van zo meenig Heer in 't Land
Nae dat men van haer bloed de Bylen had doen druypen.

My ſmert het ongelijck, het geen ick heb gele'en
Van moordenaers en fielen,
Die haeren wettigen en goeden Koningh de'en
Als een miſdaediger voor 't hack-mes nederknielen:

Mijn ſchaede doet my zeer: ſo dee my oock de wond
Die ick zocht af te weeren
Door mijn Gezanten, die ick derwaerts henen zond,
Doch onverrichter zaeck weer herwaerts moſten keeren:

Maer nu den Hemel komt en van uw tegenſpoed
Een vrolijck eynd wil maecken
En ick nae zo veel ſchae het recht en wettigh bloed
Sie weder op den Throon in Engeland geraecken,

Ben ick vol vreugd', om dat ick dus zie te gemoet
De vriendſchap, die voor deſen
Eer dat uws Vaders kroon getreen wierd met de voet
Plagh tuſſchen 't Engelſch Rijck en myn Gebiedt te weezen:

Toe Vrouw ELISABETH vond goed met volck en geld
Mijn ſwacken Staet te ſtyven
Op dat zy tegen het geduchte Spaenſch geweld
Door myn behoudenis mocht zelfs behouden blijven:

Toen ick mijn Schepen tot haer byſtand braght in zee
En Parma met zijn Vlooten
(Terwijl de mijne vaſt op touw en ancker ree)
Hiel in de havenen van Vlaenderen beſlooten:

Toen

Toen Spanjen Engeland met wiſſen ondergangh
Quam dreygen en beſtooken,
Maer al die groote macht bevochten en eer langh
Door ſtorm en onweer zagh gebryzelt en gebrooken.

Die vriendſchap hoop ick dat ick weer tuſſchen U en my
Herleven ſal en groeyen:
God geve dat zy vaſt en onver wrickbaer zy
En onſe Neeringen en Landen moogen bloeyen!

Trouw, Eendracht, Liefde, Vree zy wederzyds altyd
Beyvert en behouwen!
Mijn Staet en werde niet door wrock of haet en nijd
Gekrenckt, die eertyds uw Voorzaeten hilpen bouwen!

So will' den Hemel voort uw zaecken neemen aen
En vordren uwe krooningh:
So roep myn Batavier met uwen onderdaen,
Lang leve, CAREL, *lang,* en, *God bewaer den Koning!*

OP DE PRINTE

Van het Feeſt dat de Heeren Staeten van Hollandt en Weſt vrieſland gaven aen den KONINGH.

Hier is ſijn Majeſteyt ter tafel aengezeeten,
Daer Holland hem en al het koninckljcke bloed
Op 't heerelijckſt onthaelt: daer niet en is vergeeten
Maer alles vloeyt en ſtroomt in gullen overvloed.

Hier is Elizabeth, die teenen zagh en hielen
Van 't wanckelbaer Geluck: getrouwt aen Frederyck
Eer Spinola ſijn Palts en Erf-land quam vernielen
En hy de kroon onſingh van 't Beemſche Koninckryck

Hier

Hier is de weduw-vrouw van Willem van Oranje,
Dien haer de bitſe Dood te vroegh onthaelen quam:
Hier ſijn twee Hertogen, de Princen van Britanje:
Hier is de leſte loot van den Oranje-ſtam.

De Heeren, die ghy hier ziet ſitten wat beneden,
Sijn, die men laſt tot dit Onthael gegeven had
Twee uyt den Adel, Een uyt yder van de Steden,
Waer by de Raedt van 't land en Secretaris ſat

Maer 't geen men hier vertoont ſijn niet als doove trekken
En heeft noch glimp noch glans noch pracht noch heerlickheyd:
Geen ſtift noch grift kan die verbeelden noch ondecken,
So die daer was te ſien in volle Majeſteyt.

Men deckte boven dees ſo binnens huys al buyten
Noch ſeſthien Tafelen: gaf laſt en order aen
Den Caſteleyn van 't Hof gheen Engelſche uyt te ſluyten
Maer laeten, wie der quam, by hem ter maeltyd gaen.

Ick noem de tafels niet van 't laegh gezin en knechten
Noyt was'er in den Haegh ſo heerelijck een feeſt:
Noyt had men ſo veel ſpys ſo koſtelijck op ſien rechten
Noyt (ſey de Koningh was hy ſo onthaelt geweeſt.

Noyt zagh m'er zulcken vreugd den ganſchen nacht bedryven
Van Schut, van vreugde-vyer, van kryſchvolck in 't geweer.
Ick onderwind my niet dit breder te beſchryven,
Maer zet mijn int-pot weg en leg de rijm-pen neer.

OP

OP DE AFBEELDINGE

Van de Audientie des Koninghs in de Kaemer van de H. H. Staeten Generael.

DEes Heeren beelden uyt de Staeten van de Landen
Die met haer Sevenen zich in voorleden tyd
Verbonden onderlingh met herten en met handen
En maeckten haer het juck der Dwingelanden quyt.

Die, om de beulen van haer halzen af te keeren,
Voor haer handveſten, voor de vryheyd van 't gemoed
Gedwongen wierden lijf en leven te verweeren,
En met malkanderen op ſetten goed en bloed:

Die onder het beleydt des Prince van Oranjen
Met algemeyne macht van oorlogs-volck en geld
Zich ſtelden tegen het geweld van 't machtig Spanjen,
Dat ſo veel Scepters ſwaeyt, dat ſo veel Rijcken telt:

Die tachtigh jaren langh de gramſchap der Philippen
Te waeter en te land uytſonden, ongekreuckt
En alles wel getrooſt, als onbewooge klippen,
Waer op de wind vergeefs met dulle baeren beuckt:

Die door Gods hand geſteunt en hulp der Bondgenooten
Verduyren ſulcken Vorſt, die heerſcht en domineert
In 't Ooſt, in 't Zuyd, in 't Weſt, en met ſijn Zilver-vlooten
En met ſijn Goud nae huys uyt noch een wereld keert:

Die, kleyn in haer begrip, ſo dapper hem matteerden,
Sijn kaſſen maeckten leegh, ſijn geld verſpillen deen
Dewijl z'haer niet alleen beſchermden en verweerden
Maer gingen noch met veel van ſijne Steden heen,

Dat hy geraeden vond haer aen te bien ſijn vrede,
Die men te Munſter ſloot by minnelijck verdragh:

Dus

Dus raeckte wederzyds het ſlagh-ſwaerd in de ſchede.
Godt geve dat het daer voor eeuwigh roeſten magh.

Sijn Majeſteyt van groot Britanjen, eer hy ſcheyde
Uyt 's Graevenhaeg' en zich begaf nae Schevelingh,
(Daer hem ſijn Admirael dicht onder 't land verbeyde)
Verſchijnt hier in perzoon in dees Vergaderingh,

Alwaer hy haer bedanckt met zeer beleefde reden
Van wegen 't goed onthael dat hem wierd aengedaen
Van 't uyr af dat hy was in haer gebied getreden,
En dat hem noyt en ſouw uyt ſijn gedachten gaen;

Doet haer verzekeringh zich ſtaegh te zullen toonen
Een vriend van deſen Staet, dien hy verbonden bleef,
En voorts beval hy haer de zaecken en perſoonen
Van de Princes en Prins, ſijn Zuſter en ſijn Neef.

OP DE AFBEELDINGE

Van de Audientie des Koninghs in de Kaemer van de H. H. Staeten van Holland en Weſt-vrieſland.

DIt is de Zael, alwaer de Ridderſchap en Steden
By een vergaederen met thien en negen Leden.
Dees maecken te gelijck de Staten van het land,
En hebben 't roer en toom van Holland in de hand.
Een Landſchap wijd vermaert, verſien van geld en ſchepen,
Die alle koopmanſchap en waeren binnen ſlepen
En proppen ſchuyren vol, en voeren z'er van daen
Om winſt te doen, ſo ver de Sonne-paerden gaen.
Een van de Zeven, die door onbedreve handen
Niet al te wel gereen van vreemde Dwingelanden
(Gelijck een paerd dat door een mond-ſtuk, al te ſtraf,
Den beck bedorven is, en werpt ſijn ruyter af

Of

Of loopt waer 't ſelver wil en niet en is te houwen)
Geraeckten op den hol en braecken toom' en touwen
En ſmeeten 't Spaenſche juck, dat niet te draeghen was,
Van haere ſchouders af, en leegden tas en kas
En brachten geld by een om ruyteren en knechten
Te werven, en alſoo der landen oude Rechten
En vryheyd des gemoeds met yver voor te ſtaen
En ſwaerd en galgh en rad en ſtaeck en vyer t' ontgaen
Een van de Zeven, dat alleen meer heeft gegeven
Voor yders vryheyd als de reſt van al de Zeven
Elck heb zijn danck en eer: maer meeſt het Hollandſch geld
Heeft z' altemael (naeſt God) in vryheyd weer geſtelt.
Een machtigh land ter zee: dat klaeuwen heeft en tanden
En dapper van hem taſt als men het aen komt randen:
Dat Spanje dickmaels, en laetſt Sweden heeft gevoelt
En daer de Bitze Brit zijn moed heeft aen gekoelt
Grootmachtige Monarch, die wy hier zien verſchijnen,
Voor wiens gereeze Zon de Nacht is aen 't verdwijnen,
Ghy ziet hoe yder een in Holland is verblijdt
En juyght nu ghy weer in uw Rijck geropen zijt:
Omhelſt de vriendſchap van zo goede Nae-gebuyren:
Sluyt een Verbond met haer, dat eeuwigh moge duyren,
En houd het voor een Zuyl zo wel van uwen Staet
Met Holland eens te zijn als met uw onder-zaet.

OP DE PRINTE

Waer door afgebeelt werdt het vertreck des Konings van Schevelingh nae Engeland.

DER Britten Vloot had haeren ancker-tand
Gehecht niet ver van 't Schevelinger ſtrand,
Doch niet gelijck voor dezen,
Doe 't Parlement door averechts gebiedt

Op

Op onſe kuſt de Bloed-vlagh waeyen liet:
Maer in een ander wezen:

Om CAREL, om haer wettigh Heer en Hooft
(Die van ſijn Throon en Kroonen was berooft)
Weer in ſijn Rijck te brengen,
Daer het Geweld gebrult had en gewoedt,
Het Recht verkracht en veel onſchuldigh bloed
Door Beul en Byl doen plengen

De Koningh ſtyght dan in den Haegh te paerd,
Daer hem de Leeuw (die Pylen voert en Swaerd)
Daer oude Bond-genooten
Een wijl voor heen hem heerlijck haelden in,
Daer hy met vreugd ontmoet wierd en met min
Van kleynen en van grooten.

Hy geeft zich voort op wegh nae Scheveringh:
De Land-zaet is te been, de Vreemdelingh,
De Borgeren en Boeren:
'T volght al, of is voor uyt of onderweegh:
De Dorpen, 't Land, de Steden loopen leegh:
'T is al in repp' en roeren.

Hy komt aen zee, daer 't krijgſvolck aen de kant
Staet in 't geweer en het Canon geplant,
Daer 't Strand en oever krielen
Van menſchen, en het hoogh geberght en duyn
Bezeeten is tot boven op de kruyn
Met honderd duyſend zielen.

Hy ſcheydt van land: men brenght hem nae het boord:
Een groot gejuygh werdt onder 't volck gehoort,
De groove ſtucken ſpeelen,
De Ruytery, de Schutter en Soldaet
Geleyden hem, terwijl hy heenen gaet
Met zangh van minder keelen.

Hy raeckt aen boord : een vrolijck ſcheeps geſchreeuw
Rijſt door de lucht, elck Bootſman is een Leeuw,
En tot een vreugde-teeken
Word het Canon door de geheele Vloot
Nae dat hy was geklommen uyt de boot
Meermaelen aengeſteeken.

Het Aerdrijck dreunt : de Zee ſtaet in een vlam :
En nu ſo werdt, eer noch den avond quam,
Het Ancker opgewonden.
Zy kiezen zee : Godt geef haer goede ſpoed
En neeme voorts den Coningh in behoed
En brengh hem binnen Londen.

OP HET VERTRECK

Van ſijn Majeſteyt van Groot BRITANNIEN &c. van de Hollandſche ſtrand.

Uyt mijn Latyn verduytſcht.

DOorluchtige Monarch, die uyt uw Rijck verdreven
Noch onlanghs waert den bal van 't ſpeel-zieck Avontuyr,
Uw volck roept u weerom, om u het oude Stuyr
(De nieuwe ſchippers moe) in handen weer te geven.

De Vloot is by de werck die u ſal overvoeren.
Sy leyt hier voor de wal : daer ſchort niet anders aen
Voor uwe Majeſteyt als t'ſcheep en t'zeyl te gaen.
Een goede voor-wind zal ſijn kaecken haeſt ontſnoeren.

Een hollen Eyck heeft u wel eer bewaert het leven :
Nu zal een eyken Hol u brengen in uw Rijck.
Dit is het end van uw geleden ongelijck :
Voor lange ballinghſchap werd u een Kroon gegeven.

OP

OP DE DOOD
Van de
PRINCESSE ROYAELE.

HOe ontrouw is 't Geluck dat meenig menſch komt ſtreelen
En lachtſe vriendlijck toe! maer wilt 'er niet op ſtaen;
Die daer ſijn ſtaet op maeckt die is niet wel beraen:
'T beurt licht dat de Fortuyn verandert van Tooneelen.

Hoe hoogh ſagh men wel eer het huys van Stuart ſtijgen
Toen Iacob door de dood van Vrouw Eliſabet
De kroon van Brit en Yer wierd op het hooft geſet
En hy by 't Schotſe Rijck twee andre quam te krygen!

Wat onweer is daer nae ſijn Afkomſt opgekoomen!
Wat ſtroomen van verdriet haer over 't hooft gegaen
Toen Frederick de kroon van Beemen af moſt ſtaen
En ſien van Ferdinand ſijn Erf-land ingenoomen!

Toen ſijne Koningin haer oudſten ſoon beſchreyde
Die, met hem overzeylt in 't Y verdrencken moſt,
Daer hem de Vader van de Dood niet redden koſt
En 't waeter en de nacht d'een van den andre ſcheyde!

Toen Carel, van die naem den Eerſte, neer moſt knielen
Nae dat men langen tyd had tegen hem gewoedt,
En ſtorten op 't Schavot ſijn Koninckſijcke bloed,
Daer met ſijn heyligh hooft ſijn kroonen nedervielen!

Toen Carel, van die naem de Tweede, wierd verdreven,
En, nae dat hem de Schot weerom in Schotland riep,

Sagh te Worcheſter hoe de kans hem tegen liep
En bergd uyt het gevecht ter naeuwer nood ſijn leven

Toen hy in Ballinghſchap gaen ſwerven moſt en doolen
En Cromwel hem alſins vervolgde waer hy koſt,
So dat hy 't Franſe Rijck daerom verlaeten moſt
En by ſijn vrienden niet mocht zijn als in 't verhoolen!

Nu was die buy voorby en 't onweer aen het wijcken
Een beter Parlement biedt hem de Kroon weer aen
En haelt hem met een Vloot van Schevelingh van daen:
Hy gaet, en neemt beſit van ſijne Koninckrijcken.

De Princelijcke weeuw ſijn Suſter, om te deylen
Aen deſe vreugd' begaf zich naederhand op zee
Uyt Holland, daer hy haer met ſcheepen haelen dee
Om daer van daen de Teems en Londen te bezeylen.

Maer 't was'er noch wat raeuw om daer veel vreugde te haelen
Daer Rechter, Beul en byl een treurigh ſchou-ſpel gaf
Van die men daegelijx door ongemeyne ſtraf
Haer grouwelijck beſtaen en miſdaed dee betaelen

Daer 't lijf noch ongezond en vuyl en vol gebreken
Wat tyds vereyſcht eer 't al zal weſen uytgeſweet:
Daer d'een naeuw is gedempt of d' ander ſtaet gereedt
Om tegens ſijnen Heer ſijn hooft weer op te ſteken.

De Roos van Engeland is noch niet ſonder doorens,
Behalven dat men 't zo gemeenelijck ziet gaen
Dat ſtorm en onweer ſoeckt wat hoog is neer te ſlaen,
En taſt de bergen aen en werckt op hooge toorens.

Ter-

Terwijl m'er beſigh is om alles vaſt te ſetten
'Tot welvaert en tot ruſt van Carel en ſijn Rijck
Is oock de Dood in 't ſpel en doet in 't heymelijck
Op de Princes Royael haer felle zeyſſen wetten.

Dus tempert Godt de vreugd des Konings van Britanje.
Hy was noch naeuwelijx op ſijnen T'hroon geſtelt
Of zagh door haer een van ſijn Broeders neer gevelt,
En nu onthaelt ſy hem ſijn Suſter van Oranje.

So werdt het wereldſch zoet gemengt met bitterheden!
In 't beſte van haer jeugd, als nu den blijden Dag
Voor Stuarts huys ontloock weer ſchoonder, als hy plagh,
Werd haer des levens draed ontydigh afgeſneden.

So ſien wy dat een blom, hoe ſchoon, hoe hoogh van waerde,
Hoe dat ſy in haer goud en purper ſtaet en bralt,
Door 't ſnyden van de ploegh of ſickel neder valt
Of van een hagel-buy geworpen werdt ter aerde.

So klopt de Dood ſo wel aen könincklijcke Hoven
Als aen de laege hut des ſlechten ackermans:
So treed ſy alſins in, en ſchuwt noch ſchut noch ſchans:
So gaen de Scepters hier de ſpaeden niet te boven.

Doorluchte Ziel, die van het lichaem nu ontbonden
U buyten het gevaer van hooge Staeten vindt,
Die dickmaels niet en zijn als ydelheyd en wind
En altemet zo haeſt verlooren als gevonden:

Vaer eeuwigh wel! de Dood heeft u van hier genoomen:
Maer 't ſterven is de weg om nae die vreugd te gaen
Die niemands oogh oyt zag, noyt ooren hoorden aen,
Noch in de herſſenen der menſchen is gekoomen.

MORGEN-WECKER
Voor
DE NEDERLANDERS.

WAT was hier vreugd in 't Land doe Karel wierd ontboon
Om uyt ſijn ballinghſchap weer in ſijn Rijck te koomen
Daer men ſijn Vader had geworpen van den Throon
En kroon en leven door de beul en byl benoomen!

De Heeren Staeten van 't vereenight Nederland
Die zonden nae Bredae een Vloot van kloecke Jachten,
Van al, wat nodîgh was, verzien en wel gemant,
Die hem en ſijn gevolgh van daer nae Holland brachten.

Hoe wierd hy overal met keelen van Canon
Gewelkomt onderweegh uyt Veſtingen en Steden!
Hoe vrolijck toegejuycht van al wat roepen kon
Daer hy paſſeeren moſt in 't koomen nae beneden!

Hoe wierd hy ingehaelt van Delft af nae den Haegh!
Hoe bly, hoe minnelijck! hoe van de Heeren Staeten
Van Holland daer onthaelt! hoe was daer hoogh en laegh
In ſijn' opgaende zon verheught en uytgelaeten!

Hoe meeenigh duyzend dee hem uytgeley, als hy
Nae Schevelingh vertrock, daer hem ſijn ſchepen lagen
En wachten voor de wal! wat was een yder bly
Als ſy hem in de boot, om af te ſteken, zagen!

Wat was daer volk op ſtrand! hoe was het hooge duyn
Beſeeten lanx de kuſt van wel-geneege menſchen,
Van menſchen zonder eynd, tot boven op de kruyn
Van die hem volgden met geluck en heyl te wenſchen!

Daer

Daer het geſchut, dat lanx den oever was geplant,
Van verr' hem toeriep 't geen de ſtem niet toe kon draegen.
Maer hoe is 't nu verkeert met ons en Engeland!
Wat duyſter komt'er op van daer 't behoort te daegen!

Was dit de vriendſchap, die men van ſijn Majeſteyt
Voor 't goede hert, dat wy hem toonden, had te wachten,
Dat tegen alle recht en reden en beſcheyd
Wy onſe ſterckten en kaſteelen zien verkrachten?

Ons Landen neemen in? den goeden onderdaen
Van deſen Staet uyt haer bezittingen geſtooten?
Ons koopvaerdy-luy als vyanden taſten aen?
Ons Schepen van Geley beſpringen door haer Vlooten?

Die op een eer-ſchoot, die men voor haer Coning doet,
Antwoorden met de laegh en leggen s' in ons lenden
En eer men eenigh quaed of vyandſchap vermoedt
Den dappren Brakel nae de bleyke ſchimmen zenden?

Die op u loeren en in 't Engh u vatten aen
En ſlaen haer klaeuwen in uw rijcke koopmanſchappen,
Verklaeren die gôe prijs en doenſe voorts ontlaen
En alle billickheyd moedwilligh overſtappen?

Die u, eer ghy van haer voor vyand zijt verklaert
Vyandlijck handelen die vrienden dacht te weſen,
En u berooven om u met uw eygen ſwaerd
Den oorlogh aen te doen, zo Cromwel dee voor deſen?

Op, op, Neerlanders, op! ghy hebt met luy te doen
Die op Verbonden nog op recht nog vriendſchap paſſen:
Waeckt op, waeckt op! ghy dient u ſelven te behoen.
Wacht u voor honden die toebyten ſonder baſſen.

De Leeuw, die 't Swaert voert en de Pylen van het land,
Is langh ontwaeckt, en liet van ver ſijn brullen hooren

In het voorleden jaer, en is nu zo getant
Dat hy hem van geen Dogs ſal laeten ringel-ooren.

Siet wat een eenigheyd by de regeeringh is:
Hoe onſe Heeren het Gemeene-beſt bewaecken:
Hoe dat ſy yveren voor 's Lands behoudenis:
God geef dat ſy dien hoeck te boven moogen raecken!

Siet wat men dagelijcks noch Zee-kaſteelen bouwt
Om haer getal en macht te kunnen vergelijcken
Met die van Engeland, ſo dat men nu vertrouwt
Dat men daer in voor haer niet hoeven zal te wijcken.

Siet wat toeruſtingh van byſondre werd gedaen
Die hoopen dat den beuyt de koſten ſal betaelen
En het Gemeyne Land bereydt zijn by te ſtaen
Met volk, dat voor de Hel een roof van daen zouw halen.

Siet hoe de Hoofden van de Schepen zijn gemoedt:
Hoe dat het bootſvolk brandt om aen den dans te raken:
Hoe 't op de Vlaggens vlamt, en meynt al hand en voet
Te hebben in het wandt om die tot beuyt te maken.

Voor uwe Vryheyd hebt ghy eertijds goed en bloed
Gewaeght en opgezet, en Hy is noch in 't leven
Die u gereddert heeft in al u tegenſpoed:
Sijn rechterhand die zal u nu oock niet begeven.

'T is waer: wy hebben met een machtig Rijk te doen:
Maer Spanje was niet min: noch heeft men 't zien verduyren
Te water en te land: laet Engeland vry woen,
Siet ghy op Godt en hoopt op hulp van gôe gebuyren.

Uw zaeck is goed, en 't ſchort aen onſe zyde niet
Dat dees geſchillen niet geëffent kunnen werden:
Wy zoecken vree, en ſy onlydelijck gebied,
Dat bloed ſal koſten ſo ſy in haer quaed volherden.

Maer

Maer Godt zy tuſſchen ons en haer getuyge, dat
Wy onſe handen daer van zullen konnen waſſen.
Wat is daer bloets geſtort! en zijn ſy 't noch niet zad?
So brengh haer Godt te ſchand die nergens op en paſſen!

Aen

Den Koningh van Groot-Britannien,

Uyt mijn Latijn vertaelt.

SOu geen billickheyd noch Vree-verbonden raecken
Wilt u ten minſten aen geen bloed-bad ſchuldigh maecken:
Helpt deſe volckeren en uwen onderdaen
(Die 't eens zijn in geloof en godſdienſt) niet aen 't ſlaen.
Den wilden dieren paſt den oorlog, Vree den menſchen.
Deeſ' is het beſt' op aerd' en u en ons te wenſchen.
Wat is'er dat u tot de krijgh met Neerland raedt
Dat uwe vriendſchap eer verdient heeft als uw haet?
Ghy hebt gezien wat vreugd de menſchen hier bedreven
Doen men uw Majeſteyt ſijn Kroon weerom ſou geven.
De krijgh gaet los, oock zijn dees volkren kloek ter zee
Wier vryen hals het jock van niemand oyt en lee.
Sy hebben mee al hart en handen, ſchut en ſchepen:
Maer beter 't ſwaerd in ſchee als in de vuyſt gegrepen.
Daer 's in de laetſte krijgh van ons en Engeland
Al bloeds genoegh geſtort aen d'een en d'ander kant.

HOLLAND aen DEN KONINGH.

GHy, die de Scepter van het groote Britten-land
Te Londen weder hebt gekregen in uw hand,
Hoe zyt ghy dus op my gebeeten?
Is oude deugd ſo haeſt vergeeten?

Met wat een vreugde wierd hier laetſt uw Majeſteyt
Ontfangen en onthaelt, en weder uytgeleydt
Daer uwe Schepen u verwachten
Die u van hier nae Londen braghten!
Wat uytheemſch Prins zagh oyt zich in een vreemd gebiedt
Met ſulck een liefd' omhelſt als u hier is geſchiedt,
Daer ghy gezien hebt met uw oogen?
Hoe yder was met U bewoogen?
ELISABET, van wien de Kroon van Engeland
In 't huys van Stuart quam, boo my wel eer de hand:
En wilt ghy 't nu ter neder houwen
Dat Zy wel eer heeft helpen bouwen?
Sy ſtijfde deſen Staet met wapenen en geld
Om haer door ons te zien bevrydt voor 't Spaenſch geweld.
So dee uw Groote-vader mede
En leefde ſtaegh met ons in vrede.
Uw Vader, ſchoon hy wouw zijn grond-heer van de zee
En eyſchte thienden van de vangſt die ick daer dee,
Heeft noyt nochtans met my gebrooken
Als ick 't hem tegen heb geſprooken.
Thien ſchepen onder het beleydt van Pennington
Vertoonden haer op Zee, maer loſten geen Canon
En lieten ſonder Thiend t'ontfangen
Mijn viſſchers daer den haringh vangen.
De Beemſche Koningin, uw Moey van 's Vaders zy,
Verdreven uyt haer Rijck vond herbergh hier by my
Daer ſy gevoelt heeft veertigh jaeren
Dat wy geen vrecke vrienden waeren.
De ſchulden, die ſy by mijn burgers heeft gemaeckt
Zijn oorſaeck dat'er veel te gronde zijn geraeckt:
'T was beter die te doen betaelen
Als noch mijn ſchepen aen te haelen.
Doch zoekt gy my, in plaets van vriendſchap en van vree
Te houden, met geweld te boenen uyt de Zee

En

En met vyandelijcke Vlooten
Den vryen deurtocht houd geſlooten:
Indien ick werd geperſt tot nodigh tegen-weer
(Die niet als 't geen dat recht en billijck is begeer)
En zoo 'k de trompen mijner Stucken
Gedwongen werd te boord te rucken;
So zal ick toonen wat ick oock ter zee vermagh
En u doen zien, wanneer wy koomen tot een Slagh,
Dat ick oock blaen heb om te troeven
Al zijn 't geen Koningen noch Boeven.

Aen

Den Leeuw der Vereenighde Nederlanden.

KLINCK-DICHT.

OP, op, Neerlandſche Leeuw! zie binnen toe en buyten:
Den Engelſman maeckt weer uw vrye goed te beuyt,
Haelt uwe waeren aen, bemachtight ſchip en fleuyt,
Verkoopt al wat hy weet te rooven en te ruyten:
Hy ſoeckt voor u 't Canael en hoofden toe te ſluyten
Hy ſal noch verder gaen ſo ghy hem niet en ſteuyt
Ly niet dat hy dus breed op 't water graeſt en wreuyt.
Ruck, ruck dit onkruyd uyt eer 't koome voort te ſpruyten.
Laet uwe tanden ſien en brult'er tegen aen.
Uw klaeuwen ſijn nu ſcharp en machtigh om te ſlaen
Indien ghy haer de huyd eens wacker komt te touwen
En ſit'er achter her met yſer kruyd en lood
En die u nu ſo ſtout verbaffen dryft te koot:
So ſullen ſy daer nae haer wel geruſter houwen.

HOL-

HOLLAND aen ENGELAND.

KLINCK-DICHT.

WY waeren vrienden en geſwoore Bond-genooten,
Bey buyren en bey eens in godſdienſt en geloof:
Waerom ſtae ick by u ſo quaelijck dan te hoof
Dat ghy voor my de ſee en handel houdt geſlooten?
Dat ghy my aentaſt met vyandelycke vlooten
En maeckt myn koopmanſchap en ſchepen tot een roof?
Is 't om myn welvaert, en dat ick ſomtyds een ſchoof
Meer in myn ſchuyren krygh, meer naegelen en nooten
Meer ſchatten uyt het ooſt, meer waeren uyt de Straet,
Meer uyt het noord' en daer de ſon te wedde gaet?
Staet u niet mee de Zee en alle vaerten open?
Ver vloeckte nydigheyd! die onſen onderdaen.
Als 't weer ſal op een ſlaen en op een moorden gaen
Ten wederzyde ſal met goed en bloed bekoopen

Op

Op

HET GRAF VAN EERE

In de Kerck van 's Graven-Haghe opgerecht van de Heeren Staeten Generael der Vereenigde Nederlanden ter eeren ende eeuwiger gedachteniſſe van den Hoog-Edelen manhaften Heere en Held

HEER JACOB van WASSENAER,

Baender-Heere van Waſſenaer, Heere van Opdam, Henſbroeck &c. Admirael van de Vereenigde Nederlanden &c. &c.

UYT MYN LATYN VERTAELT,

zijnde een

PROSOPOPOEA.

TErwijl de Bataviers en Britten met haer Vlooten
Slaegs waeren tegen een: veel duyſende van ſchooten
Deen loeyen lucht en zee: het brullende Canon
Gaf laegh op laegh ſo veel men laen en loſſen kon:
De ſcheeps-kartouwen niet als vuyr en yſer ſpoogen:
De kogels, loot en ſchroot aen alle kanten vloogen
So dicht als hagel, die van boven met geweld
Werd van een noorder buy gedreven langs het veld:
Heb ick, die Ammirael was van de Vloot der Staeten,
Door heyloos ongeluck mijn leven daer gelaeten:
Een ongeluck, dat myn in 't midden van de Zee
Met ſchip en ſchut en volck en alles ſpringen dee

Daer

Daer is geen aerd' of graf die myn gebeent bewaeren
Neptunus ſwolgh my in ſijn wilde woeſte baeren
Maer valt het yemand ſwaer dat hy een aerden graf
Moet derven nae ſijn dood, ick weet daer weynigh af;
'T ſcheelt my niet wat my deckt of 't water is of aerde:
Dit doet my goed, dit is by my van hooger waerde,
Dit trooſt myn Geeſt, dat my te beur viel voor het Land
Te ſterven, voerende de Sabel in de hand,
En dat ick 't leven niet, als vechtende, heb verlooren
Dat eeuwigh nae myn dood de Faem ſal laeten hooren
Maer myne vrienden, die bedroeft ſijn moete dit
Dit ſegh ick (ſo der lof in ſulcke dingen ſit
Vertrooſten, dat my hier dit EER-GRAF van de Staten
Des lands is opgerecht, die 't hebben bouwen laeten
So groot, ſoo heerelijck van maeckſel en van ſtof
Op dat dees plaets bewaer' in eeuwigheyd myn lof.
'K heb niemands pen of tong van doen om my te loven:
Die, die getuygen gaen all' andere te boven.

Op de

WAPENS, VAENEN en VLAGGEN

boven het GRAF van EERE opgehangen.

DE Wapens en banieren,
Die deſe Kas vercieren,
Die hingh men hier den Heere
Van Waſſenaer ter eere.
Maer 't Graf, dat ghy hier ziet,
Is leegh: hy leyt'er niet;
Want als hy kloeck op Zee
Voor haere Vryheyd ſtree
En met ſijn Vloot en mannen
Sloegh tegen de Britannen
Verloor hy daer ſijn leven,
Met Schip en al gebleven

Door

Door eygen vuyr en vlam
Dat in ſijn polver quam,
Daer heel de Zee hem gaf
Haer boezem tot een Graf:
Om dat, die maer gemeyn zijn,
Te naeuw en al te kleyn zijn
Om zulcke dappre Heeren
En Helden te logeeren.

ERNSTIGE AENSPRAECK
Van
HOLLAND aen ENGELAND

Over de Victorie by de Hollanders tegen de Engelſche bevochten onder het beleyd van den Admirael de RUYTER op den 11. 12. 13. ende den 14. Julius des Jaers 1666.

HOogh-moedigh Engeland, dat trots en opgeblaeſen
Op recht noch bilickheyd noch Vree-verbonden paſt
En meynt, ſo ver 't u luſt, op zee te moogen graeſen,
Hoe dapper waert ghy laetſt in onſe Vloot te gaſt,

Daer u de boter-backs vier daghen langh tracteerden
Met rouwe ſcheeps-koſt, die in backen wierd geſchaft
Van yſer en metael, en u voor 't ſcheyden leerden
Dat ſelden het Geluck getrouw is tot aen 't graft!

Hier zaeght ghy dat de leeuw der vrye Nederlanden
Niet te vergeefs het ſwaerd en pylen voert, maer dat
Hy vreeslyck van hem taſt en klaeuwen heeft en tanden,
Die 't roode ſweet al mee doen volgen daer hy vat:

Dat uw kaſteelen en onſichelycke ſchepen
(Hoe ſterck getimmert, hoe van ſchut en volck voorſien)

Al mee te neemen zyn en uyt de zee te ſleepen
Of ſchieten in de grond die 't niet en kan ontvlien:

Hoe men ſ' oock entren kan en door den brand vernielen:
Dat Aske ſtrycken dee ſyn hooghmoed en de Vlagh
Van den Royaelen Prins om honderden van zielen
Voor 't ſpringen te behoen, dat hy voor handen zagh.

Hier bleeck dat noch de deugd der oude Batavieren
Niet heel verſturven was in den naekoomelingh
En dat myn Admiraels en volck en Officieren
Oock handen hadden toen het op een vechten gingh.

Hier bleeck dat ghy, die 't al wilt dwingen en verbaſſen
En maecken met geweld u meeſter van de zee,
De goddelycke hand noch niet en waert ontwaffen,
Die u voor my het veld van Eere ruymen dee.

Wanneer uw zee-macht van de myne wierd geſlaegen
En op de vlucht gebracht, en, ſchoon de Palatyn
Met weer een verſche vloot van ſchepen aen quam jagen
Sy voor de tweede mael moſt loopen voor de myn:

Hier zagh men, doe ghy dus met handige Fregatten
En ſchepen waert verſterckt, die d' andre wenden deen,
Dat ick ſtrax ree was om den Prins oock aen te vatten
En hem met al de reſt joegh nae uw gaten heen.

Danckt God dat ghy daer noch ſo wel zyt afgekoomen:
Want had een dicke miſt my 't volgen niet verboon,
Daer ick voor bancken en ondiepten had te ſchroomen,
Daer was'er van uw vloot zo veel my niet ontvloon.

In

In het voorleden jaer liep ons de kans wat tegen,
Maer van Gods weer en wind quam 't meeſte quaed van daen:
Nu hebben wy ons hayr wel dubbeld weer gekregen,
Daer Hy gelooft voor zy die ons heeft bygeſtaen.

Dit is des Oorlogs lot: nu winnen, dan verlieſen:
Maer Engeland, ſo u den hooghmoed niet verblindt
Sult gy voor 't bloedigh ſwaerd de gulde Vree nu kieſen,
Die is van 't beſte goed dat men op aerde vindt.

Waerom ſoeckt ghy krackeel met uwe Bond-genooten
Die vriendſchap hebben kunt? wat dwinght ghy my tot ſlaen
Daer 't Engelſch bloed niet min als 't Hollandſch werd vergooten
Tot wederzyds verdriet van onſen onderdaen?

Wat laet ghy u ſo wyd door nydigheyd vervoeren
Dat ghy den ondergangh van uwe vrienden zoeckt,
En door den oorlogh ſtelt heel Kriſten-ryck in roeren,
Dat daer de ſmert van voelt en u in 't hert vervloeckt?

Bedenckt u wel en laet u beter onderrechten:
Uw wit en ooghmerck is my uyt den Oceaen
Te boenen met geweld, maer zult het niet bevechten
Of zien uw eygen Ryck met my te gronde gaen.

Die ghy te dempen zoeckt zal u miſſchien verduyren:
Ick weet noch raed om volck dat dienen wil om geld,
Waer voor zy willigh zyn haer leven t' avontuyren:
Ick heb ſe niet nae 't ſchip te brengen met geweld:

Daer ghy in tegendeel veel uwer vlootelingen
Om uwe ſchepen te bemannen, ſoo 't behoort,

Van wijf en kinderen neemt en preſſen moeten dwingen
En tegen wil en danck als ſlaev en dryft te boord.

Ick hoef myn borgers uyt haer winckels niet te haelen,
Noch boeren van de ploegh, noch werck-luy van de ſtraet:
Maer wie my heeft gedient die doe ick wel betaelen,
Dat my veel toeloops geeft wanneer den trommel ſlaet,

En nu ick tegen u met voordeel heb geſlaegen
En ſonder andre hulp met mijne Vloot alleen
(Daer ghy een verſche kreegt) u uyt de zee kon jaegen,
Noch beter daegelijx zal werden als voorheen.

Ick ſtae niet op de macht, die 'k mee in zee kan brengen,
Maer op mijn goede zaeck, en waſch mijn handen van
Al deſe grouwelen en 't Kriſten bloed te plengen
En meyn dat ick voor God mijn ſtuck beweeren kan.

Daer by heb ick te hulp de Deenen en de Franſſen:
Die hebben u om my den oorlogh aengezeyt:
Ghy zoud wel op een ton met al uw vrienden danſſen:
Op Sweeden hebt ghy hoop maer noch geen vaſtigheyd,

En 't zal zich nu voor u niet lichtelijck verklaeren.
Oock heb ick vree te land: daer ghy een Paepſch Prelaet
Had opgemaeckt en ick mijn grenſen moſt bewaren
Dat hy niet deur en brack in 't hert van deſen Staet.

Nu is hy door de hulp van onſe bond-genooten
Gedwongen tot verdragh, ſo dat hy wederom
Het ſwaerd heeft neer geleyt en 't harnas uytgeſchooten.
Hy zing de Mis en kies het orgel voor den trom.

Nu

Nu ſeyt men dat gy met de Turcken aen wilt ſpannen
Die zich geneeren met zee-ſchuymery en roof:
Dat waer te grouwelijck. Neen, Koning der Britannen:
Ghy voert den tytel van Beſchermer van't Geloof.

Laet u dooor quaeden raed ſo verre niet verrucken:
Maeckt vree met Chriſtenen, ſteeckt hier uw ſwaerd in ſchee:
Maer wend op dat geſpuys de trompen uwer Stucken
En veylight tegen haer den koopman op de zee.

Hebt medelyden met zo veele Kriſten-zielen,
Met ſo veel weduwen en weeſen, die ghy maeckt:
Dat eenmael eyndige dit moorden en vernielen,
En veſtigt ſo den Throon daer ghy zijt op geraeckt.

Op het
Victory-branden der Engelſche nae den voorgaenden Zee-ſlagh.

NU laetſtmael quam de Brit
Op buyt en bloed verhit
Nae mijne Vloot toe loopen
En meynde die te ſtroopen:
Maer Robbert, Aske en Monck
Die kreegen daer zo vonck
Uyt mijn metaele Stucken,
Die ick te boord dee rucken,
Dat haer geheele macht
Wierd op de vlucht gebracht
En liep, nae dat de Britten
Veel ſchepen lieten zitten,
Weer nae haer gaeten toe
Mijn grove grutten moe.

Noch bleven ſy vol glory
En branden ſtrax Victory.
Waerom? Dit is'er van:
Om dat het in de pan
Niet al en was gebleven
Wierd deſe vreugd bedreven.

Op het afbranden van Londen.

WAt gruwelijker maer komt over zee van Londen!
Sy die van Carels Kroon de beſte parel was,
Die groot' en rijcke Stad is van het vyer verſlonden
En leyt nu deerelijck gewentelt in haer as.

Hoogh-moedigh Engeland, die 't alles wilt verbaſſen
En byten uyt de Zee, zie hoe des Heeren hand
Als gy daer minſt op dacht door 't vyer u quam verraſſen
En 't geen u 't water gaf vernielen op het land.

Ghy die de ſchepen van uw goede naegebuyren
En bond-genooten hebt genoomen en ontlaen,
Haer goed verkocht en dat geſleept in uwe ſchuyren
Saegt nu in lichte vlam dat groote Roof-neſt ſtaen.

Ghy, die zo ree zijt om te ſtoocken en te branden
En 't vreugde-vier ontſtaekt nae 't laetſte Pinxter-feeſt
Selfs doe ghy in de Vloot der vrye Nederlanden
So jammerlijck van ons gehaevent waert geweeſt:

Ghy, die nog onlanx hebt doen vyeren binnen Londen
Om dat uw volck in 't Vlie ons vaer-tuygh ſtack in brand
En daer ontrent door 't vyer een dorpjen had geſchondé,
Hebt nu een ander vyer zien opgaen in uw land.

Geen vyer van vreugde, maer van jammer en ellende:
Een vyer, dat Londen zelfs met meenig ſchoon gebouw

En

En Kercken heeft vernielt en huyſen ſonder ende,
Daer niet van ſtaet als hier een tooren, daer een ſchouw.

Nu ſchreyt'er veel by u, die om de ſchade lachten
Die Holland door uw vyer in 't Vlie geleden had:
Nu is haer vreugd verkeert in kermen en in klachten
Die nu een puyn-hoop zien in plaets van ſulcken Stad.

Al ſchijnt ghy noch op Godt noch ſijn gebod te paſſen
En kent noch volckren-recht noch reden noch natuyr:
Zo zijt ghy evenwel ſijn roede niet ontwaſſen
Die van den Hemel u quam ſtraffen door het vuyr.

Ghy meynt al wat'er is te dwingen met uw vlooten:
Maer Godt, al toeft hy wat, zal eenmaels ryzen op,
En al dat menſchen-bloed, door uwe ſchuld vergooten,
En al dien overlaſt vergelden op uw kop.

De Staet, die gy bevecht, was van uw bond-genooten:
Sy had u noyt te kort of overlaſt gedaen,
Maer het Verbond gevolght, gelijck dat was beſlooten,
En weet niet dat ſy 't oyt te buyten heeft gegaen

Maer ghy hebt haer in zee haer ſchepen afgenoomen
En opgebracht, en in uw haevens doen beſlaen
Die daer als vriend en om ſijn handel was gekoomen
En ſchip en goed voor prijs verklaert en doen ontlaen.

Ghy hebt haer buyten de belenden van Europe
Nieuw Nederland en haer zee-forten in Guinee
Genoomen en een wijl gevoedt met ydle hoope
Dat ghy hem ſtraffen zoud die ſulcke dingen dee.

Waer toe de Koningh hem geen laſt en had gegeven.
Maer had de Staet niet op-gepaſt, en doe ter tyd
Een Vloot geſonden die u volck van daer verdreven,
Wy waeren dat, en meer, en heel de goud-kuſt quyt.

Dit hebt gy ons geſpeelt doe wy noch vrienden waren,
En ſtiet uyt haer bezit der Staeten onderzaet
Stilſwygens, ſonder, daer 't behoorde, t'openbaeren
So ghy daer eenigh recht had tegen deſen Staet.

Ghy hebt ons naederhand met honderd oorlogs kielen
Beſocht in 't Noorder-nauw en dwingt ons om te ſlaen
Dat meenigh dapper man en duyſenden van zielen
Heeft wederzyds gekoſt, en 't is noch niet gedaen.

Maer wat hebt gy op ons met al uw macht gewonnen?
Wy hebben middlertyd veel ſchepen aengebouwt
En zijn nu bet voorzien als doe wy eerſt begonnen:
Godt hebbe lof en danck die ons in weſen houwt.

Al hebt ghy haer geſterckt die ons te land beſtreden
En met uw geld geſtijft den Munſterſchen Prelaet:
Noch hebben wy bewaert ons ſtroomen en ons ſteden
En hem doen kruypen in ſijn oude Mis-gewaed.

Al hebt ghy in ons land uw zaed geſocht te zaeyen
Tot tweedracht en verraed: noch heeft het Godt belet
En die ꝛc. beleggen zouw quam ſelver zich bekraeyen
En wierd onwetende gevangen in ſijn net.

Doorluchtige Monarch der Britten, kom tot reden:
Ghy zult eer langh de ſmert wel voelen van den brand,
Die u de zeenwen van den krygh heeft afgeſneden.
Denckt nu om vrede, die is nodigh voor uw Land.

De Beurs van Londen zult ghy vinden toegeſlooten
Dat u van geld voorzagh en alle byſtand dee.
'T is quaed in zee te gaen met onbetaelde Vlooten:
Snyd, ſnyd den oorlogh af en ſtelt u Rijck in vree.

Heb medelyden met uw eygen onderdaenen
Die nu zijn in de grond bedorven door den brand:

Bouwt

Bouwt uwe Stad weer op, die voorts verdrenckt in traenen,
En doet de neeringen herbloeyen in uw Land.

Aenziet den hoogen nood van ſo veel droeve menſchen,
Vertrooſt haer met de hoop van weer een beter tyd:
So zal een ygelijck om uwe welvaert wenſchen
En roepen, Godt *bewaer den Coningh*, elck om ſtryd.

NOCH WAT.

DOE 't Koninclijcke Londen
Wierd van het vyer verſlonden
Kreegh Karels Throon een krack,
Waer van hy 't ongemack
Noch wel gewaer ſal werden
Indien hy wil volherden
In 't heerſchen op de zee:
Hy kieſe nu de Vree.
Die machtige, die rijcke,
Die nergens haer gelijcke
Had in ſijn gantſche land,
Is tot de grond verbrandt.
Nu zal daer voor ſijn Vlooten
Het geld zo licht niet vlooten
Gelijck 't voor deſen dee:
Hy kieſe dan de Vree,
En zie voor alle zaecken
Met Holland die te maecken
So hy beſt ken of magh
Nae ſo een ſwaere ſlagh
Als Londen heeft geleden,
Daer hem is afgeſneden
De melck-aêr van ſijn Staet:
Hy ſtrijck' eer 't werd te laet.
Eer dat noch harder ſlaegen
Zijn Rijcken koomen plaegen

En hem een felder roe
Gods gramſchap voelen doe,
Die Londen quam verraſſen
En ley de Stad in aſſen
Die 't alles dwongh op zee;
Hy geef ſijn volck de vree.

AENSPRAECK
aen
LONDEN,

UYT MYN LATYN VERTAELT.

VOor deſen quam de Peſt veel duyſende van zielen
In uwe Stad vernielen:
Nu quam den brand en greep haer ongenadig aen
En heeft daer duyſenden van huyſen doen vergaen
En Tempelen vernielt die Godt geheylight waeren.
De Stad, zo oud van jaeren,
Zy, die in middelen zo rijck en machtigh was,
Die leyt nu door den brand gezeegen in haer as.
Vijf dagen duyrde 't vyer dat haer dus quam verſlinden;
Nu is 'er niet te vinden
Als jammer en verdriet, nu ſchreyen maegd en vrouw
En ſlaen haer boezem plat door ongeduld en rouw.
Strijck, Londen, ſtrijck het zeyl en zoeck een eynd te maecken
Van oorlogh, en te raecken
Tot een gewenſchte Vree: want nae de zaecken ſtaen
So is u nu ter tyd den oorlogh ongeraen.
De Vrede ſal u weer verryſen doen en leven
En door den handel geven
Waer mee ghy Tempelen en huyzen zult doen ſtaen
Die nu by duyſenden zijn door den brand vergaen.

Be-

Besteedt het geld, dat door den oorlogh werd verslonden,
Aen erven en aen gronden,
Aen hout aen kalck en steen en bouwt'er huysen voor
Op dat ghy weder krijgt uw oude glans en gloor.
Dus spel ick u voor heen wat dat u sal gebeuren,
Maer acht het voor geen leuren:
Ick segh u ander mael en daer besluyt ick 't mee:
Uw welvaert, Londen, hanght aen een gewenschte Vree.

NOCH WAT

Op 't afbranden van Londen, uyt mijn Latijn vertaelt.

TErwijl Vulkaen met volle toomen woedt
En Londen in haer asse stort en doet:
Terwijl het volck is beezigh om het vyer
Te blusschen, en de Koninck sijn Rivier
Om bystand bidt: so reyckt hy uyt sijn Vliet
Haer water toe, maer 't water helpt'er niet:
'T is te vergeefs gegooten in den brand
Wanneer het vyer komt van een hooger hand.

LONDEN

Spreeckende uyt haere asse.

KLINK-DICHT.

WAt heeft de beul hier wercks gehad in korte jaeren!
Ick heb de Byl zien gaen door veeler Heeren
strot:
Ick heb des Bisschops hooft zien vallen op 't schavot
En dat het heyligh gewaed hem niet en kon bewaeren:
Ick heb des Conings bloed zien gudsen uyt sijn âeren
Nae dat hy, die daer droegh de beeltenis van God,
Ter dood verweesen was van een moord-daedig Rot,

Waer van ick ſommige noch arger heb ſien vaeren:
Ick heb, om baes te ſijn van heel den oceaen,
Een goddelooſe krygh myn vrienden aengedaen,
Waer door het Chriſten-bloed als water is vergooten:
God heeft my door de peſt vermaent en aengetaſt,
Maer ick heb op zyn roe noch plaegen niet gepaſt,
Nu ſie 'k myn hooghmoed in een ashoop neer geſtooten

NOCH EEN SNACKJE.

Doe ick in weelde ſat wierd ick ick van elck benydt
En nu beklaeght men my by deſe ſlechten tyd:
Maer, had het God behaeght,
Ick was veel liever ſo benyt als dus beklaeght.

Op den

TWEEDEN en DERDEN
ZEE-TOCHT
van
'S LANDS VLOOT

Gedaen onder het beleyd van den Heere
ADMIRAEL de RUYTER
in het Iaer 1666.

ALs Koningh Carel voor zyn haevenen en baeyen
De Nederlandſche Vlagh en wimpels weer ſagh waeyen
So kort nae dat op zee dat bloedig Pinxter-feeſt
Van zyn en onſe Vloot gehouden was geweeſt,
Daer d' een den andere ſo harelyck onthaelde
Terwyl de gulde Son viermaelen rees en daelde

Dat

Dat monck en Robbert, moe en zad van ſulcke koſt,
Ons ruyterlyck onthael in 't eynd ontloopen moſt:
Daer Aske voor 't gelagh zyn ſchoone ſchip moſt laeten
En noch meer andere, dien 't loopen niet kon baeten:
Stond Hy verzet, en riep: Is 't waer of is 't een droom?
Wat zie ick? leyt de Vloot van Holland hier op ſtroom?
Hoe gaet dat ſo? heb ick de zee-ſlagh laetſt gewonnen
Gelyck men heeft geſeyt) ſijn de Victory-tonnen
Daerom onſteeken en de Stucken los gebrandt:
En leyt de vyand hier ſo ſterck weer voor myn land?
Hoe heb ick 't? ſchudden zy de ſchepen van de boomen?
Syn ſy ſo reddeloos nu laetſt mael in gekoomen:
So veel van haer verbrandt, gezoncken en vernielt:
Haer boots en oorloghs-volck by duyzenden ontzielt
Waer hebben zy dan weer dees macht van daen ghekreegen?
Beaufort is daer niet by: die mart noch onder wegen.
Of ſlachten zy den draeck van Lerna, die, wanneer
Als men hem eene kop had afgehouwen, weer
Twee andre kreegh in plaets van die hy had verlooren?
Of ſey men my het geen de Vorſten garen hooren,
En was 't geraeden dat men 't volck een appel gaf
Om mee te ſpeelen, en goe tydingen voor af
Dee gaen, om dat, als 't hert daer van is ingenomen,
De quâe niet licht gelooft en werden als ſy koomen?
Maer 't gryn is afgedaen, en nu de vyand hier
Met ſo veel ſchepen voor de mond van myn Rivier
Zich weer vertoonen komt en ſo verr' derft verkloecken
Dat hy my ſelver op myn kuſten komt beſoecken,
Kan yder een wel ſien dat hy geen groote nood
(Al heeftmen hier gevlert) geleen heeft in zyn vloot.
Ick ſie dan dat hy my hier ſelver komt beſtooken:
En ſiet ghy 't, Engeland, en werd het niet gewrooken?
Dit gaet myn kroon te nae dat yemand my braveer
Hier voor myn eygen deur: dit lyd ick nimmermeer.

Op

Op op, mijn trouwe Monck, dien ick 't heb danck te weeten
Dat ick weer op den Throon myns Vaders ben geſeten,
Ghy, die myn Vloot gebiedt als Opper- ammirael
Gaet heen en dryft my dees canaelj' uyt mijn Canael.
Op dit bevel heeft Monck ten eerſten laſt gegeven
Om wat in 't laetſt gevecht noch ovrigh was gebleven
Voorts toe te taekelen, en wat'er ergens lagh
Dat niet geweeſt en was in den voorgaenden ſlagh
En wat men huyren koſt op 't ſpoedigſt klaer te maecken
Om weder met een vloot in zee te moogen raecken
Dies ruckt en raept men al wat dat men kan by een
En preſt en vat het volck en gaet'er flux mee heen
Daer helpt geen ſpartelen: 't zy met haer wil of tegen
'T is tot des Konings dienſt: hy is om volck verlegen
Die zien en lyden moet dat hem een ander uyt
Zyn zee, zijn heerſchappy, zyn eygen erfdeel ſluyt
De Stroom god van den Teems, ſo haeſt hy had vernoomen
Wat onraed dat'er was daer hy zyn ſoete ſtroomen
In Tethys bracke ſchoot looſt door een ruyme mond,
Quam borlen nae om hoogh van ondren uyt de grond
(Sijn haer en baerd was hem met ruygt' en riet bewaſſen)
En ſlaende ſijn geſight lanx ſijn kriſtalle plaſſen
Liet hy een diep gezucht gelyck hy was belaen
Met deſe woorden uyt ſijn bangen boezem gaen:
O Engelandt, 't zouw u meer eer en voordeel geven
Dat ghy by uw Verbond met Holland waert gebleven,
Dat doch niet anders als uw vriendſchap zocht en vree
En 't algemeyn gebruyck te hebben van de zee.
Die was doch ruym genoegh: ghy kond ſe bey bevaeren
En doen uw handelingh by tammen en barbaeren,
By al wat naeckt loopt of het lichaem kleedt en deckt,
So ver den Oceaen ſijn armen van hem ſtreckt.

Wie

Wie heeft uw Koningh dien heyl-loozen raed gegeven,
Wat helſche Raeſerny heeft hem daer toe gedreven
Dat hy de trouwſte Bond-genooten van zyn Ryck
Quam vallen op het lijf, daer hy noyt ongelyck
Noch ontrouw van en lee? Dit volk hebt ghy beſprongen
Als vyanden, haer goed ontnoomen en gedwongen
De wapens tegen u uyt nood te neemen aen
Om haere neeringen en handel voor te ſtaen
En u die heerſchappy ter zee niet toe te laeten:
Nu hebt ghy op uw kuſt de zee-macht hunner Staeten,
En ſchoon dat ghy nu laetſt Victory hebt gekraeyt
So ſie 'k doch dat haer Vlagh voor uwe haevens waeyt,
En wat is hier als weer een bloed-bad van te wachten
Voor bey de volkeren, als moord' en menſchen ſlachten?
Sal noyt, dus voer hy voort, uw bloed-luſt zyn verzaedt
Daer zo veel is geſtort van uwen onderzaet
Door binnen landſche krygh? ſo veel op zee vergooten
So van uw eygen volck als van uw bond-genooten?
Daer ſo veel door de beuls geplenght is op 't ſchavot
Doe 't hackmes en de byl afkapte neck en ſtrot
Van meenigh heer en Graef en niemanden verſchoonde
Noch 't Biſſchops hooft noch dat ghy van te vooren kroonde?
Daer ſo veel naemaels wierd geoffert aen de Wraeck
Doe 't hooft van Cromwel ſtond te proncken op een ſtaeck
En weder op een nieuw de byl' en blocken droopen
Nae dat ghy in zyn Ryck uw Koningh had geroopen
Die men in Holland ſo veel vriendſchap had gedaen
(Terwyl hy daer vertoeft' om over zee te gaen)
Als niemand immermeer aen Princen zagh geſchieden
In landen, daer zy niet en hadden te gebieden,
Die 'k niet en weet, ſo hy noch oyt gedenckt aen 't goed
En minnelyck onthael, dat hem daer is ontmoet,
Hoe dat hy in zyn hert zich zelven kan verſchoonen
Dat hy, in plaets van zulx met danckbaerheyd te loonen

Syn

Syn beſt doet om den Staet te helpen in de grond
Daer hy te voorens zo veel gunſt en liefde vond.
Hier brack de Stroom-god af zijn aengevange reden
En doock weer in zijn kolck, niet al te wel te vrede
Om dat het wederom zouw op een moorden gaen
Van die malkanderen behoorden te verſtaen;
Die hy wel wenſchte dat gôe naegebuyren waeren
En dat hy weer van haer zyn ſtroomen zagh bewaeren
En beyder koopmanſchap mocht voeren op zyn rugh
En loſſen zien en laen te Londen aen de brugh.
Terwyl zy beſigh zyn om zich weer toe te ruſten
So leyt en kruyſt de Vloot van Holland voor haer kuſten
De ſchipper, die in 't weſt met waeren lagh gelaen,
Vindt nu een vrye pas om binnen deur te gaen;
Nae Ooſten weet men van geen ſwaerigheyd te ſpreeken
Nu niet een Engelſman zyn neus mag buyten ſteeken;
Wie uyt het Noorden komt of wie der wil nae toe
Heeft niet te vreeſen dat hem yemand ſchaede doe.
Maer hier te leggen dat verdriet de boots-geſellen:
Sy ſaegen liever weer haer beurs van buyt-geld ſwellen.
Elck vlamt op plundj' en wenſcht een Engels-laecken-pack
Voor zijn bepickte broeck en afgeſleete jack.
Een brander wenſcht een ſchip aen boord te mooghen raecken
En daer zyn haecken en zyn dreggens vaſt te maecken
En helpen 't voort in brand; in 't minſte niet belaen
Wat hy, om zulx te doen, gevaer heeft uyt te ſtaen
Een ander waegh-hals hoopt de Vlaggen af te haelen
(Het koſte wat het wil) van een der Ammiraelen,
'T zy dat hy ziet op eer of op het groote geld
Dat daer toe van het Land is tot een prys geſtelt.
En nu had onſe Vloot vier weeken daer gelegen
En voor de wal gekruyſt, wanneer wy kennis kreegen
Hoe dat de vvand nu gereed was en begaf
Zich onder zeyl en quam de Teems vaſt zacken af

Waer

Waer op den Ammirael van Holland vond geraeden
(So dee de krygs-raed mee) aen bey de ſcheeps-armaeden
De voll' en open zee te geven om te ſlaen,
Dies ſtack men 't zeewaert in en ſcheyde daer van daen;
En beyde waeren zy nu op het ruym gekoomen
Wanneer een hard gevecht zyn aenvang heeft genoomen
Daer heet en heftigh om de zee-kroon wierd geſtreen:
De blaeuwe Vlagge wierd van d' ander' afgeſneen,
Tromp joegh ſe nae: maer was hy by de werck gebleven
Of had hy zich in tyds weer nae de Vloot begeven
En laeten loopen die hy doch niet krygen kon,
'T ſpel had licht ons geweeſt voor 't ſcheyden van de Zon:
Nu gaf de Luck-godin de winſt aen geen van beyen.
De Nagt quam middlertyd haer bruyne vleugels ſpreyen
En ſtaeckte de party tot op een andren dagh.
De Ruyter trock terwyl zyn ſchepen by de Vlagh
En lagh en wacht' of Monck op hem weer af ſouw koomen.
Die loefwaerts van hem was, maer heeft hem niet vernoomen.
Dies vond hy goed, dewyl 't verloore was gewacht,
Dat hy op 't Rendez-vous ſijn Vloot ten ancker braght,
Daer Tromp des andren daegs ook by hem is gekoomen.
De vyand toonde zich daer nae voor onſe ſtroomen
Terwijl der Staeten Vloot niet weer in zee mocht gaen
Voor dat daer eenige verandringh was gedaen
Eer dat men weder met de vyand ſlaegs mocht raecken,
Gelijck men dienſtigh vond een ander Hooft te maecken
En dat in plaets van Tromp weerom een dapper Held,
Die ſijne Vlagh voortaen zouw voeren, wierd geſtelt.
Hier liep wat tijds mee deur en 't dee de vyand blyven
Op onſe kuſt in plaets van hem van daer te dryven
Daer hy wat ſchepen van de koopluy ſtack in brand
En viſſchers hutten in het ſchraele Schellings land,

Waer

Waer mee hy wederom nae Engeland toe keerde,
Die ons een wijl tyds voor de gaeten wel braveerde
Maer deur gingh ſonder ons te wachten op de zee
Daer 't ruym en open was, zo hem de Ruyter dee,
Die thans weer uyt liep om ſijn vyand te gaen vinden
En hem weerom tot ſlaen, waer 't mooglijk, te verbinden
Om 't ſpel, dat laetſt geſtaeckt wierd tot een andren dagh,
Voort uyt te ſpeelen door een algemeyne Slagh.
Dies is hy nae de Kuſt van Engeland geteegen
Alwaer hy kundſchap van de Franſſen heeft gekreegen
Hoe dat haer Vloot tot in 't Canael toe was geraeckt,
Dies heeft hy daedlijck door de Hoofde zeyl gemaeckt
Op dat ſy veyligh by de ſijn ſouw mogen koomen.
Maer als den Engelſman dien optocht had vernoomen
Vertoefd' hy niet, maer quam hem volgen achter aen.
De Ruyter maeckte kours om tegen hem te ſlaen.
Dat zocht de vyand niet, maer die ſijn ſchepen wenden.
Hier heeft het Godt gelieft een harden ſtorm te zenden
Die 't ſaemen-voegen van de Vlooten heeft belet
En ons te rugge door de Hoofden heen gezet
Tot dat wy weder op onſ' oude poſten quaemen.
Maer als wy nu in langh geen Engelſe vernaemen
En hoorden dat haer Vloot de Zee verlaeten had
En in haer haevenen wierd opgeleyt, ſo dat
Voor 't tegenwoordig jaer geen ſlag meer was te hoopen
Dewijl den Engelſman nae huys toe was geloopen,
En dat'er nu voortaen niet te verwachten ſtond
Als ſtorm en onweer, en men niet geraeden vond
De Zee-macht van het Land de golven te betrouwen
Wanneer de tyd van 't jaer de Zee verbiedt te bouwen:
So wierdt'er by den Staet voor dit mael oock verſtaen
Dat men de Vloot weerom nae huys zouw laeten gaen
En brengen daer ſy voor geen ſtormen had te ſchromen,
Die nu behouwen in haer haevens is gekomen.
Godt zy daer voor gedanckt en veylige de zee
Eer 't voor-jaer komt in 't Land door een ghewenſchte
Vree. Hy,

Hy, die de herten van de Princen heeft in handen
En duyzend middelen om haer en haere Landen
Te ſtraffen als hy wil, beweegh des Conings hert
Dat hy dees Krygh vervloeck, die al de wereld ſmert.
Hy dencke dat'er om ſijn Rijx-ſtoel vaſt te ſtellen
Niet beter voor hem is als niemanden te quellen
Noch overlaſt te doen, en by ſijn onderdaen
En in ſijn Land en oock daer buyten wel te ſtaen.
Hy denke dat ſijn Rijk noch leemten heeft en pocken,
Die niet zijn uytgeſweet, en dat noch Byl noch Blocken
Een Koningh kunnen oyt verſeekren van ſijn Staet
So hy de liefde miſt van ſijnen onderzaet.
Hy dencke dat de gunſt en vriendſchap ſijner buyren
En onderdaenen zijn gelijck metaele muyren,
Waer op een Koningh magh geruſter ſlaepen gaen
Als op ſijn helbardiers die voor de kaemer ſtaen.
Hy dencke dat by Vree de Koninckrijcken bloeyen
Die twiſt en tweedracht en den oorlogh uyt kan roeyen,
En dat een ſtraf gebit veel paerden ſteygren doet
Die op een mond-ſtuck gaen dat lieflijck is en zoet,
Hy dencke dat'er veel bedeckte Cromwelliſten
Noch ſchuylen in ſijn Rijck: en Quaekers en Papiſten
En dat'er veele met een doodelijcken haet
Gaen ſwanger tegen den Biſſchoppelijcken Staet.
Hy zie de herten en genegentheyd te winnen
Van yder een, en doe zich vreeſen en beminnen:
Hy zy een Koningh en een vaeder van ſijn Rijck,
Die niet en ſlae daer hy geen zalf weer over ſtrijck.
Hy krijg' een afkeer van dat grouwlijck bloed-vergieten,
Daer men den braefſten man aen flenteren kan ſchieten
En koppen, beenen, armen, darmen, ingewand
Siet vliegen door het ſchip, en, raeckt het kruyd in brand
Of ſteeckt men 't lont daer in, de menſchen als de veuglen
Zich geven nae de lucht en vliegen zonder vleuglen

Tot dat ſy van om hoogh neer plompen in de zee
Als haer de kracht begeeft die haer dus vliegen dee:
Hy, hy, die ſelver ſo veel rampen heeft geleden,
Heb medelyden met de Hooft-ſtad ſijner ſteden:
Die eertyds moedige, die nu ter aerde leyt,
Die eertyds dertele, die nu haer val beſchreyt.
Hy dencke, ſo men die wil weder uyt haer aſſen
Doen ryſen, dat de Vree haer alderbeſt ſouw paſſen
Op dat de koopmanſchap mocht onbelemmert gaen,
Die door den oorlogh is geſchaepen ſtil te ſtaen.
Den handel by der zee heeft haer wel eer doen bloeyen:
Die is haer nodigh ſo ſy weder aen ſouw groeyen.
De Krijgh valt koſtelijck. maer, ſtaet den handel ſtil,
Waer komt al 't geld van daen voor dieſe voeren wil?
Hy luyſtre nae 't gekerm van veel bedurve menſchen,
Van ſo veel duyſenden die daer om vrede wenſchen,
Op dat een ygelijck ſijn voordeel by der zee
Weer ſoecken mocht gelijck hy voor den oorlogh dee:
Hy geef zich eenmael tot vreedſaemige gedachten
En krijg' een ſchrick van dit onmenſchlijck menſchen-ſlachten!
Wie denckt dit nae die niet in 't hert en werd geroert
So hy geen tygers aert in ſijnen boeſem voert?
God heeft hem, nae dat hy was uyt ſijn Rijk verdreven
Op een byſondre wys herſtelt en hoogh verheven:
Maer hy zie toe dat hy blijf zitten op den Throon
En niemand hem weerom beroove van ſijn Kroon.
Sijn Vader heeft ſe met ſijn hooft wel eer verlooren:
Waer uyt hy leeren moet, dat geen, hoe hoogen tooren,
Den blixem is ontgroeyt, en dat den donder wel
De toppen van 't geberght doet ſtorten in een del.

OP

OP DE VREDE

Te Breda geſlooten tuſſchen den Koning van Groot-Britanje ende de Staten Generael der Vereenigde Nederlanden.

PACEM ORARE MANU, PRÆFIGERE PUPPIBUS ARMA.

ALquam men te Breda by een om vree te maecken
Soo liet nochtans de Leeuw van Neerland niet te waecken
Maer bracht ſijn Vloot in zee en teegh nae Engeland,
Daer hy quam brullen met de Sabel inde hand
De Teems-ſtroom op, en liet in Kent den donderhooren
Van 's Lands kartouwen dat het dreund' in CAREL'S ooren:
Taſt daer ſijn Forten aen, ſteeckt meenig ſchip in brand
Of ſleeptſe wegh, en al den voorraed, die hy vand
In 's Koninghs Magazijn, van maſten en van ſtengen
Van reen en ſprieten doet hy nae ſcheeps boord toe brengen
So veel mer bergen kan, en watter overſchiet.
Dat maeckt hy door den brandt of door de bijl te niet.
En had hy niet gevreeſt voor veel verdroncke wracken.
En ſchepen, die men nae de grond toe had doen zacken;
Men had noch hooger nae Rocheſter toe gegaen
En daer en onderweegh noch meerder quaeds gedaen:
Nu vond men beter nae beneen weer zeyl te maecken
Om hier of daer niet vaſt of aen de grond te raecken.
De dappre Gent, die hier de Vlagge voerde, quam
Dan als een Hector, die de Grieckſe vloot in vlam
Gebragt had, weer nae 't Gros en liet daer 't anker vallen
Wat mocht den Engelſman op ſijn victory brallen
Die hy in 't Vlie bevocht, te waeter en te land,
Daer hy wat ſleuyten en ſtroo-huysjes ſtack in brand

En als een Tyger viel op weereloose dieren?
Dit was een ander werck, een werck van Batavieren:
Een werck als Heemskerck voor Gibraltar dorst beſtaen
Daer hy de Spanjaerts in de Bay quam taſten aen
En haer Gaeljoenen, die sy voor onwinbaer hielen,
Selfs onder 't Schut van hun Kaſteel en Stad vernielen:
Dit was een ſtout ſtuck werks, dat loflijk wierd volbracht
En ſoo ver binnens gaets van niemand was verwacht.
Als nu de Vloot een wijl ten ancker had gelegen
Is sy gemeener-hand den Teems weer op getegen
Om daer noch eens een kans te waegen en te ſien
Of haer de Luck-godin daer oock de hand wouw bien
Die meenigh dapper ſtuck den ſtouten uyt helpt voeren:
En nu was Londen en 't geheele Hof in roeren,
En wierd op de Rivier aen d'een en d'andre kant
Een groote meenighte van ſwaer Canon geplant
Om hem door 't ſchieten van weerſijdſe Bateryen
Voor verder intocht van den vyand te bevryen;
Oock deen sy meenigh ſchip neer zincken in het diep
Op datmen veel gevaers van vaſt te raecken liep
Door dit belemmeren en ſtoppen hunner ſtroomen
In dien men hooger op nae Londen wilde koomen
Dies vondt men beter met de ſchepen weer van daer
Te ſacken als de Vloot te brengen in gevaer
Daer sy voor enghten en ondiepten had te ſchroomen:
Men wende dan en heeft ſijn oude poſt genomen.
Hier tuſſchen was de Graef van Hooren 't zeyl gegaen
En quam uyt Holland met veel land-ſoldaten aen,
Waer op men dadelijck de krygſraed dee vergaeren
Om met de hulp van die daer verſch gekomen waeren
Yet groots en loffelijcks te nemen by der hand,
Dat ſtrecken mocht tot dienſt en eer van 't Vaderland.
Daer wierd beſlooten ſtrax nae Harwits toe te zeylen
Gelijck men daer voor heen de diepten had doen peylen
En meynde dat het Fort niet langh ſouw tegen ſtaen
Indien daer maer met ernſt geweld wierd op gedaen.

Men

Men zond dan ſchepen om 't Kaſteel te kanonneeren,
En volck aen land, dat met granaten, bylen, leeren
Tot ſtormen was voorſien, en had het ſcheeps-kanon
Sijn werck hier kunnen doen, daer 't nu niet reyken kon
Om dat men onder 't Fort niet nae genoeg koſt koomen
Door 't miſſen van het gat, het waere wegh genoomen;
Nu ſag men weynig kans, doch wouw niet henen gaen
Voor dat'er oock te land een proef wierd op gedaen:
Maer 't was daer ſo voorſien van wallen gragt en muyren
Dat men daer op geen ſtorm behoorde t'avontuyren.
De Graef wierd middlertyd van volck te voet te paert
Bevochten op ſijn poſt, die van hem wierd bewaert
Op dat de vyand niet van achtren in quam breken
Of de gelande van haer ſloepen mocht verſteeken
En duyrde dit gevecht, tot dat den avond viel
Wanneer de vyand weeck en Hoorn de pas behiel,
So dat hy, ſonder dat'er yemand wierd vernoomen
Die hem vervolgde, vry en veyligh is gekoomen
Met al het krygs volck en matrooſen aen het ſtrand
En weer nae Boord gegaen van daer men was gelandt.
Terwyl de Leeuw dus woedt en Engeland doet beven
Vond CAREL zich geperſt om ons de peys te geven
Eer dat men in ſijn Rijck noch verder inval dee,
Dies dee hy te Breda vervorderen de vree,
En 't lee niet langh of ſy wierd wederzyds geſlooten.
Wat voordeel heeft hy nu by deſe krygh genooten?
Bekleedt hy nu ſijn Troon met meerder majeſteyt
Nu 't weeskind om 't verlies van ſijnen vader ſchreyt,
De weeuw haer man beweent, die van haer zy genoomen
Gepreſt en weg gevoert ſy noyt weer t'huys ſag koomen?
Nu ſoo veel Chriſten-bloet op zee vergooten is
En 't dierbaer menſchen-vleyſch gegeten van de vis?
Nu hy geſien heeft, doe het aenquam op een duyren,
Dat hem dit kleyne land te water kon verduyren
En ſtaegh aen 't bouwen bleef en ſchepen braght in zee
Van meer getal en macht als 't oyt te vooren dee,

Daer hy in tegendeel geen vloot wiſt uyt te ruſten
Die machtigh was om ons te weeren van ſijn kuſten,
Veel min om ons te ſlaen, als of hy was beroyt
En Holland noch meer gelds in voorraed had als oyt?
Wy zyn dan wederom vereenight door de Vrede:
God geve dat de klingh mach roeſten in de ſchede
En dat de Vrede duyr, die wy van Engeland
Verkregen met de Lont en Sabel in de hand!
Hy doe de neeringen herbloeyen in de Steden
Die zo veel ſchade by dien ſwaeren oorlogh leden!
De koopman dryve weer ſijn handel over zee!
De viſſcher viſſche vry, ſo hy te vooren dee!
Hy neem in ſijn behoed de Leeuw der Nederlanden
Dat niemand door geweldt hem weder aen kom randen
Noch ſtooren in ſijn oud en deughdelijck bezit,
En 't algemeyne beſt zy onſer Heeren Wit!
Ghy die het Land bemint als goede Patriotten
En tegens al de macht van Britten, Yer, en Schotten
Den Staet gehandhaeft ziet, danckt Godt voor al en geeft
Hem alle lof en eer die ons behouden heeft!
Omhelſt met liefde die 't gemeene Schip beſtieren,
En ciert het zeegbaer hooft de Helden met Laurieren
Die onder 't hoogh geſagh der Staten van het Land
Dees loffelijcke Vree bevochten met de hand!

Op

Op de SPREUKE
CONCORDIA RES PARVÆ CRESCUNT,
dat is
EENDRACHT MAECKT MACHT,

Staende gehouwen in een Steen boven de poort van 't Geschut huys in den Hage aldernaeſt de Clooſter kerck, by de Contraremonſtranten feytelijck ingenoomen in 't jaer 1617. op den 9. July.

EENDRACHT MAECKT MACHT, ſeyt deſe Steen,
En 't heeft ſijn reen:
Want doet Geweld quam by dees Kerck
Doe wierd ſy ſterck.
Men (A) nam haer in, ſpyt Magiſtraet
Spyt Hof en Raed,
En braght aldaer met groot gewoel
Sit-banck en Stoel
En ſleepte ſteen en tegels aen
Op het vermaen
Der Hoofden, die den ſlechten trop
Vaſt hitſten op

A. De Gecommitteerde Raeden van de H. H. Staeten van Holland ſchreven aengaende het inneemen der Clooſter-kercke een Brief aen de reſpective Steden in date den 10. July 1617. waer van dit volgende een Extract is:

Mijn Heeren *Eenige dagen gerucht gegaen zijnde dat de Gemeynte van de Gaſt-huys-Capelle van meyninge waren de groote Kerck op Sondagh te ſayſeeren &c is het gebeurt dat giſteren morgen vroegh in den dageraet eenige van de ſelve Gemeynte van de Gaſthuys-kerck heur hebben weten te vinden in de Klooſter-kercke ende daer in doen brengen een Predick-ſtoel en verſcheyde ſit-bancken ende daer op haere byeen-komſte gemaeckt, doende in de ſelve des voormiddags deur heuren gewoonlijcken Predikant ende 's naemiddags door eenen anderen in de ſelven prediken, ſonder daer toe van ons ofte van de Magiſtraten van den Hage conſent verſocht, veel min bekoomen te hebben.* Ende ſoo deſen by veelen &c.

En preſen haer dat ſy (quanſuys)
Voor Godes huys
Dus yverden met ziel en lijf,
So man als wijf.
'T was langh genoegh door 't ſlick getreen
Nae (B) Ryſwijck heen:
Tot (C) Enoch Much was 't huys te kleyn
Voor het Gemeyn:
De Gaſt-huys-kerck was oock te naeuw
Voor 't ſwart en 't graeuw.
Een vreemden hoop meeſt Brabands goed
En ſulck gebroed
Was hier in 't ſpel, en geuſde weer
Gelijck wel eer.
Men voerde (D) Swalm, en (E) Godefree
Van Sierickzee,
En (F) toonde Wael, en (G) andre meer
Van Gommers Leer
Ter nieuwer Stoel: al bitter goed,
Vol gal en roet
Om borgeren en onderdaen
Te hitſen aen

(B) Als Roſæus, Contraremonſtrants Predikant in den Hage ſ van ſijnen dienſt was geſuſpendeert, liepen veele van ſijnen aenhang na Rijswijk te Kerck, niet tegenſtaende dat ſy in de Hage in de publike Kerk noch twee Predikanten an haer gevoelen hadden, *La Failje* ende *Lamotius*. Daer nae preeckte men ten huyſe van Enoch Much, boekhouder van Prins Maurits van Oranje, ende daer nae wierd haer de Sacraments-gaſthuys-kerke toegeſtaen. Deſe die haer a'dus affonderden van de andre Contraremonſtrants geſinde (die in de publijke kerke hare predikanten bleven hooren) waren veel Brabanders en vreemdelingen, ſoo de hoofde als de gemeyne luyden, gelijck dat in den Hage noch wel bekent is, ende noemden zich de doolerende Gereformeerde Kerck, ende maekten, als voor aengeweſen is, zich meeſter van de Cloſter-kerck daer men doen ter tyd het gheſchut van 't Land in goot.

(C) Boekhouder van de Prins. (D) *Henricus Swalmius*, Predikant in oud-Beyerland. (E) *Godefridus Udemans*, Predikant toe Zierikzee. (F) *Antonius Walæus*, Predikant tot Middelburgh. (G) Onder andere oock *Iohannns Bogermannus*, Predikant te Leeuwaerden in Vriesland ende naemaels Preſident van de Synode te Dordrecht.

Om

Om niet te doen 't geen d'Overheyd
Gebiedt of ſeyt.
Van Leyden kreegh ſy groten loop:
Een ſuyvren hoop
Van Vlaemingen en meenigh Wael
(Al rot en kael)
Teegh ſondaghs heen nae 's Graeven-haegh
Elck even graegh
Om, ſo daer wat te plundren viel,
Met lijf en ziel
Te ſtryden voor het recht geloof
Op hoop van roof,
En daer de grootſte huyſen ſtaen,
Te vallen aen
En taſten toe in kiſt en kas
In beurs en tas.
Strax (H) quam hier mee de Prins te Kerck
En ſtyfde 't werck
Met het Rapier. Toen kreegh ſy kracht:
EENDRACHT MAECKT MACHT.

Op de ſelve Spreucke:

DAer men 't Geſchut te gieten plagh
Daer quam de Godſdienſt in verdragh
Met Vrouw (1) Belloon. Dees ruymd' haer huys,
Beſwalckt, beroockt, vol ſtof en gruys,
En d'alderſuyverſte Godin
Nam hier de Kerck van Morsbel in:
Die kreegh weer nevens haer een plaets.
Sints waeren ſy de beſte maets

(H) Sondags nae het ſayſeeren van de Clooſter-kerke hoorde de Prins van Oranje de Predicatie die Uytenbogaert dede in de Franſche Kercke op 't Hof ende voegde ſich Sondags daer aen by die van de Clooſter-kercke, die ſeer toenam zedert dat ſijn Excellentie ſich openthijck aen die zyde verklaert had, nae hem treckende het gantſche Hof ende veele andere, die Officien hadden of ſochten, ende doorgaens daer wilden gezien zijn.

(1) De Godinne des oorlogs en ſuſter van den Krijgs-god Mars.

En boon malkanderen de hand
So dat den Advocaet van 't Land
Geraeckten vaſt op 's Princen woord:
De beſte Stuurluy over boord
En Broer Armyn met kar en ſchuyt
Nae (K) Waelwijck toe, ten landen uyt.
Toen woonden Iſräel alleen:
Danck heb de Spreuck van deſe Steen.

OP HET AFVALLEN
van
MADAME LOUYSE
Princeſſe van Boheemen.

DUs kijſt de Gommeriſt:
Vrouw Loodwijck is Papiſt,
Een van ons ſchoonſte ſchaepen!
De Duyvel hael de Paepen,
Die uyt de waere Kerck
Tot Miſſ' en guychel-werck
En ongeſonde weyen
Gods lammeren verleyen.
Dient ſulcx te zijn geleen
By Kerck of Overheen,
En valt men niet aen 't bannen
Van wyven en van mannen
Die ſo een ſtuck beſtaen,
Die moederen verraen
En dochteren bepraeten
Dat ſy de Kerck verlaeten

(K) De Predikanten der Remonſtrantſche Partye, die te Dordrecht geciteert, ende daer nae aldaer gearreſteert waeren, wierden nae het eyndigen des Dortſchen Synodus in den Hage gebracht, ende geweygert hebbende te teykenen ſekere Acte van Stilſtandt van daer nae Waelwijck gevoert, zijnde een Dorpje gelegen in de Langeſtraet.

En

En tyen op de loop
Uyt ingebeelde hoop
(Die men haer weet te geven)
Van haeſt te zijn verheven
En tot gebiedt en macht
Eer langen tyd gebracht
In Cloofters en Conventen,
Daer Landen zijn en renten?
Maer ſo hy recht den grond
Van ſijn geloof verſtond
Hy had niet veel te klaegen.
'T gaet al nae Godts (G) behaegen
Soo 't hem wel eer gevil.
Hy heeft een dubble wil:
Een, die hy openbaerde,
Een die hy niet verklaerde:
Deeſ' is 't waer nae het al
Dat is of weſen ſal
Geſtiert werd en gedreven,
Den eenen tot het leven,
Den andre tot de dood,
Gelijck hy dat beſloot
Van aller eeuwigheden
Om geenerhande (H) reden,

(G) *Iacobus Triglandus* in de Verdedingh van de Leer &c. pag. 174. ſeyt: Gods wil werd onderſcheyden in *eene verborgene of de wil ſijns welbehagens*, die altyds volbracht werdt, ende *eene geopenbaerde*, waer nae wy moeten leven &c. daerom al doet de menſch, ſo dickmaelsals hy ſondigt, het geene Godt wil nae ſijne *verborgene wille*, die ten hoogſten rechtvaerdig is, ſo is hy evenwel niet te verexcuſere, om dat hy doet teghen de *geopenbaerde wille*.

Rippertis Sixti: In de H. Schrifture werdt ons aengeweſen het onderſcheydt tuſſchen Godts *verborgene wille*, die altijds noodſaeckelijk volbracht werdt ende ſijne *geopenbaerde*, die de menſchen dickwils overtreden.

(H) *Paræus op het 9. Cap. tot den Romeynen*: Den eenen is lief ghehad en verkooren ende den anderen gehaet en verworpen, geen van beyden op eenige hoedanigheden, maer alleenlijk uyt het loutere wel-behagen Gods, die den eenen verkoor en den anderen verwirp.

Al-

Alleenlijck maer om dat
Hy daer ſijn luſt in had.
Van die hy heeft verkooren
En gaet'er geen verlooren,
Oock rijſt'er niemand niet
Van die, die hy verſtiet.
Men kan Godts lieve kinderen
Verleyden noch verminderen,
En, (1) ſchoon ſy in den ſchijn
Van hem geweecken zijn,
So ſal nochtans van allen
Niet een geheel vervallen
Maer ryſen uyt den val
Eer dat hy ſterven ſal.
Hoe grof de ſchaepen dwalen
Godt ſal ſe weder halen.
Des, ſo 't hem heeft behaeght
De Koninckliycke Maegd
Op deſe Rol te ſchryven,
Sal ſy behouden blyven.
Wie (K) treckt haer uyt ſijn hand?
Wie neemt haer 't ſeker pand

Calvinus in ſijne Franſche Inſtitution in't derde boek, 23. cap. de negende afdeeling, Nous n'aſſignons point d'autre cauſe de cela que *ſon bon plaiſir*.

(1) *De Contraremonſtranten in de Haeghſche Conferentie pag.* 286. Die in Jeſu Chriſto door een waer geloof zijn ingelijft &c. al kunnen ſy in ſwaere ſonden vallen, ſo is het nochtans ſeker dat ſy het ware geloof niet gantſchelijck noch eyndelijck ſullen verliezen. Het fondament van de Volherdinge beſtaet in het onveranderlijck Beſluyt &c

Dammanns van de Volhardinge, pag. 169: Die verkooren is kan noch eyndelijck noch gantſchelijck afvallen.

Mehnius in den Ancker der Zielen, pag. 135. De kinderen Godts, ſchoon gevallen in alle zonden die Salomon gedaen heeft, werden altyds bekeert voor haer ſterfdagh.

(K) Volgens den Lofzaagh van *D. Bernardus Buſſchof*, eertijds Predikant van Oyc in Gelderlandt ende naemaels tot Utrecht.

Dat

Dat duyvel, dood, noch (L) zonde
So ſterck ſal zijn bevonden,
Noch Antichriſt, noch Paep,
Dat hy een Chriſten Schaep
Souw eyndelijck verleyden
Of van ſijn liefde ſcheyden:
Godt voert hier ſijn Beſluyt
(M) Onwederſtandlijck uyt.
Doch is ſ' in 't Boeck van 't Leven
Gerolt noch ingeſchreven,
Maer is ſy van 't getal
Dat nimmer ryſen ſal,
So weet dat oock in deſen
Sijn (N) wil volbracht moet weſen:
Daer 's geen behoudenis
Voor die verworpen is.
Wat heeft hy dan te kyven
Op Paepen en op Wyven
Door wien deeſ' edle Ziel
Tot Mis-geloof verviel

(L) *Dammannus van de Volberdinge pag.* 20: Niemand ſal haer nemen noch kunnen nemen uyt myne ende mijns Vaders handen. Niemand? ergo noch de duyvel noch de zonde.

Pag. 193. Ick ſegge dat de geloovige om haere zonden niet en kunnen van de liefde Godts geſcheyden werden.

(M) *Smoutius Concord. pag* 9. *van de Voorreden:* Veel minder ſullen wy ontkennen dat Godt haer treckt door eene almachtige werkinge, die ſy noch willen noch kunnen, noch kunnen willen wederſtaen.

Geſel. fol. 77. *Spec.* De genaede waer door Godt het gelove en bekeeringe in den menſche werckt geſchiedt door eene onwinnelijcke en onwederſtandelijcke inſtortinge.

(N) *Trigland. Declar. pag.* 114. Wy belyden en leeren dat alle goddeloozen door de goddelijcke voorſichtigheyd alſo werden geſtiert dat ſy anders niet en kunnen doen als het geen dat Godt door ſijnen eeuwigen en onveranderlijcken raed beſloten heeft.

En

En liefde van Conventen?
Godt beſight (o) inſtrumenten
Waer door hy dit Beſluyt
Oock werckt onfeylbaer uyt.
Dit zîjn gedreve bylen,
Dit zijn (p) geſchoote pylen,
Die ſonder tegen ſtaen
Nae haere doele gaen.
Als 't hack-mes is geheven
So kan 't niet tegenſtreven
Maer houwt en kerft en klyft
Nae dat de hand het drijft.
(q) Dit is de ſuyvre Leere
Van 't Iſräel des Heere.

Op

Het toelaten der Remonſtrants-geſinde

tot de gemeynte der Contraremonſtranten.

WAt is Broer Gommer bly en mooy
Met ſchurfde ſchaepen, die de kooy
Van Broer Armijn verlaeten,
Niet om een Leer van beter keur

(o) *Beza tegen Caſtellio* Godt werckt alſo door die inſtrumenten dat hy niet alleen toe laet dat ſy wercken of yet doen of dat hy alleen de uytkomſte ſoude beſtieren: maer dat hy haer oock verwekt, drijft, beweegt, regeert, jae, dat het aldermeeſten is, oock ſchept, op dat hy door haer ſoude te wege brengen het geen hy voorgenomen heeft.

(p) *Rennecher. in Catenaaurea*; De booſe menſchen werden door Godts heymelijckt hand of geweld, als met een koorde die verborgen is, buyten haer weten geſtiert tot een eynde welcke hun onbekent is, niet anders dan de geſchoote pyl het doel treft, derwaerts ſy van den Schutter geſchooten is, ſonder dat ſy daer van eenigh gevoelen of wetenſchap heeft.

(q) Het gevoelen van de gereformeerde Kerck aengaende de Goddelijke Predeſtinatie ſo dat ons werd voorgeſtelt van *D. Gaſparus Streſo* in ſijn Boeckje, genaemt Voorbeelt der Geſonde woorden of Gronden der Saligheyd, pag. 66. in eene Vrage ende een rond Antwoord daer op.

Maer

Maer om dat Gommers Kerck de deur
Tot ampten is en ſtaeten!
Hy pronckte vry met deſe kaf:
Maer, lieve, ſegh wat valt'er af
Te ſeggen of te roemen,
Als dat men 't liefdelooſe werck
Der oude Leeraers van ſijn Kerck
Door jonger ſiet verdoemen?
Hy laet nu den Arminiaen
Met hem aen 's Heeren tafel gaen
Behoudens ſijn gevoelen,
Dat men voor doodlijck heeft verklaert.
Toen 't Kercke-gilde was vergaert
Te Dordrecht op den Doelen.
Mocht Bogerman, de Preſident
Van 't heyligh Synodael Convent,
Weer openen ſijn oogen,
En ſien eens uyt het graf van daen
De Ketters daer mee zitten aen,
Hoe vond hy zich bedroogen!
Sagh Trigland op, die ſtracke ziel,
Die van Verdraegen niet en hiel
Noch van te Tolereeren,
Maer maeckte 't heylſaem (p) Staets-beſluyt
Van Modereeren lelijck uyt
En ſchold 't voor Moddereeren:
Sagh menigh ſuyver Predikant
Die nu wat diep leyt onder 't zand

(p) De Reſolutie der Heeren Staten van Holland tot den vrede der Kerken genomen in den jare 1614. waer van J. Caſaubonus in ſekeren Brief aen Grotius aldus ſchreef: *De Edicto Illuſtriſſimorum Ordinum, quod nuper miſſi, agi accuratè cum Rege Sereniſſimo, cum D. Archiepiſcopo, cum alijs præſtantis doctrinæ Præſulibus Et Rex & omnes qui legerunt conſilium vehementer & probarunt & laudarunt &c.* noemt het oock aldaer *ſaluberrimum conſilium, quod neque duntaxat Rex & alij viri graviſſimi probavere ſed & formulam ipſam juſſu Ordinum conceptam &c. pag.* 278. ſo de brieven van Cauſabonus uytgegeven zijn van *Ioannes Gronovius.*

Van

Van ſijnen nae-zaet geven
Het heyligh brood, den beker wijn
Aen die t gevoelen van Armijn
Bekent zijn aen te kleven:
Sy riepen och, wat ons gebeurt!
Ons kuuren werden quaed gekeurt
Van ons Naekomelingen.
Wy kerfden daedelijck en ſneen
En ſetten af, 't zy arm of been.
Sy gaen niet ſo wy gingen.
Wy leen geen vuyl noch ſchurft noch ſmet,
Maer hebben 't al in roer geſet
Om Iſräel te maecken
So gaef en zuyver als een glas
Dat daer niet onreyns onder was
Noch ſtreep noch gael in 't laecken.
Wy hebben ſtaegh gewoelt, gewroet,
En twiſt in Kerck en Staet gevoedt
Tot wy des Veldheers degen
Met menigh duyſend oorloghſman
(Volck, daer men waer mee ſeggen kan)
Aen onſe zyde kregen.
Doe ſpeelden wy het ſpel voort uyt:
De Schippers raeckten van de ſchuyt,
De kloeckſte maets gevangen:
Men gaf de ſchop aen d'oude Wet,
Daer wierden nieuwen ingeſet
En 't heck alom verhangen.
Broer Harmen moſt ter Preeck-ſtoel af,
En die geen ſekerheyd en gaf
Sich ſtil te ſullen houwen
Die bracht men heen nae Waelewijck
En joegh de herders langs den dijck
Met kinderen en vrouwen.
Men keurde al ons werck voor goed
En 't wierd verſegelt met het bloed

Van

Van (s.) Barnevelt, den ouwen.
Och, hoe geſegent was den dagh
Doe met een loffelijcke ſlagh
Dat hooft wierd afgehouwen!
Toen was er yver voor ons Kerck
Tot Vordringh van dat offer-werck;
Jooſt ree het paerd den beck af *Jooſt Geldemont.*
Om raſch te krygen by der hand
Een, die den Advocaet van 't Land
Een ſnee door hals en neck gaf.
So ſtreefden wy nae Godes huys
Door 't ſwaerd en allerhande kruys,
Niet dat wy ſelver leden:
Maer dat wy andre lyden deen
Op dat Godts Iſraël alleen
Den Tempel mocht betreden.
Maer, Bogerman, en wie ghy zijt,
Broer Gommer is de kaert nu quyt,
Hy kan ſich niet verlaeten
Op yſre mannen en geweer,
Ten gaet'er niet gelijck wel eer:
'T gezagh is by de Staeten.
Daerom gaet hy nu politijck
En ſtijft met ſulcke luy ſijn Rijck
Die wederzyds wat hincken,
En hy is, meynt hy, wel beraen:
Want quam die pekel hem t'ontgaen
Sijn Calfs-vleyſch ſouw haeſt ſtincken.

(s) Nae dat de Synode van Dordrecht op den 6. Mey des Jaers 1619. haere uytſprake in de Kerck aldaer openbaerlijck over de Remonſtranten ende haer gevoelen hadden gedaen ende haere Beſluyten en Canones afgeleſen; wierd de Heer van Oldenbarneveld, Raed ende Advocaet van Holland, daer nae op den derthienden der ſelver maent op het binnen-hof in den Haegh onthalſt.

Bedenckingen en Vraegen

Van

Een Lidtmaet van de ſuyvere waere Gereformeerde Kercke over het toelaten der Arminiaenen tot het Avondmael des Heeren, contrarie het gevoelen van D. Caſparus Streſo.

SO van Gods Voor-beſchick het ſuyvere gevoelen
(Dat men beveſtigt heeft te Dordrecht op den Doelen)
Een van *de Gronden is van onſe Saeligheyd*
Gelijck *het Voorbeeld der geſonde woorden* ſeyt,
Dat Streſo in den Haegh ons eertyds heeft gegeven,
En by de ſuyverſte volmondigh is gedreven:
Indien de Leeraers, die gevoelden met Armijn,
Met recht van Stoel geſchopt en uytgeworpen zijn:
Indien ſijn volgers van het leven zijn verſteken
En van de Gronden van de Saeligheyd geweken:
So den Arminiaen in ſulck een dwaelingh ſteeckt
Die alle broederſchap en vrede-banden breeckt:
So kan ick niet bevroen hoe ſuyvre Predikanten
Het Nachtmael reyken uyt aen ſchurfde Remonſtranten,
So vraegh ick, hoe men aen des Heeren tafel laet
Een die 't gevoelen van Armijn niet af en gaet,
Hoe dat men STRESO ſal te vrede ſtellen kunnen
So wy der kindren brood oock aen de honden gunnen?
En hoe men weeren kan uyt Kerck-gebiedt en Raed
Die men benevens ons in de gemeynte laet?

HET

HET ADVYS
van
D. CASPARUS STRESO

Op de voorgaende bedenckingen en vraegen, vervaetet in seker geschrift, dat hy in het aennemen sijns Kercken-dienst in den Hage, gestelt, onderteykent ende den Kerkenraed aldaer overgegeven heeft.

ICk en sal niet gedoogen, so veel in my is ende gelijck als mijn gevoelen is, dat men de Arminianen aenneeme tot Lidtmaeten van onse Kerke ende ten Avondmael toelaete. De redenen, waerom ick dit niet en wil zijn twee, Ten eersten, om dat men het Avondmael hier door soude ontheyligen. Als ik yemand het Avondmael uytreyke so betuyge ik hem dat ick in hem niet en sie het welk my belet om hem het eeuwig leven absoluytelijk toe te seggen ende te verzegelen: Maer in de Arminiaenen sie ick groote dwaelingen, ende oversulx grove sonden, die sy niet en bekennen, ende mitsdien en kan ik haer niet absoluytelijk betuygen, dat daer niet in haer is 't welk haer belet salig te sullen werden, alhoewel ik het mag hoopen. Ten tweeden, als ik d'Arminiaenen ten Avondmael toelaeten soude, so soude daer door de waerheyd in 't hoogste perijkel gestelt worden. Want so men haer tot de Gemeynte wil toelaeten hoe soude men haer dan konnen houden uyt de regeeringe van de Kercke? Wat sal dat anders zijn, dan dat wy in den Acker des Heeren sullen neemen die onkruydt daer in zaeyen ende de Tarwe uytplucken souden? welck perijckel men ontgaet als men se buyten de Gemeynte houdt. &c.

Aen

D. CASPARUS STRESO

Op het voorgaende Advijs.

HEer Streſo, ydle ſorgh is goed in lee'ge huyzen
Laet Feuys vry wentelen daer 't zorgen niet en baet.
Wat mooght ghy, goede man, dees beuzelen bepluyſen
So 't al noodſaeckelijck nae Gods Beſluyten gaet?
So ghy bevroeden koſt dat (t) dingen, die daer ſtryden
Als wit en ſwart of als het licht en duyſternis,
Niet ſaemen kunnen gaen, ghy liet die ſorgen glyden
En hielt het met de leer waer in niet ſtrydighs is.

Noch wat aen den Selven.

GOds uytverkoore Kinderen
Kan niemand niet vermindren,
'T verworpene getal
Is oock ſo 't blyyen zal;
Wat hebt ghy dan te wercken
En weeren dat ter Kercken
Men geen Arminiaen
Ter Nachtmael laete gaen?

(t) D Streſo in ſijn Voorbeeld. pag. 68, 69. vind ſich gedrongen te bekennen *dat het onveranderlijck beſluyt van Godts Predeſtinatie en verſcheyde andere paſſages der H. Schrifture dingen zijn, die na het menſchelijck vernuft regel-regt met malkanderen ſtryden ende dat ſy te ſaemen niet en kunnen beſtaen.* Weet oock geen raed daer toe om die *over een te brengen* ende den ſtrydt wegh te nemen, maer ſeyt *dat het geloof ſich boven het vernuft moet verheffen* ende leyt het af met de Paepſche uytvlucht, die willen dat men tegen 't vernuft ende uyterlijke ſinnen gelove dat haer Mis-brood Godt is, en ſingen daer voor *Præſtet fides ſupplementum Senſuum defectui.* Wat ſoude men op dien voet den ſlechten lichtgelovigen niet wijs maecken.

Hoe

Hoe kan 't uw hert dan drucken
Dat yemand uyt mocht plucken
Den tarw en 't goede kruyd?
Hoe of dit ſaemen ſluyt?
Wat valt'er doch te vrezen?
Wilt niet bekommert wezen:
Uw hoopje lydt geen laſt.
'T zijn dingen die men taſt.
Wat ſchroomje doch of hoopje,
En wat perijkel loopje
Het geen ghy ſeght t'ontgaen
Wanneer ſy buyten ſtaen?
Ghy weet het van te vooren
Dat niemand gaet verlooren
Van die verkooren zijn:
Wat vreeſt ghy voor Armyn?
Die tracht een quaed t'ontvlieden
Dat noyt en ſal geſchieden
Om dat het niet en kan,
Is geen verſtandigh man.
Sal Duyvel Dood noch Zonden
So ſterck oyt zijn bevonden
Dat yemand een van all'
Uw volck verleyden zal:
Wat hebt ghy dan te vreſen?
Dit moet uw ancker weſen.
Is u Gods eygen hand
Niet een genoeghſaem pand?
Als ick dit gae bevroeden
So ſoud' ick wel vermoeden
Dat ghy ſelfs voor uw hooft
Uw leer niet en gelooft.

ARMYN aen GOMAER.

Gy lacht om dat ick weer een Lidmaet heb verlooren,
Een dapper man te *Hoof*, een ſtyl van mijne *Kerck*:
God had'er veel genoodt maer weynigh uyt verkooren.
De menighte was noyt het waere Chriſten-merck.

NOCH WAT

Uw God verwirp het grootſt getal van Adams kindren
En koos een kleynen hoop alleen maer voor de zijn
Wanneer ghy dan, Gomaer, mijn volckje ziet vermindren
So denckt, Gods kleynen hoop is 't hoopje van Armyn.

NOCH WAT

Ghy miſt een Konings kind en ick een Advocaet:
Was voor de mannen kans by my tot ampt en ſtaet
En waeren ſ' oock by u te hoopen voor de vrouwen,
Ick had den Advocaet, ghy de Princes behouwen

NOCH WAT

Officy-geuſen en geveynſde huychelaeren
Sijn wel den meeſten hoop die in uw kerck vergaeren:
So yder onbeſchroomt nae zijn gemoed mocht gaen,
Daer ſouw haeſt menigh banck en ſtoel in ledigh ſtaen.

NOCH WAT.

Dat men my zuyver noemd' en was voortaen geen wonder:
'T is al reyn ſpeck by my, daer loopt geen gort meer onder.
Mijn kerck is als een pot die vaſt haer ſelven ſchuymt.
Daer alle vuyligheyd te met werd opgeruymt.

NOCH

NOCH WAT:

Ghy zyt in ſuyverheyd by my niet te gelijcken,
Ghy ſlaet het alles aen wat van my komt te wijcken;
Het afval van de mijn ontfanghj' in uwe kerck:
Maer't afval, Gommer broer, valt ſelden ſuyver werck.

Voor
GOMAER aen ARMYN.

'T Is waer, ick lach, Armyn, om dat ghy hebt verlooren
Een wel eer vaſten ſtyl van uwe ſwacke kerck,
Maer ben bedroeft: ghy hebt een quade wegh gekooren
En niet gebleven in Gods waere Chriſten-merck

Indien het gaet ſo voort met uwe Adams kindren,
Waer van de botſte wil de alderwyſte zijn
So ſal uw kleynen hoop eer lange ſo verminderen
Dat hoop geen hoop ſal ſijn, waer blijft ghy dan Armyn?

Den blaeuwen Capiteyn en was geen Advocaet,
Hy wouw geen Raedsheer ſijn, hy had ampt, eer en ſtaet
Al eer hy quam tot myn, dit zocht oock niet ſijn vrouwe
En waerom hebt ghy die dan beyde niet behouwe?

'T is een hardneckigh volck en wilde Huychelaeren
Die met een vrye wil in uwe kerck vergaeren,
Sy willen alſo doen, ſy willen alſo gaen;
Maer God dee haeren wil wel eertyds ſtille ſtaen

Dat ghy ſoud ſuyver ſijn dat was voorwaer geen wonder,
Daer lopen by u noch al vry wat gorten onder,
Als die uyt uwen pot oock ſullen ſijn geſchuymt,
Gewis uw vuyligheyd word dan geheel geruymt

Dat ſal u zuyveren dat ghy niet ſult gelijcken,
Want alles wat ghy hebt ſal tot my koomen wijcken
En vallen in myn ſchoot, en ledigen uw kerck;
Uw' afval, Broer Armyn, maeck ick dan ſuyver werck

N. N.

Trooſt ende Onderrechtinge van

ARMYN aen GOMAER

Dat hy niet bedroeft behoeft te weſen ſo hy een quade weg (gelijck hy meynt) mochte gekooren hebben, ſlaende op ſeker versje van Gomaer aen Armijn, namentlijck,

Maer ben bedroeft, ghy hebt een quade weg gekooren.

UW God heeft ons geen keur van *weghen* willen geven,
Elck moet de zijne gaen gelyck als hy 't beſloot:
Nae ſijn verborgen wil werd yder een gedreven
Dees tot de ſaeligheyd en die weer tot de dood.
Hy wouw van eeuwigheyd ſijn (t) glory openbaeren
Waerom hy d'een verkoor en andere verſtiet:

(t) Het eynd en ooghmerck van de Predeſtinatie is de glory Gods, namentlijck, de glorie van genaede en barmhertigheyd in de ſaligheyt der verkoorene, ende de glorie van ſijne macht en rechtvaerdigheyt in de verdoemeniſſe der verworpene. *Piſcator Aphor. loco* 17

Sanchius van de Nature Gods: Oock hebben de verworpene over Godt ſich niet te beklagen maer veel eer reden om hem te bedancken, om dat hy niet tegenſtaende ſy ten bederve geſchickt zijn haer nochtans daer toe niet te vergeefs geſchickt of geordineert heeft, maer tot vele ende de alderbeſte eynden ende voornamentlijck tot ſijne glorie.

Gomarus diſput de Præd. theſi 106: Alhoewel het ten aenſien van het particuliere beſte voor de verworpelingen berer ware geweeſt niet gebooren als verdoemt te zijn, ſo is nochtans ten aenſien van het algemeyne beſte in de werelt het tegendeel beter dat het particuliere diene het algemeyne ende het Schepſel tot de glorie ſijns Scheppers.

Als

Als ghy dan deef' en die elck ſijnen wegh ſiet vaeren
So let maer op het eynd waerom dat ſulcx geſchiedt
Heb ick dan, Gommer broer, den quaden ingeſlaegen
Weeſt daer niet in *bedroeft*; ghy rydt het malle paerd.
God heeft zijn wil van my, 't gaet hem nae ſijn behaegen
En ſijne glory werd door my geopenbaert.
Ghy bidt dat Godes wil op aerde magh geſchieden:
Wat ſijt ghy dan *bedroeft* als die van my geſchiedt?
Want nae 't ge voelen van uw rechſt-gezinde lieden
(U) *So doet hy oock Gods vvil die doet dat God verbiedt.*

AENMERCKINGEN
Op het Versjen
En niet gebleven in Gods ware Chriſten-merck.

HEt waere Chriſten-merck wierd by u niet gevonden:
Leert, zey hy *leert van my dat ick ben zacht van moed Van herten nederigh; mijn juck is licht en zoet, Mijn laſt en valt niet ſwaer:* maer ghy hebt my verſlonden
En uwe broederen vervolght in goed en bloed,
Uw juck viel hard, uw laſt was ſwaer, uw hert vol roet,
Nu reykj' een doeckje toe voor 't bloên van onſe wonden
En neemt mijn afval aen, en gaet op ſachter voet;
Beſcheete kinderen ſijn nu al zuyver goed;

(U) Onder veele andere gereformeerde Leeraers ſeyt *Iac: Triglandus in de Verdedingh &c. pag.* 147. Soo dickmaels als de menſch ſondight ſo doet hy 't geen Godt wil met ſijne heymelijcke wille, die ten hoogſten rechtvaerdigh is.
Ripp. Sixti Predikant tot Hooren in ſijne Nodige Verantwoordinge pag. 236 Inde H Schrift werd ons aengeweſen het onderſcheyd tuſſchen Gods verborgen wille, die altyds noodſaeckelijck werd volbragt, ende ſijne geopenbaerde, die de menſchen veeltyds overtreden, ende pag. 241. De wil des goddelijcken welbehagens werd oock dan volbraght als de menſch tegens Gods gebod ſondight &c.

Of 't Speck wat gortigh is 't werd niet weerom geſonden.
Wat is dit voor een leeſt daer ghy dus ruym op ſchoet?
Is 't niet het ſwijn gekraeut, dat aen den wijngert wroet
En 't brood der kinderen geworpen voor de honden?

OP HET VERSJE.

Waer van de botſte wil de alderwijſte zijn.

GHy wilde een Arend zijn en in den Hemel klimmen
En weten hoe't daer lagh in Godes Voor-beſchick:
Ick hiel my laegh en vloogh beneden lanx de kimmen
Wie van ons wouw dan ſijn de wijſte ghy of ick?
Indien 't de wijſte zijn die niet en willen kijcken
In Godes Cabinet en ſijn geheymen Raedt,
Is 't oordeel tuſſchen ons gemackelijck te ſtrijcken
Wie dat het wilde zijn en wie 't was inder daed.

OP DE WOORDEN

En wilde Huychelaeren

Die met een vrye wil in uwe Kerck vergaeren.

IN mijne kerck, Gomaer, daer zijn geen huychelaeren
Het werden huychelaers als zy by u vergaeren.
By my en is geen hoop tot ampten of gewin,
Daerom en koomen daer gheen huychelaeren in
By u is kans om in de rammelingh te raecken
Om huys en huys geſin voorſpoediger te maecken;
Men vordert niemand die niet van uw volck en is,
Dies loopt'er veel by u ter preeken en ten dis,
En ſpelen, Aepje Nicht, wat hebt ghy ſchoonder jonghen?
So doen ſy ſomtyds mee al meeſterlijcke ſprongen.
Die met de wolven weet te huylen in het wout
Die kryght oock nu of dan een ribben of een bout.

Noch

NOCH WAT

Van de vrye wil ende de verdere woorden:

Sy willen alſoo doen ſy willen alſo gaen
Maer Godt dee haeren wil wel eertyds ſtille ſtaen.

GAf God de menſch een wil ſo moſt zy weſen vry
De wil en is geen wil ſo zy niet vry en zy.
So zy genoodſaeckt werd door 't goddelijck Beſluyt
Tot dief of deſe daed, ſo is haer vryheyd uyt,
En ghy, die 't goede doet, en hy, die 't quaed bedrijft,
Verdient noch loon noch ſtraf ſo zy niet vry en blijft,
En ſo en gaet men oock in 't geen men laet of doet
Niet ſo men wil, Gomaer, maer ſo men nodigh moet
Noodſaeckt uw God my tot het geen ick heb gedaen:
So is 't geen wonder dat mijn wil heeft ſtil geſtaen?

NOCH WAT

Mijn wil was goed, Gomaer, ghy hebt haer ſtil doen ſtaen,
Schrijft Gode dat niet toe; ick wouw de wegh in gaen
Van liefde, van verdragh, om niet van een te ſcheuren,
Ick wild uw broeder ſijn: maer 't mocht my niet gebeuren.
Ick moſt ter kerkən uyt, en ghy en ruſte niet
Voor dat uw booſe wil in alles was geſchiedt.

Voor GOMAER aen ARMYN.

'KLach niet, Armyn, om dat ghy nu weer hebt verlooren
Een dapper man te hoof, een ſtyl van uwe Kerck
Maer ben verheugt dat God nu aen ſijn uytverkooren
So mercklyck heeft getoont het waere Chriſten-merck.

Uw

Uw God ſcheydt geen getal, maer roept all' Adams kindren
En koos geen kleynen hoop alleen maer voor de zyn,
Wanneer ick dan uw volck alſo vaſt ſie vermindren
So denck ick, dit 's niet Gods maer 't hoopje van Armyn.

Ick mis geen Konings kind. noch ken geen Advocaet
Die van my gingh en quam op hoop van eer en ſtaet.
Het rechte Chriſti merck en gaf noyt ſulck vertrouwen
Die Chriſti niet en was wil Gommer niet behouwen.

Officy-geuſen, noch geveynſde huychelaeren
En maeckten noyt den hoop die in myn kerck vergaeren
Want die niet onbeſchroomt nae ſijn gemoed wil gaen,
Die blijft vry by Armyn en helpt de Geeſt weerſtaen.

Gelouterde Armyn, het is voorwaer geen wonder
Dat uw ſchyn-ſuyver ſpeck het gort kan houden onder,
En ſchoon ghy ſit en wacht tot dat uw potje ſchuymt
Het gort blyft in den grond, en 't goed ſpeck werd geruymt.

Ben ick in zuyverheyd by u niet te gelijcken,
Ghy ſloegt het eertyds aen dat van my quam te wycken
Het afval van de myn dat maeckt uw ganſche kerck.
Stinck 't afval in uw neus, ſo ſtinckt uw ganſche werck.

N. N.

AR-

ARMYN aen GOMAER

Of

Bedenckingen en Aenmerckingen

Op

de voorgaende Vaerſen van

GOMAER aen ARMYN.

OP DE WOORDEN

'K lach niet Armijn, hebbende in de voorgaende Vaerſen geſeyt: *'T is waer, ick lach Armijn.*

'T Is waer ick lach, ſeyd ghy, *om dat ghy hebt verlooren*
Een wel eer vaſten ſtyl van uwe ſwacke kerck: [ren
Nu ſegt gy 't tegendeel van 't geen gy ſeyd te voo-
Te ſeggen, lae en Neen, is dat der wijzen merck?
Was 't eerſte waer, ſo moet het twede zijn gelogen.
Verblinde Gommer broer, ghy praet vaſt in en uyt.
Maeckt op een ander tyd, ſo 't is in uw vermoghen,
Dat niet alleen uw rijm maer oock uw reden ſluyt.

OP DE WOORDEN

Maer ben verheught, hebbende in voorgaende Verſen geſeyt: *Maer ben bedroeft.*

Daer ſeyde ghy *bedroeft*, en hier *verheught* te wezen.
Bedenckt of dit in ſchijn niet met malkandren ſtrydt.
Ghy ſijt alleen 't gheen wy van (x) twee verſcheyde lezen
Bedroeft en bly: ghy lacht en ſchreyt op eenen tyd.

(x) Twee Philoſophen, *Democritus* en *Heraclitus*, waer van den eene 's werelds doen geſtadigh belachte ende de ander beſchreyde.

Mijn

OP DE WOORDEN

Uw God ſcheydt geen getal, maer roept all' Adams Kinderen.

Mijn God, de goede God, ſprack van geen voorbeſchicken,
Maer riep door zijnen ſoon, Komt *altemael* tot my
Die moe zijt en belaen, en ick ſal u verquicken.
Hy ſcheyde gheen getal, maer ſtelde 't yder vry.

OP DE WOORDEN

Het ware Chriſti merck, Het rechte Chriſti merck.

Ghy ſpreeckt van Chriſti merck, van 't waere van het rechte:
Maer wat voor mercken zijn 't ſijn 't wettige, ſijn 't echte?
Had de Princes die niet? heeft die den Advocaet
Die mijne kerck verliet en nu in d' uwe gaet?
Toont God die merckelijck nu aen ſijn uytverkooren?
So wild' ick die van u wel eenſjes ſien en hooren.

OP DE WOORDEN

Geveynſde Huychelaeren.

SOo 't merck der Huychelaers op yders voorhooft ſtond
Wie weet hoe veel m'er niet in uwe kerck en vond?
Sy maeckten wel een hoop van die by u vergaeren
'T is daer ſo ſuyver niet als ghy wel derft verklaeren
Ghy ziet ſo naeuw niet op wat huychelens. Gomaer,
Die ſelver uwen Godt maeckt tot een huychelaer,

Die

Die de verworpene doet (y) uyterlycken noden
Die hy niet geven (z) wil 't gheen haer werd aengeboden
Om dat hy over haer het tegendeel beſloot
En (a) onveranderlijck haer ſchickte tot de dood,
Die roept Ieruſalem, Ieruſalem, ghy ſnode
Die de Propheten doodt en ſteenight mijne boden,
Hoe dick heb ick gewilt uw kinderen by een
Vergadren als een Hen, of hy bewoogen ſcheen
Met luyden, (b) die hy had verordent en geſchaepen
Tot doôn en ſteenigen der uytgeſonde knaepen.

OP DE WOORDEN:

Het afval van de mijn dat maeckt uw gantſche Kerck.

GHy had geen kerck alleen, ick had daer oock te leeren
Ghy zette 't nae het Diep in het Predeſtineeren,

(y) *Donteklock tegen Caſtell. pag.* 121. So kan men daer uyt, dat Chriſtus alle menſchen tot hem roept, niet beſluyten dat Gods wil en ooghmerck is dat alle, die ſo geroepen werden, tot Godt koomen ende door Chriſtum behouden werden, alſo God aen alle het geloof (ſonder 't welke ſy tot Chriſtum niet en kunnen komen) niet geven wil.

De ſelve: Het is verre van Gods voornemen en oogmerck de verworpene, die geroepen werden, ſaligh te maken.

Iac. Trigl. Verded. pag. 152. Godt roept uyterlijck tot de ſaligheyd, dien hy door een eeuwigh en onvermydelijck beſluyt vaſt geſtelt heeft die niet te geven.

Piſcator tegen Schafm. pag. 143. Godt wil niet altyd 't geene hy te kennen geeft te willen.

(z) *Trigl. Verded. pag.* 140 So volght dan dat de verworpene niet bekeert werden om dat Godt niet en wil dat ſy bekeert werden.

(A) *Sanchius van de Nature Gods, pag.* 743. 744. Om dat de verworpelinge onveranderlijck is &c. ſo ſtaen wy toe dat de verworpene genoodſaeckt werden tot ſondigen ende verlooren te gaen, ja ſo genoodſaekt dat ſy niet en kunnen laeten te ſondigen en verlooren te gaen.

Marlorat. in ſijn Uytlegginge op Joh. cap. 15. *verſ.* 2. Die Godt voor de ſcheppinge der wereld verkooren heeft die kan niet verlooren gaen, en die geene die hy verworpen heeft die kan niet ſaligh werden al had hy al de wercken der Heylige gedaen. So onveranderlijck is dat Beſluyt.

Ick

Ick hiel het by de wal, en 't ſtond ons beyde vry
In d' openbaere kerck te preecken, u en my
Elck gingh ſo ver hy kon in Gods Predeſtinacy:
Die laegh gevoelen bleef die brack gheen Reformacy:
Maer ghy hebt eyndelijck u van my afgeſcheurt.
Ghy ſyt mijn afval dan, die my voor 't uwe keurt.
Ick hiel goe broederſchap en ben niet afgeweeken:
Ghy hebt in kerck en Staet het twijſt-vier aengeſteeken
En my van Stoel gejaeght daer ick niet af en viel
Dat was een werck dat ſtonck tot binnen in de ziel.

Op *Panſa.*

Al wat ghy, Panſa, ſots of ſondighs hebt bedreven
Dat ſchryft ghy 't Noodlot toe en ſchuyft de ſchuld op God:
Maer ſegh, wat ſtelde God tot richtſnoer van ons leven,
Sijn heymelijck Beſluyt of openbaer gebod?

I. de Decker.

Voor Panſa

Gods openbaer gebod zy 't richtſnoer van ons leven:
Maer heb ick 't niet gevolght wat is'er aen miſdaen?
De ſonden, die ick dee, daer ben ick toe gedreven
Door 't heymelijck beſluyt; dat kon ick niet ontgaen.

NOCH.

So God van eeuwigheyd heeft alles vaſt beſlooten
Wat in der tyd gebeurt, en voert hy 't krachtigh uyt
In die, die hy verkoos, in die hy heeft verſtooten,
So vind ick mijne ſchuld in 't heymelijck Beſluyt.

(a) *Beza tegen Caſtellio:* Wy bekennen waerachtigh te weſen dat God den geenen die 't hem gelieft heeft, niet alleen gepredeſtineert heeft tot de verdoemeniſſe, maer oock tot de oorſaecke der ſelve.

Fiſcat tegen Tawr pag. 87. De Verworpene zijn tot de verdoemeniſſe ende tot de oorſaecke der ſelve verordineert, ende geſchaepen om godloos te leven.

Maer

Maer, heb ick kunnen doen, heb ick oock kunnen laeten
Het geen my God gebood, en was mijn wil my vry
En niet van hem bepaelt: ſo heb ick niet te praeten,
Maer roep, mijn Heer mijn God, de miſdaed is by my.

NOCH.

Al wat de menſch of goeds of ſondighs heeft bedreven
Was 't nodighe gevolgh van elcks beſchooren lot:
Moet dan aen God den danck van 't goede zijn gegeven
Waerom oock niet de ſchuld van 't ſondighen aen God?

NOCH.

Ghy wilt niet dat ick 't quaed het Noodlot toe ſal ſchrijven:
Maer ſtiert God al ons doen nae 't eynd, dat hy beſloot,
So leert den uytſlagh van het quaed dat wy bedryven
Dat wy 't quaed moſten doen ſchoon God ons 't goed gebood.

NOCH.

De menſch werd ſo geſtiert van Gods voorſienigheyd
Dat hy niet doen en kan als ſo het noodlot leyt,
Als 't geen van eeuwigheyd God ſloot in ſijnen raed
Die onveranderlijck in ſijn Beſluyten gaet,
So dat der menſchen wil het krachtigh wercken van
Hem, die almachtigh is, oock niet ontgaen en kan:
Heb ick dan ongelijck als ick wat quaeds bedryf?
Dat ick het ſchuyf op God en op die kerf ſtock ſchryf?

Beſluyt van Panſa.

Het is gheen krancke kruck daer ick my op vertrouw,
Het is geen dary-grond noch veen daer ick op bouw,
Maer 't is de ſuyvre leer, de grond der zaeligheyd
Die 't land veel koſt' eer ſy te Dort wierd vaſt geleyt.

Aen den E. Ier. de Decker.

De Decker, wilt het my vergeven,
Ick c. ſchreef van dr ie en 't werdt'er ſeven
De rijm-pen meet ſomtyds wat ruym.
Maer vind ghy hier (in korſt noch kruym)
Dat u kan ſmaecken of vermaecken,
Het ſtaet u vry die bey te wraecken

I. Weſterbaen.

Aen I. Weſterbaen, Heer van Brandwijck.

WYd-beroemde Weſterbaen,
Danck heb Panſaes ſotternye
Dat wy op de leckernye
Van uw rijm ter feeſte gaen;
In wiens kruymen, in wiens korſten
Yet wat is dat manlijck ſmaeckt,
Yet dat bytende vermaeckt
Als de wel-gekruyde Worſten.
Maer 'k en hoop niet dat ghy giſt
Dat ick Stoiſche grillen queecke
Of in Zenoos ſchoenen ſteecke;
Neen, mijn Heer, dat waer gemiſt.
Neen; een Noodlot, dat ons willen
Een te groot geweld aen doet
En met kracht tot quaed of goed
Noodſaeckt, hiel ick oyt voor grillen;
'T waere Noodlot gaet heel zacht,
'T laet ons willen onbenepen;
'T houd van leyden niet van ſlepen,
'T leeft met hun, ſo (D) Juſtus acht;
Als het rad der vaſte vieren
Met die geen die leeger ſtaen,

(C) In een brief, van my hier nevens aen ſijne E. geſchreven.
(D) Lipſius in Conſtantia Cap. 20.

Die

Die 't met zich doet ommegaen
Sonder quetſingh hunner ſwieren;
'T handelt alle ſchepſel hier,
Nae ſijn ingeboore ſede,
En dien volgens menſchen mede
Als een recht-vrywilligh dier.
Legh ick t'huys in dit gevoelen
Wie vind dan met reden quaed
Dat ick Panſa of ſijn maet
Oock mijn punten doe gevoelen,
En dien ſondigenden ſot
Sijnen blaeuwen ſchild ontrucke
En van 't heymlijck Noodlot rucke
Tot het openbaer gebod?
Maer ghy ſchijnt voor hem te ſpreken;
Hoogh-geleerde Weſterbaen,
Dan 'k en treck het my niet aen;
Ick verſtae my op die ſtreecken.
Lamme, ſtramme, kreuple lîen
Heet men ſomtyds haeſe-winden;
Somtyds ſeytmen tot de blinden
Datſe ſcherp als arends ſien.
Uw verſchoonen is beriſpen:
Ghy en legt maer (dunckt my) toe
Om ſo met een dwerſche roe
Zenoos ſchole wat te giſpen.
Om recht-uyt en rond te gaen
'K acht dien treck voor fraey en aerdigh
En uw rijm-pen niet onwaerdigh,
Wyd-beroemde Weſterbaen.

I. de Decker.

Aen de E. Jeremias de Decker.

Nieu-geworve vriend, de Decker,
Die ick alſins even lecker

Even net en aerdigh vind,
'T zy ghy u aen maeten bindt
'T zy uw ſtijl is ongebonden:
'T ſtaet al op de ſelve gronden
Al wat maer een Noodlot ſtelt
('T gae of ſacht of met geweld)
Dat ons noodſaeckt om te willen;
'T zijn al eene en ſelve grillen,
Hoe geſchildert, hoe verblomt,
Hoe verkleedt of hoe vermomt,
Weet ghy wat ſy nu verſchillen
Die een Noodlot dryven willen
Dat ons noodſaeckt, maer de wil
Haere Vryheyd laeten wil,
Van die 't *Fatum* eertyds dreven?
Siet de (E) ſchriften, die noch leven
En getuygen van haer Leer;
Daer bevindt men hoe wel-eer
Onder haere Secten waeren
Die het *Fatum* wilden paeren
Met een vrye wille-keur,
Om door ſulcken achter-deur
'T ſlot en klem en kracht van reden,
Daer ſy wierden door beſtreden
En met ſwaer gevolgh belâen,
Met wat meerder glimp t'ontgaen.
Even doen ſy, die ons leeren
'T abſoluyt Predeſtineeren
Dat het al noodſaeckelick
Gaet nae Godes Voor-beſchick
Dat men niet en kan ontvlieden,
Daer het al nae moet geſchieden
So 't van aller eeuwigheyd
In ſijn raed beſlooten leyt,

(E) *Seneca Natur. quæſt. lib.* 1. *Lipſius Phiſiol. Stoica lib.* 1. *diſert.* 14. *Gellius lib.* 6. *cap.* 11. *Cicero. de Fato.*

En

En daer nevens willen dryven
Dat nochtans de menſchen blyven
By een rechte vrye wil.
'T is Chryſippens oude gril
Die ſy koeſteren en queecken;
'T is in Zenoos ſchoenen ſteecken;
Hoe men 't wend' of hoe men 't keer,
'T is de rechte Stoiſche leer.

Voor Panſa

SChoon dat mijn wil gheweld noch kracht van 't Noodlot lee
Noch ſchryf ick 't Noodlot toe de ſonden die ick dee.
Noodſaeckt het noodlot ons, wat geeft het onderſcheyd
Of 't hard of ſachtjes gaet, of 't ſleept dan of het leydt?

'T ſal hebben andre klem wanneer men my beriſpt
Als 't Noodlot uyt de kerck, en ſchoolen is gegiſpt:
Want ick heb ſorgh noch vrees in 't geen ick doe of laet
So langh myn reekeningh op deſe kerf-ſtock gaet

Noch.

Het quaed dat ick begingh (ick wil het wel belyden)
Was tegen 't openbaer gebod van mijnen God,
Maer t' onrecht noemt ghy my een ſondigenden ſot
So ghy my toeſtaet dat ick 't niet en kon vermyden.

Dee ick 't noodſaeckelijck, was 't Godes wel-behaegen
Was 't ſijn verborgen wil, ſijn heymelijck Beſluyt,
En voerd' hy ſo in my ſijn goed-gelieven uyt,
Waerom verdien ick dan beſtraffingen of ſlaegen?

Seght ghy, Noch heb ick recht om u ſo wat te giſpen
Om dat ghy oock het quaed vrywilligh hebt gedaen

Ten opſight van den menſch : daer komt my 't recht van daen
Dat ick uw ſotterny en ſonden magh beriſpen :

So vraegh ick u, Als God mijn willen quam bepercken
Tot die, tot deſe daed, bleef mijne wil toen vry
Tot laeten en tot doen, en ſtond de keur aen my
En kon ick Gods beſluyt wel laeten uyt te wercken ?

Panſa aen Lipſius.

Sonder quetſen ſonder ſwieren
Doet het Rad der vaſte vieren
Met ſich, ſeght ghy, *ommegaen*
Andere die leger ſtaen.
Hier in zijn wy t'ſaemen even :
Beyden werden wy gedreven ;
Doen doch deeſ' in 't kort of langh
Oock haer eygen ommegangh :
Komt die 't hooger rad niet ſtooren :
Is haer dat niet ſo beſchooren ?
Doet ſe niet de Schepper gaen
Haer naturelijcke pa'en
Sonder haer de keur te gunnen
Van te doen of laeten kunnen ?
Gaet het even ſo met my :
Hoe is mijne wil dan vry ?

AEN PANSA

Op het voorgaende Punt-dicht van den E. Jerem. de Decker op Panſa.

AL wat ghy, Panſa, ſots of ſondighs hebt bedreven
Wyt dat op 't Noodlot niet, noch ſchuyft de ſchuld op God :

Hy

Hy, die u ſijn gebod tot richtſnoer heeft gegeven,
Waer nae ghy leven ſoud, weet niet van zulck een lot

Ghy bouwt onwyſſelijck op loſſe dary-gronden:
Ghy loopt bezyden 't ſpoor en heel den hemel mis:
Soeckt niet in Gods beſluyt de ſchuld van uwe ſonden,
Maer in uw eygen ſelf, daer die te vinden is.

'T zijn valſche meyningen, die ghy hebt ingezoogen:
Gheen Noodlot noodſaeckt u. Hy, die 't al roept en noodt,
Die ſtelt de komſt aen u en liet in uw vermoogen
Te (*) kieſen een van tween; het leven of de dood.

I. W.

AFSCHEYT
aen den
E. JER. de DECKER,

Nae het wederzyds verwiſſelen eeniger onſer brieven over het voorſz. ſijner E. Punt-dicht op

PANSA.

MYn Vriend, 't en luſt my niet dien acker meer te ploegen:
Kan ick in alles u ten vollen niet vernoegen
Ick neem geduld, en had ick my aen u vergiſt
Mijn oogh-merck evenwel was daerom niet gemiſt.

(*) *Deuteron.* 30. 15. Siet ick heb u heden vooorgeſtelt het leven ende het goede, ende de dood ende het quaede, en verſ. 19. Het leven en de dood heb ick u voorgeſtelt, den ſegen ende den vloeck: kieſt dan het leven, op dat ghy levet. *Jerem* 21. *verſ* 8. So ſeyt de Heere: Siet ick ſtelle voor uw aengeſight den wegh des levens ende des doods &c.

Ick diende my van uw Punt-dichtjen om te toonen
(Dit was mijn wit) hoe zich een zondaer kan verſchoonen
En wijſen van zijn hals de ſtraffe van het quaed
So 't al noodſaeckelijck nae Gods Beſluyten gaet.
Ick had het oogh op die, die zulck een *Noodlot* drijven
En niet beſchroomt en zijn te zeggen of te ſchrijven
Al 't geen dat *Pauſa* ſtelt daer hy zich uyt verweert
En krachtigh, zo my dunckt, zijn zeggen *concludeert*:
Hoe dat men hem de ſchuld van 't quaed-doen niet kan geven
Indien hy daer toe werd genoodſaeckt en gedreven
1. Door kracht van Gods Beſluyt, en't quaed dat hier geſchiedt,
2. Gods wil is en Gods werck ſchoon hy 't den menſch 3. verbiet.
Hier (dunckt my) heb ick u aen mijne zy gekregen,
Maer trof die pijl u niet, daer was niet aen gelegen:
Als de Concluſy maer, die daer uyt wiert gemaeckt.
Stond kant en vaſt zo had ick mijnen Doel geraeckt.
Schoon ick my dan aen u vertaſt had of vergrepen,
Waert ghy van 't volck niet daer 'k mijn ſtijl op had geſlepen,
Dat dee niet tot de zaeck: Ick raeckte die ick moſt
En daer ick 't oogh op had eer ick mijn ſchoot begoſt.

1. *Piſcat.* tegen de *Dupl. van Vorſtius pag.* 87. *Door de kracht van Gods Beſluyt* geſchieden alle zonden noodſakelijck *pag.* 88. *Vi decreti divini efficitur quicquid fit a creaturis. pag* 150. *Omnia quæ fiunt (ac proinde atrociſſima quoque ſcelera) fiunt ex decreto Dei.*

2. *Sanchius in Miſcell: pag.* 428. God werckt alles in alles, niet alleen in de godtvruchtige maer oock in de goddeloose.

Gratianus Civilis in Semipelag: Grotii pag. 16. *Nihil habet abſurdi, Deus vult & facit nos peccare.*

Iac. Trigl. in de Verded: pag. 72. *Godt wil en maeckt* dat de goddeloose in haere begeerlickheden leven.

3. *Lamb. Danæus Iſag. part:* 4. *pag.* 149. *Evenit igitur ex Dei ipſius arcano decreto id, quod tamen præter & contra manifeſtam ejuſdem Dei voluntatem erat.*

Dock

Doch was't een miſ-verſtand en wilt ghy daer by blijven,
Dit voordeel dee 't ons weer: Het gaf ons ſtof tot ſchrijven,
Het heeft ons wederzijds doen ſcherpen pen en geeſt
En geen onwaerdigh perck van worſtelingh geweeſt.
't Heeft my doen openen wat uwe Leeraers drijven
Daer ghy ter kercke gaet Hoe klaer zy alles ſchrijven
Daer ick voor *Panſa* zijn Replijck op had gebouwt:
Ter Kercke, 3. *daer ghy u altijds by hielt en houwt*
Schoon ghy haer leer, ſo uw gemoed u doet belijden,
Met Gods rechtvaerdigheyd en goedheyd ſegt te ſtrijden
En dat zy ('t zijn, mijn Vriend, uw woorden, niet de mijn)
Gevolgen nae haer ſleept die *vreemd en grouſaem zijn.*
't Heeft u doen zien wat dat zy in haer hert gevoelen
Die nu wat huychelen: Hoe 't vonnis van den Doelen
By haer beſwooren is: *Wat grillen dat men queeckt.*
En hoe de *Gomariſt in Zenoos ſchoenen ſteeckt*
En dat ſy van Chryſip noch Diodoor verſchillen
Die nu een vrye wil en 't Noodlot paeren willen
En twee, ſo ongelijck, in een geſpan doen gaen
Gelijck wel eer van die Sophiſten wierd gedaen.
Maer hebben wy hier aen een potjen int verſchreven
En wat papier geſpilt, wat is daer aen bedreven?
4. Die dat verſchoonen wil heeft malle deerenis
5. Nu 't alles dicht en ſchrijft wat Klerck of Leekenis
Dees les heeft Juvenael ons over langh gegeven
In 't eerſte Satyr-ſchrift: De tijd, die wy beleven
Gelijckt de zijne wel-toen dichte man en maegd,
En waer is nu een hoeck die oock geen dichters draegt?
't Papier is 't aenbeeld van de wijſen en de zotten:
Daer moeten deckſels zijn voor Apothekers potten,

3. Dit zijn de Deckers woorden, die hy in ſijne brieven ſchreef.
4. —— *Stulta eſt clementia, cum tot ubique*
Vatibus occurras, perituræ parcere chartæ.
5. *Scribimus indocti doctique poemata paſſim.*

De Koome, de Drogiſt, de Kruydenier verlangt
Nae miſ-druck, daer hy weet dat niet veel gelds aen hangt.
Dat van geletterde en geleerde wert beſchreven
Is van de mot niet vry, die ſoeckt'er by te leven,
Eet blaen en letters op: de rat, de kleynder muys
Ontſiet haer ſchriften niet en kaptſe wel tot gruys.
Moet dan't papier vergaen, wie wil dan't zijn beklaegen?
Oock zijn de koſte kleyn die by ons zijn gedraegen,
En wat mijn tijd belangt, ick hiel hem wel beſteedt
Die ſomtijds hier op 't land niet veel te doen en weet.
Ick was in een gevecht, een zoet gevecht, getreden
Met eenen: daer ick wiſt dat rijm by was en reden
Daer niet getrocken wierd als maer een ganſe-veer,
Dat niemand krencken wouw in goed noch bloedt noch eer.
Doch om de ſteen, die nu in ruſt begint te raecken,
Niet weder levendigh of roerende te maecken,
So breeck ick af en legh de ſchrijf-pen uyt mijn hand,
Maer wenſchte noch wel eens om ſulck een miſ-verſtand,
Al ſouden wy noch wat papier daer aen verquiſten:
Niet dat ick ſoeck met u te knibblen of te twiſten
Dat is de meyningh niet) maer om wat oefeningh
Te krijgen op een nieuw door ſulcke worſtelingh
Die vree noch vriendſchap breeckt: Nu wil ick 't hier by laeten.
God geve, dat wy eens door 't hoogh geſagh der Staeten
De Kerck weer moogen zien tot eenigheyd gebraght,
Dat niet van Aron, maer van Moyſes dient verwacht!
Voorts zal ick deſen met mijn groetenis beſluyten,
En hebt ghy luſt te zien hoe ick hier leve buyten
't Gewoel van ſtraet en ſtad, ſo komt eens herwaerts aen,
De toegangh en mijn deur ſal voor u open ſtaen,

Daer

Daer gy ten eynde van 't Looſduyns gebergt zult vinden
(*Op Ockenburgh*) een man, die werck maeckt van zijn vrinden.
Een die, al ſcheenen wy in miſ-verſtand verwart,
Daerom niet liet te zijn uw vriend met al zijn hart.
Gelijck ick oock van u volkoomentlijck vertrouwe
Dien ick voor een van mijn oprechte vrienden houwe.
Al is ons kennis noch geen ſeven jaeren ouwt:
Sy is met kennis op een goede grond gebouwt.

GRAF-SCHRIFT
Voor
JEREMIAS de DECKER
Uytnemend Nederduytſch Dichter.

HIer ruſt *de DECKER*, die in net en aerdig dichten
Voor niemanden van al zijn Lands-luy had te ſwichten.
De Dood, ſchoon dat zy hem haer ſchicht in 't herte ſchoot
Moſt lyden dat hy bleef in 't leven nae zijn dood.
Hy leeft: maer in zijn Kunſt die eyndeloos zal leven
En hem een naem, die noyt kan ſterven, heeft gegeven:

PROSOPOPOEA
ad
AMSTELÆ NYMPHAS
In Obitum
IEREMIÆ de DECKER,

Pöeta cælebris, & cælibus, defuncti & ſepulti in magna ad Amſtelam Urbe.

AMſtelides Nymphæ, Deckerum hic flete Pöetam,
Qui nulli in Batavis arte ſecundus erat.
Ferte ſinu flores, manibus date lilia plenis
Oſſaque purpereis accumulate roſis,
Et tumulum vatis multis ornate corollis,
Queis Laurum innectat Cynthius ipſe ſuam;
Atque hæc, aut paria his, inſcribite verba ſepulchro,
Que legat in dura marmore poſteritas:
Deckeri cineres iſtâ conduntur urnâ,
Qui mel Pieridum deliciumque fuit.

Aliud

EPITAPHIUM

Eidem.

Qui lauros, quas Vondelius, quas Satrapta Muydæ
Atque alii Muſis promeruere ſuis,
Amſtelios inter vates ſibi vendicet unus,
Iſta Deckerus contumulatur humo.

VER-

VERTAELINGE
Der voorgaende Latijnſche verſjes.

Aen de
STROOM-GODINNEN
van den
AMSTEL
op de Dood van
JEREMIAS de DECKER

Voortreffelijck Dichter, Vryer geſtorven en begraven tot Amſterdam.

KOmt, Stroom-Godinnen van den Amſtel, en beſchreyt
De Decker, een Pöeet, die hier begraeven leyt,
De minſte niet van al daer Holland op magh roemen.
Komt, Nymfen, met uw ſchoot en handen vol van bloemen,
Maeckt rooſen-hoen en zet hem kroontjes op ſijn graf,
Waer toe Apollo zelf wel licht ſijn Lauwren gaf,
En doet dees woorden, of haer weergae, daer op ſchrijven
Of in een Zarck voor de Naekoomelingen drijven:
Hier onder deſe Steen daer leyt de Deckers as,
Die dapper in de gunſt der Dicht-Godinnen was.

GRAF-SCHRIFT
Voor den Selven.

Hier leyt de Decker, die alleen de Lauwren waerd is
Van al wat aen het Y door't dichten hoog-vermaert is.

GRAF-

GRAF-SCHRIFT
Van
Do. ARNOLDUS GEYSTRANUS,
In ſijn leven Bedienaer des Goddelijcken Woords in's Graeven-haghe, in de Vergaederinge der Chriſtenen die men Remonſtranten noemt.

Hier ruſt van Geyſteren, de leſte van die mannen
Die van haer kerken-dienſt geſet en uyt gebannen
En weer in 't land geraeckt men in een kercker ſloot
Daer zich de Macs en Wael looſt in der Merwen ſchoot,
Hy was een levend lijck, te Loeveſteyn begraeven,
Tot dat de trouwe God, die ſijn getrouwe ſlaeven
Uyt de gevangenis uyt boey' en banden redt
Hem over wal en gracht in vryheyd heeft geſet.
Sints heeft hy inden Haegh een langen tyd van jaeren
Des Heeren woord bedient daer Chriſtenen vergaeren
Die men Haer Leeraers nam toen men ter Stoel af dreef
Al wie het Dortſch beſluyt niet klax en onderſchreef.
Sijn arbeydt, ſijne deuchd ſijn vroom en vreed ſaem leven
Heeft onder ſijn gemeynt een goeden oegſt gegeven,
Maer had m'er oock het aerdſch en 't tydelijck gemaeyt
Hoe groot was het gewas van 't geen hy heeft gezaeyt!
Nu is zyn loop voleyndt, waer in hy noyt verflouden;
Hy heeft ſijn ſtryd geſtreen en het geloof behouden,
Voorts is voor hem de kroon des levens wegh gelegt,
Die God hem geven ſal als hy de wereld recht.

Een

Een ander.

GEyſtranus leyt hier in het graf,
Die onder ſijn getrouwe ſtaf
De Chriſten-ſchaepen plagh te weyen
Die men door 't Synodael Beſluyt
Dat men te Dordrecht heeft ge-uyt
Ontſeyde de gemeene weyen.
Die om 't geloof, daer hy voor ſtree,
Verdruckingh en vervolgingh lee,
En ballingh wierd, daer nae gevangen,
En in het Loevenſteynſche Slot
Voor eeuwigh opgeſlooten, tot
Dat God verhoorde ſijn verlangen,
Die hem weerom in vryheyd braght.
Hoe dat hy ſedert heeft getracht
Sijn pond tot voordeel aen te leggen,
Dat ſouw der Graeven Haegh, alwaer
Hy meer als ſes en twintigh jaer
Den dienſt betreen heeft kunnen ſeggen.
Daer hy van veele werd beſchreyt
Om dat ſy ſijn getrouwigheyt,
Sijn trooſt, ſijn leer, ſijn voorbeeld derven;
Die hy voor heenen heeft gelicht
En in ſijn uyterſte geſticht
Met lydſaem en godſaeligh ſterven.

Op

Op

Den Spiegel der barmhertigheyt Godts over den Boetvaerdigen,

Voorgeſtelt in de gelijckeniſſen des Verlooren Soons, uytgegeven, vermeerdert en verbetert door

JOHAN VERMUYDEN

Oud-borgermeeſter van Tholen.

HOe zich de goede God des ſondaers wil ontfarmen
Die ſijnen toevlucht neemt tot ſijn genaeden-throon
En den boetvaerdigen onfangt met open armen
Heeft Chriſtus ons vertoont in den verlooren ſoon.

De vaeder op zijn eyſch gaf hem zijn goed in handen
Dat hy een wijl daer nae by een vergadert heeft
En is'er mee gereyſt nae ver-gelege landen,
Daer hy in overdaed en welluſt heeft geleeft

Maer als hy 't altemael gelapt had door de billen.
Vertuyſcht vertuyreluyrt verſlempt, verhoerejaeght
En nu, berooyt en naeckt, niet meer had te verſpillen,
So wierd dat vreemde land met dieren tyd geplaeght

Het quam ſo ver dat hy gebreck begon te lijden:
Die hem voor heen ſijn goed ophilpen waeren doof;
Al valt den honger ſcherp en ſnijdt aen bey de zijden
Wat raed? zijn beurs is plat en hy heeft geen geloof.

Hy gingh dan heen en heeft ſich in den dienſt begeven
Eens borgers van dat land, die deſen naeckten bloed
Sond op zyn hoef daer hy de verkens heeft gedreven
En voor ſijn meeſter als een huyrelingh gehoedt

Hier

Hier hoopt hy (och, waer is de jonghman toe vervallen!)
Sijn hongherigen buyck te vullen met wat draf,
Met ſlechte verkens koſt, het ſlechſte vôer van allen:
Noch was'er niemand niet die hem wat buſtels gaf.
Maer als hy nu bedaerd' en by ſich ſelven naeder
Dees dingen overley, verzucht hy menigh werf,
En ſey, hoe menigh knecht in 't huys van mijnen vader
Heeft overvloed van brood daer ick van honger ſterf!
Ick wil ſtaen op en weer tot mijnen vader keeren
En ſeggen hem, Ick heb geſondight tegen God
En tegen u: ick kom my hier voor u verneeren:
Hebt deerenis met my en mijn ellendigh lot.
Ick ben niet waerd den naem van uwen ſoon te dragen:
Ick heb u niet ontmoet als een gehoorſaem kind:
Ick heb verdient te zijn verſtooten en geſlaegen:
Maer och, dat ick genae voor uwe oogen vind'!
Maeck my gelijck als een der minſten uwer knechten
Die om een kleyne huyr ſtaegh moeten vaerdigh ſtaen
Om 't geen ghy haer gebied gewilligh te verrechten.
Hy ſtond dan op, en is aldus nae huys gegaen.
Hy was noch verr' als hem ſijn vader heeft vernoomen
Die ſich in 't binnenſt van ſijn hert bewogen vond
En is hem te gemoet al loopende gekoomen:
Hy viel hem om den hals en kuſt' hem voor zijn mond.
Och! vaeder, ſey de ſoon, wilt my genaedigh weſen
Ick heb my tegen God en tegen u ontgaen:
Ick ben niet waerd uw zoon te heeten als voor deſen:
Neemt my voor eenen van uw' huyrelingen aen.
Maer ſiet: de goede man, in plaets van hem t' ontmoeten
Gelijck hy had verdient, riep aen ſijn knechten, houd,
Brenght hem het beſte kleed, treckt ſchoenen aen ſijn voeten,
Steeck hem aen ſijne hand een ringh van edel goud;

Haelt het gemeſte kalf: wy ſullen't flux gaen ſlachten;
Bereydt een goeden diſch; onſteeckt de beſte wijn;
Elck paſſe vlijtigh op en will' ſijn dienſt betrachten:
Wy willen eeten en al t'ſaemen vrolijck zijn:
Want deſe mijnen zoon is als van nieus gebooren,
Hy was al dood en is weer levendigh gemaeckt;
Hy is gevonden die te voorens was verlooren;
Die 'k meynde quyt te zijn is voor den dagh geraeckt.
Ghy, die u ſelven dan met ſonden vindt belaeden,
Doet boete, neemt uw wijck tot Gods barmhertigheyd
En volgt het Voor-beeld, dat u werd in deſe blaeden,
Van den godvruchtigen *Vermuyden* uytgebreydt.

4. Sep. 1660.

Aen den Heere van Bemmel

Voor mijn Pſalm-boeck.

Ontfangh dit kleyn geſchenck, mijn Heer, van mijne hand:
Een ſtaeltje van't vermaeck dat ick my geef op 't land:
Een Pſalm-boeck, daer ick hier wat tyds heb aen verdicht
Hoe wel niet heel om niet ſo 't yemand leert of ſticht.

NIEUW-JAER

Voor den Heere van Zuylichem.

MEn klonck op giſtren weer nae de gemeene meetingh
Een ronde ſchaeckel aen der jaeren langhe ketingh:
'T is heden Nieuwe-jaer nae 't ſetten van Gregoor,
Sints dat men meynde dat de Son in 't jaer verloor
Thien daghen reyſens nae de rekening der ouden.
Wy woonen daer ſy 't met de nieuwe Setters houden
En wyl ick in dit ſtuck gheen ſwaerigheyd en vind
Gae ick 't gemeyne pad en ben hier Paus geſind,

En

En volgens het gebruyck, dat wel genege menſchen
Malkanderen veel goeds op deſen dagh toe wenſchen,
So wenſch ick u, mijn Heer, een *ſaeligh Nieuwe jaer*,
Schoon ick my al verpraete of 't malle meetingh waer.
Was thans myn pen ſo vol van rijm-inct en van reden
Als 't hert wel overloopt van gôe genegentheden
Ghy ſoud mijn wenſch in 't breed hier vinden uytgeleyt:
Maer den verſtandigen is haeſt genoegh geſeyt.
Oock heb ick 't al geſeyt wat yemand ſtaet te wenſchen
God weet het beſt wat dat het beſt is voor de menſchen.
Hy gev' ons nae ſijn wijs en goddelijck beleyd
Niet dat tot vreugde ſtreckt maer tot de ſaeligheyd.

Noyt en koom voor u een Jaer
Dat ſo bitter zy en ſwaer
Als geweeſt is 't jaer voorleden,
Toen ghy wierd in uw gemoed
Om verlies van 't naeſte bloed
Door de droetheyd hard beſtreden:
Toen ghy nae van Godes hand
Aengetaſt in 't ingewand
Moſt in 't ſieck-bed leggen ſteenen:
Hy will' u op mijn gebeen
In gezonde lijf en leen
Een vertrooſte ziel verleenen.

Aen den ſelven.

Vir nobiliſſime,

CUm ex gravi morbo nuper decumberes non leviter tibi indolui, cui, non ita pridem improviſum chariſſimi filij tui funus paſſo, cum hoſte inteſtino eoque acerrimo & qui ita valetudinem tuam ſubruebat ut non levia aut ludicra peti ſed de tua vita agi diceretus, conflictandum erat. Erexit tamen mihi dejectum ex rumoribus

animum Dr. Liebergius quem ſubinde de ſtatu morbi tui percontabar. Nunc, cum hactenus te convaluiſſe intelligo ut in publicum prodeas, ſpero te propediem priſtina firmæque valetudini reſtitutum iri, quam ut diligenter cures pro amore & affectu erga te meo ſerio te monitum velim. Serenus hodie eſt dies; utere hujuſmodi aere. Craſſum autem ac nebuloſum, qualem heri & nudius tertius experti ſumus, fuge. Vitalibus enim & naturalibus partibus gravem illum, uti & mentis arci infeſtum eſſe qui ambigit, næ ille ſatis ſereno & defecato eſt cerebro; certè, non parum diſſentit a Medicorum filijs. Quia autem nunc dicenda bono ſunt bona verba die, ſcribebam ad te hos verſiculos, cum ad me venit noſter * * * (cui optimè quis mandet quod ad me rectè curatum velit) cum ingenti Pöematum tuorum volumine, quod ad me deferendum pridie ipſi traditum dicebat. Non aſpernetur ejuſmodi ſtrenam vel ipſe Imperator Caligula, *qui ineunte anno ſe illas recepturum edixit, ſeditque in veſtibulo ædium Calendis Iani ad captandas ſtipes, quas plenis ante eum manibus ac ſinu omnis generis turba ferebat*, auctore Suetonio. Quid tanto tuo muneri ripendam non habeo præter animum gratum. Vale, Ex Arenis meis Ockenburgicicis, ipſis Calendis Ianij cIↃ IↃ CLIX.

Aen den Heere van Brandwijck,

Uw hertelijcke Nieuw-jaers gift
Aenvaerd ick ernſtigh uyt de drift
Van ongeveynſde vriendlijckheden,
En wenſchte wel d'onſtelde leden
Van deſe noch niet vaſte hand
Te dryven op den ſelven trant:
Maer mocht de hand daer over leggen
De Rijm-pen ſouder neen toe ſeggen,
De Rijm-pen, ſo ſchoon uyt gedicht
Als ghy kunt giſſen by 't gewicht

U over-

U overdrongen, lieve Leſer,
Van ſes pond Rijms, den eerſten deſer.
Alree ben ick dit ſchrijven moe,
En wacht ghy meer ick denckt' u toe.

CONSTANTER.

3. Jan. cIↃ IↃ CLIX.

Aen den Heere van Zuylichem.

Is rijmen kunſt, en is kunſt licht te draegen
Wat heb ick dan van ſwaerigheyd te klaegen
Van ſes pond Rijms? oock wat ghy rymt en dicht
Is niet als geeſt, en geeſten vallen licht

3. January.

AFSCHEYD

aen

Joᵣ. LODEWYCK van MORLOT

Vry-Heer van Gyſſenburgh en Nieuw-kerck Erf-Waeter-graef van den Overwaerd &c.

OP't Elshout heeft de Neer en Over-waerd haer huyſen
En loozen in de Leck hun water door de ſluyſen:
Elck waeter heeft ſijn Graef en yder huys ſijn waerd,
Die op de Sluyſen paſt en daer ſijn poſt bewaert.
Men looze wat m'er wil: maer in drie heele daghen
Weet ick dat wy alhier geen water-loozingh zaghen
Als die wy ſelver dêen wanneer men ſo veel wyn
Op onſen boezem moel dat daer moſt ſluys-gang zijn
Mijn Heer en Neef, die ons ſo wel alhier onthaelde,
Daer 't niemand is geverght dat hy de waerd betaelde,
Wel vaere d' Over-waerd en ghy haer Water-graef,
Die ons hier hebt getoeft ſo reed'lijck en ſo braef.

So braef, om dat'er was goe dranck voor uwe gaſten
En puyck van viſch en vleyſch, ſo dat zy haer verbraſten:
So redelijck, om dat hier niemand meer en dee
In 't glas of in de Fluyt dan men vry willigh lee.
Nu danck ick u voor al uw Overwaerds onthaelen,
Maer in de Nederwaerd ſal ick mijn ſchuld betaelen
Met dier gelijcke munt van ſpys en Rijnſche wijn
Als wy van deſe Mey in Brandwijck ſullen zijn.

Geſchreven op 't Elſhout aen de Leck. den 4. Mey. 1657.

Aen

LIEVEN van KOPPENOL,

Uytnemend Meeſter in de Schrijf-kunſt,

die my op Ockenburgh quam aenſpreecken, met zich voerende op een Wagen een groote platte Kiſt vol van ſijne Kunſt, die hy my quam vertoonen, noemende de voorſz. Kiſt ſijnen Boomgaerd.

ICk wiſt niet of ick wel mijn ooghen dorſt betrouwen
Toen ghy my hier uw kunſt en ſchatten quaemt ontvouwen
Kunſt-rijcke Coppenol, wat ſagh ick op 't papier
Al ſchoonder letteren met menigh ſtrick en ſwier!
Uw ſchryf-pen weet ick nae haer waerde niet te loven:
Sy gaet mijn rijm-pen verr' en alle lof te boven.
Een ander kunſtenaer heeft wel ſijn weder gae:
Den uwen vindt men niet nae ick het my verſtae.
Wat rijmpjes evenwel zend ick op uw begeeren:
Om haer een plaetsjen in uw Bogaerd te vereeren
Indien van Ockenburgh hier uyt het ſchraele zand,
Yet waerdighs koomen kan om daer te zijn geplant.

Aen

Aen den Selven.

Het oude ſpreeck-woord ſeyt, ***De kunſt is wel te draegen***
Maer d' uwe viel wat ſwaer te tillen van de waeghen:
Ick ſpreecke van de kunſt die in uw ſchat-kiſt ſtack,
Die ghy hebt in uw' hand die draeght ghy met gemack.
Die kan met u den brand en water-nood ontvluchten,
En paſt op vyer noch vlam noch droeve krijgs-gerugten,
In ſchip-breuk ſwemt ſe met haer meeſter aen het land
Gheen vyand vreeſt zy meer als een verlemde hand,
Als krimp van zenuwen als booſe vinger-gichten
En kalck in kneuckelen en etter in gewrichten.
Den Hemel, Coppenol, will' u daer voor behoen
Op dat ghy uwe kunſt noch langen tijd mooght doen.

Aen den Selven.

Uw ſchatten, Coppenol, ſijn ſchatten van papier:
Sy hangen altemael aen maer een kooltje vyer,
Aen maer een motten-tand: Geluckigh is de man
Die zich een ſchat vergaert die niet vergaen en kan.

NOCH wat voor des ſelfs Boogaard,

Wat yemand van ons ſegg' is niet in ons vermoogen,
Maer wel, of 't geen hy zeyt is waerheyd of gelogen.
De nyd moet altyd op der vroomen wandel woen
Maer kan de deugd geen quaed met haere tanden doen.
Wat ſcheelt het of men ſich of loven hoort of laecken
Als men by zijn gemoed zijn doen weet goed te maken?
Wat geeft hem yemands lof, wat neemt hem 's anders blaem
Die by zich ſelven ſtaet ter goeder naem en faem?
Die zich onſchuldigh ken heeft nergens op te paſſen
En hoeft niet om te zien hoe dat de nyders baſſen.

Hy heeft een kopre zuyl, daer hy op ruſten kan
Die zich in ſijn gemoed keurt voor een ſuyver man.

NOCH WAT.

So u yet overkomt dat ghy niet koſt vermyden
Door uw voorſichtigheyd, wilt dat geduldigh lyden.
Gedult is goed verzet voor alderhande pijn
Is 't huyden lelijck weer, 't is morgen zonne-ſchijn.
Het is der menſchen lot ſomwijlen hier te treuren,
En ſelden ſal de vreugd ſo ſuyver ons gebeuren
Dat niet een vleckje van wat droefheyd haer beſmet.
Wel hem, die zich altyds houdt effen en gezet
Een, die zich niet verheff als 't hem voor wind en ty gaet,
Een, die de moed behout als 't weer hem in de ly laet,
En de veranderingh wel overwegen kan
Die in de wereld valt, is een geluckigh man.

NOCH WAT.

De wetenſchap ſteeckt in geen bed met pluymen:
Wie leeren wil moet vroegh de veeren ruymen:
Wie eert noch eght die heeft geen kans van g raen:
Wie dorſchen wil moet eerſt de ploegh doen gaen:
Wie niet en turft kan zich daer nae niet warmen:
Wie winſt wil doen die reppe hand' en armen;
Wie prijs begeert die ſtelle zich ter loop
Voor arbeyd heeft God alle dingh te koop.

Noch wat ſchrifturelijx voor des ſelfs. Boogaerd.

MATH. 23. Verſ. 27:

Wee u, ghy Phariſeen, wee u, ghy ſchrift geleerde,
Wee u, ghy huychelaers, ghy dubble, ghy verkeerde:

Ghy

Ghy ſlacht de graven, die van buyten ſijn gewit
En daer van binnen niet dan vuyligheyd in zit.

MATH. 5. verſ. 38. 39 40. 41.

Den ouden is geſeyt Oogh om oogh, tand om tand:
Maer ick. ick ſegh u, doet den quae geen wederſtand
En komt u yemand aen den rechter wangh te ſlaen
Biedt dien de ſlincker oock, ſoeckt alle twiſt t' ontgaen.
Wie met u vechten wil, wie uwen rock begeert
Geeft dien noch meer daer by; die u dwingt en beſweert
Een myl met hem te doen, wilt dien niet tegenſtaen
Maer in de plaets van een, twee mijlen met hem gaen.

MATH. 7. verſ. 1. 2.

En oordeelt niet op dat ghy niet geoordeelt wordt,
Het vonnis dat ghy geeft ſtaet u weerom te vreſen.
Uw wicht zy niet te licht, uw elle niet te kort
De maet daer ghy mee meet ſal weer den uwen wezen.

Vers. 3. 4. 5.

Die in dyns broeders oogh een kleynen ſplinter ziet
Hebt in uw eygen oogh een balck, en ſietſe niet.
Noch ſeght ghy tegen hem, dat ick de ſplinter lichte:
En ſie, een heele balck laet ghy in uw geſighte
Werpt die eerſt uyt uw oogh, geveynſden hyprocryt
En helpt uw broeder dan als ghy geholpen zyt.

Vers. 15. 16.

Voor valſche leeraers hebb' een yder zich te wachten
Die binnen wolven zijn en ſchaepen in den ſchijn.
Uyt haere wercken moet men ſulcke linckers achten.
De vygh waſt aen geen doorn, de diſtel geeft geen wijn.

OP DE AFBEELDINGH
van
Meeſter LIEVEN KOPPENOL.

DIt 's Lieve Koppenol, die door een ſtoute hand
Meer lofs verworven heeft als meenigh in het land.
Noch is hy van het volck dat niet en vecht noch ſlaet
En aen de Chriſtenen geen wapens toe en laet.
Hy droegh noyt ſwaerd op zy, hy ruckte noyt van leer:
Daer hy ſulx door verworf is maer een ganze-veer.
Een ander ſtort het bloed der menſchen in het veld
En kryght door veel gevaers den tytel van een held:
Maer deſe man vergiet niet anders als wat int,
Daer hy t'huys op ſijn ſtoel de Laure-krans mee wint.

NOCH WAT

Dit 's meeſter Koppenol, een dapper Schrift-geleerde,
Maer niet van die verkeerde
Daer onſe heer van ſprack: Deeſ man gaet regel-recht
Hy lieght die anders ſeght.

NOCH WAT.

Dit is een man die niet veel lettren heeft gegeten:
Noch derfick my vermeeten
Te ſeggen, dat hy zich de lettren bet verſtaet
Als meenigh groot Prelaet.

Op

Den Tweden druck in Folio

van

ALLE DE WERCKEN

van den

Edelen, Achtbaeren, Hoog-geleerden
Heere

JACOB CATS,

Ridder, Oud-Raed-Penſionaris, Stadhouder van de Leenen, Groot Zegel-bewaerder van Holland &c.

Uytgegeven

door

JAN JACOBSZ. SCHIPPER,

gezeyt

SCHIPPER JAN.

MEt ſeven hondert en noch vijftig ſulcker Boecken
Had de vermaerde Cats de winckels doen verſien:
Men meynde dat de man ſijn opſet ſouw vervloecken
Die hem tot ſo een Druck ſijn dienſt had willen bien.

So koſtelijck een werck, de pracht van ſo veel Prenten
Scheen dat niet lichtelijck ſouw raecken aen den man.

Men

Men riep, eer dat men dit ten oorber uyt kon venten
So ſit hy aen den grond den goeden Schipper Jan.

Maer ziet in tegendeel: 'T is weynigh tyds geleden
Den eerſten Druck is deur, de winckels uytgekocht,
En yemand, die ſijn geld daer aen wouw gaen beſteden,
Die vondt'er licht niet een hoe naerſtigh dat hy ſocht.

Siet meer: De Schipper heeft de reys weer derven wagen
En 't werck is andermael op ſijne Pers geraeckt.
De fruyten (weet hy) die de meeſte luy behagen
(Al zijn ſy koſtelijck) zijn haeſt tot geld gemaeckt.

Hier is geen duyſternis waer in de leeſers ſmooren;
Hier is geen gids van doen: de wegh is licht en klaer:
Hier zijn geen raedſelen daer 't ſwaer is deur te booren,
Hier hoeft geen tolck die het geheym ons openbaer.

Men ſpreeckt hier rijm en rêen die yder kan begrypen;
Hier vindt de maegd en vrouw het geen ſy kan verſtaen;
Men hoeft hier toe ſijn geeſt niet op het ſcherpſt te ſlypen
Als daer men even wijs ſomwijlen komt van daen.

Hier is geen Weſels-hout, dat wreed valt om te werken:
'T is effen waege-ſchot, dat glad en aerdigh beeldt:
Hier is een zin, die elck kan ſonder moeyte mercken:
Hier is een gladde Veel die nae de voeten ſpeelt.

Hier is geen ſchel noch ſchelp daer 't quaed is deur te byten
Eer dat men tot de pit of tot de kern geraeckt:
Hy hoeft ſijn tanden op ſijn naegels niet te ſlyten
Die in dit helder Werck ſijn werck van leeſen maeckt

Een ander dichte diep en mooge zich vermaecken
Dat hy een kleyn getal van leſers maer behaeght:
Maer die gedichten ſchrijft die veele luyden ſmaecken
Die maeckt ſijn Drucker rijck terwijl een ander klaeght.

Op

Op de
VLAEMSCHE VREDE-VREUGD
van
JAN LAMBRECHT,
Vlaemſch Pôeet.

HOe Vlaenderen, door Oorlogh afgemat,
In puyn en aſch, in bloed en traenen zat,
Hoe Venus ondertuſſen
Den oorlogs brand quam bluſſen
En ſtack het vyer in 't hert van LODEWYCK
(Het minne-vyer) en door een Houwelijck
Het ſwaerd joegh in de ſchede
En zetten 't Land in Vrede,
Dat ſiet men hier gerijmt in gladde tael
Van Lambrecht, daer ſijn Lands-luy altemael
In kunſt van Rhetorijcken
De vlagh voor moeten ſtrijcken.

BRUYLOFTS-GEDICHT,
ter eere van de Heere en Meeſter
HENDRICK DUYST van VOORHOUT,
Bruydegom,
en Jonck-vrouwe
CORNELIA DOUBLET, Bruyd.

HEer bruydegom, het is ontrent een jaer geleden
Dat ghy te Leyden in uw eerſte Staecy ſat
Als ghy ter hooger School nae uwe waerdigheden
De tytelen van Eer aldaer gekregen had.

Ghy

Ghy hebt uw eerſte jeugd beſteedt in goede boecken.
Die hadden toen haer beurt: nu was 't uw Ouders zin
(En 't was den uwen mee) een Echtgenoot te ſoecken
En uwe tweede jeugd te geven aen de Min.

Wat kan men beter doen als met een Vrouw vergaeren
Wanneer men in zijn kracht en friſch is op de been
En 't alderheetſte bloed heeft in zijn hert en aeren
En voert een rappe ziel in onverlemte leen?

Maer hier valt keur te doen eer dat men 't moet beginnen:
Men raeckt niet van een wyf gelyck als van een huys
Die met een ſchoone vrouw kryght onbeſcheyde zinnen
Is aen het vleyſch bekocht en trouwt een eeuwigh kruys.

Dies hebt ghy uytgeſien om ſo een maegd te vinden
Daer 't lichaem niet alleen was uwe liefde waerd
Om door een houwelijck u ſelfs daer aen te binden,
Maer die ghy wiſt te zijn oock van een goeden aert,

En hebt nae rijpen raed uyt veelen een verkooren
En al uw vlyt om die te winnen aengewendt
En geen gelegentheyd noch uyr noch tyd verlooren
Tot dat ghy met geluck uw vryen hebt volendt

Sy was belonckt beloert van veeler vryers oogen,
Gevolght en opgewacht geliefkooſt en gevreen,
Maer niemand had haer noch tot zijne min bewoogen
'T was al om niet wat weer of moeyte dat zy deen

Ghy hebt, heer Duyſt, alleen de ſtracke ziel geboogen
En haere wedermin gekregen tot uw loon
En het gezegent woord ten boeſem uytgetoogen,
Dat ghy niet ruylen ſoudt aen Alexanders kroon.

De

De Schutters zijn verblydt die haeren doel beſchieten:
De ſchipper pryſt de rêe wanneer hy ſwerft en dwaelt:
Maer van ſijn trouwe min de vruchten te genieten
Dat is een vreugd, daer 't geen van alle by en haelt

Die tyd is nu voor u voor handen en gebooren:
Dies komt myn Zang-godin om daer ontrent te zijn
En laet zich weder op uw twede Staecy hooren
Aen 't ſpaeren, ſo ſy dee te voorens aen den Rhijn

Al zey mijn graeuwe hayr, Waer mooght ghy aen vergaeren?
'T is jonge-luyden werck, u voeght geen Bruylofs-dicht
So wouw zy evenwel nae Haerlem heen gaen vaeren.
De vriendſchap, meynde zy vereyſchte ſulck een plicht,

En komt u veel gelucks van mynent wegen wenſchen
Daer ghy met uw Bruyd zit in uwe majeſteyt,
Daer 't alles galmt en klinckt van veel verheugde menſchen
En 't huys onſteken is met vreugd en vroolickheyd.

Langh moete ghy met haer in vree en liefde leven
Die ghy verkooren hebt voor uwe bed-genoot
En zy u kinderen en ſoete ſpruyten geven
En loflijck nae-geſlacht uyt een vruchtbaere ſchoot!

So werde metter tyd by 't waſſen uwer jaeren
Het Vaderland van u gedient met raed en daed!
So zie men u aen 't roer van 't Schip, daer wy in vaeren,
Tot heyl van uwe Stad en den gemeynen Staet!

So moete ghy geſtaegh in 't ſpoor der deugden treden!
So leve ghy altyds in gunſt van groot en kleyn!
So zy, als ghy een plaets op 't Raedhuys ſult betreden,
Uw eenigh oogemerck de welvaert van 't Gemeyn!

So

So zie men noyt uw dienſt ondanckbaerlijck beloonen
(Gelijck den vroomen oock ſomwylen wel gebeurt)
Maer uwe zorgh en ſweet met eer en liefde kroonen!
Uw weldoen werde noyt nae haet en nyd gekeurt!

So zie men u herſtelt nae 't ſtillen van de baeren
Die ſomtyds van het Roer de beſte Stierluy ſlaen,
(Waer voor den Hemel u genaedigh wil bewaeren)
En weder aen het Stier, gelijck voor heenen ſtaen!

So moete weyffelaers en huyrelingen ſwygen,
En, die om eygen baet verkeerde gangen gaen
En om der Princen gunſt en vriendſchap te verkrygen
Zich voegen nae den tyd, met roode kaecken ſtaen!

Uw vroome Vader zy uw voorbeeld en het baecken
Daer ghy op hebt te zien als ghy in uwe Stad
En als ghy buyten die ſult in bewind geraecken,
Die noyt om gunſt of haet ſijn plicht noch eed vergat!

Die tweemaels heeft gelêen om de Gerechtigheden
En Hoogheyd van het Land te hebben voorgeſtaen,
En die men twee mael weer het Raedhuys ſagh betreden,
En twee mael wegh geſchopt en twee mael goed gedaen.

Maer Sang-godin waer heen? uw paerd ontloopt ſijn toomen.
Al ſtaetigheyds genoegh: ſpreeckt noch wat Bruylofs-praet,
Die van beſcheydene niet quaelijck werd genoomen.
Oock by de vrolijckheyd en voeght geen ſtrack gelaet.

De ſtrenge Cato moſt zich uyt de Schou-burg packen
(Daer het Romeynſche volck tot lacchen was vergaert)
Indien hy niet en wouw ſijn winck-braeuw laten zacken,
Want ſo langh hy daer zat was elck voor hem vervaert.

Wel

Wel dan, geſegent paer: gaet uwe vonckjes bluſſen
Daer u de Bruylofs-god ſijn weelden heeft bereydt:
Stilt uwe ſmertjes met omhelſen en met kuſſen
Daer Venus u een bed van vreugden heeft geſpreydt.

Een bed van vreugde: doch die ſonder ſtryd te waegen
Daer niet te halen is. Maer of m'er ſtrydt of vecht
In 't hemd en lijf om lijf, Vrouw Bruyd, ghy ſult niet klaegen
Dat ghy den Kamp verlieſt ſchoon dat ghy onder leght.

Vreeſt uwen Bruygom niet al ſpeelt hy met Doubletten,
Al heeft hy wat voor uyt: de ſaeck en lyd geen nood.
En wilt u voor het ſpel in 't minſte niet ontſetten:
De winſt, die daer af komt, geeft hy u in uwe ſchoot.

Op het trouwen van Juffrouw N. met den Heere Beveren.

Men beſight Beverſwijn in ſieckten van de vrouwen:
(De naem en noem ick niet, die ſal ick by my houwen)
Was dan de ſoete Bruyd niet wijſſelijck beraen
Dat ſy ſelfs voorraed van een Bever heeft gedaen?
Nu hoeft haer meyd nae den Apteecker niet te loopen
Om, of 't haer overquam, wat Beverſwijn te koopen.

Aen Juffrouw D. V. D.

Op een SOMMETJE.

ICk ben beſchroomt met u te ſommen
'T is om in quaed gerucht te kommen.
Van d'eerſte zoen, die ick u gaf,
Hielt ghy u byſter quaelijck af
En riept, dat is een Duyvels kuſſen!
'T en klapte niet als klacke-buſſen.

'T was heuſch, 't was eerbaer, 't was beleeft,
Gelijck men aen de maegden geeft:
Daerom en kon ick niet bedencken
Hoe ſulck gekus een vrouw kon krencken:
'T en had u niet in 't lijf gegaen,
Nochtans had ick u zeer gedaen.
Maer als ick naeder ondervraegde
Waerom g' u ſo van my beklaegde,
Had ick u neus te deun genaeckt,
Daer waert ghy op uw zeer geraeckt.
Maer, Juffrouw D. hoe kon ick droomen
Hoe nae dat ick uw neus mocht koomen,
Wat heymelijck gebreck, of wat
Voor quaed dat daer verborgen zat?
Dies, of het weer te pas mocht kommen
Dat ick met u ſouw moeten ſommen,
So ſeght my wat of waert u ſchort
Eer dat ghy weer mijn eer verkort,
So ſal ick my in 't kuſſen wachten
Voor ſo ſchoffierelijcke klachten
Als of het van den Duyvel waer
Daer 't maer was van een weeuwenaer.

Aen de Selven.

Wanneer u yemand kuſt ſo leyt het by u klaer
Of 't van een vryer is of van een weeuwenaer.
Dat hebt ghy door de proef ſo nu ſo dan verſtaen:
Maer hoe de Duyvel kuſt waer hebt ghy dat van daen?

Of

Op

EEN KERMIS-GIFTJE

zijnde aen de eene zyde een Joffrouw van zilver ende aen de andere zyde een Spiegeltje, dat aen my gegeven was te bewaeren tot dat men uyt-ſpraeck ſouw doen wien het toequam, ende ick daer nae aen de Joffrouw, dien het toe-geweſen was, wederom zond met eenige rooskens en Anjers uyt mijnen Hof in November.

DEes Joffrouw kan my noch van vooren wat ver-
maecken
Al heeft ſy doodſche kaecken:
Maer keert ſy my den rugh, daer zie ick in een glas,
Niet hoe ick eertyds was,
Maer hoe ick heden ben. Doch dees bygaende blommen
Doen my weer wat bekommen
En toonen dat den Herfſt oock Roſ' en Anjers geeft
Gelijck men Soomers heeft.
Maer ſoo 'k my naeder kom in 't Spiegeltje bekijcken
Moet ick het zeyl weer ſtrijcken.
Dit zeyt my: T'uwent is 't geen Herfſt meer, lieve
man.
Die bloempjes geven kan;
'T is daer al Winter-tyd; ick ſal u niet bedriegen:
Sie hoe de vlocken vliegen,
Siet hoe de ſneeuw rondom in uwe locken zit
Nu niet meer grys, maer wit.

Aen mijn Heer

Mijn Heer JACOB CATS, *Ridder &c.*

Als ick 's middaghs by ſijne Ed^t. quam eeten op den 13. November 1658. wanneer hy ſijn Taert gaf, weſende den thienden te vooren geworden een en tachtigh jaeren.

'TIs onder het behoed van Raeds-heer Schilders Schild,
Mijn Heer, dat ick van daegh by u te gaſt derf koomen,
Een kleyn Pöectje by den Deecken van het Gild'.
Indien hier ſchuld in ſteekt hy heeft ſ' op hem genoomen
En wierd mijn borgh dat ick u welkom weſen ſouw
En heeft my uwe gunſt volmondigh toegemeeten:
Dies kom ick onbeſchroomt, dewijl ick my betrouw
Op 't eeuwigh Vry-geley van Schilders en Pöeeten.

Pictoribus atque Pöetis
Quid libet audendi ſemper fuit æqua poteſtas.

Op ſijne Ed^s.

GEBOORTEN-DAGH

Verjaert op den thienden Novemb. des jaers 1659.

MYn Heer, op 't Vry-gheley van Schilders en Pöeeten
(Waer op ſy alle dingh vermoogen te beſtaen)
Heb ick 't voorleden jaer van uwe Taert gegeeten
En onder ſulck een Schild quam ick op Sorghvlied aen,

Daer ick een taefel vond, voorſien en overlaeden
Van wel-bereyde ſpijs en cierlijck opgediſt:

Daer

Daer wild en tam, gezoon, gebacken en gebraeden
En puyck van Schelviſch was, te Schevelingh geviſt.

Hier vloeyd' het edel nat, dat van de Franſe Stroomen
Dat van den rijcken Rhijn werdt herwaerts aengebracht,
Dat, als het klimmen magh en in de herſſens koomen,
De *ſorgen vlieden* doet en veele ſmert verzacht.

Hier cierd' een goed getal van blancke blonde Nichten
Als planten van Olyv' haer Groote-vaeders dis,
En vond de tongh haer ſmaeck in dranck en in gerichten
Een keurlijck mannen-oogh en dobbeld' oock niet mis.

So onder deſen quam het oud krackeel te ryſen
Dat eertyds het verderf van Trojen heeft gebaert,
Den Herder ſtond bekaeyt en wiſt niet wat te wyſen:
Want elck van allen was den gouden Appel waerd.

Hier wierd een uyr drie vier met vrolijckheyd verſleeten,
Daer op verſekeringh en borghtocht van uw vriend
Ick onder de genoode en gaſten was geſeeten
En kreegh mee van den Taert, al had ick 't niet verdient.

Als nu den avond viel en 't uyr begon te koomen
Dat yder een ſijn wegh en ick de myn moſt gaen,
Heb ick mijn afſcheyd van uw Edelheyd genoomen
En bad dat ghy my woud van deſe ſchuld ontſlaen,

Of, ſo den Hemel u en my het leven ſpaerde
Tot dat men op een nieuw den thienden deſer ſchreef
En uw' Geboorten-dagh in Slachtmaend weer verjaerde,
Dat ick my quyten ſouw van 't geen ick ſchuldigh bleef.

Nu heb den Hemel dank: wy zijn noch bey in 't leven
En heden is de Son daer hy doe gingh van daen,

En komt ons wederom den thienden deſer geven,
En uwer jaeren reex ſet hy een ſchaekel aen,

De twee en tachtighſte: Dies kom ick u beſteeken
Tot quyting van mijn ſchuld, niet met wat blom-gewas,
Niet met de ruymt van rym (het zijn hier drooge beeken
Daer ghy tot uwent hebt den Hengſt-bron van Parnas)

Maer met een jongen haes, de vangſt van mijne honden:
Die daegs voor gifteren noch in ſijn leger lagh:
Maer met een danckbaer hert, het geen u bleef verbonden:
Maer met een wenſch van heyl in uwen ouden dagh.

Uw Dicht-kunſt heeft uw naem ten hemel toe verheven:
Uw rijck en vloeyend werck heeft yder in de hand:
Uw Staet kund' heeft u eer en hoogh bewind gegeven
En doen het Ampt betreen des Voorſpraecks van het Land:

Nu zyt ghy buyten het gewoel van Staet en Steden:
Nu *vliedt* ghy alle *zorgh* en leeft in eenzaemheyd,
Daer ghy des Heeren komſt, 't zy mergen, het zy heden,
En 't uyr ziet te gemoet dat ziel en lichaem ſcheydt.

Hier wenſch ick u, ſo langh den Hemel u wil ſpaeren,
Geſontheyd aen het lijf, geruſtheyd in den geeſt,
En dat ghy deſen Dagh moogt meermaels zien verjaeren
En uwe vrienden nôon op uw Geboorte-feeſt.

So moete dit geringh geſchenck u wel gevallen!
So neem' het aen in danck voor uw beleeft onthael!
Ick ſal my rekenen geluckigh boven allen,
Mijn Heer, ſo ick hier mee mijn oude ſchuld betael.

GRAF

GRAF-SCHRIFT
Voor de Wel-gemelte Heere CATS.

HIer ruſt de Ridder Cats, wiens naem ſal eeuwigh leven,
Die met zijn Rijm-pen heel den hengſt-bron ledigh ſchreef,
So dat'er weynigh voor een ander overbleef.
Hy wierd door wetenſchap en deugd tot Staet verheven
Sijn Dichten hebben hem d' onſterflijckheyd gegeven
Sijn gladde Rijm-pen en zijn klaeren heldren int
Die hebben hem gemaeckt by duyſenden bemint,
Waer door hy Nyd en Tyd en Dood voor by ſal ſtreven.
Op Sorgh-vlied gaf hy zich, Hof, Haegh en ſorgen moe:
Nu gingh hy daer van daen nae 't eeuwig ruſthuys toe.
So boven andere die Dicht-kunſt is te pryſen
Die 't meeſte volck behaeght: ſo is den Heere Cats
(Aen wiens gedichten meer als eene tonne-ſchats
De Leſer heeft verſnoept) de Lof-krans toe te wyſen
1660.

GRAF-SCHRIFT
Voor den

Hoog-geleerden en Vroomen Heere ende Meeſter

WILHEM de GROOT,

In ſijn leven Advocaet voor den Hove van Holland &c. overleden in den Hage ende begraven in ſijne Vaderlijcke Stad Delft.

HIer ruſt het lichaem van den Advocaet de Groot,
Die in haers Vaders graf zijn broeder quam verzellen

(Dien grooten Hugo) nae dat hem de bleycke Dood
Mee onder het getal der dooden had doen ſtellen.

Hy was een deugdſaem man, van inborſt vroom en rond,
Van omgaen minnelijck, een grondigh Rechts-geleerde,
Een kloecke Voorſpraeck met de pen en met de mond
Van die zich dacht verkort en zijne hulp begeerde

Hy was noyt weyfelaer in 't ſtuck van ſijn geloof
Waer by hy tot het eynd ſtandvaſtigh is gebleven
Nae dat men uyt de kerck en van de Preeck-ſtoel ſchoof
De broeders, die 't Beſluyt van dort niet onderſchreven.

Nu wacht hy nae de kroon, die God heeft weg geleyt,
En hem, en yder, die met vreſen en met beven
Beyvert en bewerckt zijn eygen zaeligheyd,
Ten daghe van zijn komſt bereydt is om te geven.

OP DE AFBEELDINGE
van
PIETER ADRIAENSZ. vander WERF,
Burgemeeſter tot Leyden ten tyde van de belegeringh in 't jaer 1574.

DIt was de Burger-Voogd, die 't overgeven ſteuyte
Van Leiden, doe Baldees de Stad belegert had
En 't uytgehongert volck aen 't morren was en meuyte
En hem om brood of om het overgeven bad.

Brood, ſey hy, heb ick niet: maer brenght my om het leven
En deylt my onder u indien 't u helpen kan.

Waer

Waer door de burgery ſtandvaſtigh is gebleven
Om alles uyt te ſtaen, jae tot den leſten man.

Verdiend' oyt Patriot, die voor 't Gemeyne-beſte
Zich opgeoffert heeft, een Eerbeeld van metael:
So recht'er oock een op in 't midden uwer Veſte,
O Leiden, 't zijner eer, dat voor uw Raedhuys prael.

Aen den Heere van Zuylichem.

MYn Heer ick had aen u belooft
Een boompje van heel dragbaer ooſt,
Van mijn' Oranje winter-peeren,
Ooſt dat men koockt en ſtooft en braedt
En zich tot Taerten backen laet
En kom het nu aen u vereeren.
Geeft het op Hofwijck oock een ſtee
Dat het daer mee een plaets beklee,
En laet my onder uwe vrinden
Die ſomtyds uyt mijn maeger zand
In uwe kley wat overplant
Oock in uw gunſt een hoeckje vinden.

Aen eenige goede vrienden die my met haer vieren uyt den Haegh quamen beſoecken, en, haer noemde de vier Heyms-kinderen.

Neen, vrienden, looft het niet, ghy zyt geen Heymons zoonen:
Ghy doolt in uw geſlacht en kent uw ras niet wel
Myn wijn, daer ghy van dronckt, ſouw anders kunnen toonen
Van Heymon komt ghy niet, maer van Pantagrüel:

A boire, a boire, was (wanneer hy wierd gebooren)
Het eerſte dat hy riep ter holler gorgel uyt:

Wat ghy voor 't eerſte riept heb ick niet kunnen hooren,
Maer was het eerſt als 't leſt, ſo was 't *Een Fluyt, een Fluyt.*

Op den KRYGH,

Den Koningh van Sweden aengeſeyt van den Koningh van Denemarcken in het jaer 1657. ende het Accoord daer op gevolght in Februarius 1658.

De Deenſche Coningh ſey de KRYGH den Sweeden aen.
'T was qua'e party gemaekt, ſo hy wel heeft vernoomen:
Die met haer Krygen wil moet zich eerſt wel beraen:
De Sweden zijn gewent te krygen waer zy koomen.

Zy vallen in ſijn Rijck, hoe krijght hy s' er van daen?
Den Hemel krijght voor haer en vloert de Belter-ſtroomen.
Sy krygen by Verdragh om daer van daen te gaen
Sijn Landen, die de Zont aen d'overzy bezoomen.

Aen

Mr. PIETER de SALLENGRE

Op mijn t' huys blijven

Als wy ſaemen nae Brandwijck ſouden gaen op den gemeyne-lands Ommeſlagh.

HEt hooft ſweert my van groote pijn,
In acht-daegh dronck ick geenen wijn,
Den hoeſt geeft my zomtyds geen ruſt,
En eet ick wat 't is ſonder luſt.

Mijn

Mijn ongeſteltheyd houd my thuys,
Ick ſuff' of knoey wat in mijn kluys.
Wat dunckt u, Meeſter Pieter, van
Een man die nu niet anders kan,
Dient die in Brandwijck wel te zijn
By goede ſpijs en Rhijnſe wijn?

De HEER van ZUYLICHEM aen my

Als ick aen hem geſonden had de ſes eerſte boecken van Virgilius Maroos Æneis, by my in duytſche rymen gebracht.

Uw Drucker, Weſterbaen. verdient een ſcherpe les:
Met een Boek heeft hy laſt mijn Boek-ſael te verfraeyen;
Met een eenvoudigh Boeck had hy my kunnen paeyen,
En ſendt'er my, voor u. door u vergulde ſes.

CONSTANTER.

Aen den

HEERE van ZULICHEM

Op de voorgaende Versjes.

Mijn Drucker, Zuylichem, heeft niemendal miſdreven:
Een ſlecht eenvoudigh boeck heeft hy aen u gegeven:
Maer had ghy 't voor verciert met yet van uwe geeſt
Soo was 't voor hem en my, door u, verguldt gheweeſt.

Aen

Aen den E. JAN VOS,

Regent van den Amſterdamſchen Schouw-burgh, als ick hem de Andrea ende Eunuchus van Terentius ſond, die ick uyt het Latyn in Nederduytſch Rijm gebragt had.

BEroemde dichter Vos, die aen den Amſtel-vliet
Den Schou-burgh dreunen doet door 't dondren uwer vaerſen
En 't deftigh Treur-toneel betreen met hooge laerſen
So heerlyck als'er oyt van andren is geſchiedt,

Sie hier een werckje van een dichter, die van 't land
Op zijne ſocken komt, daer hy ontrent looſduynen
Zich berght in 't laegh geberght, dat van haer kaale kruynen
Gheen henghſte-bronnen geeft, maer ſchraal en maager zand.

Of dit eenvoudigh werck u dienen kan of niet
Om voor een uyr of twee uw kykers te vermaacken
Dat oordeel laat ick u daer ick het myn moet ſtaacken
So ver en ſet ick niet myn voet in uw gebiedt

Aen mijn Heer N. N.

Mijn Heer,

Terwijl ick hier in eenſaemheyd mijn nachten
En daghen ſleep en ſlijt en uyt de menſchen ben,
Laet ick voor tyd-verdryf ſomwijlen myn gedachten
Gaen ſpeelen nae den Haeg by vrienden, die 'k daer ken.

So denck ick ſomtyds oock op 't minnelijck onthaelen
Dat ick onlangs genoot tot uwent aen den dis, [taelen
En wenſch dat ick myn ſchuld eens weder mocht be-
Met dier gelijcke munt als my gegeven is

Niet

Niet dat ick my betrouw u ſo te kunnen toeven
Als ghy my hebt gedaen: dat waer' een miſ-verſtand:
Want tot die wedergae ſouw vry wat meer behoeven
Als ick u geven kon hier buyten op het land

Maer uw beſcheydentheyd doet my voor ſeker hoopen
Dat ghy myn goede wil ſoud neemen voor de daed:
Want, ſchoon ick ſpijs en dranck kan in den Haegh doen koopen,
Tot dat hier meer onbreeckt en weet ick geenen raed:

Tot uwent gaeft ghy my vier vriendelijck oogen,
Hier mangelt het aen twee: daer is geen huys-baezin,
En in 't onthaelen is'er niet van meer vermoogen
Als 't vriendlijck aenſight van een vroolijke waerdin

Koopt koſtelijcke ſpijs doet ſ' op ſijn beſt bereyden,
Roept (*) Lammoreu te hulp Germain of Maiſtre Iaecq
So 't wyf niet vriendlijck ziet, uw gaſt-volck ſoeckt te ſcheyden,
Ghy hebt noch eer noch danck en uwe koſt geen ſmaeck:

Hier kom ick dan te kort: daer mangelen twee oogen,
Twee vriendelijcke: twee, gelijck ick eertyds had,
Maer die my over langh zijn door de dood ontoogen,
Die alle vleyſch doet gaen het algemeyne pad.

Oock ſijn de myn niet ſo ſy mooglyck weſen ſouden
Had ick een vrouw, die my (daer ick nu buyten vreugd
Mijn geeſt en luſt verſuf) mocht minlijck onderhouden:
Die deeſe miſt in huys is ſelden recht verheught.

Had ick'er twee te hulp, twee ſulcke zoete lichten
Als 't weeuwtje voert in 't hooft, daer ick benevens zat:
De mijn beſcheenen oock myn taefel en gerichten
Met vriendelijcker ſtrael wanneer ick gaſten had.

(*) Vermaerde Franſſe Kocks in den Haegh.

So

So derf ick u mijn Heer, wel recht en rond verklaeren
Dat ick in langen tyd niet luftiger en was
(Het voeg' of 't voege niet myn ſilver-witte haeren)
Als doe ick zat gepaert met ſo een hupſe tas

Ick was heel in mijn blaen en nae mijn zin geſeeten:
'T hert wierd my vroolyker, de ſwaere geeſten licht,
En, was 'er reuck en ſmaeck in 't drincken en in 't eeten,
Ick vond aen myne zy niet minder voor 't gezight,

Oock als men metter tyd wat meer begon te woelen
Toen 't lichaem was verſterckt, en tot een ſommen quam
En van 't Geſight en Reuck en Smaeck tot het Gevoelen,
Was ick de minſte niet die daer zijn luſt af nam

Elck ſomde met ſijn wyf gelijckmen was geſeten.
Maer ſulcke kusjes zijn van geen' of kleyne macht.
Die koſt en graeght ſo niet: het is maer daeghlijx eeten
Dat licht te krygen is werd ſelden veel geacht

'T geeft oock niet veel vermaecks aen mannen noch aen vrouwen
Die 't met een ander op een kuſje werd gebraght.
Sy doen 't maer verder niet als om de neur te houwen.
Op 't kuyſch en eerlijck hert heeft dat noch klem noch kracht.

'T zijn kuſjes, die de mond maer niet de ziel en raecken:
Maer als een weeuwenaer ſomt met een vrye weeuw
Dat heeft wat anders in, en 't kan zijn hert vermaecken
Al heeft hy ruym de helft der jaeren van een eeuw.

Ick ſchreef van kuſjes in mijn jonge groene jaeren,
Doe ick niet ſoeters had als myne Rooſemond:

Nu

Nu ſegh ick noch in ſpijt van deſe witte haeren
Dat ick een oude vonck weer in myn boezem vond.

Een vonck van voorig vyer, dat het geſight en kuſſen
Van myne By-zit (neem my 't woord ten goeden af)
Weer op blies, en de tyd noch niet heeft kunnen bluſſen:
Een vonck, die my de luſt tot deſe rympjes gaf.

Ick weet wel dat een man, die een en feſtigh krappen
Op zijne kerf-ſtock heeft, de min niet en betaemt:
Maer laet ick evenwel mijn pen een woord onſnappen
Dat daer nae wat gelijckt, 't papier is niet beſchaemt.

Ook was ick d'eerſte niet indien 't ſo uyt mocht vallen:
Het ſtroo raeckt licht in brand als 't maer het vuur geraeckt.
Het is wel meer gebeurt dat gryſe luyden mallen
En in haer ouderdom aen 't minnen zijn geraeckt.

De ſneeuw ondooyt wanneer de Son haer komt beſchijnen:
Een uytgedoofde kool ontvonckt licht aen den haert:
Het toegereeckent vyer ſal onder d' as verdwijnen,
Maer roert ghy 't met de hand ſo toont het weer ſijn aert.

Dit is dan 't tweede daer ick in te kort ſouw ſchieten:
Dat ick u geven ſouw dat hebt ghy alle dagh.
Die kuſt, wanneer hy wil, ſal minder vreugd genieten
Als die het maer en doet als 't hem gebeuren magh

Beleefde Heer, wilt my de mis-ſlagh doch vergeven
Misbruyck ick u geduld nu ick van kuſſen ſchrijf:
De kusjes ſmaecken niet wanneer ſy niet en kleven:
Daerom is 't dat ick hier wat langer hangen blijf.

Behalven al 't onthael, waer van ick heb geſprooken,
So was'er oock geſorght tot uwent voor het oor,

En, had'er voor de vier der Sinnen niets ontbrooken,
Daer wierd niet min vermaecks gegeven aen 't Gehoor.

Terwijl wy voor een wijl wat opgereefen waeren
Gaeft ghy noch een gerecht (voor 't koomen van 't banket)
Daer 't oor op gingh te gaft: 't was een gerecht van fnaeren,
Gedift bezyden af aen 't eynde van 't Salet.

De Cymbel huppelde, de Bas-veel was aen 't brommen
En hiel fijn deftigheyd, fchoon hem een vrouwen-hand
Met vingers kittelde, die op en neder klommen,
En ftreeld' en ftreek fijn buyk van d'een tot d'ander kant.

De vroolijke Viool liet zich daer onder hooren
En levendigh geluyt gaf leven aen het fpel.
So waere Proferpijn, fo Pluto te bekooren,
So waer (a) Eurydicé te haelen uyt de hel.

So ging (b) Amphyons Luyt, fo kloncken fijne fnaeren
Die felfs Mercurius aen hem gegeven had:
Die Luyt, die fnaeren, die de fteenen deen vergaeren
Tot muyren en gebouw van de Thebaenfche Stad.

Die vreugd fouw ick u hier al mee niet kunnen geven.
Want buyten dat ick felfs en handel Luyt noch fnaer
So hoort men op het land het Veeltje felden leven
Dan als het Kermis is, en dat 's maer eens in 't jaer.

(a) *Eurydice*, de huysvrouw van Orpheus, geftorven zijnde nam hy fijn Lier ende ter hellen ghedaelt bewoogh hy door fijn fnaeren-fpel Pluto en Proferpina dat fy hem die wederom gaven.

(b) Amphion, een foon van Jupiter, gewonnen by Antiopé, werd geſeyt ſo grooten Muſicijn en fnaeren-ſpeelder geweeſt te zijn dat men ſeyde dat hy de Luyt van Mercurius gekregen had ende door de ſelve de ſteenen tot de opbouwinge der Stad Thebe nae zich getrocken had.

Noch

Noch vley ick my, en hoop 't geluck te ſullen hebben
Dat ghy my koomen zult vergaſten nu of dan.
Tot uwen't ging 't van vloen, en gaet het hier van ebben
So denckt dat men 't op 't land van als niet hebben kan.

Aen den Selven.

Mijn Heer,

Als ick nu laetſt van 't uwent was gereden
Wierd ick van mijn gemoed dus onderweegh beſtreeden
Terwijl ick my met mijn gedachten onderhiel
Op dat my d' eenſaemheyd te lydelijcker viel:
Was 't avond? was de Son en dagh en al verdweenen
En wierd het middernacht, en ging ick noch niet heenen?
Wiſt ick niet als men by ſijn vrienden is te gaſt
Dat 'er oock uyren zijn wanneer het ſcheyden paſt?
Dacht ik niet, daer men my ſo groote vriendſchap toonde
Al was 't er dubbeld wel dat ick 'er niet en woonde?
Die pek heeft aen ſijn broek maeckt ſich wel onbemint
En dat hy naderhand de deur geſlooten vindt.
Mijn onſchuld evenwel docht my was noch te vinden:
Wat banden zijnder die de menſchen vaſter binden
Als vriendelijck onthael met goede ſpijs en dranck?
Dit maeckt de dagen kort al zijn ſy vry wat lanck.
Men geeft de ſlaven wacht, men ſluytſ' aen boey en keten:
Maer laetſe los en geef haer daeglijcx lecker t'eeten
En toeftſe dicht en wel, ick wedd'er onder al
Niet een gevonden werd die u ontloopen zal.
Die doet, gelijck de luy, wat ſchuld is dien te geven?
Een gingh'er voor my wegh: maer daerentegen bleven
Twee andre noch nae my, en het voornaemſte gros
Gingh met my uyt den huyz' en voort, op haer karos
En ick te waegen, die my langh had ſtaen verbeyden.
Noch was'er meerder reen om niet te kunnen ſcheyden:

Het kitt'len aen den hals, het ſtroocken en 'tgeſtreel
Des ſtrick-ſtocks langhs den buyck van groot' en minder Veel,
Het handigh vinger-ſpel op ſoete Cymbel-ſnaeren,
En ſoeter Maeghden-zangh, als daer in oude jaeren
Den looſen Itakois het oor van yder gaſt
Met wat voor ſtoppen dee, en ſelver aende maſt
Zich wel verſeecker'en, om door 'tbehoorlijck ſingen
Der Meereminnen haer in geen gevaer te bringen,
Die ſtellen, zegh ick, my geruſt en buyten blaem,
Soo dat ick my van mijn langh-blijven niet en ſchaem.
Was Orpheus Lier wel eer van ſulk een groot vermogen
Dat hy daer mee 'tgeberght en boſſchen heeft bewogen,
De ſtroomen ſtil doen ſtaen: en ſoo Amphyons Luyt
De klippen heeft verſet en heele ſtucken uyt
De rotſen tot de muyr van Thebe doen vergaeren:
(Gelijk men daer van zeyt) door kracht van ſoete ſnaren:
Is 't vreemd dan, dat een menſch die ooren en geen hert
Van ſteen en heeft, door zangh en ſpel bewogen wert
Om tot de midder-nacht ſijn vrienden by te woonen?
Dus dagt my dat men mijn langhblijven kon verſchonen,
En ondertuſſchen quam ick hier op Ockenborgh,
Daer ick, dus vry gepleyt, gingh ruſten ſonder ſorgh.

Aen den ſelven.

MOe gewandelt moe geſeeten,
Moe gedroncken moe gegeeten,
Moe te gaſt gaen alle daegh
By de vrienden in den Haegh
Raeckt' ick weder op mijn Huysje
In mijn Ockenburger kluysje
Daer ick nu voor tijd-verdrijf
Deſe rijmpjes aen u ſchrijf.

Rijmp-

Rijmpjes, die my ſullen ſtrecken
Om u daer door op te wecken
Dat ghy morgen, of den dagh
Die daer aen te volgen plagh
U eens herwaerts wilt begeven
En u Liefſte daer beneven,
Oock de ſoete Weduw-vrouw
Die ick voor mijn by-ſit houw,
Doch in eer' en (wel te weeten)
Als wy t'uwent zijn ten eeten:
Daer ſy in gelijck geval
Mijne by-legh weſen ſal
Als ghy nae't gebruyck der ouden
Sult uw maeltijdt willen houden
Doemen niet aen taefel ſat
Maer gingh leggen als men at.
Noch ſoo ſoud ick wel begeeren
Om 'tgeſelſchap te vermeeren
Den * * * van Bredae,
Die, al quam hy laetſt wat ſpae,
Mee noch deeld' aen onſe vreughde,
Daer ſijn ſuſter häer verheughde
Dat (of d'andre reys lee laſt)
Middelburgh ſtond altoos vaſt.
Kunt ghy deſe mee beweegen,
Sijn de ſaecken ſoo geleegen
Dat den Heere * * ſteyn
Mee kan weſen van den treyn;
'Kwouw ſy oock de moeyte namen
En in uw geſelſchap quamen
Op een hieltje van een ham,
Op een rogge-boteram,
Op den zuyren room en verſſen,
Op een ſchotel bogert-kerſſen
En wat dat den armen thuyn
Hier kan geven in het duyn

Tot de boonen toe en peulen,
Op een dronck, is't niet van Keulen,
Laet het zijn morelle-wijn
Uyt een glas van kriſtalijn.

Aen den ſelven my genoodight hebbende op den Harſt van t Vercken.

BEleefde Heer en vriend,
Dit kleyne briefje dient
Om u te laeten weeten
Dat ick my heden met
Leetweſen vind belet
By u te komen eeten.
Noch ſelfs kan zijn peſent
Als men het Teſtament
Sal openen van 't Vercken
Maer laet niet dies te min
Met gaſten en gezin
Het lichaem te verſtercken.
Met wat het achterlaet
By Erfnis of Legaet
Of form van Codicillen,
Miſſchien hier nae of ick
Een beulingh of een ſtick
Noch kryge van de billen.
Voorts danck ick u, mijn Heer,
Voor al de deughd en eer
Die ghy my deed voor deſen,
En ſoo 't de kerf-ſtock ly
Sal ick een vrydagh by
U op een viſchje weſen.

Aen my.

EEn viske ſonder meer
Op morgen, achtbaer' Heer,

Sal

Sal mijne taefel diſſen,
Doch poelykens daer nae
Gekoomen van Bredae
En ſullen wy niet miſſen:
Maer wilt gelooven dat
'T leedweſen, dat ghy had:
Meer leed my quam betoonen,
En niet aen my alleen
Maer oock die 'k had gebeen
Het noenmael by te woonen,
Want haer was toegeſeyt
Uw tegenwoordigheyd.
Ey, wilt het doch hervatten;
Indien ons ſpijs ontbreeckt,
Spreeck maer, en 't kraentje leeckt,
Men ſal te beter natten.

Aen mijn Heer N. N.

EEn viſchje was't geſeyt
Als ick de vryigheyd
Nam van te laeten weten
By u te komen eeten
Op vrydagh: maer *daer nae*
Van Poeljes van Bredae
Te braeden of te koocken
En had ick niet geſproocken.
Doch wijl 't u ſoo gelieft
Ick vind my niet gegrieft
En heb'er niet veel tegen:
Ick eet: als't komt gelegen
Schoon dat het vrydagh is,
Vleeſch alſoo wel als vis,
En vreeſde noyt mijn handen
Te beſigen of tanden

Daer vleeſch te nutten was,
En doe 't daer 't komt te pas
Al waer' het in de Vaſten.
Ick ſal u dan vergaſten
En weſen wel te vreen
Mijn Heer, met al het geen
Uw meyſſen op ſal diſſen,
'T zy poeljes, het zy viſſen.
Voor mager en voor vet
Wat my werd voor geſet
Sal ick u danckbaer weſen.
Is't vleeſch: ick ſal niet vreſen
Voor vagevier of hel
Soo wy het recht en wel
En maetelijck genieten.
Is't viſch: ick ſal't begieten
En ſeggen *Kraentje leeckt*
Indien ons dranck *ontbreeckt.*

Aen den Selven.

MYn Heer, dewyl ick door de ſieckte van van mijn meyd
Eergiſt'ren zey te zijn in ongelegentheyd
Van u alhier te noden
Op mijne verkens-harſt, en dat ick vond geraen
Dat ick hem t'uwent zond om daer te zijn gebraen
Gebacken of gezoden
En dat ick ſelfs daer op by u ten eeten quam,
Wierd my die ſtoutigheyd of vryheyd die ick nam,
In"t minſt niet afgeſlaegen,
En wyl ick my op uw beſcheydentheyd verlaet
Die de gemeenſaemheyd in vrienden niet en haet
Heb ick het derven waegen

En

En ſend hier by een ſtuck van zaeliger (a) Porcel
(Soo men ſoo ſpreecken magh) en wijl 't u morgen wel
En beſt te pas kan koomen
Kom ick by u; 't is oſs' en hallif kermes-dagh,
En wijl men dan wat meer als anders waegen magh
Sal ick te minder ſchroowen.

Aen den ſelven.

MYn Heer, Ick had van daegh te gaſt aen mynen dis
* * * met zijn vrouw, die hem ontwaſſen is.
Hy raeckte vroegh in ſlaep, eer boven muyr en boomen
(Dat hier u peyl eens was) de Maen begon te koomen
Schoon dat ſy vol was, en, ſoo haeſt haer broeder doock
In't weſten, ſy terſtond in't ooſten weer ontloock
Nu vind ick my alleen: myn gaſten ſijn geſcheyden
En 't is te vroegh om my tot ſlaepen te bereyden.
Wat doe ick dan? ick krijgh papier en pen en int
Om tegens morgen vroegh aen u mijn waerde vrind,
Te ſeggen goeden dagh en u te laeten weeten
Dat ick het middagh-mael by u ſal komen eeten,
Indien ghy niet en haet een al te vryen gaſt,
Een die zijn dagh onthoud en op zyn tijd wel paſt.
Hoe meenigh winckelier ſouw zich geluckigh achten
Indien haer klanten ſoo op haere dagen dachten.
Oock maeck ick reeckeningh om van Mevrouw, uw
Lief,
Voor weynigh ſchellingen daer ick oock geen Relief
Van vord'ren zal aen't hof, te ſullen kunnen leeren
Wat leſſen van de man, die eertijds van't Verkeeren
Het Teſtament beſchreef. want nae ick laeſtmael ſagh
Dunckt my dat ick'daer toe geen beter ſoecken magh:

Op Ockenburgh den 3. Feb. 1662.

(a) Een dubbelſinnigh woordt: want gelijck het eygentlijck een jongh verken beteykent ſo is het oock geweeſt de naem van een Schilder, wiens ſtucken by de kenders en liefhebbers van de kunſt hoogh geacht werden.

Aen den Selven.

MYn Heer, Ick weet niet of de vrienden my vergeten
Dan of ick haer vergeet: ick kom niet in den Haegh,
Sy niet op Ockenburgh Zy klaegen, en ick klaegh
Die hier in eenſaemheyt een wyl tijdts heb geſeeten.
Wy plachten t'ſamen wel een ſchotel ſpijs te eeten,
Tot mijnent uyt den hof, of van dat ick bejaegh,
Al ongekochte koſt, daer ick geen gelt aen waegh:
Tot uwent leckerny en koſtelijcke beeten.

Waer of het nu aen ſchort? Indien ick ſchuldigh ben
Wil ick de minſte zijn en komen tot beken
En morgen op de noen mijn mes tot uwent leggen,
Op dat ick uwe ſpijs help vryen van't bederf,
Uw' wijn voor 't ruyen, en ons vriendſchap niet verſterf.
Hier mee, mijn Heer, wil ick u goeden avond ſeggen.

Op den eerſten dagh vande Hondsdagen.

Aen Me-Vrouwe N. N.

Als ick aen haer zond den Eunuchus van Terentius, by my in Nederlandtſche Rymen gebracht.

Me-Vrouw,

Een wijl geleen zond ghy my twee kapuynen
Twee vette, van Bredae: nu zend ick u van hier,
Van Ockenburgh, van uyt de ſchraele maeg're duynen
Een andere Kapoen in wat berijmt papier.

Ick

Ick weet wel dat geen vrouw in ſulcke ſchept behagen
Maer dit's een ander ſlagh : een die te veel verſcheelt
Van die, daer ghy dit Spel den tytel af ziet draegen :
Een die op deſen naem ſijn perſonage ſpeelt.

Een, dien den grooten Turck 'tSerrail van zijne wijven
En meenigh man de zijn niet wel betrouwen ſouw
Die liever ſchoon dat zy daer onder dood mocht blijven,
Een goede moole-ſteen ſagh leggen op ſijn vrouw.

Wat voor een ſlagh dit zy is licht van u te weeten
Soo ghy de moeyte naemt van ſelfs dit Spel te zien ;
'T en koſt geen hand vol gelts om wel te zijn gezeeten
'T kan binnen uwe deur en op u ſtoel geſchien.

Mishaeght hy u : wat raed? ſy zijn niet goet gebraden,
Sy deugen niet geſtooft wat ſal m'er dan mee doen?
Ter keucken dientmen zich ſomtijdts van ſulcke bladen
Om een Bredaes Kapuyn voor 'tbluyſtren te behoen.

Maer of dat nu of dan tot uwent mocht gebeuren
Souw ick verſoecken, ſo 'k de vryheyd dorſt beſtaen,
Dat ick hem mee een bout of vleugel af mocht ſcheuren
Die onder haer behoed tot uwent wierd gebraen.

Op
Eenige rijmpjes vande Heere
VOLKERUS van OOSTERWYCK
Predicant tot Delft,

Die met Jonckvrouwe ALIDA BRUNO op wegh, Weſende om my op OCKENBURG *te komen beſoeken, Door den regen te rugge gedreven wierd ende (tot den Heere* ROMER *van* WESEL *in den Haegh geraeckte.*

Waert ghy dan, Ooſterwyck, van Delft met Alida
('T vermaerde Brunoos kind) nae 't mynent afgeſteken,
(Een tweed' Apollo met een tweed' Urania)
Sy om my eens te zien, en ghy, om my te ſpreken:
Waert ghy al deur den Haegh en op het rechte pad
Dat nae Looſduynen loopt, en dreef een ſwaeren regen
U weer nae binnen toe half moe en hallif nat,
En heb ick daerom uw beſoeck hier niet gekregen:
Quaemt gy daer by een vriend, *alwaer gy Romers vond*
En kunſt en Poezy en alle ſoete vonden;
So danckt u van dat weer; want in myn ſchraele grond
Had ghy het nergens nae ſo ruym noch goed gevonden.
Maer ick wandanck my, en met reden van dat weer
Daer ghy gheen reden had u over te beklaegen:
Want daer 't u dreef nae toe daer kreeght ghy vry wat meer
Als ghy in deſe hey by 't mooyſte kon bejaegen.
Een dingh onbrack u maer: ghy miſten Weſterbaen
Maer ick een man, om wien te moogen hooren ſpreken
Men 't volck met duyſenden ziet nae de kerck toe gaen,
Wier een om my niet eens zijn neus ſouw buyten ſteken

Daer

Daer by een maegd, die ick omhelſt had en gekuſt;
Een geeſtigh dier, dat van myn liefde ſchryft te branden;
Oock had ick 't vyer, dat zy in my onſtack, gebluſt:
Nu heb ick daer van niet als waeterige tanden.

Aen de geeſtige Jonckvrouwe

ALIDA BRUNO,

Op eenige haere Rijmpjes, benevens die vande wel-gemelte Heere OOSTERWYCK aen my gezonden.

AErdige Aeltje, Brunoos kind,
Werd ick dus van u bemint;
Kon ick u ſo ver bekooren
Dat ghy my woud ſien en hooren,
Een die vry al wat verſcheelt
Van die ghy u ſelfs verbeelt?
Hebt ghy zin in my gekregen'
Kon myn liefd' uw hert beweegen
Dat ghy herwaerts aen quamt gaen
Om te ſien waer Weſterbaen
Buyten ſtads-bekommeringen
Sit gedooken in ſijn Clingen,
In zijn Cluyſjen op het land,
In het Ockenburger zand,
Achter 't dorpje van Looſduynen
Daer de heuvelen haer kruynen
Laeten ſcheeren van de wind,
En hy ſijn genuchjens vind
In wat thuynen, jaegen, dichten,
Om ſijn packje te verlichten
Dat hem 't eenſaem leven geeft
Daer hy 't hier begrepen heeft,

Daer

Daer hy met zijn zilvre hayren
In het klimmen zijner jaeren
Sijne Zon vaſt daelen ziet
Die vry nae den avond ſchiet,
Daer hy God heeft lof te geven
Voor het recken van zijn leven,
Dat hy 't moord-jaer is ontglipt
En zijn draed niet afgeknipt,
Die men zeyt de Schick-godinnen
Voor een yder menſch te ſpinnen?
'T groot verſtand van Salomon
En zijn diepe wysheyd kon
Sebaes Koningin bekooren
Dat zy quam om die te hooren
Uyt een ver-gelegen landt:
Daer de Son ten zuyden brandt:
De Vorſtin der Amazoonen
Quam by 't hooft der Macedoonen
Om te hebben van zijn ras
Die ſo grooten kryſchman was:
By den grooten Alexander,
Die noch wenſchte nae een ander
Om dat eene wereld alleen
Hem niet groot genoegh en ſcheen
Om hem ſtof te kunnen geven
Tot het eynd toe van zyn leven
Die zijn eerzucht kon verzaen:
Maer wat is by Weſterbaen
Doch te haelen of te vinden,
Dat u ſo ver kan verblinden,
Daer ghy hem dus om bemint,
Aerdig' Aeltje, Brunoos_kind?

BRUYLOFS-DICHT
voor
de Heere en Meester
JOHANNES BLASIUS, *Bruydegom*,
Ende Jonckvrouw
MARIA WIEBOUTS, *Bruydt*.

Heer Bruydegom, indien het voegde dese hayren
Ter eere van den Echt, waer in ghy nu vergaert,
Te spreken, so ick plagh in myne groene jaeren,
Die drie en sestigh mael nu onlangs ben verjaert:

Blies my myn Roosemond den boesem weer vol voncken,
Gelijck zy eertyds dee toen ick van kusjes schreef,
Betovert van haer mond, getroffen van haer loncken,
Die nu in eensaemheyd en sonder minne leef:

Ghy saeght my moogelijck op uwe Feest verschijnen
Met beter zangh-godin, die andre woorden sprack,
Om u te leyden nae de weelighe gordijnen,
Daer WIEBOUTS bluffchen sal den brand, die sy onstack.

Nochtans de vriendschap en 't goed hert, dat ick u draege
Om uwe gaven, uw geleertheyd en verstand,
Gebien en dwingen my dat ick een rympje waege
En my vertoon ontrent het bruylofs Ledekant

In

In goede letteren, in ſchriften en in Boecken
Hebt ghy uw jeugd beſteedt, die veeltyds werd verkoot:
Gheen arbeyd u ontſien om wetenſchap te ſoecken,
Die haere vinders kan doen leven nae haer dood.

Apollo, Helicon, de negen Sangh-godeſſen
Die waeren maer uw ſpel terwijl de Recht-godin
Uw boezem vulde met een ſtof van hooger leſſen.
Die dienden tot vermaeck en deſe tot gewin.

Maer als ghy daghelyx 't geſelſchap der Godinnen
Dus handelt, die ick zegh, denckt gy oock om de Min
En hebt een maegd in 't oog, die waerdig was te minnen,
En wint de zinnen van en Jonck-vrouw nae uw zin.

Met deſe ſagh men u van daegh in Echt vereenen,
Dies wenſch ick u geluck, ſo veel als yeman d kan.
De Zon is alte bed, ſijn fackel is verdweenen
En 't nachtje voor de hand: gaet maeckt u ſelven man;

Gaet Bruygom, helpt de Bruyd in 't gilde van de vrouwen.
Het Bruyds-bed is bereydt: dat wacht u alle bey
Ick legh de Rijm-pen neer om u niet op te houwen:
Maer noch een enckel woord eer dat ick van u ſchey

Gaet, Bruydegom, en wilt uw eerſte voncken bluſſen
Van 't vyer, dat Wiebouts in uw boezem branden doet,
Met minne-kunſjes met omhelſen en met kuſſen
Tot dat ghy voor een tyd uw luſten hebt geboet.

En ghy, Vrouw Bruyd, die uw jonck hertje liet bekooren
Tot reyne weder-min van uwen Bruydegom,
Vreeſt voor uw maegdom niet: als gy die hebt verlooren
Krijgt gy licht in haer plaets een jongen zoon weerom.

Op

Op het uytgeven van

DE KUSJES en MINNE-WYSEN

Van

Mr. JOAN BLASJUS, Adt.

Onder de naemen van.

FIDAMANT en CELESTEYNE.

KLINCK DICHT

HOe Fidamant zijn Lief, zijn Ziel, zijn uytverkooren,
Zijn zoete Celeſtyn voor deſen heeft gekuſt,
Hoe dat hy aen haer mond zijn luſten heeft gebluſt,
Of liever opgeweckt in plaets van die te ſmooren:
Hoe hy, om wat vermaecks te geven aen haer ooren,
Veel Minne-wyſen en Gezangen heeft gedicht
Brenght nu die trouwe ſlaef voor yder in het licht,
Die onder deſen naem haer zyne min liet hooren.
Dat dee haer doemaels goed: maer nu zy door den echt
Syn wyf geworden is en in zyn armen leght
Daer de grodynen heel of half zyn toegeſchooven,
So wed ick dat zy zey (indien zy klappen mocht)
Die kusjes vielen droogh, ick houw't nu met de vocht,
En dat een Duyſche Fluyt gaet alle zangh te boven.

Op mijne Afbeeldinge.

Dus ſiet men Brandwijck inde winter van ſijn leven
'T vernuft is noch vol vuur en even ſcherp en rad.
Syn ſchriften tuygen't: en al had hy niet geſchreven
Men peylt oock met het oor hoe't binnen ſtaet int't vat.
Sijn aerdſche hemel is wel leven, leſen, dichten.
Minerva ſtelt hem op de rol der Haeghſch lichten.
D. Traudenius.

Mijn Antwoord.

'T is hier niet half ſo breed, myn onbekende vriend
Traudenius: ick heb dat lof-werck niet verdient
Om myn Afbeeldingh, dat ghy haer hebt willen geven.
Was het u ernſt doe ghy die rympjes hebt geſchreven?
Of deed ghy 't om de kunſt te toonen van uw pen?
Of dacht ghy dat ick van den aert der Joffren ben?
Die voor den * ezel zit om ſulcken volck te maelen
So hy ſe niet en vleydt kan weynigh danck behaelen.

Aen mijn Heere M.N.

KLINK-DICHT.

Drie dingen plachten my op 't land wat wercks te geven:
Den hof, de Iaght, de Pen. Ick heb getuynt, gejaeght:
Dat meenigh haeſjen en konyntjen heeft geplaeght,
En door gemeyn gebreck des eeuws, daer wy in leven

* Een houte ſchraegh daer de Schilders haer Paneelen en doeck op ſetten als ſy ſchilderen.

Aen't

Aen 't dichten altemet een potjen ints verſchreven.
Maer nu en werdt het wild van my niet zeer geplaeght,
Ick ruym de Pluymen niet voor dat het 's mergens daeght,
De luſten zyn verflaeuwt die my nae 't veld toe dreven.
En wat den Hof belanght, 't is daer nu meeſt gedaen
Wy wachten alle daegs het vallen van de blaen;
'T vyer, dat der Dichtren geeſt ontvonckt, is mee aen 't dooven.
Doch om te toonen dat ick noch in roeren ben
So zend ick u, Myn Heer, dees rympjes van myn Pen,
Dit haeſje van myn Iaght, dees perſen uyt mijn Hoven.

Op Ockenburgh. den 18 Sept. 1663.

Aen

den Hoogh-geleerden Heere

Mr. CORNELIS DE NEYN

Advocaet voor den Hove van Holland.

MYn Heer, Ick meynde my van daegh te laeten vinden
Op uw beleeft verſoeck tot uwent aen den dis
(Daer ick beproeft heb dat het wel te weſen is)
Om mee myn hert eens op te haelen by uw vrinden
Die achter het geberght in eenſaemheyd gedooken
Dees winter-avonden ſomtyds wel ruylen zouw
Aen goed geſelſchap en een glaeſje by de ſchouw
Had ick zo breed niet in mijn Ockenburgh geſprooken:
Maer 't quaed, waer van ick u eergiſtren heb geſchreven,
Duyrt langer als ick dacht of als ick 't gaeren had,
Dies derf ick my niet wel begeven op het pad
En vinde beſt voor my noch wat in huys gebleven,

Daer ick in plaers van u te koomen flus vergaſten
En eeten van uw brood en drincken van uw wyn
Huy-morgen nam een kroes met bittre medicyn
Om my van 't overſchot noch verder wat t' ontlaſten.
Laet ondertuſſchen niet uw vrienden te beſchencken
Zyt vrolyck onder een en ſo het komt te pas
So denckt noch eens aen myn geſontheyd met een glas
Die uwe vriendſchap al myn leven ſal gedencken.
Op den 14. January. 1664.

Op
De voorbereydinge tot des Heeren Avond-mael, in dicht en ondicht beſchreven door den Heere Advocaet
JOHANNES BLASIUS.

HOe hem een Chriſten-menſch voor heen bereyden moet
Die zich ten Avond-mael des Heeren wil begeven
Om mee te deylen aen zyn lichaem en zijn bloed,
Dat heeft ons Blaſius godvruchtigh hier beſchreven.
Dus zien wy dat hy oock is machtigh hooge ſtof
Te handlen als hy daer van ſchryven wil of dichten,
En waerdigh is (nae 't woord van (*) Flaccus) volle lof,
Die ons vermaecken kan en daerenboven ſtichten.

* *Omne tulit punctum qui miſcuit utile dulcis Horat.*

PUNT-DICHTJE
Van Joffrouw Maria Wiebouts, huyſvrouwe van de Heere Johan Blaſius, op mijne afbeeldinge ſtaende voor mijn gedruckte gedichten.

Dus toont zich Weſterbaan nae 't leven
Door 't ſcharpe ſtael in plaet gedreven
So louwren om ſijn haeren ſpeelden
So kon hy een Apol verbeelden.

Mijn

Myn antwoord op het voorſchreven

PUNT-DICHJE,

ende op haere E. brief benevens het ſelve aen my gezonden

DAnck heb, Me-Joffrouw, voor het ſtaeltje van uw kunſt
(Uw dicht-kunſt) en den brief vol onverdiende gunſt
Die daer benevens quam: maer wilt het my vergeven,
So ick 't niet al en prys wat ghy daer hebt geſchreven,
Want daer zyn dingen in die my niet aen en ſtaen,
Om dat zy boven 't peyl van myn verdienſten gaen.
Ey, wilt die zoete pen aen beter ſtof beſteden.
Want, lieve, die uw brief en puntdicht gingh ontleden,
Wat vond hy dat op my met reden paſſen kon?
Ghy ſpreeckt van my gelyck als van *een heldre zon*
Die ſelfs heb licht van doen en aen een bril moet zoecke
Wat hulps om myn gezight en oogen te verkloecken:
Wat luyſter is 'er dan te haelen van een man
Die met zyn eygen licht zich niet behelpen kan?
En heeft men in een plaet my uytgebeeldt nae 't leven
Dat dee hy doen die myn Gedichten uyt wouw geven
Ick lee 't om dat het was des druckers zinlyckheyd.
Maer is het zo geweeeft, gelyck uw rympje zeyt,
En datter een Apol door my was uyt te beelden
Als maer wat laure-blaen om myne hayren ſpeelden
So heeft de goede man zyn ſtuck niet wel verſtaen
Dat hy my niet een krans heeft om het hooft gedaen,
Die ſchoon weet voor te doen kan haeſt zyn waer ver koopen:
Om 't werck van een Apol had yder koomen loopen.

Aen de Selven.

Indien u eens een zoon te baeren is beſchooren
Was 't wonder dat'er een Apollo wierd gebooren
Van twee gelieven, die bey van de dicht-kunſt zyn,
De vader Fidamant, de moeder Celeſtyn?

Op de Afbeeldinge

van

PRINS WILHEM van NASSOUW

Stad-houder van Vrieſland &c.

MYn Vader Caſimyr is voor Roermond gebleven,
Myn Broer in Vlaenderen: bey lieten zy haer leven
Voor 't Vader-land: Ick heb oock 't myn daer voor gewaeght,
En wenſchte wel, indien 't den Hemel had behaeght,
Dat ick zo mee, als zy, mijn bloed had moogen ſtorten:
Nu quam myn eygen lood den draed myns levens korten,
Maer niet voor dat ick, als de Veld-heer van het land,
De Dyler veſtingh had belegert en vermant.

Ae

Aen myn Heer de Raedsheer

SCHILDERS

als ick eenige van myne gedichten aen Syne Ed. zond.

MYn Heer, de vriendſchap, die ick t' uwent hebt onfangen
Doet my hier dickmaels nae gelegentheyd verlangen
Waer in ick toonen mocht wat ick u ſchuldigh ben,
Maer ick een krygſe niet: Nochtans ſo moet ghy weeten
Dat ick uw goed onthael noyt heb, noch zal, vergeeten
En dat ick my ten hoogſt' aen u verbonden ken

Indien ick, als wel eer, noch ryden kon en jaegen
(Gelyck den Ridder dee) drie uyrtjes voor den daege,
Ick zond u altemet tot een erkentenis
Een haeſje van myn vangſt: maer 't meerdren myner jaeren
Vermindert my de luſt; ick wil oock wel verklaeren
Dat ick al overlangh een achterlooper mis.

Wat raed? ick trooſt my met het woord der oude wyven
Ick heb myn tyd gehad: en nu ick thuys moet blyven
En 't weyſpel van diaen my vry is afgezoet,
Houw ick 't noch met haer broer, den Afgod der Pöeeten,
En dicht'er noch op aen al is myn pen verſleeten.
Dien evel blyft my by en rydt noch door myn bloed.

Al raeckt het dicht-vyer door de jaren mee aen't dooven
Noch vonckt het wel eens op, en wilt gy 't niet gelooven
So ziet dit goedje nae, dat ick hier nevens zen,
En weet daer by dat ick u dit heb willen ſtieren
(Al is het maer een gift van leuren en papieren)
Op dat ghy zaegt dat ick u noch gedachtigh ben,

En wyl ick anders niet als woorden heb te geven
So neemt dit ſchrifjen aen by ſterven en by leven
Tot uw verzeekeringh dat ick myn ſchuld beken;
Al is 't geen Acte, die *in formâ* gepaſſeert is
Voor een Notaris, die by 't Hof geadmitteert is
'T zy u genoegh dat ick het teyken met myn pen

Al is hier 't zegeltje van 't Land niet opgeſlaegen,
Noch hoop ick dat het u voldoen ſal en behaeghen
Wanneer ghy myn pitzier hier onder zult zien ſtaen
En dat het zal by u van ſo veel waerde weſen
Als 't kleyne leeuwtje zouw; met welcke hoop ick deſen
Beſluyt en blyf

Uw ganſch verplichte

WESTERBAEN.

Op Ockenburgh
Den 7. Novemb. 1666.

Op de Afbeeldingen van den Heere Advocaet Blaſius en Syner E. huyſvrouwe Joffrouw Maria Wiebouts onder de naemen van Fidamant en Celeſtyne, geſchildert op ſijn antycks (ſo men 't noemt) in twee verſcheyde groote ſchilderyen.

WIe deſe twee bemaelde berden ziet
Vergaep zich aen de vreemde kledingh niet,
Aen ſprieten noch aen pylen noch aen boogen:
Maer zie te deegh de menſchen in haer oogen

'T is

'T is Cephalus noch Opis noch Diaen,
Maer hierlands volck die hier als vreemde ſtaen:
'T zyn echte luy, die van geen weyſpel houwen
Dat bloedigh is, maer Venus acker bouwen

'T is Fidamant met zyne Celeſtyn
Die van 't Pinceel ſo wel getroffen zyn
Dat yder daer dit oordeel van moet geven:
Hier aen onbreeckt niet anders als het leven.

Maer die wil zien de liefde deſer twee,
Die haer wel eer te ſaemen paeren dee,
Die moet, om daer van onderrecht te weſen,
De kuſjes van dien trouwen Minnaer leſen.

Daer kan men zien hoe dat hy aen de mond
Van dees baezin noch zoeter honigh vond
Als die de bye komt zuygen uyt de bloemen
Zelfs van Hymet, waer op de Griecken roemen.

Daer ziet men hoe zyn hert onſteken was
Als hy beſchreef zijn kuſjes op Parnas.
Dat waeren doe verliefde Dichters droomen,
Nu kuſt hy dat'er kinderen van koomen

Gelieven, die een rympjen hebt begeert
Van myne pen en hier een plaets vereert
Die beter aen wat beters waer gegeven:
Uw Liefde neem geen eynd als met uw leven.

Aen den Heere Adv^t. Blaſius

Op

Sijn Beſchrijvinge van

HET YDELE DER SCHOONHEYD

KLINCK-DICHT

'T Was ſtil-ſtand voor 't Gerecht van boere en burgers-zaecken,
De pleyt-zack hingh aen 't rack, de Vierſchaer was in ruſt,
En ghy, Heer Blaeſi, kreeght genegentheyd en luſt
Om middlertyd u op uw Hoef te gaen vermaecken,
Maer kunt daer evenwel in ſtilte niet geraecken:
Apol onſtack zyn vuur, dat niet en wierd gebluſt
Voor dat ghy ons, die zelfs een ſchoone Joffrouw kuſt,
Beſchreef hoe 't Schoon in 't oogh, als ydel, is te laecken.
Ghy hebt goed ſeggen, die verzien zyt van een vrouw
Daer Paris 't gulden ooft wel licht aen geven zouw
Indien der weder zo een vonnis viel te ſtrycken.
Maer vreeſt ghy niet den haet van meenigh Joffer-dier
Dat op zyn ſchoonheyd ſtaet en moedigh is en fier?
Neen: want ghy hebt 'er een dat niemand hoeft te wycken;

Aen

De ſchoone jonckvrouwen die ſijn Beſchryvinge van het

YDELE DER SCHOONHEYD

mochten koomen te lezen.

JOnck vrouwen, die van God met ſchoonheyd zyt begaeft,
Daer meenigh braef gezel by nacht en dagh om draeft,
Wilt deſe man niet haeten

Die

Die uwe ſchoonheyd ſcheldt voor ydelheyd en wind;
Hy zegge, wat hy wil: ick wed men niemand vindt
Die u daerom zal laeten:

Ghy zyt zo veel noch waerd als ghy te vooren deed,
En door het ſchryven van een dertelen Poeet
In 't minſt niet afgeſlaegen.
De Schoonheyd is zo eel dat yder die bemint;
Die daer van reden eyſcht die rekent men voor blind;
Wie zien kan, zal 't niet vraegen.

Hy heeft 'er zelver een die niet is mis-gedeelt,
In wiens gelaet al vry wat moys en aerdighs ſpeelt,
Die friſch is op haer leden,
Van aenſight wel beſneen en fraey van leeſt en lyf,
En zo hem wierd gevraeght, hielt ghy dat in uw wyf
Wel eer voor ydelheden?

Hy zouw het lochen en indien hy rond wil gaen,
En zey, was 't weer te doen, ick ſouw ſo vaſt niet ſtaen
Of 't zouw my weer bekooren,
En van een lelyck wyf, al was zy noch zo goed,
So deugdelyck, ſo vroom van inborſt en gemoed,
Souw ick niet moogen hooren.

Hy was op 't land als hy dit ydle Schoon beſchreef
Daer hy zyn lêegen tyd voor kortſwyl mee verdreef
Om niet te zyn verleegen,
En op een ander tyd, indien 't ſo quam te pas
Dat hy daer weer beklom de toppen van Parnas,
Schreef hy daer licht weer tegen.

De ſelve geeſt en pen onbreeckt het aen geen ſtof
Om yet te dichten tot der ſchoone vrouwen lof,
En 't zouw wel kunnen weſen
Dat ghy, als hy zich weer op 't land verlegen vindt,
Uw ſchoonheyt zaeght van hem met heerelijcker int
Beſchreven en gepreſen.

KLINCK-DICHT

Aen mijn Heer mijn Heer van Wimmenom, leggende te bedde aen het Podagra.

GIngh 't nae mijn wenſch, mijn Heer, ghy waert al weer te been:
Geen Jicht of Podagra ſouw u het bed doen houwen:
Men zagh u door den tijd vergrijſen noch verouwen,
En by 'tgeſond verſtand had ghy geſonde leen:
Ghy zoud weer nae den Raed met rappe voeten treen,
Of waert te Waſſenaer aen't graeven en aen't bouwen,
Of't ruyme Rhijn-land zagh haer Dijckgraef koomen ſchouwen
Of Vierſchaer ſpannen in het Nederlandtſch' Atheen:
Maer dat noch niet en is dat kan haeſt weder weſen.
Ick heb wel moed daer toe dat ghy haeſt ſult geneſen
Om't kloecke hert dat ghy betoont in uwe pijn.
Dat gunn' u God, en dat nae deſen uw gewrichten
Vry mogen blyven van het Flerecijn en Jichten,
Gelijck ick wenſch dat ick in uwe gunſt mach zijn!

Den 7. Marty 1666.

Aen de Heere T. de R.

Op het verjaeren van zijner E. Geboorte.

TE middagh, Heer en Vriend, meyn ick u te vergaſten
En koomen ongenood in uwe ſchootel taſten
Soo wel als andere die daer geroepen zijn,
En 't ſal u licht een pint verſcheelen in uw wijn.
Maer deſe vryigheyd moet ghy ten beſten duyden:
Men zey my giſt'ren dat ghy jaerigh waert op huyden.

Uw

Uw ſchoon-zoon ſprack het woord en vond geraden dat
Ick mee quam op uw Taert, daer ick niet tegen had,
Altoos niet veel: om dat ick meynde wel te weten
(Indien ick andere naè mijne voet mach meeten)
Dat noyt een vriend ſulcx van zyn vriend in't quade nã
Soo hy by hem met noch een vriend ten eeten quam.
Doch, ſoo ick hier miſdoe, hy heeft voor my te ſpreeken,
Nu wenſcht' ik wel een haes, dat ick u mocht beſteken
Met yet van mijne vanghſt op u geboorten-dagh:
Maer ben nu niet voorſien ſoo ick ſomwijlen plagh.
Voorleden donderdagh heb ick'er twee doen loopen,
Maer gëen van beyde moſt het met de dood bekoopen:
Sy raeckten vry door liſt en voordeel van het veld.
Maer geen van tween ontliep de winden met geweld.
Ick ſcheld s' oock noch niet quijt, en binnen weynigh daegen
Hoop ick wat meer gelucks te krijgen in het jaegen,
En, ſoo ick dan de gunſt mach hebben van Diaen,
Te doen dat ick van daegh wel gaeren had gedaen.
Nu wenſch ick u veel goets en dat ghy langh mooght leven
En dickmaels noch uw Taert aen uwe vrienden geven
En uwe Kind'ren en Kinds-kind'ren wel zien gaen.
Dit hoopt en bidt

Uw' Vriend en Dienaer

WESTERBAEN.

Van een Menniſt die geſlagen wierd.

EEn die geſlagen wiert riep eyntlijck, Huygh kom boven
('tWas een Menniſt) en ſloegh weerom ſoo veel hy kon
Soo dat de kraegh ten hals, den hoed ten hoofd af vlogen
En ſelver ſongh genae die dit gevecht begon.

Als

Als 't nu geſcheyden was zey deſe, 'k wouw wel weten
Wat dat te ſeggen was, kom booven Huygh: want nae
Dat hy geropen was wierd ick weerom geſmeeten
En ſie geen ander hier die u te hulpe ſtae.

Huygh (zey hy) was mijn naem eer ick my liet herdoopé;
Dat was den ouden menſch; als ick nu vechten moet
So doe ick't nae den menſch die 'k boven heb geroopen,
Soo dat de nieuwe menſch daer aen geen ſonde doet.

Van een ander.

MEnniſte Symen had zijn buyrman wat geſlaegen,
Maer als hem deſe voor de Schepens gingh beklagen
Sey hy, mijn Heeren, neen, ick vechte noch ick ſlae,
'k Heb hem maer afgeweert hy quam my wat te nae.

Van een Calviniſt en een Menniſt.

EEn Calviniſt met een Menniſt geraeckt aen't twiſten
Sloegh hem aen d'eene wangh en zey, zijt ghy een Kriſten
Gelijck die moeten zijn ſoo biedt my d'andre mee,
Dat hy van ſtonden aen en oock gewilligh dee.
Nu heb ick wel voldaen 'tgeen wy in't vijfde leeſen
Sey hy, maer 't ſevende dient oock voldaen te weſen,
Daer ghy mee uyt meet zal men u weer meeten in,
Gelijckerwijs ick dat oock by Mattheus vin.
Het was een ſtercke vent met goe geſonde knocken;
Hy taſt hem nae zijn hayr en krijght hem by de locken
En ſloegh hem dat het klonck en ſcheyde daer niet af
Voor dat hy hem zijn maet wel dubbelt weder gaf.

Van

Van twee andere.

EEn Dooper was geraeckt met Fijn de Geus aen't kijven.
Dees dacht, ick mach hem voor ſijn kinnebacken drijvē
De Doopers ſlaen niet weer, en klonck hem voor zijn neus.
Daer mach, zey d'ander u Sint Felten over haelen,
Ick ſal, by jae by neen, u deſe klap betaelen,
Wy worden ſomtijdts wel een hallif uyrtje Geus.

Op Els.

DE ſnyer maeckte my mijn keursje wat te kort
Seyt Els, die dagelijcx van kinde dicker wort,
Ick ſweer hy ſal voor my niet eene ſteeck meer ſteeken.
Jae, Els, daer quam 't van daen mach ick de waerheyt ſpreeken.

Op Claes.

CLaes geeft ſijn kind'ren niet ſo langh hy is in't leven
Maer na mijn dood, ſeyt hy, ſal ick 't u alles geven
Soo Claes niet geck en is ſoo kan hy licht bevroen
Wat haer gebed is dat ſy daeg'lijcx voor hem doen.

Op rijcke Tijs.

ICk wil, ſeyt rijcke Tijs, geen broodt voor vrienden ſpaeren,
Men moet oock van ſijn goed een ander wel doen varen.
Maer ghy ſeght, 't is een vreck die niemand goed en doet,
Hy heeft veel land. veel geld, veel vaſt en tilbaer goed,
Veel goud en ſilver, veel francynen, veel papieren
En rente-brieven daer 'sLands Zegelen aen zwieren,

Tijs

Tys heeft het altemael, maer altemael alleen.
'k Onken 't: zijn wijf heeft hy met andere gemeen.

Vande Keyſer Auguſtus en een Boer.

AUguſtus vraegd' een boer (die hem van lijf en leeſt
En aenſicht ſo geleeck als waer't ſijn broer geweeſt)
Of oock zyn moer wel plagh te komen binnen Romen?
De ſlimme lincker, die de voncken had vernoomen
En wat hy in zyn ſin met ſulcx te vragen had,
Sey, noyt niet, maer mijn vaer quam dickmaels inde Stad.

Van Ian en zyn Wijf.

JAn ſlaet haeſt alle dach zyn wijf en maeckt'er van
Een verken: ſy ſlaet weer en maeckt een beeſt van Jan.
Gaf hy de volle pacht van 't geen daer wert geſlaegen
Wat zouw den Impoſt in een jaer al gelds bedraegen.

Van Griet en haer Man.

GRiet heeft by daegh in huys meer als haer man te ſeggen,
Haer haen is keuningh, zy ſit booven aen den dis,
Maer in het bed, wanneer het nacht geworden is,
Is zy de minſt' en wil wel garen onder-leggen.
Dus deelen zy het rijck: die keuningh is by daegh
Is onderdaen by nacht, of liever onderlaegh.

Op een Poeët.

GHy maeckt Punt-dichten en Schimp-ſchriften ſonder end:
Nu klaeght den drucker dat hy die niet quijt kan raeken,
Sy komen hem weer t'huys waer hyſe ſtiert en zend.
Waerom? om dat zy nae geen Sout noch Peper ſmaeken.

Op

Op
DE ZEE-STRAET
Van den
HEERE van ZUYLICHEM.

DIe in zyn groene jeugd het Haegs Voor-hout beſchreef,
Dat koele wandel-rack, die ſchoone Linden-dreef,
Verdiende door zyn pen een Eer-krans van Laurieren:
Nu vond Hy ſtof in 't zand en deſe nieuwe Straet,
Waer langs men uyt den Haeg recht nae de zee toe gaet,
Om met geen minder groen ſyn graeuwe hooft te cieren.

Dit wil hy dat men houw voor zynen Swaene-zangh:
Ick roep 'er tegen, Neen, en wenſch dat hy noch langh
Magh leven eer hy in de boot van Charon trede,
Op dat hy deſe pen, die hem ſo wel noch voeght
En daer hy my en meer lief hebbers door vernoeght:
Tot dier gelycken werck ſomwylen noch beſtede.

Wy leven in een tyd, die dapper vruchtbaer is
Van Dichters, maer die al in de gedachtenis
Der menſchen door haer kunſt niet eeuwig zullen leven:
Die menigh vel papiers mee helpen in den int,
Daer zich de kruyenier niet quaelyck by bevindt
Om dat zy hem veel ſtofs, tot peper-huyſjes geven:

Maer zulcke dichters, als den Heer van Zuylichem,
Syn vry wat dun gezaeyt; ſyn werk heeft kruym en klem,
Maer 't wil niet zyn geſlickt: men dient het wel te kaeuwen,
En doe, gelyk het ſchaep, dat graegh in 't gras wel byt,
Maer, als 't verzaedight ſchynt, gaet zitten, en zyn tyd
Beſteedt om 't geen het ſwolgh wat kleynder weer te knaeuwen.

Maer

Maer ben ick wel bedaght dat ick my hooren laet
Eer dat de lezer treedt in dees berymde Straet?
Daer ſmaeckt geen wrange vrucht daer rijpe zijn te krijgen.
Maer 't goede hert, dat ick den Heere dichter draegh,
Had my, eer ick 't bedacht geworpen overſtaegh
En dwongh my hier zyn lof niet heel en al te ſwygen

Op

't Vervolgh der Rijm-oeffeningen

Van I. de DECKER,

Nae deſſelfs doodt uytgegeven door zyn E. broeder.

NAe dat de Decker was de wereld overleden
En zyne hand met hem gingh ruſten in het graf,
Die uyt een nette pen, daer rym in ſtack en reden,
Doe hy in 't leven was ons veel Gedichten gaf,
So diende nae zyn dood niet in de nacht te ſmooren
Wat hy des achter liet: dies vond zyn broer geraen
Wat uyt die herſſenen noch voorders was gebooren
En 't licht noch noyt en zagh, ter pers te laeten gaen,
So wy hier zien dat hy 't Vervolgh der Oeffeningen
Syns broeders door den druck doet koomen voor den dagh,
Dat ick den levenden en den naekoomelingen
Wel vry aen-pryſen derf (ſchoon ick't noch niet en ſagh)
Die noyt yet van die pen (wanneer hy wouw beklimmen
Den Heliconſen bergh of toppen van Parnas)
Geſien heb, dat de Nyd van ſpijt niet moſt begrimmen

En

En alle lof en eer niet dubbeld waerdigh was
O onverzoenbre Dood, die edele verſtanden
Niet meer verſchoonen wilt als't grove boeren-bloed,
Die Koningen ſo wel als huyſ-luy aen derft randen
En ſpae en Scepter treedt met een gelycke voet,
Ghy hebt de Decker mee uw ſchicht in 't hert gedreven
Die elck te wachten heeft: maer evenwel zal hy
Al hebt ghy hem gevelt in aller monden leven
Die rechte kenders zyn van edle poezy.

In het Stamboeck van D. Iacob Heyblock.

MYn meeſter ben ik, ſoy den grooten Alexander,
Niet minder ſchuldigh als myn vader: deſe gaf
My wel 't beginſel van het leven, maer den ander
Daer quam my het begin van wel te leven af.

Op den Recht gereformeerden Chriſten van D. Ioannes Molineus.

DIt boeckje wyſt ons aen, hoe de geſpliſte deelen
Der kercke zijn by een te brengen en te heelen:
Danck heb de vroome Man, die deſe moeyte nam
Uyt wiens heylſaeme pen die goeden balſem quam.
Daer is geen beter wegh noch middel uyt te vinden
Tot het vereenigen van alle Chriſt-gezinden,
Als dat men onderling malkand'ren duld en lijdt
Int geen dat met den grond des Gods-dienſts niet en ſtrydt.
Gy zuyv're, die daerom uw broeders hebt verbannen,
Verdient veel eer den naem van dwingers en Tyrannen
Als van Gereformeert: die dingen ſtincken noch
Nae 't geen wel eer het deegh bedurf in Heerooms troch

Op den

TROUW-DAGH

Vande Heere en Meeſter

JACOB KOREN,

Bailjuw vander Nieuw-burgh

BRUYDEGOM,

Ende de Eerbare, Deugd rijcke Jonck-Vrouwe

MACHTELT van THYE,

BRUYD,

Te ſamen inden Echten-Staet Vergaedert op den 20. Maert des jaers 1668.

ALs *Kooren* tot zyn Lief van *Thyen* had verkooren
Heeft hy noch ty noch tijd verwaerlooſt noch verlooren
Om haer te winnen tot zijn bruyd en bed-genoot,
Die door zijn trouwe min tot wedermin bewoogen
Hem 't jae-woord gaf, en thans met neergeſlagen oogen
Haer rechterhand met die van haeren Bruygom ſloot.

Men zagh een eerbaer rood op haere wangen bloozen
En maecken een vermengh van lelyen en roozen
Als zy voort aengeſight van Godts gemeente ſtond,
En hem erkennen moſt voor haeren heer' en hoofde
Dien zy gehoorſaemheyd en hulp en trouw beloofde
Nae dat hy zich aen haer tot zyne plicht verbond,

Gaet

Gaet nu gezegent paer, en als ghy flus gezeten
In uwen hoogſten ſtaet, met drincken en met eeten
Het lichaem hebt geſterckt en voorts met vrolijkheyd
In het geſelſchap van uw vrienden en genoden
De nacht gekort, ſo gaet daer van de Bruylofts-goden
Een bed van weelde voor u beyden is bereydt.

Daer licht het vuur, dat gy zult meynen uyt te bluſſchen,
Zich zal verheffen met omhelſen en met kuſſen,
Met minſaem hand-gelaet: dat wel een heet gevecht
In 't hemd en lyf om lijf mocht geven tuſſchen beyden,
Maer daer ghy geen van tween zult roepen om te ſcheyden,
Niet meer die onder raeckt als die der boven legt.

Hier valt geen vaſte vree, maer Treves magh mer maecken;
Waer nae 't u vry ſal ſtaen weerom aen een te raecken
Tot dat ghy wederzijds nu moe en mack gekuſt
Zult voelen dat de vaeck uw oogen komt verkrachten:
De Zon, die nu den Ram berydt en maeckt de nachten
En dagen even langh, ſtoor u niet in uw ruſt!

Hy wachte zich van vroegh uw' glaſen te beſchijnen
En houw zijn licht bedeckt en buyten uw gordijnen
Tot dat hy met zijn koets het middagh-punt genaeckt,
En ghy, wel uytgeruſt, gereſen uyt de veeren
Moogt op uw goed gemack geraecken in de kleeren
Nae dat ghy u in 't bed ten vollen hebt vermaeckt.

Langh moete ghy in vree en vreugde 't ſaemen leven!
God zy met u, en will' u zynen zegen geven
Dat ghy uw kind'ren moogt zien zitten aen den dis,
En kroonen die, gelijck als planten van olyven!
De twiſt, de tweedracht moett' uyt uwen Huyſe blyven!
Denckt daer men oneens is dat God daer niet en is.

Ghy, die van deſen dagh uw handen hebt geſlooten
Als wettigh man en vrouw, als echte bed-genooten,
En uwe zielen en lichamen hebt gepaert,
Ick wenſch dat hy, die 't Feeſt te Cana quam vereeren,
En 't water, als'er wijn ontbrack, in wijn dee keeren,
Uw geef een jonge Zoon eer deſen dagh verjaert!

Ghy, die genood zijt om dees Feeſt te koomen vieren
Daer 'thuys van THYEN helpt de Prince-gracht vercieré
Drinckt vry een friſſche Fleuyt op de geſontheyd uyt
Van die men heden zagh haer handen t'ſamen klemmen,
En roept met bly gejuych en uytgelaete ſtemmen:
Langh leef den **BRUYDEGOM** *met zijn verkoore* **BRUYD!**

Van een Vrouw die niet langh getrouwt weſende, van een Kind quam te geleggen.

JAn had een wijf getrouwt en nae de Bruylofs-dagen
Voer hy met ſijn ſchoon-lief beſoecken vriend' en magen:
Maer nae ſes weecken met haer weder t'huys geraeckt
Soo wierd het vrouwtje ſieck; ſy ſteent en kermt en kraeckt
En roept, mijn buyck, mijn buyck! 't zijn krimpingen 't zijn winden,
Och! 't is 't Colykompas; Jan, gae den Doctor vinden,
Dit komt my van de kouw die 'k onderwege lee.
Hy komt en voelt haer pols, beſiet haer water mee
En ondervraeght haer voort op haer gelegentheden.
Hy geeft haer goeden moed, maer wat van 't bed getredé
Sey hy tot Jan mijn vriend, dit is mijn handwerck niet
Maer 't is hier noodigh datmen nae een vroedwijf ſiet.
Jan ſtond en keeck of hy een oorband had gekregen.
Noyt, meynd' hy, was een vrou ſo vroeg van kind gelegé,

Maer

Maer 'tmoſt gehavent zijn; de meyd liep in de buyrt
Oock wiert'er metter haeſt om Trijntjemoer geſtuyrt,
En binnen korten tijd was daer een Zoon gebooren.
Dit klonck den goeden Jan heel zeldſaem in zijn ooren.
Hy riep, wat duyvel, hoe? wat vremder kinder-werck?
't Is maer ſes wecken dat wy trouwden inde kerck,
En in dien tijdt een kind? 't en is hier niet klaer-ſchapen.
'k Wed ſy te vooren by een ander heeft geſlapen.
Swijght, Jan, riep heel de buyrt, en 'tvroetwijf, houw u ſtil,
Blaemeert uw vrouwtje niet: het eerſte komt als 't wil.

Op een Weduwe.

DOe Tryn getrouwt was met haer eerſte en tweede man
Was ſy ſoo vijs niet of ſy liet haer oock wel van
Een ander eens: maer nae haer beyder overlijden
Deed zy't met niemand, die haer om een nachje vryden.
Liet zy't uyt eerbaerheyd doe ſy was weduw-vrouw?
Neen: maer uyt vrees dat daer een kind af komen ſouw.
Doe zy geen man had diemen voor de vaer mocht houwen,
Dorſt zy haer acker van geen vreemde laeten bouwen.

Van Lieven en Kallen.

VAn Godes Voorraed en zijn eeuwigh Voor-beſchik
Snackt Lieven op zijn touw en weet het op een prik
Maer Kalleke, zijn wijf, die vaſt van kinde dickt,
Seyt, Lieven, ick gevoel dat ick ben voor-beſchickt,
Van voor-raed weet ick niet: want in ons kuyp noch ſchouw
Is vleyſch noch Speck voor u, voor kind'ren, noch voor vrouw.

Op Maey.

MAey gingh met Duytſen om, met Engelſen en Franſen,
Geen wilder droes in ſtad: hoe komt zy nu ſoo tam?
Maey heeft een man, die ſcheert haer op een andre kam,
Nu moet s' en wil oock nae zijn pijpen garen danſſen.

Van een zot Wijf.

MYn wijf is zot, ſey Claes: 't is maer een wicht, een kind.
Wat nood waer 't, was zy ſcheef of lam of doof of blind?
Nu heeft zy een gebreck daer niemand af en raeckt:
Men leeſt niet dat ons Heer een zot heeft wijs gemaeckt.

Op een doof Wijf.

DIrcks wijf is doof en hy verſet ſomtijds haer ooren.
Hy doet het of zy ſoo mocht beter leeren hooren.

Van een manck Wijf.

SWijgt, mancke Nel, ſey Gijs, ick ben dat kaeck'len ſat
Of daed'lijck geef ick u een goe voet onder 'tgat.
Soo ſwijgh ick niet zey Nel; oock nam ick 't aen in dank:
Want had ick ſoo een voet ick gingh niet langer manck.

Van Flip.

FLip is een vrouwe-man en houd van meyt noch wijf,
Maer helpt zijn buyren wat, en ſoeckt getrouwde vrouwen.
Daer weet hy voordeel by: hy vint'er zijn gerijf
En, zoo'er een kind af komt, een ander moet het houwen.

Graf-

Graf-ſchrift.

HIer leyt een man in't graf
Die niet voor niet en gaf.
Noch is 't hem een verdriet
Dat ghy dit leeſt om niet.

Op des Heeren

JACOB vander Does

'sGRAVEN-HAGE.

DEn Heer van Zuylichem beſchreef ons langh voor deſen
Het Voorhout van den Haegh en onlanghs noch de Straet
Die noordwaerts uyt den Haeg na Scheveling toe gaet
Nu geeft ons vander Does den heelen Haegh te leſen.
Al wat hem waerdigh ſcheen daer in te zijn gepreſen
Vertoont hy op 't papier met woorden op de maet
En voeght by 't vloeyend Rym veel buyten-lands cieraet
Dat aen zijn verſen geeft een heerelijcker weſen:
Ghy, die gaet wandelen door dees papieren Haegh,
Scherpt de veranderingh van ſpijs een volle maegh
En geeft een verſch gerecht weer nieuwen treck tot eten,
Soo ſul j' u ſelven in dit boeck ſoo niet verſaen
Van kijcken, of ghy ſult, al waer j' al moe gegaen,
Weer krygen nieuwe luſt en van geen ſtil-ſtaen weten.

KLINCK-DICHT.

Aen den Heere

PIETER TEDING van BERKHOUT,
Bruydegom,

En Jonck-vrouw

ELISABETH RUYSCH,
Bruyd,

Te ſamen in den Echt vergadert op den 15. *Aug.* 1668.

HEer Bruydegom en Vrouw Bruyd, die uwe rechter-handen
Van daegh te ſaemen ſloot als wettigh man en vrouw
En u gewilligh hebt doen binden door de Trouw,
Ick wènſch u veel gelucks in deſe nieuwe banden;
Gaet kuſt en bluſt het vier, dat u weerzijds doet branden.
Het bruylofs-bed is ree, valt aen de kinder-bouw,
Die Vrouw Nature met een vruchtbaer nat bedouw,
Dat Soonen geven mach, die onſe Neder landen
Verſtercken tot een ſtyl en ſteunſel van den Staet,
Die om der Princen gunſt, noch om haer eygen baet,
Oyt ſlimme gangen gaen, en eer en eed vergeten:
Dat Dochters geven mach van 's moeders krooſt en aert,
Daer 't fraey, daer 't zedigh en de deughd ſoo zijn gepaert
Dat die der ſoo een treft wel mach geluckigh heeten.

Aen

Aen Juffrouw N. N.

Verjaerende op den xv. November,

Die ick met een mande Blomkoolen beſtack.

ME Juffrouw, mijn gebuyr, dewijl ghy jaerigh zijt
Vermaen ick uw geboort' en wou u wel beſteecken
Met bloempjes, ſoet van reuck, ten ware dat den tijd
Die ons de bloemen geeft voorby was en verſtreecken.
Doch nu ick niet en heb dat ruyckers maecken kan
Send ick u blommen, die de menſchen kunnen ſpijſen:
Mijn kool-thuyn geeft my die, en ſchort de reuck daer an
Ghy kuntſe ruycken doen nae worſten en ſaucijſen.
Soo hier een langh-oor hingh, die ick u ſende kon,
Ick ſouw u heden met ſijn bloemetje beſteecken:
Maer 't jaegen ſoet my af, die eertijds, om met Zon
In't veld te mogen zijn, mijn nacht-ruſt af kon breecken.
Nu bid ick dat ick met dees blommen mach volſtaen!
Soo moete deſen dagh noch meenighmael verjaeren,
Tot dat ghy levens moe mooght ſcheyden hier van daen
En koomen daer wy al te ſamen garen waeren!

Aen ſeecker Heer.

FEn Leeuw had eens een arme Muys gevangen:
Maer als hy ſagh hoe weynigh van belangen
Hoe kleyn zijn vanghſt, hoe nietigh dat zy was,
Liet hyſe los en 'tquam hem weer te pas;
Want korts daer nae, wanneer hy in de netten
Gevangen lagh, quam hem de muys ontſetten,
Die 'tgaren met haer tanden heeft gekapt
Waer door de Leeuw de netten is ontſnapt.
Leert hier uyt dat die kleyn zijn in uw oogen
Somtijds al mee of dit of dat vermoogen,
En dat een man, hoe groot, hoe ſtout, hoe koen,
Der kleynen hulp oock ſomtijds heeft van doen.

Aen den Heere

GERARD de RAET,

Woonende op't Huys te Weſtercamp buyten Looſduynen

Als ſijn geboorte-dagh verjaerde op den 28. Ian 1667.

MYn Heer, dit ſchryvens dient om u te doen gedencken
Dat uw Geboorten-dag op heden weer verjaert:
Maer waer mee zal ick u beſteken of beſchencken
Dat ick met eere mee magh koomen op uw Taert!
Hy is niet wellekom die ſonder offeranden
Voor den autaer verſchijnt, maer deſe lange vorſt
Sal my verſchoonen ſo ick kom met leege handen:
Daer 's niet een bloempje dat noch uytter aerde borſt.
'T veld geeft oock niet met al en 't deught nu niet te jaegen,
Het vrieſt en ſneeuwt: men kan en magh ter jacht niet gaen:
Dies zal ick Flora om geen zomer-zotjes vraegen
En houden van mijn hals de hap-ſcheers van diaen.
So zal oock Wimmenom (die my nu laetſt dee quellen
Met executien ſchoon ick van 't Leen-hof was
Ontfangen in Appel) ſyn geld-ſack niet zien ſwellen
Van myne penningen: dat komt my niet te pas
Dewijl der is verſtaen by uytſprack van de Staeten
Dat hier geen edelman, geen Ridder, jaegen magh
Die deſe tytels kreegh van vreemde Potentaeten,
Segh ick Diaen en haer geſelſchap goeden dagh.
Ick heb de Jaght gepleeght ontrent de veertigh jaeren
In 't hoogh en in het vlack, en in de jaeren (*) dry
Houtfeſters overleeft, waer van ick kan verklaeren
Dat my noyt yemand zey, de jaght ſtaet u niet vry.

De Heere van Duyvenvoorde, van Heemvliet en van Waſſenaer.

Maer

Maer dat 's nu uyt: al wie op zulcke tytels jaegen
Syn hier biljoen verklaert wat doe ick dan? men moet
Gehoorſaen zijn en zich nae 's Heeren wetten draegen
Hy heeft de meeſte ruſt die daer niet tegen doet,
Ick wil my nu voortaen behoen voor duyne-meijers,
Voor dienaers (ſo men 't noemt) van 's Graeven wildernis,
Voor Subſtituyten en voor graege koddebeijers,
Dewijl ons penningh nu niet langer gangbaer is,
Oock kan ick van de jaght my lichtelyck ontbinden:
'T is wel te laeten dat den ouderdom verbiedt;
En hier ontrent is niet veel avontuyr te vinden:
De haeſen zijn der dun, de knyn-duyn is te niet.
'T volck is hier uytgeroyt dat in de bergen woonde,
Ick ben die buyren quyt, en 't zal noch verder gaen:
Al wat men hier en daer in 't eerſte noch verſchoonde
Heeft langer geen quartier en 't moeter mee van daen
Waer dwael ick heen? maer, om weer op myn text te koomen
Ick heb myn toevlucht tot de penn en Pöezy
(Myn ouwe trouwe boel) in deſen tyd genoomen
Is my de jaght verboon, het dichten ſtaet my vry.
Dies kom ick heden met wat rijmpjes u beſteken
En hoop dat gy ſ' in danck zult neemen van uw vriend
Dewyl de bloempjes en meer dingen my onbreeken
Waer van men zich ſomtyds op ſulcke daghen dient.

KLINCK-DICHT.

LEeft langh, myn Heer de Raet, die heden zijt gebooren?
Ick wenſch dat het u hier op aerde wel magh gaen
En dat ghy eens een wiegh op uwe vloer ziet ſtaen
Waer in ghy't kryten van een jonge zoon moogt hooren
Gewonnen by Mevrouw, uw Lief, uw uytverkooren?

God

God geve dat den boom eens vruchten mooge laen
Die noyt yet anders droegh als bloeyſemen en blaen?
Maer hy behoe haer voor een dragt van Grietje Flooren,
Die heel den Almanack dee krielen uyt haer lyf
Geſegent of vervloeckt van een miſtrooſtigh wijf,
So hier in 't kerckje van Looſduynen ſtaet geſchreven
Voorts wenſch ick u, myn heer, als God u hier van daen
Sal roepen om het pad van alle vleyſch te gaen
Dat gy in 't Hemel-rijck moogt eeuwigh by hem leven!

Aen den ſelven

Op een

LAURIER-TACKJE

Daer ick hem mede beſtack.

MYn heer, ick was te nacht aen droomen:
Ick zagh Apollo by my koomen,
De vinder van de Poeſy:
Liefhebber, zey hy tegens my,
Zyt ghy verlegen om wat blommen?
Die zyn nu nergens te bekommen,
En mit ſo taſt' hy nae zijn krans
En zey, heb moed, daer is noch kans
Om uwen vriend van daegh te cieren:
Treck hier een tack uyt myn Laurieren.
Wat ſoeckt ghy nu by Flora hulp?
Die kruypt van kouw noch in haer ſchulp
Dit zy de toevlucht der Poeeten
Als ſy geen raed tot blommen weeten:
Hier kan een Dichter mee volſtaen:
Beſteeckt uw vriend met Laure-blaen;
En daer mee gingh hy ſtrijcken heenen;
Mijn droom was uyt en hy verdweenen,

Maer

Maer liet my deſen lauren-tack
Op dat ick u daer mee beſtack,
Die 'k u nu ſend, en wenſch daer neven
Dat God u langh wil laeten lev en
En dat ghy altyds friſch en groen
Moogt blyven ſo de Lauren doen.
Als eycken, linden en abeelen
Staen proncken met haer bloote ſteelen
So Staet de jeugdige Laurier
In volle blaen en even fier.

Aen

Me-Vrouw de RAET MARIA vander DOES,

Wiens Groot-Vader geweeſt is de vermaerde

JANUS DOUSA

Heer van Noortwijck &c.

Evrouw, wanneer ick ſit ontrent myn boecken-kas
Staet JANUS DOUSA, die uw groote vader was
Aen myne rechterhand, die verſen heeft geſchreven
In oud en ſuyver Roomſch, die altyds ſullen leven,
En maeckt dat ick, die om ſijn dicht-kunſt hem bemin
En de geleertheyd by den Adel ſelden vin,
Te meerder liefde draegh aen ſijn naekomelingen.
Uw vader, die my hier quam groeten in de Clingen,
Heeft my verplicht om u, die zijne dochter zijt
Te toonen dat ick 't zal erkennen als den tyd
My daer toe dienen zal. Uw zeden en manieren
Uw eygen deugden, die de vrouwen meeſt vercieren,

Ver-

Verbinden my noch meer om t' uwen dienſt te ſtaen,
Die deſen korten brief aen u voor uyt doe gaen
Op dat ſy dienen moſt om U te laeten weeten
Dat ick op Weſteſcamp te middagh kom ten eeten
Dewyl myn Heer uw man my daer doen noden heeft,
Die nu van daegh zyn Taert aen goede vrienden geeft.

Aldus op Ockenburgh geſchreven
In 't jaer van ſeſthien honderd ſeven
En ſeſtigh op den leſten van
De Maent wiens naem begint van IAN.

ANTWOORDT

Op ſeeckeren gerymden brief vande Heere

E. GROENEWEGE vander MAEDE,

Waer mede hy my aenbood een nieuw Album amicorum met verſoeck dat ick de eerſte mijnen naem daer in ſchrijven wilde.

ICk heb uw vriendſchap niet verdient, Heer Groenewegen:
Ick heb u, en ghy my met kennis noyt gezien:
Noch heb ick ſo veel plaets in uwe gunſt gekregen
Dat ghy my van dit Boeck de maegdom aen komt bien
Was 't van blancke meydt ick ſouw u licht bedancken
En raeden dat ghy daer een jonger mee verzaegt:
Maer nu 't een ſchrijf-boeck is en ſulck een ſlagh van Blancken,
Pluck ick op u verſoeck de bloem van deſe maegd.
Ick laet myn hand dan ſien in 't voorſte deſer bladren
Dewyl 't u ſo gelieft dat ick den eerſte zy
Van die ghy in dit Boeck haer naemen wilt vergadren,
En Bid dat deſe plaets my niemand en beny

Wilt

Wilt ghy voortaen met my oock naeder kennis maecken
Ick ben te vinden by 't vermaerde dorpje, daer
Graef Floris dochter in het kraem-bed quam te raecken
Van ſo veel kindren als'er daghen zijn in 't jaer
De wegh is hoogh en droogh, men kan hier altyds komen:
Des ſoomers valt zy wel ſomtyds wat mul te gaen,
Maer daerentegen hebt ghy 's winters noyt te ſchroomen
Dat ghy of kley of ſlyck zult aen uw ſchoenen laen.
Daer zal ick garen van de Dicht-kunſt met u ſpreken
Die nu met moed beklimt de ſpitſen van Parnas:
Maer om te leeren moet ghy grooter baeſen ſmeecken.
Het is een kunſt daer ick noyt meeſter van en was.

Aen den Heere

GERAERT BRANDT;

Predikant der Remonſtrantſche Gemeynte tot Amſterdam. als hy my zijne Stichtelijcke Gedichten *en* Vreedſamen Chriſten *vereert had.*

VOor 't *Stichtlyck Rym werck*, dat ghy my hebt toe gheſonden
Bedanck ick u Heer Brand, ten hooghſten, daer ick van
Moet ſeggen dat ick dat ſoo heerlijck heb gevonden
Dat niemand u genoegh daer over loven kan.
Dit is mijn oordeel dat ick daer van heb te geven,
En die dat tegen-ſpreeckt die dunck my geen verſtand
Te hebben van de kunſt, of werdt door Nijdt gedreven
Om dat ſoo goed een werck komt van een Remonſtrant,
Van een, die niet alleen zijn volck en heeft te ſtichten
En ſticht met prediken daer hy de Stoel betreedt,
Maer noch daer buyten ſticht elck een door ſijn Gedichte
Die daer in altemet een uyrtjen tijds beſteedt.

Soo

Soo moet oock yder uw *Vreedſamen Chriſten* prijſen
'tZy dat hy op de ſaeck en inhoud van dat werck
'tZy dat hy lett' op al uw bondige bewijſen
Selfs uyt veel Leeraers der Gereformeerde Kerck.
Was deſe voet gevolght by onſe Calviniſten
(Doe 'tGeuſen Iſrael wou woonen heel alleen)
Die van *verdraegen* noch van *tolereren* wiſten
Maer 's Lands Beſluyten met een ſtoute pen beſtreen:
Wat onheyl was'er niet vermijdt en voorgekoomen
Dat over Staet en Kerck met holle ſtroomen gingh?
Men had den ouden Heer het leven niet benoomen
Die om ſijn trouwe dienſt moſt knielen voor een klingh:
Een klingh des beuls, waer mee hem 't hooft wierd afgehouwen
En zijn onſchuldigh bloed vergooten, die den Staet
By Oorlogh en Beſtant ſoo hoogh had helpen bouwen
En opgeoffert wierdt aen den gemeynen haet:
Men had geen Hogerbeets, geen Grotius gevangen
Gevoert nae Loeveſteyn om op dat naare Slot
Nae 't eynd van haer verdriet en leven te verlangen
Datmen den and'ren had doen eynden op't Schavot.
Men had ſoo veele vroom' en Gods-geleerde mannen
Niet van de Stoel geſchopt, en op den dijck geſet
Met wijf en kinderen, verdreven en gebannen,
Noch met der Burg'ren bloed 'sLands wapenen beſmet,
Die men om 't plegen van haer Godſdienſt met ſoldaten
En rackers viel op't lijf, verſtroyde door het veld,
Haer Leeraers, die men kreegh, in kerckers wirp en gaeten
En voorts in hechtenis voor eeuwigh heeft geſtelt;
Men had: maer wat heb ick hier verder in te treden
By een die alles weet wat hier is omgegaen
En wat vervolgingh om de waerheyd werd geleden?
God geef dat ghyſe langh met vrede voor mooght ſtaen!

KOST-

KOST-VERLOOREN,

Ofte

BRIEF aen N. N.

Waer in overwogen werd Of de Predikanten van de Publijcke Kercke de gage, die zy van het gemeene Land genieten, oock al verdienen &c.

MYn Heer en vriend, Om in gebreke niet te blijven
Van antwoord op uw Brief te geven met de Pen
Gelijck als ghy begeert, ſo ſtel ick my tot ſchrijven
En zal u toonen dat ick daer toe vaerdigh ben.
Ghy zegt, Die 't Auter dient behoort 'er van te leven:
Maer 't jaerlijcks Tractement, dat van 't gemeene Land
Den Kercken-dienaers op de Dorpen werdt gegeven,
Dunckt u ſo kleyn te zijn dat zich een Predikant
(Die anders niet en heeft) niet wel en kan bedroopen
Met Wijf en Kinderen, en alles klêen en voên
Op ſo geringen loon, en noodig' huysraet koopen,
En Boecken, die hy tot zijn Study heeft van doen.
Maer ſo ghy overdacht wat deſe luy gevoelen
(Daer ghy voor ſpreeken wilt) zo ick ſomwijlen doe,
En wat men binnen Dort beveſtigd' op den (1) Doelen,
Ghy zeyde mogelijck, haer komt zo veel niet toe:
Ghy zeyde licht, dat die dat ampt by u bekleden
Onnutte knechten zijn, en dat het Staeten geld
(Het zy dan kleyn of groot dat zy daer aen beſteden)
Van niemand werdt verdient die zulcke gronden ſtelt.

1, De Nationale Synode van Dordrecht wierdt aldaer gehouden op St. Joris Doelen, inde jaren van 1618. en 19. daer men de leere van de abſolute Predeſtinatie vaſt-geſtelt heeft, ende die vande geconditioneerde verworpen.

Heeft God een vaſt getal van menſchen uyt verkooren
En kan der geen van die op deſe rolle ſtaen
Door eenigh ongeloof of zonde gaen verlooren:
Souw anders zijn Beſluyt niet wis en ſeker gaen:
Moet Hy in haer 't geloof en de bekeeringh wercken
(2) Onwederſtandelijck, en kan dat niet geſchien
Door ſulcke midd'len als men beſight in de Kercken
Om dat het dingen zijn die elck het hooft kan bien:
Heeft hy oock in zijn Raed al d'andere beſlooten
(Niet ſlimmer als de reſt) te laten in den val:
Heeft (3.) Chriſtus voor niet een van die zijn bloed vergooten
Die God daer leggen liet: kan niemand het getal

2. *Seb Damman: Scriba Syno. Dordr. Conſenſ. pa.* 82. God werckt in niemand krachtigh als in de uytverkorene ende daerom kan de genade Gods onwederſtandelijck genoemt werden.

Smout. Conc. pag. 6. Præfat. Wy ontkennen niet dat God de geloovige treckt door eene almachtige werckinge, die ſy niet en willen noch en kunnen willen wederſtaen.

Geſel. De genade Gods, waer door ſy het geloove ende de bekeeringe in de menſchen werckt, krijgen ſy door eene onverwinnelijcke ende onwederſtandelijcke inſtortinge.

Gomarus in zijne verklaer. pag. 20. Of deſe genaede gegeven werdt door eene onwederſtandelijcke kracht, dat is, door de krachtige werckinghe Gods, ſoo dat de wil der geene die weder-gebooren worden de macht niet en heeft om die tegen te ſtaen, ick belijde het ſelve ſoo te weſen.

Calvin. lib 1. *Inſtit.* God beweeght de wil, niet, gelijck men daer van *veele Eeuwen langh geſchreven en geleert heeft*, dat het daer nae in onſe keure ſonde ſijn zijne beweeginde te gehoorſamen of tegen te ſtaen, maer deſelve *krachtelijck* bewegende, derhalven moet men verwerpen 'tgeene *Chryſoſtomus* meenighmael vermaent *quem deus trahit, Volentem trahit* (die God treckt die treckt hy willende) gelijck als of God met uytgeſteken handen ſtond en wachte of het ons beliefde door ſijne hulpe behouden te werden.

3. *Piſcat. tegen Schafman.* Voor de verworpene is Chriſtus op geenderley wyſe geſtorven, *ſive ſufficienter dicas ſive efficaciter.*

Ripp. Sixti Pred. tot Hoorn tegen Domin. Sapma pag. 764. De leere van Dominicus is valſch en buyten de Schrifture als hy ſeyt dat Chriſtus oock geſtorven is voor die geene die verlooren gaen.

Ver-

Verminderen van die 't hem (4) luſte t'ordineeren
Tot de verdoemenis: is 't puur onmogelijck
Dat yemand eene ziel van deſe kan bekeeren:
Heeft God haer abſoluyt geſlooten uyt zijn Rijck,
En van de (5) middelen der zaeligheyd verſteecken,
Jae niet (6) alleen geſchickt tot de verdoemenis
Maer tot haer (7) oorſaek ook: wat hoeftmen dan te preke
Voor die verkooren zijn of die verworpen is?
Sijn eeuwig (8) Voor-beſchick lijdt geen veranderingen:
Een uyt verkoorelingh kan niet verlooren gaen,
En daer is kans noch raed voor de verworpelingen
Al hadden zy al 't goed der Heyligen gedaen.

4. De Contrarem. noemen dit Gods vrye wil en louter wel-behagen; in de Franſe text van Calvijns Inſtitutie ſtaet *ſon bon playſir.*

5. *Piſcator tegen de Duplijke van Vorſtius*: Van gelijcken die hy na zijn welbehagen, dat is, ſonder eenige conditie beſlooten heeft te verdoemen, in de ſelve heeft hy oock beſlooten het geloove ende de bekeeringe niet te wercken.

Sturmius de Prædeſt. pag. 23. De verworpelingen ſijn verworpen van de genade der middelen niet min als van het eynde ſelf.

6. 7. *Beza tegen Caſtellio, de Natura veri & falſi Dei pag.* 417. Dat gy ſeght dat God niet alleen tot de verdoemeniſſe, maer oock tot de oorſaeck der verdoemeniſſe al die 't hem beliefde ſoude hebben gepredeſtineert bekennen wy waerachtigh te weſen.

Piſcat. tegen Berty Apolog. pag. 20. Die God gepredeſtineert heeft tot de dood, die heeft hy oock gepredeſtineert tot de middelen die ter dood leyden.

Tegen Taufr. pag. 20. De verworpelingen zijn geordonneert tot de verdoemeniſſen ende de oorſaecke derſelve, ende gheſchapen om Goddeloos te leven ende te zijn vaten vol vuyligheyt of droeſem der ſonden (*Facibus peccatorum*)

Sanchius de Nat. Dei. De verwerpinge volgen de weygeringe der genade ende deſe de ſonden, ende die de ſtraffe der ſonden, tot alle het welcke God de verworpene van alle eeuwigheyd geordineert heeft.

Gomarus Diſp. de Predeſt. theſi. 7. Al die tot het eynd gepredeſtineert zijn die zijn oock gepredeſtineert tot de middelen ſonder dewelcke zy het eynde niet en kunnen bekoomen.

8. *Marloratus op het* 15. *cap.* Joan. verſ. 2. *Stat igitur Firma ſententia* Al die voor de Scheppinge der Wereld van God verkooren ſijn die kunnen niet verlooren gaen, ende die hy verworpen heeft die kunnen niet zaligh werden al hadden zy alle de wercken der Heyligen ghedaen, *Uſque adeo irretractabilis eſt ſententia.*

Dit is 't gevoelen van de Leeraers uwer Kercken,
Waer uyt noodwendigh volgt dat dan een Predikant
Geen voordeel doen en kan noch yemands heyl bewercken
En't geld niet en verdient dat hy geniet van't Land.
Dat ſegh ick, en als ghy dit oock wilt overleggen
En weegen 't in de ſchael van reden en beſcheyd
Geloof ick vaſtelijck dat ghy met my zult zeggen
't Is al om niet gepreeckt daer 't zo beſchooren leyt,
En dat het jaerlijcx loon, dat zy daer voor ontfangen,
Maer geld in 't water is, dat nutter waer geſpaert.
Of beter aengeleyt. Daer niet en is te vangen
Daer viſchtmen te vergeefs, en dat is weynigh waerd.
Maer als die Predikers van zulck predeſtineeren
Eens afſtand zullen doen en ſeggen dat van al
Wat nu verlooren gaet zich yemand (9.) kon bekeeren,
Sal ick den eerſten zijn die 't met u houden zal,
En ſeggen, dat het loon, dat haer de Staeten geven
Die op de dorpen ſtaen, te kleyn is om daer van
Met Wijf en Kinderen fatſoenelijck te leven
En dat men zich daer op niet wel bedroopen kan.
Dan ſouw ick mee met luſt ter Kercke kunnen treden
Daer ick nu ſeggen moet dat ick 'er treck noch zucht
Toe hebbe, noch tot die den dienſt aldaer bekleden
En dat haer prediken my weynigh ſticht of tucht.

9. *Donteklock in ſijn Samenſp.* De verworpene, die geroepen werden die en werden niet krachtigh geroepen, waer door het komt dat zy haer niet en kunnen bekeeren.

Trigland. in de Verdedingh vande Eer en Leer &c. pag. 144. De verworpene werden daerom niet bekeert om dat God niet en wil dat zy bekeert werden, want ſoo hy wilde hy konde het doen ende daer uyt blijckt dat hy het niet en wil.

't En

't En klemt niet wat zy my van mijne plichten ſeggen
Die een (10) noodwendigheyd van alles, wat oyt was
Of is, of weſen zal tot haeren hoeckſteen leggen
En drijven dat het al moet gaen nae dat Compas.
Wat af-ſchrick van het quaed kan my een Leeraer geven
Die wil dat ick geloof dat (11) niemand meerder quaed
Kan laeten dan hy laet, en dat men werdt gedreven
Tot wat men dee, of doet door Gods verborgen raed?
Wat ſpoor of prickel om godvruchtigh hier te leven
Kan hechten op mijn ziel zo 't Noodlot gelden moet,
En hy geſtand wil doen 't geen zijn Confraters ſchreven,
Dat (12) niemand meerder goeds kan doen dan hy
en doet?

10. *Brouker. in Antid. fol.* 50. Alle dingen geſchieden door eene onfeylbare en onvermijdelijcke noodwendigheyt.

Piſcat. in ſijn Antw. op de Apolog. Berty pag. 3. 't Is ſeecker al watter geſchiet van God van eeuwigheyt te geſchieden beſlooten is, en derhalven niet en kan niet geſchieden, om de onveranderlijckheyt der Goddelijcke beſluyten, en *pag.* 144. Alle dingen werden ghedaen uyt Gods beſluyt, ſoo gheſchieden dan alle dinghen noodſaeckelijck, want al wat God beſlooten heeft dat gheſchiet noodſaeckelijck om dat het niet en kan niet geſchieden. Soo heeft dan Judas Chriſtum verraden noodſaeckelijck ende de wille van verraden kon in hem niet verandert werden, *quia prodidit Chriſtum definito conſilio & predecreto Dei &c. Ende in ſijn Antw. op de Dupl. van Vorſtius pag.* 198. Al wat gheſchiet uyt een onveranderlijck beſluyt dat geſchiet noodſaeckelijck: Maer alle dinghen geſchieden uyt een onveranderlijck beſluyt, Ergo ſoo geſchieden alle dingen noodtſaeckelijck. *En pag.* 132. *Omnia fiunt ex decreto Dei præciſo atque abſoluto.*

11. 12. *Piſcator op de Duplijke van Vorſtius, pag.* 176. Het blijckt ons of ten minſten kan het ons blijcken uyt Godes woordt dat wy niet meer goets kunnen doen, dan wy doen, noch meer quaeds laeten dan wy laeten, om dat Godt dat van eeuwigheyt precijs gheordineert heeft dat het ſoo geſchieden ſoude. *En pag.* 177. *Deus ſimpliciter & præciſe non vult ut homines plus bonifaciant quam faciunt, aut plus mali omittant quam omittunt.*

Ripp. Sixti in ſijn noodſaeckelijcke verdedingh pag. 755. Als onder andere hem tegen geworpen was dat ten aenſien van Gods beſluyt niemant meer goeds doen kan dan hy in der daet doet, noch meer quaeds laeten dan hy inder daed laet, geeft tot antwoord, dat in die plaetſen die aldaer uyt Gods Woord by-gebracht wierden, uytdruckelijck geleert wiert geheel het eene en het ſelve dat Beza, *Sturmius Piſcator*, en *Broekerius* in die paſſages leerden die *Dominicus Sapma* (mede Predicant tot Hoorn) uyt hare Boecken by-bracht.

Als ſulcke roepen dat zich yder moet bekeeren
Soo drijft my voor den boegh dat eeuwigh Raeds-beſluyt
En als ick voorts bedenck dat zy daer ſtaen en leeren
't Geen daer mee ſtrijdigh is, zo is mijn aendacht uyt
Dan denck ick, Is het zo, als deſe luy gevoelen
(Dus raeck ick tegen haer daer over in geſchil)
Wat heeft men dan op Stoel te ſweeten en te woelen
Dat yder doe dat God van veele niet en wil?
Waerom doch zoecken zy te brengen tot het leven
Die 't Gods behaegen is dat zy verlooren gaen,
En 't zaelighmaeckende geloove noyt te geven,
Die eeuwigh in het boeck des doods geſchreven ſtaen?
God wou zijn macht en zijn rechtvaerdigheyt verklaeren
In die, die hy verwirp, (13) dat was zijn ooge-merck:
Die ſulcke dan den wegh ten Hemel wil doen vaeren
Schijnt die niet dat hy God wil ſteuyten in zijn werck?
Als my dan (14) Streſo zeyt, *Ghy moet het bey geloven*
Al dunckt u dat het ſtrijdt: ben ick daer mee voldaen?
Och jae: *want het Geloof moet zich verheffen boven*
Het menſchelijck vernuft: dit moet daer onder ſtaen.

13. *Gomarus in Diſput. de prædeſt. Anni* 1604. *theſ.* 28. Gods ooghmerk, dat hy had inde voorbeſchickinge ter dood, was de glorie van ſijne macht, toorn en vermogen in de verworpene te verklaren.

Piſcat. Aphor. loco 17. Het eynde en ooghmerck vande Predeſtinatie is de Heerlijckheyt Gods (*Gloria Dei*) te weten, de heerlijckheydt zijner genade en barmhertigheydt in de Zaligheyd der Uytverkoorene &c. *en ten andere de heerlijckheyt van zijne macht ende rechtvaerdigheyd inde verdoemeniſſe der verworpene.*

Sanchius de Nat. Dei lib. 5. part. 3. de Reprob. Jae de verworpene hebben geen reden om over God te klaegen, maer veel eer om hem te bedancken, om dat, al zijn ſy tot de verderfeniſſe verordineert, hy evenwel haer niet te vergeefs verordineert heeft, maer tot veele ende de alderbeſte eynde ofooghmercken (*fines multos & optimos*) ende voornamentlijck om ſich daer door te verheerelijcken (*ad gloriam ſuam*) Idem ibidem: *An non hoc etiam beneficii loco habendum eſt, quod eos vaſa ſibi fecit in quibus patefaciat ſuam juſtitiam, iram atque potentiam?*

14. Eertijdts Predicant in 's Graven-hage in ſijn Boeckje, genaemt *Het Voorbeeld der gezonde Woorden* of *Gronden der Zaligheyd &c.*

Maer

Maer, is die uytvlucht goed, hoe zullen wy 't dan maecken
Met die van 't Roomſch geloof, die 't mis brood bidden aen
En houden't voor haer God, en ſchoon zy ſien en ſmaecken
En voelen wat het is, hals-ſterrigh houden ſtaen
Dat het wat anders is dat van haer wert genoomen
Haer (15) Heyland, naementlijck, geheel en al; en dat
Den (16) ſwacke zinnen het Geloof te hulp moet koomen
Daer t' oogh en tongh en hand 't verburge niet en vat?
Maer wat behelpt men zich met zulcke beuſelingen
Daer wel een andre leer in 't Evangely van
Gods voor-beſchicking ſtaet, daer het vernuft geen dingē
In vinden zal, die 't niet te zaemen paeren kan?
God had de wereld lief en heeft zijn Zoon gegeven
(Zijn eenigen) op dat een yder, die hem aen
Souw neemen en in hem geloven, 't eeuwigh leven
Daer door verkrijgen mocht en niet verlooren gaen.

15. Siet hiervan het Concilium van Trenten *ſeſ.* 13. *Cap.* 1. oock den 1. en 3. *Canon* aldaer, waervan den *E. Vondelen* in het 3. Boeck zijner Altaer-geheymeniſſen aldus ſinght:

Werpt u ter neer en bidt dees Godheyt aen,
Die onder 't vleeſch en toeval van het Graen
Sich houdt bedeckt, als onder doble kleden.
D' Altaer-Spijs wert, voor 't eeten, aengebeden.
Wie 't Offer eert en aenbid eert gewis
Den Heyland zelf, die hier verborgen is,
Jae Vader, Soon. en Geeſt, en Godheyt t' ſamen,
Een eenigh God beteeckent door drie naemen.
Wel zaeligh, die dees Godheyt eere biet
En meer vertrouwt als 't oogh bereyckt en ziet.

16. In de Roomſche Kerck wierdt hier van aldus geſongen:

Præſtet Fides ſupplementum Sinſuum defectui.

Dit zijn ſe, die hy heeft ter zaeligheyd verkooren:
Maer die, die hy voorſagh dat in haer ongeloof
Volhardende nae hem niet ſouden willen hooren,
Dat zijn ſe, die hy van de zaeligheyd verſchoof.
Dit is de rechte leer van 't Voor-beſchick des Heeren.
(17) Hier tegen ſtrijdt het niet (zo 't met de *Gronden* doet.
Die uwen Streſo zijn diſcipels gaf te leeren)
Dat elck zijn Zaeligheyd met vreſe wercke moet
En zorge draegen dat hy niet en gae verlooren;
Daer ons de Reden zeyt, 't Is noodloos dat een man
Die vaſt gelooft dat hy is abſoluyt verkooren
Zorght voor het geen hy weet dat niet gebeuren kan.
Hier tegen ſtrijdt het niet *dat die hy heeft verſtooten*
God ernſtelijck evenwel doet noon om in te gaen
Daer hy voor haer de deur in 't nacht-ſlot heeft geſlooten
En niet en wil dat haer oyt open werd gedaen:
Dat die hy, eer dat noch des Werelds gronden laegen,
Geſchickt heeft tot de dood en de verdoemenis,
Hy ongeveynſt nochtans het leven voor doet draegen
Op die voorwaerde, zo hy hem gehoorſaem is
Die doch niet (18) anders kan als ongehoorſaem blijven
Uyt kracht van zijn Beſluyt, dat onverwrickbaer ſtaet,
Gelijck u Leeraers dat in haere Boecken ſchrijven
Al ſwijgen zy 't op Stoel daer ghy ter Kercke gaet.
Ick ſegh van haer niet dat ick niet en kan bewijſen:
Haer Schriften geven ons vol-op getuygenis,
So dat veel vroome daer van grouwelen en yzen
En meynen, als men 't zeyt dat het gelaſtert is.

17. Siet hier op nae *Het Extract van D Streſoos Gronden der Zaligheyt*, dat achter deſen briefgebracht wert.

18. *Jac. Trigland*: Wy belijden ende leeren dat de goddeloose door de Goddelijcke voorſienigheyt ſoo werden beſtiert dat ſy niet anders en kunnen doen als dat Godt door zijnen eeuwigen en onveranderlijcken raedt beſlooten heeft.

Sanch. de Nat. Dei. Dewijl dat Godt de verworpene ſoo veel genaede niet en geeft die genoeghſaem ſy ter zaligheyt, *ſoo kunnen ſy niet anders als hardneckigh de wercken des doodts doen*, ende daerom verdoemt werden.

Daer

Daer zijnder, weet ick die dit zoecken te verbloemen
En onder haer gemeynt' hier in niet rond en gaen:
Maer man en paerd en boeck en blad zijn licht te noemē
Daer zulcke leeringen wel klaer geſchreven ſtaen.
Oock ſtrijdt hier tegen niet *dat God zich wil ontfarmen*
Niet over dees' of die, maer over yder een
Die tot hem komen wil, *en ſtaet met open armen*
Om haer t' ontfangen die hy noodight in 't gemeen
Komt al tot my ghy die vermoeyt zijt en belaede,
Daer Streſo ſtaet bekaeyt als hy belijdt en zeyt
Dat hy niet zien kan *hoe de deur van Gods genaede*
Voor yder open ſtaet daer het Beſluyt ſo leyt
Gelijck als hy dat in zijn *Gronden* had beſchreven
Hoe dat dit toe gaet, zeyt hy, *is ons onbekent*,
Maer 't menſchelijck vernuft moet zich gevangen geven
En ſwichten voor 't Geloof. De leer van 't Sacrament
Des Auters, ſo men 't noemt (van ſo veel Kerck-doctorē
Te Trenten vaſt geſtelt) wie ſal die ſchroomen aen
Te neemen, ſo men nae geen reden hoeft te hooren
En met dat antwoord, als gebotmuylt, af moet ſtaen?
Daer zijn wel dingen, die ick gaern wil belijden
Dat verre boven het begrip der menſchen gaen,
Die ick geloven moet: maer die te zaemen ſtrijden
Als vyer en waeter doen, neem ick ſoo los niet aen.
Dat tegen het verſtand en de gezonde reden
En zinnen ſtaet gekant daer magh men niet mee heen;
Men magh het met de naem van de Schriftuyr bekleden:
Maer groot en minder licht dat ſtrijdt niet tegen een
Wat aengaet dat ghy my te kennen hebt gegeven
Dat ghy van meyningh ſijt ter taefel mee te gaen
By die wel eer van Stoel uw Groote-Vader dreven
En droeve ſcheuringen moedwilligh rechten aen,
Daer op moet ick u dit in nae-bedenckingh laeten,
Dat die van 't Offer, dat den Afgoon wierd geſlacht
Mee met den Heydenen aen eene taefel aeten
(19) Van Paulus oock voor Af-godiſten zijn geacht.

19. 1. *Corint*. 11. 18. &c.

Scheur-maeckers, dwingers en tyrannen der gewiſſen
Sijn van Gods vrienden niet; in haer Sermoen te gaen
Dat ſleurt ſoo heen om zijn Officy niet te miſſen:
't Heet politijck, en 't werdt van veele nu gedaen;
Hoe wel 't al beter waer van zoo een kerck te wijcken
Die over het gemoed van andre domineert
En dorſt een vinnigh en verdoemend oordeel ſtrijcken
In dingen, die men noyt en had gedecideert,
Gelijck men niemand plag het Nachtmael op te zeggen
Die in Gods Cabinet niet al te diep dorſt gaen,
Noch zijn verſchillende Confraters voor te leggen
(20) *Dit moet ghy teyckenen of van de Stoel van daen*
Voor dat 'er binnen Dort een Synodus vergaerde
Wanneer men Holland had de voet op 't hert geſtelt
Nae dat de Krijſchgod met den ſuyvren Godsdienſt paerde
En Recht en Vryheyd wierd vertreden van 't Geweld:
Nae dat men in de Steen veel vroome Magiſtraeten
Uyt de Regeringh wirp, veel Stierluy gaf de ſchop
Die wettelijck van ouds aen 't Roer van Holland zaten,
Doe 't alles neegh en boog voor Gommers lieve Pop:
Waer op men naederhand de wijſe en grijſe hayren
Des voorſpraecks van het Land ſagh vallen met ſijn hooft,
Die knielen moſt voor 't zwaerd nae dat hy veertigh jaeren
Ten dienſte van den Staet getrouwlijck had geſlooft:
Een Synodus, daer de Party zat om te wijſen,
Daer Eyſſcher Rechter was, en die men had gedaeght
(Als hy zich weeren wouw) belaſt wierd op te rijzen
En maer antwoorden mocht op 't geen hem wierd gevraegt.

20. Nae het houden van de Dortſche Synode wierden de Predikanten die de Canones en de uytſpracke deſelven weygerden te onderteyckenen van haeren Dienſt afgeſet.

Daer

Daer men gehoort heeft van de Synodale Heeren,
(21) *Omnis Collatio fit inter ſimiles:*
En daerom valt voor u hier niet te confereren,
Vos eſtis rei & nos ſumus Iudices:
Een Synodus, dat veel geleerd' en vroome mannen
Dee ſchoppen van de Stoel en jaegen langs den dijck
Met vrouw en kinderen en uyt den Lande (22) bannen;
In kerckers ſluyten en raſphuyſen en gelijck
Als boeven handelen die weer in handen raeckte,
Of ſetten in een vaſt' en eeuwig' hechtenis
Op Louveſteyn, daer God nochtans een eynd af maeckte;
Voor wien geen muyr te dick, geen gracht te diep en is:
Die met een koffer, dat ſomwijlen gingh en keerde
Of nae of van het Fort, met meenigh boeck gelaen,
Den grooten Huygh (dat licht, dien Fenix der geleerde)
Zelfs van zijn wachters had doen draegen daer van daen.
Maer mogelijck, mijn Vriend, zult ghy hier tegen ſeggen
Die luy zijn meeſt al dood die daer aen ſchuldigh zijn;
Men moet des Voorſaets ſchuld niet op de Naſaet leggen,
De tegenwoordige doen waeter in haer wijn

21. Als de Remonſtranten, die men te dort op de Synode geciteert en doen dachvaerden had, verſochten met die vande Synode te moghen komen in conferentie 't ſy mondelingh of ſchriftelijck, wiert haer dat vlack afgeſlagen, ende geſeyt dat ſulcx aldaer niet en konde gheſchieden noch haer toegeſtaen werden, om dat de conferentien gehouden werden tuſſchē luyden die van gelijcke conditie zijn, maer dat de Synodus ende de Remonſtranten ongelijcke perſoonen waren: zy, namentlijck gedaeghde en aengeklaeghde (*rei*) ende de Synodus haerluyden Rechters.

22. Den Remonſtrantſe Predikanten, gecaſſeert zijnde om dat zy het gewijſde in het Synode niet en wilde onderteyckenen, wiert een Acte van ſtilſtant voorgeleyt ende alle die ſwarigheyt maeckten deſelve te onderſchrijven wierden ten lande uytgebannen, ende veele met Waegenen en Schuyten daer uytgevoert, waer nae men doenmaels ſongh, *Men voertſe 't Landt uyt, Met Wagen en Schuyt &c.*

Sy

Sy lijden meer geſaghs van Overheyd en Heeren
Ontrent het Kerckelijck, en in den Kercken-raed
Staen nu mee ſtoelen voor die 't Politijck regeeren
En koomen ſien hoe 't in de Conſiſtory gaet,
Oock zijn der onder haer, die 't oude werck verfoeyen,
En waer' het niet geſchiedt 't en ſou nu niet geſchien:
Maer hebt ghy noyt gehoort dat Uylen Uylen broeyen?
Och, zaegt ghy in haer hert ghy zoud wel anders ſien.
Ey lieve, ſeght my eens, wie ſoeckt de ſcheur te heelen?
Wie wil ontdoen 't geen van den ouden is gedaen?
Wie tracht het balletje by 't putje weer te ſpeelen?
Wie biedt de Broederſchap den Remonſtranten aen?
Jae wie en ſoecktſe niet noch meerder te beſwaeren?
Wie maeckts' op Stoel niet uyt voor volgers van Socijn,
Van Pauls van Samoſaet, waer door zy openbaeren
Dat zy met ſulck een volck geen maets en willen zijn?
Wie werdt 'er tot den dienſt der Kercke toegelaeten
(23) Die niet moet zweeren dat hy 't Synodus, en al
Wat vaſt geſtelt is by de Broeders, die daer zaten,
Sal volgen, of dat hy ſijn ampt verbeuren zal?
Wat is dat anders als de twiſt en ſcheuringh voeden
Op dat doch Iſrael alleenigh woonen magh?
Als dat men ſoeckt de wond te houden aen het bloeyen
En niet genegen is te komen tot verdragh
Met die men hier de naem geeft van Arminiaenen,
Daer zy de Broederſchap ſoo menighmaelen aen-
Geboden hebben den geſeyde Lutheraenen,
Met wien zy in geſchil van meerder punten ſtaen?
Doch 't zy ſo, dat men nu de dienaers uwer kercken
Wat reckelijcker vindt, maer hoort oock waer 't hem ſchort:
Zy hebben nu geen macht om alles uyt te wercken
Wat dat den Heylgen Geeſt dicteerde binnen Dort.

23. Siet hier op nae de Acte, geſtelt by de Synode van Dordrecht in het Jaer 1619. die alle de Predikanten der publijcke Kercken moeten Maer eeyckenen.

Maer quamper eens weerom een Veldheer, die den Degen
Wouw leggen in haer ſchael by Beza en Calvijn,
En ſo zy dat gewicht tot haeren voordeel kregen,
Ghy zoud haeſt zien dat zy noch niet verbaſtert zijn
Van die wel eer de Kerck en Staet in roeren ſtelden,
En weynigh paſten op 't bevel der Overheyd,
Maer haer vreedſamige (24) Beſluyten dorſten ſchelden
Die men tot eenigheyd en ruſt had aengeleyt:
Ghy zoud haeſt zien wat tael en zeyl ſy ſouden voeren
Die nu ſoubatten en een reefje binden in,
En hoe zy weer haer ſtaert en vinnen zouden roeren
En toonen dat het niet en gaet nae haren zin,
Gelijck mer noch al vindt die quaelijck kunnen laeten
Te heeklen op de Stoel het doen der Overheen
En ſelver oorſaeck zijn dat haer de Magiſtraten
Verbieden voor een tijd de Preeckſtoel te betreen,
Waer op wel volght dat ſy haer volle Paſpoort krijgen.
De Politijcke zijn de Broeders nu te ſterck:
Wat Judas Scepter raeckt daer van moet Levi ſwijgen
Of werdt de voet gelicht en raeckt wel uyt de kerck:
't Valt nu wat ſorghelijck aen moyſis Stock te baffen:
Die wel geraen wil zijn die houw zich binnen 't perck
Dat hem geſchreven wert van die hem kunnen ſtraffen:
't Land te regeeren is geen Predikanten werck,
Maer tot gehoorſaemheyt een yder te vermaenen
En ſelver met een goed exempel voor te gaen:
Al ſtaen zy hoogh op Stoel, zy ſijn mee onderdaenen
Der Heeren, onder wiens geſagh de Stoelen ſtaen.
Die dan ſijn Overheyd aldaer derft overhaelen
Voldoet de plicht van een gehoorſaem Burger niet.
Een Krijſchman eertſe, die hem ſijn ſoldy betaelen,
Een Os, een Eſel ſiet van wien hem goed geſchiedt,

24. Verſtaet hier de *Reſolutie vande Staten van Holland en Weſt-Vrieſland tot de Vreede der Kercke*. genomen in't Jaer 1614. daer ſommige Predikanten terſtond tegen predickten en ſchreven.

Zy

Zy kennen alle bey de kribben hunner Heeren:
Maer draegen deſe Luy geen kennis van haer Heer
So rae 'k haer dat zy 't van de domme Beeſten leeren,
Waer mee ick deſen ſluyt en legh de ſchrijf-pen neer
Nae dat ick u, mijn Heer en Vriend, met Vrouw en Kind'ren
Den Heer bevolen heb, die u zijn ſegen geef!
Noyt moete ghy ſijn heyl ſien in uw' huys vermindren!
Dat u van herten wenſcht die deſen aen u ſchreef.

EXTRACTEN

UYt ſeker Boeckje van wylen *D. Caſparus Streſo*, eertijds Predikant in 'sGraeven-hage, ſoo als van ſijn E. uytgegeven is onder den naem van HET VOORBEELDT *der geſonde Woorden*, dat is, GRONDEN der SALIGHEYT. ende gedruckt by *Franck vander Spruyt* in 't Jaer 1641. Welcke *Extracten* dienen ſullen tot verlichtinge ende bewijs van 't geene in den voorgaenden Brief van het gevoelen der Leeraeren van de publijcke Gereformeerde Kerck ende van gemelte *D. Streſo* geleydt werdt.

Pag. 66. De Schriftuyre ſpreeckt door gaens van een Predeſtinatie of onveranderlijcke voor-ordineeringe, door de welcke God van eeuwigheyt nae ſijn vrye wil en welbehagen eenige menſche tot het eeuwige leven heeft uytverkooren, de andere verworpen en tot de eeuwige verdoemeniſſe geordineert.

Dat hy de Uytverkorene door ſijnen Heyligen Geeſt ſoo krachtigh treckt en bewaert dat zy de genade niet en kunnen wederſtaen nochte verlooren gaen.

Dat hy de verworpene daerentegen ſoo veel genade niet en geeft dat zy haer ſelven kunnen bekeeren, ende de verdoemeniſſe ontgaen.

Pag. 67 van de wegen ende van de regeeringe Gods getuyght

getuyght ons de Schriftuyre twee dingen, de welcke het menſchelijcke vernuft niet kan te ſaemen rijmen noch met malkanderen vergelijcken.

Eerſtelijck bewijſt de Schriftuyre dat God van eeuwigheyd door een onveranderlijck beſluyt het gevallene menſchelijcke geſlachte, zonder aenſien van goed of quaed in den menſche, nae zijne bloote vrye wille ende wel-behagen afgedeylt ende onderſcheyden heeft in twee hoopen:

Den eerſten hoopt, ſijnde in ſich ſelven niet beter als den andere, heeft hy ſo uytverkooren tot rechtvaerdighmaeckinge, heylighmaeckinge ende heerlijckmaeckinge door Chriſtum datſe niet en kunnen verlooren gaen, oock in de volheydt des tijds regeert ende bewaert hy de ſelve dat'er niet een van alle verlooren gaet noch van God afwijckt.

Pag. 69. Den tweeden hoop zijnde in hem ſelven niet ſlimmer als den andere, heeft hy in de algemeyne verderffeniſſe ſo laeten leggen, dat hy beſlooten heeft beyde van wegen hare erf-zonde als oock van wegen haere daedelijcke zonden met de eeuwige verdoemeniſſe te ſtraffen:

Dat hy oock de ſelve in den tijd alſo regeert datſe nimmermeer ontfangen de ware heylſame ende Saeligmaeckende genade der bekeeringe &c.

Ten tweden betuyght de Schrifture, dat niet tegenſtaende dit onveranderlijcke beſluyt ende deſe krachtige regeeringe de uytverkoorene moeten zorge dragen dat ſy niet verlooren gaen, ende datſe hare ſaeligheyd met vreeſe ende beven moeten wercken.

Jae de Schrifture betuyght dat Godt alle Menſchen, ſoo langh als ſy in de wereld zijn &c. alſoo regeert dat haer de deure der genaede noch open ſtaet: dat God ernſtelijck en ongeveynſdelijck wil dat ſy haer bekeeren, de verdoemeniſſe ontvlieden en ſaeligh worden: ſtelt hem ſelven tegens haer verſoenelijck, noodight, ſmeeckt

en

en bidt haer tot hem te koomen ende laet hem den menſchen kinderen voordraegen als ſtaende met uytgeſtrecktе armen, hongerigh en dorſtigh nae hare zaligheyt.

Pag. 69 Deſe twee dingen, *zeyt hy*, betuyght de ſchrifture ende het menſchelijck vernuft oordeelt datſe regelrecht met malkanderen ſtrijden ende datſe niet en kunnen met malkanderen beſtaen: Maer het gelove moet hem ſelven verheffen boven het menſchelijcke vernuft en moet vertrouwen dat hy, die het alles beydes betuygt het alles beydes doen kan, ende dat hy ſijn krachtige, onveranderlijcke en onwederſtandelijcke regeringe ſo kan aenſtellen dat hy voorkomt ende ontgaet alle de ongerijmtheden ende quaede conſequentien, die het menſchelijcke vernuft daer uyt komt te trecken Hoe dat dit toegaet is ons onbekent. &c

Eenige

PASSAGES

Uyt de Inſtitutie van

JOHANNES CALVINUS.

WY noemen de Predeſtinatie den eeuwigen raed Godes, door den welcken hy beſlooten heeft 't geene hy doen wilde met een yder menſch. Want hy ſchept haer altemael niet van eene en deſelve conditie, maer hy ordineert den eenen tot het eeuwighe leven ende den anderen tot de eeuwighe verdoemeniſſe. Soo ſeggen wy nae het eynde, tot het welcke de menſch geſchapen is, dat hy geprædeſtineert is tot de doodt of tot het leven, 3. *Boeck* 21. *Cap. n.* 5.

Men moet bekennen dat God, eer hy den menſche ſchiep, voorſien heeft tot welcken eynde dat hy komen moſte

moſte, ende dat hy dat niet voorſien heeft als om dat hy 't ſoo in zijnen raed verordineert had. 3. *Boeck Cap.* 23

God heeft niet alleen voorſien den val van den eerſten menſche, ende in den ſelven den val van alle zijne naekomelingen, maer hy heeft het alſoo gewilt.

Waerom ſullen wy ſeggen God laet dat toe, als om dat hy dat ſoo wil?

't Is in ſich ſelven niet waerſchijnelijck, dat het ſoude ſijn alleen door de toelatinge en niet door de ordinantie Gods dat de menſch de verdoemeniſſe op ſich gehaelt heeft.

Ick bekenne dan gaeren met den H. Auguſtinus dat de wille Gods is de noodtſaeckelijckheyt aller dingen ende dat het geene hy geordineert en gewilt heeft dat geſchieden ſoude, nootſakelijck geſchieden moet, ghelijck alles wat hy voorſien heeft onfeylbaerlijck geſchieden ſal. *n. S.*

Den eerſte menſch is gevallen op dat God geoordeelt had dat ſulcx dienſtigh was: Maer waerom dat hy dat geoordeelt had weten wy niet. 't Is evenwel ſeecker dat hy dat niet geoordeelt heeft als om dat hy ſagh dat ſulcx dede tot verheerlijckinge zijns Naems. De menſch valt dan nae 't gene God geordineert had.

Door de eeuwige voorſienigheyt Gods is de menſch geſchapen om te komen in die ellende daer hy in is.

Op de ANTWOORDT tegen 't voorgaende
KOST-VERLOOREN,
Gedaen by G. van INGEN,
Onder de naem van
THERSITES.

TErwijl ick wachte wie dat mijn aen boord ſou komē.
Wie dat de man ſouw ſijn die my de mondt ſouw toomen:

Soo had de Maen haer hooft vijf-maelen heel onthult
En weer met nieuwe glans haer hoorenen gevult.
Ick dacht nu vry te zijn, en dat de ſcherpe veeren,
Waer mee ick was gedreyght, my niet en ſoude deeren,
Wanneet my uyt den Haegh als ick niet minder dacht
Des morgens in mijn huys een Boeckje wiert gebracht
Dat mijn de naem gaf van de lelijckſte der Griecken.
'tWas Rijm : maer van geen pen, die uyt de wack're wiecken
Des vluggen Kleppers quam (wiens hoef op Helicon
Den ader opende van die vermaerde Bron)
Maer uyt een lamme gans, ſoo yder moet bekennen
Die maer wat kennis heeft van kloeck en ſlechte pennen
En weet ten naeſten by hoedanigh een gedicht
Moet weſen dat zijn hooft mach ſteecken in het licht,
Ick had veel moeytens eer dat ick'er deur kon raecken,
En dacht; wiſt Iſrael dan niemand uyt te maecken
Die my nae ſoo veel tijdts en dreygens quam te keer
Met beter wapenen, en ſcherper ſteeck-geweer?

Aen

D. HENRICUS de ROY,

Predikant tot Zutphen, aen wien de gemelte van INGEN zijnen THERSITES opgedragen hadt.

HEer Henderick de Roy,
Uw maet en houdt geen roy
Noch maet in zijn Gedicht
Waer mee hy my bevicht
Ten top af van Parnas,
Daer hy aen't raeſen was

Van

Van't heyligh hoeve-nat
Dat hy gedroncken had
Op't laeſte Pinxter-Feeſt,
En vol van Febus geeſt
(Die hy van boven kreegh)
Weer aen het rijmen teegh,
Daer hy zich *in zijn jeught*
Somtijdts had in verheught
Met u, *zijn Roy, zijn vriend*,
Die inde Wijngaert dient,
Daer hy, gelijck hy zeyt,
Met u in arrebeyt.
Dit ſtil voor-by te gaen
Dacht my was beſt gedaen
Als niet de pyne waerd
Soo eenen in den baerd
Te vliegen, die ſoo lam
En kael te voorſchijn quam.
Maer andre zeyden, neen:
Dat diënt u niet geleen
Die van zyn vuyle veer
Een ſtreeck krijgh in uw eer:
Het volck is veel al ſlecht
En dient wat onderrecht,
Dat licht vermoeden krijght
Dat yemandt, als hy zwijght,
Het ſpel gewonnen geeft
Dat hy begonnen heeft,
Byſonder als het werck
De Leeraers van haer kerck
En die gezalfde raeckt
Daer't ſoo veel wercks af maeckt.
Ick nam 't ten leſten aen
En heb de Moriaen

(Al is 't om niet geſchuert)
Een weynigh (1) ZEEP geſtuert,
Want die veel wouw beſteen aen't waſſen van de Moorē
Die wirp zijn geld in zee en 't was mee KOST-VERLOOREN:
Doch heeft hy garen reuck wanneer hy wert genet
Vereer ick hem daer by dees Roomſe Savonnet.

Ad G. ab INGEN.

Ex Ingen *fies* Ingens *ſi litera tantum*
Accedat fini nominis una tui:
Si tres, Ingenium: *Si quinque*, *eris* Ingemolus
Et mox (2) *Rege tuo carmina digna dabis*
Qui nunc invitâ Parnaſſum Pallade ſcandis
Et juga, truncatis non adeunda, petis.

1. Myn antwoordt op zynen Therſites onder den tytel van wat Zeep voor den ongewaſſen Moor.
2. Hy noemt D. HENRICUS de ROY zynen Roy, dat hy ſchijnt te willen verſtaen hebben op zyn Franſch, zynen Koningh, *ſuum Regem.*

Een

SUYVER WAS-LICHTJE

Voor de Gemeynte der publique Kercken
Ontſteecken door den Autheur
Van't

KOST-VERLOOREN.

DIt is 't gevoelen uwer kercken:
God wil in niemand krachtigh wercken
Die hy van eeuwigheyd beſloot
Te laeten leggen in de goot
Daer grootevaer was in gevallen:
Hy niet alleen, maer met ons alleen

En't

En 't heel geſlacht der menſchen, dat
Hem doemaels in zijn lenden zat.
Hier heeft hy ſommige uyt gekooren
Die noyt en kunnen gaen verlooren:
De reſt, die hy daer leggen liet,
Beſloot hy die genade niet
Te geven die haer was van noden
Om oyt te ryſen uyt den dooden
En de verdoemenis t' ontgaen.
Dit zijn ſe die in 't Dood-boeck ſtaen,
Daer niet een naem werd uytgewreven
Van die daer God heeft in geſchreven,
Die hy geſchickt heeft tot de Hel,
En tot de middelen ſo wel
Als tot het eynde zelfs beſchooren
Om ſekerlyck te gaen verlooren.
Oock heeft zyn Zoon, die middelaer
Van God en menſchen is, voor haer
Niet eenen druppel bloeds vergooten,
Dies zijn en blyven zy verſtooten.
God roeptſe wel, gelyck men leeſt
Maer trecktſe niet door zijnen Geeſt.
Schoon hy zijn woord haer voor laet draegen
So is 't nochtans zijn wel-behaegen
Dat niemand koome die hy noodt
Van die hy ſchickte tot de dood.
Dees werden uyterlyck geroopen
Als of zyn deur ſtond voor haer open
Die doch nae zijn verborgen raed
Wel vaſt voor haer geſlooten ſtaet.
Dit is het zuyvere gevoelen,
Dat eertyds op den Dortſchen Doelen
(Daer onder Rogermannus baerd
Het kercke-gilde was vergaert)
Beſloten wierd met groote ſtacy
Van d' eeuwige Predeſtinacy:

Waer uyt noodwendigh volgen moet
Dat hy vergeefſchen arbeyd doet
Die voordeel meynt te doen met preeken
By die van 't leven zijn verſteeken
En by gevolgh het Staeten geld
Hem onverdient werdt toegetelt
Maer (ſegt ghy) 't is niet heel verlooren,
Men preeckt oock voor Gods uytverkooren.
Den H. Geeſt gebruyckt het woord
(Dat in de kercken werdt gehoort)
Gelyck een middel om de zielen
Van die wel mee in Adam vielen
Maer die den Hemel is bereydt
Te brengen tot de zaeligheyd,
Die 't hem gelieft had te verſchoonen
Om zijn Barmhertigheyd te toonen.
Maer 't woord kan yemand wederſtaen,
God kan daer op niet ſeker gaen
En daer zijn krachten toe van noden
Die wercken kunnen uyt den dooden
Daer 't woord geen andre krachten heeft
Als dat het leert en leſſen geeft.
Gods geeſt die moet de *menſchen trecken*,
Herſcheppen uyt den grave wecken
En maecken dat *een ſteenen hert*
In een van vleeſch verandert werdt.
Die tot het leven is verkooren
Moet werden door den Geeſt herbooren:
'T geloof en de bekeringh wordt
Door Godes Almacht ingeſtort!
Die ſteeckt in 'twoord niet dat zy hooren.
So is dat geld daer oock verlooren.
God zal ſe trecken als hy wil
Al ſwegen alle Prekers ſtil.

Noch

Noch wat aende ſelve Gemeynte.

VAn Ingen geeft my nae dat ick *uw Kerck blaemeere*
En haer heb opgedicht niet eene valſche leere:
Maer heeft hy inder daed het ſelfde niet geſeyt
Het geen hy my te laſt als laſteringen leyt.
Ick hebbe boeck en blad genoemt, en aengeweſen
Waer het te vinden is, men heeft het nae te leſen.
De Gronden, die ick ley, zijn oock in ſijn Gedicht
Te vinden: waerom werd ick dan van hem beticht?
Wat had hy dan (of heeft hy wageſchotte kaecken?)
My voor een laſteraer en ſchelder uyt te maecken?
Of is dat niet met al voor eenen die ſoo quaet
Van aert is dat hy God en zynen naeſten haet?
Syn 't ſulcke mannen die in *Chriſti Wijngaert wercken*
En ſtrijden voor de leer en eer van uwe Kercken?
Syn dit de Herders van dat Kuddetje, dat kleyn
Van hoop is, maer vã vagt heel ſonder ſchurft en reyn?
Soo zyt ghy wel voorſien? doch 't ſcheelt u niet met allen
Als zy maer ſeggen dat ghy niet en kunt vervallen
En u verſeeckeren van uwe zaeligheyt,
Als uwen el-boogh op dat ſachte kuſſen leyt
Dan is uw hert geruſt en hebt u niet te ſtooren
Wat lot een ander kreegh die eeuwigh gaet verlooren
* En God noch dancken moet voor deſe weldaed, dat

* *Hieron. Zanchius de Natura Dei parte 3. de Reprob.* ſeyt: Die verworpen zijn hebben oock geen reden over Godt te klaegen, maer hebben meer oorſaeck om hem te bedancken, om dat, al zijn ſy tot de verdoemenisſe geſchickt, God haer niet te vergeefs daer toe geſchickt heeft, maer tot veele ende de alderbeſte eynden, en byſonder tot zyne verheerlijckinge, *ad gloriam ſuam.*

Oock ſeyt hy aldaer: Is dat niet voor een groote weldaed te achten dat hy haer tot vaeten gemaeckt heeft, inde welcke hy zyne rechtvaerdigheyt, toorn en macht mochte openbaren. *En wyders:* Want het is beter een piſpot te weſen als maer ſimpel leem, ende daerom hebben de verworpelingen Godt niet te beſchuldigen van onrechtvaerdigheyt, maer hebben meer reden om Godt te bedancken dat hy haer uyt het leem geen beeſten gemaeckt heeft, maer menſchen, om in haer zynen toorn en macht te openbaeren.

Hy, hem verwerpende, hem maeckte tot een vat
(Al was 't van oneer) dat God dienen mocht en ſtrecken
Voor yet, daer hy zyn toorn en macht in kon ontdecken
En thoonen dat hy oock rechtvaerdigh is en ſtraf,
Dat hem geen minder eer als zyne goetheyt gaf.

Aen G. van Ingen.

BEn ick THERSYT, en ghy den ONGEWASSE MOOR
So mogen wy de hand malkanderen wel geven,
Bey lelyck: want ſo werd den eenen ons beſchreven
En die den andre keurt voor moy is buyten 't ſpoor
Maer *daerom hebt ghy my die naem niet toegepaſt*,
Maer om dat ick alleen, nu d' andre Remonſtranten
(Uws wetens ſwijgen ſtil, op uwe Predikanten
En op uw kerck en leer my van mijn gal ontlaſt.
Maer gy van Ingen, die my uyt-maeckt voor Therſyt,
He b ick het ſelve recht niet tegen u verkregen
Dewyl dat ghy, nu all uw medebroeders ſwegen
Gelyck als een Therſyt onmaetigh ſchreeut en kryt,
En dat'er niet een Vorſt van 't zuyver Jſräel
(Al ben ick langh gedreyght) zich tegen my laet hooren
En dencken, 't ſcheelt ons niet al is 't maer KOST-VERLOOREN
Wy vaeren niet te min van onſe gage wel:
Het Synodus van dort is eeuwigh vaſt geſtelt
In de Vergaederingh der Algemeynen Staeten,
Dies mogen wy Therſyt wel veyligh rijmen laeten,
Dat en beneemt ons niet een ſtuyver van ons geld?

Nac-

Naeder

ONDERRECHTINGE

Voor

G. van INGEN,

Op zijnen tweeden

THERSITES,

Genaemt

DEN SIMPELEN THERSITES.

Ghy weet niet, ſeght ghy, van wat Ordre dat ick ben
En neemt my voor een van de Ridderen die dwalen.
Waerom niet van Sint Ioor, dewijl ghy met uw pen
En inct my zoeckt voor een draeck-ſteker af te maelen?
Ick ben van d' Ordre des Archangels Michäel
(Dewyl ghy 't garen wiſt ſal ick 't u openbaeren)
Die uyt den Hemel dreef den Duyvel van de hel
Met al zijn engelen, ſo menigh als 'er waeren.
Dat ick 't Collier onfingh is veertigh mael verjaert:
Ook ben ick Ridder (ſo men 't noemt) van d' Acollade,
En danck den Coningh, die, al was ick ſulx niet waerd
My dus verheffen wouw uyt enckele genaede.
Ick wiſt voor heen oock niet wie dat gy waert of wat:
Van Ingens naem en quam my nimmermeer ter ooren:
Maer nu heb ick verſtaen uyt een bekende dat
Ghy zijt te harderwijck een van de Profeſſooren.
Ick had u noyt gemoeyt noch in uw eer verkort,
Wat reden had ghy dan om over my te jancken,
Die weder op een nieuw van u geſchonden wordt
In plaets dat ghy my had behooren te bedancken?

Ghy liept perykel om te berſten van de gal
Ten waere dat ick u geholpen had aen 't braecken:
Nu hebt ghy geenen nood dat zy u dooden ſal
En koſt niet beter koop die vullens quyt geraecken.
So u die yemand had van ondren af doen gaen
Men had miſſchien dan niet papiers genoegh gekregen
In heel de Stad (daer laetſt (1) uw druck-pers ſtil moſt ſtaen
Door dien 't ſo ſchaers daer was) om u de poort te vegen.
Maer naedemael dat ick noch teykens in u zie
Dat van die vuyligheyd yet door uw bloed verſpreyt is
Send ick u hier een (2) Dranck van wat Rhabarber, die
Om u van 't overſchot te zuyveren bereyt is.
Daer 's nu papiers genoegh te krijgen in de Stad
So dat ghy geen gebreck van wiſchjes hebt te vreſen:
Uw voddigh boeckje kan u geven blad by blad
En daer zal noch genoegh voor peperhuyſjes weſen.

1. Van Ingen klaeghde dat zynen *Simpelen Therſites* niet raſch genoegh nae zijn ſin uyt kon koomen, om dat binnen de Stad van Harderwijck ſoo veel papiers niet te bekoomen was als men daer toe van nooden had.

2. Mijn Antwoordt op zijnen Simpelen Therſites, onder den tytel van wat RHABARBER, tot een purgatie bereyt voor den galſuchtigen G. van INGEN, &c.

Noch een

RECEPT voor de GAL,

Aen de ſelve.

WErckt dees Rhabarber wat te zacht
Schort u een dranck van meerder kracht
Of raeckt ghy heel de gal niet quijt,
Soo ſal ick op een ander tijdt
(Op dat het wat te ſtercker zy)
Een greyntjen acht of thien daer by
Doen doen van *diagydium*
Dat is, bereydt *Scammonium*.

Werckt

Werckt dat dan noch te zacht, ſo kom
Ick met wat *Antimoniom*
En neem wat Mineraels te baet
Dat uyt uw lyf 't veroude quaed
Van boven en van ondren jaegh'
En u te degen ſchrobb' en raegh'
Mijn Apotheeck is noch al vry
Voorſien van die droogiſtery
Maer ſo ghy dan ondanckbaer zyt
En op den Doctor ſpoegt en ſch..t,
Schryf ick niet een Receptje meer
Voor een daer danck by is noch eer.
In gratis ſervire nefas.

NOCH EEN DOOS
Met verſcheyde
DROOGE CONFITUYREN
En veelerhande leckerny en lieflijckheyt om 't een of 't ander daer van in de mondt te nemen of hem de ſmaeck van den Rhabarber niet al te wel en beviel, en voorts voor banket onder het deſſert of nae gericht op zijn taefel te zetten.
Aen den ſelven.

GUILJELM van INGEN, die ick hoor
Een Gods-geleerde Profeſſoor
Te zyn in 't School van Harderwijck:
Tot hier toe is ons ſpel gelijck:
Wy hebben bey al even-veel
Nu ick dees bal weer binnen ſpeel
Wilt ghy vervolgen de party,
Of ſtaecken die: het ſtaet u vry,
't Scheelt my oock niet hoe dat ghy 't maeckt,
Of ghy ſe voort vervolght, of ſtaeckt,

Of

Of geeft, en't kaets-ſpel uyt wilt gaen.
Maer ſtaet dit werck u langer aen
En ſpeelt ghy nieuwe ballen op:
So doet het met geen quaede kop,
En kyft en vloeckt niet onder 't ſpel
Dat ſtaet geen Profeſſooren wel.
Paſt oock, al houdt ghy my voor ſlecht,
Dat ghy u ballen wel beleght.
Schoon dat ick op mijn daegen kom
En jaeren heb van ouderdom
God hebbe lof en danck, die my
De jaeren gaf, en geef daer by
Dat ick gezond en wel te pas
Mijn brood noch op magh en mijn glas
Die noyt en hiel van beeck of bron
Of 't water van de *Helikon*,
Maer meyn een maetigh glaesje wijn
De vyl van 's menſchen geeſt te zijn,
Die meer genoomen als 't behoort
't Verſtand verdooft, dat anders gloort.
Al ben ick niet, die 'k plagh te zijn,
'k Heb noch geen gight noch fiereçijn,
En voordeel en verſoeck ick niet
Van *quinze* of *biſque*, of hoe men 't hiet,
Ick heb u ſpel al deurgeſien,
Ghy hoeft my niet veel voor te bien:
Die zedigh ſpeelt, en *trou*, en gat
Bewaeren kan, doet oock al wat.
Mijn hand is oock noch fix ter pen
Schoon dat ick al geworden ben
Thien maelen ſes en negen jaer;
Al zijn mijn oogen niet ſo klaer
Gelijck wel eer, ick dien my van
Een bril, die haer verlichten kan;
Al maeckt ghy my voor *ſimpel* uyt
Die niet en zegh of ſchryf dat ſluyt

Als

Als waer' ick *wat memorys quijt*,
(So ghy vermoedt in uw *Therſijt*)
Als een, die door ſijn jaeren ſuft:
Ick werd ſo licht noch niet verbluft,
En ben wel meer zo aengetaſt
Door d'een en d'ander koppigh gaſt;
Ick ken die dappre Vorſten wel
Die voor het ſuyver Iſräel
Vol dullen yvers treen in 't veld,
Daer yder meynt te zijn een Held,
Ten minſten wel een Gideon,
Die 't heyr van Midian verwon
Spouwt tegen my vry vyer en vlam,
Stoot my op 't lyf gelijck een ram,
Maeckt vry, als een verwoede ſtier
Om 't *Koſt-Verlooren* veel getier
En brult en bulckt'er tegen aen
Ick weet wel waer 't my komt van daen
En waer het u en andre ſchort
Waerom ghy dul en raeſend wort:
't Is om dat ick de waerheyd zey
Doe ick de Dortſche gronden ley,
Die veeltyds grooten haet verweckt
Voor eenen die ſe maer ondeckt.

Veritas odium parit.

§.

Wat zoeckt ghy 't futſel-boeck? ſpreeckt joffer uyt de mond
Ick weet doch wel dat wy 't bey eens zijn in den grond:
Waerom en derft ghy dan de Waerheyd niet ontkleen
En ſtellen haer in 't hembd, ſo veele Schryvers deen?
Of vreeſt gy dat uw volck als 't ſulcke gronden hoort
't Gevolgh my toe ſou ſtaen, al ſprack ick niet een woord,
En menigh Predikant zouw moeten ſijn Sermoen
Voor leege ſtoelen en voor houte bancken doen?

Vacuá dominabitur aulá:

Quis

§.

Quis annuo ſtipendio putet dignum
Qui ſe fatigat quodlibet movens ſaxum
Ut ſervet illos qui perire non poſſunt?
Quis dicat illum compotem ſuæ mentis
Qui ſudat, illos ut reducat ad vitam
Quos reprobatos eſſe credit æterno
Et abſolute neſcioque mutari
Dei Statuto? Gordij mihi nodi
Videntur iſti; magnus hos Alexander,
(Niſi enſe tentet diſſecare) non ſolvat
Ut Synodus iſta fecit, in Remonſtrantes
Vi fuluminum, non veritate, devictos)
Pronunciavit quæ ſuum Maranatha, &
Seſe tuendi, quod dari reis debet,
Venia negata perperam triumphavit:
Ut, qui manu lictoris enſe dirricto
Hollandiæ Weſt-Friſiæque Patrono
Caput abſtulerunt & fidelis Aſpiſtis
Patriæque Atlantis ſanguinem profuderunt.

VERTALINGE.

Wie is 'er die ſo een veel gagie waerdigh acht
Die zich vermoeyt en woelt en werckt met al zijn macht
Om te behouwen, die hy vaſt ſtelt van te vooren
Dat niet afvallen kan noch immer gaen verlooren?
Wie zey, dat ſoo een man wel by zijn zinnen is
Die predickt, dat hy ſweet, om de behoudenis
Van die hy vaſt gelooft van Godt te zijn verſtooten
En alle wegen nae den Hemel toe geſlooten
Van aller eeuwigheyt onweder roepelijck?
Dit ſchynt, nae mijn verſtandt, dat knoopen zijn gelijck

Als

Als die van (*) *Gordius*: die daer aen wil vergaeren
Om los te doen, moſt dat als Alexander klaeren,
Die zo 't Orakel niet en nam als 't andre deen:
Maer ruckte't ſwaerd van leer en hieuw de knoop van eé
Soo heeft het Synodus den Remonſtrant verwonnen,
(Dien zy geen noodige verweeringh wouw vergonnen)
Niet door de waerheyt, maer door wegen van geweld.
So gingh de Vier-ſchaer oock, die Oldenbarneveld,
Den Advocaet van 't Land, dien Atlas en getrouwen
Voorſtander van den Staet, door 't ſwaerd van een dee houwen,

Nemo meretur lauream ex muſtaceo.

§.

Is 't ſo geſtelt met Gods-*verwerpen* en *verkieſen*:
Dat men niet eene ziel kan winnen noch verlieſen,
Noch minderen 't getal, noch meerderen den hoop:
Is voor den een geen vrees, voor d' andere geen hoop:
Laet feuys dan wentelen. Wat hebt ghy u te ſtooren
Dat ick wat rijmpjes ſchreef, en noemde 't *Koſt-verlooren*
Al wat een Predikant tot Tractement geniet?
Wat ſchae lydt hy daer by hoe dat ick 't noem of hiet?
Men ſal hem daerom niet een duyt te minder geven,
En wat is aen de *vrucht van zijnen dienſt* gelegen
(Daer ghy quanſuys op ziet) indien ghy koſt bevroen
Dat daer het Noodlot geldt geen vrucht en is te doen.
Laet my vry een gevolgh op uwe gronden bouwen
Als ghy luy maer de kerck en gagie mooght behouwen:
Laet den Arminiaen zich droopen met zijn ſmeer:
Geeft ghy Requeſten in dat men uw loon vermeer

Gordius, van een Boer Koningh geworden zijnde, had ter gedachteniſſe van dien de ſtrengen van zijne Ploegh-paerden in den Tempel opgehangen, en daer in ſoo vaſten en verwarden knoop gheleydt die hy meynde dat niemandt ſou kunnen ontdoen of los-maecken, en 't Orakel had geſeyt dat die dat quame te doen het Rijck van Aſien verkrijgen ſoude. Alexander de Groote aldaer gekoomen zijnde, vlammende op dat Rijck en ſiende dat het onmogelijck was die knoop te ontdoen hieuw hem met zijn Zwaerd van een en wierd meeſter van Aſien.

En

En denckt niet dat mijn rym u in de weegh ſal weſen:
De verſjes, die ick ſchreef, die hebt ghy niet te vreſen:
't Zijn (1) *brutafulmina:* Uw blixems treffen bet.
Die yemand in den Ban, en uyt den Hemel zet.
Vobis parta quies.

Een ſpotter, ſeght ghy, *die gemeenlijck oock profaen is,*
Ontſiet noch heyligh noch onheyligh: Ick beken
(So ghy dat *heyligh* zyt en ick de ſpotter ben)
So veel 't ontſien belanght, dat daer een lutjen aen is.
Ick en ontſie u niet (2) *die twee maels zijt gewaſſen*
En eens gezeept) hoe reyn, hoe heyligh dat ghy zyt.
Keft oock, ſo langh ghy wilt, als ghy maer niet en byt:
Ick laet my niet ſo licht van keffertjes verbaſſen.
Loopt nae u ſtaert vry om, maer wacht u dul te werden.
Spouwt gal, ſchiet uw fenijn, ſegt dat ick kerck en leer
(Als ick de waerheyd ſegh) ſcheld, laſter, en blameer:
Ick ben dat wel gewoon, en daerom kan ick 't herden.
'tIs uwe kercks gebruyck (van giſt'ren noch van huyden)
Eerſt haer gevoelen van Gods eeuwigh Voor-beſchick
Te lochenen ſoo te zijn gelijckerwijs als ick
Dat hebbe voorgeſtelt uyt ſchriften, die ſo luyden;
En als men dan bewees uyt haere Godſgeleerde
Dat ſulx haer leere was met klaer en helder blijck,
So riep mer tegen aen Men dee haer ongelijck
En dat men kerck en leer maer laſterd' en blaemeerde
En ſchepte (in plaetſe van de waerheyd te belyden)
Op ſijne weerparty een doodelijcken haet,
Die ſwaerlijck in de Godſgeleerden over gaet.
Den Hemel will' ons daer genaedigh van bevryden!

Ab odio Theologico libera nos Domine!

1. Krachteloose Blixems.
2. Dus ſpreeckt D. van Ingen van ſich zelven in ſijn Simpelen Therſites, *eens door den Doop en eens door Chriſti bloed.*

Het

§.

Het waer te wenſchen dat hy by ſijn beuſelingen
Gebleven was, ſeght ghy: maer, beuſelaer van *Ingen*,
Doe ick met beuſelen van u wierd aengetaſt
Toen raeckt' ick eerſt te deegh aen beuſelingen vaſt.
Turpe eſt doctoricum culparedarguit ipſum.

§.

Een van den uwen, die zich *recht gereformeert*
Nae't Dortſche Wet-boeck ſchreef, heeft my een Bril vereert,
Die anders ſpreeckt als ghy, en *t' myner eere* zeyt
Dat ick die Gronden *nae de waerheyd* heb geleyt,
Aen wien ick het krackeel wel klax verblyven wil
Van 't geen dat tuſſchen ons bleef hangen in geſchil.
Als ghy dan mee eens recht door zee zult derven gaen
Gelijck die my de bril vereerden heeft gedaen
So ſal 't mijn beurt zijn te bewyſen dat al 't werck,
't Geen uwe Leeraers doen in de publijcke kerck,
Onnodigh is, en dat dien volgens 't Staeten geld
Den kercken-dienaers on-verdient werd toegetelt.
Incipe, Mopſe prius.

§.

Van Ingen, (*) *is by geen van alle Chriſt-gezinden*
De waere Leer van Gods Voor-ordeningh te vinden
Als by uw Kerck alleen, en, had die't niet gedaen,
Waer zy verlaeten en van niemand voorgeſtaen:
So is zy niet ſo klaer en duydelijck beſchreven
Dat men die voor een Punt of Hooft-ſtuck uyt magh geven
Van die *noodſaecklijck* zijn tot yders zaeligheyd:
Wat al wat *nodigh* is dient klaer te zijn gezeyt.
Een wet moet klaer zijn die voor elck een werd geſchreven
Of geldt niet meer als een die niet en is gegeven.

* Volgens de eygene bekentenisſe van D. Abrahamus Heydanus Predikant ende Profeſſor der H. Theologie te Leyden. *Inde eerſte Editie van zyne Proeve* Pag. 414. lin. 2.

Steeckt oock de zaeligheyd in een geheymenis
So moet oock blijcken dat ſy klaer beſchreven is.
Heeft dan elck een van Gods voor-ſchicking te gelove
Soo uwe Kerck die drijft, of ſal hy zijn verſchoven
Van Godes Rijck: ſoo moet zy klaer beſchreven zijn:
En zouw dat niemand zien als 't hoopje van Calvijn?
Steeckt deſe leer dan in een nacht vol duyſterniſſe
Hoe kan uw kerck dan daer een ygelijcx Gewiſſe
Aen binden, op verſteck zijns zaeligheyds, zo hy
In dat ſtuck anders van gevoelen is als zy?
Is 't oock een *nodigh* Punt, ſo ſouw ick wel begeeren
Te hooren, hoe men kan het Avondmael des Heeren
Uytdeelen aen ſoo een die in een doolingh ſteeckt
Waer over uwe kerck haer *Anathema* ſpreeckt:
Hoe dat ſy ſeggen kan, Dat Chriſtus alſo zeker,
Als hy dat brood eet en de wijn drinckt uyt dien beker,
Aen het vervloeckte hout voor hem geſturven is
En hem verſekeren van zijn behoudenis:
Hoe, dat hy heeft voor hem zijn bloed aen 't kruys vergooten
En ſo gewis als van hem mondlijck werdt genooten
Het brood en wijn, zijn ziel ten leven werdt gevoed
Met zijn gekruyſte lijf en zijn vergooten bloed.
Ick ſpreeck nae 't geen wy in uw Catechiſmus leſen,
Die van een ygelijck moet onderteykent weſen
Eer dat hy toe de ſtoel en kercken-dienſt geraeckt.
Dat is een Inſtrument dat niet en werd gewraeckt.
Magh yemand nu, die blyft by 't Remonſtrants gevoelen,
By u te Nachtmael gaen: waerom dan op den Doelen
Te Dort haer leer gedoemt? waerom die liever niet
Verdraegen waer van noyt decify was geſchiedt
Kan men lanx deſe leer oock in den Hemel raecken:
Wat had broer Gommer dan zo veel boheys te maecken
Om dat in 't ſtuck van Gods Voor-ſchickingh broer Armijn
Niet over een en quam met hem en met Calvyn?
Waerom

Waerom gearbeyt om die leere te verdoemen
Die op ſchriftmaetigheyd en oudheyd had te roemen
Daer niemand anders van die Chriſtens zijn gezint
In uwe leer, als ghy alleen, behaegen vindt
Waerom een Synodus van volck by een geroopen
Dat niet fatſoenelijck de ſtrick en wouw ontknoopen
Door minſam onderſoeck van 't geen in *queſty* hingh:
Maer hacken die van een door Alexanders klingh
Waerom de vredig' en buyghſaeme Remonſtranten
Haer leere niet gedult? Waerom haer Predikanten
Uyt haeren dienſt geſchopt, ter Preeck-ſtoel afgevaeght,
Gebannen, weghgevoert, ten landen uytgejaeght?
Waerom veel bloeyende gemeenten doen verſtroyen,
Dat meenigh ſchaepje joegh na vreemde ſtall' en koyen
Van Men no, van Martyn, van Heerom, dat zich van
Sijn Herders vond ontbloot en daer was in den ban?
Maer (zeyt men) 't volck is doodt die 't eertijds ſo verſtonden,
Nu gieten ſommige wat oly in de wonden:
Het magh wel zijn, maer u zie ick daer niet voor aen,
Ghy hebt noch van de gal te veel in 't lyf gelaen,
Doch dat kan beetren metter tyd:

Broer Gommer is de kaert nu quyt
En kan ſich niet verlaeten
Op yſre mannen en geweer,
't En gaet'er niet, gelijck wel eer:
't Gezagh is by Staeten.
Dies werdt hy nu wat politijck
En ſtijft met zulcke luy zijn Rijck
Die wederzijds wat hincken,
En meynt te weſen wel beraen:
Want quam die pekel hem 't ontgaen
Sijn Calfs-vleys ſouw haeſt ſtincken.
Dus klonck tot Gommers eer
Apolloos Harp: wel eer.

§.

Van *Ingen*, wat had u bewoogen
Dat ghy het zeyl hebt opgetoogen
Om my te koomen aen mijn boord?
Had ick u met een enckel woord
Mijn leven wel te kort geſproocken?
Neen: (*) maer het leed moſt zijn gewroocken
Dat ick de kerck had aengedaen
Die 't uwe plicht was voor te ſtaen.
Och! 't en onbreeckt haer aen geen Helden
Die ſtrax met laſteren en ſchelden
Haer ſelven geven in 't geweer
Tot voorſtand van haer eer en leer.
Maer ick en had haer niet beloogen
Daer ick de vraegh had overwoogen,
Of oock de gagie van het Land
Verdient wierd van een Predikant
So't alles gaen moet nae 't gevoelen
Beveſtight op den Dortſen Doelen?
't Geen ick geſtelt had tot mijn grond
Heb ick geweſen waer het ſtond.
Dat viel hier niet te diſputeeren
Daer ſo veel ſuyvre Predick-heeren
Wel-eer geen doeckjes om en deen
Die haere leer recht uyt beleen.
Men moſt my het Gevolgh ontkennen
Dat ick gemaeckt had, en zijn pennen
Tot onderrechtingh van mijn Vrind
Gebruycken, en met heldren Int
Hem redenen doen zien; die bonden,
Dat onvermindert zulcke gronden
Den dienſt der dienaers van u Kerck
Geen *onnut* is, maer *nodigh* werck
Op dat doch niemand gae verlooren
Die abſoluyt is uytverkooren:

* *Pag. 6. Therſ. Simp.* dewijle het de gemeyne ſaecke der Kercke is, &c.

Op

Op dat, die God verworpen heeft
En zijn genaede niet en geeft
Noch oyt te geven heeft beſlooten
En onherroepelijck verſtooten,
Geraecke tot de Zaeligheyd
Die hy hem vlack heeft afgezeyt
Daer lagh den Haes; hier, hier; *van Ingen,*
Was 't (1) *Rhodus* daer ghy had te ſpringen
Dan ſtond het voorts aen hem, wien hy
Geloof wouw geven, u of my.
Maer wie verſocht u om te ſpreeken
Dat ghy u kloet hier in quaemt ſteeken
Had hy aen u zyn nood geklaeght?
Had hy u om uw hulp gevraeght?
Had hy op 't geen ick had geſchreven
Gewilt dat ghy hem raed ſoud geven?
Waert ghy om uw Advys gebeen
In deſe zaeck? Ick denck wel neen.
Wat had ghy dan te koomen loopen
Daer ghy van niemand wierd geroopen?
Dacht ghy, die my een (2) moey-al hiet,
Doemaels op 't andre Punt dicht niet
Daer *Martialis* meermaels vraegde
Aen OLUS, daer hy over klaegde,

1. Seker jongelingh zich beroemende dat hy wonderbaerlijcke en ongelooflijcke ſprongen had gedaen doe hy te *Rhodus* was wierd van eenen, die dit mede aenhoorde, te gemoet gevoert denck dat hier *Rhodus* is, laet ons hier u ſprongen ſien.

2. Hy had in zijnen *Simpelen Therſites* van my geſeght dat ick een *Ardelio* ben, een *al-beſchick*, een *moey-al*, en daer toe den Punt-dichter *Martialis* een ſtuck van zijne puntdichjes ontleent, maer de behoorlijcke kleuren (ſoo hy die noemt) om ſoo eenen af te maelen zijn op zijn palet niet te vinden, en ſouden beter dienen om eenen *weet-niet* en *een benſelaer* daer mede af te maelen, daer een al-beſchick of een moey-al wel een gaeuw, veel-weetend en een ernſtigh man kan zijn.

OLE, QUID AD TE?

Epigr. lib. 7. epig. IX.

Welck Epigramma ick wel eer seer aerdigh nae-gevolght heb gesien en gelesen (duncht my) in een boeck daer veeler Zeeusche Poëten Gedichten by een in vergadert waren / dat den tijtel had van de Zeeuse Nachtegael, daer dese vraege (*Ole, quid ad te?*) aldus verduytscht wierd /

WEL, FOP, WAT ROERT HET JOU?

Quatuor ergo tuis opponam versibus unum:
AD TE, QUOD SCRIPSI, PERTINET, OLE, NIHIL.

Dat is

Dies ick u, voor uw vier, dit enckel veersje geef:
Fop, 't roertje niet wat ick aen mijn bekende schreef.

Ghy seght van my dat ick geen godsgeleerde ben,
Nochtans dewijl ick mee een beetje lesen ken
Weet ick so veel daer van, als yemand heeft van noden.
Ick weet de heele wet en wat ons werd geboden;
God moet ick boven al lief hebben, en daar toe
Mijn even mensch so veel als ick mijn zelven doe.
Dat is de Wet en al wat de Propheeten schreven,
Ick weet wat hy moet doen die eeuwig soeckt te leven:
Hem kennen, die daer is de waere God alleen,
En Christum die hy zond. Dat moet ick doen, en meen
Dat die geleertheyd niet en leyt in veel te hayren
Om dingen die God niet heeft willen openbaeren.
Een, die niet weten wil 'tgeen hy ons niet begeert
Te leeren, is in zijn onwetenschap geleert.

Nescire velle, quæ Magister maximus
Docere non vult, erudita insscitia est.

Ick

Ick ſoeck de kennis niet van veele ſchool-diſpuyten:
Al heb ick tijdt daer toe ick blijf'er liever buyten,
En houw't in deſen met de man van Rotterdam
Uyt wiens geleerde pen het *Lof der Sotheyd* quam
(Van my wel eer vertaelt) waer in ick heb geleſen
Dat Paulus ſelfs nu geen Theologant ſouw weſen
Indien hy hier beneen eens kijcken quam, en zagh
In wat voor dingen nu de godgeleerheyd lagh,
En merckte dat zelfs by de reynſte Chriſt gezinden
Of die het willen zijn, geen liefde was te vinden.
Hoe ſtond hy wel verſet dat uytverkooren vat
Als hy veel hoorde van 't *Geloof 't Geloof.* maer dat

De bene vivendo jams quæſtio nulla movetur
Inter Doctores, multa inter decoctores.

Als Fy maer reyn is in 't geloof en loopt ter kercke
Dan is het wel, al is zy gortigh als een vercken.

Fac, et docebis.

§.

Waerom zeght ghy (of is het leugen-ſpreken moy?)
Dat oock om u van my Heer Heinderick de Roy
Te lijden heeft? waer heb ick hem te nae geſprooken?
Wat ſoeckt ghy tegen my die man oock op te ſtoocken
Die 'k niet gemoeyt en heb? krijght ghy 't alleen te quaet
Dat ghy my oock by hem wilt brengen in den haet?
Hy heeft my niet miſdaen, en ick hem niet beledight
Daer ick my tegen uw *Therſites* heb verdedight.
Dus vraegh ick u, die my met achterklap beſwaert,
Is dit het reyn geloof dat ſulcke vruchten baert?

Ex fructu noſcitur arbor

§.

Ick heb den kercken-dienſt noch dienaers niet veracht
Daer ghy my t' onrecht mee beſchuldight en bevragt,
Ick houw 't een waerdigh ampt te zijn dat zy bekleden:
Ick eer en acht ſe die de Predick-ſtoel betreden:

Maer ben van dat geloof (ſo doet'er veel met my)
Dat, zo het Noodlot geldt haer dienſt onnodigh zy.
Die God verworpen heeft kandie wel zaelig werden?
Moet die in 't ongeloof en zonden niet volherden?
Die hy verkooren heeft kan die verlooren gaen?
Moet zijn beſluyt niet vaſt ten wederzyden ſtaen?
Maer zeght ghy, *Paulus* ſeyt *So deſe niet en blyven*
So moeten wy vergaen; dat kan uw zaeck niet ſtyven
Of ghy moet ſeggen dat den dienſt *een middel* is
Niet min noodſaeckelijck tot de behoudenis
Van die ter ſaeligheyd zijn *abſoluyt* verkooren,
Als 't blijven in het ſchip om niet te gaen verlooren,
Maer ſo ghy daer geen ſtrijd of twee-klanck in en vindt
Sijt ghy van ooren doof en in uw oordeel blindt.

§.

Seght my, waer dat de leer van Gods Predeſtinacy
So die beſtemt is op de groote Doele- ſtacy
Van *Bogerman* en zijn mee-ſtanders binnen Dort,
In 't Apoſtoliſche Geloof gevonden wort?
Wie gaf haer macht Geloofs-artijckelen te ſmeden
Meer als de Twaelif, die d' Apoſtelen beleden?
Of was dat geen volmaeckt en maer een kreupel werck
Dat daer wat by gedaen moſt werden van uw Kerck?
Wie gaf haer macht om ons Gewis daer aen te binden
Dat wy in dat Geloof niet uytgedruckt en vinden?
Staet daer *explicité* of oock *implicité*
Dat Chriſtus maer alleen voor weynig menſchen lee?
Dat maer een kleyn getal is abſoluyt verkooren,
En ver de meeſten hoop moet eeuwigh gaen verlooren,
Van God voor-heen geſchickt tot de verdoemenis
Door een Beſluyt, dat niet te wederroepen is?

Et eris mihi magnus Apollo.

§.

Ghy weet wat de Cippier tot antwoord wierd gegeven
Wanneer hy vraeghde wat hy doen moſt om te leven.

Sey

Sey *Paulus*, Onderſoeckt, om tot de zaeligheyd
Te raecken, hoe 't met Gods Voor-ordineeren leyt:
Ofd' een verkooren is en d' andere verſchooven?
Hy zey hem maer, *dat hy in Chriſtum moſt gelooven*
En zaeligh werden ſouw, hy en zijn huyſgezin.
Dit was een klaer beſcheydt, daer ſtack geen duyſter in.
Wanneer dit antwoord werdt eenvoudigh opgenoomen
Wat heeft dat anders in, als dat hy was gekoomen
Die langh verwacht was, de Meſſias: dat hy moſt
In hem geloven, dat hem dat doen leven koſt?

Juſtus ex fide vivit.

§.

Ghy had wel eer gehoort: *Trompetter van de Zeeuwen*
(Dit was een Predikant) *Ghy terght een neſt vol ſpreeuwen:*
De Dichters ſeght ghy oock, *zijn van een wondren aert*
Geterght geraecken zy ten eerſten op haer paert.
Maer ghy ſchijnt noch al van een heeter aert te weſen:
Die andere Dichters tergt heeft haer daer nae te vreſen:
Maer ghy *van Lugen* waert al raſſer op uw paerd:
Eer ghy getergt wierd vloogt ghy my al in den baerd.

Fœnum habet in cornu longe fuge.

§.

Si tibi ſum ſimplex: eſt hoc natura colum bæ.
Tu mihi ſerpentum nil niſi virus habes.
Illorum non eſt in te prudentia, non es
Simplex: ergo nec hoc, Inge, *nec illud habes.*
Alterutrum mihidas tibi meutrum convenit, unde
Hoc ſaltem dicar nomine te potior.

Dat is:

So ick eenvoudigh ben, dat is der duyven aert:
Ghy hebt niet als't venijn der ſlangen in uw ſtaert,

Maer haer voorſightigheyd, *van Ingen*, hebt ghy niet,
Noch oock d' eenvoudigheyd, die men in duyven ziet:
Ghy hebt dan geen van tween, en geeft'er een aen my:
So blijckt dan dat ick noch wat beter ben als ghy.

Eſtote prudentes ſunt ſerpentes
Et ſimplices ſicut columbæ. Math. X. 16.

Dat Martialis noemt *Prudens Simplicitas Epig. lib.* 10,

§.

Hæc mittit tibi Therſites te judice, Simplex,
Omnia fort aſſis non placitura tibi.
Si quid ineſt illis, quod dictum durius in te
Credis et expunctum protinus eſſe velis:
Ne mihi ſuccenſe: non peccat judice toto
Mundo qui ſcutum Simplicitatis habet.

Dat is.

Dit ſend *Therſijt* aen u, die ghy voor *Simpel* acht:
Maer ſtoort u niet zo hy u over al niet zacht
Noch zoet genoegh en ſtreelt: Die ſlecht is heeft dat voordeel
Dat hy geen quaed kan doen nae al de werelds oordeel

§.

Qui tibi Therſite Simplex *ſum dictus, ab* Ingen
Pharmaca quiſquiliis iſta repono tuis,
Atque hæc pro menſis tibido Condita ſecundis:
Iſtis ut valeas utere, et his fuere.

Dat is.

Ghy die een *Simpelen Therſites*. maeckt van my
Voor uwe leuren zend ick wat apteeckery,
En ſchenck u daer noch by een Doos met Confituyren:
Dit voor de leckerny, en dat om t' lyf te ſchuyren.

Omne tulit punctum qui miſcuit utile dulci.

BE-

BESLUYT.

Ohe! jam ſatis eſt.

't IS ſo genoegh: ick ſluyt mijn Doos met Confituyren.
Send ick de ruymte? 't goed is droogh, en 't kan wel duyren.
Maer als j'er wat van neemt, ſo doet niet als de Spin:
Suygt geen venijn hier uyt, daer is gôe ſuycker in.
Waer mee ick hier een eynd voor dit mael ſal gaen makē
Op dat mijn pen weerom magh in de koker raecken,
Die ick niet tegens u uyt dertelheyd en toogh
Maer om dat my mijn eer tot tegen weer bewoogh.
Ghy hebt my eerſt geterght en met u gal beſpoogen
En tegen my rapier en ponjaert uytgetoogen,
Die hier in vrede zat, daer ick, nae mijn verſtand,
Somtijds een rijmpje ſchrijf, ſomtyds een boompje plant:
Somtijds de knijntjes en de haesjes plagh te jaegen,
Oock wel te vangen en een braedtje t' huys te draegen,
Somtyds voor vinckjes en leeuwercken ſprey mijn net
En ſtricken voor de ſnip en voor de lyſters zet:
Somtyds wat tyd geef aen mijn kenniſſen en vrinden
Die hier op Ockenburgh my willen komen vinden,
By wien ick niet en weet dat ick ſo quaelijck ſtae
Dat ick te vreſen heb voor yemands ongenae.

Geſchreven in mijn kluysje
Op 't Ockenburger Huysje
Wanneer men boven thien
En ſeſtigh jaer, min ien,
Schreef ſeſtien hondert jaeren.
En dat wy ſagen vaeren
De Wagen van de Zon
Verby de Water ton
Om niet te kunnen miſſen
Het teyken van de Viſſen

Op

Op

JAN TOLEDOOS SORG-VERLOOREN,

Mitsgaders eenige aenmerckingen op des selfs

PAPIER-VERLOOREN.

Dat hy verquist en verkladt had tegen het

KOST-VERLOOREN.

NEen, neen, Toledo, mijn Papier is niet verlooren,
't Heeft noch al vrucht gedaen : maer die niet hooren wil
Dien helpt het niet al had hy dubbele esel-ooren ;
Die willens blind wil zijn dien baet noch kaers noch bril.

Wat ick te berde brengh scheld ghy voor lasteringen :
'tIs evenwel de leer van broeder Fijn de Geus ,
Die ghy en andere geblinde hummelingen
Niet zien en wilt al zet men 't Waslicht op uw neus.

Ghy hebt nu tegen my de pen mee uytgetoogen
Die van te vooren nae myn kennis hebt gestaen;
Ick meynd' u vriend te sijn, maer vinde my bedroogen :
Ghy tast my niet als vriend, maer als een vyand aen.

Maer och ! den yver van Gods huys heeft u verslonden,
Ghy sorght mee dat'er niet een vreemde Pol en kom
Van wien de zuyvre Bruyt des Heeren wiert geschonden
So men de Speel-knechts nam van haren Bruydegom.

Maer waert ghy niet van 't volck dat dom en blind wil blyven
Gy zoud wel sien dat dit maer ZORG-VERLOOREN is:
Indien ghy vast gelooft 't geen uwe Kercken dryven
Soo rust uw hooft en leeft in geen bekommernis.

Fata viam invenient.

AEN-

AENMERCKINGEN
Op
J. TOLEDOOS
PAPIER-VERLOOREN.

WAt heeft mijn Brief allarms in Iſrael gegeven
Die ick aen mynen vriend in't voor-jaer had gheſchreven!
Eerſt quam van Ingen, die langh op ſijn luypen lagh,
En bracht my, ſoo hy dacht, een alſoo ſwaren ſlagh
Gelijck de Jonge bracht aen Hillebrand den Ouwen
So dat hy naeuwelijcx de zael en wiſt te houwen.
Daer op ſoo volghde weer een ander, die de *Van*
Voert van Don Ferdinand, een Spaenſch en wreed tyran
En wie en plach wel eer in Holland niet te ſchroomen?
Wanneer men riep, zie toe, de Spanjaerden die koomen?
Toledo was 't geſlacht en ſtam-huys van Duc d' Alf,
En wie, dacht ick, ſal my verſek'ren heel of half
Dat deſe quant niet mee van hem en is geſprooten
Die ſo veel menſchen bloed in Neerland heeft vergooté,
En door Jan Vergas met zijn bloed-raed en de hand
Van hare beulen heeft gewurght, geſmoort, gebrandt
En anders omgebracht wel achtien duyſend zielen
Behalven die door 't zwaerd van zijne krijſchluy vielen?
Maer deſe ſchrick verdween weer in een korten tijd:
Ick ſagh, 't was maer een gans die harder blaeſtals bijt:
Een dommen yveraer, die los en onberaden
Meer als hy dragen kon wouw op zijn ſchouders laeden:
Een Phäeton, die zijn' onkunde niet en ken
Noch machtigh is dat hy de Sonne-wagen menn':
Een Ikarus, die hoogh wil met zijn penne vliegen
Niet denckende dat hy ſich mee wel kon bedriegen

Gelijck

Gelijck de lecker dee, die nae de Zon toe vloogh,
Maer ſchielijck in de Zee quam beuyt'len van om hoogh:
Een van dat volckje, die op't ſeggen hunner Paepen
Al Amen roepen eer zy noch te degen gaepen,
Die op d'onfeylbaerheyd van haer Synoden ſtaen
Als of daer Godes Geeſt ſat altijdt booven aen,
En volgen blindelingh al wat daer wert geweeſen,
Niet eens bedenckende't geen wy by * Beza leſen
Van veel Concilien, dat niet den heyl'gen Geeſt
Maer dat de Duyvel zelfs daer Preſes is geweeſt:
Een, die mee ſpreeckt, gelijck de blinde, vande kleuren
En licht wel wit voor ſwart en ſwart voor wit ſouw keuren
En meynt een groot ſtuck wercks te hebben uytgerecht
Wanneer hy maer onkent al wat een ander ſeght.
Een, die niet veel en houdt van alles te beproeven:
Die niet veel blaedjes heeft in handen om te troeven
En weynigh kennis van al't geen hier is gebeurt,
Daer hy zijn Leeraers wel *voor Onderdanen* keurt
In't werelds, maer als zy *als Godes Afgeſanten*
Staen op den Predick-ſtoel en *daer ſijn Standert planten*,
Stelt buyten het gebiedt der wereldts' Overheyd
So d' intreſt van de kerck in haer beſluyten leyt
Ick noem zijn broeders geen *vervloeckte Afgodiſten*
Hy hoeft daer aen geen tijd noch zijnen ineſt te quiſten)
Maer heb alleen geſeyt, dat, die aen taefel zat
En met de Heydenen mee van het Offer at
Dat men ter eere van haer valſche goden ſlachte,
Den heylgen Paulus oock voor afgodiſten achten:
Waer uyt ick oorſaeck nam om mynen vriend te raen
Dat hy zich wel bedacht eer dat hy wilde gaen
Ter Tafel, en in die gemeynſchap zich begeven
By die wel eer van Stoel zijn Groote-vader dreven

* In ſijn brief aen den Prince van Condé ende alle Hertogen, &c. die in Vranckrijk het waerachtige Evangelium hadden aengenomen, geſchreven te Geneve in den jaere 1565. ſtaende voor ſijn *Griecks-Latynſch Teſtament* gedruckt by Stephanus.

En

En droeve ſcheuringen moedwilligh rechten aen,
Op dat hy niet en ſcheen dat werck mee toe te ſtaen.
Hy ſouw niet vragen *wie aen't ſtcheuren ſchuldig waeren*
So hy maer eenigſins beleſen en ervaeren
En in de Kerck en Staet wat meer bedreven was
Die nu ſoo dom beklimt de ſpitſen van Parnas.
Wien is de ſchuld daer van als ſulcke luy te geven
Die met haer broeders in geen vrede wilden leven
Noch yemand dulden die 't met haer niet eens en was
En niet en zeylde nae het Dortſe Kerck-kompas?
Die, die zyn ſchuldigh aen de *droeve ſcheur der Kercken*,
Aen dwangh en Tiranny: dat ſouw een boer wel mercken;
En meynen evenwel dees volgers van Calvyn
Dat zy zo doende noch *van Godes Vrienden zijn?*
Och jae want *noch de Dood, noch doodelijcke zonden,*
Noch Duyvel zal in haer zo ſterck oyt zyn bevonden
Dat zy haer neemen dit getrouw en *ſeker pand.*
Haer Kerck is op een Rots gebouwt door Godes hand.
Sijn dit de luy, *die nae de rechte vrede ſweven*
Die willen dat men zich zal onder haer begeven
En zyn gevoelen af en 't haere toe moet ſtaen?
Bien die de broederſchap den Remonſtranten aen?
Ick meynde dat men moeſt malkanderen verdragen
In 't geen men oneens is: wie hoorde van zyn daegen
Dat dit de meeningh was der Kercken van Calvyn
Wanner zy zochten met den aenhangh van Martyn
In broederſchap te treen: wat magh de vryer praeten?
D'een moſt den andere by zyn gevoelen laeten
En houden eenigheyd door banden van de vree.
Is dat Gomarus wil: Arminius is ree.
Voor 't afgevallen hooft (zeyt hy) *niet meer te pleyten*:
Waer heeft hy dat gedaen? en wat zyn 't doch voor *feyten*
Waer door de gronden van het Land en Staet (*nae 't ſcheen*)
Van kem zijn ondermynt? hy brenght'er hier niet een.
Ick ben niet van dat volck *die in het doncker leven*:
Gheen ſwarte duyſterlingh, ſo hy my heeft beſchreven:

Gheen

Gheen *blinde man*, en 't is hier oock zo duyſter niet
Of zie myn doelen wel als ick myn pylen ſchiet.
Wat nu zyn rym belanght dat laet ick in zyn weſen:
Ick prys noch laeck het niet; maer als ick 't had geleſen
So dacht ick om de man, die eensjes in de Mey
Een nachtegaeltje zagh, dat helder zongh, en zey
Stem benje, en anders niet. hier is oock niet te vinden
Als klanck van ydel rym; geen redenen, die binden.
't Is ſchilp-zand ſonder kalck, 't zyn ving'ren zonder duym,
't Zyn woorden ſonder klem en korſten ſonder kruym.
Daer hy zeyt dat *ick wil Calvijn en Beza trotſen*
Paſt hy ſo op zyn rym dat hy van *kooren-dotſen*
In plaets van dorſſen ſpreeckt, en liever quade tael
Wil beſigen als dat hy in de galmen fael.
Oock lieght hy't niet als hy my noemt *een gryſen Dichter*,
Grys was ick overlangh: maer 't valt my nu wat lichter
Dat hy my dat verwyt nu 'k oud ben, als het plagh,
En daer mee ſegh ick Jan Toledo goeden dagh.

AEN TOLEDO.

TOledo, ſo ghy ſo veel boecken had geleſen
Als ghy gebonden hebt, ſo ſouw't geen wonder weſen
Dat ghy wat wyſer waert: nu hebt ghy maer gehad
Wat buyten-handelingh van meenigh boeck en blad
Waer in ghy hier en daer gewrocht hebt met naeldé,
Daer ghy uw loon, maer niet veel kennis uyt en haelde.
De mot werckt oock wel in de boecken, maer zy weet
Daerom te meerder niet ſchoon dat ſy letters eet.

Op

Op FYN.

MEn ſchreef my laetſt van Dort dat Fyn
In mijnen hemel niet wil zijn:
Hy mach'er buyten blyven
Zo ſullen wy niet kyven.
Als 't ongebuyrſaem Iſrael
Alleen magh woonen dan is 't wel:
Fyn kan ick wel onbeeren
En hy kan ruym logeeren,
Dewijl der maer een kleyn getal
In zynen hemel weſen zal,
Dat God had uyt verkooren
Eer dat het was gebooren.
Hy laete my de mijne vry,
Soo heeft hy geenen nood van my
Dat ick hem ſal begraeuwen
So hy my mocht benaeuwen.

Op den

KRISTALYNEN BRIL,

Aen my vereert van

M. MURENANDER.

OF myn geſight my door den ouderdom faeljeerde
Send Murenander my een Bril van Kriſtalyn:
Maer was hy wel beraen dat hy my die vereerde?
Dat ick wat minder zagh zouw dat niet beter zijn?
Dat hem een Oculiſt quam vryen van die vlieſen
Was dat niet nodiger op dat hy zijn geſight
So hy ſe groeyen laet niet heel en mocht verlieſen?
'T is daer geen Brillen werck: zy moeten zijn gelicht

So ick te helpen ben met kriſtalijne brillen
Ben ick 'er beter aen als deſe Brilleman
Die ick voor zijn geſchenck wel zouw bedancken willen,
Maer wie hy is daer heb ick noch geen kennis van.
Als hy zyn zelven zal wat nader openbaeren
Die onder deſen naem zich nu verbergen wil,
Sal ick hem niet alleen bedancken voor zijn waeren
Maer lichten oock de vlies voor zijn geſchoncke Bril.

Op
DEN SELVEN.

HY, die my deſe Bril uyt waere gunſt vereerde,
Gelijck hy zeyt, en zich *een recht gereformeerde Nae 't Dortſche Wetboeck* noemt, houw my ten goede dat
Ick ſulcker brillen voor geen Kriſtalyne ſchat.
Maer was hy 't nae dat Boeck, dat God ons heeft gegeven
Waer in hy zyne wil en wetten heeft geſchreven
So kon zijn Bril wel zyn van oprecht kriſtalyn
Die ick nu op zijn (*) Dortſch maer zuyver houw te zijn

* Een Maeghd, die niet al te ſuyver is en evenwel daer voor gaeren wilde paſſeren, plachtmen een Dortſche Maeghd te noemen.

Op
DEN SELVEN

'TEn is geen Bril voor my, die Murenander zendt:
(Al wat ick daer door zie was my al langh bekendt)
Maer voor het volck dat noch onkundigh van haer leer
Roept, als ick die ondeck, *dat ick haer kerck blameer.*
De waerheyd dwingt hem zelfs te ſpreken tot *myn lof*
Wanneer hy van myn zeyt dat ick *de waerſte ſtof*

En

En aenwys en citeer, ſo heerlyck voortgebracht
Van mannen die men hoogh om haere wysheyd acht,
En dat ick *trouw en niet quaedwilligh* daer in gae,
So my van Ingen en Toledo geven nae.
Dus verre gaet zyn *Jae*, en daer hy *Neen* om zeyt
Dat is ſo naeckt en bloot van reden en beſcheyd
Dat ick wel twyflen zouw of 't hem ter herte gaet
En of hy ſelver niet de broeders en verraet.
Al zeyt hy dat het geld, *dat lieve ſoete geld*,
Haer van de Staeten niet voor niet werdt toegetelt
So dient hem evenwel niet al te veel betrouwt
Die my voor een van zijn getrouwſte Vrienden hout.

Aen den

KLAGENDEN BRILLE-MAN,

Op zijn

KLAGH-LIEDT.

WAt reden, Brilleman, hebt ghy om dus te klaegen
Heb ick gezeyt dat my de glaesjes niet behaegen
Die ghy my zond voor myn faeljerende geſight:
'T is reden dat ghy daer het Noodlot van beticht
Al watter oyt geſchiedt, 't zy 't deugden zijn of zonden
Schryft ghy het Noodlot toe, *daer 't al is aen gebonden,*
Daer 't alles onder ſtaet, van ouds bepaelt by God,
Die, ſo het anders gingh, zich ſtelde tot een ſpot.
Is u dit ernſt en 't *recht-gereformeert gevoelen*
Nae 't Wet-boeck dat te Dort gemaeckt is op den Doelen:
Wat ſcheelt het u dan hoe 't met my en andre gaet?
Men kan niet anders als men doet of als men laet,
So ghy te degen dat gevoelen woud betrachten
Ghy lachte zelver om uw' ongegronde klachten

En dacht wat reden is 't dat een verſtandigh man
Klaegt over 't geen dat doch niet anders weſen kan?
Moet alles gaen ſo 't van het Noodlot is beſchooren
Hoe zeght ghy dan dat ick *niet zien en WIL noch hooren?*
Heeft oock een menſch zijn WIL in 't geen hy doet of laet
So vraegh ick of de WIL en 't NOODLOT 't ſaemen gaet?
Maer die 't *vry willigh en 't noodſaecklyck* willen paeren
Daer ſpreeckt gy van of 't luy van geen *verſtand* en waere
Klaegt dan niet dat ick niet en WIL ſo 'k niet en KAN
Of ſeght oock dat gy ſpreeckt als geen *verſtandig* man.
Ghy zyt ſo verr' in 't *lief noodſaecklijck* opgetogen
Dat ghy zelfs hoort noch ziet als had gy oor noch oogen,
En let niet of ghy met of *zonder wettenſchap*
Van dingen ſpreeckt en *rolt als van een wenteltrap*
Heb ick geen WIL, wat vraegt gy dan van uwe Brillen
Of ick ſe hebben WIL? zyn dat geen *loſſe grillen*?
En merckt ghy niet dat uw gemoed u overtuygt
Als ghy ſo ſpreeckt, en zich al voor de reden buygt;
My 't onderrechten (ſeght ghy) *was u niet verboden*:
Maer een goed meeſter had ghy ſelver wel van noden
Die 't *Noodlot* dryft en u WIL T *buygen voor de rêen*:
So hebt ghy te gelyck een WIL en hebt 'er geen
Houdt ghy 't met Seneca en zulcke Noodlot ſchrijvers
En ſpreeckt ghy oock gelijck *de vrye-wille-dryvers*:
So zijt ghy mee van *die onkleedt van alle reen*
Het Noodlot en de wil vermengen onder een.
Ghy ſegt ons dat *ghy wilt u voor de reden buygen*
Indien der yemand was die u kan overtuygen
Dat ghy op 't dwael-pad zijt; Staet ghy dan noch niet vaſt
En twyfelt ghy of ghy u niet *en hebt vertaſt*?
Gelooft ghy niet te zijn een van Gods-uytverkooren?
Gelooft ghy niet dat geen van die kan gaen verlooren

Of

Of nimmer vallen af? *is u dan onbekent*
(Gelyck ghy ſegt) *dat ghy zult goed zyn tot het end?*
Die eens een ſchaep is kan die in een bock verkeeren?
Gelooft ghy niet het geen uw herders daer van leeren?
So ruyckt ghy noch wat nae den zuyr-deegh van Armijn
Die u van ſeſſen klaer en zuyver meynt te zijn
Ghy vraeght 'er niet veel nae *of u de kuych' laers ziften*
En ſegt *te bouwen op des keyl'gen Pauwels ſchriften*
Verſterrickt door de kand van Gommer en Calvyn,
Dat ſouw uw grondſlagh en uw trooſt en toevlucht zijn.
Maer in die ſchriften vond zich Streſo vry verlegen
En ſagh geen gat daer deur om dat hem 't eene tegen
Het andre ſtrydigh ſcheen, en nam zijn toevlucht tot
Den uytvlucht van de kerck die 't brood aenbidt voor God.
Daerom zal ick myn inct en rym-pen liever ſpaeren,
'T was doch *verlooren-werck* wouw ick aen u vergaeren,
Die my weer dreygt ſo 't niet van uwen tand mocht zijn
Met nieuwe Brillen van uw ſlechte kriſtalijn.
Als ghy u ſelven van voor oordeel zult ontkleden
Sult ghy bequaem zijn om te *buygen voor de reden;*
Dat is de vlies, de ſchel, daer ghy 't geſight door miſt
Als ghy dat af-leght hoeft ghy genen Oculiſt.

EYNDE.

KRANCKEN-TROOST
Voor
ISRAEL
In
HOLLAND.
Met een
ERNSTIGE AENSPRAECK
Aen de Edele, Groot-Mogende Heeren, Mijn Heeren

DE STATEN van HOLLAND en WEST-VRIESLAND &c.

KRANCKEN-TROOST
Voor
ISRAEL
In
HOLLAND &c.

DOe Trigland op de Stoel vry kloppen mocht en dond'ren
En't graeuw ophitſen om Rem Biſſchops huys te plond'ren:
Doe tegens 't (*a*) Raeds-beſluyt der Staeten van het Land
De Twiſt en Bloed-vlag op de Preeckſtoel wierd geplant:
Doe Holland lee geweld, en haer gerechtigheden,
Haer Hoogheyd, haer Geſagh en Vryheyd zagh vertreden
In 't jaer van thien en acht: doe men den Advocaet
Van het gemeyne Land (dien Atlas van den Staet
De Groot en Hoogerbeets nam op het Hof gevangen,
Mijn Heer de Prins alſins de hecken gingh verhangen
Veel oud' en wettige Regenten gaf de ſchop
En van het kuſſen wirp en bragh't'er nieuwen op:
Doe men in Holland op de naem van vreemde Staeten
De goede Steden dwongh met kryſchluy en ſoldaeten,

(*a*) *De Reſolutie van de Staeten van Holland en Weſt-vrieſland tot de Vrede der Kercke*, genomen in 't jaer ſeſthien honderd en veerthien, die de Contra Remonſtranten weygerden te gehoorſaemen. maer predickten en ſchreven daer tegen. Naementlijck een Tractaetjen draegende den tijtel van *Antwoord op drie Vrage* en noch een ander met deſen tijtel Chriſtelijke en noodwendige *Verklaeringe wat van 't Formulier van Eenigheyd, &c.* van welcke Tractaetjes *Jacobus Triglandius* Predikant doemaels tot Amſterdam, naederhand bevonden is Autheur te weſen

Wacht-

Wacht-huyſen opwirp, Corps de gardes bouwen dee,
En geen Godsdienſtige vergaederingen lee
In huyſen noch in 't veld nae dat men 't laegh gevoelen
Van Godes Voor-beſchick te Dordrecht op den Doelen
Voor ketterſch had gedomt: doe men den Remonſtrant
Sijn Herderen benam, en bande s' uyt het land
En joeghſe langs den dijck met kinderen en vrouwen
Als men den ouden Heer het hooft had afgehouwen
Het ſwaerd des Beuls geverwt in dat onſchuldigh bloed
En voor ſijn wel-doen nam zijn Leven en zijn Goed:
Doe men de Burgeren, die tegen de Placcaeten
Haer Godsdienſt oeffenden, met Schouten en Soldaeten
Vervolgde, plonderde, verſtroyde, ſchoot ter neer,
In boey' en gaten wierp, als of Duc d' Alve weer
Als of Don Vargas met zijn Bloed-raed was verreeſen
Doe niemand preecken, noch voor-zingen mocht noch leeſen
Noch leeren in de ſchool, noch voeren plack en roe
Die niet wouw teykenen (tot Klop en Queſel toe)
't Geen de Synode van 't Verkieſen en 't Verſtooten
En 't geen daer meer aen kleeft te Dordrecht had beſlooten:
Doe koſter, noch portier, noch bode van de Steen,
Noch kooren-meeter, noch klap-waecker wierd geleen,
Noch ſtads-vroedwijven, noch de moeders, die de weeſen
Beſorgen (hoe beſorght, hoe zuynigh, hoe gepreſen)
Noch yemand die in eed of dienſt was van de Stad
(Tot vullens-raepers toe) of eenigh amptjen had
Of dienſt of werck van 't land of leveringh van waeren,
Die niet ter kercken gingh daer zy geſuyvert waeren:
Doe oude luyden uyt het Gaſt-huys moſten gaen,
Arme en behoeftige Huys-zitten, die noch aen
Noch om en hadden, wierd haer weeck-geld afgenoomen
Indien zy weygerden aldaer te kerck te koomen:

Doe op een (*b*) Predikant, die uyt het land geleydt
Of wegh gebannen was, en uyt trouwhertigheyd
Tot zijn gemeynte, en op haer bidden en begeeren,
Zich vond in zijn gemoed verplicht om weer te keeren,
Een groote Som tot een vereeringh wierd geſtelt,
Die uyt de beurs van het gemeyne Land getelt
Souw werden aen de geen die ſulck een kon bekoomen
Of maecken dat hy in verſekringh wierd genoomen,
Daer men dan Kerckers en Raſp-huyſen mee verſagh
En gaten, daer men het geboeft te tuchten plagh:
Doe niemand ſulcke luy herbergen, huyſen, hooven
Noch tot haer (*c*) onderhoud yet geven of belooven
Of gaeren mocht, en die van ſulcke dingen maer
Verdacht was, by de kop gevat en in een ſwaer'
En ſtrenge hechtenis voor maenden wierd geſmeeten
Gelijck veel oude luy te Leyden noch wel weeten
Hoe (*d*) Stochius daer wierd gehandelt en noch meer
Voornaeme borgers, wier voor-ouderen wel eer
Mee tegen 't ſwaerd en peſt en honger hilpen ſtryden
Om van het Spaenſche juck haer halſen te bevryden:
Doe 't ſoo in Holland gingh toen ginck het Sion wel!
Toen was 't een gulden tyd voor 't ſuyver Yſraël!
Danck heb den Veld-heer, die ſy aen haer koorde kregen
Want als (*e*) hy in haer Schael ley ſijnen ſtaelen Degen
By Beza en Calvijn viel 't ander veel te licht,
De Rock des Advocaets was van geringh gewicht

(*b*) Siet hier van het Placcaet van de Staeten Generael van den eerſten Febr. des jaers 1620. tegens de uytgebanne Predikanten waer in op yder der ſelve geſtelt wierd vijf hondert guldens *tot een vereeringh uyt het gemeene Landsinnekoomen te betaelen.*

(*c*) In 't Placcaet van de derden July des jaers 1619.

(*d*) Geweſen Secretaris van de Wees-kaemer aldaer, die men nae een gevanckeniſſe van ettelijcke maenden ten leſten een ſwaere boete van 1300. guldens heeft afgeperſt.

(*e*) Volgens ſeker oud rympje, beginnende *Gommer en Armijn te koop Dongen om het recht geloof. Tders ingebracht beſcheydt jn de weeghſchael wierd geleydt.*

En

En al der Staten recht kon 'tZwaerd niet overwegen.
Soo (f) ſpanden zy oock in voorgaende tyden tegen
Der Landen Overheyt met Graef Leyceſter aen
Tot hy genootſaeckt wierd weerom nae huys te gaen
En't Landt te ruymen, en zy anders leeren preecken,
Nae dat hem hier de kaert te leelijck was verſteecken
En Oldenbarneveld het wettige Geſagh
Der Staten had herſtelt dat in het voed-zand lagh
Soo ſochten s'oock, nae dat de Vrede met Hiſpanje
Te Munſter was gemaeckt, by Willem van Oranje
Te Hoove wel te ſtaen, die onder zijne Klingh
Sijn Meeſters voeren deé uyt haer Vergaderingh
Nae Louveſteyn, en als den aenſlagh hem miſluckte
Op Amſterdam ſteegh in den Haegh te paerd en ruckte
Stracx derwaerts, daer de Stadt met hem quam in verdrag
En hem moſt toeſtaen dat hy (g) bey de Bickers zagh
Van alle vordere regeeringh haer ontleegen.
Dit bolde Sion wel: 'tHad nu een Vorſt gekregen
Die 't weer opbouwen en de hand haer bieden ſouw
Soo ſich de Staet weer met de Kerck bemoeyen wouw
En meynde daer weerom het hooghſte woord te voeren.
Dit zouw een Maurits zijn, die 'thooft nam van zijn ſchoeren
Indien der wederom een Barneveld verrees.
Maer deſe vreughd was kort: De dood, die't Pincevlees
En het doorluchtigh Bloed van luy die Scepters voeren
Niet meer verſchoont noch ſpaert als van de minſte boeren,

(f) Veele Predikanten kenden in dien tijd de Heeren Staeten niet meer: verſochten ſonder der ſelver kenniſſe aen den Graeve van Leyceſter Convocatie van een Synode, dat ſy Nationael noemden, *dat haer by den Graeve wierd toegelaeten ſonder inſien of voorweeten van de Staten dien dat wel toebehoorden*. Eman. van Meeteren in 't 14. boeck ſijner Hiſtorien.

(g) Volgens het ſeperaet artykel van het Verdragh op den derden Auguſti 1650. tot Amſtelveen tuſſchen ſijne Hoogheyd en de Stad van Amſterdam gemaeckt.

Die ſpand' haer boogh en ſchoot den jongen Vorſt daer heen,
Waer door haer 't hert ontſonck en deſe hoop verdween,
Doch korts daer aen ſo wert'er weer een Prins gebooren,
Dees hooptenz' haeſt te ſien weer in de plaets gekooren
Van ſijn Voor-ouderen. De Preeck-ſtoel waeghter af:
Men roept waerom men hem die niet ten eerſten gaf?
Al is hy niet bequaem om 't Zwaerd op zy te gorden
Men ſtelle midd'lertijdt tot dat hy groot ſal worden
Den een' of d'andre Vorſt tot zijnen Luytenant.
Men laet niet na op veel Regenten van het Landt
Te ſpoegen vuyr en vlam, en bid met volle kaecken
Dat God hem tot een man en inſtrument wil maecken
Die de voet-ſtappen van zijn Vader volgen mach,
Schoon dat zy wiſten dat hy 't Souverain geſagh
Van Holland had gequetſt: ſes Leden harer Staten
Van daer zy Staets-gewijs by een vergadert ſaten
Doen grijpen by de kop en werpen s' in een gat
(Niet denckende wat (a) Eed hy haer geſwooren had)
En dat hy had geſocht de machtighſte van alle
Haer Steden 'smergens vroegh met Krijſchvolck t'overvallen.
Men maeckt veel Heeren by 't gemeyne volck verdaght,
Hitſt graeuw en jongens op en alle boeve-jacht
Soo datmen in den Haegh meer Krijſchvolck moſt doen komen
Om d'ongebondenheyt van veelen in te toomen
Om tegen 't woedend graeu de vroome te behôen
En ſchrick te geven aen die muyteryen vôen
Dit was een KRANCKEN-TROOST voor deſe Yſraëlyten.
'T valt nu gevaerelijck aen Moyſes Stock te byten.
Eerſt hadden zy de Loef, nu zijn zy in de Ly:
Den degen van de Prins hanght op der Staeten zy;

(a) In de Commiſſie by de Staten van Holland aen zyne Hoogheyt als Stadthouder gegeven.

En

En 't ſcheen nu alles ſtil met Spangien hadmen Vrede ;
Den Oorlogh was gedaen met Poortegael en Swede ,
Men had een vaſt Verbond met Engeland gemaeckt ,
Met Vranckrijck was men tot zijn ooghmerck oock ghe-
raeckt
En 't ſcheen dat niemand ons van buyten licht ſouw
krencken ,
Dies dacht het Holland goet eens op haer huys te denken
Op dat daer alles oock ordentlijck toe mocht gaen :
En om de dienaers van Gods Woord te doen verſtaen
Wie in haer Landſchap zijn de wettige Opper-heeren
En wiemen daer voor ſulck' erkennen moet en eeren ,
Oock om by't volck geen qua'e indruckingen te voen
(Dat alles keurt voor goed wat haere Herders doen)
Heeft men een Formulier gemaeckt en uytgegeven
Waer by den Leeraers werdt belaſt en voorgeſchreven
Hoe dat men in de Kerck, die in haer Land'ſchap leyt ,
Sal bidden voor de Hooge en minder Overheyt.
Dit is een Raeds-beſluyt en 't moet gehoorſaemt weſē
Wat raedt? die 't niet en volght heeft voor een ſchrap te
vreeſen.
Dat dient de broeders niet: dies nemen zy gedult.
Al is 't een bitt're pil, zy ſwelgen s' om 't verguldt.
Al roept de Zuyverheyt, Is Barnevelt verreſen ?
Haer gramſchap ſonder macht die is niet ſeer te vreeſen.
Al brieft de Vries, al ſchreeuwt de Zeeuw, de ſaek en lydt
Geen laſt: ſy ſullen ſich bedaeren metter tydt.
Al maekt men Holland uyt voor brekers van Verbonden
Als of van haere kant de Uny was geſchonden :
Men heeft dat meer gedaen en 't is het oude Liet.
Maer braecken die 't Verbondt en d' Uny ſelver niet
Die ſich verbonden de Provincyen en Steden
En Leden van de ſelv' in haer Gerechtigheden ,
Handtveſten, Hoogheyt en Vryheyden voor te ſtaen
Indien haer overlaſt van yemandt wierdt gedaen ,

Jae die met lyf en goet (was't nood) te helpen ſtijven
En ſtercken: maer in plaets van by 't Verbondt te blijven
En Hollandt tegen 't Uyt en Binne-landtſch gewelt
(Gelijck het tweed' en derde Artijckel breder melt
De handt te bien en te beſchermen met ſoldaten
Haer vielen op het lijf? Vroetſchappen, Magiſtraten
Afzetten tegen 't Recht der Steden, op een grond
Die onder haer gebiedt in 't minſte niet en ſtond,
En daer een Recht-banck van Bloedt-honden op deen rechten
Om haere klaeuwen in het goed en bloed te hechten
Van luyden, die niet haer te recht en moeſten ſtaen,
Maer Hollandt, hadden ſy daer tegens yet miſdaen?
Daer waeren ſy geweeſt in dienſt en onderſaten,
En onlangs in behoed genoomen van de Staeten
(Haer Opperheeren) eer het Land door 'sPrincen macht
En ongetrouwe Bond-genooten wierdt verkracht
Dat voor den Gods-dienſt en voor de Gerechtigheden
Handveſten, Vryheyd meer gedaen had en geleden,
Meer goed en bloedt geſpilt, meer opgeſet alleen
Als alle d' andere miſſchien te ſaemen deen;
Dat ſich ſo moedigh en ſtandvaſtigh had gedraegen
Om niet alleen ſich ſelfs van 't Jock te ſien ontſlaegen,
Maer om ſijn vrienden oock te maecken los en vry
En mee te redden uyt de Spaenſche ſlaeverny.
Dat rijck en edel Land ſagh ſich ſo ſeer verdrucken
Van die 't te voorens uyt de nood had helpen rucken,
Of dat geen ſchenden van de Uny en verbond,
Verbreecken was? en heeft het Holland nu ſo bont
Gemaeckt en d'Uny met ſoo kleynen ſaeck gebroken?
In wat Artykel wert van bidden daer geſproken?
Wat is dieshalven by den Algemeynen Staet
Oyt vaſt geſtelt? in wat Synode of Kercken-raet
Of Claſſen is't beraemt? laet het te voorſchyn komen.
By wat Regenten van het Landt is't opgenomen?

Wat

Wat is van 't oud gebruyck, daermen ſo breed op weydt?
Wat Li thurgyen ſijn niet vol verſcheydentheyt?
Slaet Catechiſmen op en de gebede-boecken:
Ghy ſult daer vinden, als ghy d'oude deur wilt ſoecken,
Datmen den Coningh noch erkende voor ſijn Heer
Als d'Uny wierd gemaeckt, en doenmaels, als wel eer,
Noch voor (*i*) hem bad, en oock nae dat ſy was geſlootē:
Jae ſelver noch als men den Koningh langh verſtooten
En afgeſwooren had nae't maecken van't Verbond.
Hoe zwack is dan 'tbewijs, dat daer op werd gegrond
Dat dit gebruyck zouw zyn gevolght en aengenomen
Op d'eeuwig' Uny? Hoe is het dan by gekomen
Dat langen tijdt nae dat zy t'Utrecht was gemaeckt
De Koningh noch in het Gebee-boeck is geraeckt?
Soo dat in't Synodus nae twee-en-twintigh jaeren
De Predikanten die ter Gouw vergadert waeren,
Oordeelden datmen hem voortaen moeſt laeten uyt
De Formulieren, en by Synodael beſluyt
Goed vonden een Ontwerp daer van te maecken laeten
Hoe datmen in de Kerck ſouw bidden voor de Staeten
Des Lands, en voor den Prins, en ſtellen dat ter hand
En mede deylen 't aen den Advocaet van't Land,
Om, op't goed-vinden en bewilligen der Staeten
Van Holland, haer ontwerp te mogen drucken laeten.
So daer een Formulier of vaſt gebruyck af was
So ſeght my eens hoe dit *Gravamen* quam te pas.
De luyſter en 't Geſagh der Algemeyne Staeten
Werd oock van Holland niet gekrenckt, maer heel gelaeten
In alles wat men aen de Bond-genooten liet
(Daer 't zelfs een Lidt van is, en van de minſte niet)

(*i*) Volgens eenige Formulieren, gedruckt in de jaeren 1581. 88. 90. 91. 94. 96. 97. 99. de Uny is ghemaeckt in't jaer 1579. ende de Synodus ter Goude daer dit *Gravamen* gedient heeft, is gehouden in't jaer 1601. zijnde 22. jaeren nae het maecken van de Unie te Wtrecht.

En by gemeyn Verdragh aen haer is opgedraegen.
Meynt oock, dat over haer zich niemand kan beklaegen;
En dat een Landſchap, dat zijn (*k*) ſouverein Gezach
Aen zich bedongen heeft, wel ordre ſtellen magh
Op zijn byſonder' en maer huyſſelijcke ſaecken.
Oock zijn 't geen dingen die de Leer of Godſdienſt raken.
Waerom een Predikant, die dit niet aen en gaet
Noch zich te moeyen heeft met ſaecken van den Staet,
Niet onderſoecken magh, veel minder, tegenſtreven
Den laſt, die hem in ſulx de Hooge Machten geven
Daer onder haer geſagh de Predick-ſtoelen ſtaen.
Hy laete met dat werck ſijn Overheyd begaen
En tegen andere met redenen beweeren
Die op heur eygen bôom haer 't voorgaen diſputeeren,
En volge 't voorbeeld van den ouden Lootius,
Die onlanx Præſes van het Haegſe Synodus
Sijn hand ſloegh op zijn borſt en zijn geſight nae bov en
En ſeyde, Niet genoegh zijn God te kunnen loven
En dancken, dat hy hem in ſijnen ouden dagh
Noch die genaede dee dat hy nu klaerlijck zagh
Wie waeren zijne rechte en ſouvereine Heeren,
De Staeten, naementlijck, van Holland, die hy eeren
Daer vooren erkennen en gehoorſaem weſen wouw
In al wat tegen Gods Gebod niet ſtrijden ſouw,
Dat hy toe in dien tijd in blindheyd had geſteeken.
Ick neem 't nu daer voor aen en ſal 't niet tegenſpreeken
Geen eſel is ſo bot, geen os ſo dom, die niet
Wel haeſt zijn meeſter kent van wien hem goed geſchiedt:

(*k*) In het eerſte Artykel van de Uny werd geſeyt dat de Provintien zich verbinden ende vereenigen ſullen ende daer by blyven ten eeuwigen dage of zy luyden maer eene Provincie waeren, *onvermindert nochtans een yegelijcke Provincie ende de particuliere Steden, Leden en ingeſetenen van haer luyder ſpeciale en particuliere Privilegien, Vryheden, Exemptien, Rechten, Statuyten, &c.*

En

En hadden ſulcke luy van noden ſo veel jaeren
Eer dat ſy wiſten wie dat haere meeſters waeren?
So was het meer dan tijd dat hun van haer geſight
Door d'hooge Overheyd de ſchel wierd afgelicht.

Maer ghy, MYN HEEREN, dien de volckeren en landen
Van Holland zijn vertrouwt, die 't Roer hebt in uw handen
Van 't koſtelijcke Schip, paſt op, en ziet wel toe
Dat niemand weer geweld in uw Kajuit en doe
Ghy werdt benijdt van uw gemeene Bondt-genooten,
Maer laet u wederom niet van de Stier-plecht ſtooten
Ghy hebt geen nood ſo langh ghy ſelfs eendrachtigh zijt.
De hooghe Scheeps-raed is dien Opper-bootsman quyt,
Die, als men nae zijn zin niet ſeylen wouw of roeyen
Sijn meeſters ſelver wel dee ſetten in de boeyen,
Die 't boots en kryſch-volck in ſijn handen had, en mocht
Doen gaen en keeren daer 'them goet en raedſaem docht.
Houd vry een waeckend oogh op die den dienſt bekleeden
In uwe kercken en de Preeck-ſtoel daer betreeden,
Dat ghy geen ſlangen in uw eygen boeſem voedt:
Sy ſteeken hem nae 't hert die haer heeft uytgebroedt.
Wacht u voor ſulcke, die het voor een eerſtuck achten
Met Koningen en met der Landen Opper-machten
Te twiſten, en het domm' en herſenloos Gemeen
(Dat van haer handen vlieght) te brengen op de been:
Die, in de plaetſe van den goeden onderdaenen
Tot liefde tegens haer Regenten te vermaenen,
De Machten laſteren en 't volck door ſlim beleyd
Afkeerig maecken van haer wettige Overheyd;
Die niet te vreden dat zy over al uw kercken
In hebben, nacht en dag beſpiegelen en wercken

Hoe oock de Magiſtraet raeckt onder haer geſag
En van het Raed-huys mee haer Vendel waeyen magh;
Die d' Overheyd en 't geen zy in den Raed beſtemmen
Niet laeten op de Stoel te heeklen en te kemmen
En 't graeuw en burgeren te ruyen op, ſo dat
De Heeren naeu'lijx zijn verſekert in haer Stad;
Waerom ghy laetſtmael, om de meuyters in te toomen
En plonderingen en dood-ſlaegen voor te koomen
Tot Utrecht byſtand van ſoldaeten ſenden moſt,
Daer nae tot Medenblick, daer 't ſelve ſpel begoſt;
So dat men 't kryſchvolck meeſt, nu 't peys is moet gebruycken
Om ſulcke Predikers de vleugelen te ſnuycken,
Daer 't anders waer' in ruſt, de burgers onder een
Vol liefd' en trouwigheyd en yder wel te vreen.
Waer hoort men in het Land van eenige onderſaeten
Die ghy moet houden inden band met uw ſoldaeten
Als die ter kercke by die Puriteynen gaen
Die taſten nae uw Kroon en nae uw Scepter ſtaen?
Let op die ſuyvre broers die yder een verdoemen,
Sy zijn ſo heyligh niet als zy wel derven roemen,
Maer wreed en heet nae bloed, vol doodelijcken haet,
Die onderzoenbaer is en nimmer overgaet:
Het is een nydigh volck, dat niemand wil verdraegen
Noch dulden, maer het Land veel liever uyt ſagh jaegen
Al wat van haer verſchilt, Papiſt, Arminiaen,
Die in gehoorſaemheyd haer ver te boven gaen
En onder uw geley een vreedſaem leven leyen.
Nu komt broer Loot (quanſuys) de hooge Machten vleyen! (ſlick
Spoog Chriſtus weer op d'aerd' en maeckt' hy zalf van
Om d' oogen t'openen van deſen blinderick?
Maer had hy mee een rugg' als zijn Voorſaeten deden,
Doe 't heylſaem Raeds-beſluyt by d' Opper-Overheden
Van Holland was gemaeckt in 't jaer van vier en thien
Om de verdeeltheyd van de kerck geheelt te zien,

Hy

Hy bleef licht even blind. Die ſchreven ſtrax daer tegen
Schoon dat de (*l*) Koningh van Britanje deſe wegen
Die Holland had beraemt tot vrede van de kerck
Oordeelde goed te zijn en een zeer heylſaem werck.
Uyt die weerſpannigheyd is al het quaed gekoomen,
Dat naederhand tot ſmert' en deernis veeler vr oomen
Gingh over Land en Kerck, nae dat zy met het ſwaerd
Des Veld-heers wierd geſtyft. Toen raeckten zy te paerd
En ghy ten zadel uyt. Maer paſt nu op den teugel
Ghy hebt de voeten weer gekregen in den beugel
En 't ſwaerd op zy: ziet dat ghy daer van meeſter blyft.
Of yemand tegen uw beveelen keft of ſchrijft
Dat 's ydelheyd en wind en maer een blaes met boonen
Den wederſpannigen moet ghy uw tanden toonen.
Sy hebben in haer hand veel herten van 't Gemeen:
Maer ghy den Degen, die haer brengen kan tot reen.
Al die haer dragen als gehoorſaeme onderſaeten
Beloont die wel, en wilt het onder u niet laeten:
Maer wat oproerigh is dient niet op Stoel geleen,
Die van vreedſaemige behoort te zijn betreen;
Die liefde planten in uw volck en onderdaenen,
Die haer gemeente tot gehoorſaemheyd vermaenen;
Die 't ſchip uyt krygelheyd niet ſteken in de wind:
Maer gaeren doen het geen ghy goed en raedſaem vindt
Die d'ordre, die ghy ſtelt in d' openbaere kercken,
Zich onderwerpen en daer tegen niet en wercken.

(*l*) De hoog-geleerde Caſaubonus ſchrijft daer van aldus in ſijne brieven *De Edictio Illuſtriſſimorum ordinum egi accuratè cum Rege Sereniſſimo, cum D. Archi-epiſcopo, cum alijs præſtantis doctrinæ Præſulibus. Et Rex & omnes qui legerunt Conſilium vehementer & probarunt & laudarunt, &c. Neque vero Conſilium duntaxat Rex & alii viri graviſſimi probavere, ſed & formulam quoque ipſam juſſu Ordinum conceptam.* Ende elders, *Mire enim illius Majeſtati placuit Illuſtriſſimorum Ordinum Conſilium: ipſa quoque formula omnibus hic probata, &c.* Tegen deſe heylſame Reſolutie predickten en ſchreven de Contra-remonſtranten en weygerden zich die te onderwerpen. De Remonſtranten waren bereydt die te gehoorſamen, gelijck oock Johannes Uyttenbogaert (een van de voornaemſte onder de ſelve) de voorſz. Reſolutie verdedight heeft in een Tractaet van 't Ampt der Overheyd.

Van

Van ſulcke mannen was uw Land wel eer verzien
Die men den Kercken-dienſt en Preeck-ſtoel dee verbien
Nae dat zy waeren van haer vyanden verweeſen,
Die immers over haer geen Rechters mochten weſen:
Daer Boogerman het Hooft van was, die tegen haer
So ſcharp geſchreven had: daer (*m*) Lubbert daer Gomaer,
De Wael en Udemans en meer van die Prelaeten
Partijen waeren en mee over 't Vonnis ſaeten,
Die haer al langh voor heen veroordeelt hadden (eer
Men wiſt van dit Synode) en tegens haere Leer
Geblixemt en geſtormt met prediken en ſchrijven,
En 't overweldigen der kercken helpen ſtijven:
Gelijck den Haegh daer van noch wel getuygen kan
Hoe dat van (*n*) over Zee de Wael en Udeman
Om in de Klooſter-kerck te preecken zijn gekoomen,
Die tegen danck van 't land was feytlijck ingenoomen.
Verſiet uw hooge School te Leyden aen den Rhijn
Van mannen, die geleert en oock vreedſaemig zijn:
Die haer diſcipels en de jeugd niet in een ſcherpen
Uw Raeds-beſluyten en Beveelen te verwerpen.
Het is een volckje dat vaſt aen zijn meeſters hanght,
En 't vat houdt lang den reuck van 't geen het eerſt onfanght.
Wat by oproerig' en twiſt-ſiecke School-doctooren
Werdt tot de Stoel gefockt, wie zulcker leſſen hooren
Die volgen meenigh-mael den ſelven trant en Voet.
Het kuycken aert ſomtijds nae die 't heeft uytgebroedt.

(*m*) Sibrandus Lubbertus Profeſſor der Theologie tot Fraeneker een ſeer hevigh en partydigh man.

(*n*) Uyt Zeeland quamen Antonius Walæus, Godefridus Udemans, reſpective Predikanten van Middelburgh en Sierickzee, in de kloofter kerk preecken, om uyt haere Provincie de factie ende ſcheuringe in Holland te helpen ſtyven.

Ghy

Ghy weet wat Recht ghy hebt in Policy en kercken :
Ghy hebt de macht om uw Beveelen uyt te wercken,
En Yſraël geen Vorſt die haer de hand kan bien.
De blinden onder u beginnen mee te zien
En ſullen metter tijd noch al vry beter leeren
Wat vryheyd is, of maer verwiſſelingh van Heeren,
En dat men naeuwelijx yet meer bevochten had
Als dat men onder dwangh van zijnen dienaer zat
Daer men de wapenen wel eer had aengenomen
Om uyt de ſlaeverny van ſijnen Heer te komen.
Den grooten Hugo heeft het Wettige beſtier
Van Holland met de pen verdedight op 't papier,
En Oldenbarneveld voor uw Gerechtigheden
En Hoogheyd (o) meenigh jaer gearbeydt en geſtreden
En heeft s' in 't eynde noch bezeegelt met zijn bloed.
Men nam hem door geweld zijn Leven en zijn Goed
Om dat hy in uw dienſt zich trouwlijck had gequeeten :
Ghy hebt hem, eer ghy van het Roer wierd afgeſmeeten,
Genomen in behoed: maer door misbruyckte macht
Wierd hy in hechtenis en voorts om hals gebracht :
Nu zijt ghy weer te paerd en in de zâel geſteegen,
Ghy hebt den vryen toom weer in de hand gekregen :
Denckt nu om 't ongelijck dat uwen Voorſpraeck lee.
Men heeft hem in uw Land door een vervloeckte ſnee
Sijns Levens draed gekort: dat is niet weer te geven;
Maer recht hem daer voor op, ter plaetſe daer hem 't leven
Benomen wierd, op 't Hof, recht voor de groote Sael,
Een Beeld, een heerlijck Beeld, van marmer of metael

(o) Zijnde geweeſt negen jaren Penſionaris van Rotterdam ende geſtadigh gebruyckt in de Vergaderingh van de Staten van Holland, ende drie en dertigh jaren Raed en Advocaet van Holland, welck ampt by hem is aengevangen in de maend van Maert Anno 1586. als de Graef van Lyceſter tot Gouverneur Generael van de landen aengenoomen, alle voorgaende ordre verandert ende de Grave alle authoriteyt gedefereert was.

Ge-

(Gelijck men die van ouds voor ſulcke plagh te bouwen)
Daer men dees letteren op gieten doe of houwen:
DIT 'S OLDENBARNEVELT, DIE TROUWE PATRIOT
DIE HIER SYN LEVEN LIET VOOR 'T LAND OP EEN SCHAVOT,
Men nam hem oock zijn Goed, en om daer aen te raecken
Dee men een jaer daer nae een tweede Vonnis maecken
Dat hy geſchonden had der Landen Majeſteyt
Daer in het eerſte niet een woord van wierd geſeyt:
Toen had mer recht quanſuys en tijtel toe gekregen
Daer men zich door 't Octroy te voorens vond verleegen,
Waer by den (*p*) Edelen haer goedren werd vergond
Te moogen vryen met een Som van tachtigh pond,
Ten waer' uw Majeſteyt van zulck een waer geſchonden.
Dees misdaed wierdt'er in ſijn Vonnis niet gevonden.
Om evenwel de klaeuw te krygen in ſijn Goed
So vonniſten noch eens de plengers van ſijn Bloed.

(*p*) De Staten van Holland hebben op den 9. February in den jare 1593. ſeker Previlegie aen de Edelen gegeven, *waer by allen edelen in Holland woonende ende aldaer geheylijckt en gegoedt zijnde, ende hare naekomelingen ten eeuwigen dagen gegunt geaccordeert ende geconſenteert werd, dat niemand van hun luyden uyt eenige ſaecken, breucken of delicten, hoedanigh die ſouden moogen weſen (uytgenomen het Crimen Læſæ Majeſtatis) tegens haer meer ſal verbeuren als ſijn lijf ende de ſomme van 80 ponden, van 40 grooten 't ſtuck, eens uyt alle ſijne goederen.* Als nu de kinderen des Heeren van Barneveld de goederen haers vaders wilden redimeeren met tachtigh guldens eens, volgens dit Privilegie, alſo ſijne ſententie geen Crimen Læſæ Majeſtatis mede bragt, ende ſijne vyanden evenwel groote zin in ſijn goed hadden, ſo heeft men een deel van de gedelegeerde Rechters in den Hage by een gekregen, die op den 20. Juny 1620. verklaert hebben *den voorſz Heer van Barneveldgecommitteert ofte begaen te hebben Crimen Læſæ Majeſtatis*, gevende alſo over hem een tweede ſententie ontrent een jaer en ſes weecken nae ſijn dood, zijnde de gemelte Heere te voorens geſententieert ende onthalſt op den 13. Mey des jaers 1619.

Dus

Dus wierd mer meeſter van: maer dat 's weer goed te maecken
Aen ſijn kinds-kinderen. 'T zijn dingen die u raecken,
MYN HEEREN: Hy, die was uw trouwen Advocaet,
Dient ſchadeloos te zijn gehouden by den Staet.
Hy had ſijn Laſt gevolght die 't Land hem had gegeven,
Hy heeft in uwen dienſt noyt eenigh quaed bedreven,
Ruymt uwe handen van ſijn onverbeurde Goed:
DAT ZY VOOR SYN GESLACHT VOOR 'T VADERLAND SYN BLOED.

TOE-GIFT
Voor
HOLLAND.

UW welvaert, HOLLAND leyt in deſen:
Ghy moet voor al eendrachtigh weſen:
Houd vrede binnen uwe muyren
En vriendſchap (kunt ghy) met uw buyren,
Met nae en verre Bondgenooten
Die haere handen met u ſlooten.
Fockt neeringen en koopmanſchappen:
Laet u de zee-vaert niet onſnappen,
En wilj' uw vryheyd niet verlieſen
So wacht u voor èen hulp te kieſen
Die groot gezagh hebb' in uw Landen:
Houdt daer 't bewint alleen in handen;
Stadhouders hebt ghy niet van noden:
Ghy zijt haeſt zelfs by een ontboden.
Die dienen beſt uytlandſche Heeren
Om in haer af-zijn te regeeren.
Stelt hooft-luy over uw ſoldaeten
Waer op g' u ſelven mooght verlaeten:
Houd in uw dienſt goe oorlogs-knechten
Al valt'er nu niet veel te vechten.

So men weer mocht in oorlogh raecken
En dient men dan een Hooft te maecken
So wilt dat Ampt niet helpen geven
Aen yemand voor ſijn heele leven,
Veel minder, eer hy komt te ſterven,
By * Over-levingh aen ſijn Erven. * *Survivance.*
Verſiet uw Kerck en Predick-ſtoelen
Van die tot matigheyd gevoelen;
Paſt daer het hoogh geſagh te houwen
Of 't zal u naederhand berouwen;
Laet Noom de Stock u niet ontrecken:
'T is volckje, die'r niet mee en gecken,
Maer ſlaen s'haer meeſters wel om d'ooren
Die nae haer pypen niet en hooren,
En doen haer, als ſy onder leggen,
Op al haer veeſten Amen ſeggen.
Wacht u voor harde ſijne Geuſen
Als voor vervaerelijcke Reuſen
Die Jupiter wel eer bevochten
Om hem ten Hemel uyt te bochten.
Sy ſteecken in der Pauſen ſchoenen,
Die Koningen ten throon af boenen
En (q) Keyſers op den halſe treden.
Stelt Leeraers, die haer Overheden
Zich garen willen onderwerpen
En tegens haer geen pennen ſcherpen.
Handhaeft de Vryheyd der Gemoeden:
Wilt yder een voor dwangh behoeden.
Hoort niet nae ſulcke Siel-tyrannen
Die 't al verdoemen en verbannen

(q) De Paus Alexander trad den Keyſer Fredericus Barbaroſſa met de voet op ſijnen hals, voor de Kerck van S. Marcus daer hy ſich neder geworpen had om ootmoedigheyd aen de Kerck te toonen, ſeggende de Paus uyt den 91. Pſalm, *Op den Leeuw en Adder ſult ghy treden*, &c.

En

En uwen (*) arm gebruycken willen
Om elck te braeden en te villen.
Laet onder uw beſchermingh woonen
Al wie gehoorſaemheyd betoonen:
Maeckt geen verwoeſtingh' in uw Landen
Om die door blinden yver branden
En niemand dulden noch verdraegen
Maer liever 't land uyt ſagen jaegen
Die ergens in van haer verſcheelen:
De Reſt moet ghy aen God beveelen.

NOCH WAT
voor
FYN de GEUS.

IS Barneveld weer uyt het graf verreeſen
Roept Fyn de ~~Geus, ick~~ hebb'er van geleeſen
En dat het weer met de Regeeringh gaet
Gelijck het dee toen hy zat in den Raed.
Neen, Fijn: hy ruſt: maer ſal weerom verrijſen
Ten jonghſten daeg' als God ſijn zaeck zal wijſen
En neemen wraeck van ſijn onſchuldigh bloed
Daer kleyn en groot ten oordeel koomen moet.
Hy had gevolght den laſt der Heeren Staeten
Die wettelijck aen 't Roer van Holland zaeten,

(*) W. Teelingh in ſijnen *Eubulus* Pag. 144. de Overheyd heeft niet alleen de macht om door vermaninge en aenſprake hare onderſaten tot den ſuyveren Godſdienſt op te wecken, maer ſy heeft noch daer en boven een *lichamelijcke dwingende Macht* om hare onderſaten daer toe te *praemen*, die moetſe dan oock ten dienſte Chriſti aenleggen.

Pag. 242. De Overheyd ſtaet vry haere onderſaten ſomtyds *te dwinghen tot het geene dat zy betuygen tegen hare conſcientie te ſtryden.*

Pag. 226. Alle die niet met vlyte doen ſullen de wet des Koninx, die zal ſijn oordeel om der daed wil hebben, het zy *ten doode ofte in den ban of ter breucke aen goede ofte in de gevanckeniſſe, Eſr.* 7.25. Siet *deſen lichaemelijken dwangh* der authoriteyt houden wy oock een middel te weſen om de beroerten der gemeynte Chriſti te ſtillen.

En 't Recht bewaert dat het van ouds bezat:
Maer zijnde door den Prins by 't hooft gevat,
Zijn Meesters van de Stier-plecht afgesmeeten,
Een nieuwen hoop in haerluy plaets gesleeten,
Had het Geweld zich meester hier gemaeckt,
Maer mettertijd is 't over boord geraeckt,
Waer door de Staet haer vryheyd heeft bekoomen
En weer haer ouwe en rechte ploy genoomen.
So 't nu dan weer met de Regeringh gaet
Gelijck het dee toen hy zat in den Raed,
So denckt: Het Recht raeckt nu of dan weer boven,
De waerheyd is niet wel heel uyt te dooven.
En meynt ghy dat ghy nu de mond en neus
Niet vry en hebt, en so voortaen de Geus
Niet speelen mooght als in voorgaende tyden,
Soo hoort eens Fijn: Ghy waert noyt wel te ryden
Als onder dwangh van Cappeson, of yet
Dat u den toom niet al te vry en liet.
Ghy zijt gewent te vallen deur de stengen,
En wil men u het hooft wel in doen brengen
Hebt ghy van doen een montstuck dat wat dwinght,
Een teugel, dat ghy niet te hoogh en springht:
Maer even-wel en hebt ghy niet te klaegen,
Soeckt maer uw God en Heeren te behaegen
En zijt gerust, ghy hebt de Kerck alleen,
Erkent daer maer 't Gesagh der Overheen
En let op 't Wit en 't Oogh-merck uwer Heeren:
Sy soecken 't al ten besten te regeeren,
De Vryheyd en 's Lands Rechten voor te staen
Tot nut en rust van yder onderdaen:
Wilt u maer tot gehoorsaemheyd begeven,
Geust properlijck; 't geschut van Sinte Steven,
Daer ghy wel eer u vry wat op verliet,
Dat geldt niet daer men met blaeuw' erten schiet.

OOGH-ZALF

Voor het Verblinde

ISRAEL,

Mitsgaeders haeren

STERCKEN TROOST

Tegen den

KRANCKEN TROOST,

Die het tegenwoordigh heeft

IN HOLLANDT.

CALVINUS de SCANDALIS.

De Munniken hadden voor een gewoonte allerley boeve ſtucken ter eere van de ordre te bedecken. Deſe gewoonte ſouden ſommige wel willen in de Gemeynte Chriſti invoeren: maer ick houde dat men de eere des Chriſtelijcken naems niet beter bewaeren kan dan ſoo men Godts Tempel reynight van vuyligheden.

IS onbeſcheydenheyd, faem-rooven, lieghen ſchelden
Het beſte harnas van uw Gideons en Helden
Waer op ghy u verlaet, en moet die ruſtingh aen,
O ISRAEL als zy voor u ten ſtryde gaen:
So hebt ghy niet veel trooſt van ſulcke luy te hoopen.
Had ghy u dan wel eer niet vol genoegh gezoopen

Uw wraeck-luſt niet verzaedt aen het onſchuldigh bloed
Van OLDEN-BARNEVELT, dat gy noch woelt en woedt
En wroet zijn aſch weer op met uw bebloede handen?
Sit ghy noch in die wond met naegelen en tanden?
Syn die noch niet verſtompt op 't heylige gebeent
Dat meenigh Patriot noch in zijn hert beweent?
Veel zijn der in dien tyd door dommen drift bedroogen:
Nu is de ſchel gelicht van al de werelds oogen.
So dat een yder ziet waer 't onweer quam van daen
En wat dien ouden Heer het hooft heeft af doen ſlaen,
En blyft ghy even blind? Daer helpt noch kaers noch brillen
Om Uylen te doen zien wanneer zy niet en willen,
Wat OOGH-ZALF evenwel heb ick voor u bereydt
Of u den Tyd noch eens mocht brengen tot beſcheydt.
Hoort, ISRAEL en ziet: Den dagh is langh ontlooken,
De Zon der waerheyd is door alle miſt gebrooken,
De Vryheyd derft zich weer doen hooren in het land
En ruckt het maſker af met onbeſchroomder hand
Waer onder ghy wel eer uw perſoonage ſpeelde.
Nu kan een yder zien wat monſters dat ghy teelde:
Hoe Heeroom en de Prins malkanderen den bal
Toekaetſten, en waerom. Hoe Gommer-broer en al
Het vreemde graeuw, en uyt haer Klooſters en Conventen
Verloope Munnicken de wettige Regenten
Der Steden weygerden haer onderdaenigheyd
(Want van alſulcken ſtof zyt ghy veel opgeleyt)
Maer ſtelden 't landt in roer en paſten noch op Staeten
Noch haer Bevelen noch rechtmaetige Plackaeten
Die men gemaeckt had tot bevredingh van de Kerck
Op dat men wederzydts de Leeraers binnen 't perck
Van maetigheyd en voorts het Land in ruſt mocht houwen:
Hoe Brabers, Vlamingen en Waelen, die, met vrouwen

En

En kindren naeckt en bloot gekoomen hier in 't land
(Veel om de ſchrift gevlucht, die daer ſtond aen de wand)
En wel ontfangen en gemacklijck in de Steden
En vlecken neergeſet en door de Overheden
En burgeren verſorght van onderhoud en werck,
De ſtaert opſtaken en door oproer Staet en Kerck
Onſtelden en in nood veel goede Steden brachten
Van moord en plondering, en ſelfs nae 't kuſſen trachten
En oock op raeckten, daer men d'oude Magiſtraet
Had afgeſchopt: Hoe door Leyceſter en zijn Raed
Veel Patriotten haer Officien en Staeten
Gedwongen wierden in te ruymen en verlaeten
Voor vreemdelingen, en alleen haer Ampten niet
Maer oock de Steden, ſoo tot Uytrecht is geſchiedt
Hoe Oldenbarneveld op kundſchap en berichten
Dat hy hem uyt den Haegh van meyning was te lichten
En met meer andere te ſenden over Zee
Des nachts nae Delft vertrock, daer hy des morghens mee
Prins Maurits haelen liet en in de Stad bewaeren
Om met den Graeve niet nae Engeland te vaeren,
Gelijck 't beſteeken was, maer dat hem wierd belet
Door Barneveld, die hem de ſchijven had verzet:
Hoe dat men naederhand dien Patriot beloonde
Die zich ſoo moedigh in die ſwaere tijden toonde,
So veel voor 't Land en 't Huys van Naſſauw had gedaen,
Soo veele ſtormen en tempeeſten deurgeſtaen
Om Zee te houden door de byſtand onſer buyren
En het Gemeyne Schip te recht te helpen ſtuyren:
Hoe dat hy uwen haet had op ſijn hals gelaen
Om dat hy, die het Recht van Holland voor moſt ſtaen,
Beweerde 't hoogh gezagh den Staeten toe te komen
Oock in de Kerck, daer ghy 't haer gaeren ſaeght benoomen:
Hoe ghy nochtans in ſpijt van al haer recht en macht
Daer tegen ſpartelden, en rotſten dagh en nacht

Om twiſt en ſcheuringen te brengen in de kercken;
En om d'oproerige te ſtijven en te ſtercken
In plaets van waeter toe te reycken in den brand
'T vyer der onenigheyd blieſt op van alle kant
Hoe ghy in Steden, daer ghy vreedſaem mocht vergaren,
Daer Predikanten, die van uw gevoelen waeren,
Den openbaeren Stoel betraeden op haer beurt,
Uw eygen leden van malkandren hebt geſcheurt,
Daer d'een bleef in de kerck en d'ander liep nae buyten
(Bey eens in het geloof) en trad door ſlick en kluyten
Of ley byſondere vergaederingen aen
En gingh zijn kerck voor by, daer hy wel in kon gaen
Was 't hem te doen geweeſt om Godes Woord te hooren
Soo wel, als om de ruſt en eenigheyd te ſtooren
En aenhangh en gevolgh te krijgen, dat het ſpel
Mocht draeyen op den duym van 't zuyver ISRAEL:
Hoe men in wederwil en tegen danck der Heeren
De Predikanten van de Preeck-ſtoel af quam keeren
(Om daer te Prediken gelaſt van hooger hand)
En dee met ſtock en ſtaf geweld en tegenſtand:
Hoe ſommig' onder u met meſſen en getoogen
Opſtekers op 't Stad-huys tot in de kaemers vloogen
En dreygden d'Overheyd te ſteken en te ſlaen
Indien haer booſe wil niet ſtracx en wierd gedaen:
Hoe dat ghy in den Haegh door bittre vreemdelingen
Die ſich affonderden en aen Roſæus hingen,
Brabanders meeſtendeel, daer hier en daer een Wael
En Vlaemingh onder liep, muytmaeckers altemael,
(Die naemaels haer geloof betoonden uyt haer wercken,
Waer van der een, gemaeckt Diaken uwer kercken,
't Geld uyt het ſackje ſtal, gelijck hy ſelfs belee,
Een ander om de Beul het paerd den beck af ree)
Een ſcheuringh maeckten en in 't oogh der Magiſtraeten
De Kerck, daer men 't Geſchut goot voor de Heeren Staeten,

Naem

Naemt ſonder vraegen in; daer Swalm, daer Udeman,
De Wael en Lydius, de bittre Boogerman,
Trigland en vander Hill' en andre quaemen preeken
En haere Zegelen aen deſe Scheuringh ſteeken,
Waer van de meeſten hoop mee over 't Vonnis ſat
Van die men langh voorheen al glad verweeſen had:
Hoe dat ghy niemanden woud dulden noch verdraegen
Maer uwe mede-broers ſocht langs den dijck te jaegen
Op dat ghy doch alleen mocht woonen, en in 't Land
Den Wijn-ſtock roeyen uyt, die God daer had geplant.
Dus gingh ter toe, tot dat ghy eyntelijck den Degen
Des veldtheers van het Laud hebt op uw zy gekregen
Waer mee ghy voorts het ſpel hebt uyt-geſpeelt, en 't bloed
Der vroomen ſtorte, dat God wreecken zal en moet
Die doch recht vaerdigh is en niet en ſal vergeeten
De traenen, die de Wees en Weduw heeft gekreeten,
Maer in een (1) Fleſch vergaert: want (2) koſtlijck is de dood
In 't oogh des Heeren van zijn vriend en gunſt-genoot:
3. Ghy zijt genegen van natüyren om te haeten,
God en u naeſten, en 't en zijn geen leuge praeten,
Noyt ſpraeckt gy waerder woort, en toont ons metter daet
Dat die verdurven aert u nimmermeer verlaet.
Wat goed ſouw yemand dan van u verwachten meugen
Daer 4. d'alderheylighſte van u niet veel en deugen?
Daer 't puyckje van den hoop ſoo langh 't op aerde leeft
Niet anders als een kleyn beginſel maer en heeft
Van de gehoorſaemheyd, die God in ſijn Geboden
En 't Euangely eyſcht, wanneer hy 't al doet noden:
Soo die hy, eer de grond des werelds was geleyt,
Nae 't wel-behaegen van ſijn hooge Majeſteyt

1. *Pſalm* 56. 9. 2. *Pſalm* 116. 15.
3. *In de Antwoord op de vijfde vrage des Catechiſmus.*
4. *In de Antwoord op de hondert en veerthiende Vrage.*

Ter eeuw'ger zaligheyt ſouw hebben uytverkooren;
Als die hy in den val van Adam liet verſmooren.
Dus blijft ghy eeuwigh in 't A. B. boeck, evenwel
Roemt ghy te zijn Gods waer' en zuyver ISRAEL,
Schoon dat ghy ſtinckt als die van binnen zijn verettert.
Die u dit zey wierd licht verbannen en verkettert,
En, ginght nae uwen zin, de mutſaert was gereedt
Gelijck als eertyds te Geneven voor Serveet.
'T zijn uwe vrienden niet die u de waerheyd ſeggen,
Die ghy met ſchelden meynt te kunnen wederleggen,
Maer laſteren voldoet geen luyden van verſtand:
Hy is verdoolt die daer de Zeege-vaen op plant.
5. Hier brenghj' een Gelderſman en Rotterdammer t'ſaemen
In eene ſchuyt, daer d'een niet anders zeyt als Amen
Op 't geen den ander praet, twee onbeſchofte bloen,
Twee bullebacken, twee, die onder een kapproen
Haer hoofden ſteken, maer die om haer Eſels-ooren
Geheel te decken wel zouw eyſchen en behooren
Van ruymer ſtof te zijn; die kijcken ſchandigh uyt',
Soo ſy te Cuma deen, daer in een Leeuwen-huyd
Een Eſel zich vertoond' om yder te verſchricken,
Maer naderhand ontdeckt met kluppels en met klicken
Sijn huyd vol ſlaegen kreegh, dat hy van elcken een
Beſpot wierd en bejouwt doe 't vel wierd opgeſneen.
Gins ſtaet een 6. Kaetſer ſchrap, die na ſijn eygen ſeggen
Den Bal weerom ſal ſlaen, maer laetſe lelijck leggen.
Wat doet hy in de Baen dien eer-vergeete guyt?
Hy breeckt maer wind en braeckt wat van ſijn etter uyt:
Maer 't is hier niet te doen met yemand uyt te maecken:
Die 't Kaets-ſpel winnen wil die moet de ballen raecken
Die opgegeven zijn, en die weer binnen ſlaen.
Stae breed doch: Ginder komt een 7. Weder-roeper aen
En raeſt alwaer hy dul; die ſal de bot vergallen.

5. *In een van de blaeuwe boeckjes genaemt Schuyt-praetjes.* 6. *Hier mede werd een der voorgaende boeckjes verſtaen, dat de naem had van Kaets-bal.*
7 *Hier werd verſtaen een gedicht genaemt Wederroepinge.*

Dit

Dit is een ſtout ſtuck vleys die in de Boot derft vallen.
Dat Charon toe zie of hy raeckt ſijn Veer-ſchuyt quyt.
Hoe ongebonde ſpreeckt dien rouwen Iſralyt!
Van doode, die hy niet is waerdigh om te noemen!
Van levende, die hy ter galge derft verdoemen
Of ſtroopen 't vel van 't lijf en ſchaffen s' op den Dis
Der Duyv'len met een ſaus daer hy de kock van is!
Of meynt hy dat ick ſoo ſijn eer te nae zouw ſpreeken
En dat hem Pluto voor Hofmeeſter aen doet queeken,
So ſwijgh ick: maer geloof dat hy ſulck volck gebruyckt
Daer hy ter kack-ſtoel gaet als hem ſijn poort ontluyckt.
Wat moet de ſchryver van den *Krancken-Trooſt* al lyden!
Wat krijght hy meen'gen ſteeck en ſcheld-woord van ter zyden!
Maer denckt vry dat hy daer geen ſtaet of werck van maeckt
Of hy van ſulcken volck gelooft werd of gelaeckt.
Ghy hebt hier dan wat ZALFS ghekregen voor uw oogen,
Nu zal ick u noch gaen VERTROOSTEN nae vermoogen.
Ghy weet, indien ghy wilt en kunt ghy duytſch verſtaen,
Wat kracht en ongelijck den vroomen is gedaen:
Ghy weet wat overlaſt dat Holland heeft geleden,
Hoe dat men 't heeft verboft en op de neck getreden,
Wat Treurſpel onder ſchijn van Godsdienſt is geſpeelt,
Hoe veel de liefde van uw wercken heeft verſcheelt
Die u nochtans van Godt ſoo dapper is bevoolen:
Hoe dat ghy ſtoockt' om u te warmen by de koolen,
Hoe blyde dat ghy waert doe ghy dat gryſe hooft
(Dat in der landen dienſt zich zelfs had afgeſlooft)
Saeght van ſijn ſchouders ſlaen, die ſulcken tijd van jaeren
De ſteunſels van den Staet en onſe Vryheyd waeren:

Dat

Dat hooft, dat wijſe hooft, dat aen Herodias
Vereert wierd, doe der op den Dortſen Doelen was
Soo wel van u gedanſt dat het den Vorſt behaegde,
Die u te voorens met zijn Degen onderſchraegde:
Ghy weet wel wat voor zaed, zaed van oneenigheyd,
Ghy in de Kercken en Raed-huyſen hebt geſpreyt,
Hoe uwe broeders van de preeck-ſtoel zijn geſtooten
Hoe men s' in Kerckers en Tucht-huyſen heeft geſlooten,
In ſtercke Forten doen bewaeren, daer de Wael
En Maes van Louveſteyn nae Gorkom gaen ten dael,
Daer men haer vrouwen op de Merwe zagh verdrencken
Wie kan aen ſulck verdriet met drooge wangen dencken?
Wat Phalaris of wat Buſiris is ſoo wreed,
Wie is 'er die ſoo ver de menſchlijckheyd vergeet
Die niet in ſijn gemoed tot deernis wierd bewoogen?
Wie liet'er niet een traen neerdaelen uyt zijn oogen
Die ſulcken ſchouw-ſpel zagh? of zijt ghy uyt-gebroedt
In 't wilde woud en daer van Tygers opgevoedt
Doe KAREL noch PHILIPSU toe en wilden laeten
Den vryen Godsdienſt, maer door bloedige Plackaeten
Het oeffenen van dien verboon wierd op den hals,
Doe riep en zuchtemen en klaegde, dat men als
Tyrannen over de Gewiſſen domineerde,
Door wreede Pauſen, door de Roomſe ſchrift-geleerde
En * onderſoeckers van een ygelijcks gemoed * Inquiſity
Geport en aengehitſt: doe riep men over 't bloed
En martelen van die niet Roomſch gezint en waeren:
Doe dreef men dat men om zijn Godsdienſt moſt vergaeren
En dat men ſet een prangh en praem op elcks Gewis
Dien 't oeffenen van dien niet toe gelaeten is:
En naeulijcx was men noch geworſtelt uyt die baeren
En aen een hooger wal die barningen ontvaeren,

Die

Die ſtroomen van ellend', 't en vyer en vlam ontvlôon
Of ghy verdedight ſelfs 't vervloeckte Ketter-dôon
Dat ſtuck beweerende met openbaere boecken
Die noch te vinden zijn en lichtlijck op te ſoecken.
'T is oock in 't werck geſtelt by luy van uwe Kerck:
En mocht ghy noch begaen wat kreegh de Beul al werck
Met hangen, branden en met ſmooren onder d'aerde,
Nae dien het Synodus, dat binnen Dort vergaerde,
Voor Ketters heeft verklaert al wat men hier in 't land
Arminiaenen noemt! wie was'er van den brand,
Wie van de ſtaecke vry? Maer als dees vuyligheden
En noch meer andre, die 'k hier over heb getreden
Om dat ick geen Kronijck van uwen handel ſchrijf
Maer binnen 't perck van wat gebonde woorden blijf,
U werden voorgeleyt en in uw neus gewreven,
Soo hebt ghy van uw doen geen rekenſchap te geven;
Seght maer alleen, en daer is 't alles mee geſeyt:

GOD HAD HET SO GESCHICKT VAN ALLE EEUWIGHEYD.

Dies laſtert, bulkt en baert, klopt vry de Stoel aen ſtucken,
Vervolght en laet niet af de vroome te verdrucken,
Hitſt Magiſtraeten aen, doet vry uw beſt, dat ghy
Den vleeſchelijcken arm mooght krijgen op uw zy,
Ruyt uw Gemeynten op en alle plonder-guyten
Paſt op de Staeten niet noch haere Raeds-beſluyten
Toont aen de hooge Macht geen onderdaenigheyd:

WAT IS 'ER DAT U VAN DE LIEDE CHRISTI SCHEYD.

Al wat ghy doet of laet zijn vruchten van 't Verkieſen:
Ghy kunt Gods geeſt noch zijn genaede niet verlieſen.
Al werdt ghy dagelijcks 5. beticht vau uw gemoed
Dat ghy niet een van zijn Geboden houdt of doet,

5. *In de Antwoord op de ſeſtigſte vraege des Catechiſmus*

En tegen elck van dien veel zonden komt te pleegen
En daeren boven blijft tot alle quaed geneegen:
Het zuyvere Geloof bevrydt u voor de Hel.

DIT IS DEN STERCKEN TOOST VAN 'T GEUSEN-ISRAEL.

Noch een

CATECHISATIE

of

Eenighe Vraghen en Antwoorden.

Dienende tot onderwyſinge van de Eenvoudige.

Vr. WAs niet myn Heer de Prins Stadhouder van de Staeten
Van Hollandt toen hy daer veel oude Magi ſtraeten
De zack gaf? *Ant.* Jae. *V.* Waer quam hem dan die macht van daen?

A. De Staeten Generael die hadden 't ſo verſtaen.
V. Maer, ſegt eens, hadden die in Holland wat te ſeggen
A. So veel als ghy of ick daer de Graeu-bunters leggen
V. Wat heeft den Advocaet van Hollandt omgebracht
A. Der Godts-geleerden haet en zucht tot meerder macht.
V. Wat reden was'er dat zy deſen man ſo haeten?
A. Hy wild' haer in de Kerck het hoogh gezagh niet laeten.
V. Wat hadden Hogerbeets en Grotius gedaen?
A. Het Recht van 't Land en van haer Steden voorge-ſtaen
V. Deen ſy dat buyten laſt van haere Principaelen?
A. Daer over heeft men haer noyt kunnen achterhaelen

V. Heeft

V. Heeft men de Heeren, die zy dienden, yet gedaen?
A. Men zette s' af en liet haer onbeſchaedight gaen.
V. Ging dan de Meeſter vry, en moſt den Dienaer lyden?
A. In tyden van geweldt ſtaet billickheyt ter zyden.
V. Doe Grotius zich weer in 't Land begeven had
En zocht te woonen vry in d' een of d' ander Stad
Wat dee 't hem dat hy geen landwinning heeft verwurven?
A. Veel Rechters waeren doodt maer noch niet uytgeſturven.
V. Waerom verſocht hy dat? *A.* Hy meynde dat hy moſt
Syn vaderland voldoen, en zien eerſt of hy koſt
Daer vry en veyligh als een ſtillen Burger leven
Eer hy zich in den dienſt van vreemde gingh begeven;
V. Waerom was hy beſwaert in andren dienſt te gaen?
A. Om dat hy daer misſchien ſouw moeten doen ofraen
Yet dat tot naedeel van zijn Land ſouw ſtreecken moogen.
V. Wat heeft de Magiſtraet van Amſterdam bewoogen
Sijn zoon te vorderen tot Raeds-man van haer Stad?
A. De vroomen in borſt, die hy van zijn Vader had;
Die Hollands wettige Regeeringh heeft verdedight
Waer aen hy zich van oudts verplicht hiel en geëedigt
V. Heeft men dat Boeck niet voor een laſter-ſchrijft verklaert
En den Autheur aen lyf en goed te ſtraffen waert?
A. Dat was doe Holland noch ſtack in de page-kleeren:
Nu is 't een dier kleynood voor die het Land regeeren,
Een wiſſe LEY-STAR voor de Stuyrluy van ons Schip,
Dat God bewaere voor een zorghelijcke Klip!

FINIS.

GRAF-DICHT, &c.

Op het droevigh af-ſterven vanden Hoogh-geleerden en Wydt-beroemden Heer,

JAC. WESTERBAEN,

Ridder, Heere van BRANDWYCK ende GYBLAND, &c.

GRAF-DICHT;

Op 't droevig afsterven vanden HOOG-GELEERDEN EN *Wyt-beroemden*

JACOB WESTERBAEN,

Ridder, Heer van BRANDWYCK *ende* GYBLAND, *&c,*

HEeft oyt de Konst getreurt, sijn oyt de Sangh godginnen
Door overgrooten rouw bedwelmt geweest van sinnen,
Of in het hert geraeckt: soo eyscht haer desen dag
Een grooter droefheyt, en verdubbling van geklagh.
Haer WESTERBAEN, die jong haer borsten had gesogen;
En soo veel geest, en konst uyt die Fonteyn getogen:
Dat hem Apol de plaets naest aen sijn zyde gaf;
Verlaet haer heyl'gen berg, en daelt in 't duystre graf
Wiens radde pen door al de werelt heeft gekloncken,
In wien de Dicht-konst heeft soo heerelijck gebloncken:
Dat hy op WESTERBAEN als op haer throon mach staen,
En sien haer selven nu veel hooger trappen gaen.
Hy die veel Helden heeft een eeuwig lof geschoncken;
En soo de Sotheyt wist in 't Hollands op te proncken:
Dat selfs de wyste man sou twijffe'len; wat hy wouw
En of hy sottigheyt, of wysheyt kiesen souw.
Die soo veel Kusjes hadt vertaelt, en so herschreven,
Dat self in 't koelste hert de liefde quam te leven:
Helaes! dien velt nu hier de liefdelooze doot,
En treckt dat groote licht in haere duystre schoot.
Hy die sijn eygen huys, en hof, en thuyn, en boomen
So hadt berymt, dat het geen jaeren heeft te schroomen,
En in die magre hey een eeuwigh groen geplant
Die sterft: maer laet een naem, die heerlijck is in't landt.
'k Gelov', had Maro oyt de pœsy geleesen
Van dese geest, hy sou niet min verwondert wesen

Van ſulck een werck; als wy verbaeſt van 't ſijn, wanneer
Wy Dido ſien geſtort in het Trojaenſch geweer.
't Is waer dien Heer was tot een top van hooge jaeren
Geklommen, en droeg nu een kroon van ſilv're haren
Maer wiens verſtant altijdt weer nieuwe vruchten geeft;
Die ſterft te jong, al hadt hy noch ſoo langh geleeft.
Nochtans die groote geeſt is Hemelwaerts geſcheyden,
Daer hem ſijn wercken, en ſyn ſuyv're deugt geleyden:
Op aerden laet hy na verwondering, en gonſt:
Soo leeft de konſt door hem, ſoo leeft hy door de konſt.

Jac: vander Does,

OP HET OVERLYDEN
van de Ed. HEER
JACOB WESTERBAEN,
RIDDER, HEER VAN BRANDWYCK,
GYBLAND, &c.

Ontſlapen op ſijne Hof-ſtede Ockenburgh den 31. Maert 1670.

WIE ſal, ô Hemel-Goôn, dees Rouw te recht beklagen
Van hem die wert gedragen,
En op de Baer de maer
Van ſijn Roemruchtb're naem doet klincken door 't gebaer.
Daer leyt hy, en hier mêe leyt al mijn luſt gevallen,
En dichtens welgevallen,
Die hy van my ontfingh,
En ick wêerom van hem als 't aengenaemſte dingh.
O Brandwijck 'k ſoeck geen brandt of Hippocreenſche ſtroomen,
Dat kan my niet betoomen; Maer

Maer liefde drijſt my voort,
En ſoeck u ſchoon gy zijt geweecken van ons oort.
Maer 't is vergeefs geſocht die 'k niet weérom ſal vinde
Als by ſijn wel-geminde
En uytgekipte vrucht.
Van ſijn verſtant, geplant door 't hoogſte van de lucht.
Daer ſie ick dat vernuft, dat noyt zal zijn begraven,
Verzelt met wijsheyt draven,
En ſitten op de Koets
Met al de Sang-Godins en ſoo veel ſtaets en ſtoets.
Kom, Nymphen, na om laegh; ſijn glas is uytgeloopen:
Veel ſoecken u te koopen;
Deeſ' eere zijt gy waerdt,
Die deſe man ſoo langh hielt ſingend' op der aerdt.
Hy heeft ſijn Rol geſpeelt; maer wie ſal ſijne deelen
Soo weten na te ſpeelen;
Wie ſijn hooghdraventheyt
Soo aerdigh ſchilderen als hy dêe met beſcheyt?
Eerbiedigheyt doet my meer dencken als wel ſpreecken.
't Is klaerder uyt-gebleecken
Dan dat daer yemants gunſt
In 't minſt toe noodigh is tot ſijn verheve kunſt.
Dit hooft, ô wonder dingh, wanneer de doodt quam
De werelt ſoo kon laecken, (naecken,
Dat alles wat hy ſagh
Wel wenſcht' uyt ſijn geſicht en ſoo uyt ſijn gewagh.
'k Soeck hier geen overvloet, maer overvloet van boven
Die komt my toegeſtoven,
Daer moet ick nu mêe heen
Dus ſprack 't onſterff'lijk deel eer het van hier verdween.
Als ick de hand bedenck die hy wel eer voor 't ſneven
Op 't vriend'lijckſt my quam geven,
Soo ſtijft de mijn van kouw:
Sagh hy 't, hy ſteunde my en matigde den rouw.
Gedienſtigheyt in hem hoe ſagh men die niet prijcken!
Beleeftheyt kon niet wijcken,

En

En edelheyd van aert:
O ongemeen wanneer dit alles is gepaert.
't Schijnt wel in 't Graf geleyt, maer 't ſal door wercken leven
Die als ſijn weeſen ſweven;
Doch * in behouden handt
Door ſijn voorſichtigheyt belent zijn en belandt.
Veel meer verdient ſijn lof: maer alles te begrypen,
Met het verſtandt te ſlypen,
Is qualijck om te doen.
Hy heeft, ô dapperheyt, de Nijt gedaecht te noen.
Sy quam, maer moeſt helaes! voor hem de vlagge ſtrijken,
En ſoo met ſchande wijcken:
En tegen dien gekant,
O wonder! hiel hy noch het velt en d'overhant.
Maer d'overhant des doots, die hy nu heeft gekregen,
Verdient een grooter zegen.
Waer maer 't verlies geboet,
Ick ſchoeyde deſe leeſt op een vry hooger voet.
Geen telgen laet hy hier, dan telgen van laurieren,
Die nu ſijn hooft verçieren,
En ſoo langh als de glans
Van Phœbus zullen zijn gehecht aen d'hemel-trans.
Wilt nu wie dat gy zijt, aenvaerden deſe telgen:
't Sal uwen rouw verſwelgen,
En minderen de ſmert
Indien gy dingen wilt na ſoo een dicht-ſieck hert.

E. Groenewegen vander Made.

* Staet aen te mercken, dat de Heere van Brandwijck, in de ſelve Maendt, waer in hy quam te overlyden, zyne wercken aen den Boeck-verkooper liet behandigen.

EEN

EEN ANDER.

Van 't water ſtorf hy, die het nat ſoo had gezoogen:
Dat hem het leven gaf, dat gaf hem wêer de doot;
En dat hem 't ſterven gaf, trock hem uyt ſtervens ſchoot.
Soo kan een dubb'le vocht en goet en quaet vertoogen.

E. GROENEWEGEN vander MADE.